నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దసిక్ఖా-మూలసిక్ఖా

ఖుద్దసిక్ఖా

గన్థారమ్భకథా

(క)

ఆదితో ఉపసమ్పన్న-సిక్ఖితబ్బం సమాతికం;
ఖుద్దసిక్ఖం పవక్ఖామి, వన్దిత్వా రతనత్తయం.

తత్రాయం మాతికా –

(ఖ)

పారాజికా చ చత్తారో, గరుకా నవ చీవరం;
రజనాని చ పత్తో చ, థాలకా చ పవారణా.

(గ)

కాలికా చ పటిగ్గాహో, మంసేసు చ అకప్పియం;
నిస్సగ్గియాని పాచిత్తి, సమణకప్ప భూమియో.

(ఘ)

ఉపజ్ఝాచరియవత్తాని, వచ్చప్పస్సావఠానికం;
ఆపుచ్ఛకరణం నగ్గో, న్హానకప్పో అవన్దియో.

(ఙ)

చమ్మం ఉపాహనా చేవ, అనోలోకియమఞ్జనీ;
అకప్పియసయనాని, సమానాసనికోపి చ.

(చ)

అసంవాసికో చ కమ్మం, మిచ్ఛాజీవవివజ్జనా;

వత్తం వికప్పనా చేవ, నిస్సయో కాయబన్ధనం.

(ఛ)

పథవీ చ పరిక్ఖారో, భేసజ్జుగ్గహదూసనం;
వస్సూపనాయికా చేవావేభఙ్గియం పకిణ్ణకం.

(జ)

దేసనా ఛన్దదానాది, ఉపోసథప్పవారణా;
సంవరో సుద్ధి సన్తోసో, చతురక్ఖా విపస్సనాతి.

౧. పారాజికనిద్దేసో

పారాజికా చ చత్తారోతి –

౧. మగ్గత్తయే అనిక్ఖిత్తసిక్ఖో సన్థతసన్థతే;
అల్లోకాసే నిమిత్తం సం, తిలమత్తమ్పి సన్థతం.

౨. అసన్థతముపాదిణ్ణం, పవేసన్తో చుతోథ వా;
పవేసనట్ఠితుద్ధారపవిట్ఠక్ఖణసాదకో.

౩. ఆదియేయ్య హరేయ్యావహరేయ్య ఇరియాపథం;
కోపేయ్య ఠానా చావేయ్య, సఙ్కేతం వీతినామయే.

౪. అదిన్నం థేయ్యచిత్తేన, భవే పారాజికోథ వా;
థేయ్యాబలకుసచ్ఛన్నపరికప్పావహారకో;
భణ్డకాలగ్ఘదేసేహి, పరిభోగేత్థ నిచ్ఛయో.

౫. మనుస్సవిగ్గహం ఛిన్దే, జీవితా వా వియోజయే;
సత్థహారకం వాస్స మరణచేతనో ఉపనిక్ఖిపే.

౬. గాహేయ్య మరణూపాయం, వదేయ్య మరణే గుణం;
చుతో పయోగా సాహత్థినిస్సగ్గాణత్తిథావరా.

౭. ఇద్ధివిజ్జామయా కాలవత్థావుధిరియాపథా;
క్రియావిసేసో ఓకాసో, ఛ ఆణత్తినియామకా.

౮. ఝానాదిభేద నోసన్తమత్తనత్తుపనాయికం;
కత్వా కోట్ఠాసమేకేకం, పచ్చుప్పన్నభవస్సితం.

౯. అఞ్ఞాపదేసరహితం , దీపేన్తోనధిమానికో;
కాయేన వాచా విఞ్ఞత్తి-పథే ఞాతే చుతో భవే.

౧౦. పారాజికేతే చత్తారో, అసంవాసా యథా పురే;
అభబ్బా భిక్ఖుభావాయ, సీసచ్ఛిన్నోవ జీవితుం.

౧౧. పరియాయో చ ఆణత్తి, తతియే దుతియే పన;
ఆణత్తియేవ సేసేసు, ద్వయమేతం న లబ్భతి.

౧౨. సేవేతుకామతాచిత్తం , మగ్గే మగ్గప్పవేసనం;
ఇమం మేథునధమ్మస్స, ఆహు అఙ్గద్వయం బుధా.

౧౩. మనుస్ససం తథాసఞ్ఞీ, థేయ్యచిత్తఞ్చ వత్థునో;
గరుతా అవహారో చ, అదిన్నాదానహేతుయో.

౧౪. పాణో మానుస్సకో పాణ-సఞ్ఞితా ఘాతచేతనా;
పయోగో తేన మరణం, పఞ్చేతే వధహేతుయో.

౧౫. అసన్తతా అత్తని పాపమిచ్ఛతా-
యారోచనా తస్స మనుస్సజాతితా;
నాఞ్ఞాపదేసో చ తదేవ జాననం,
పఞ్చేత్థ అఙ్గాని అసన్తదీపనే.

౧౬. అసాధారణా చత్తారో, భిక్ఖునీనమభబ్బకా;
ఏకాదస చ విబ్భన్తా, భిక్ఖునీ ముదుపిట్ఠికో.

౧౭. లమ్బీ ముఖేన గణ్హన్తో, అఙ్గజాతం పరస్స చ;
తత్థేవాభినిసీదన్తో, చత్తారో అనులోమికా.

౧౮. మగ్గే మగ్గప్పవేసనా, మేథునస్స ఇధాగతా;
చత్తారోతి చతుబ్బీస, సమోధానా పరాజికాతి.

౨. సఙ్ఘాదిసేసనిద్దేసో

గరుకా నవాతి –

౧౯. మోచేతుకామతా సుక్క-స్సుపక్కమ్మ విమోచయం;
అఞ్ఞత్ర సుపినన్తేన, సమణో గరుకం ఫుసే.

౨౦. ఇత్థిసఞ్ఞీ మనుస్సిత్థిం, కాయసంసగ్గరాగవా;
సమ్ఫుసన్తో ఉపక్కమ్మ, సమణో గరుకం ఫుసే.

౨౧. తథా సుణన్తిం విఞ్ఞుఞ్చ, మగ్గం వారబ్భ మేథునం;
దుట్ఠుల్లవాచారాగేన, ఓభాసేత్వా గరుం ఫుసే.

౨౨. వత్వాత్తకాముపట్ఠాన-వణ్ణం మేథునరాగినో;
వాచా మేథునయుత్తేన, గరుం మేథునయాచనే.

౨౩. పటిగ్గహేత్వా సన్దేసం, ఇత్థియా పురిసస్స వా;
వీమంసిత్వా హరం పచ్చా, సమణో గరుకం ఫుసే.

౨౪. సంయాచితపరిక్ఖారం, కత్వాదేసితవత్థుకం;
కుటిం పమాణాతిక్కన్తం, అత్తుద్దేసం గరుం ఫుసే.

౨౫. మహల్లకం విహారం వా, కత్వాదేసితవత్థుకం;
అత్తనో వసనత్థాయ, సమణో గరుకం ఫుసే.

౨౬. అమూలకేన చోదేన్తో, చోదాపేన్తోవ వత్థునా;
అన్తిమేన చ చావేతుం, సుణమానం గరుం ఫుసే.

౨౭. అఞ్ఞస్స కిరియం దిస్వా, తేన లేసేన చోదయం;
వత్థునా అన్తిమేనాఞ్ఞం, చావేతుం గరుకం ఫుసే.

౨౮. ఛాదేతి జానమాపన్నం, పరివసేయ్య తావతా;
చరేయ్య సఙ్ఘే మానత్తం, పరివుత్థో ఛ రత్తియో.

చిణ్ణమానత్తమబ్భేయ్య, తం సఙ్ఘో వీసతీగణో.

౨౯. ఆపత్తినుక్ఖిత్తమనన్తరాయ
పహుత్తతాయో తథసఞ్ఞితా చ;
ఛాదేతుకామో అథ ఛాదనాతి,

ఛన్నా దసజ్జేహ్యారుణుగ్గమఫ్హీతి.

౩. చీవరనిద్దేసో

చీవరన్తి –

౩౦. ఖోమకోసేయ్యకప్పాస-సాణభఙ్గాని కమ్బలం;
కప్పియాని ఛళేతాని, సానులోమాని జాతితో.

౩౧. దుకూలఞ్చేవ పట్టుణ్ణ-పటం సోమారచీనజం;
ఇద్ధిజం దేవదిన్నఞ్చ, తస్స తస్సానులోమికం.

౩౨. తిచీవరం పరిక్ఖార-చోళం వస్సికసాటికం;
అధిట్ఠే న వికప్పేయ్య, ముఖపుఞ్ఛననిసీదనం.

౩౩. పచ్చత్థరణకం కణ్డు-చ్ఛాదిమేత్థ తిచీవరం;
న వసేయ్య వినేకాహం, చాతుమాసం నిసీదనం.

౩౪. “ఇమం సఙ్ఘాటింధిట్ఠామి”, సఙ్ఘాటిమిచ్ఛధిట్ఠయే;
అహత్థపాసమేతన్తి, సేసేసుపి అయం నయో.

౩౫. అధిట్ఠహన్తో సఙ్ఘాటి-ప్పభుతిం పుబ్బచీవరం;
పచ్చుద్ధరిత్వాధిట్ఠేయ్య, పత్తాధిట్ఠహనే తథా.

౩౬. ఏతం ఇమం వ సఙ్ఘాటిం, సంసే పచ్చుద్ధరామితి;
ఏవం సబ్బాని నామేన, వత్వా పచ్చుద్ధరే విదూ.

౩౭. సఙ్ఘాటి పచ్ఛిమన్తేన, దీఘసో ముట్ఠిపఞ్చకో;
ఉత్తమన్తేన సుగత-చీవరూనాపి వట్టతి.

౩౮. ముట్ఠిత్తికఞ్చ తిరియం, తథా ఏకంసికస్సపి;
అన్తరవాసకో చాపి, దీఘసో ముట్ఠిపఞ్చకో;
అడ్ఢతేయ్యో ద్విహత్థో వా, తిరియన్తేన వట్టతి.

౩౯. నిసీదనస్స దీఘేన, విదత్థి ద్వే విసాలతో;
దియడ్ఢం దసా విదత్థి, సుగతస్స విదత్థియా.

౪౦. కణ్డుప్పటిచ్ఛాదికస్స, తిరియం ద్వే విదత్థియో;
దీఘన్తతో చతస్సోవ, సుగతస్స విదత్థియా.

౪౧. వస్సికసాటికాయాపి, దీఘసో ఛ విదత్థియో;
తిరియం అడ్ఢతేయ్యావ, సుగతస్స విదత్థియా.

౪౨. ఏత్థ ఛేదనపాచిత్తి, కరోన్తస్స తదుత్తరి;
పచ్చత్థరణ ముఖచోళా, ఆకఙ్ఖితప్పమాణికా.

౪౩. పరిక్ఖారచోళే గణనా, పమాణం వా న దీపితం;
తథా వత్వా అధిట్ఠేయ్య, థవికాదిం వికప్పియం.

౪౪. అహతాహతకప్పానం, సఙ్ఘాటి దిగుణా సియా;
ఏకచ్చియోత్తరాసఙ్గో, తథా అన్తరవాసకో.

౪౫. ఉతుద్ధటాన దుస్సానం, సఙ్ఘాటి చ చతుగ్గుణా;
భవేయ్యుం దిగుణా సేసా, పంసుకూలే యథారుచి.

౪౬. తీసు ద్వే వాపి ఏకం వా, ఛిన్దితబ్బం పహోతి యం;
సబ్బేసు అప్పహోన్తేసు, అన్వాధిమాదియేయ్య వా;
అచ్ఛిన్నఞ్చ అనాదిణ్ణం, న ధారేయ్య తిచీవరం.

౪౭. గామే నివేసనే ఉద్దో-సితపాసాదహమ్మియే;
నావాట్టమాళఆరామే, సత్థఖేత్తఖలే దుమే.

౪౮. అజ్ఝోకాసే విహారే వా, నిక్ఖిపిత్వా తిచీవరం;
భిక్ఖుసమ్ముతియాఞ్ఞత్ర, విప్పవత్థుం న వట్టతి.

౪౯. రోగవస్సానపరియన్తా, కణ్డుచ్ఛాదికసాటికా;
తతో పరం వికప్పేయ్య, సేసా అపరియన్తికా.

౫౦. పచ్చత్థరణ పరిక్ఖార-ముఖపుఞ్ఛనచోళకం;
దసం ప్యరత్తనాదిణ్ణకప్పం లబ్భం నిసీదనం.

౫౧. అదసం రజితంయేవ, సేసచీవరపఞ్చకం;
కప్పేతాదిణ్ణకప్పంవ, సదసంవ నిసీదనం.

౫౨. అనధిట్ఠితనిస్సట్ఠం, కప్పేత్వా పరిభుఞ్జయే;
హత్థదీఘం తతోపడ్ఢ-విత్థారఞ్చ వికప్పియం.

౫౩. తిచీవరస్స భిక్ఖుస్స, సబ్బమేతం పకాసితం;
పరిక్ఖారచోళియో సబ్బం, తథా వత్వా అధిట్ఠతి.

౫౪. అచ్ఛేదవిస్సజ్జనగాహవిబ్భమా ,
పచ్చుద్ధరో మారణలిఙ్గసిక్ఖా;
సబ్బేస్వధిట్ఠానవియోగకారణా,
వినివిద్ధఛిద్దఞ్చ తిచీవరస్స.

౫౫. కుసవాకఫలకాని, కమ్బలం కేసవాలజం;
ధుల్లచ్చయం ధారయతోలూకపక్ఖాజినక్ఖిపే.

౫౬. కదలేరకక్కదుస్సే, పోత్థకే చాపి దుక్కటం;
సబ్బనీలకమఞ్జేట్ఠ-పీతలోహితకణ్హకే.

౫౭. మహారఙ్గమహానామ-రఙ్గరత్తే తిరీటకే;
అచ్ఛిన్నదీఘదసకే, ఫలపుప్ఫదసే తథా;
కఞ్చుకే వేఠనే సబ్బం, లభతిచ్ఛిన్నచీవరోతి.

౪. రజననిద్దేసో

రజనాని చాతి –

౫౮. మూలక్ఖన్ధతచపత్త-ఫలపుప్ఫప్పభేదతో;
రజనా ఛప్పకారాని, అనుఞ్ఞాతాని సత్థునా.

౫౯. మూలే హలిద్దిం ఖన్ధే చ, మఞ్జేట్ఠ తుఙ్గహారకే;
అల్లిం నీలఞ్చ పత్తేసు, తచే లోద్దఞ్చ కణ్డులం;
కుసుమ్భం కింసుకం పుప్ఫే, సబ్బం లబ్భం వివజ్జియాతి.

౫. పత్తనిద్దేసో

పత్తో చాతి –

౬౦. అయోపత్తో భూమిపత్తో, జాతియా కప్పియా దువే;

ఉక్కట్ఠో మజ్ఝిమో చేవ, ఓమకో చ పమాణతో.

౬౧. ఉక్కట్ఠో మగధే నాళి-ద్వయతణ్డులసాధితం;
గణ్హాతి ఓదనం సూపం, బ్యఞ్జనఞ్చ తదూపియం.

౬౨. మజ్ఝిమో తస్సుపడ్ఢోవ, తతోపడ్ఢోవ ఓమకో;
ఉక్కట్ఠతో చ ఉక్కట్ఠో, అపత్తో ఓమకోమకో.

౬౩. అతిరేకపత్తో ధారేయ్యో, దసాహపరమం సకో;
కప్పో నిస్సగ్గియో హోతి, తస్మిం కాలేతినామితే.

౬౪. అచ్ఛేదదానగాహేహి, విబ్భమా మరణుద్ధటా;
లిఙ్గసిక్ఖాహి ఛిద్దేన, పత్తాధిట్ఠానముజ్ఝతి.

౬౫. పత్తం న పటిసామేయ్య, సోదకం న చ ఓతపే;
ఉణ్హే న నిదహే భుమ్యా, న ఠపే నో చ లగ్గయే.

౬౬. మిడ్ఢన్తే పరిభణ్డన్తే, అఙ్కే వా ఆతపత్తకే;
పాదేసు మఞ్చపీఠే వా, ఠపేతుం న చ కప్పతి.

౬౭. న నీహరేయ్య ఉచ్ఛిట్ఠో-దకఞ్చ చలకట్ఠికం;
పత్తేన పత్తహత్థో వా, కవాటం న పణామయే.

౬౮. భూమిఆధారకే దారుదణ్డాధారే సుసజ్జితే;
దువే పత్తే ఠపేయ్యేకం, నిక్కుజ్జిత్వాన భూమియం.

౬౯. దారురూపియసోవణ్ణ-మణివేళురియామయా ;
కంసకాచతిపుసీసఫలికాతమ్బలోహజా.

౭౦. ఛవసీసమయో చాపి, ఘటీతుమ్బకటాహజా;
పత్తా అకప్పియా సబ్బే, వుత్తా దుక్కటవత్థుకాతి.

౬. థాలకనిద్దేసో

థాలకా చాతి –

౭౧. కప్పియా థాలకా తిస్సో, తమ్బాయోమత్తికామయా;

దారుసోవణ్ణరజతమణివేళురియామయా.

౨౨. అకప్పా ఫలికాకాచకంసజా గిహిసన్తకా;
సబ్బికా కప్పియా తుమ్బఘటిజా తావకాలికాతి.

౭. పవారణానిద్దేసో

పవారణాతి –

౨౩. యేనీరియాపథేనాయం, భుఞ్జమానో పవారితో;
తతో అఞ్ఞేన భుఞ్జేయ్య, పాచిత్తినతిరిత్తకం.

౨౪. అసనం భోజనఞ్చేవ, అభిహారో సమీపతా;
కాయవాచాపటిక్ఖేపో, పఞ్చఅఙ్గా పవారణా.

౨౫. ఓదనో సత్తు కుమ్మాసో, మచ్ఛో మంసఞ్చ భోజనం;
సాలి వీహి యవో కఙ్గు, కుద్రూసవరగోధుమా;
సత్తన్నమేసం ధఞ్ఞానం, ఓదనో భోజ్జయాగు చ.

౨౬. సామాకాదితిణం కుద్రూసకే వరకచోరకో;
వరకే సాలియఞ్చేవ, నీవారో సఙ్గహం గతో.

౨౭. భట్ఠధఞ్ఞమయో సత్తు, కుమ్మాసో యవసమ్భవో;
మంసో చ కప్పియో వుత్తో, మచ్ఛో ఉదకసమ్భవో.

౨౮. భుఞ్జన్తో భోజనం కప్ప-మకప్పం వా నిసేధయం;
పవారేయ్యాభిహటం కప్పం, తన్నామేన ఇమన్తి వా.

౨౯. లాజా తంసత్తుభత్తాని, గోరసో సుద్ధఖజ్జకో;
తణ్డులా భట్ఠపిట్ఠఞ్చ, పుథుకా వేళుఆదినం.

౩౦. భత్తం వుత్తావసేసానం, రసయాగు రసోపి చ;
సుద్ధయాగుఫలాదీని, న జనేన్తి పవారణం.

౩౧. పవారితేన వుట్ఠాయ, అభుత్తేన చ భోజనం;
అతిరిత్తం న కాతబ్బం, యేన యం వా పురే కతం.

౮౨. కప్పియం గహితఞ్చేవు-చ్చారితం హత్థపాసగం;
అతిరిత్తం కరోన్తేవం, “అలమేత”న్తి భాసతు.

౮౩. న కరేనుపసమ్పన్న-హత్థగం పేసయిత్వాపి;
కారేతుం లబ్భతే సబ్బో, భుఞ్జితుం తమకారకోతి.

౮. కాలికనిద్దేసో

కాలికా చాతి –

౮౪. పటిగ్గహితా చత్తారో, కాలికా యావకాలికం;
యామకాలికం సత్తాహ-కాలికం యావజీవికం.

౮౫. పిట్ఠం మూలం ఫలం ఖజ్జం, గోరసో ధఞ్ఞభోజనం;
యాగుసూపప్పభుతయో, హోన్తేతే యావకాలికా.

౮౬. మధుముద్దికసాలూక-చోచమోచమ్బజమ్బుజం;
ఫారుసం నగ్గిసన్తత్తం, పానకం యామకాలికం.

౮౭. సానులోమాని ధఞ్ఞాని, ఠపేత్వా ఫలజో రసో;
మధూకపుప్ఫమఞ్ఞత్ర, సబ్బో పుప్ఫరసోపి చ.

౮౮. సబ్బపత్తరసో చేవ, ఠపేత్వా పక్కడాకజం;
సీతోదమద్దితోదిచ్ఛ-పాకో వా యామకాలికో.

౮౯. సప్పినోనీతతేలాని , మధుఫాణితమేవ చ;
సత్తాహకాలికా సప్పి, యేసం మంసమవారితం.

౯౦. తేలం తిలవసేరణ్డ-మధుసాసపసమ్భవం;
ఖుద్దాభమరమధుకరి-మక్ఖికాహి కతం మధు;
రసాదిఉచ్ఛువికతి, పక్కాపక్కా చ ఫాణితం.

౯౧. సవత్థుపక్కా సామం వా, వసా కాలే అమానుసా;
అఞ్ఞేసం న పచే వత్థుం, యావకాలికవత్థునం.

౯౨. హలిద్దిం సిఙ్గివేరఞ్చ, వచత్తం లసుణం వచా;
ఉసీరం భద్దముత్తఞ్చాతివిసా కటురోహిణీ;

పఞ్చమూలాదికఞ్చాపి, మూలం తం యావజీవికం.

౯౩. బిళఙ్గం మరిచం గోట్ఠ-ఫలం పిప్పలి రాజికా;
తిఫలేరణ్డకాదీనం, ఫలం తం యావజీవికం.

౯౪. కప్పాసనిమ్బకుటజపటోలసులసాదినం;
సూపేయ్యపణ్ణం వజ్జేత్వా, పణ్ణం తం యావజీవికం.

౯౫. ఠపేత్వా ఉచ్ఛునియ్యాసం,
సరసం ఉచ్ఛుజం తచం;
నియ్యాసో చ తచో సబ్బో,
లోణం లోహం సిలా తథా.

౯౬. సుద్ధసిత్థఞ్చ సేవాలో, యఞ్చ కిఞ్చి సురభీపితం;
వికటాదిప్పభేదఞ్చ, ఞాతబ్బం యావజీవికం.

౯౭. మూలం సారం తచో ఫేగ్గు, పణ్ణం పుప్ఫం ఫలం లతా;
ఆహారత్థ మసాధేన్తం, సబ్బం తం యావజీవికం.

౯౮. సబ్బకాలికసమ్భోగో, కాలే సబ్బస్స కప్పతి;
సతి పచ్చయే వికాలే, కప్పతే కాలికత్తయం.

౯౯. కాలయామమతిక్కన్తా , పాచిత్తిం జనయన్తుభో;
జనయన్తి ఉభోపేతే, అన్తోవుత్థఞ్చ సన్నిధిం.

౧౦౦.సత్తాహకాలికే సత్త, అహాని అతినామితే;
పాచిత్తి పాళినారుళ్హే, సప్పిఆదిమ్హి దుక్కటం.

౧౦౧.నిస్సట్ఠలద్ధం మక్ఖేయ్య, నఙ్గం నజ్ఝోహరేయ్య చ;
వికప్పేన్తస్స సత్తాహే, సామణేరస్సధిట్ఠతో;
మక్ఖనాదిఞ్చ నాపత్తి, అఞ్ఞస్స దదతోపి చ.

౧౦౨.యావకాలికఆదీని, సంసట్ఠాని సహత్తనా;
గాహాపయన్తి సబ్భావం, తస్మా ఏవముదీరితం.

౧౦౩. పురే పటిగ్గహితఞ్చ, సత్తాహం యావజీవికం;
సేసకాలికసమ్మిస్సం, పాచిత్తి పరిభుఞ్జతో.

౧౦౪.యావకాలికసమ్మిస్సం, ఇతరం కాలికత్తయం;
పటిగ్గహితం తదహు, తదహేవ చ భుఞ్జయే.

౧౦౫.యామకాలికసమ్మిస్సం, సేసమేవం విజానియం;
సత్తాహకాలికమిస్సఞ్చ, సత్తాహం కప్పతేతరన్తి.

౯. పటిగ్గాహనిద్దేసో

పటిగ్గాహోతి –

౧౦౬.దాతుకామాభిహారో చ, హత్థపాసేరణక్ఖమం;
తిధా దేన్తే ద్విధా గాహో, పఞ్చఙ్గేవం పటిగ్గహో.

౧౦౭. అసంహారియే తత్థజాతే, సుఖుమే చిఞ్చఆదినం;
పణ్ణే వాసయ్హభారే చ, పటిగ్గాహో న రూహతి.

౧౦౮.సిక్ఖామరణలిఙ్గేహి, అనపేక్ఖవిసగ్గతో;
అచ్ఛేదానుపసమ్పన్న-దానా గాహోపసమ్మతి.

౧౦౯.అప్పటిగ్గహితం సబ్బం, పాచిత్తి పరిభుఞ్జతో;
సుద్ధఞ్చ నాతిబహలం, కప్పతే ఉదకం తథా.

౧౧౦.అఙ్గలగ్గమవిచ్ఛిన్నం, దన్తక్ఖికణ్ణగూథకం;
లోణస్సుఖేళసిఙ్ఘాణి-సేమ్హముత్తకరీసకం.

౧౧౧.గూథమత్తికముత్తాని, ఛారికఞ్చ తథావిధే;
సామం గహేత్వా సేవేయ్య, అసన్తే కప్పకారకే.

౧౧౨.దురూపచిణ్ణే రజోకిణ్ణే, అథుగ్గహప్పటిగ్గహే;
అన్తోవుత్థే సయంపక్కే, అన్తోపక్కే చ దుక్కటన్తి.

౧౦. అకప్పియమంసనిద్దేసో

మంసేసు చ అకప్పియన్తి –

౧౧౩. మనుస్సహత్థిఅస్సానం, మంసం సునఖదీపినం;
సీహబ్యగ్ఘతరచ్ఛానం, అచ్ఛస్స ఉరగస్స చ.

౧౧౪.ఉద్దిస్సకతమంసఞ్చ, యఞ్చ అప్పటివేక్ఖితం;
ఘుల్లచ్ఛయం మనుస్సానం, మంసే సేసేసు దుక్కటం.

౧౧౫.అట్ఠీపి లోహితం చమ్మం, లోమమేసం న కప్పతి;
సచిత్తకంవ ఉద్దిస్స-కతం సేసా అచిత్తకాతి.

౧౧. నిస్సగ్గియనిద్దేసో

నిస్సగ్గియానీతి –

౧౧౬.అరూపియం రూపియేన, రూపియం ఇతరేన చ;
రూపియం పరివత్తేయ్య, నిస్సగ్గి ఇధ రూపియం.

౧౧౭.కహాపణో సజ్ఝు సిఙ్గీ, వోహారూపగమాసకం;
వత్థముత్తాది ఇతరం, కప్పం దుక్కటవత్థు చ.

౧౧౮.“ఇమం గహేత్వా భుత్వా వా, ఇమం దేహి కరానయ;
దేమి వా”తి సమాపన్నే, నిస్సగ్గి కయవిక్కయే.

౧౧౯.అత్తనో అఞ్ఞతో లాభం, సఙ్ఘస్సఞ్ఞస్స వా నతం;
పరిణామేయ్య నిస్సగ్గి, పాచిత్తి చాపి దుక్కటం.

౧౨౦.అనిస్సజ్జిత్వా నిస్సగ్గిం, పరిభుఞ్జే న దేయ్య వా;
నిస్సట్ఠం సకసఞ్ఞాయ, దుక్కటం అఞ్ఞథేతరన్తి.

౧౨. పాచిత్తియనిద్దేసో

పాచిత్తీతి –

౧౨౧.ముసావాదోమసావాదే, పేసుఞ్ఞహరణే తథా;
పదసోధమ్మసాగారే, ఉజ్ఝాపనకఖీయనే.

౧౨౨.తలసత్తిఅనాదరకుక్కుచ్చుప్పాదనేసు చ;
గామప్పవేసనాపుచ్ఛా, భోజనే చ పరమ్పరా.

౧౨౩.అనుద్ధరిత్వా గమనే, సేయ్యం సేనాసనాని వా;
ఇత్థియాద్ధానగమనే, ఏకేకాయ నిసీదనే.

౧౨౪.భీసాపనాకోటనఅఞ్ఞవాదే,

విహేసదుట్ఠుల్లపకాసఛాదే;

హాసోదకే నిచ్చుభనే విహారా,

పాచిత్తి వుత్తానుపఖజ్జసయనేతి.

౧౩. సమణకప్పనిద్దేసో

సమణకప్పాతి –

౧౨౫.భూతగామసమారమ్భే, పాచిత్తి కతకప్పియం;

నఖేన వాగ్గిసత్థేహి, భవే సమణకప్పియం.

౧౨౬.స మూలఖన్ధబీజగ్గ-ఫళుబీజప్పభావితో;

ఆరమ్భే దుక్కటం బీజం, భూతగామవియోజితం.

౧౨౭.నిబ్బట్టబీజం నోబీజ-మకతఞ్చాపి కప్పతి;

కటాహబద్ధబీజాని, బహిద్ధా వాపి కారయే.

౧౨౮.ఏకాబద్ధేసు బీజేసు, భాజనే వాపి భూమియం;

కతే చ కప్పియేకస్మిం, సబ్బేస్వేవ కతం భవే.

౧౨౯.నిక్ఖిత్తే కప్పియం కత్వా, మూలపణ్ణాని జాయరుం;

కప్పియం పున కారేయ్య, భూతగామో హి సో తదా.

౧౩౦. సపణ్ణో వా అపణ్ణో వా, సేవాలోదకసమ్భవో;

చేతియాదీసు సేవాలో, నిబ్బట్టద్వత్తిపత్తకో;

భూతగామోవ బీజమ్పి, మూలపణ్ణే వినిగ్గతే.

౧౩౧. ఘటాదిపిట్ఠే సేవాలో, మకుళం అహిఛత్తకం;

దుక్కటస్సేవ వత్థూని, ఫుల్లమబ్యవహారికం.

౧౩౨.లాఖానియ్యాసఛత్తాని, అల్లరుక్ఖే వికోపియ;

గణ్హతో తత్థ పాచిత్తి, ఛిన్దతో వాపి అక్ఖరం.

౧౩౩. పీళేతుం నాళికేరాదిం, దారుమక్కటకాదినా;

ఛిన్దితుం గణ్ఠికం కాతుం, తిణాదిం న చ కప్పతి.

౧౩౪. భూతగామం వ బీజం వా, ఛిన్ద భిన్దోచినాహి వా;
ఫాలేహి విజ్ఝ పచ వా, నియమేత్వా న భాసయే.

౧౩౫. ఇమం కరోహి కప్పియం, ఇమం గణ్హేదమాహర;
ఇమం దేహి ఇమం సోధేహేవం వట్టతి భాసితున్తి.

౧౪. భూమినిద్దేసో

భూమియోతి –

౧౩౬. సమ్ముతుస్సావనన్తా చ, గోనిసాదీ గహపతి;
కప్పియా భూమియో యాసు, వుత్థం పక్కఞ్చ కప్పతి.

౧౩౭. వాసత్థాయ కతే గేహే, సఙ్ఘికే వేకసన్తకే;
కప్పియా కుటి లద్ధబ్బా, సహసేయ్యప్పహోనకే.

౧౩౮. గేహే సఙ్ఘస్స వేకస్స, కరమానేవమీరయం;
పఠమిట్ఠకథమ్భాదిం, ఠపేయ్యుస్సావనన్తికా;
“కప్పియకుటిం కరోమ, కప్పియకుటిం కరోమా”తి.

౧౩౯. యేభుయ్యేనాపరిక్ఖిత్తో, ఆరామో సకలోపి వా;
వుచ్చతే “**గోనిసాదీ**”తి, **సమ్ముతీ** సఙ్ఘసమ్మతా.

౧౪౦. భిక్ఖుం ఠపేత్వా అఞ్ఞేహి, దిన్నో తేసంవ సన్తకో;
అత్థాయ కప్పకుటియా, గేహో **గహపతీ** మతో.

౧౪౧. అకప్పకుటియా వుత్థసప్పిఆదీహి మిస్సితం;
వజేయ్య అన్తోవుత్థత్తం, పురిమం కాలికద్వయం.

౧౪౨. తేహేవ భిక్ఖునా పక్కం, కప్పతే యావజీవికం;
నిరామిసంవ సత్తాహం, సామిసే సామపాకతా.

౧౪౩. ఉస్సావనన్తికా యేహి, థమ్భాదీహి అధిట్ఠితా;
తేసుయేవాపనీతేసు, తదఞ్ఞేసుపి తిట్ఠతి.

౧౪౪. సబ్బేసు అపనీతేసు, భవే జహితవత్థుకా;
గోనిసాదీ పరిక్ఖిత్తే, సేసా ఛదనవిబ్భమాతి.

౧౫. ఉపజ్ఝాచరియవత్తనిద్దేసో

ఉపజ్ఝాచరియవత్తానీతి –

౧౪౫.నిస్సాయుపజ్ఝాచరియే, వసమానో సుపేసలో;
　　దన్తకట్ఠాసనం తోయం, యాగుం కాలే దదే సదా.

౧౪౬.పత్తే వత్తం చరే గామ-ప్పవేసే గమనాగమే;
　　ఆసనే పాదపీఠే చ, కథలోపాహనచీవరే.

౧౪౭.పరిభోజనీయపానీయ-వచ్చప్పస్సావఠానిసు ;
　　విహారసోధనే వత్తం, పున పఞ్ఞాపనే తథా.

౧౪౮.న పప్ఫోటేయ్య సోధేన్తో, పటివాతే చ సఙ్గణే;
　　విహారం భిక్ఖు పానీయ-సామన్తా సయనాసనం.

౧౪౯.న్హానే న్హాతస్స కాతబ్బే, రఙ్గపాకే చ ధోవనే;
　　సిబ్బనే చీవరే థేవే, రజన్తో న వజే ఠితే.

౧౫౦.ఏకచ్చస్స అనాపుచ్ఛా, పత్తం వా చీవరాని వా;
　　న దదేయ్య న గణ్హేయ్య, పరిక్ఖారఞ్చ కిఞ్చనం.

౧౫౧.ఏకచ్చం పచ్ఛతో కాతుం, గన్తుం వా తస్స పచ్ఛతో;
　　పిణ్డపాతఞ్చ నిన్నేతుం, నీహరాపేతుమత్తనో.

౧౫౨.కిచ్చయం పరికమ్మం వా, కేసచ్ఛేదఞ్చ అత్తనో;
　　కారాపేతుం వ కాతుం వా, అనాపుచ్ఛా న వట్టతి.

౧౫౩.గామం సుసానం నిస్సీమం, దిసం వా గన్తుమిచ్ఛతో;
　　అత్తనో కిచ్చయం వాపి, అనాపుచ్ఛా న వట్టతి.

౧౫౪.ఉప్పన్నం అరతిం దిట్ఠిం, కుక్కుచ్చం వా వినోదయే;
　　కరేయ్య వాపి ఉస్సుక్కం, సఙ్ఘాయత్తేసు కమ్మసు.

౧౫౫.గిలానేసు ఉపట్ఠేయ్య, వుట్ఠానం నేసమాగమే;
　　వత్తభేదేన సబ్బత్థ, అనాదరేన దుక్కటన్తి.

౧౬. వచ్చపస్సావట్ఠానికనిద్దేసో

వచ్చపస్సావట్ఠానికన్తి –

౧౫౬. న కరేయ్య యథావుడ్ఢం, వచ్చం యాతానుపుబ్బియా;
వచ్చపస్సావకుటియో, న్హానతిత్థఞ్చ లబ్భతి.

౧౫౭. పవిసేయ్యుబ్భజిత్వా నో, సహసా పవిసేయ్య చ;
ఉక్కాసిత్వావుబ్భజేయ్య, పాదుకాస్వేవ సణ్ఠితో.

౧౫౮. న కరే నిత్థునం వచ్చం, దన్తకట్ఠఞ్చ ఖాదయం;
వచ్చపస్సావదోణీనం, న కరేయ్యుభయం బహి.

౧౫౯. కూపే కట్ఠం న పాతేయ్య, ఖేళం పస్సావదోణియా;
నావలేఖేయ్య ఫరుసే-నుహతఞ్చాపి ధోవయే.

౧౬౦. న నిక్ఖమేయ్య సహసా-వుబ్భజిత్వా న నిక్ఖమే;
చపు చపు నాచమేయ్య, ఉక్లాపఞ్చ విసోధయేతి.

౧౭. ఆపుచ్ఛకరణనిద్దేసో

ఆపుచ్ఛకరణన్తి –

౧౬౧. అనజ్ఝిట్ఠోవ థేరేన, పాతిమోక్ఖం న ఉద్దిసే;
ధమ్మం న కథయే పఞ్హం, న పుచ్ఛే న చ విస్సజే.

౧౬౨. ఆపుచ్ఛిత్వా కథేన్తస్స, పున వుడ్ఢతరాగమే;
పున ఆపుచ్ఛనం నత్థి, భత్తగ్గే చానుమోదతో.

౧౬౩. వసన్తో చ అనాపుచ్ఛా, వుడ్ఢేనేకవిహారకే;
న సజ్ఝాయేయ్య ఉద్దేసం, పరిపుచ్ఛఞ్చ నో దదే.

౧౬౪. ధమ్మం న భాసయే దీపం, న కరే న చ విజ్ఝపే;
వాతపానం కవాటం వా, వివరేయ్య థకేయ్య చ.

౧౬౫. చఙ్కమే చఙ్కమన్తోపి, వుడ్ఢేన పరివత్తయే;
యేన వుడ్ఢో స సఙ్ఘాటి-కణ్ణేనేనం న ఘట్టయేతి.

౧౮. నగ్గనిద్దేసో

నగ్గోతి –

౧౬౬.నగ్గో మగ్గం వజే భుఞ్జే, పివే ఖాదే న సాయయే;
న గణ్హే న దదే నేవ, వన్దే వన్దాపయేయ్య వా.

౧౬౭.పరికమ్మం న కారేయ్య, న కరే పటిఛాదిసు;
పరికమ్మే దువే వత్థ-చ్ఛాది సబ్బత్థ కప్పియాతి.

౧౯. న్హానకప్పనిద్దేసో

న్హానకప్పోతి –

౧౬౮.న చ న్హాయేయ్య థేరానం, పురతోపరి వా తథా;
దదేయ్య ఓతరన్తానం, మగ్గముత్తరమానకో.

౧౬౯.కుట్టత్థమ్భతరుట్టానే, న్హాయమానో న ఘంసయే;
కాయం గన్ధబ్బహత్థేన, కురువిన్దకసుత్తియా.

౧౭౦.మల్లకేనాఞ్ఞమఞ్ఞం వా, సరీరేన న ఘంసయే;
కపాలిట్ఠకఖణ్డాని, వత్థవట్టి చ వట్టతి.

౧౭౧.సబ్బేసం పుథుపాణీ చా-కల్లస్సాకతమల్లకం;
పాసాణఫేణకథలా, కప్పన్తి పాదఘంసనేతి.

౨౦. అవన్దియనిద్దేసో

అవన్దియోతి –

౧౭౨.ఉక్ఖిత్తానుపసమ్పన్న-నానాసంవాసఇత్థియో;
నవో చ గరుకట్ఠో చ, పణ్డకో చ అవన్దియాతి.

౨౧. చమ్మనిద్దేసో

చమ్మన్తి –

౧౭౩. మిగాజేళకచమ్మాని, కప్పన్తి పరిభుఞ్జితుం;

రోహితేణిపసదా చ, కురుఙ్గా మిగజాతికా.

౧౭౪.అనుఞ్ఞాతత్తయా అఞ్ఞం, చమ్మం దుక్కటవత్థుకం;
థవికోపాహనే చమ్మం, సబ్బం కప్పతిమానుసన్తి.

౨౨. ఉపాహననిద్దేసో

ఉపాహనా చేవాతి –

౧౭౫.మజ్ఝదేసే న కప్పన్తి, గణఙ్గణూపాహనా నవా;
సబ్బస్స కప్పన్తారామే, సబ్బత్థాకల్లకస్స చ.

౧౭౬.సబ్బనీలకఓదాతపీతలోహితకణ్హకా ;
మహారఙ్గమహానామ-రఙ్గరత్తా చుపాహనా.

౧౭౭. సబ్బమఞ్జేట్ఠికా చిత్రా, నీలపీతాదివద్ధికా;
తిత్తిరపత్తికా మేణ్డ-అజవిసాణవద్ధికా.

౧౭౮.ఖల్లబద్ధా పుటబద్ధా, తూలపుణ్ణా చుపాహనా;
పాలిగుణ్ఠిమకా మోర-పిఞ్ఛేన పరిసిబ్బితా.

౧౭౯. విచ్ఛికాళికతా సీహబ్యగ్ఘుద్దాజినదీపినం;
మజ్జారకాళకోలూకచమ్మేహి చ పరిక్ఖటా;
పాదుకా సఙ్కమనీయా, కోచి ధారేయ్య దుక్కటం.

౧౮౦.నీలాదివణ్ణం సకలం, పుఞ్ఛిత్వా వేకదేసకం;
ఉపాహనా వళఞ్జేయ్య, హారేత్వా ఖల్లకాదికన్తి.

౨౩. అనోలోకియనిద్దేసో

అనోలోకియన్తి –

౧౮౧.సారత్తో ఇత్థియా యోనిం, ముఖం వా భిక్ఖదాయియా;
పరస్స పత్తముజ్ఝానసఞ్ఞీ వా అత్తనో ముఖం;
ఆదాసోదకపత్తే వా, ఓలోకేయ్యస్స దుక్కటన్తి.

౨౪. అఞ్జనీనిద్దేసో

అఞ్జనీతి –

౧౮౨.చట్టాట్ఠసోళసంసా వా, మట్ఠా వట్టతి అఞ్జనీ;
తిస్సోపి మూలే గీవాయం, లేఖా ఏకావ బన్ధితుం.

౧౮౩.యం కిఞ్చి రూపం మాలాదికమ్మం మకరదన్తకం;
గోముత్తకడ్ఢచన్దాది-వికారం నేత్థ వట్టతి.

౧౮౪.లబ్భేకవణ్ణసుత్తేన, సిబ్బితుం థవికా తథా;
సిపాటి కుఞ్చికాకోసో, సలాకాపి అచిత్తకా.

౧౮౫.సఙ్ఖనాభివిసాణట్ఠి-నళదన్తమయా తథా;
ఫలకట్ఠమయా వేళు-లాఖాలోహమయాపి చ.

౧౮౬.అఞ్జనియో సలాకాయో, ధూమనేత్తా చ లబ్భరే;
తథా సత్థకదణ్డాని, నత్థుదానా చ తమ్మయాతి.

౨౫. అకప్పియసయననిద్దేసో

అకప్పియసయనానీతి –

౧౮౭.ఆసన్దీ తూలీ పల్లఙ్కో, పటికం గోనచిత్తకం;
పటలీ వికతీ ఉద్ద-లోమీ ఏకన్తలోమికా.

౧౮౮.కుత్తం కోసేయ్యం కట్టిస్సం, హత్థిఅస్సరథత్థరా;
జినప్పవేణికదలీ-మిగప్పవరఅత్థరా.

౧౮౯.సలోహితవితానఞ్చ-భతోరత్తూపధానకం ;
అకప్పియాని ఏతాని, దుక్కటం పరిభుఞ్జతో.

౧౯౦.ఆసన్దాదిత్తయా సేసే, లబ్భతే గిహిసన్తకే;
ధమ్మాసనే చ భత్తగ్గే, ఘరే చాపి నిసీదితుం;
భూమత్థరణసఙ్ఖేపే, సయితుఞ్చాపి కప్పతి.

౧౯౧.చతురంసపీఠా సత్తఙ్గా, పఞ్చఙ్గా ఉచ్చపాదకా;
తూలోనద్ధా ఘరేయేవ, మఞ్చపీఠా నిసీదితుం.

౧౬౨.చోళవాకుణ్ణపణ్ణానం, తిణానఞ్చేవ పూరితా;

చీవరచ్ఛవియో పఞ్చ, భిసీ సబ్బత్థ కప్పియా.

౧౬౩. తూలత్తయం భిసిగబ్భే, లోమాని మిగపక్ఖినం;

బిమ్బోహనే అనుఞ్ఞాతం, తూలవజ్జా మసూరకే.

౧౬౪.మనుస్సలోమముణ్ణాయం, పణ్ణే పుప్ఫం తమాలకం;

సుద్ధం న ఆసనఞ్చేవ, లబ్భమప్పటివేక్ఖితన్తి.

౨౬. సమానాసనికనిద్దేసో

సమానాసనికోపి చాతి –

౧౬౫.తివస్సన్తరానుఞ్ఞాతం, భిక్ఖూనమేకమాసనం;

సత్తవస్సతివస్సేహి, పఞ్చవస్సో నిసీదితుం.

౧౬౬.ఠపేత్వా పణ్డకం ఇత్థిం, ఉభతోబ్యఞ్జనం ముని;

దీఘాసనే అనుఞ్ఞాసి, సబ్బేహేవ నిసీదితుం.

౧౬౭. అన్తం దీఘాసనం తిణ్ణం, యం పహోతి నిసీదితుం;

మఞ్చకే వాపి పీఠే వా, ద్విన్నం లబ్భం నిసీదితున్తి.

౨౭. అసంవాసికనిద్దేసో

అసంవాసికో చాతి –

౧౬౮.ఉక్ఖిత్తోనుపసమ్పన్నో, భిక్ఖునీ ఛిన్నమూలకో;

నానాసంవాసనిస్సీమ-ట్ఠితవేహాయసణ్ఠితా;

ఏకాదస అభబ్బా చ, అసంవాసాతి దీపితాతి.

౨౮. కమ్మనిద్దేసో

కమ్మఞ్చాతి –

౧౬౯.వగ్గేన అధమ్మకమ్మం, సమగ్గేన అధమ్మికం;

వగ్గేన ధమ్మకమ్మఞ్చ, సమగ్గేన చ ధమ్మికం;

చతుత్థంయేవానుఞ్ఞాతం, సేసకమ్మేసు దుక్కటం.

౨౦౦.చతువగ్గో పఞ్చవగ్గో, దసవీసతివగ్గికో;

తిరేకవీసతివగ్గో, పఞ్చ సఙ్ఘా విభావితా.

౨౦౧.చతువగ్గేత్థ అబ్భాను-పసమ్పదాపవారణా;

పఞ్చవగ్గో చ అబ్భానం, మజ్ఝదేసూపసమ్పదం.

౨౦౨.దసవగ్గో చ అబ్భానం, ఠపేత్వా సబ్బకమ్మికో;

ఇతరో సబ్బకమ్మేసు, కమ్మప్పత్తోతి దీపితో.

౨౦౩.చతువగ్గేన కత్తబ్బే, చత్తారో పకతత్తకా;

కమ్మప్పత్తా పరే ఛన్దా-రహా సేసేప్వయం నయో.

౨౦౪.చతువగ్గాదికత్తబ్బం, అసంవాసకమ్మారహా;

గరుకట్ఠేస్వఞ్ఞతరం, కత్వాన గణపూరకం;

పరివాసాదికం కమ్మం, కతం కుప్పతి దుక్కటం.

౨౦౫.అధమ్మకమ్మం వారేయ్య, అన్తరాయే దువే తయో;

దిట్ఠావిమేకోధిట్ఠానం, వారేన్తేవ తతోధికా.

౨౦౬.కమ్మారహా అసంవాసా, ఖిత్తచిత్తదుఖట్టితా;

ఏతేసం సఙ్ఘమజ్ఝమ్హి, పటిక్ఖేపో న రుహతి.

౨౦౭.పకతత్తేకసీమట్ఠ-సమసంవాసభిక్ఖునో;

ఆరోచేన్తస్సన్తమసో-నన్తరస్సాపి రూహతి.

౨౦౮.కోపేతుం ధమ్మికం కమ్మం, పటిక్కోసేయ్య సమ్ముఖా;

తిరోక్ఖా కాయసామగ్గిం, ఛన్దం నో దేయ్య దుక్కటన్తి.

౨౯. మిచ్ఛాజీవవివజ్జనానిద్దేసో

మిచ్ఛాజీవవివజ్జనాతి –

౨౦౯.దారుం వేళుం ఫలం పుప్ఫం, చుణ్ణం న్హానముఖోదకం;

మత్తికాదన్తకట్ఠాదిం, న దదే కులసఙ్గహా.

౨౧౦.పారిభటకతాముగ్గ-సూప్యతావత్థువిజ్జయా;

పహేణదూతకమ్మేన, జఙ్ఘపేసనియేన వా.

౨౧౧.అనుప్పదానప్పటిపిణ్డ-వేజ్జకమ్మేన వా పన;
నాణ్ణేన వాపి సమ్బుద్ధప్పటికుట్ఠేన జీవయే.

౨౧౨.విఞ్ఞత్తినేసనాభూతుల్లపనాకుహనాదిహి;
కులదూసాదినుప్పన్నపచ్చయే పరివజ్జయేతి.

౩౦. వత్తనిద్దేసో

వత్తన్తి –

౨౧౩.ఆగన్తుకో న ఆరామం, పవిసే సఉపాహనో;
సఛత్తోగుణ్ఠితో సీసే, కరిత్వా వాపి చీవరం.

౨౧౪.పానీయేన న ధోవేయ్య, పాదే వుడ్ఢతరేపి చ;
ఆవాసికేభివాదేయ్య, పుచ్ఛేయ్య సయనాసనం.

౨౧౫.గమికో పటిసామేత్వా, దారుమత్తికభణ్డకం;
విహారఞ్చ థకేత్వాన, ఆపుచ్ఛ సయనాసనం.

౨౧౬.ఆపుచ్ఛితబ్బే అసతి, సంగోపేత్వాన సాధుకం;
పక్కమేయ్యఞ్ఞథా తస్స, పక్కన్తుం న చ కప్పతి.

౨౧౭.ఆవాసికో పఞ్ఞాపేయ్య, వుడ్ఢాగన్తుస్స ఆసనం;
ఉపనిక్ఖిపే పాదోద-ప్పభుతిం పత్తచీవరం.

౨౧౮.పచ్చుగ్గన్త్వాన గణ్హేయ్య, పానీయేన చ పుచ్ఛయే;
ఆగన్తుకేభివాదేయ్య, పఞ్ఞపే సయనాసనం.

౨౧౯.అజ్ఝావుత్థమవుత్థం వా, గోచరాగోచరం వదే;
వచ్చపస్సావఠానాని, కతికం సేక్ఖసమ్ముతిం.

౨౨౦.పవేసనిక్ఖమే కాలం, పరిభోజియపానియం;
నిసిన్నోవ నవకస్స, ఏతం సబ్బం సముద్దిసేతి.

౩౧. వికప్పనానిద్దేసో

వికప్పనా చేవాతి –

౨౨౧సమ్ముఖా పరమ్ముఖాతి, దువే వుత్తా వికప్పనా;
సమ్ముఖాయ వికప్పేన్తో, బ్యత్తస్సేకస్స సన్తికే;
“ఇమం చీవరం తుయ్హం, వికప్పేమీ”తి భాసయే.

౨౨౨ఏత్తావతా నిధేతుంవ, కప్పతీ న చ కప్పతి;
పరిభోగాదికం తేన, అప్పచ్చుద్ధటభావతో.

౨౨౩. “మయ్హం సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి –

తేన పచ్చుద్ధటేయేవ, పరిభోగాది కప్పతి.

౨౨౪అపరా సమ్ముఖావేకా, భిక్ఖుస్సేకస్స సన్తికే;
గహేత్వా నామమేకస్స, పఞ్చన్నం సహధమ్మినం.

౨౨౫. “ఇమం చీవరం తిస్సస్స భిక్ఖునో, తిస్సాయ భిక్ఖునియా, తిస్సస్స సామణేరస్స, తిస్సాయ సామణేరియా, తిస్సాయ సిక్ఖమానాయ వికప్పేమీ”తి వత్తబ్బం.

తేన భిక్ఖునా “తిస్సస్స భిక్ఖునో, తిస్సాయ భిక్ఖునియా, తిస్సస్స సామణేరస్స , తిస్సాయ సామణేరియా, తిస్సాయ సిక్ఖమానాయ సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి వత్తబ్బం.

౨౨౬పరమ్ముఖావికప్పనే-కస్సన్తికేవమీరయే;
“ఇమం చీవరం తుయ్హం వికప్పనత్థాయ దమ్మీ”తి.

౨౨౭. తేన వత్తబ్బో “కో తే మిత్తో వా సన్దిట్ఠో వా”తి. ఇతరేన చేవం వత్తబ్బం “తిస్సో భిక్ఖూ”తి వా “తిస్సా భిక్ఖునీ”తి వా “తిస్సో సామణేరో”తి వా “తిస్సా సామణేరీ”తి వా “తిస్సా సిక్ఖమానా”తి వా.

పున తేన “అహం తిస్సస్స తిస్సాయ వా దమ్మీ”తి వికప్పేత్వా తేనేవ “తిస్సస్స భిక్ఖునో, తిస్సాయ భిక్ఖునియా, తిస్సస్స సామణేరస్స, తిస్సాయ సామణేరియా, తిస్సాయ సిక్ఖమానాయ సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ”తి పచ్చుద్ధరితబ్బం.

౨౨౮దూరసన్తికత్తేకత్తబహుభావం విజానియ;
“ఏతం ఇమ”న్తి “ఏతాని, ఇమానీ”తేత్థ యోజయే.

౨౨౯దసాహం మాసమేకం వా, పఞ్చ వా కథినత్థతే;
పారిపూరత్థమూనస్స, పచ్చాసా సతి మాసకం;
నుప్పాదయతి నిస్సగ్గిం, నాధిట్ఠితవికప్పితన్తి.

౩౨. నిస్సయనిద్దేసో

నిస్సయోతి –

౨౩౦.బ్యత్తస్స పఞ్చవస్సస్స, నత్థి నిస్సయ కారియం;
యావజీవమ్పి అబ్యత్తో, నిస్సితోయేవ జీవతి.

౨౩౧.ఏకంసం చీవరం కత్వా, పగ్గణ్హిత్వాన అఞ్జలిం;
ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా, వదే యావతతియకం;
“ఆచరియో మే, భన్తే, హోహి,
ఆయస్మతో నిస్సాయ వచ్ఛామీ”తి.

౨౩౨.పక్కన్తే పక్ఖసఙ్కన్తే, విబ్భన్తే వాపి నిస్సయో;
మరణాణత్తుపజ్ఝాయ-సమోధానేహి సమ్మతి.

౨౩౩. నిస్సాయ న వసేలజ్జిం, అపుబ్బం ఠానమాగతో;
ఆగమే చతుపఞ్చాహం, ఞాతుం భిక్ఖుసభాగతం.

౨౩౪.అద్ధికస్స గిలానస్స, గిలానుపట్ఠకస్స చ;
యాచితస్స అరఞ్ఞే వా, సల్లక్ఖన్తేన ఫాసుకం;
సభాగే దాయకేసన్తే, వసితుం తావ లబ్భతీతి.

౩౩. కాయబన్ధననిద్దేసో

కాయబన్ధనన్తి –

౨౩౫.అకాయబన్ధనో గామం, దుక్కటం పవిసేయ్య చే;
బన్ధేయ్య యత్థ సరతి, తత్థేవాసతియా గతో.

౨౩౬.పట్టికా సూకరన్తన్తి, దువిధం కాయబన్ధనం;
దుస్సపట్టో చ రజ్జు చ, ఏకా తదనులోమికా.

౨౩౭. మచ్ఛకణ్టకఖజ్జూరీ-పత్తా మట్ఠా చ పట్టికా;
లబ్భా దసా చతస్సోపి, అన్తే దిగుణసుత్తకం.

౨౩౮.మాలాదిం కక్కటచ్ఛాదిం, దస్సేత్వా గుణసుత్తక;
కోట్టితా కుఞ్జరచ్ఛాదిం, పట్టికా న చ కప్పతి.

౨౩౯. ఘటకం మకరముఖాదిం, న కప్పన్తి దసాముఖే;
ఉభన్తే ఘటకా లేఖా, విధే అఞ్ఞఞ్చ చిత్తకం.

౨౪౦. దేడ్డుభకఞ్చ మురజం, మద్దవీణం కలాబుకం;
న కప్పన్తి దసాసు ద్వే, మజ్ఝిమాయేవ కప్పరే.

౨౪౧. వేళుదన్తవిసాణట్ఠికట్ఠలాఖాఫలామయా;
సఙ్ఖనాభిమయా సుత్తనళలోహమయాపి చ;
విధా కప్పన్తి కప్పియా, గణ్ఠియో చాపి తమ్మయాతి.

పఠమభాణవారం నిట్ఠితం.

౩౪. పథవీనిద్దేసో

పథవీ చాతి –

౨౪౨. జాతాజాతాతి దువిధా, సుద్ధమత్తికపంసుకా;
జాతాదడ్ఢా చ పథవీ, బహుమత్తికపంసుకా;
చాతుమాసాధికోవట్ఠపంసుమత్తికరాసి చ.

౨౪౩. సుద్ధసక్ఖరపాసాణమరుమ్బకథలవాలుకా;
దడ్ఢా చ భూమి యేభుయ్యసక్ఖరాదిమహీపి చ;
దుతియా వుత్తరాసి చ, చాతుమాసోమవట్ఠకో.

౨౪౪. ద్వే భాగా తీసు భాగేసు, మత్తికా యస్స భూమియా;
యేభుయ్యమత్తికా ఏసా, సేసేసుపి అయం నయో.

౨౪౫. పాచిత్తి ఖణనే జాతే, జాతసఞ్ఞిస్స దుక్కటం;
ద్వేళ్హస్సాజాతసఞ్ఞిస్స, నాపత్తాణాపనే తథా.

౨౪౬. పహారే పహారాపత్తి, ఖణమానస్స అత్తనా;
ఏకాయాణత్తియా ఏకా, నానాణత్తీసు వాచసో.

౨౪౭. “ఇమం ఠానమిమం కన్దమిధ వాపిం ఖణేత్థ చ;
జాలేహగ్గి”న్తి వా వత్తుం, నియమేత్వా న వట్టతి.

౨౪౮. “థమ్భస్సిమస్సావాటం వా, మత్తికం జాన మాహర;

కరోహి కప్పియఞ్చే”తి, వచనం వట్టతేదిసం.

౨౪౯.అసమ్బద్ధం పథవియా, సుక్ఖకద్దమఆదికం;

కోపేతుం తనుకం లబ్భముస్సిఞ్చనీయకద్దమం.

౨౫౦.గణ్డుప్పాదం ఉపచికామత్తికం మూసికుక్కిరం;

చాతుమాసాధికోవట్ఠం, లేడ్డాదిఞ్చ న కోపయే.

౨౫౧.పతితే వాపిఆదీనం, కూలే ఉదకసన్తికే;

పాసాణే చ రజే లగ్గే, పతితే నవసోణ్డియా.

౨౫౨.వమ్మికే మత్తికాకుట్టే, అబ్భోకాసుట్ఠితే తథా;

యేభుయ్యకథలట్ఠానే, తిట్ఠతిట్ఠకకుట్టకో.

౨౫౩.థమ్భాదిం గణ్హితుం భూమిం, సఞ్చాలేత్వా వికోపయం;

ధారాయ భిన్దితుం భూమిం, కాతుం వా విసమం సమం.

౨౫౪.సమ్ముఞ్జనీహి ఘంసితుం, కణ్టకాదిం పవేసితుం;

దస్సేస్సామీతి భిన్దన్తో, భూమిం చఙ్కమితుం పదం.

౨౫౫.ఘంసితుం అఙ్గపచ్చఙ్గం, కణ్డురోగీ తటాదిసు;

హత్థం వా ధోవితుం భూమిం, ఘంసితుం న చ కప్పతి.

౨౫౬.థమ్భాదిఉజుకుద్ధారో, పాసాణాదిపవట్టనం;

సాఖాదికడ్ఢనం రుక్ఖలతాచ్ఛేదనఫాలనం.

౨౫౭.సేకో పస్సావఆదీనం, సుద్ధచిత్తస్స వట్టతి;

అల్లహత్థం ఠపేత్వాన, రజగ్గాహో చ భూమియా.

౨౫౮.అగ్గిస్స అనుపాదానే, కపాలే ఇట్ఠకాయ వా;

పాతేతుం లబ్భతే అగ్గిం, భూమియం వావసే సతీతి.

౨౫. పరిక్ఖారనిద్దేసో

పరిక్ఖారోతి –

౨౫౯.పఞ్చవణ్ణేహి సుత్తేహి, అన్తో బహి చ సిబ్బితుం;

గిరికూటడ్ఢచన్దాదిం, ఛత్తే పణ్ణే చ ఛిన్దితుం.

౨౬౦.ఘటకం వాళరూపం వా, దణ్డే లేఖా న వట్టతి;
వట్టతీ దణ్డబున్దమ్హి, అహిచ్ఛత్తకసాదిసం.

౨౬౧.సిబ్బితుం ఏకవణ్ణేన, పఞ్జరం వా వినన్ధితుం;
థిరత్థం వట్టతీ ఛత్తే, దణ్డే లేఖావ బన్ధితుం.

౨౬౨అన్తే పట్టముఖే వాపి, వేణి సఙ్ఖలికాపి వా;
సూచివికారమఞ్ఞం వా, చీవరే న చ కప్పతి;
కప్పబిన్దువికారమ్పి, పాళికణ్ణికఆదికం.

౨౬౩.గణ్ఠిపాసకపట్టాపి, చతుక్కోణావ అగ్ఘియం;
ముగ్గరో కక్కటచ్ఛాది-వికారం నేత్థ వట్టతి.

౨౬౪కోణసుత్తా చ పీళకా, దువిఞ్ఞేయ్యావ కప్పరే;
గన్ధం తేలం వ లాఖం వా, రజనే న చ పక్ఖిపే.

౨౬౫రత్తం సఙ్ఖేన మణినా, ఘట్టేయ్యఞ్ఞేన వా న చ;
ఘంసేయ్య దోణియం కత్వా, పహారే న చ ముట్ఠినా.

౨౬౬.కణ్ణకోణకసుత్తాని, రత్తే ఛిన్దేయ్య చీవరే;
లేఖా న వట్టతీ ధమ్మ-కరణే ఛత్తవట్టియం.

౨౬౭.లేఖం ఠపేత్వా మణికా, పీళకా కుఞ్చికాయ చ;
పిప్ఫలే చ పరిచ్ఛేద-లేఖా దణ్డమ్హి వట్టతి.

౨౬౮మాలాద్యరణియం పత్త-మణ్డలే భిత్తికమ్మ చ;
హేట్ఠా లేఖాద్వయం ఉద్ధం, అహిచ్ఛత్తకసాదిసం.

౨౬౯.హిత్వా కత్తరయట్ఠిమ్హి, సూచిసణ్డాసకేపి చ;
యం కిఞ్చి గిరికూటాది-వణ్ణమట్ఠం న వట్టతి.

౨౭౦.బిమ్బోహనే భిసిమఞ్చ-పీఠాదిసయనాసనే;
సమ్ముఞ్జనిమ్హి సఙ్కార-ఛడ్డనే రఙ్గభాజనే.

౨౭౧.పానీయభాజనే పాద-పీఠే కథలికాయ చ;

పత్తాధారపిధానేసు, తాలవణ్టే చ బీజనే;

యం కిఞ్చి మాలాకమ్మాది-వణ్ణమట్ఠమవారితం.

౨౭౨.సేనాసనే పన ద్వారకవాటాదిప్పభేదనే;

సోవణ్ణమయనుఞ్ఞాతం, వణ్ణమట్ఠమ్హి కా కథా.

౨౭౩. విసాణనాళిలాబ్వాదిప్పభేదే తేలభాజనే;

పుమిత్థిరూపరహితం, వణ్ణమట్ఠమవారితన్తి.

౩౬. భేసజ్జనిద్దేసో

భేసజ్జన్తి –

౨౭౪.జనస్స కాతుం భేసజ్జం, దాతుం వత్తుం న లబ్భతి;

భిక్ఖాచరియవిఞ్ఞత్తి, సకేహి సహధమ్మినం.

౨౭౫.పితూనం తదుపట్ఠాకభిక్ఖునిస్సితభణ్డునం;

లబ్భం భేసజ్జకరణం, వేయ్యావచ్చకరస్స చ.

౨౭౬.మహాచూళపితామాతాభాతాభగినిఆదినం;

తేసం సకేనత్తనియే, దాతబ్బం తావకాలికం.

౨౭౭.కులదూసనవిఞ్ఞత్తి, భేసజ్జకరణాది హి;

మాతాపితూహి సమ్బన్ధఞాతకేసు న రూహతి.

౨౭౮.పిణ్డపాతో అనామట్ఠో, మాతాదీనమవారితో;

ఛన్నం దామరికచోరస్స, దాతుమిస్సరియస్స చ.

౨౭౯.తేసం సుత్తోదకేహేవ, పరిత్తం కయిరా నత్తనో;

భణితబ్బం భణాపేన్తే, పరిత్తం సాసనోగధం.

౨౮౦.సీలం ధమ్మం పరిత్తం వా, ఆగన్త్వా దేతు భాసతు;

దాతుం వత్తుఞ్చ లబ్భతి, గన్త్వా కేనచి పేసితోతి.

౩౭. ఉగ్గహనిద్దేసో

ఉగ్గహోతి –

౨౮౧.కమ్మం చేతియసఙ్ఘఞ్ఞ-పుగ్గలత్థం గణస్స చ;
దసభేదమ్పి రతనం, ఉగ్గణ్హన్తస్స దుక్కటం.

౨౮౨.నిస్సగ్గి తేసు అత్తత్థం, ద్వీసు సేసేసు దుక్కటం;
అనామసిత్వా వుత్తే తు, గణం సఙ్ఘఞ్చ పుగ్గలం.

౨౮౩.“చేత్యస్స నవకమ్మస్స, దమ్మీ”తి న పటిక్ఖిపే;
వదే కప్పియకారానం, “వదన్తేవమిమే” ఇతి.

౨౮౪.ఖేత్తం వత్థుం తళాకం వా, దేన్తే దాసపస్వాదికం;
పటిక్ఖిపిత్వా గణ్హేయ్య, కప్పియేన కమేన చ;
ఖేత్తాదీని విహారస్స, వుత్తే దమ్మీతి వట్టతి.

౨౮౫.నవమాతికకేదార-తళాకకిరియానవే;
మత్తికుద్ధరణం బన్ధో, థిరకారో చ ఆళియా.

౨౮౬.తిరేకభాగగహణం , కేదారే అనవే నవే;
అపరిచ్ఛన్నభాగే చ, సస్సే “దేథేత్తకే” ఇతి;
కహాపణుట్ఠాపనఞ్చ, సబ్బేసమ్పి అకప్పియం.

౨౮౭.అవత్వా కస వప్పిచ్చాదేత్తికాయ చ భూమియా;
పతిట్ఠాపేతి భూమిం వా, భాగో దేయ్యోతి ఏత్తకో.

౨౮౮.భూమిభాగే కతం సస్సం, ఏత్తకే గణ్హథేత్తకం;
గణ్హనత్థం వదన్తేవం, పమాణం దణ్డరజ్జుభి.

౨౮౯.మిననే రక్ఖణే ఠత్వా, ఖలే తంనీహరాపనే;
కోట్ఠాదిపటిసామనే, తస్సేవేతమకప్పియం.

౨౯౦.పటిసామేయ్య పాచిత్తి, యం కిఞ్చి గిహిసన్తకం;
భణ్డాగారికసీసేన, సచేపి పితుసన్తకం.

౨౯౧.పితూనం కప్పియం వత్థుం, అవస్సం పటిసామియం;
అత్తనో సన్తకం కత్వా, లబ్భతే పటిసామితుం.

౨౯౨.దేహీతి పటిసామేత్వా, వుత్తే చాపి పటిక్ఖిపే;
పాతేత్వాన గతే లబ్భం, పలిబోధోతి గోపితుం.

౨౯౩. కమ్మం కరోన్తో ఆరామే, సకం వడ్ఢకిఆదయో;
పరిక్ఖారఞ్చ సయన-భణ్డం వా రాజవల్లభా.

౨౯౪. దేహీతి పటిసామేత్వా, వదన్తి యది ఛన్దతో;
న కరేయ్య భయా ఠానం, గుత్తం దస్సేతు వట్టతి.

౨౯౫. బలక్కారేన పాతేత్వా, గతేసు పటిసామితుం;
భిక్ఖుం మనుస్సా సజ్కన్తి, నట్ఠే వత్థుమ్హి తాదిసే.

౨౯౬. విహారావసథస్సన్తో, రతనం రత్నసమ్మతం;
నిక్ఖిపేయ్య గహేత్వాన, మగ్గేరఞ్ఞేపి తాదిసే;
సామికానాగమం ఞత్వా, పతిరూపం కరీయతీతి.

౩౮. కులదూసననిద్దేసో

దూసనన్తి –

౨౯౭. పుప్ఫం వేళుం ఫలం చుణ్ణం, దన్తకట్ఠఞ్చ మత్తికం;
సఙ్గహణత్థం దదతో, కులదూసనదుక్కటం.

౨౯౮. థుల్లచ్చయం గరుభణ్డం, ఇస్సరేనేత్థ సఙ్ఘికం;
దేన్తస్స దుక్కటాదీని, థేయ్యా సఙ్ఘఞ్ఞ సన్తకం.

౨౯౯. కులసఙ్గహా రోపేతుం, రోపాపేతుఞ్చ సబ్బథా;
ఫలపుప్ఫూపగం రుక్ఖం, జగ్గితుఞ్చ న వట్టతి.

౩౦౦. నిమిత్తోభాసతో కప్పవోహారపరియాయతో;
అత్తనో పరిభోగత్థం, రోపనాదీని లబ్భరే.

౩౦౧. వుత్తావ వేజ్జికా జఙ్ఘపేసనే గిహికమ్మసు;
ఠపేత్వా పితరో భణ్డుం, వేయ్యావచ్చకరం సకం.

౩౦౨. దుక్కటం పదవారేన, హరణే దూతసాసనం;
సాసనం అగ్గహేత్వాపి, పఠమం వదతో పున.

౩౦౩. ఉప్పన్నపచ్చయా ఏవం, పఞ్చన్నమ్పి అకప్పియా;
అభూతారోచనారూప-సంవోహారుగ్గహాదిసా.

౩౦౪. హరాపేత్వా హరిత్వాపి, పితూనం సేసఞాతినం;
పత్తానం వత్థుపూజత్థం, దాతుం పుప్ఫాని లబ్భతి;
మణ్డనత్థఞ్చ లిఙ్గాది-పూజత్థఞ్చ న లబ్భతి.

౩౦౫. తథా ఫలం గిలానానం, సమ్పత్తిస్సరియస్స చ;
పరిబ్బయవిహీనానం, దాతుం సపరసన్తకం.

౩౦౬. భాజేన్తే ఫలపుప్ఫమ్హి, దేయ్యం పత్తస్స కస్సచి;
సమ్మతేనాపలోకేత్వా, దాతబ్బమితరేన తు.

౩౦౭. విహారే వా పరిచ్ఛిజ్జ, కత్వాన కతికం తతో;
దేయ్యం యథాపరిచ్ఛేదం, గిలానస్సేతరస్స వా;
యాచమానస్స కతికం, వత్వా రుక్ఖావ దస్సియా.

౩౦౮. సిరీసకసవాదీనం, చుణ్ణే సేసే చ నిచ్ఛయో;
యథావుత్తనయో ఏవ, పణ్ణమ్పేత్థ పవేసయేతి.

౩౯. వస్సూపనాయికనిద్దేసో

వస్సూపనాయికా చేవాతి –

౩౦౯. పురిమికా పచ్ఛిమికా, దువే వస్సూపనాయికా;
తత్థాలయపరిగ్గాహో, వచీభేదో చ ఏదిసో.

౩౧౦. “ఇమస్మిం విహారే ఇమం, తేమాసం వస్సం ఉపేమి;
ఇధ వస్సం ఉపేమీ”తి, చిత్తుప్పాదేత్థ ఆలయో.

౩౧౧. నోపేతుకామో ఆవాసం, తదహూతిక్కమేయ్య వా;
భవేయ్య దుక్కటాపత్తి, జానం వానుపగచ్ఛతో.

౩౧౨. దుతియం ఉపగచ్ఛేయ్య, ఛిన్నవస్సోనుపాగతో;
న పక్కమేయ్య తేమాసం, అవసిత్వాన చారికం.

౩౧౩. మాతాపితూనమత్థాయ, పఞ్చన్నం సహధమ్మినం;
గిలానతదుపట్ఠాక-భత్తమేసిస్సమోసధం.

౩౧౪. పుచ్ఛిస్సామి ఉపట్ఠిస్సం, గన్త్వానభిరతం అహం;

వూపకాసిస్సం కుక్కుచ్చం, దిట్ఠిం గరుకమాదికం.

౩౧౫.కరిస్సం వాపి కారేస్సం, వినోదనం వివేచనం;

వుట్ఠానం వాపి ఉస్సుక్కం, గన్తుమిచ్ఛేవమాదినా;

లబ్భం సత్తాహకిచ్చేన, పహితాపహితేపి వా.

౩౧౬. సఙ్ఘకమ్మే వజే ధమ్మ-స్సవనత్థం నిమన్తితో;

గరూహి పహితో వాపి, గరూనం వాపి పస్సితుం.

౩౧౭. న భణ్డధోవనుద్దేస-ఞాతుపట్ఠాకదస్సనే;

లబ్భం న పాపుణేయ్యజ్జే-వాగమిస్సన్తుదూరగో.

౩౧౮.సేసఞాతీహి పహితే, భిక్ఖునిస్సితకేన చ;

ఉపాసకోపాసికాహి, నిద్దిసిత్వావ పేసితే.

౩౧౯. వస్సచ్ఛేదే అనాపత్తి, అన్తరాయే సతత్తనో;

సఙ్ఘసామగ్గియా వా నో, ఛిన్నవస్సో పవారయే.

౩౨౦.అజ్ఝోకాసే చ రుక్ఖస్స, సుసిరే విటపేపి వా;

ఛవకుటిఛత్తచాటీ-సూపగన్తుం న వట్టతి.

౩౨౧.అసేనాసనికేనాపి, ఉపగన్తుం న లబ్భతి;

పవారేతుఞ్చ లబ్భతి, నావాసత్థవజూపగోతి.

౪౦. అవేభఙ్గియనిద్దేసో

అవేభఙ్గియన్తి –

౩౨౨.ఆరామారామవత్థూని, విహారో తస్స వత్థు చ;

మఞ్చో పీఠం భిసి బిబ్బో-హనాదిసయనాసనం.

౩౨౩. లోహకుమ్భీ కటాహో చ,

లోహభాణకవారకో;

కుఠారీ వాసి ఫరసు,

కుద్దాలో చ నిఖాదనం.

౩౨౪.వల్లి వేళు తిణం పణ్ణం, ముఞ్జపబ్బజమత్తికా;

దారుమత్తికభణ్డాని, పఞ్చేతే అవిభాజియా.

౩౨౫.ఘుల్లచ్చయం భాజయతో, భాజితాపి అభాజితా;

గరుభణ్డాని వుచ్చన్తి, ఏతేవిస్సజ్జియాని చ.

౩౨౬.వల్లిడ్ఢబాహుమత్తాపి , వేళు అట్ఠఙ్గులాయతో;

తిణాది ముట్ఠిమత్తమ్పి, పణ్ణం ఏకమ్పి మత్తికా.

౩౨౭. పాకతా పఞ్చవణ్ణా వా, సుధాకఙ్గట్ఠ ఆదికా;

తాలపక్కప్పమాణాపి, దిన్నా వా తత్థజాతకా.

౩౨౮.రక్ఖితా సఙ్ఘికా రజ్జు-యొత్తాదీపి అభాజియా;

నిట్ఠితే భాజియా కమ్మే, సఙ్ఘికే చేతియస్స వా.

౩౨౯.పత్తాది భిక్ఖుసారుప్పం, తథా విప్పకతాకతం;

భాజియం లోహభణ్డేసు, వారకం పాదగణ్హకం.

౩౩౦. వేళుమ్హి భాజియా తేల-నాళి కత్తరదణ్డకో;

ఛత్తదణ్డసలాకాయో, తథోపాహనదణ్డకో.

౩౩౧. అనుఞ్ఞాతవాసిదణ్డో, కరణ్డో పాదగణ్హకో;

అరణఞ్జనిసిఙ్గాది, భిక్ఖూపకరణం తథా.

౩౩౨. తచ్ఛితానిట్ఠితం దారుభణ్డం దన్తఞ్చ భాజియం;

భిక్ఖూపకరణే పాదఘటకో మత్తికామయో.

౩౩౩. భాజియం కప్పియం చమ్మం, ఏళచమ్మమభాజియం;

గరునా గరుభణ్డఞ్చ, థావరం థావరేన చ.

౩౩౪. థావరం పరివత్తేయ్య, తథా కత్వా చ భుఞ్జతు;

వల్లాదిం ఫాతికమ్మేన, గణ్హే సేసమభాజియన్తి.

౪౧. పకిణ్ణకనిద్దేసో

పకిణ్ణకన్తి –

౩౩౫. సద్వారబన్ధనే ఠానే, సోదుక్ఖలకపాసకే;

సయన్తేన దివా ద్వారం, బన్ధేయ్య పరివట్టకం.

౩౩౬. సన్తే విఞ్ఞుప్ఠి పురిసే, ఆభోగో చాపి కప్పతి;
సవసే తం వినాకారం, సయన్తో దుక్కటం ఫుసే.

౩౩౭. రతనానిత్థిరూపాని, ధఞ్ఞమిత్థిపసాధనం;
తూరియావుధభణ్డాని, ఆమసన్తస్స దుక్కటం.

౩౩౮. సిత్థతేలోదతేలేహి, ఫణహత్థఫణేహి వా;
కోచ్ఛేనవాపి యో కేసే, ఓసణ్ఠేయ్యస్స దుక్కటం.

౩౩౯. నేకపావురణా ఏకత్థరణా వా తువట్టయుం;
తథేకమఞ్చే భుఞ్జేయ్యుం, ఏకస్మిం వాపి భాజనే.

౩౪౦. చతురఙ్గులతో ఊనమధికట్ఠఙ్గులం తథా;
దన్తకట్ఠం న ఖాదేయ్య, లసుణం న అకల్లకో.

౩౪౧. హీనుక్కట్ఠేహి ఉక్కట్ఠం, హీనం వా జాతిఆదిహి;
ఉజుం వాఞ్ఞాపదేసేన, వదే దుబ్భాసితం దవా.

౩౪౨. దీఘే నఖే చ కేసే చ, నాసలోమే న ధారయే;
న లబ్భం వీసతిమట్ఠం, సమ్బాధే లోమహారణం.

౩౪౩. యథావుడ్ఢం న బాధేయ్య, సఙ్ఘుద్దిట్ఠంవ సఙ్ఘికం;
అధోతఅల్లపాదేహి, నక్కమే సయనాసనం;
సుధోతపాదకం వాపి, తథేవ సఉపాహనో.

౩౪౪. సఙ్ఘాటియా న పల్లత్థే, భిత్తాదిం న అపస్సయే;
పరికమ్మకతం సన్తే, ఉదకే నో న ఆచమే.

౩౪౫. అకప్పియసమాదానే, దవా సిలాపవిజ్ఝనే;
దేసనాయ సభాగాయ, ఆవికమ్మే చ దుక్కటం.

౩౪౬. పటిస్సవవిసంవాదే, సుద్ధచిత్తస్స దుక్కటం;
పటిస్సవక్ఖణే ఏవ, పాచిత్తి ఇతరస్స తు.

౩౪౭. న రుక్ఖమభిరూహేయ్య, సతి కిచ్చేవ పోరిసం;

ఆపదాసు యథాకామం, కప్పతీ అభిరూహితుం.

౩౪౮.వినాద్ధానం వజన్తస్స, దుక్కటం పరిసావనం;

యాచమానస్స అద్ధానే, అదదన్తస్స దుక్కటం.

౩౪౯.థుల్లచ్చయం ఫుసే అఙ్గజాతచ్ఛేదేన దుక్కటం;

ఆబాధప్పచ్చయాఞ్ఞత్ర, సేసఙ్గే అత్తఘాతనే.

౩౫౦.చిత్తపోత్థకరూపాని, న కరే న చ కారయే;

న వుట్ఠాపేయ్య భుఞ్జన్తం, ఆరామారఞ్ఞగేహసు.

౩౫౧.యానాని పుమయుత్తాని, సివికం హత్థవట్టకం;

పాటఙ్కిఞ్చ గిలానస్స, కప్పతీ అభిరూహితుం.

౩౫౨.బుద్ధం ధమ్మఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ, ఆరబ్భ కరణే దవం;

దుక్కటం పరిసం వాపి, అఞ్ఞస్స ఉపలాళనే.

౩౫౩. కాయం ఊరుం నిమిత్తం వా, భిక్ఖునీనం న దస్సయే;

వివరిత్వా న సిఞ్చేయ్య, తా కద్దముదకాదినా.

౩౫౪.న గణ్హాతో చ ఓవాదం, న పచ్చాహరతోపి చ;

బాలం గిలానం గమియం, వజ్జయిత్వాన దుక్కటం.

౩౫౫.లోకాయతం న వాచేయ్య, పలితం న చ గాహయే;

పేళాయపి న భుఞ్జేయ్య, న కీళే కిఞ్చి కీళితం.

౩౫౬.పారుపే న నివాసేయ్య, గిహిపారుతనివాసనం;

సంవేల్లియం నివాసేయ్య, దాయం నాలిమ్పయేయ్య వా.

౩౫౭. వడ్ఢిం పయోజయే యాచే, నోఞ్ఞాతకప్పవారితే;

అత్తనో పరిభోగత్థం, దిన్నమఞ్ఞస్స నో దదే;

అగ్గం గహేత్వా భుత్వా వా, కతిపాహం పునో దదే.

౩౫౮.ఉద్దిస్స యాచనే రక్ఖం, ఞత్వాఞత్వా వ దణ్డినం;

గీవాస్స దణ్డితే దణ్డో, సయం దణ్డాపనే పన;

దణ్డస్స అగ్ఘభేదేన, ఞేయ్యా పారాజికాదికా.

౩౫౯.హరన్తేసు పరిక్ఖారం, “చోరో చోరో”తి భాసితే;
అనత్థాయేసం గణ్హన్తే, దణ్డం గీవాస్స తత్తకం.

౩౬౦. విఘాసుచ్చారసఙ్కార-ముత్తం ఛడ్డేయ్య దుక్కటం;
బహి పాకారకుట్టానం, వళఞ్జే నావలోకియ;
హరితే వాపి వీహాది-నాళికేరాదిరోపిమే.

౩౬౧. యోజాపేతుం పయోజేతుం, పయుత్తాని చ పస్సితుం;
న లబ్భం ధమ్మయుత్తమ్పి, నచ్చం గీతఞ్చ వాదితం;
“ఉపహారం కరోమా”తి, వుత్తే వా సమ్పటిచ్ఛితుం.

౩౬౨.రాజాగారం పోక్ఖరణిం, ఉయ్యానం చిత్తగారకం;
కీళత్థం గచ్ఛతో దట్ఠుం, ఆరామం దుక్కటం కతం.

౩౬౩. నపే న పటిబాహేయ్యా-ససేనుణ్హే న చీవరం;
నిదహేయ్య ఖమాపేయ్య, గరునా చ పణామితో.

౩౬౪.అక్కోసనే పరమ్ముఖా, ఆపత్తీహి చ సత్తహి;
భిక్ఖుం ఉపాసకం వాపి, అఞ్ఞేనేవ చ దుక్కటం.

౩౬౫.న లబ్భం వినిపాతేతుం, సద్ధాదేయ్యఞ్చ చీవరం;
లబ్భం పితూనం సేసానం, ఞాతీనమ్పి న లబ్భతి.

౩౬౬. వస్సంవుత్థోఞ్ఞతోఞ్ఞత్ర , భాగం గణ్హేయ్య దుక్కటం;
పటిదేయ్య నట్ఠే జిణ్ణే, గీవా నో దేయ్య చోదితో;
ధురనిక్ఖేపతో తేసం, హోతి భణ్డగ్ఘకారియో.

౩౬౭. న సన్తరుత్తరో గామం, కల్లో వా సఉపాహనో;
పవిసేయ్య న ధారేయ్య, చామరీమకసబీజనిం.

౩౬౮.అగిలానో న ఛిన్దేయ్య, కేసే కత్తరియా బహి;
ఆరామతో న ధారేయ్య, ఛత్తం లబ్భతి గుత్తియా.

౩౬౯. గాహేయ్య నుభతోకాజం, ఏకన్తరికకాజకం;
సీసక్ఖన్ధకటిభారా, హత్థోలమ్బో చ లబ్భతి.

౩౭౦. ఆపత్తియా అనోకాస-కతం చోదేయ్య దుక్కటం;

సుద్ధస్స చ అవత్థుస్మిం, తథా ఓకాసకారణే.

౩౨౧. అట్ఠఙ్గులాధికం మఞ్చపటిపాదం న ధారయే;

పకతఙ్గులేన సత్థానం, మఞ్చం వా ఉచ్చపాదకం.

౩౨౨. మూగబ్బతాదిం గణ్హేయ్య, దుక్కటం తిత్థియబ్బతం;

ఖురభణ్డం పరిహరే, తథా న్హాపితపుబ్బకో.

౩౨౩. యం కిఞ్చి యాచితుం హత్థకమ్మం తదనుసారతో;

లద్ధం గహేతుం నిక్కమ్మమయాచిత్వాపి కప్పతి;

కారేతుమాహరాపేతుం, యం కిఞ్చిపరసన్తకం.

౩౨౪. గిహీనం గోపకే దేన్తే, గహేతుం దేతి యత్తకం;

లబ్భం యథాపరిచ్ఛేదం, సఙ్ఘచేతియసన్తకే.

౩౨౫. ద్వీహాపజ్జేయ్య ఆపత్తిం, కాయవాచాహి వా ఛహి;

అలజ్జిఞ్ఞాణకుక్కుచ్చపకతత్తా సతిప్లవా;

అకప్పియే వా కప్పియే, కప్పాకప్పియసఞ్ఞితా.

౩౨౬. అలజ్జిఞ్ఞాణతాపత్తిం , కాయవాచాహి ఛాదయే;

లిఙ్గే సఙ్ఘే గణేకస్మిం, చతుధాపత్తివుట్ఠితి.

౩౨౭. పరికథోభాసవిఞ్ఞత్తి, న లబ్భా పచ్చయద్వయే;

విఞ్ఞత్తియేవ తతియే, సేసే సబ్బమ్పి లబ్భతి.

౩౨౮. న రూహతచ్చయే దానం, పఞ్చన్నం సహధమ్మినం;

సఙ్ఘస్సేవ చ తం హోతి, గిహీనం పన రూహతి.

౩౨౯. భిక్ఖు వా సామణేరో వా, కాలం కయిరాథూపస్సయే;

భిక్ఖుసఙ్ఘోవ దాయజ్జో, తత్థ సేసేప్వయంనయో.

౩౩౦. పురిమస్సేవిమం దిన్నం, దేహి నేత్వాసుకస్సతి;

పచ్ఛిమస్సేవ దమ్మీతి, దిన్నం ఞత్వా ఇమం విధిం;

గణ్హే విస్సాసగాహం వాధిట్ఠే మతకచీవరం.

౩౩౧. లోహభణ్డే పహరణిం, దారుభణ్డే చ దారుజం;

పత్తం పాదుకపల్లఙ్కం, ఆసన్దిం మత్తికామయే;

ఠపేత్వా కప్పతి సబ్బం, కతకం కుమ్భకారికన్తి.

४७. దేసనానిద్దేసో

దేసనాతి –

३८७.చాగో యో భిక్ఖుభావస్స, సా పారాజికదేసనా;
యథావుత్తేన వుట్ఠానం, గరుకాపత్తిదేసనా.

३८३. ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా, పగ్గణ్హిత్వాన అఞ్జలిం;
థుల్లచ్చయాదిం దేసేయ్య, ఏవమేకస్స సన్తికే.

३८४. "అహం, భన్తే, ఏకం థుల్లచ్చయాపత్తిం ఆపజ్జిం, తం తుమ్హమూలే పటిదేసేమీ"తి వత్వా తేన "పస్ససి, ఆవుసో, తం ఆపత్తి"న్తి వుత్తే "ఆమ, భన్తే, పస్సామీ"తి వత్వా పున తేన "ఆయతిం, ఆవుసో, సంవరేయ్యాసీ"తి వుత్తే "సాధు సుట్ఠు, భన్తే, సంవరిస్సామీ"తి వత్తబ్బం. "అహం, భన్తే, ద్వే థుల్లచ్చయాపత్తియో ఆపజ్జిం, అహం భన్తే సమ్బహులా థుల్లచ్చయాపత్తియో ఆపజ్జిం, తా తుమ్హమూలే పటిదేసేమీ"తి వత్తబ్బం.

నిస్సగ్గియేసు పన "ఇదం మే, భన్తే, చీవరం దసాహాతిక్కన్తం నిస్సగ్గియం, ఇమాహం ఆయస్మతో నిస్సజ్జామీ"తి. "ఇమాని మే, భన్తే, చీవరాని…పే.… ఏతం మే, భన్తే, చీవరం…పే.… ఏతాని మే, భన్తే, చీవరాని దసాహాతిక్కన్తాని నిస్సగ్గియాని, ఏతానాహం ఆయస్మతో నిస్సజ్జామీ"తి.

३८५.నిస్సజ్జిత్వాన దేసేయ్య, ఆపత్తిం తేన భిక్ఖునా;
పటిగ్గహేత్వా ఆపత్తిం, దేయ్యం నిస్సట్ఠచీవరం.

"ఇమం, ఇమాని, ఏతం, ఏతాని చీవరాని ఆయస్మతో దమ్మీ"తి.

३८६. (క) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం రత్తివిప్పవుత్థం అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియా నిస్సగ్గియం.

(ఖ) ఇదం మే, భన్తే, అకాలచీవరం మాసాతిక్కన్తం నిస్సగ్గియం.

(గ) ఇదం మే, భన్తే, పురాణచీవరం అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా ధోవాపితం నిస్సగ్గియం.

(ఘ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా హత్థతో పటిగ్గహితం అఞ్ఞత్ర పారివత్తకా నిస్సగ్గియం.

(ఙ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం అఞ్ఞాతకం గహపతికం అఞ్ఞత్ర సమయా విఞ్ఞాపితం నిస్సగ్గియం.

(చ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం అఞ్ఞాతకం గహపతికం తతుత్తరి విఞ్ఞాపితం నిస్సగ్గియం.

(ఛ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం పుబ్బే అప్పవారితో అఞ్ఞాతకం గహపతికం ఉపసఙ్కమిత్వా వికప్పం ఆపన్నం నిస్సగ్గియం.

(జ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం పుబ్బే అప్పవారితో అఞ్ఞాతకే గహపతికే ఉపసఙ్కమిత్వా వికప్పం ఆపన్నం నిస్సగ్గియం.

(ఝ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం అతిరేకతిక్ఖత్తుం చోదనాయ అతిరేకఛక్ఖత్తుం ఠానేన అభినిప్ఫాదితం నిస్సగ్గియం.

(ఞ) ఇదం మే, భన్తే, కోసియమిస్సకం సన్థతం కారాపితం నిస్సగ్గియం.

(ట) ఇదం మే, భన్తే, సుద్ధకాళకానం ఏళకలోమానం సన్థతం కారాపితం నిస్సగ్గియం.

(ఠ) ఇదం మే, భన్తే, సన్థతం అనాదియిత్వా తులం ఓదాతానం తులం గోచరియానం కారాపితం నిస్సగ్గియం.

(డ) ఇదం మే, భన్తే, సన్థతం ఊనకఛబ్బస్సాని కారాపితం అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియా నిస్సగ్గియం.

(ఢ) ఇదం మే, భన్తే, నిసీదనసన్థతం అనాదియిత్వా పురాణసన్థతస్స సామన్తా సుగతవిదత్థిం కారాపితం నిస్సగ్గియం.

(ణ) ఇమాని మే, భన్తే, ఏళకలోమాని తియోజనపరమం అతిక్కామితాని నిస్సగ్గియాని.

(త) ఇమాని మే, భన్తే, ఏళకలోమాని అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా ధోవాపితాని నిస్సగ్గియాని.

(థ) అహం, భన్తే, రూపియం పటిగ్గహేసిం, ఇదం మే, భన్తే, నిస్సగ్గియం, ఇమాహం సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జామి.

(ద) అహం , భన్తే, నానప్పకారకం రూపియసంవోహారం సమాపజ్జిం, ఇదం మే, భన్తే, నిస్సగ్గియం, ఇమాహం సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జామీతి.

౩౮౭. నిస్సజ్జిత్వాన ఆపత్తిం, దేసేయ్యాథ గిహిం వదే;
“జానాహిమ”న్తి ఇమినా, సో వదేయ్యాహరామి కిం.

౩౮౮.అవత్వామన్తి తేలాదిం, వదే భిక్ఖూన కప్పియం;
యం ఆహరతి సో తేన, పరివత్తేత్వాన కప్పియం.

౩౮౯.లబ్భం ఠపేత్వా ద్వేపేతే, సేసేహి పరిభుఞ్జితుం;
తతో అఞ్ఞేన లద్ధోపి, భాగో తేసం న కప్పతి.

౩౯౦. రుక్ఖచ్ఛాయాప్యన్తమసో, తన్నిబ్బత్తా న కప్పతి;
నిస్సట్ఠం పటిలద్ధమ్పి, ఆదితో సన్థతత్తయం.

౩౯౧. నో చే లభేథ ఏవం సో, ఇమం ఛడ్డేహి సంసియో;

ఏవమ్పి భిక్ఖు ఛడ్డేయ్య, నో చే లభేథ సమ్మతో.

౩౬౨. ఏతాని దుతియో పత్తో, సబ్బే సేసాని లబ్భరే;

సబ్బేకస్మిం గణే వత్తుం, లబ్భం భాసన్తరేనపి.

౩౬౩. (క) అహం, భన్తే, నానప్పకారకం కయవిక్కయం సమాపజ్జిం, ఇదం మే, భన్తే, నిస్సగ్గియం.

(ఖ) అయం మే, భన్తే, పత్తో దసాహాతిక్కన్తో నిస్సగ్గియో.

(గ) అయం మే, భన్తే, పత్తో ఊనపఞ్చబన్ధనేన పత్తేన చేతాపితో నిస్సగ్గియో, ఇమాహం సఙ్ఘస్స నిస్సజ్జామీతి.

౩౬౪. నిస్సజ్జిత్వాన దేసేయ్య, ఆపత్తిం పత్తగాహకం;

సమ్మన్నిత్వాన సఙ్ఘస్స, పత్తన్తం తస్స దాపయే.

౩౬౫. (క) ఇదం మే, భన్తే, భేసజ్జం సత్తాహాతిక్కన్తం నిస్సగ్గియం.

(ఖ) ఇదం మే, భన్తే, వస్సికసాటికచీవరం అతిరేకమాసే సేసే గిమ్హానే పరియిట్ఠం, అతిరేకడ్ఢమాసే సేసే గిమ్హానే కత్వా పరిదహితం నిస్సగ్గియం.

(గ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం భిక్ఖుస్స సామం దత్వా అచ్ఛిన్నం నిస్సగ్గియం.

(ఘ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం సామం సుత్తం విఞ్ఞాపేత్వా తన్తవాయేహి వాయాపితం నిస్సగ్గియం.

(ఙ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం పుబ్బే అప్పవారితో అఞ్ఞాతకస్స గహపతికస్స తన్తవాయే ఉపసఙ్కమిత్వా వికప్పం ఆపన్నం నిస్సగ్గియం.

(చ) ఇదం మే, భన్తే, అచ్చేకచీవరం చీవరకాలసమయం అతిక్కామితం నిస్సగ్గియం.

(ఛ) ఇదం మే, భన్తే, చీవరం అతిరేకఛారత్తం విప్పవుత్థం అఞ్ఞత్ర భిక్ఖుసమ్ముతియా నిస్సగ్గియం.

(జ) ఇదం మే, భన్తే, జానం సఙ్ఘికం లాభం పరిణతం అత్తనో పరిణామితం నిస్సగ్గియం, ఇమాహం ఆయస్మతో నిస్సజ్జామీతి.

౩౬౬. సేసం సబ్బం యథాయోగం, ఆదిమ్హి వియ యోజయే.

౩౬౭. (క) అహం , భన్తే, ఏకం పాచిత్తియాపత్తిం ఆపజ్జిం. ద్వే సమ్బహులా పాచిత్తియాపత్తియో ఆపజ్జిం.

(ఖ) గారయ్హం, భన్తే, ధమ్మం ఆపజ్జిం అసప్పాయం పాటిదేసనీయం, తం పటిదేసేమీతి. తేన "పస్ससి, ఆవుసో, తం ధమ్మ"న్తి వత్తబ్బం.

(గ) అహం, భన్తే, ఏకం దుక్కటాపత్తిం ఆపజ్జిం. ద్వే సమ్బహులా దుక్కటాపత్తియో ఆపజ్జిం.

(ఘ) అహం, భన్తే, ఏకం దుబ్భాసితాపత్తిం ఆపజ్జిం. ద్వే సమ్బహులా దుబ్భాసితాపత్తియో ఆపజ్జిం. తా తుమ్హమూలే పటిదేసేమీతి.

(ఙ) "అహం, భన్తే, ద్వే నానావత్థుకా థుల్లచ్చయాపత్తియో ఆపజ్జిం. సమ్బహులా నానావత్థుకా థుల్లచ్చయాపత్తియో ఆపజ్జిం, తా తుమ్హమూలే పటిదేసేమీ"తి వత్వా తేన "పస్ససి, ఆవుసో, తా ఆపత్తియో"తి వుత్తే "ఆమ, భన్తే, పస్సామీ"తి వత్వా పున తేన "ఆయతిం, ఆవుసో, సంవరేయ్యాసీ"తి వుత్తే "సాధు సుట్ఠు, భన్తే, సంవరిస్సామీ"తి వత్తబ్బం.

౩౯౮. అదేసనాగామినియం, అనాపత్తిఞ్చ దేసితం;
నానా సంవాసనిస్సీమట్ఠితానం చతుపఞ్చహి;
మనసా పకతత్తానం, నానేకాతి న దేసయేతి.

౪౩. ఛన్దదాననిద్దేసో

ఛన్దదానాదీతి –

౩౯౯. భేరిం ఘణ్టిం పతాళేత్వా, కమ్మప్పత్తే సమాగతే;
సఙ్ఘే హరేయ్య ఛన్దం వా, పారిసుద్ధిం పవారణం.

౪౦౦. ఏకం భిక్ఖుం ఉపగ్గమ్మ, నిసీదిత్వా ఉక్కుటికం;
అఞ్జలిం పగ్గణ్హిత్వాన, దదే ఛన్దం విచక్ఖణో.

౪౦౧. (క) "ఛన్దం దమ్మి, ఛన్దం మే హర, ఛన్దం మే ఆరోచేహీ"తి వత్తబ్బం.

(ఖ) పారిసుద్ధిం దేన్తేన "పారిసుద్ధిం దమ్మి, పారిసుద్ధిం మే హర, పారిసుద్ధిం మే ఆరోచేహీ"తి వత్తబ్బం.

౪౦౨. పారిసుద్ధిప్పదానేన, సమ్పాదేతి ఉపోసథం;
సఙ్ఘస్స అత్తనో చాపి, సేసకమ్మం విబాధతి.

౪౦౩. ఛన్దదానేన సఙ్ఘస్స, ద్వయం సాధేతి నత్తనో;
తస్మా ఛన్దం దదన్తేన, దాతబ్బా పారిసుద్ధిపి.

౪౦౪. హారేయ్యేకో బహూనమ్పి, పరమ్పరా న హారయే;
పరమ్పరాహటా ఛన్ద-పారిసుద్ధి న గచ్ఛతి.

౪౦౫. సబ్బూపచారం కత్వాన, ఏవం దేయ్యా పవారణా. "పవారణం దమ్మి, పవారణం మే హర, పవారణం మే ఆరోచేహి, మమత్థాయ పవారేహీ"తి.

౪౦౬. ఆరోచేత్వాథ సో సఙ్ఘం, పవారేయ్యేవమాగతో. “ఇత్థన్నామో, భన్తే, సఙ్ఘం పవారేతి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు తం సఙ్ఘో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సతీ”తి.

౪౦౭. గహేత్వా పారిసుద్ధిం వా, ఛన్దం వాపి పవారణం;
హారకో సఙ్ఘమప్పత్వా, విబ్భమేయ్య మరేయ్య వా.

౪౦౮. సామణేరాదిభావం వా,
పటిజానేయ్య నాహటా;
పత్వా సఙ్ఘం తథా హేయ్య,
ఆహటా హోతి హారకో.

౪౦౯. సఙ్ఘప్పత్తో పమత్తో వా, సుత్తో నారోచయేయ్య వా;
అనాపత్తివ సఞ్చిచ్చ, నారోచేన్తస్స దుక్కటన్తి.

౪౪. ఉపోసథనిద్దేసో

ఉపోసథోతి –

౪౧౦. దువే ఉపోసథా చాతు-ద్దసో పన్నరసో ఇతి;
సుత్తుద్దేసమధిట్ఠాన-పారిసుద్ధివసా తయో.

౪౧౧. సుత్తుద్దేసోవ సఙ్ఘస్స, అధిట్ఠానఉపోసథో;
పుగ్గలస్సేవ సేసానం, పారిసుద్ధిఉపోసథో.

౪౧౨. పుబ్బకిచ్చే చ కరణే, పత్తకల్లే సమానితే;
సుత్తం ఉద్దిసతి సఙ్ఘో, పఞ్చధా సో విభావితో.

౪౧౩. వినాన్తరాయం సఙ్ఖేపే-నుద్దేసో వినివారితో;
“థేరోవ ఇస్సరో ద్వీసు, ఉద్దేసేస్వేత్థ తీసు వా;
విసదేసూ”తి వుత్తత్తా, అవత్తన్తేపి వట్టతి.

౪౧౪. ఆగచ్ఛేయ్యుం యది సమా, ఉద్దిసన్తే వ థోకికా;
ఉద్దిట్ఠం యం సుఉద్దిట్ఠం, సోతబ్బమవసేసకం.

౪౧౫. ఉద్దిట్ఠమత్తే సకలా-యేకచ్చాయుట్ఠితాయ వా;
పారిసుద్ధిం కరేయ్యేసం, సన్తికే బహుకాథ చే;
కత్వా సబ్బవికప్పేసు, పుబ్బకిచ్చం పునుద్దిసే.

౪౧౬.పన్నరసోవాసికానం, ఇతరానం సచేతరో;
సమానేతరేనువత్తన్తు, పురిమానం సచేధికా;
పురిమా అనువత్తన్తు, తేసం సేసేప్వయం నయో.

౪౧౭.పాటిపదోవాసికానం, ఇతరానం ఉపోసథో;
సమథోకానం సామగ్గిం, మూలట్ఠా దేన్తు కామతో.

౪౧౮.బహి గన్త్వాన కాతబ్బో, నో చే దేన్తి ఉపోసథో;
దేయ్యానిచ్ఛాయ సామగ్గీ, బహూసు బహి వా వజే.

౪౧౯.పాటిపదేగన్తుకానం , ఏవమేవ అయం నయో;
సావేయ్య సుత్తం సఞ్చిచ్చ, అస్సావేన్తస్స దుక్కటం.

౪౨౦.సమ్మజ్జితుం పదీపేతుం, పఞ్ఞాపేతుం దకాసనం;
న కరేయ్య తథా కల్లో, మహాథేరేన పేసితో.

౪౨౧. సమ్మజ్జిత్వా పదీపేత్వా, పట్ఠపేత్వా దకాసనం. గణఞత్తిం ఠపేత్వేవం, కత్తబ్బో తీహుపోసథో. “సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, అజ్జుపోసథో పన్నరసో, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్యామా”తి.

౪౨౨. ఏకంసం చీవరం కత్వా, నిసీదిత్వా ఉక్కుటికం,. థేరేన అఞ్జలిం తేవం, పగ్గయ్హ సముదీరియా. “పరిసుద్ధో అహం ఆవుసో, పరిసుద్ధోతి మం ధారేథా”తి, వదే యావతతీయకం.

౪౨౩. సమత్తపుబ్బారమ్భేన, తే నవేనేవమీరియా. “పరిసుద్ధో అహం భన్తే, పరిసుద్ధోతి మం ధారేథా”తి, వదే యావతతీయకం.

౪౨౪. ద్వీసు థేరేన కత్తబ్బం, కత్వేవమీరియో నవో. “పరిసుద్ధో అహం ఆవుసో, పరిసుద్ధోతి మం ధారేహీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బో.

౪౨౫.నవేన థేరో తిక్ఖత్తుం, ఏవమస్స ఉదీరియో;
“పరిసుద్ధో అహం భన్తే, పరిసుద్ధోతి మం ధారేథా”తి.

౪౨౬. పుబ్బకిచ్చం సమాపేత్వా, అధిట్ఠేయ్యేవమేకకో. “అజ్జ మే ఉపోసథో పన్నరసోతి వా చాతుద్దసోతి వా అధిట్ఠామీ”తి వత్తబ్బం, నో చేధిట్ఠేయ్య దుక్కటం.

౪౨౭.యత్థ వసన్తి చత్తారో, తయో వా యది వా దువే;
పారిసుద్ధిం హరిత్వాన, ఏకేకస్సితరీతరే;
తం తం ఉపోసథం కయిరుం, సియా ఆపత్తి దుక్కటం.

౪౨౮. వగ్గే సమగ్గే వగ్గోతి, సఞ్ఞినో విమతిస్స వా;

దుక్కటం కరోతో భేదా-ధిప్పాయేన థుల్లచ్చయం;

వగ్గే సమగ్గేనాపత్తి, సమగ్గో ఇతి సఞ్ఞినో.

౪౨౯. ఉక్ఖిత్తస్స గహట్ఠస్స, సేసానం సహధమ్మినం;

పారాజికస్సాభబ్బస్స, సిక్ఖానిక్ఖిత్తకస్స చ.

౪౩౦. నిసిన్నపరిసాయఞ్చ, సభాగాపత్తికో తథా;

ఛన్దేన పరివుత్థేన, పాతిమోక్ఖం న ఉద్దిసే.

౪౩౧. అదేసయిత్వానాపన్నం, నావికత్వాన వేమతిం;

నుపోసథేపి వా కాతుం, పోసథో న చ కప్పతి.

౪౩౨. అట్ఠితోపోసథావాసా, న వజే తదహూ వినా;

అన్తరాయం వ సఙ్ఘం వా-ధిట్ఠాతుం సీమమేవ వాతి.

౪౭. పవారణానిద్దేసో

పవారణాతి –

౪౩౩. ద్విన్నం తిణ్ణం చతున్నఞ్చ, అఞ్ఞమఞ్ఞప్పవారణా;

ఏకస్స చ అధిట్ఠానం, సేసా సఙ్ఘప్పవారణా.

౪౩౪. పుబ్బకిచ్చే చ కరణే, పత్తకల్లే సమానితే;

ఠపేత్వా ఞత్తిం సఙ్ఘేన, కత్తబ్బేవం పవారణా.

“సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో, అజ్జ పవారణా పన్నరసీ, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో పవారేయ్యా”తి.

౪౩౫. ఏకంసం చీవరం కత్వా, నిసీదిత్వా ఉక్కుటికం;

థేరేన అఞ్జలిం సఙ్ఘో, పగ్గయ్హ సముదీరియో.

౪౩౬. “సఙ్ఘం, ఆవుసో, పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి…పే… తతియమ్పి, ఆవుసో, సఙ్ఘం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి.

౪౩౭. పవారేన్తేసు థేరేసు, నిసజ్జుక్కుటికం నవో;

పవారేతి సయం యావ, ఉక్కుటికోవ అచ్ఛతు.

౪౩౮. పుబ్బారమ్భం సమాపేత్వా, నవో సఙ్ఘముదీరయే.

౪౩౯. "సఙ్ఘం, భన్తే, పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి...పే॰... తతియమ్పి, భన్తే, సఙ్ఘం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ"తి.

౪౪౦.దానేన ధమ్మసాకచ్ఛా, కలహేహి చ రత్తియా;
తేవాచికాయ ఓకాసే-సతి ఖేపితభావతో;
అన్తరాయే దసవిధే, ఞత్తిం వత్వానురూపతో.

౪౪౧. "సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో, మనుస్సేహి దానం దేన్తేహి, ద్వీహి భిక్ఖూహి ధమ్మం సాకచ్ఛన్తేహి, కలహం కరోన్తేహి యేభుయ్యేన రత్తి ఖేపితా. సచే సఙ్ఘో తేవాచికం పవారేస్సతి, అప్పవారితోవ సఙ్ఘో భవిస్సతి, అథాయం రత్తి విభాయిస్సతి. అయం రాజన్తరాయో, అయం చోరన్తరాయో, అయం అగ్యన్తరాయో, అయం ఉదకన్తరాయో, అయం మనుస్సన్తరాయో, అయం అమనుస్సన్తరాయో, అయం వాళన్తరాయో, అయం సరీసపన్తరాయో, అయం జీవితన్తరాయో, అయం బ్రహ్మచరియన్తరాయో. సచే సఙ్ఘో తేవాచికం పవారేస్సతి, అప్పవారితోవ సఙ్ఘో భవిస్సతి, అథాయం బ్రహ్మచరియన్తరాయో భవిస్సతి. యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో ద్వేవాచికం, ఏకవాచికం, సమానవస్సికం పవారేయ్యా"తి.

౪౪౨.పవారేయ్యానురూపేన , యథాఠపితఞత్తియా;
ఆగచ్ఛేయ్యుం యది సమా, ఆదికా చేత్థ ఆహరే.

౪౪౩. ఏవం తిచతువగ్గో చ, ఞత్తిం వత్వా పవారయే. "సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, అజ్జ పవారణా పన్నరసీ, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పవారేయ్యామా"తి.

౪౪౪.ఏకంసం చీవరం కత్వా, నిసీదిత్వా ఉక్కుటికం;
థేరేన అఞ్జలిం తేవం, పగ్గయ్హ సముదీరియా.

౪౪౫. "అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి...పే॰... తతియమ్పి అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ"తి.

నవేనాపి "అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి...పే॰... తతియమ్పి అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ"తి.

౪౪౬. ద్వీసు థేరేన కత్తబ్బం, నవో కత్వేవమీరియో.

౪౪౭. “అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి…పే.… తతియమ్పి అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి.

నవేనాపి “అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామి. దుతియమ్పి…పే.… తతియమ్పి అహం, భన్తే, ఆయస్మన్తం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి.

౪౪౮. పుబ్బకిచ్చం సమాపేత్వా, అధిట్ఠేయ్యేవమేకకో. “అజ్జ మే పవారణా చాతుద్దసీతి వా పన్నరసీతి వా అధిట్ఠామీ”తి వత్తబ్బం.

౪౪౯.యస్మిం వసన్తి వా పఞ్చ, చత్తారో వా తయో దువే;
పవారణం హరిత్వాన, ఏకేకస్సితరీతరే.

౪౫౦.తం తం పవారణం కయిరుం,
సియా ఆపత్తి దుక్కటం;
సేసా ఉపోసథే వుత్తా,
గాథాయో చేత్థ ఆహరే.

౪౫౧.పవారితేవ సఙ్ఘమ్హి, పారిసుద్ధిఉపోసథం;
కరేయ్య ఛిన్నవస్సో వా, అవుత్థో వానుపగతో.

౪౫౨.చాతుమాసినియా చాపి, కతే సఙ్ఘేనుపోసథే;
వుత్థవస్సా పవారేయ్యుం, సచే అప్పతరా సియున్తి.

౪౬. సంవరనిద్దేసో

సంవరోతి –

౪౫౩.చక్ఖుసోతాదిభేదేహి, రూపసద్దాదిగోచరే;
అభిజ్ఝాదోమనస్సాది-ప్పవత్తిం వినివారయే.

౪౫౪.నిగ్గణ్హేయ్య సకం చిత్తం, కిట్ఠాదిం వియ దుప్పసుం;
సతిమా సమ్పజానో చ, చరే సబ్బిరియాపథేతి.

౪౭. సుద్ధినిద్దేసో

సుద్ధీతి –

౪౫౫.దేసనా సంవరో ఏట్ఠిపచ్చవేక్ఖణ భేదతో;

సుద్ధీ చతుబ్బిధా పాతిమోక్ఖసంవరసమ్మతం;

దేసనాయ విసుద్ధత్తా, **దేసనాసుద్ధి** వుచ్చతి.

౪౫౬.“న పునేవం కరిస్స”న్తి, చిత్తాధిట్ఠానసంవరా;

వుత్తో **సంవరసుద్ధీ**తి, సుజ్ఝతిన్ద్రియసంవరో.

౪౫౭.పహాయానేసనం ధమ్మేనుప్పాదేన్తస్స ఏట్ఠియా;

సుద్ధత్తా **ఏట్ఠిసుద్ధీ**తి, వుత్తమాజీవనిస్సితం.

౪౫౮.యోనిసో పటిసఙ్ఖాయ, చీవరం పటిసేవతి;

ఏవమాదియథావుత్త-పచ్చవేక్ఖణసుజ్ఝనా;

పచ్చవేక్ఖణసుద్ధీతి, వుత్తం పచ్చయనిస్సితన్తి.

౪౮. సన్తోసనిద్దేసో

సన్తోసోతి –

౪౫౯.అప్పేన అనవజ్జేన, సన్తుట్ఠో సులభేన చ;

మత్తఞ్ఞూ సుభరో హుత్వా, చరే సద్ధమ్మగారవో.

౪౬౦.అతీతం నానుసోచన్తో, నప్పజప్పమనాగతం;

పచ్చుప్పన్నేన యాపేన్తో, **సన్తుట్ఠో**తి పవుచ్చతీతి.

౪౯. చతురారక్ఖనిద్దేసో

చతురక్ఖాతి –

౪౬౧.బుద్ధానుస్సతి మేత్తా చ, అసుభం మరణస్సతి;

ఆరకత్తాదినారహం, సమ్మా సామఞ్చ బుద్ధతో.

౪౬౨.సమ్మాసమ్బుద్ధఇతి వానుస్సతి యా పునప్పునం;

నవభేదే భగవతో, **బుద్ధానుస్సతి** సా గుణే.

౪౬౩.సీమట్ఠసఙ్ఘే సీమట్ఠదేవతాసు చ ఇస్సరే;

జనే గోచరగామమ్హి, తత్థుపాదాయ మానుసే.

౪౬౪. సబ్బసత్తేసు సుఖితా, హోన్తావేరాతిఆదినా;

పరిచ్ఛిజ్జ పరిచ్ఛిజ్జ, భావనా **మేత్తభావనా**.

౪౬౫. వణ్ణసణ్ఠానఓకాస-దిసతో పరిచ్ఛేదతో;

వవత్థపేత్వా కేసాది-కోట్ఠాసే అనుపుబ్బతో.

౪౬౬. నాతిసీఘఞ్చ సణికం, విక్ఖేపం పటిబాహయం;

పణ్ణత్తిం సమతిక్కమ్మ, ముఞ్చన్తస్సానుపుబ్బతో.

౪౬౭. వణ్ణఆసయసణ్ఠాన-గన్ధోకాసేహి భావనా;

పటిక్కూలాతి కోట్ఠాసే, ఉద్ధుమాతాదివత్థుసు;

గహేత్వా అసుభాకారం, పవత్తా భావనాసుభం.

౪౬౮. ‘‘మరణం మే భవిస్సతి, జీవితం ఉచ్ఛిజ్జిస్సతి;

మరణం మరణం వా’’తి, భావయిత్వాన యోనిసో.

౪౬౯. వధకస్సేవుపట్ఠానా, సమ్పత్తీనం విపత్తితో;

ఉపసంహరతో కాయబహుసాధారణా తథా.

౪౭౦. ఆయుదుబ్బలతో కాలవవత్థానస్సభావతో;

అద్ధానస్స పరిచ్ఛేదా, భావనా **మరణస్సతీ**తి.

౩౦. విపస్సనానిద్దేసో

విపస్సనాతి –

౪౭౧. నామరూపం పరిగ్గయ్హ, తతో తస్స చ పచ్చయం;

హుత్వా అభావతో**నిచ్చా**, ఉదయబ్బయపీళనా.

౪౭౨. **దుక్ఖా** అవసవత్తిత్తా, **అనత్తా**తి తిలక్ఖణం;

ఆరోపేత్వాన సఙ్ఖారే, సమ్మసన్తో పునప్పునం;

పాపుణేయ్యానుపుబ్బేన, సబ్బసంయోజనక్ఖయన్తి.

నిగమనకథా

౪౭౩. అధిసీలాధిచిత్తానం, అధిపఞ్ఞాయ సిక్ఖనా;

భిక్ఖుకిచ్చమతో ఖుద్దసిక్ఖాయం సముదాహటా.

౪౭౪. మహతో కిత్తిసద్దస్స, యస్స లోకవిచారినో;

పరిస్సమో న సమ్భోతి, మాలుతస్సేవ నిచ్చసో.

౪౭౫. తేన **ధమ్మసిరీకేన,** తమ్బపణ్ణియకేతునా;

థేరేన రచితా ధమ్మవినయఞ్ఞూపసంసితా.

౪౭౬. ఏత్తావతాయం నిట్ఠానం, ఖుద్దసిక్ఖా ఉపాగతా;

పఞ్చమత్తేహి గాథానం, సతేహి పరిమాణతోతి.

ఖుద్దసిక్ఖా నిట్ఠితా.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దసిక్ఖా-పురాణటీకా

గన్థారమ్భకథా

యో చిరం దీఘమద్ధానం, విదిత్వా దుక్ఖితం జనం;
తథాపి నావబుజ్ఝన్తమనుకమ్పాయ చోదితో.

బోధాయ పణిధిం కత్వా, పత్తో సమ్బోధిముత్తమం;
తస్స పాదే నమస్సిత్వా, ధమ్మం సఙ్ఘఞ్చ సాధుకం.

పుబ్బాచరియపాదేసు, ఠపేత్వా సీసమత్తనో;
థేరేన **ధమ్మసిరినా,** థిరసీలేన యా కతా.

“ఆదితో ఉపసమ్పన్నసిక్ఖితబ్బ”న్తిఆదినా;
ఖుద్దసిక్ఖా సమాసేన, తస్సా అత్థవినిచ్ఛయం.

లిఖిస్సామి హితత్థాయ, ఆదికమ్మికభిక్ఖునం;
తత్థ యుత్తం గహేతబ్బమయుత్తం ఛుజ్ఝితబ్బకన్తి;

గన్థారమ్భకథావణ్ణనా

(క) ఏత్థాహ – కతమా ఖుద్దసిక్ఖా, కథం సిక్ఖితబ్బా, కస్మా సిక్ఖితబ్బా, కే సిక్ఖన్తి, కే సిక్ఖితసిక్ఖాతి? వుచ్చతే – అధిసీలఅధిచిత్తఅధిపఞ్ఞావసేన తిస్సో సిక్ఖా, గన్థవసేనేత్థ సఙ్ఖిపిత్వా వుత్తత్తా తద్దీపనో గన్థో “ఖుద్దసిక్ఖా”తి వుచ్చతి, అథ వా “ఖుద్దం అనేలకం మధుపటల”న్తిఆదీని వియ సిక్ఖాకామానం మధురతాయ ఖుద్దా చ తా సిక్ఖా చాతి ఖుద్దసిక్ఖా, అథ వా “ఖుద్దపుత్తమ్హి సమణ పోస మ”న్తిఆదీసు వియ బహువిధత్తాపి ఖుద్దా చ తా సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖా చాతి ఖుద్దసిక్ఖా. అధిసీలసిక్ఖా పనేత్థ చారిత్తవారిత్తవసేన దువిధమ్పి సీలం యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జమానేన తప్పటిపక్ఖే కిలేసే తదఙ్గప్పహానవసేన పజహన్తేన సిక్ఖితబ్బా, అధిచిత్తసిక్ఖా పన యథావుత్తేసు ఆరమ్మణేసు అభియోగకరణవసేన ఝానప్పటిపక్ఖానం నీవరణగణానం విక్ఖమ్భనప్పహానం కురుమానేన సిక్ఖితబ్బా, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా పన యథానురూపం సముచ్ఛేదవసేన సానుసయే కిలేసే సముచ్ఛిన్దన్తేన సిక్ఖితబ్బా.

కస్మా సిక్ఖితబ్బాతి ఏత్థ –

జాతిఆదీహి దుక్ఖేహి, అనేకేహి ఉపద్దుతం;
ఖన్ధలోకం జహిత్వాన, పత్తుం ఖేమం పురం సివం.

కల్యాణపుథుజ్జనేన సహ సత్త సేక్ఖా సిక్ఖన్తి. అరహన్తో సిక్ఖితసిక్ఖా.

యే వీతమోహా మునిపుఙ్గవస్స;

సిస్సేసు అగ్గా మునినా పసత్థా;
తే తీసు సిక్ఖాసు సమత్తసిక్ఖా;
తతో పరే కేన సమత్తసిక్ఖాతి.

ఆదితోతి ఏత్థ ఆదిమ్హియేవాతి అత్థో, ఆదితో పట్ఠాయాతి వా. ఉపసమ్పన్నేన చ ఉపసమ్పన్నాయ చ సిక్ఖితబ్బం **ఉపసమ్పన్నసిక్ఖితబ్బం**. సహ మాతికాయ **సమాతికం**. పుబ్బే వుత్తప్పకారం ఖుద్దసిక్ఖం పవక్ఖామి ఆదరేన, పకారేన వా వక్ఖామి రతనత్తయం వన్దిత్వాతి అత్థో. అపిచ థేరో **ఆదితో**తి వచనేన సద్ధాపబ్బజితానం కులపుత్తానం ఆలసియదోసేన అప్పటిపజ్జన్తానం అఞ్ఞాణదోసేన అఞ్ఞథా పటిపజ్జన్తానం సంవేగం జనేతి. కథం? అతిదుల్లభం ఖణసమవాయం పటిలభిత్వా తఙ్ఖణం న కుసీతేన వా నిరత్థకకథాపసుతేన వా వీతినామేతబ్బం, కిం కాతబ్బం? ఆదితో పట్ఠాయ నిరన్తరమేవ తీసు సిక్ఖాసు ఆదరో జనేతబ్బోతి. ఏత్థాహ – కిం తం రతనత్తయం నామ, యం వన్దిత్వా థేరో ఖుద్దసిక్ఖం పవక్ఖతీతి? వుచ్చతే – బుద్ధరతనం ధమ్మరతనం సఙ్ఘరతనన్తి ఇమాని తీణి రతనాని. తాని హి రతిజననట్ఠేన "రతనానీ"తి వుచ్చన్తి. అపిచ –

"చిత్తీకతం మహగ్ఘఞ్చ, అతులం దుల్లభదస్సనం;
అనోమసత్తపరిభోగం, రతనం తేన వుచ్చతీ"తి. (దీ॰ నీ॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౩; సం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౩.౫.౨౨౩; ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ ౬.౩; సు॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౨౬; మహాని॰ అట్ఠ॰ ౫౦; ఉదా॰ అట్ఠ॰ ౪౭) –

ఇమిస్సా గాథాయ వసేన రతనత్థో వేదితబ్బో.

మాతికావణ్ణనా

(ఖ-జ) ఇదాని "సమాతిక"న్తి వుత్తత్తా మాతికం తావ దస్సేతుం **"పారాజికా చ చత్తారో"**తిఆది ఆరద్ధం. సబ్బసిక్ఖానం పన మూలభూతత్తా అధిసీలసిక్ఖావ పఠమం వుత్తా. "సీలే పతిట్ఠాయా"తి (సం॰ ని॰ ౧.౧.౨౩, ౧౯౨; పేటకో॰ ౨౨; మి॰ ప॰ ౨.౧.౯) హి వుత్తం. తత్రాపి మహాసావజ్జత్తా, మూలచ్ఛేజ్జవసేన పవత్తనతో చ సబ్బపఠమం జానితబ్బాతి పారాజికావ పఠమం వుత్తాతి. ఇదాని యథానిక్ఖిత్తాని మాతికాపదాని పటిపాటియా విత్థారేత్వా దస్సేతుం "పారాజికా చ చత్తారో"తి పఠమపదం ఉద్ధటం, తస్సాయమత్థో – **పారాజికా**తి పరాజితా పరాజయమాపన్నా, సిక్ఖాపదం అతిక్కమిత్వా తేనేవ ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా, తాయ వా పరాజయమాపాదితానమేతం అధివచనం, తే పన చత్తారోతి వుత్తం హోతి.

౧. పారాజికనిద్దేసవణ్ణనా

౧-౨. ఇదాని తే దస్సేతుం **"మగ్గత్తయే"**తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ మనుస్సామనుస్సతిరచ్ఛానగతానం వసేన తిస్సో ఇత్థియో, తయో ఉభతోబ్యఞ్జనకా, తయో పణ్డకా, తయో పురిసాతి పారాజికవత్థుభూతానం నిమిత్తానం నిస్సయా ద్వాదసమత్తా హోన్తి, తేసం వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గముఖమగ్గవసేన తయో మగ్గా. తత్థ మనుస్సిత్థియా తయో, అమనుస్సిత్థియా తయో, తిరచ్ఛానగతిత్థియా తయోతి నవ, తథా మనుస్సఉభతోబ్యఞ్జనకాదీనం. మనుస్సపణ్డకాదీనం పన వచ్చమగ్గముఖమగ్గవసేన ద్వే ద్వే కత్వా ఛ, తథా మనుస్సపురిసాదీనన్తి సబ్బేసం వసేన తింస మగ్గా హోన్తి. తే సబ్బే పరిగ్గహేత్వా ఇధ **"మగ్గత్తయే"**తి వుత్తం, తస్మిం మగ్గత్తయేతి అత్థో. **అనిక్ఖిత్తసిక్ఖో**తి భిక్ఖుభావతో చవితుకామతాచిత్తేన యథాలక్ఖణం అపచ్చక్ఖాతసిక్ఖోతి అత్థో. **సన్థతసన్థతే**తి వత్థాదీసు యేన కేనచి సన్థతే వా అసన్థతే వా. **అల్లోకాసే**తి

మగ్గత్తయస్స పకతివాతేన అసమ్ఫుట్ఠప్పదేసే. **నిమిత్తన్తి** అఙ్గజాతం. **సంసన్థతం వా అసన్థతం వాతి** అత్తనో అఙ్గజాతం వత్థాదీనం అఞ్ఞతరేన పటిచ్ఛన్నం వా అప్పటిచ్ఛన్నం వా. **ఉపాదిణ్ణన్తి** అనట్ఠకాయప్పసాదం. వుత్తప్పకారే మగ్గత్తయే పవేసన్తో చుతో పారాజికోతి సమ్బన్ధో. నట్ఠకాయప్పసాదం పన పీళకం వా చమ్మఖిలం వా లోమం వా పవేసన్తస్స దుక్కటం, మనుస్సానం పన జీవమానకసరీరే అక్ఖినాసాకణ్ణచ్ఛిద్దవత్థికోసేసు సత్థకాదీహి కతవణే వా మేథునరాగేన తిలబీజమత్తమ్పి అఙ్గజాతం పవేసన్తస్స థుల్లచ్చయం, అవసేససరీరేసు ఉపకచ్ఛకాదీసు చ దుక్కటం. తిరచ్ఛానగతానం హత్థిఅస్సగోణగద్రభఓట్ఠమహింసాదీనం నాసాయ థుల్లచ్చయం, తథా తేసం వత్థికోసేసు. సబ్బేసమ్పి తిరచ్ఛానగతానం అక్ఖికణ్ణవణేసు దుక్కటం, తథా తేసం అవసేససరీరేసుపి.

ఇదాని పవేసనం నామ న కేవలం అత్తుపక్కమేనేవ హోతి, భిక్ఖుపచ్చత్థికాదీనం పన వసేన పరూపక్కమేనాపి హోతి, తత్థాపి సేవనచిత్తే సతి పారాజికో హోతీతి దస్సనత్థం ''**అథ వా**''తిఆది వుత్తం. తస్సత్థో – యో భిక్ఖు పవేసనపవిట్ఠఠితఉద్ధారణక్ఖణేసు సాదియతి, తస్మిం ఖణే సేవనచిత్తం ఉపట్ఠపేతి, సోపి పారాజికో హోతి. యో పన భిక్ఖు సబ్బసో అసాదియన్తో ఆసీవిసముఖం అఙ్గారకాసుఞ్చ పవిట్ఠం వియ మఞ్ఞతి, సో నిప్పరాధో హోతి. ఏత్థ ఠితం నామ సుక్కవిస్సట్ఠిసమయప్పవత్తి.

పఠమం.

౩-౪. ఇదాని దుతియం దస్సేతుం ''**ఆదియేయ్యా**''తిఆదిమాహ. ''ఆదియేయ్యా''తిఆదీనం పదానం ''అదిన్నం థేయ్యచిత్తేన భవే పారాజికో''తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **ఆదియేయ్యాతి** ఆరామాదిం అభియుఞ్జిత్వా యో భిక్ఖు గణ్హేయ్య, సో భవే పారాజికోతి అత్థో. ఏవం సేసేసుపి. **హరేయ్యాతి** చేతనేన వా మిత్తభావేన వా అఞ్ఞస్స భణ్డం హరన్తో పున థేయ్యచిత్తే ఉప్పన్నే ''సీసే భారం థేయ్యచిత్తో ఆమసతీ''తిఆదినా గణ్హేయ్యాతి అత్థో. **అవహరేయ్యాతి** ''ఉపనిక్ఖిత్తం భణ్డం 'దేహి మే భణ్డ'న్తి వుచ్చమానో 'నాహం గణ్హామీ''తిఆదినా అవహరేయ్య. **ఇరియాపథం కోపేయ్యాతి** ''సహభణ్డహారకం నేస్సామీ''తి తేనేవ పురిసేన తం నేతుం తస్స గమనపథం వారేత్వా అఞ్ఞేన మగ్గేన తం సన్తజ్జేత్వా నేతి, ఏవం నేన్తస్స తస్స పురిసస్స పఠమపాదే థుల్లచ్చయం, దుతియపాదుద్ధారే పారాజికం. ''థలట్ఠం భణ్డం థేయ్యచిత్తో ఆమసతీ''తిఆదినా **ఠానా చావేయ్య**. పరికప్పితట్ఠానం వా సుఙ్కఘాతం వా అతిక్కామేన్తో **సఙ్కేతం వీతినామేయ్య**. యం కిఞ్చి పరపరిగ్గహితం ససామికం భణ్డం తేహి సామికేహి కాయేన వా వాచాయ వా న దిన్నన్తి **అదిన్నం**.

ఇదాని న ఇమినావ ఆకారేన అవహారకో పారాజికో హోతి, అఞ్ఞథాపి హోతీతి దస్సేతుం ''**అథ వా**''తిఆది వుత్తం. థేయ్యావహారకో చ బలావహారకో చ కుసావహారకో చ పటిచ్ఛన్నావహారకో చ పరికప్పావహారకో చ భవే పారాజికోతి సమ్బన్ధో. తత్థ **థేయ్యావహారో** నామ సన్ధిచ్ఛేదాదీహి వా కంసకూటమానకూటతులాకూటాదీహి వా వఞ్చేత్వా గహణం. పసయ్హావహారో **బలావహారో**. కుససఙ్కమనం కత్వా పరకోట్ఠాసగ్గహణం **కుసావహారో**. పరభణ్డం పంసుఆదినా పటిచ్ఛాదేత్వా సామికేసు అపస్సిత్వా గతేసు పచ్ఛాగన్త్వా గహణం **పటిచ్ఛన్నావహారో**. **పరికప్పావహారో** పన దువిధో భణ్డోకాసవసేన. తత్థ ''సాటకో చే, గణ్హిస్సామి, సుత్తఞ్చే, న గణ్హిస్సామీ''తి భణ్డం పరికప్పేత్వా అన్ధకారే పసిబ్బకం గణ్హాతి. తత్థ చే సాటకో హోతి, ఉద్ధారేయేవ పారాజికం. సచే సుత్తం హోతి, రక్ఖతి, పున ''సుత్త''న్తి ఞత్వాపి ''యం లద్ధం, తం గహేతబ్బ''న్తి ఉగ్గణ్హన్తో ఉద్ధారేయేవ పారాజికం, అయం **భణ్డపరికప్పో**. ఓకాసపరికప్పో గబ్భద్వారప్పముఖవిహారాదీనం వసేన పరిచ్ఛేదం కరోతి ''సచే మం

ఏత్థన్తరే పస్సన్తి, దస్సామి, నో చే పస్సన్తి, గణ్హిత్వా గచ్ఛామీ”తి, తస్స తం పరికప్పితపరిచ్ఛేదం అతిక్కమన్తస్స పదవారేన పారాజికం వేదితబ్బం, అయం **ఓకాసపరికప్పో**.

ఇదాని ఇమస్మిం అదిన్నాదానే వినిచ్ఛయనయం దస్సేతుం ‘‘**భణ్డకాలగ్ఘదేసేహీ**’’తిఆది వుత్తం. **ఏత్థా**తి అదిన్నాదానే. **నిచ్ఛయో**తి వినిచ్ఛయో కాతబ్బోతి అత్థో. తత్థ కేనచి భిక్ఖునా “మయా ఇదం నామ భణ్డం థేయ్యచిత్తేన గహిత”న్తి వుత్తే వినయధరేన సహసావ తం ఆపత్తిం అనారోపేత్వా తస్స భణ్డస్స సామికఅస్సామికభావం ఉపపరిక్ఖిత్వా యది సస్సామికం, తస్స భణ్డస్స అగ్ఘవసేన ఆపత్తియా కారేతబ్బో. సచే నిరాలయకాలే గహితం , పారాజికేన న కారేతబ్బో, అయం భణ్డవసేన వినిచ్ఛయో.

కాలోతి అవహారకాలో. తదేవ హి భణ్డం కదాచి మహగ్ఘం హోతి, కదాచి అప్పగ్ఘం, తస్మా యస్మిం కాలే అవహటం, తస్మిం కాలే యో తస్స అగ్ఘో, తేన అగ్ఘేన ఆపత్తియా కారేతబ్బో, అయం కాలవసేన వినిచ్ఛయో.

అగ్ఘోతి భణ్డగ్ఘో. నవభణ్డస్స హి యో అగ్ఘో, సో పచ్ఛా పరిహాయతి, తస్మా సబ్బదా భణ్డం పకతిఅగ్ఘవసేనేవ న కారేతబ్బం, అయం అగ్ఘవసేన వినిచ్ఛయో. **దేసో**తి అవహారదేసో. భణ్డుట్ఠానదేసే హి భణ్డం అప్పగ్ఘం హోతి, అఞ్ఞత్థ మహగ్ఘం, తస్మా యస్మిం దేసే భణ్డం అవహటం, తస్మింయేవ దేసే అగ్ఘేన కారేతబ్బో, అయం దేసవసేన వినిచ్ఛయో.

పరిభోగేనపి సాటకాదికస్స భణ్డస్స అగ్ఘో పరిహాయతి, తస్మా తస్స పరిభోగవసేన పరిహీనాపరిహీనభావో ఉపపరిక్ఖితబ్బో, అయం పరిభోగవసేన వినిచ్ఛయో.

దుతియం.

౩. ఇదాని తతియం దస్సేతుం ‘‘**మనుస్సవిగ్గహ**’’న్తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **మనుస్సవిగ్గహ**న్తి పటిసన్ధివిఞ్ఞాణేన సద్ధిం ఉప్పన్నం కలలరూపం ఆదిం కత్వా పకతియా వీసతివస్ససతాయుకస్స సత్తస్స యావ మరణకాలా ఏత్థన్తరే అనుపుబ్బేన వుద్ధిప్పత్తో అత్తభావో, ఏసో మనుస్సవిగ్గహో నామ, ఏవరూపం మనుస్సవిగ్గహన్తి అత్థో. **చిచ్చా**తి వధకచేతనావసేన సఞ్చేతేత్వా పకప్పేత్వా అభివితరిత్వా వీతిక్కమోతి అత్థో. **జీవితా వా వియోజయే**తి వుత్తప్పకారం మనుస్సవిగ్గహం కలలకాలేపి తాపనమద్దనేహి వా భేసజ్జసమ్పదానేన వా తతో వా ఉద్ధమ్పి తదనురూపేన ఉపక్కమేన సన్తతివికోపనవసేన యో జీవితా వియోజేయ్య, సో చుతో భవేతి సమ్బన్ధో. కిఞ్చ భియ్యో – ‘‘**సత్థహారకం వా**’’తిఆది వుత్తం. ఏత్థ హరతీతి హారకం, కిం హరతి? జీవితం, హరితబ్బన్తి వా హారకం, ఉపనిక్ఖిపితబ్బన్తి అత్థో, సత్థఞ్చ తం హారకఞ్చాతి **సత్థహారకం. అస్సా**తి మనుస్సవిగ్గహస్స. యథా మనుస్సవిగ్గహో ఇచ్ఛితిచ్ఛితక్ఖణే తం అసిఆదిసత్థం పటిలభతి, తథా సయం **మరణచేతనో** మరణాధిప్పాయో హుత్వా ఉపనిక్ఖిపేయ్య. సోపి చుతో భవేతి అత్థో. ఏతేన థావరప్పయోగం దస్సేతి.

౬-౭. ఇదాని “మరణవణ్ణం వా సంవణ్ణేయ్యా”తిఆదివిధిం దస్సేతుం ‘‘**గాహేయ్య మరణూపాయం, వదేయ్య మరణే గుణ**’’న్తి వుత్తం. తత్థ “సత్థం వా ఆహర, విసం వా ఖాద, రజ్జుయా వా ఉబ్బన్ధిత్వా కాలం కరోహీ”తిఆదినా నయేన మరణత్థాయ ఉపాయం గాహేయ్య. మరణసంవణ్ణనా పనేత్థ బహువిధా “కాయేన సంవణ్ణేతి, వాచాయ కాయవాచాయ దూతేన లేఖాయ వా సంవణ్ణేతీ”తి వుత్తత్తా. తత్థ **కాయేన సంవణ్ణేతి** నామ కాయేన విఞ్ఞాపేతి. “యో పపాతే పపతనాదీని కత్వా మరతి, సో ధనం వా లభతి, యసం వా లభతి, సగ్గం వా గచ్ఛతీ”తిఆదినా నయేన సంవణ్ణేతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స.

తస్స వచనం సుత్వా కోచి “మరిస్సామీ”తి దుక్ఖం వేదనం ఉప్పాదేతి, థుల్లచ్చయం. మరతి చే, పారాజికం. ఏవం సేసేసుపి. **దూతేన సంవణ్ణనాయం** పన దూతస్స సాసనం ఆరోచాపేతి “ఏవం ఆరోచేహీ”తి, “యో ఏవం మరతి, సో ధనం వా లభతీ”తి సబ్బం పురిమసదిసమేవ. **లేఖాయ సంవణ్ణేతి** నామ గిరిపబ్బతపురాణాదిలేఖం లిఖతి, “యో ఏవం మరతీ”తిఆది వుత్తనయమేవ. ఏత్థాపి యో మరణూపాయం వా గాహేయ్య, మరణే వా గుణం వదేయ్య, సో చుతో భవేతి సమ్బన్ధో.

ఇదాని పన ఇమస్స మనుస్సవిగ్గహస్స ఛబ్బిధే పయోగే దస్సేతుం **''పయోగా''**తిఆది ఆరద్ధం. సాహత్థికనిస్సగ్గికఆణత్తికథావరఇద్ధిమయవిజ్జామయానం వసేన తస్స మనుస్సవిగ్గహస్స ఛప్పయోగాతి అధిప్పాయో. తత్థ **సాహత్థికో**తి సయం మారేన్తస్స కాయేన వా కాయప్పటిబద్ధేన వా పహరణం. **నిస్సగ్గికో**తి దూరే ఠితం మారేతుకామస్స కాయాదీహి ఉసుసత్తియన్తపాసాణాదీనం నిస్సజ్జనం. **ఆణత్తికో**తి “అసుకం నామ మారేహీ”తి అఞ్ఞం ఆణాపేన్తస్స ఆణాపనం. **థావరో**తి ఓపాతక్ఖణనం, అపస్సేనసంవిధానం, అసిఆదీనం ఉపనిక్ఖిపనం, తళాకాదీసు విససమ్పయోజనం, రూపూపహారోతి ఏవమాది. కమ్మవిపాకజాయ ఇద్ధియా పయోజనం **ఇద్ధిపయోగం**. మారణత్థాయ విజ్జానం పరిజప్పనం **విజ్జామయో**తి.

ఇదాని ఇమేసు ఛసు పయోగేసు ఆణత్తియం సఙ్కేతవిసఙ్కేతతం దస్సేతుం **''కాలవత్థావుధిరియాపథా''**తిఆదిమాహ. తత్థ **కాలో**తి పుబ్బణ్హసాయన్హాదికాలో చ యోబ్బనథావరియాదికాలోపి చ. ఇమేసు యం కిఞ్చి కాలం నియమేత్వా “ఇమస్మిం నామ కాలే మారేహీ”తి ఆణత్తో సచే తస్మింయేవ కాలే మారేతి, ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికం. సచే నియమితకాలతో పురే వా పచ్ఛా వా మారేతి, ఆణాపకో ముచ్చతి. **వత్థూ**తి మారేతబ్బో పుగ్గలో. సచే ఆణత్తో తమేవ మారేతి, ఆణాపకస్స ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికం. అథ అఞ్ఞం మారేతి, ఆణాపకో ముచ్చతి. ఏవం సేసేసుపి వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. **ఆవుధ**న్తి అసిఆది. **ఇరియాపథో**తి మారేతబ్బస్స గమనం వా నిసజ్జా వాతి ఏవమాదికో. **కిరియావిసేసో**తి విజ్ఝనం వా ఛేదనం వా భేదనం వా సూలారోపనం వాతి ఏవమాదికో. **ఓకాసో**తి గామో వా వనం వా గేహం వాతి ఏవమాదికో. ఇమేసు యథా యథా వధకో ఆణత్తో, తథా తథా కతే ఆణాపకస్స ఆపత్తి, అఞ్ఞథా కతే విసఙ్కేతో హోతి. ఆణత్తియం పన అయం విసేసో “అధిట్ఠాయాతి అధిట్ఠహిత్వా ఆణాపేతి ‘ఏవం విజ్ఝ, ఏవం పహర, ఏవం ఘాతేహీ”తి వుత్తాయ పాళియా లబ్భతీతి ఞాతబ్బో.

తతియం.

౮-౯. ఇదాని చతుత్థం దస్సేతుం **''ఝానాదిభేద''**న్తిఆదిమాహ. తస్సత్థో – “ఝానం విమోక్ఖో సమాధి సమాపత్తి ఞాణదస్సనం మగ్గభావనా ఫలసచ్ఛికిరియా కిలేసప్పహానం వినీవరణతా చిత్తస్స సుఞ్ఞాగారే అభిరతీ”తి ఏవం వుత్తం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం అత్తని నత్థితాయ నోసన్తం “మయి అత్థీ”తి అత్తని వా తం “అహం ఏత్థ సన్దిస్సామీ”తి అత్తానం వా తత్థ ఉపనేత్వా దీపేన్తో చుతో భవే. **కోట్ఠాసం వా**తి ఏత్థ “ఝానలాభీ, విమోక్ఖలాభీ, సమాధిలాభీ, సమాపత్తిలాభీమ్హీ”తి ఏవమాదినా నయేన కోట్ఠాసతో వాతి అత్థో. **ఏకేకం వా**తి “పఠమస్స ఝానస్స లాభీ, దుతియస్స ఝానస్స లాభీమ్హీ”తి ఏవమాదినా నయేన ఏకేకం వాతి అత్థో. “అతీతభవే సోతాపన్నోమ్హీ”తి వదతో అతీతభవం సన్ధాయ కథితత్తా పారాజికం నత్థి, తస్మా **''పచ్చుప్పన్నభవస్సిత''**న్తి వుత్తం, తస్స పచ్చుప్పన్నభవనిస్సితం కత్వాతి అత్థో. **అఞ్ఞాపదేసరహిత**న్తి “యో తే విహారే వసతి, సో భిక్ఖు పఠమస్స ఝానస్స లాభీ”తిఆదినా నయేన అఞ్ఞాపదేసం వినాతి అత్థో. ఏవం దీపేన్తో హి థుల్లచ్చయమాపజ్జతి. **దీపేన్తో**తి “పఠమం ఝానం సమాపజ్జిం, సమాపజ్జామి, సమాపన్నో, పఠమస్స ఝానస్స లాభీమ్హి, వసీమ్హి, సచ్ఛికతం అస్సా”తి ఏవమాదినా నయేన దీపేన్తోతి అత్థో. “అధిగతో”తి మానో అధిమానో, సో యస్స నత్థి, సో

అనధిమానికో. కేన ఏవం దీపేన్తోతి చే? తం దస్సేతుం ‘‘**కాయేన వాచా**’’తిఆది వుత్తం , కాయేన వా వాచాయ వా తదుభయేన వాతి అత్థో. **విఞ్ఞత్తిపథేతి** యత్థ ఠితో మనుస్సజాతికో గహట్ఠో వా పబ్బజితో వా తస్స వచనం పకతిసోతేన సుత్వా సమనన్తరమేవ “ఇమం నామ ఏస వదతీ”తి జానాతి, తత్థ ఠత్వా దీపేన్తో చుతో భవే, న దేవబ్రహ్మాదీసు అఞ్ఞతరేన ఞాతేతి అత్థో.

చతుత్థం.

౧౦. ఇదాని చతున్నమ్పి సాధారణవినిచ్ఛయం వత్తుం ‘‘**పారాజికేతే చత్తారో**’’తిఆదిమాహ. తత్థాయం సఙ్ఖేపో – **చత్తారోపి ఏతే** పారాజికా “ఏకకమ్మం ఏకుద్దేసో సమసిక్ఖతా”తి ఏవం వుత్తసంవాసస్స అభబ్బతాయ **అసంవాసా, యథాపురే** పుబ్బే గిహికాలే చ అనుపసమ్పన్నకాలే చ అసంవాసికా, ఏవం పచ్ఛా పారాజికం ఆపన్నాపి అసంవాసాతి. కిఞ్చ భియ్యో – **అభబ్బా భిక్ఖుభావాయ** పున తేన అత్తభావేన ఉపసమ్పదాయ అవత్థుతాయ ఉపసమ్పన్నా భవితుమ్పి అభబ్బాతి అత్థో. కిం వియాతి చే? **సీసచ్ఛిన్నోవ జీవితుం,** యథాపి సీసచ్ఛిన్నో తేన అత్తభావేన పున జీవితుం అభబ్బో, ఏవమిమే చత్తారోతి అధిప్పాయో.

౧౧. ఇదాని ఇమేసు చతూసు పారాజికేసు యే పరియాయాణత్తీహి సమ్భవన్తి, తే దస్సేతుం ‘‘**పరియాయో చా**’’తిఆది వుత్తం. తత్థ **పరియాయోతి** మరణాధిప్పాయస్స కాయపయోగో వా వచీపయోగో వా. తస్మా “యో ఈదిసే ముహుత్తే సత్థం వా ఆహరిత్వా విసం వా ఖాదిత్వా సోబ్భాదీసు వా పపతిత్వా మరతి, సో ధనం వా లభతి, యసం వా లభతీ”తిఆదినా నయేన మరణం అభినన్దన్తో “ఇదం సుత్వా యో కోచి మరతూ”తి యో పరియాయేన వదతి, తం సుత్వా సచే కోచి తథా మరతి, పారాజికం. నియమితేన పన యం సన్ధాయ వుత్తం, తస్సేవ మరణే పారాజికం. **ఆణత్తి** పన వుత్తత్థాయేవ. **తతియే** మనుస్సవిగ్గహపారాజికే లబ్భతీతి సమ్బన్ధో. **దుతియే పన** అదిన్నాదానే ఆణత్తి ఏవ లబ్భతి, న పరియాయోతి అత్థో. కస్మా నం పరియాయేన నాపజ్జతీతి? యథా మనుస్సవిగ్గహే “మరణవణ్ణం వా సంవణ్ణేయ్యా”తి వుత్తం, తథా ఇధ అదిన్నాదానే “వణ్ణం వా సంవణ్ణేయ్యా”తి అవుత్తత్తా. **సేసేసూతి** పఠమచతుత్థేసు పరియాయాణత్తిద్వయం న లబ్భతీతి అత్థో.

౧౨. ఇదాని చతూసుపి యథాసమ్భవం అఙ్గభేదం దస్సేతుం ‘‘**సేవేతుకామతాచిత్త**’’న్తిఆది వుత్తం. తత్థ **మేథునధమ్మస్సాతి** మేథునధమ్మపారాజికస్స. **బుధాతి** వినయధరా.

౧౩. **మనుస్ససన్తి** మనుస్ససన్తకతా. ఏతేన పేతతిరచ్ఛానగతపరిగ్గహేసు అనాపత్తీతి దీపితం హోతి. **తథాసఞ్ఞీతి** మనుస్ససన్తకవసేన పరపరిగ్గహితసఞ్ఞీతి అత్థో. **వత్థునో గరుతాతి** పఞ్చమాసకం వా అతిరేకపఞ్చమాసకం వా తదగ్ఘనకం భణ్డం వా హోతీతి అత్థో. **అవహారో చాతి** పఞ్చవీసతియా అవహారేసు యేన కేనచి అవహారో హోతీతి అత్థో. **అదిన్నాదానహేతుయోతి** అదిన్నాదానపారాజికస్స ఏతాని పఞ్చ అఙ్గానీతి అధిప్పాయో.

౧౪. **పాణో మానుస్సకోతి** మనుస్సజాతికపాణో. తస్మిం పాణే **పాణసఞ్ఞితా. ఘాతచేతనాతి** వధకచేతనా. **పయోగోతి** తంసముట్ఠితో సాహత్థికాదీనం ఛన్నం పయోగానం అఞ్ఞతరపయోగో. **తేన** పయోగేన మరణం. **పఞ్చేతే వధహేతుయోతి** మనుస్సవిగ్గహపారాజికస్స పఞ్చ అఙ్గానీతి అత్థో.

౧౫. **అసన్తతాతి** ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స అత్తని అసన్తతా చాతి అత్థో. **పాపమిచ్ఛతాయారోచనాతి** ఇమినా యో కేవలం పాపమిచ్ఛతం వినా మన్దత్తా మోమూహత్తా భణతి, తస్స అనాపత్తీతి దీపితం హోతి. **తస్సాతి** యస్స ఆరోచేతి, తస్స మనుస్సజాతితా చ. "యో తే విహారే వసతి, సో భిక్ఖు అరహా"తిఆదినా (పరి॰ ౧౮౦, ౩౩౬) **నాఞ్ఞాపదేనో చ. తదేవాతి** తదా ఏవ తఙ్ఖణేయేవ జాననం. **అసన్తదీపనేతి** ఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనపారాజికేతి అత్థో.

౧౬. ఇదాని "పారాజికా చ చత్తారో"తి ఏత్థ చ-సద్దేన సఙ్గహితేహి సద్ధిం సమోధానేత్వా దస్సేతుం **"అసాధారణా చత్తారో"**తిఆది వుత్తం. తత్థ ఉబ్భజాణుమణ్డలికా వజ్జప్పటిచ్ఛాదికా ఉక్ఖిత్తానువత్తికా అట్ఠవత్థుకాతి ఇమే చత్తారో భిక్ఖునీనం భిక్ఖూహి అసాధారణా నామ. ఏతాసు **ఉబ్భజాణుమణ్డలికా** నామ యా కాయసంసగ్గరాగేన అవస్సుతా తేనేవ రాగేన అవస్సుతస్స మనుస్సపురిసస్స అక్ఖకానం అధో, జాణుమణ్డలానం కప్పరానఞ్చ ఉపరి యేన కేనచి సరీరావయవేన ఆమసనాదిం సాదియతి, తస్సా అధివచనం. యా పన భిక్ఖునీ అఞ్ఞిస్సా భిక్ఖునియా పారాజికసఙ్ఖాతం వజ్జం జానం పటిచ్ఛాదేతి, సా **వజ్జప్పటిచ్ఛాదికా** నామ. సమగ్గేన పన సఙ్ఘేన ఉక్ఖిత్తం భిక్ఖుం యా భిక్ఖునీ యందిట్ఠికో సో హోతి, తస్సా దిట్ఠియా గహణవసేన అనువత్తతి, సా **ఉక్ఖిత్తానువత్తికా** నామ. యా పన కాయసంసగ్గరాగేన తిన్తా తథావిధస్సేవ పురిసస్స హత్థగ్గహణం వా సఙ్ఘాటికణ్ణగ్గహణం వా సాదియతి, కాయసంసగ్గసఙ్ఖాతస్స అసద్ధమ్మస్స పటిసేవనత్థాయ పురిసస్స హత్థపాసే సన్తిట్ఠతి వా, తత్థ ఠత్వా సల్లపతి వా, సఙ్కేతం వా గచ్ఛతి, పురిసస్స ఆగమనం వా సాదియతి, కేనచి వా పటిచ్ఛన్నోకాసం పవిసతి, హత్థపాసే ఠత్వా కాయం ఉపసంహరతి, అయం **అట్ఠవత్థుకా** నామాతి వేదితబ్బా.

అభబ్బకా ఏకాదసాతి ఏత్థ పణ్డకో థేయ్యసంవాసకో తిత్థియపక్కన్తకో తిరచ్ఛానగతో మాతుఘాతకో పితుఘాతకో అరహన్తఘాతకో భిక్ఖునిదూసకో సఙ్ఘభేదకో లోహితుప్పాదకో ఉభతోబ్యఞ్జనకోతి ఇమే ఏకాదస అభబ్బపుగ్గలా నామ. **విబ్భన్తా భిక్ఖునీతి** యదా భిక్ఖునీ విబ్భమితుకామా హుత్వా సేతవత్థం వా కాసాయమేవ వా గిహినివాసనాకారేన నివాసేతి, తదా పారాజికమాపన్నా నామ హోతి, పున ఉపసమ్పదం న లభతి, సా చ పారాజికాతి అత్థో. **ముదుపిట్ఠికో** నామ కతపరికమ్మాయ ముదుకాయ పిట్ఠియా సమన్నాగతో. సో ఏత్తావతా న పారాజికో, అథ ఖో యదా అనభిరతియా పీళితో అత్తనో అఙ్గజాతం అత్తనో ముఖమగ్గవచ్చమగ్గేసు అఞ్ఞతరం పవేసేతి, తదా పారాజికో హోతి.

౧౭-౧౮. **లమ్బీతి** అఙ్గజాతస్స దీఘత్తా ఏవం వుత్తో. సోపి యదా అనభిరతియా పీళితో అత్తనో అఙ్గజాతం అత్తనో ముఖే వా వచ్చమగ్గే వా పవేసేతి, తదా పారాజికో హోతి. **ముఖేన గణ్హన్తోతి** ఏత్థ యో అనభిరతియా పీళితో పరస్స సుత్తస్స వా పమత్తస్స వా అఙ్గజాతం అత్తనో ముఖేన గణ్హాతి, సో చాతి అత్థో. **తత్థేవాతి** పరస్స అఙ్గజాతేవాతి అత్థో . యో అనభిరతియా పీళితో పరస్స అఙ్గజాతం కమ్మనియం దిస్వా అత్తనో వచ్చమగ్గేన తస్స ఉపరి నిసీదతి, తం అత్తనో వచ్చమగ్గం పవేసేతి, సో చాతి అత్థో. ఏతే చత్తారో అనులోమికా మేథునస్సాతి సమ్బన్ధో. కథమితి చే? మగ్గే మగ్గప్పవేసనసదిసతాయ, న ఉభిన్నం రాగవసేన సదిసభావూపగతానం ద్వయంద్వయసమాపత్తిసదిసతాయ. **ఇధాగతా చత్తారోతి** మేథునధమ్మాదివసేన పారాజికా చత్తారో చాతి ఏవం సమోధానతో చతువీసతి పారాజికాతి అత్థో.

ఏత్థాహ – మాతుఘాతకపితుఘాతకఅరహన్తఘాతకా తతియపారాజికం ఆపన్నా, భిక్ఖునిదూసకో లమ్బీఆదయో చత్తారో పఠమపారాజికం ఆపన్నాయేవాతి కత్వా కుతో చతువీసతీతి? అధిప్పాయో పనేత్థ అత్థి, మాతుఘాతకాదయో హి చత్తారో ఇధ అనుపసమ్పన్నాయేవ అధిప్పేతా, లమ్బీఆదయో చత్తారో కిఞ్చాపి పఠమపారాజికేన సఙ్గహితా, యస్మా ఏకేన పరియాయేన మేథునధమ్మం అప్పటిసేవినోపి హోన్తి, తస్మా విసుం వుత్తాతి. పారాజికవినిచ్ఛయో.

పారాజికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సఙ్ఘాదిసేసనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯. ఇదాని సఙ్ఘాదిసేసం పకాసేతుం ''**గరుకా నవా**''తిఆది ఆరద్ధం. **గరుకా**తి సఙ్ఘాదిసేసా ఇధ అధిప్పేతా, అఞ్ఞత్థ పన పారాజికాపి సఙ్గయ్హన్తి. కస్మా "తేరసా"తి అవత్వా "నవా"తి వుత్తన్తి చే? వీతిక్కమక్ఖణేయేవ ఆపజ్జితబ్బత్తా పఠమాపత్తికా వుత్తా, యావతతియకా పన చత్తారో సఙ్ఘాదిసేసా సఙ్ఘాయత్తత్తా చిరేన ఆపజ్జన్తీతి న వుత్తా. తత్థ **మోచేతుకామతా**తి మోచేతుకామతాయాతి అత్థో "అలజ్జితా"తిఆదీసు వియ. ఇమినా పన నయేన మోచనస్సాదో ముచ్చనస్సాదో ముత్తస్సాదో మేథునస్సాదో ఫస్సస్సాదో కణ్డువనస్సాదో దస్సనస్సాదో నిసజ్జనస్సాదో వాచస్సాదో గేహసితపేమం వనభఙ్గియన్తి ఏకాదస అస్సాదా వుత్తా, తేసు ఏకంయేవ మోచనస్సాదం గహేత్వా సేసా పటిక్ఖిత్తా హోన్తి.

తేసం అస్సాదానం వసేన ఏవం వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో – మోచేతుం అస్సాదో **మోచనస్సాదో**. మోచనస్సాదచేతనాయ నిమిత్తే ఉపక్కమతి, ముచ్చతి, సఙ్ఘాదిసేసో. న ముచ్చతి చే, థుల్లచ్చయం. **ముచ్చనస్సాదే** సచే అత్తనో ధమ్మతాయ ముచ్చమానం అస్సాదేతి, న ఉపక్కమతి, అనాపత్తి. సచే ముచ్చమానం అస్సాదేన్తో ఉపక్కమిత్వా మోచేతి, సఙ్ఘాదిసేసోవ. అత్తనో ధమ్మతాయ ముత్తే అస్సాదో **ముత్తస్సాదో**. ఏత్థాపి ఉపక్కమస్స నత్థితాయ అనాపత్తి. ఏవం సబ్బత్థ. మేథునస్సాదేన ఇత్థిం గణ్హన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి, అయం **మేథునస్సాదో. ఫస్సస్సాదో** దువిధో అజ్ఝత్తికో బాహిరో చాతి. తత్థ అజ్ఝత్తికే తావ అత్తనో నిమిత్తం "థద్ధం ముదుకన్తి జానిస్సామీ"తి వా లోలభావేన వా కీళాపయతో సచే ముచ్చతి, అనాపత్తి. బాహిరఫస్సస్సాదే కాయసంసగ్గరాగేన మాతుగామం ఫుసతో ఆలిఙ్గతో చ ముత్తే అనాపత్తి. **కణ్డువనస్సాదే** దద్దుకచ్ఛాదీనం వసేన ఖజ్జమానం నిమిత్తం కణ్డువనస్సాదేన కణ్డువతో ముత్తేపి అనాపత్తి. **దస్సనస్సాదే** మాతుగామస్స అనోకాసం ఉపనిజ్ఝాయతో ముత్తేపి అనాపత్తి. **నిసజ్జనస్సాదే** మాతుగామేన సద్ధిం రహో నిసిన్నస్స ముత్తేపి అనాపత్తి. వాచాయ అస్సాదో **వాచస్సాదో**. తేన అస్సాదేన మాతుగామం మేథునప్పటిసంయుత్తాహి వాచాహి ఓభాసన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి. **గేహసితపేమే** మాతాదీనం మాతాదిపేమేన ఆలిఙ్గనాదిం కరోన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి. **వనభఙ్గే చ** సన్థవకరణత్థాయ ఇత్థియా పేసితం పుప్ఫాదివనభఙ్గసఙ్ఖాతం పణ్ణాకారం "ఇత్థన్నామాయ నామ ఇదం మే పేసిత"న్తి అస్సాదేన ఆమసన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి. ఏతేసు పన మోచనస్సాదవసేనేవ ఉపక్కమన్తస్స ఆపత్తి, సేసానం వసేన అనాపత్తీతి వేదితబ్బం.

సుక్కస్సాతి "నీలం పీతకం లోహితకం ఓదాతం తక్కవణ్ణం దకవణ్ణం తేలవణ్ణం ఖీరవణ్ణం దధివణ్ణం సప్పివణ్ణ"న్తి (పారా. ౨౩౭) ఏవం ఆగతేసు దససు వణ్ణేసు యస్స కస్సచి సుక్కస్సాతి అధిప్పాయో . **ఉపక్కమ్మా**తి "అజ్ఝత్తరూపే మోచేతి, బహిద్ధారూపే మోచేతి, అజ్ఝత్తబహిద్ధారూపే మోచేతి, ఆకాసే కటిం కమ్పేన్తో మోచేతీ"తి (పారా. ౨౩౭) ఏవం వుత్తేసు చతూసు ఉపాయేసు అఞ్ఞతరేన ఉపాయేన "రాగూపత్థమ్భే మోచేతి, వచ్చూపత్థమ్భే మోచేతి, పస్సావూపత్థమ్భే మోచేతి, వాతూపత్థమ్భే మోచేతి, ఉచ్చాలిఙ్గపాణకదట్ఠూపత్థమ్భే మోచేతీ"తి ఏవం వుత్తేసు పఞ్చసు కాలేసు కిస్మిఞ్చి కాలే అఙ్గజాతే కమ్మనియం పత్తే "ఆరోగ్యత్థాయ మోచేతి, సుఖత్థాయ మోచేతి, భేసజ్జత్థాయ, దానత్థాయ, పుఞ్ఞత్థాయ, యఞ్ఞత్థాయ, సగ్గత్థాయ, బీజత్థాయ, వీమంసత్థాయ, దవత్థాయ మోచేతీ"తి (పారా. ౨౩౭) ఏవం వుత్తేసు దససు అధిప్పాయేసు యేన కేనచి అధిప్పాయేన హత్థాదీసు యేన కేనచి ఉపక్కమిత్వాతి అత్థో. **విమోచయ**న్తి అన్తమసో యం

ఏకా ఖుద్దకమక్ఖికా పివేయ్య, తత్తకమ్పి మోచేన్తోతి అత్థో. **అఞ్ఞత్ర సుపినన్తేనా**తి యా సుపినన్తే సుక్కవిస్సట్ఠి హోతి, తం ఠపేత్వాతి అత్థో. **సమణో**తి యో కోచి ఉపసమ్పన్నో. **గరుక**న్తి సఙ్ఘాదిసేసం. **ఫుసే**తి ఆపజ్జేయ్యాతి అత్థో.

సుక్కవిస్సట్ఠిసిక్ఖాపదం పఠమం.

౨౦. ఇదాని కాయసంసగ్గం దీపేతుం "**ఇత్థిసఞ్ఞీ**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **ఇత్థిసఞ్ఞీ**తి తదహుజాతాయపి మనుస్సిత్థియా ఇత్థిసఞ్ఞీయేవ హుత్వాతి అత్థో. సచే తత్థ వేమతికో వా పణ్డకపురిసతిరచ్ఛానగతసఞ్ఞీ వా హోతి, థుల్లచ్చయం, తథా ఇత్థియా కాయేన కాయప్పటిబద్ధామసనే చ కాయప్పటిబద్ధేన కాయామసనే చ యక్ఖిపేతీపణ్డకానం కాయేన కాయామసనే చ. పురిసతిరచ్ఛానగతిత్థీనం పన కాయేన కాయామసనేపి దుక్కటం, తథా యక్ఖిఆదీనం కాయేన కాయప్పటిబద్ధాదీసు చ. మతిత్థియా పన థుల్లచ్చయం. **కాయసంసగ్గరాగవా**తి ఇమినా మాతుపేమాదిం మోక్ఖాధిప్పాయఞ్చ పటిక్ఖిపతి. **సమ్ఫుసన్తో**తి కాయసంసగ్గరాగేన ఉపక్కమ్మ అన్తమసో లోమేనపి మనుస్సిత్థిం సమ్ఫుసన్తోతి అత్థసమ్బన్ధో. ఇమినా యో ఇత్థియా ఆలిఙ్గితోపి కాయేన న వాయమతి, కేవలం ఫస్సంయేవ అనుభవతి, తస్స అనాపత్తీతి దీపితం హోతి.

కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదం దుతియం.

౨౧. ఇదాని దుట్ఠుల్లవాచం పకాసేతుం "**తథా సుణన్తి**"న్తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **తథా**తి ఇత్థిసఞ్ఞీ. మనుస్సిత్థిం సుణన్తిన్తి సమ్బన్ధో. **సుణన్తి**న్తి ఇమినా పటిబలాయపి ఇత్థియా అవిఞ్ఞత్తిపథే ఠితాయ దూతేన వా పణ్ణేన వా ఆరోచేన్తస్స దుట్ఠుల్లవాచాపత్తిన హోతీతి దీపితం హోతి. **విఞ్ఞుఞ్చా**తి ఇమినా యా మహల్లికాపి బాలాపి ఏళమూగాపి అసద్ధమ్మప్పటిసంయుత్తం కథం న జానాతి, సా ఇధ నాధిప్పేతాతి దస్సేతి. వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గానం వసేన మగ్గం వా మేథునం వా ఆరబ్భాతి సమ్బన్ధో. దుట్ఠుల్లవాచాయ రాగో దుట్ఠుల్లవాచారాగో, తేన **దుట్ఠుల్లవాచారాగేన**. తం అస్సాదేన్తో **ఓభాసేత్వా** దురుత్తవచనం వత్వా గరుకం ఫుసేతి అత్థో.

కథం ద్వే మగ్గే ఆరబ్భ పసంసతి గరహతి? తత్థ పసంసాయపి తావ "ఇత్థిలక్ఖణేన సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతాసీ"తి వదతి, న తావసీసం ఏతి. "తవ వచ్చమగ్గో చ పస్సావమగ్గో చ సుభో సుసణ్ఠానో దస్సనీయో, ఈదిసేన నామ ఇత్థిలక్ఖణేన సుభలక్ఖణేన సమన్నాగతాసీ"తి వదతి, సీసం ఏతి, సఙ్ఘాదిసేసో హోతీతి అత్థో. గరహణే పన "సిఖరణీసి, సమ్భిన్నాసి, ఉభతోబ్యఞ్జనాసీ"తి ఇమాని తీణి సుద్ధానియేవ సీసం ఏన్తి వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గానం నియతవచనత్తా అచ్ఛోళారికత్తా చ. అఞ్ఞాని పన "అనిమిత్తాసి, నిమిత్తమత్తాసీ"తిఆదీని మగ్గానం అనియతవచనత్తా మేథునేన ఘటేత్వా వుత్తాని ఏవ సీసం ఏన్తి. మేథునప్పటిసంయుత్తే "దేహి మే, అరహసి మే దాతు"న్తిఆదీహి పన సీసం న ఏతి, "మేథునధమ్మం దేహీ"తిఆదినా మేథునధమ్మే ఘటితేయేవ సఙ్ఘాదిసేసో. ఇత్థియా వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గే ఠపేత్వా అధక్ఖకం ఉబ్భజాణుమణ్డలం ఆదిస్స వణ్ణాదిభణనే థుల్లచ్చయం, తథా యక్ఖిపేతీపణ్డకేసు వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గే మేథునేపి. ఇమేసం పన యక్ఖిఆదీనం అధక్ఖకాదికే వుత్తప్పకారే పదేసే దుంక్కటం, తథా ఇత్థియాదీనం ఉబ్భక్ఖకే అధోజాణుమణ్డలే కాయప్పటిబద్ధే చాతి.

దుట్ఠుల్లవాచాసిక్ఖాపదం తతియం.

౨౨. ఇదాని అత్తకామపారిచరియం దస్సేతుం "**వత్వా**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **వత్వా**తి దుట్ఠుల్లోభాసనే వుత్తప్పకారం ఇత్థిం ఇత్థిసఞ్ఞీయేవ హుత్వా వత్వాతి అత్థో. **అత్తకాముపట్ఠానవణ్ణ**న్తి ఏత్థ మేథునధమ్మసఙ్ఖాతేన కామేన ఉపట్ఠానం

కాముపట్ఠానం, అత్తనో అత్థాయ కాముపట్ఠానం అత్తకాముపట్ఠానం, అత్తనా వా కామితం ఇచ్ఛితన్తి అత్తకామం, సయం మేథునరాగవసేన పత్థితన్తి అత్థో, అత్తకామఞ్చ తం ఉపట్ఠానఞ్చాతి అత్తకాముపట్ఠానం, తస్స వణ్ణో అత్తకాముపట్ఠానవణ్ణో, తం అత్తకాముపట్ఠానవణ్ణం. "ఏతదగ్గం, భగిని, పారిచరియానం యా మాదిసం సీలవన్తం కల్యాణధమ్మం బ్రహ్మచారిం ఏతేన ధమ్మేన పరిచరేయ్యా"తి ఏవం వత్వాతి సమ్బన్ధో. **మేథునరాగినో**తి ఇమినా గిలానపచ్చయాదీహి ఉపట్ఠానస్స వణ్ణం భణతో అనాపత్తీతి దీపితం హోతి. **వాచా మేథునయుత్తేనా**తి ఏత్థ మేథునయుత్తేనేవ వాచాయ మేథునయాచనే గరుకం హోతి, న అఞ్ఞథాతి అధిప్పాయో.

అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదం చతుత్థం.

౨౩. ఇదాని సఞ్చరిత్తం దస్సేతుం **"పటిగ్గహేత్వా"**తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **పటిగ్గహేత్వా**తి ఇత్థియా వా పురిసేన వా ఉభిన్నం మాతాదీహి వా "భన్తే, ఇత్థన్నామం ఇత్థిం వా పురిసం వా ఏవం భణాహీ"తి వుత్తో తేసం వచనం "సాధూ"తి వా "హోతూ"తి వా "భణామీ"తి వా యేన కేనచి ఆకారేన వచీభేదం కత్వా, సీసకమ్పనాదీహి వా సమ్పటిచ్ఛిత్వాతి అత్థో. **సన్దేస**న్తి ఏత్థ పన ఇత్థీ దసవిధా మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా మాతాపితురక్ఖితా భాతురక్ఖితా భగినిరక్ఖితా ఞాతిరక్ఖితా గోత్తరక్ఖితా ధమ్మరక్ఖితా సారక్ఖా సపరిదణ్డాతి. దస భరియాయో ధనక్కీతా ఛన్దవాసినీ భోగవాసినీ పటవాసినీ ఓదపత్తకినీ ఓభటచుమ్బటకా దాసీ చ భరియా చ కమ్మకారీ చ భరియా చ ధజాహటా ముహుత్తికా చాతి.

తాసు మాతురక్ఖితా భిక్ఖుం పహిణతి "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం బ్రూహి 'హోమి ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా... పే.... ముహుత్తికా చా"తి, అయం ఇత్థియా సన్దేసో నామ. సచే మాతురక్ఖితాయ మాతాపితాభాతాభగినిఆదయో భిక్ఖుం పహిణన్తి "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం బ్రూహి 'హోతు ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా...పే.... ముహుత్తికా చా"తి, అయమ్పి ఇత్థియా సన్దేసోయేవ నామ. ఏవం పితురక్ఖితాదీసుపి నయో నేతబ్బో. పురిసో భిక్ఖుం పహిణతి "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం మాతురక్ఖితం బ్రూహి...పే.... సపరిదణ్డం బ్రూహి 'హోతు కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా...పే.... ముహుత్తికా చా"తి, అయం పురిసస్స సన్దేసో నామ. సచే పురిసస్స మాతాపితాభాతాభగినిఆదయో భిక్ఖుం పహిణన్తి "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం మాతురక్ఖితం బ్రూహి...పే.... సపరిదణ్డం బ్రూహి 'హోతు ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా...పే.... ముహుత్తికా చా"తి, అయమ్పి పురిసస్స సన్దేసోయేవ నామ, ఆణాపనన్తి అత్థో.

వీమంసిత్వాతి ఏత్థ వుత్తప్పకారేన సాసనం గహేత్వా తస్సా ఇత్థియా వా పురిసస్స వా తేసం అవస్సారోచనకానం మాతాపితాభాతాభగినిఆదీనం వా ఆరోచేత్వాతి అత్థో. **హర**న్తి యత్థ పహితో, తత్థ గన్త్వా తస్సా ఇత్థియా వా పురిసస్స వా ఆరోచేతి, సా ఇత్థీ వా పురిసో వా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛతు వా, మా వా, లజ్జాయ వా తుణ్హీ హోతు, పున ఆగన్త్వా తస్సా ఇత్థియా వా పురిసస్స వా హరన్తో గరుకం ఫుసేతి సమ్బన్ధో. ఏత్తావతా "పటిగ్గణ్హాతి వీమంసతి పచ్చాహరతీ"తి వుత్తం అఙ్గత్తయం సమ్పాదితం హోతి. ఇమాయ తివఙ్గసమ్పత్తియా సఙ్ఘాదిసేసో, ఇతో యేహి కేహిచి ద్వీహి అఙ్గేహి థుల్లచ్చయం, ఏకేన దుక్కటం. యక్ఖిపేతీపణ్డకేసు అఙ్గత్తయేనపి థుల్లచ్చయమేవ, ఏకేన వా ద్వీహి వా దుక్కటన్తి.

సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదం పఞ్చమం.

౨౪. ఇదాని కుటికారసిక్ఖాపదం ఆవి కాతుం ''**సంయాచితపరిక్ఖార**''న్తిఆది ఆరద్ధం. తత్రాయం సఙ్ఖేపత్థో – "వాసిం దేథ, ఫరసుం దేథా"తిఆదినా సయం పవత్తితయాచనాయ గహితపరిక్ఖారం **సంయాచితపరిక్ఖారం** పదభాజనే వుత్తనయేన సఙ్ఘం తిక్ఖత్తుం యాచిత్వా లద్ధభిక్ఖూహి వా సఙ్ఘేనేవ వా తత్థ గన్త్వా సారమ్భానారమ్భసపరిక్కమనాపరిక్కమనభావం ఞత్వా **అదేసితవత్థుకం** "కుటి నామ ఉల్లిత్తా వా హోతి అవలిత్తా వా ఉల్లిత్తావలిత్తా వా"తి (పారా॰ ౩౪౯) ఏవం వుత్తలక్ఖణం **కుటిం**. "తత్రిదం పమాణం, దీఘసో ద్వాదస విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం సత్తన్తరా"తి (పారా॰ ౩౪౮) ఏవం **వుత్తపమాణాతిక్కన్తం,** "మయ్హం వాసాగారం ఏసా"తి ఏవం అత్తా ఉద్దేసో ఏతిస్సాతి అత్తుద్దేసా, తం **అత్తుద్దేసం** కత్వా **గరుం** సఙ్ఘాదిసేసం ఫుసేతి సమ్బన్ధో. అయం పనేత్థ వినిచ్ఛయో – అదేసితవత్థుకం పమాణాతిక్కన్తం కున్థకిపిల్లికాదీనం ఆసయే కతత్తా సారమ్భం ద్వీహి బలిబద్దేహి యుత్తేన సకటేన గన్తుం అసక్కుణేయ్యతాయ అపరిక్కమనం ఉల్లిత్తాదిభేదం కుటిం అత్తనో వసనత్థాయ కరోన్తో వా కారాపేన్తో వా "ఇదాని నిట్ఠానం గమిస్సతీ"తి పఠమపిణ్డదానే థుల్లచ్చయం, దుతియపిణ్డదానేన లేపే ఘటితే ద్వే చ సఙ్ఘాదిసేసే ద్వే చ దుక్కటాని, సచే దేసితవత్థుకాయేవ వా పమాణాతిక్కన్తాయేవ వా హోతి, ఏకం సఙ్ఘాదిసేసం ద్వే చ దుక్కటాని ఆపజ్జతీతి.

కుటికారసిక్ఖాపదం ఛట్ఠం.

౨౫. ఇదాని విహారకారసిక్ఖాపదం దస్సేతుం ''**మహల్లక**''న్తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **మహల్లక**న్తి సస్సామికభావేన సంయాచితకుటితో మహన్తభావో ఏతస్స అత్థి, యస్మా వా వత్థుం దేసాపేత్వా పమాణాతిక్కమేనాపి కాతుం వట్టతి, తస్మా పమాణమహన్తతాయపి మహల్లకో, తం మహల్లకం విహారం వా కత్వాతి అత్థో. ఏత్థ పన అదేసితవత్థుకభావేన ఏకో సఙ్ఘాదిసేసో, సేసం అనన్తరసదిసమేవ. ఇధ చ తత్థ చ వాసాగారం ఠపేత్వా ఉపోసథాగారం వా జన్తాఘరం వా అగ్గిసాలం వా భవిస్సతీతి ఏవమాదినా నయేన కరోన్తస్స అనాపత్తి.

విహారకారసిక్ఖాపదం సత్తమం.

౨౬. ఇదాని అమూలకసిక్ఖాపదం పకాసేతుం ''**అమూలకేనా**''తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **అమూలకేనా**తి యం చోదకేన చుదితకమ్హి పుగ్గలే అదిట్ఠం అసుతం అపరిసఙ్కితం, ఇదం ఏతేసం దస్సనసవనపరిసఙ్కాసఙ్ఖాతానం మూలానం అభావతో అమూలకం, తేన అమూలకేన వత్థునాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **అదిట్ఠం** నామ అత్తనో పసాదచక్ఖునా వా దిబ్బచక్ఖునా వా అదిట్ఠం. **అసుతం** నామ తథేవ కేనచి వుచ్చమానం న సుతం. **అపరిసఙ్కితం** నామ చిత్తేన అపరిసఙ్కితం, తం పన దిట్ఠసుతముతవసేన తివిధం. తత్థ భిక్ఖుఞ్చ మాతుగామఞ్చ తథారూపే ఠానే దిస్వా "అద్ధా ఇమేహి కత"న్తి వా "కరిస్సన్తీ"తి వా పరిసఙ్కతి, ఇదం **దిట్ఠపరిసఙ్కితం** నామ. అన్ధకారే పటిచ్ఛన్నోకాసే వా భిక్ఖుస్స చ మాతుగామస్స చ వచనం సుత్వా దుతియస్స అత్థిభావం అజానన్తో పుబ్బే వుత్తనయేన పరిసఙ్కతి, ఇదం **సుతపరిసఙ్కితం** నామ. ధుత్తేహి ఇత్థీహి సద్ధిం పచ్ఛన్నవిహారేసు పుప్ఫగన్ధసురాదీహి అనుభవిత్వా గతట్ఠానం దిస్వా "కేన ను ఖో ఇదం కత"న్తి వీమంసన్తో తత్ర కేనచి భిక్ఖునా గన్ధాదీహి పూజా కతా హోతి, భేసజ్జత్థాయ అరిట్ఠం వా పీతం, సో తస్స గన్ధం ఘాయిత్వా "అయం సో భవిస్సతీ"తి పరిసఙ్కతి, ఇదం **ముతపరిసఙ్కితం** నామ. ఏవం తివిధాయ పరిసఙ్కాయ అభావేన అపరిసఙ్కితన్తి అత్థో.

చోదేన్తోతి "పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసి, అస్సమణోసి, అసక్యపుత్తియోసీ"తిఆదీహి వచనేహి సయం చోదేన్తోతి అత్థో. ఏవం చోదేన్తస్స వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో. **చోదాపేన్తో వా**తి అత్తనా తస్స సమీపే ఠత్వా అఞ్ఞం భిక్ఖుం ఆణాపేత్వా

చోదాపేన్తో తస్స ఆణత్తస్స వాచాయ వాచాయ గరుం ఫుసేతి అత్థో. అథ సోపి చావనాధిప్పాయేన “మయాపి దిట్ఠం అత్థీ”తిఆదినా నయేన చోదేతి, ద్విన్నమ్పి వాచాయ ఆపత్తి. **వత్థునా అన్తిమేన చాతి** భిక్ఖునో అనురూపేసు ఏకూనవీసతియా పారాజికేసు అఞ్ఞతరేనాతి అత్థో. **చావేతున్తి** బ్రహ్మచరియా చావేతుం, యో సుద్ధం వా అసుద్ధం వా కతూపసమ్పదం పుగ్గలం సుద్ధదిట్ఠికో సమానో చావనాధిప్పాయేన చోదేతి వా చోదాపేతి వా, తస్స సఙ్ఘాదిసేసోతి అధిప్పాయో. **సుణమానన్తి** ఇమినా పరమ్ముఖా దూతేన వా పణ్ణేన వా చోదేతి. చోదేన్తస్స న రుహతీతి దీపితం హోతి. పరమ్ముఖా పన సత్తహి ఆపత్తిక్ఖన్ధేహి వదన్తస్స దుక్కటం.

అమూలకసిక్ఖాపదం అట్ఠమం.

౨౭. ఇదాని అఞ్ఞభాగియసిక్ఖాపదం దస్సేతుం “**అఞ్ఞస్స కిరియ**”న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అఞ్ఞస్స కిరియన్తి** అఞ్ఞస్స ఖత్తియాదిజాతికస్స పారాజికస్స వీతిక్కమసఙ్ఖాతం కిరియం దిస్వాతి సమ్బన్ధో. **తేన లేసేనాతి** “దస లేసా జాతిలేసో నామలేసో గోత్తలేసో లిఙ్గలేసో ఆపత్తిలేసో పత్తలేసో చీవరలేసో ఉపజ్ఝాయలేసో ఆచరియలేసో సేనాసనలేసో”తి (పారా. ౩౯౪) ఏవం వుత్తేసు దససు లేసేసు యో తస్మిం పుగ్గలే దిస్సతి, తేన లేసేన తదఞ్ఞం పుగ్గలం బ్రహ్మచరియా చావేతుం అన్తిమవత్థునా చోదేన్తో గరుకం ఫుసేతి అత్థో. తత్థ అఞ్ఞమ్పి వత్థుం లిస్సతి సిలిస్సతి వోహారమత్తేనేవ ఈసకం అల్లీయతీతి లేసో, జాతియేవ లేసో **జాతిలేసో**. ఏస నయో సేసపదేసుపి. లేసేన చోదేన్తో కథం చోదేతి? అఞ్ఞో ఖత్తియజాతికో ఇమినా చోదకేన పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తో దిట్ఠో హోతి, సో అఞ్ఞం అత్తనో వేరిం ఖత్తియజాతికం భిక్ఖుం పస్సిత్వా తం ఖత్తియజాతిలేసం గహేత్వా ఏవం చోదేతి “ఖత్తియో మయా దిట్ఠో పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తో, త్వమ్పి ఖత్తియో పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసీ”తి వా “సో త్వం ఖత్తియో, నాఞ్ఞో, పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసీ”తి వా చోదేతి. ఏవం నామలేసాదయోపి వేదితబ్బా.

అఞ్ఞభాగియసిక్ఖాపదం నవమం.

౨౮. ఏత్తావతా “గరుకా నవా”తి ఉద్దిట్ఠే విత్థారతో దస్సేత్వా ఇదాని తేసు ఆపన్నేసు పటిపజ్జనాకారం దస్సేతుం “**ఛాదేతి జానమాపన్న**”న్తిఆది వుత్తం. తస్సాయం పిణ్డత్థో – యో భిక్ఖు “అయం ఇత్థన్నామా ఆపత్తీ”తి ఆపత్తివసేన వా “ఇదం భిక్ఖూనం న వట్టతీ”తి ఏవం వత్థువసేన వా **జానమాపన్నం** ఆపత్తిం యావ **ఛాదేతి, తావ తేన** భిక్ఖునా అకామా **పరివాసో** వసితబ్బోతి. **చరేయ్యాతి** మానత్తం సమాదాయ వసేయ్య. కిత్తకం దివసన్తి చే? ఛ రత్తియో. మానత్తవాసో పన సఙ్ఘేయేవ, న గణే, న పుగ్గలే, తేన వుత్తం “**సఙ్ఘే**”తి. **పరివుత్థోతి** “తయో ఖో ఉపాలి పారివాసికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదా సహవాసో విప్పవాసో అనారోచనా”తి (చూళవ. ౮౩) ఏవం వుత్తం రత్తిచ్ఛేదం అకత్వా పరివుత్థోతి అత్థో. తత్థ **సహవాసోతి** పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే ఉదకపాతట్ఠానబ్భన్తరే వాసో. **విప్పవాసో** నామ అఞ్ఞం పకతత్తం భిక్ఖుం వినా వాసో. **అనారోచనాతి** ఆగన్తుకాదీనం అనారోచనా. ఏతేసు తీసు ఏకేనాపి రత్తిచ్ఛేదో హోతి ఏవ. ఏత్థ పన ఉపచారసీమగతానం ఆరోచేతబ్బం, న బహి ఠితానం, బహి ఠితానమ్పి సచే సద్దం సుణాతి, పస్సతి, దూరం వా గన్త్వా ఆరోచేతబ్బమేవ, అనారోచేన్తస్స రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదే దుక్కటఞ్చ హోతి. అజానన్తస్సేవ ఉపచారసీమం పవిసిత్వా గచ్ఛన్తి చే, రత్తిచ్ఛేదోవ హోతి, న వత్తభేదో.

చిణ్ణమానత్తన్తి “చత్తారో ఖో, ఉపాలి, మానత్తచారికస్స భిక్ఖునో రత్తిచ్ఛేదా సహవాసో విప్పవాసో అనారోచనా ఊనే గణే చరణ”న్తి (చూళవ. ౯౨) ఏవం వుత్తం రత్తిచ్ఛేదం అకత్వా చిణ్ణమానత్తం పరినిట్ఠితమానత్తన్తి అత్థో. ఏత్థ పన సహవాసాదయో పరివాసే వుత్తప్పకారా ఏవ. “ఊనే గణే చరణ”న్తి ఏత్థ గణో చత్తారో వా అతిరేకా వా భిక్ఖూ, తస్మా సచేపి తీహి భిక్ఖూహి సద్ధిం వసతి, రత్తిచ్ఛేదో హోతియేవ, “సచే పన తేన తేసం అత్థిభావం దిస్వా ఆరోచితే పక్కమన్తి, ఊనే గణే చరణదోసో న హోతీ”తి (చూళవ. అట్ఠ. ౯౭) **అట్ఠకథాసు** వుత్తం కిర. **అబ్భేయ్యా**తి తం భిక్ఖుం వీసతిగణో సఙ్ఘో అబ్భేయ్య సమ్పటిచ్ఛేయ్య, అబ్భానకమ్మవసేన ఓసారేయ్యాతి అత్థో. సచే ఏకేనపి ఊనో వీసతిగణో భిక్ఖుసఙ్ఘో తం భిక్ఖుం అబ్భేయ్య, సో చ భిక్ఖు న అబ్భితో, తే చ భిక్ఖూ గారయ్హా, దుక్కటం ఆపజ్జన్తీతి అత్థో.

౨౯. ఇదాని యథా ఛాదితా ఆపత్తి ఛన్నా హోతి, తం పకారం దస్సేతుం **“ఆపత్తీ”**తిఆది వుత్తం. తత్థాయం పదయోజనా – ఆపత్తితా చ అనుక్ఖిత్తతా చ అనన్తరాయతా చ పహుత్తతా చ ఆపత్తినుక్ఖిత్తఅనన్తరాయపహుత్తతాయో, ఏతాసు చతూసు తథాసఞ్ఞితా చ ఛాదేతుకామో హుత్వా ఛాదనా చాతి ఏవం దసహఙ్గేహి అరుణుగ్గమమ్హి ఛన్నా హోతీతి. ఏత్థ పన ఆపత్తిఆదీసు చతూసు ఆపత్తిసఞ్ఞితా చ అనుక్ఖిత్తసఞ్ఞితా చ అనన్తరాయసఞ్ఞితా చ పహుత్తసఞ్ఞితా చాతి ఏవం సఞ్ఞావసేన యోజేత్వా అట్ఠఙ్గాని గహేతబ్బాని, **ఛాదేతుకామో**తి ఇదమేకం, **ఛాదనా**తి ఇదమేకన్తి ఏవం దస.

ఏతేసు పన ఆదితో పట్ఠాయ అయం వినిచ్ఛయో – “ఆపత్తి చ హోతి ఆపత్తిసఞ్ఞీ చా”తి ఏత్థ యం ఆపన్నో, సా తేరసన్నం అఞ్ఞతరా హోతి, సోపి చ తత్థ గరుకాపత్తిసఞ్ఞీయేవ హుత్వా జానన్తో ఛాదేతి, ఛన్నా హోతి. సచే తత్థ అనాపత్తిసఞ్ఞీ వా అఞ్ఞాపత్తిసఞ్ఞీ వా వేమతికో వా హోతి, అచ్ఛన్నావ హోతి. తివిధం పన ఉక్ఖేపనీయకమ్మం, తేన అకతో అనుక్ఖిత్తో. సో చే పకతత్తసఞ్ఞీ హుత్వా ఛాదేతి, ఛన్నా హోతి. సచే అపకతత్తసఞ్ఞీ ఛాదేతి, అచ్ఛన్నా హోతి. అపకతత్తేన పన పకతత్తసఞ్ఞినాపి అపకతత్తసఞ్ఞినాపి ఛాదితం అచ్ఛాదితమేవ హోతీతి. **అనన్తరాయికో**తి యస్స దససు రాజచోరఅగ్గిఉదకమనుస్సామనుస్సవాళసరీసపజీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయేసుపి ఏకోపి నత్థి, సో చే అనన్తరాయికసఞ్ఞీ హుత్వా ఛాదేతి, ఛన్నా హోతి. సచే సో అన్ధకారభీరుకో అనన్తరాయే ఏవ వాళాదిఅన్తరాయసఞ్ఞీ హుత్వా ఛాదేతి, అచ్ఛన్నావ హోతి. **పహూ**తి యో సక్కోతి సభాగభిక్ఖునో సమీపం గన్తుఞ్చేవ ఆరోచితుఞ్చ , సో చే పహుసఞ్ఞీ హుత్వా ఛాదేతి, ఛన్నా హోతి. యో పన అపహు హుత్వా పహుసఞ్ఞీ, పహు వా అపహుసఞ్ఞీ హుత్వా ఛాదేతి, అచ్ఛన్నావ హోతీతి.

అరుణుగ్గమమ్హీతి ఏత్థ పురేభత్తం వా ఆపత్తిం ఆపన్నో హోతి పచ్ఛాభత్తం వా, యావ అరుణం న ఉగ్గచ్ఛతి, తావ ఆరోచేతబ్బా. సచే పన అరుణబ్భన్తరే సతక్ఖత్తుమ్పి ఛాదేతుకామతా ఉప్పజ్జతి, అచ్ఛన్నావ హోతి. ఆరోచేన్తో పన సభాగసఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నస్స ఆరోచేతుం న వట్టతి. సచే ఆరోచేతి, ఆపత్తి పన ఆవికతా హోతి, ఆరోచనపచ్చయా పన అఞ్ఞం దుక్కటం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. ఇమినా అఞ్ఞమ్పి వత్థుసభాగాపత్తిం ఆరోచేతుం న వట్టతీతి దీపితో హోతి. ఆరోచేన్తేన పన “అహం తవ సన్తికే ఏకం ఆపత్తిం ఆవి కరోమీ”తి వా “ఆచిక్ఖామీ”తి వా “ఆరోచేమీ”తి వా “ఏకం ఆపత్తిం ఆపన్నభావం జానాహీ”తి వా “ఏకం గరుకాపత్తిం ఆవి కరోమీ”తి వా ఆదినా నయేన వత్తబ్బం, ఏత్తావతా అచ్ఛన్నావ హోతి. సచే “లహుకాపత్తిం ఆరోచేమీ”తి వదతి, ఛన్నావ హోతీతి. సఙ్ఘాదిసేసవినిచ్ఛయో.

సఙ్ఘాదిసేసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. చీవరనిద్దేసవణ్ణనా

౩౦. ఏవం గరుకే సిక్ఖితబ్బాకారం దస్సేత్వా ఇదాని చీవరేసు దస్సేతుం “**చీవర**”న్తి ఉద్ధటం. తత్థ జాతితో ఛ చీవరాని (మహావ. ౩౩౯; పారా. అట్ఠ. ౨.౪౬౨-౪౬౩; కఙ్ఖా. అట్ఠ. కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా), తాని కానీతి చే, తం దస్సేతుం ‘‘**ఖోమ**’’తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **ఖోమం** నామ ఖోమవాకసుత్తేహి కతం వత్థం. **సాణం** నామ సాణవాకేహి కతం వత్థం. **భఙ్గం** నామ ఖోమసుత్తాదీహి పఞ్చహి మిస్సేత్వా కతం వత్థం. పాటేక్కం వాకమయమేవ వాతి వదన్తి. **కమ్బలం** నామ మనుస్సలోమం వాళలోమం ఠపేత్వా లోమేహి వాయిత్వా కతం వత్థం. **ఛళేతానీ**తి ఛ ఏతాని. సహ అనులోమేహీతి **సానులోమాని**. జాతితో పన కప్పియాని ఛ చీవరానీతి వుత్తం హోతి.

౩౧. ఇదాని తేసం అనులోమాని దస్సేతుం ‘‘**దుకూల**’’న్తిఆది వుత్తం. తత్థ (మహావ. అట్ఠ. ౩౦౫) **దుకూలం** సాణస్స అనులోమం వాకమయత్తా. **పట్టుణ్ణ**న్తి పట్టుణ్ణదేసే పాణకేహి సఞ్జాతవత్థం. సోమారదేసే, చీనదేసే జాతం **సోమారచీనజం** పటన్తి సమ్బన్ధో. ఇమాని తీణిపి కోసేయ్యస్స అనులోమాని పాణకేహి కతసుత్తమయత్తా. **ఇద్ధిజ**న్తి ఏహిభిక్ఖూనం పుఞ్ఞిద్ధియా నిబ్బత్తచీవరం. తం పన ఖోమాదీనం అఞ్ఞతరం హోతి. కప్పరుక్ఖేహి నిబ్బత్తం జాలినియా దేవకఞ్ఞాయ అనురుద్ధత్థేరస్స దిన్నవత్థాదికం **దేవదిన్నం**. తమ్పి ఖోమాదీహి నిబ్బత్తవత్థసదిసత్తా ఛన్నమ్పి అనులోమం హోతియేవ కప్పాసికస్స వా, ఇద్ధిజమ్పి తథేవ వేదితబ్బం. **తస్స తస్సా**తి ఖోమాదికస్స. **అనులోమిక**న్తి అనురూపం.

౩౨-౩౩. ఏవం జాతితో సానులోమాని ఛ చీవరాని దస్సేత్వా ఇదాని తేసు అధిట్ఠానాదికం విధానం దస్సేతుం ‘‘**తిచీవర**’’న్తిఆది వుత్తం. ఏత్థ (కఙ్ఖా. అట్ఠ. కథినసికఖాపదవణ్ణనా; మహావ. ౩౫౮) ధిట్ఠానతో పుబ్బే తిచీవరం నామ పాటేక్కం నత్థి సఙ్ఘాటిఆదిప్పహోనకస్స పచ్చత్థరణాదివసేనాపి అధిట్ఠాతుం అనుఞ్ఞాతత్తా. తస్మా ‘‘**తిచీవరం అధిట్ఠేయ్య న వికప్పేయ్యా**’’తి ఏత్థ “ఇమం సఙ్ఘాటి”న్తి ఏవం నామే గహితే “అధిట్ఠాన”మిచ్చేవ వత్తబ్బం, “వికప్పేమీ”తి పన న వత్తబ్బన్తి అధిప్పాయో. ఏవం సేసేసుపి. ముఖపుఞ్ఛనఞ్చ నిసీదనఞ్చ **ముఖపుఞ్ఛననిసీదనం. కణ్డుచ్ఛాది**న్తి కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం అధిట్ఠేయ్య, న వికప్పేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **ఏత్థా**తి ఇమేసు నవసు చీవరేసు. **తిచీవర**న్తి తిచీవరాధిట్ఠాననయేన అధిట్ఠితతిచీవరం. **వినా** అలద్ధసమ్ముతికో భిక్ఖు అవిప్పవాససమ్ముతిఅలద్ధట్ఠానే ఏకాహమ్పి హత్థపాసం విజహిత్వా న వసేయ్యాతి అత్థో. “న భిక్ఖవే చాతుమాసం నిసీదనేన విప్పవసితబ్బం, యో విప్పవసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి **ఖుద్దకక్ఖన్ధకే** (చూళవ. ౨౬౩) వుత్తత్తా చాతుమాసం నిసీదనం వినా న వసేయ్యాతి అత్థో.

౩౪. ఇదాని అధిట్ఠానవిధిం దస్సేతుం ‘‘**ఇమం సఙ్ఘాటి**’’న్తిఆది వుత్తం. తత్థ **మిచ్చధిట్ఠయే**తి ఇతి అధిట్ఠయే, “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి ఏవం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠయేతి అత్థో. **అహత్థపాసమేత**న్తి దూరే ఠితం పన ఠపితోకాసం సల్లక్ఖేత్వా సచే ఏకం, “ఏత”న్తి, బహూని చే, “ఏతానీ”తి వత్వా అధిట్ఠయేతి అత్థసమ్బన్ధో. **సేసేసుపి అయం నయో**తి యథా “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి వుత్తం, ఏవం “ఇమం ఉత్తరాసఙ్గం, ఇమం కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం అధిట్ఠామీ”తి ఏవం అత్తనో నామేనేవ వత్వా సమ్ముఖాపి పరమ్ముఖాపి వుత్తనయేన అధిట్ఠాతబ్బన్తి వుత్తం హోతి.

౩౫. ఇదాని సచే పుబ్బే అధిట్ఠితం తిచీవరం నిసీదనం వస్సికసాటికం కణ్డుప్పటిచ్ఛాదీతి ఇమేసు ఛసు చీవరేసు అఞ్ఞతరం చీవరం అత్థి, పున తథావిధం చీవరం అధిట్ఠహిత్వా పరిహరితుం ఇచ్ఛన్తేన “ద్వే పన న వట్టన్తీ”తి (పారా. అట్ఠ.

౨.౪౮౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వుత్తత్తా పుబ్బే అధిట్ఠితం పచ్చుద్ధరిత్వా అధిట్ఠాతబ్బన్తి దస్సేతుం **''అధిట్ఠహన్తో''**తిఆది వుత్తం, తం ఉత్తానమేవ. **పత్తాధిట్ఠహనే తథా**తి "ఇమం పత్తం, ఏతం పత్త"న్తి ఏవం నామమత్తమేవ విసేసో. సేసం తాదిసమేవాతి అత్థో.

౩౬. ఏతం ఇమం వ సఙ్ఘాటిం సంసేతి ఏత్థ సచే అన్తోగబ్భే వా సామన్తవిహారే వా హోతి, ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా "ఏతం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి వాచా భిన్దితబ్బా, సచే హత్థపాసే హోతి, "ఇమం సఙ్ఘాటి"న్తి తేసం తేసం నామవసేన వాచా భిన్దితబ్బాతి అత్థో. పచ్చుద్ధారేపి ఏసేవ నయో. ఏత్థ పన "ద్వే చీవరస్స అధిట్ఠానా కాయేన వా అధిట్ఠేతి, వాచాయ వా అధిట్ఠేతీ"తి (పరి॰ ౩౨౨) వుత్తత్తా సఙ్ఘాటిఆదికం హత్థేన గహేత్వా "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తిఆదినా నయేన చిత్తేన ఆభోగం కత్వా కాయవికారం కరోన్తేన కాయేన అధిట్ఠాతబ్బం, యేన కేనచి సరీరావయవేన అఫుసన్తస్స న వట్టతి. వాచాయ అధిట్ఠహన్తేన వచీభేదం కత్వావ అధిట్ఠాతబ్బం. తథా పత్తేపి. **విదూ**తి పణ్డితో.

౩౭-౮. ఇదాని తేసం పమాణపరిచ్ఛేదం దస్సేతుం **''సఙ్ఘాటి పచ్ఛిమన్తేనా''**తిఆది వుత్తం. తత్థ దీఘతో ముట్ఠిపఞ్చకతో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౮౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) పట్ఠాయ "తత్రిదం సుగతస్స సుగతచీవరప్పమాణం, దీఘసో నవ విదత్థియో సుగతవిదత్థియా, తిరియం ఛ విదత్థియో"తి (పాచి॰ ౫౪౮) ఏవం వుత్తసుగతచీవరూనాపి వట్టతి. తిరియం పన ముట్ఠిత్తికం. చ-సద్దేన అతిరేకమ్పి వట్టతీతి అత్థో. ఉత్తరాసఙ్గస్సపి ఏతదేవ పమాణన్తి తం దస్సేతుం **''తథా ఏకంసికస్సాపీ''**తి వుత్తం. అన్తరవాసకస్స పన "పారుపనేనపి హి సక్కా నాభిం పటిచ్ఛాదేతు"న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౮౯) **అట్ఠకథా**వచనతో **''ద్విహత్థో వా''**తి వుత్తం.

౩౯. నిసీదనస్స దీఘేనాతి ఏత్థ (పాచి॰ ౫౩౧ ఆదయో; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౩౧; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిసీదనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) **నిసీదన**న్తి సన్థతసదిసం సన్థరిత్వా ఏకస్మిం అన్తే వుత్తప్పమాణేన ద్వీసు ఠానేసు ఫాలేత్వా కతాహి తీహి దసాహి యుత్తస్స పరిక్ఖారస్సేతం నామం.

౪౦. కణ్డుప్పటిచ్ఛాది (పాచి॰ ౫౩౮; మహావ॰ ౩౫౪; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౫౩౭; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిసిక్ఖాపదవణ్ణనా) నామ యస్స అధోనాభిఉబ్భజాణుమణ్డలం కణ్డు వా పిళకా వా అస్సావో వా థుల్లకచ్ఛు వా ఆబాధో, తస్స పటిచ్ఛాదనత్థాయ అనుఞ్ఞాతం చీవరం. గాథాయో సువిఞ్ఞేయ్యావ.

౪౧. అడ్ఢతేయ్యావాతి (పాచి॰ ౫౪౪) ఏత్థ తతో ఉద్ధం న వట్టతీతి అత్థో.

౪౨. ఏత్థాతి సఙ్ఘాటితో పట్ఠాయ యావ వస్సికసాటికా, తావ దస్సితచీవరేసూతి అత్థో. **తదుత్తరి**న్తి తతో తేసం చీవరానం వుత్తప్పమాణతో ఉత్తరిం కరోన్తస్స ఛేదనపాచిత్తి హోతీతి పాఠసేసో, తం అతిరేకం ఛిన్దిత్వా పున పాచిత్తియం దేసేతబ్బన్తి అత్థో. **పచ్చత్థరణముఖచోళా**తి ఏత్థ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యావ మహన్తం పచ్చత్థరణం ఆకఙ్ఖతి, తావ మహన్తం పచ్చత్థరణం కాతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౩) వుత్తత్తా పచ్చత్థరణస్స పమాణపరిచ్ఛేదో నత్థి,. ముఖపుఞ్ఛనచోళస్స పన ఉక్కట్ఠవసేన వా అన్తిమవసేన వా పమాణపరిచ్ఛేదో న వుత్తో, తస్మా తమ్పి అప్పమాణికం. తేన వుత్తం

‘‘**ఆకఙ్ఖితప్పమాణికా**’’తి, ఇచ్ఛితప్పమాణికాతి అత్థో. యావ ఏకం ధోవీయతి, తావ అఞ్ఞం పరిభోగత్థాయ ఇచ్ఛితబ్బన్తి ద్వేపి వట్టన్తి.

౪౩. **న దీపితన్తి** కత్థ న దీపితం? అట్ఠకథాసు. కస్మాతి చే? ‘‘తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూనం పరిపుణ్ణం హోతి తిచీవరం, అత్థో చ హోతి పరిస్సావనేహిపి థవికాహిపి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, పరిక్ఖారచోళక’’న్తి (మహావ. ౩౫౭) బహూనం పత్తథవికపరిస్సావనాదీనం సఙ్గహవసేన వుత్తత్తా పాటేక్కం నిధానముఖన్తి. యస్మా పన భగవతా ‘‘యం యం లబ్భతి, తం తం ఇమినా విధానేన అధిట్ఠహిత్వా పున యేన యేన పరిస్సావనాదినా అత్థో హోతి, తం తం కత్వా గణ్హన్తూ’’తి అనుకమ్పాయ అనుఞ్ఞాతం, తస్మా వికప్పనుపగపచ్ఛిమచీవరప్పమాణం థవికమ్పి పటపరిస్సావనమ్పి బహూనిపి ఏకతో కత్వా ‘‘ఇమాని చీవరాని పరిక్ఖారచోళాని అధిట్ఠామీ’’తి వత్వా అధిట్ఠాతుమ్పి వట్టతియేవ. తస్మా వుత్తం ‘‘**తథా వత్వా**’’తి, ‘‘పరిక్ఖారచోళ’’న్తి వత్వాతి అత్థో. **వికప్పియన్తి** వికప్పనుపగం.

౪౪. **అహతకప్పానన్తి** (మహావ. ౩౪౮) ఏకవారం ధోవితకానం.

౪౫. **ఉతుద్ధటానన్తి** ఉతుతో దీఘకాలతో ఉద్ధటానం, కతవత్థకిచ్చానం పిలోతికానన్తి వుత్తం హోతి. **సేసాతి** ఉత్తరాసఙ్గఅన్తరవాసకా. పంసు వియ కుచ్ఛితభావం పటిక్కూలభావం ఉలతి గచ్ఛతీతి పంసుకూలం, చోళఖణ్డానమేతం నామం, తస్మిం **పంసుకూలే** యథారుచీతి అత్థో. కస్మాతి చే? ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, అహతానం దుస్సానం అహతకప్పానం దిగుణం సఙ్ఘాటిం ఏకచ్చియం ఉత్తరాసఙ్గం ఏకచ్చియం అన్తరవాసకం, ఉతుద్ధటానం దుస్సానం చతుగ్గుణం సఙ్ఘాటిం దిగుణం ఉత్తరాసఙ్గం దిగుణం అన్తరవాసకం, పంసుకూలే యావదత్థం, పాపణికే ఉస్సాహో కరణీయో’’తి వుత్తత్తా, తస్మా సుసానాదీసు పతితపంసుకూలే చ అన్తరాపణే పతితపిలోతికచీవరే చ పటపరిచ్ఛేదో నత్థి, పటసతమ్పి వట్టతీతి సిద్ధం.

౪౬. ఇదాని ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఛిన్నకం సఙ్ఘాటిం ఛిన్నకం ఉత్తరాసఙ్గం ఛిన్నకం అన్తరవాసక’’న్తి (మహావ. ౩౪౫) వత్వా పున ‘‘తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరస్స భిక్ఖునో తిచీవరే కయిరమానే సబ్బం ఛిన్నకం నప్పహోతి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్వే ఛిన్నకాని ఏకం అచ్ఛిన్నకన్తి. ద్వే ఛిన్నకాని ఏకం అచ్ఛిన్నకం నప్పహోతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్వే అచ్ఛిన్నకాని ఏకం ఛిన్నకన్తి. ఏకం ఛిన్నకం నప్పహోతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, అన్వాధికమ్పి ఆరోపేతుం. న చ, భిక్ఖవే, సబ్బం అచ్ఛిన్నకం ధారేతబ్బం, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తి (మహావ. ౩౬౦) ఏవం వుత్తవిధానం దస్సేతుం ‘‘**తీసూ**’’తిఆది ఆరద్ధం. తస్స అత్థో – తీసు చీవరేసు యం ఛిన్దిత్వా సిబ్బితుం సబ్బపచ్ఛిమప్పమాణం పహోతి, తం ఛిన్దితబ్బం. సబ్బేసు పన అప్పహోన్తేసు అన్వాధికం ఆదియేయ్యాతి. తత్థ **అన్వాధి** నామ అనువాతం వియ సంహరిత్వా చీవరస్స ఉపరి సఙ్ఘాటిఆకారేన ఆరోపేతబ్బం. ఆగన్తుకపత్తన్తిపి వదన్తి. ఇదం పన అప్పహోనకే అనుఞ్ఞాతం. సచే పహోతి, న వట్టన్తి, ఛిన్దితబ్బమేవ. **అనాదిణ్ణన్తి** అనారోపితం అన్వాధికం. **న ధారేయ్యాతి** తిచీవరాధిట్ఠానవసేన అధిట్ఠహిత్వా న ధారేతబ్బన్తి అధిప్పాయో.

౪౭-౮. ఇదాని ఉదోసితసిక్ఖాపదనయం దస్సేతుం ‘‘**గామే**’’తిఆది వుత్తం. ఏత్థ పన సచే గామో (పారా. ౪౭౮; పారా. అట్ఠ. ౨.౪౭౭-౪౭౮; కఙ్ఖా. అట్ఠ. ఉదోసితసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఏకస్స రఞ్ఞో వా భోజకస్స వా వసేన ఏకకులస్స హోతి, పాకారాదినా పరిక్ఖిత్తత్తా ఏకూపచారో చ, ఏవరూపే గామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా తస్మిం గామే యథారుచితట్ఠానే వసితుం

లబ్భతి. సచే నో గామో అపరిక్ఖిత్తో, యస్మిం ఘరే చీవరం నిక్ఖిత్తం హోతి, తస్మిం ఘరే వసితబ్బం, తస్స వా ఘరస్స సమన్తతో హత్థపాసా న విజహితబ్బం.

సచే నో గామో వేసాలికుసినారాదయో వియ నానారాజూనం వా భోజకానం వా హోతి, వుత్తప్పకారేన పరిక్ఖిత్తో చ, ఏవరూపే గామే యస్మిం ఘరే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తస్మిం ఘరే వా వత్థబ్బం. యస్సా వీథియా తం ఘరం హోతి, తస్సా వీథియా తస్స ఘరస్స సమ్ముఖట్ఠానే సభాయే వా నగరద్వారే వా వత్థబ్బం, తేసం సభాయద్వారానం హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం. సచే అపరిక్ఖిత్తో, యస్మిం ఘరే నిక్ఖిత్తం, తత్థ వా తస్స హత్థపాసే వా వత్థబ్బం.

నివేసనాదయో హమ్మియపరియోసానా గామపరిక్ఖేపతో బహి సన్నివిట్ఠాతి వేదితబ్బా. ఇతరథా తేసం గామగ్గహణేనేవ గహితత్తా గామస్స ఏకకులనానాకులఏకూపచారనానూపచారతావసేనేవ వినిచ్ఛయో వత్తబ్బో సియా. నివేసనాదీనం వసేనేవ **పాళియం** (పారా. ౪౭౮ ఆదయో) అత్థో విభత్తో, న గామవసేన. ఉదోసితవినిచ్ఛయే అయం నయో వుత్తోయేవ.

నివేసనేతి ఏత్థ సచే ఏకకులస్స నివేసనం హోతి పరిక్ఖిత్తఞ్చ, అన్తోనివేసనే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా అన్తోనివేసనే వత్థబ్బం. అపరిక్ఖిత్తఞ్చే హోతి, యస్మిం గబ్భే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తస్మిం వత్థబ్బం, తస్స గబ్భస్స హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం. సచే నానాకులస్స హోతి పరిక్ఖిత్తఞ్చ, యస్మిం గబ్భే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తస్మిం గబ్భే వత్థబ్బం, సబ్బేసం సాధారణద్వారమూలే వా తేసం గబ్భద్వారమూలే వా తేసం గబ్భద్వారమూలానం వా హత్థపాసా న విజహితబ్బం. అపరిక్ఖిత్తఞ్చే హోతి, యస్మిం గబ్భే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తస్మిం గబ్భే వత్థబ్బం, హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం.

ఉదోసితోతి యానాదీనం భణ్డానం సాలా. **పాసాదో**తి దీఘపాసాదో. **హమ్మియ**న్తి ముణ్డచ్ఛదనపాసాదో. **నావా** పన థలం ఆరోపేత్వా నిక్ఖిత్తాపి హోతి, సముద్దే ఠితాపి. సచే ఏకకులస్స నావా హోతి, అన్తోనావాయ చీవరం నిక్ఖిపిత్వా అన్తోనావాయ వత్థబ్బం. నానాకులస్స నావా హోతి నానాగబ్భా నానాఓవరకా, యస్మిం ఓవరకే చీవరం నిక్ఖిత్తం, తస్మిం వత్థబ్బం, చీవరస్స హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం.

అట్టోతి పటిరాజాదీనం పటిబాహనత్థం ఇట్ఠకాహి కతో బహలభిత్తికో చతుపఞ్చభూమికో పతిస్సయవిసేసో. **మాళో**తి ఏకకూటసఙ్గహితో చతురస్సపాసాదో. ఇమేసు పన ఉదోసితాదీసు మాళపరియోసానేసు నివేసనే వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో. నివేసనన్తి పన ఉదోసితాదీనం వసేన అకతాయ పతిస్సయవికతియా అధివచనం.

ఆరామో నామ పుప్ఫారామఫలారామాదికో. సచే ఏకకులస్స ఆరామో హోతి పరిక్ఖిత్తో చ, అన్తోఆరామే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా అన్తోఆరామే వత్థబ్బం. సచే అపరిక్ఖిత్తో, చీవరస్స హత్థపాసా న విజహితబ్బం. సచే నానాకులస్స ఆరామో హోతి పరిక్ఖిత్తో చ, ద్వారమూలే వా వత్థబ్బం, ద్వారమూలస్స హత్థపాసా వా న విజహితబ్బం. అపరిక్ఖిత్తో చే, చీవరస్స హత్థపాసా న విజహితబ్బం.

సత్థో నామ జఙ్ఘసత్థసకటసత్థానమఞ్ఞతరో. సచే ఏకకులస్స సత్థో హోతి, సత్థే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా పురతో వా పచ్ఛతో వా సత్తబ్భన్తరా న విజహితబ్బా, పస్సతో అబ్భన్తరం న విజహితబ్బం. **అబ్భన్తరం** నామ అట్ఠవీసతిహత్థం హోతి. సచే గచ్ఛన్తో సత్థో సకటే వా భగ్గే, గోణే వా నట్ఠే అన్తరా ఛిజ్జతి, యస్మిం కోట్ఠాసే చీవరం నిక్ఖిపితబ్బం, తత్థ వసితబ్బం. సచే నానాకులస్స హోతి , సత్థే చీవరం నిక్ఖిపిత్వా చీవరస్స హత్థపాసా న విజహితబ్బం.

ఖేత్తఖలేసు ఆరామే వుత్తసదిసోవ వినిచ్ఛయో. **దుమే**తి రుక్ఖమూలే. సచే ఏకకులస్స రుక్ఖమూలం హోతి, యం మజ్ఝన్హికకాలే సమన్తా ఛాయా ఫరతి, తస్మిం ఠానే అవిరళే పదేసే తస్స ఛాయాయ ఫుట్ఠోకాసస్స అన్తో ఏవ నిక్ఖిపితబ్బం. సచే విరళసాఖస్స పన రుక్ఖస్స ఆతపేన ఫుట్ఠోకాసే ఠపేతి, అరుణుగ్గమనే సచే సో భిక్ఖు తస్స హత్థపాసే న హోతి, అఞ్ఞస్మిం వా ఠానే తస్స ఛాయాయపి హోతి, నిస్సగ్గియం హోతియేవ. నానాకులస్స చే హోతి, చీవరస్స హత్థపాసా న విజహితబ్బం.

అజ్ఝోకాసే పన విఞ్ఝాటవీఆదీసు అరఞ్ఞేసుపి సముద్దమజ్ఝే మచ్ఛబన్ధానం అగమనపథేసు దీపకేసుపి చీవరం ఠపేత్వా తతో సమన్తా సత్తబ్భన్తరే పదేసే యత్థ కత్థచి వసితబ్బం. సచే సత్తబ్భన్తరతో కేసగ్గమత్తమ్పి అతిక్కమిత్వా అరుణం ఉట్ఠపేతి, నిస్సగ్గియం హోతి.

ఏత్థ పన **పాళియం** "గామో ఏకూపచారో నానూపచారో"తిఆదినా (పారా॰ ౪౭౭) అవిసేసేన మాతికం నిక్ఖిపిత్వాపి గామనివేసనఉదోసితఖేత్తధఞ్ఞకరణఆరామవిహారానం ఏకూపచారనానూపచారతా "గామో ఏకూపచారో నామ ఏకకులస్స గామో హోతి పరిక్ఖిత్తో చ అపరిక్ఖిత్తో చా"తిఆదినా (పారా॰ ౪౭౮) పరిక్ఖిత్తాపరిక్ఖిత్తవసేన విభత్తా. అట్టమాళపాసాదహమ్మియనావాసత్థరుక్ఖమూలఅజ్ఝోకాసానమ్పి ఏవం అవత్వా "ఏకకులస్స అట్టో హోతి, నానాకులస్స అట్టో హోతీ"తిఆదినా (పారా॰ ౪౮౪) నయేన ఏకకులనానాకులవసేన చ అన్తే "అజ్ఝోకాసో ఏకూపచారో నామ అగామకే అరఞ్ఞే సమన్తా సత్తబ్భన్తరా ఏకూపచారో, తతో పరం నానూపచారో"తి (పారా॰ ౪౯౪) చ ఏవం ఏకూపచారనానూపచారతా విభత్తా. తస్మా గామాదీసు పరిక్ఖిత్తం ఏకూపచారం, అపరిక్ఖిత్తం నానూపచారన్తి చ అట్టాదీసు యం ఏకకులస్స, తం ఏకూపచారం నానాకులస్స నానూపచారన్తి చ గహేతబ్బం. అజ్ఝోకాసపదే వుత్తనయేన గహేతబ్బం.

భిక్ఖుసమ్ముతియాఞ్ఞత్రాతి యం గిలానస్స భిక్ఖునో చీవరం ఆదాయ పక్కమితుం అసక్కోన్తస్స ఞత్తిదుతియేన కమ్మేన అవిప్పవాససమ్ముతి దీయతి, తం ఠపేత్వాతి అత్థో. లద్ధసమ్ముతికస్స పన యావ రోగో న వూపసమ్మతి, తస్మిం వూపసన్తే అఞ్ఞో వా కుప్పతి, అనాపత్తియేవ.

౪౯. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం యావ ఆబాధా అధిట్ఠాతుం, తతో పరం వికప్పేతుం. వస్సికసాటికం వస్సానం చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం, తతో పరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౮) వుత్తత్తా రోగపరియన్తా కణ్డుప్పటిచ్ఛాది, వస్సానపరియన్తా వస్సికసాటికాతి అత్థో. **సేసా**తి తిచీవరాదయో కాలవసేన **అపరియన్తికా**తి అత్థో.

౫౦. పచ్చత్థరణాదిత్తయం సదసమ్పి అదసమ్పి రత్తమ్పి అరత్తమ్పి ఆదిణ్ణకప్పమ్పి అనాదిణ్ణకప్పమ్పి లబ్భతీతి అత్థో. **నిసీదన**న్తి నిసీదనఞ్చ రత్తం అనాదిణ్ణకప్పఞ్చ లబ్భతీతి అధిప్పాయో. పచ్చత్థరణపరిక్ఖారముఖపుఞ్ఛనచోళాని పన నీలమ్పి పీతకమ్పి లోహితకమ్పి పుప్ఫదసాదికమ్పి వట్టన్తి, తస్మా "**సదసమ్పీ**"తిఆది వుత్తం. ఏవరూపం పన నివాసేతుం వా పారుపితుం వా న వట్టతి, కేవలం పచ్చత్థరణాదివసేన అధిట్ఠానమత్తం కాతుం వట్టతి.

౫౧. తిచీవరం కణ్డుప్పటిచ్ఛాది వస్సికసాటికాతి ఇదం పన **సేసచీవరపఞ్చకం** అదసం రజితంయేవ కప్పతి, తఞ్చ ఆదిణ్ణకప్పమేవాతి అత్థో. **సదసంవ నిసీదన**న్తి ఇదం పన పుబ్బే "సదసమ్పీ"తి ఏత్థ వుత్తత్తా అదసమ్పి నిసీదనం వట్టతీతి సమ్మోహనివారణత్థం వుత్తన్తి వదన్తి.

౨౨. **అనధిట్ఠితన్తి** తిచీవరాదివసేన అనధిట్ఠితం. **అనిస్సట్ఠం** నామ అఞ్ఞేసం అవిస్సజ్జితం, తం పన వికప్పేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బన్తి అత్థో.

ఇదాని వికప్పనుపగస్స పమాణం హేట్ఠిమపరిచ్ఛేదేన దస్సేతుం **''హత్థదీఘ''**న్తిఆదిమాహ. తత్థ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆయామేన అట్ఠఙ్గులం సుగతఙ్గులేన చతురఙ్గులవిత్థతం పచ్ఛిమం చీవరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౮) వుత్తత్తా దీఘతో ఏకహత్థం పుథులతో ఉపడ్ఢహత్థం వికప్పేతబ్బన్తి అధిప్పాయో.

౨౩. **తిచీవరస్సాతి** వినయతిచీవరస్స, న ధుతఙ్గతిచీవరస్స. తస్స పన ఇమేసు నవసు చీవరత్తయమేవ లబ్భతి, న అఞ్ఞం లబ్భతి. **సబ్బమేతన్తి** సబ్బం అధిట్ఠానవిధానఞ్చ పరిహరణవిధానఞ్చాతి అత్థో. **పరిక్ఖారచోళియో సబ్బన్తి** తిచీవరాదికం నవవిధమ్పి చీవరం. **తథా వత్వాతి** "పరిక్ఖారచోళ"న్తి వత్వా. **అధిట్ఠతీతి** అధిట్ఠాతి. కిం పన తిచీవరం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠాతుం వట్టతీతి? ఆమ వట్టతి, "పరిక్ఖారచోళం నామ పాటేక్కం నిధానముఖమేతన్తి తిచీవరం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠహిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. ఉదోసితసిక్ఖాపదే పన తిచీవరం అధిట్ఠహిత్వా పరిహరన్తస్స పరిహారో వుత్తో"తి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) వుత్తం, తస్మా తిచీవరం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠహన్తేన పచ్చుద్ధరిత్వా పున అధిట్ఠాతబ్బం.

౨౪. ఇదాని ఏతేసం అధిట్ఠానవిజహనాకారం దస్సేతుం **''అచ్ఛేదవిస్సజ్జనగాహవిబ్భమా''**తిఆది వుత్తం. తత్థ **అచ్ఛేదోతి** చోరాదీహి అచ్ఛిన్దనం. **విస్సజ్జనన్తి** అఞ్ఞేసం దానం. కథం పన దిన్నం, కథం గహితం సుదిన్నం సుగ్గహితఞ్చ హోతీతి? సచే "ఇదం తుయ్హం దేమి దదామి దజ్జామి ఓణోజేమి పరిచ్చజామి నిస్సజ్జామి విస్సజ్జామీ"తి వా "ఇత్థన్నామస్స దేమి…పే॰… విస్సజ్జామీ"తి వా వదతి, సమ్ముఖాపి పరమ్ముఖాపి దిన్నంయేవ హోతి. "తుయ్హం గణ్హాహీ"తి వుత్తే "మయ్హం గణ్హామీ"తి వదతి, సుదిన్నం సుగ్గహితఞ్చ. "తవ సన్తకం కరోహి, తవ సన్తకం హోతు, తవ సన్తకం కరిస్సతీ"తి వుత్తే "మమసన్తకం కరోమి, మమ సన్తకం హోతు, మమ సన్తకం కరిస్సామీ"తి వదతి, దుద్దిన్నం దుగ్గహితఞ్చ. సచే పన "తవ సన్తకం కరోహీ"తి వుత్తే "సాధు, భన్తే, మయ్హం గణ్హామీ"తి గణ్హాతి, సుగ్గహితం.

గాహోతి విస్సాసగ్గాహో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౩౧). సో పన ఏవం వేదితబ్బో – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి సమన్నాగతస్స విస్సాసం గహేతుం. సన్దిట్ఠో చ హోతి, సమ్భత్తో చ, ఆలపితో చ, జీవతి చ, జానాతి చ 'గహితే మే అత్తమనో భవిస్సతీ'"తి (మహావ॰ ౩౫౬). తత్థ **సన్దిట్ఠోతి** దిట్ఠమత్తకమిత్తో. **సమ్భత్తోతి** దళ్హమిత్తో. **ఆలపితోతి** "మమ సన్తకం యం ఇచ్ఛసి, తం గణ్హేయ్యాసి, ఆపుచ్ఛిత్వా గహణే కారణం నత్థీ"తి వుత్తో. **జీవతీతి** అనుట్ఠానసేయ్యాయ సయితోపి యావ జీవితిన్ద్రియుపచ్ఛేదం న పాపుణాతి. **గహితే చ అత్తమనోతి** గహితే చ తుట్ఠచిత్తో. ఏవరూపస్స సన్తకం "గహితే మే అత్తమనో భవిస్సతీ"తి జానన్తేన గహేతుం వట్టతి. అనవసేసపరియాదానవసేన చేతాని పఞ్చ అఙ్గాని వుత్తాని, విస్సాసగ్గాహో పన తీహి అఙ్గేహి రుహతి. కథం? సన్దిట్ఠో జీవతి గహితే అత్తమనో, సమ్భత్తో జీవతి గహితే అత్తమనో, ఆలపితో జీవతి గహితే అత్తమనోతి ఏవం.

యో పన జీవతి, న చ గహితే అత్తమనో హోతి, తస్స సన్తకం విస్సాసభావేన గహితమ్పి పున దాతబ్బం. దదన్తేన మతకధనం తావ యే తస్స ధనే ఇస్సరా గహట్ఠా వా పబ్బజితా వా, తేసం దాతబ్బం. యో పన పఠమంయేవ "సుట్ఠు కతం తయా మమ సన్తకం గణ్హన్తేనా"తి వచీభేదేన వా చిత్తుప్పాదమత్తేన వా అనుమోదిత్వా పచ్ఛా కేనచి కారణేన కుపితో, సో

పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యోపి అదాతుకామో, చిత్తేన పన అధివాసేతి, న కిఞ్చి వదతి, సోపి పున పచ్చాహరాపేతుం న లభతి. యో పన “మయా తుమ్హాకం సన్తకం గహిత”న్తి వా “పరిభుత్త”న్తి వా వుత్తే నాధివాసేతి, “పటిదేహీ”తి భణతి, సో పచ్చాహరాపేతుం లభతి.

విబ్భమాతి ఇమినా భిక్ఖునియాయేవ అధిట్ఠానవిజహనం గహితం హోతి. సా పన యదా విబ్భమతి, తదా అస్సమణీ హోతి. భిక్ఖు పన విబ్భమన్తోపి యావ సిక్ఖం న పచ్చక్ఖాతి, తావ భిక్ఖుయేవాతి అధిట్ఠానం న విజహాతీతి. **లిఙ్గసిక్ఖాతి** లిఙ్గపరివత్తనఞ్చ సిక్ఖాపచ్చక్ఖానఞ్చాతి అత్థో. **సబ్బేసూతి** నవసు చీవరేసు. **అధిట్ఠానవియోగకారణాతి** అధిట్ఠానవిజహనకారణా, ఇమేసు అఞ్ఞతరేన అధిట్ఠానం విజహాతీతి అత్థో.

కిఞ్చ భియ్యో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) – తిచీవరస్స పన వినిబ్బిద్ధఛిద్దఞ్చ అధిట్ఠానవిజహనం కరోతీతి అత్థో. తత్థ సఙ్ఘాటిఉత్తరాసఙ్గానం దీఘన్తతో విదత్థిప్పమాణస్స తిరియన్తతో అట్ఠఙ్గులప్పమాణస్స పదేసస్స ఓరతో కనిట్ఠఙ్గులినఖపిట్ఠిప్పమాణకం ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి. అన్తరవాసకస్స దీఘన్తతో విదత్థిప్పమాణస్సేవ తిరియన్తతో చతురఙ్గులప్పమాణస్స పదేసస్స ఓరతో ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, పరతో పన న భిన్దతి. తస్మా ఛిద్దే జాతే తిచీవరం అతిరేకచీవరం హోతి, సూచికమ్మం కత్వా పున అధిట్ఠాతబ్బం. ఇతరేసం పన ఛిద్దేన విజహనం నామ నత్థి. యో పన తిచీవరేపి దుబ్బలట్ఠానే పఠమం అగ్గళం దత్వా పచ్ఛా దుబ్బలట్ఠానం ఛిన్దిత్వా అపనేతి, అధిట్ఠానం న భిజ్జతి. మణ్డలపరివత్తనేపి ఏసేవ నయో. యో పన ఉభో కోటియో మజ్ఝే కరోన్తో సచే పఠమం ఛిన్దిత్వా పచ్ఛా ఘటేతి, అధిట్ఠానం విజహాతి, అథ ఘటేత్వా ఛిన్దతి, న విజహాతి. రజకేహి ధోవాపేత్వా సేతకం కరోన్తస్సాపి న విజహాతి ఏవ.

౫౫. ఇదాని అకప్పియచీవరాని దస్సేతుం “**కుసవాకఫలకానీ**”తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **కుసచీరం** (మహావ॰ ౩౭౧; మహావ॰ అట్ఠ॰) నామ కుసే గన్థేత్వా కతచీవరం. **వాకచీరం** నామ తాపసానం వక్కలం. **ఫలకచీరం** నామ ఫలకాని సిబ్బిత్వా కతచీవరం. **కేసకమ్బలన్తి** కేసేహి తన్తం వాయిత్వా కతకమ్బలం. **వాలకమ్బలన్తి** చమరవాలేహి వాయిత్వా కతకమ్బలం. **ఉలూకపక్ఖన్తి** ఉలూకసకుణస్స పక్ఖేహి కతనివాసనం. **అజినక్ఖిపన్తి** సలోమం సఖురం అజినమిగచమ్మం. ఇమేసు సత్తసు వత్థేసు యం కిఞ్చి ధారయతో థుల్లచ్చయన్తి అత్థో. యథా ఇమేసు థుల్లచ్చయం, తథా అక్కనాళం నివాసేన్తస్స. **అక్కనాళం** నామ అక్కదణ్డే వాకాదీహి గన్థేత్వా కతచీవరం. “న భిక్ఖవే అక్కనాళం నివాసేతబ్బం, యో నివాసేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా”తి (మహావ॰ ౩౭౧) హి వుత్తం.

౫౬. కదలేరకక్కదుస్సే పోత్థకే చాపీతి ఏత్థ కదలిఏరకఅక్కమకచివాకేహి కతాని వత్థాని ఏవం వుత్తానీతి వేదితబ్బాని. ఏతేసు పోత్థకోయేవ **పాళియం** ఆగతో, ఇతరాని తగ్గతికత్తా **అట్ఠకథాసు** పటిక్ఖిత్తాని. ఇమేసు చతూసుపి దుక్కటమేవ. “న భిక్ఖవే నగ్గియం తిత్థియసమాదానం సమాదియితబ్బం, యో సమాదియేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా”తి (మహావ॰ ౩౭౦) వుత్తత్తా నగ్గియమ్పి న కప్పతి ఏవ. సబ్బమేవ నీలకం **సబ్బనీలకం**. ఏవం సేసేసుపి. ఏత్థ **నీలం** ఉమాపుప్ఫవణ్ణం హోతి . **మఞ్జేట్ఠకం** మఞ్జేట్ఠకవణ్ణమేవ. **పీతకం** కణికారపుప్ఫవణ్ణం. **లోహితకం** జయసుమనపుప్ఫవణ్ణం. **కణ్హకం** అద్దారిట్ఠకవణ్ణం.

౫౭. మహారఙ్గం నామ సతపదిపిట్ఠివణ్ణం. **మహానామం** నామ రత్తసమ్భిన్నవణ్ణం హోతి. పదుమపుప్ఫవణ్ణన్తిపి వుత్తం, మన్దరత్తన్తి అత్థో. **తిరీటకేతి** రుక్ఖతచే. **అచ్ఛిన్నదీఘదసకేతి** సబ్బసో అచ్ఛిన్నదసకే చ మజ్ఝే ఛిన్నదసకే చాతి అత్థో. అఞ్ఞమఞ్ఞం సంసిబ్బిత్వా కతదసం **ఫలదసం** నామ. కేతకపుప్ఫాదిపుప్ఫసదిసాహి దసాహి యుత్తం **పుప్ఫదసం** నామ.

ఏతేసుపి “పోత్థకే చాపీ”తి ఏత్థ వుత్తఅపి-సద్దేన దుక్కటన్తి వేదితబ్బం. **తథాతి** యథా ఏతేసు కదలిదుస్సాదీసు పుప్ఫదసావసానేసు దుక్కటం, తథా కఞ్చుకవేఠనేసుపి యం కిఞ్చి ధారేన్తస్స దుక్కటన్తి అత్థో.

ఏతేసు పన అయం వినిచ్ఛయో (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౨) – సబ్బనీలకాదీని రజనాని వమేత్వా పున రజిత్వా ధారేతబ్బాని, న సక్కా చే వమేతుం, పచ్చత్థరణాదీని వా కారేతబ్బాని, తిపట్టచీవరస్స మజ్ఝే వా దాతబ్బాని. అచ్ఛిన్నదసకాదీని దసా ఛిన్దిత్వా ధారేతబ్బాని. కఞ్చుకం విజటేత్వా రజిత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. వేఠనేపి ఏసేవ నయో. తిరీటకం పాదపుఞ్ఛనం కాతబ్బం. **సబ్బన్తి** ఇమం వుత్తప్పకారం కుసచీరాదికం అకప్పియచీవరం అచ్ఛిన్నచీవరో లభతీతి అత్థో. వుత్తమ్పి చేతం **పరివారే**.

“అకప్పకతం నాపి రజనాయ రత్తం,
తేన నివత్థో యేన కామం వజేయ్య;
న చస్స హోతి ఆపత్తి,
సో చ ధమ్మో సుగతేన దేసితో;
పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి॰ ౪౮౧);

అయఞ్హి పఞ్హో అచ్ఛిన్నచీవరభిక్ఖుం సన్ధాయ వుత్తో, తస్మా హి యం కిఞ్చి అకప్పియచీవరం నివాసేత్వా వా పారుపిత్వా వా అచ్ఛిన్నచీవరకేన అఞ్ఞం పరియేసితబ్బం. ఏత్థ పన “ఇధ పన, భిక్ఖవే, మనుస్సా నిస్సీమగతానం భిక్ఖూనం చీవరం దేన్తి ‘ఇమం చీవరం ఇత్థన్నామస్స దేమా’తి, అనుజానామి, భిక్ఖవే, సాదితుం, న తావ తం గణనూపగం, యావ న హత్థం గచ్ఛతీ”తి (మహావ॰ ౨౫౯) వుత్తత్తా యావ ఆహరిత్వా తం న దిన్నం, “తుమ్హాకం, భన్తే, చీవరం ఉప్పన్న”న్తి పహిణిత్వా వా నారోచితం, తావ గణనం న ఉపేతి, అనధిట్ఠితం వట్టతి. పత్తేపి ఏసేవ నయో. ఆనేత్వా దిన్నే వా ఆరోచితే వా పరిహారో నత్థి, దసాహం అధిట్ఠాతబ్బం. చీవరవినిచ్ఛయో.

చీవరనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. రజననిద్దేసవణ్ణనా

౨౫. ఇదాని తేసం చీవరానం రజనవిధానం దస్సేతుం ‘‘**రజనాని చా**’’తి వుత్తం. తత్థ “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఛ రజనాని మూలరజనం ఖన్ధరజనం తచరజనం పత్తరజనం పుప్ఫరజనం ఫలరజన”న్తి (మహావ॰ ౩౪౪) ఏవం భగవతా అనుఞ్ఞాతత్తా ‘‘**ఛప్పకారాని అనుఞ్ఞాతాని సత్థునా**’’తి వుత్తం.

౨౯. తత్థ **మూలేతి** మూలరజనేతి అత్థో. హలిద్దిం వివజ్జియ సబ్బం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. ఏవం సేసేసుపి. **తుఙ్గహారకో** నామ ఏకో సకణ్టకరుక్ఖో, తస్స హరితాలవణ్ణం ఖన్ధరజనం హోతి. గిహిపరిభుత్తం పన అల్లిపత్తేన ఏకవారం రజితుం వట్టతి. ఫలరజనే అకప్పియం నామ నత్థి, సబ్బం వట్టతీతి. రజనవినిచ్ఛయో.

రజననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. పత్తనిద్దేసవణ్ణనా

౬౦. ఇదాని భాజనవికతిం దస్సేతుం ‘‘**పత్తో చా**’’తి ఉద్ధటం. ఏత్థ పన పఠమగాథా సువిఞ్ఞేయ్యా.

౬౧. దుతియే “మగధనాళిద్వయతణ్డులసాధిత”న్తి వత్తబ్బే విభత్తిలోపం అకత్వా గాథాబన్ధసుఖత్థం ‘‘**మగధే నాళిద్వయతణ్డులసాధిత**’’న్తి వుత్తం, పచితన్తి అత్థో. ఏత్థ (పారా. ౬౦౨; పారా. అట్ఠ. ౨.౬౦౨; కఙ్ఖా. అట్ఠ. పత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా) **మగధనాళి** నామ అడ్ఢతేరసపలం గణ్హాతి. **ఓదన**న్తి ఏత్థ సబ్బప్పకారసమ్పన్నం అవస్సావితోదనం గహేతబ్బం. ఓదనస్స చతుత్థభాగప్పమాణం నాతిఘనం నాతితనుకం హత్థహారియముగ్గసూపఞ్చ ఆలోపస్స ఆలోపస్స అనురూపం యావ చరిమకాలోపప్పహోనకం మచ్ఛమంసాదిబ్యఞ్జనఞ్చ యో పత్తో గణ్హాతి, సో ఉక్కట్ఠో నామాతి అత్థో. సప్పితేలతక్కరసకఞ్జికాదీని పన గణనూపగాని న హోన్తి, తాని హి ఓదనగతికానేవ హోన్తి, నేవ హాపేతుం, న వడ్ఢేతుం సక్కోన్తి. ఏవమేతం సబ్బం పక్ఖిత్తం సచే పత్తస్స హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, సుత్తేన వా హీరేన వా ఛిన్దన్తస్స సుత్తస్స వా హీరస్స వా హేట్ఠిమన్తం ఫుసతి, అయం **ఉక్కట్ఠో** నామ పత్తో. సచే తం రాజిం అతిక్కమిత్వా థూపీకతం తిట్ఠతి, అయం **ఉక్కట్ఠోమకో** నామ పత్తో. సచే తం రాజిం న సమ్పాపుణాతి, అన్తోగతమేవ హోతి, అయం **ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో** నామ పత్తో.

౬౨. “మజ్ఝిమో నామ పత్తో నాళికోదనం గణ్హాతీ”తి వుత్తత్తా ‘‘**మజ్ఝిమో తస్సుపడ్ఢో వా**’’తి వుత్తం. ఏత్థాపి వుత్తప్పకారేన మజ్ఝిమో మజ్ఝిమోమకో మజ్ఝిముక్కట్ఠోతి పత్తత్తికం వేదితబ్బం. “ఓమకో నామ పత్తో పత్థోదనం గణ్హాతీ”తి (పారా. ౬౦౨) వచనతో ‘‘**తతోపడ్ఢో**’’తి వుత్తం. మగధనాళియా ఉపడ్ఢనాళికోదనఞ్చ తదూపియం సూపం బ్యఞ్జనఞ్చ గణ్హాతి, సో **ఓమకో** నామ. ఇధాపి ఓమకో ఓమకోమకో ఓమకుక్కట్ఠోతి పత్తత్తికం వేదితబ్బం. ఇమేసు పన నవసు పత్తేసు ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో చ ఓమకోమకో చ అపత్తో. ఏతేసు అధిట్ఠాతబ్బకిచ్చం నత్థి, సేసా సత్త పత్తా అధిట్ఠాతబ్బా, వికప్పేతబ్బా చాతి అత్థో.

౬౩. **అతిరేకపత్తో**తి (పారా. ౬౦౧) అనధిట్ఠితో అవికప్పితో. **సకో**తి ససన్తకో. **కప్పో**తి కప్పియో. అయమేవేత్థ సఙ్ఖేపో – యో పత్తో కాకణికమత్తస్సాపి మూలస్స దాతబ్బస్స నత్థితాయ సకో. అయోపత్తో పఞ్చహి పాకేహి మత్తికాపత్తో ద్వీహి పాకేహి పక్కత్తా కప్పో. సో దసాహపరమం కాలం అనధిట్ఠితో అవికప్పితో ధారేయ్యోతి.

౬౪. **అచ్ఛేదాద**యో చీవరే వుత్తప్పభేదాయేవ. **ఛిద్దేనా**తి (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౦౮; కఙ్ఖా. అట్ఠ. పత్తసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఏత్థ యస్స పత్తస్స ముఖవట్టితో హేట్ఠా ద్వఙ్గులప్పదేసే యేన ఛిద్దేన కఙ్గుసిత్థం నిక్ఖమతి, తత్తకేన ఛిద్దేన భిజ్జతి. తస్మిం పన అయచుణ్ణాదీహి పటిపాకతికే కతే దసాహబ్భన్తరే పున అధిట్ఠాతబ్బం. **పత్తాధిట్ఠానముజ్ఝతీ**తి పత్తో అధిట్ఠానం ఉజ్ఝతి.

౬౫. ఇదాని పరిహరణవిధిం దస్సేతుం ‘‘**పత్తం న పటిసామేయ్య సోదక**’’న్తిఆది ఆరద్ధం. సోదకం (చూళవ. ౨౫౪) పత్తం న పటిసామేయ్య, ఆతపే చ సోదకం పత్తం న ఓతపేతి అధిప్పాయో. **న నిదహే**తి నిరుదకం కత్వాపి అతికాలం న నిదహేతి అధిప్పాయో. **భుమ్యా**తి భూమియం. **న ఠపే**తి తట్టికాచమ్మఖణ్డాదీసు యేన కేనచి అనత్థతాయ పంసుసక్ఖరమిస్సాయ భూమియా న ఠపేయ్యాతి అత్థో. **నో చ లగ్గయే**తి ఏత్థపి నాగదన్తాదీసు (చూళవ. ౨౫౪) యత్థ కత్థచి లగ్గన్తస్స దుక్కటమేవ.

౬౬. **మిద్ధన్తేతి** (చూళవ. ౨౦౪; చూళవ. అట్ఠ. ౨౦౪) మిద్ధపరియన్తే. సచే పన పరివత్తేత్వా తత్థేవ పతిట్ఠాతి, ఏవరూపాయ విత్థిణ్ణాయ మిద్ధియా అబ్భన్తరపరిచ్ఛేదే ఠపేతుం వట్టతి, న పరియన్తే. **పరిభణ్డన్తేతి** బాహిరపస్సే కతాయ తనుకమిద్ధియా అన్తేతి అత్థో. **అఙ్కే వాతి** (చూళవ. ౨౦౪) ద్విన్నం ఊరూనం మజ్ఝే. ఏత్థ పన అంసబద్ధకే అంసకూటే లగ్గేత్వా అఙ్కే ఠపేతుం వట్టతి, న ఇతరథా. **ఆతపత్తకేతి** ఛత్తే. ఏత్థ భత్తపూరోపి అంసకూటే లగ్గితపత్తోపి ఠపేతుం న వట్టతి.

౬౭. **ఉచ్ఛిట్ఠోదకం** (చూళవ. ౨౦౫; చూళవ. అట్ఠ. ౨౦౫) నామ ముఖవిక్ఖాలనోదకం, తం పత్తే నిట్ఠుభిత్వా పత్తేన న నీహరేయ్యాతి అత్థో. చలకఞ్చ అట్ఠికఞ్చ **చలకట్ఠికం**. ఏతేసు యం కిఞ్చి పత్తేన నీహరన్తస్స దుక్కటం. పత్తం పటిగ్గహం కత్వా హత్థం ధోవితుమ్పి న లభతి. హత్థధోవితవత్థధోవితఉదకమ్పి పత్తే ఆకిరిత్వా నీహరితుం న వట్టతి. అనుచ్ఛిట్ఠపత్తం ఉచ్ఛిట్ఠహత్థేన గహేతుమ్పి న వట్టతి. హత్థం పన బహి ధోవిత్వా గహేతుం వట్టతి. మచ్ఛమంసఫలాఫలాదీని ఖాదన్తో యం ముఖేన లుఞ్చిత్వా లుఞ్చిత్వా ఖాదతి, తం వా తేసం అట్ఠిఆదికం వా ముఖతో నీహటం పున అఖాదితుకామో ఛడ్డేతుకామో పత్తే ఠపేతుం న లభతి. సిఙ్గివేరనాళికేరఖణ్డాదీని ఖాదన్తేహి డంసిత్వా డంసిత్వా పున ఠపేతుం లభతి. “న భిక్ఖవే పత్తహత్థేన కవాటం పణామేతబ్బం, యో పణామేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ. ౨౦౫) వుత్తత్తా యేన కేనచి సరీరావయవేన పత్తం గహేత్వా ఠితో యేన కేనచి సరీరావయవేన కవాటం పణామేతుం న లభతి, తస్మా ‘‘**పత్తహత్థోవా**’’తి వుత్తం. అంసకూటే లగ్గిత్వా ఠితస్స వట్టతి.

౬౮. **భూమిఆధారకేతి** ఏత్థ దన్తవల్లివేత్తవాకాదీహి కతే వలయాధారకే. **దారుదణ్డాధారేతి** ఏకదారునా కతఆధారకే చ బహూహి దణ్డేహి కతఆధారకే చాతి అత్థో. తిదణ్డే న వట్టతి. ఏతేసు పన సుసజ్జితేసు ఏకం పత్తం ఠపేత్వావ తస్సుపరి ఏకం ఠపేతుం వట్టతి, తయో పన న వట్టన్తి. **ఏకం నిక్కుజ్జిత్వావ భూమియన్తి** ఏత్థ భూమియం కటసారకాదీసు అఞ్ఞతరం పత్థరిత్వా తస్సుపరి నిక్కుజ్జిత్వా వా ఉక్కుజ్జిత్వా వా ఏకం ఠపేయ్య, ద్వే ఠపేతుం న వట్టతీతి అధిప్పాయో. ద్వే పన ఠపేన్తేన ఉపరి ఠపితపత్తం ఏకేన పస్సేన భూమియం ఫుసాపేత్వా ఠపేతుం వట్టతీతి వదన్తి.

౬౯-౭౦. ఇదాని అకప్పియపత్తే దస్సేతుం ‘‘**దారురూపియసోవణ్ణా**’’తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **మణివేళురియామయాతి** (చూళవ. ౨౫౨; చూళవ. అట్ఠ. ౨౫౨) **మణీతి** ఇన్దనీలకబరకతాది. సచే గహట్ఠా భత్తగ్గే సువణ్ణరూపియతట్టకాదీసు సూపబ్యఞ్జనం కత్వా ఉపనామేన్తి, ఆమసితుమ్పి న వట్టతి. ఘటికటాహజా (చూళవ. ౨౦౫; చూళవ. అట్ఠ. ౨౦౫) చ తుమ్బకటాహజా చ **ఘటితుమ్బకటాహజా**. ఏత్థ **తుమ్బకటాహజానామ** అలాబు. పత్తవినిచ్ఛయో.

పత్తనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. థాలకనిద్దేసవణ్ణనా

౭౧-౨. ఇదాని థాలకేసు కప్పియాకప్పియవిధిం దస్సేతుం ‘‘**థాలకా చా**’’తి పదం ఉద్ధటం. తత్థ **అకప్పాతి** దారుమయాదయో థాలకా అకప్పియాతి అత్థో. ఫలికథాలకాదయో (చూళవ. అట్ఠ. ౨౫౨) గిహిసన్తకా వా సఙ్ఘసన్తకా వా కప్పియా. **ఘటితుమ్బకటాహజా** (చూళవ. ౨౦౫) తావకాలికా, తాసు భుఞ్జిత్వా ఛడ్డేతబ్బా, న పరిహరితబ్బాతి అధిప్పాయో. థాలకవినిచ్ఛయో.

థాలకనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౭. పవారణానిద్దేసవణ్ణనా

౨౩. ఇదాని పవారణావిధిం దస్సేతుం ‘‘**పవారణా**’’తి (పాచి॰ ౨౩౮-౨౩౯; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పఠమపవారణాసిక్ఖాపదవణ్ణనా) పదం ఉద్ధటం. తత్థ **ఇరియాపథేనాతి** ఠానగమనసయననిసజ్జానం అఞ్ఞతరేన ఇరియాపథేనాతి అత్థో. తతో ఇరియాపథతో అఞ్ఞేన ఇరియాపథేన అనతిరిత్తకం పరిభుఞ్జేయ్య చే, పాచిత్తియన్తి అత్థో. **పాచిత్తినతిరిత్తక**న్తి పాచిత్తి అనతిరిత్తకం.

౨౪. ఇదాని యేహి అఙ్గేహి పవారణా హోతి, తాని అఙ్గాని దస్సేతుం ‘‘**అసన**’’న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అసన**న్తి ఏతేన అవిప్పకతభోజనతా వుత్తా, భుఞ్జమానో చ సో పుగ్గలో హోతీతి అత్థో. **భోజనఞ్చేవాతి** యం భుఞ్జన్తో పవారేతి, తం ఓదనో కుమ్మాసో సత్తు మచ్ఛో మంసన్తి ఇమేసు అఞ్ఞతరం హోతీతి అత్థో. **అభిహారో**తి దాయకో తస్స తం భత్తం కాయేన అభిహరతీతి అత్థో, వాచాభిహారో పన న గహేతబ్బో. **సమీపతాతి** దాయకో పవారణప్పహోనకభోజనం గహేత్వా అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణే ఓకాసే హోతీతి అత్థో. **కాయవాచాపటిక్ఖేపో**తి హత్థపాసే ఠితేన అభిహటం భిక్ఖం కాయేన వా వాచాయ వా పటిక్ఖిపేయ్యాతి అత్థో. ఏత్థ పన సచే భిక్ఖు నిసిన్నో హోతి, ఆనిసదస్స పారిమన్తతో పట్ఠాయ, సచే ఠితో, పణ్హిఅన్తతో పట్ఠాయ, సచే నిపన్నో, యేన పస్సేన నిపన్నో, తస్స పారిమన్తతో పట్ఠాయ దాయకస్సాపి తథావిధస్స ఠపేత్వా పసారితహత్థం యం తస్స ఆసన్నతరం అఙ్గం, తస్స వసేన పరిచ్ఛేదో కాతబ్బో. **పఞ్చ అఙ్గా పవారణాతి** ‘‘అసనం పఞ్ఞాయతి, భోజనం పఞ్ఞాయతి, హత్థపాసే ఠితో అభిహరతి, పటిక్ఖేపో పఞ్ఞాయతీ’’తి (పాచి॰ ౨౩౯; పరి॰ ౪౨౮) **పాళియం** వుత్తేహి ఇమేహి పఞ్చహి అఙ్గేహి పవారణా హోతీతి అత్థో.

౨౫. ఇదాని ఏతేసు పఞ్చసు భోజనం దస్సేతుం ‘‘**ఓదనో**’’తిఆది వుత్తం. ఇదాని ఓదనాదయో ఇమేహి నిబ్బత్తాతి దస్సేతుం ‘‘**సాలీ**’’తిఆదిమాహ. తత్థ సేతరత్తకాళభేదా సబ్బాపి కఙ్గుజాతియో **కఙ్గూ**తి గహేతబ్బా. కాళసేతా **కుద్రూసవరకా**. ఇమేసం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం ఓదనో చ భోజ్జయాగు చ ఓదనో నామాతి అత్థో.

౨౬. సామాకాదితిణం (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) కుద్రూసకే సఙ్గహం గతన్తి అత్థో. వరకచోరకో వరకే సఙ్గహం గతో, సాలియఞ్చేవ నీవారో సఙ్గహం గతో సేతత్తాతి వదన్తి. ఇమేసం వుత్తప్పకారానం సానులోమానం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం తణ్డులే గహేత్వా ‘‘యాగుం పచిస్సామా’’తి వా ‘‘భత్తం పచిస్సామా’’తి వా యం కిఞ్చి సన్ధాయ పచన్తి, సచే ఉణ్హం వా సీతలం వా భుఞ్జన్తానం భోజనకాలే గహితగహితట్ఠానే ఓధి పఞ్ఞాయతి, అయం ఓదనో నామ, పవారణం జనేతి. యోపి పాయాసో వా అమ్బిలయాగు వా ఉద్ధనతో ఓతారితమత్తా అబ్భుణ్హా ఆవిజ్ఝిత్వా పివితుం సక్కా, గహితోకాసేపి ఓధిం న దస్సేతి, అయం పవారణం న జనేతి. ఉసుమాయ పన విగతాయ ఘనభావం గచ్ఛతి, ఓధి పఞ్ఞాయతి, పున పవారణం జనేతి, పుబ్బే తనుకభావో న రక్ఖతి. భత్తే పన ఉదకకఞ్జికఖీరాదీని ఆకిరిత్వా ‘‘యాగుం గణ్హథా’’తి వదన్తి, కిఞ్చాపి తనుకా హోతి, పవారణం జనేతియేవ తస్మిం యాగుయా నత్థిభావతో. సచే పన పక్కుథితేసు ఉదకాదీసు పక్ఖిపిత్వా పచిత్వా దేన్తి, యాగుసఙ్గహమేవ గచ్ఛతి.

౭౭. భట్ఠధఞ్ఞమయోతి సత్తవిధానిపి ధఞ్ఞాని గహేత్వా ఖరపాకభజ్జితానం తేసం తణ్డులే కోట్టేత్వా కతచుణ్ణకుణ్డకాని **సత్తు** నామ. సమపాకభజ్జితానం పన ఆతపసుక్ఖానం వా తణ్డులానం చుణ్ణకుణ్డకాని సత్తుసఙ్ఖ్యం న గచ్ఛన్తి. **యవసమ్భవోతి** అఞ్ఞేహి పన ముగ్గాదీహి కత**కుమ్మాసో** న పవారేతీతి అధిప్పాయో. **ఉదకసమ్భవోతి** ఇమినా కక్కటకసిప్పికసమ్బుకాదయోపి సఙ్గహం గచ్ఛన్తి. సచే యాగుపానకాలే ఏకస్మిం భాజనే ఠపేత్వా మచ్ఛమంసం వా ఖాదన్తి, తే చే అఖాదన్తో అఞ్ఞం పవారణప్పహోనకం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. ఖాదితేపి సచే ముఖే అవసిట్ఠం నత్థి, తదా పటిక్ఖిపన్తోపి న పవారేతియేవ. సచే పత్తే అవసిట్ఠం అత్థి, ముఖే నత్థి, తఞ్చే అఖాదితుకామో హోతి, అఞ్ఞత్థ వా గన్త్వా ఖాదితుకామో, తస్మిం ఖణే పటిక్ఖిపన్తోపి న పవారేతియేవ.

౭౮. భోజనన్తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) పఞ్చసు భోజనేసు యం కిఞ్చి భోజనం. కప్పియం వా అకప్పియం వా భుఞ్జన్తోతి సమ్బన్ధో. **నిసేధయన్తి** కాయేనాభిహటం అఙ్గులిచలనాదినా వా భముకవికారేన వా కుద్ధభావేన ఓలోకేన వా పటిక్ఖిపన్తో కాయేన వా "అల"న్తి వా "న గణ్హామీ"తి వా "మా ఆకిరా"తి వా "అపగచ్ఛా"తి వా ఆదినా నయేన పటిక్ఖిపన్తో వాచాయ వా నిసేధయన్తోతి అత్థో. **కప్పన్తి** కప్పియభోజనమేవ పటిక్ఖిపన్తో నో పవారేతి, అకప్పియమంసం వా భోజనం వా పటిక్ఖిపన్తో న పవారేతి. కస్మా? తస్స పటిక్ఖిపితబ్బట్ఠానే ఠితత్తా. సచే కప్పియభోజనం భుఞ్జమానో అకప్పియం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి. కస్మా? తస్స పటిక్ఖిపితబ్బతో. ఇదాని మిస్సకనయం దస్సేతుం "**తన్నామేనా**"తిఆది వుత్తం. తత్రాయం పిణ్డత్థో – తన్నామేన వా ఇమన్తి వా అభిహటం కప్పియం నిసేధయం పవారేయ్యాతి. కిం వుత్తం హోతి? యో పన మచ్ఛమంసమిస్సం (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పఠమపవారణాసిక్ఖాపదవణ్ణనా; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) యాగుం బ్యఞ్జనం వా ఆహరిత్వా "మచ్ఛం గణ్హథ, మంసం గణ్హథా"తి వదతి, తం పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతి. సచే "యాగుం గణ్హథ, రసబ్యఞ్జనం గణ్హథా"తి వదతి, తం పటిక్ఖిపతో పవారణా న హోతి. కస్మా? తస్సాపి అత్థితాయ. సచే "ఇమం గణ్హథా"తి సవత్థుకం కత్వా దేతి, తం పటిక్ఖిపతో పవారణా హోతి. భత్తమిస్సకేపి ఏసేవ నయో. సచే అఞ్ఞస్స అభిహటం పటిక్ఖిపతి, పవారణా నత్థియేవ.

౭౯-౮౦. ఇదాని పవారణం అజనేన్తే దస్సేతుం "**లాజా**"తిఆది వుత్తం. ఏత్థ **లాజా తంసత్తుభత్తానీతి** (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పఠమపవారణాసిక్ఖాపదవణ్ణనా) లాజా చ లాజేహి కతసత్తుభత్తాని చాతి అత్థో. మచ్ఛమంసపూవేసు పన పవారణా హోతి, తస్మా "**సుద్ధఖజ్జకో**"తి వుత్తం. **భట్ఠపిట్ఠన్తి** పుబ్బే ఆమకం పచ్ఛా భజ్జితబ్బన్తి వుత్తం హోతి. వేళుఆదీనం వుత్తావసేసానం భత్తన్తి సమ్బన్ధో. **రసయాగు రసో** పక్కయాగు. మంసాదీహి అమిస్సితా **సుద్ధయాగు**. పుథుకామయం పన యం కిఞ్చి పవారణం న జనేతి.

౮౧. వుట్ఠాయాతి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౩౮-౨౩౯) ఆసనా ఉట్ఠాయ అతిరిత్తం న కాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. సచే పవారేత్వా ఆసనా న వుట్ఠాతి భిక్ఖు, తస్సాపి అతిరిత్తం కాతుం లభతి. **అభుత్తేన చ భోజనన్తి** యేన పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం భోజనం అన్తమసో కుసగ్గేనాపి న భుత్తం, తేనాపి అతిరిత్తం న కాతబ్బన్తి అత్థో. యేన పన అరుణుగ్గమేపి భుత్తం హోతి, నో చే అపవారితో ఆసనా వుట్ఠితోపి మజ్ఝన్హికసమయేపి పున కిఞ్చి అభుత్వాపి కాతుం లభతి. **యేన యం వా పురే కతన్తి** యేన యం వా పుబ్బే కతం, తేన తమ్పి పచ్ఛా న కాతబ్బం. అఞ్ఞేన పన తం కాతుం వట్టతీతి వదన్తి.

౮౨. యం ఫలం వా కన్దమూలం వా పఞ్చహి సమణకప్పేహి కతకప్పియం అఞ్ఞమ్పి కప్పియభోజనం వా కప్పియమంసం వా, ఇదం కప్పియం నామ, వుత్తప్పకారవిపరీతం అకప్పియం నామ, తస్మిం అతిరిత్తకరణం న రుహతి,

యఞ్చ పటిగ్గహేత్వా న గహితం, తస్మిమ్పి న రుహతి, తేన వుత్తం "**కప్పియం గహితఞ్చేవా**"తి. **ఉచ్చారితన్తి** కప్పియం కారేతుం ఆగతేన భిక్ఖునా ఈసకమ్పి ఉక్ఖిత్తం వా అపనమితం వాతి అత్థో. హత్థపాసతో బహి ఠితం కాతుం న వట్టతి, తేన వుత్తం "**హత్థపాసగ**"న్తి. **అతిరిత్తం కరోన్తేవన్తి** అతిరిత్తం కరోన్తో "**అలమేతం** సబ్బ"న్తి వచీభేదం కత్వా **ఏవం భాసతూతి** అత్థో. "అలమేతం సబ్బ"న్తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం, అయం కిర ఆచిణ్ణో. వినయధరా కిర పన "సకిం ఏవ వత్తబ్బ"న్తి వదన్తి. **అలమేతం సబ్బన్తి** ఇదమ్పి వో అధికం, ఇతో అఞ్ఞం న లచ్ఛసీతి అత్థో.

౮౩. **అనుపసమ్పన్నహత్థగన్తి** కప్పియం కరోన్తేన పన అనుపసమ్పన్నస్స హత్థే ఠితంయేవ న కాతబ్బం, తం పన అఞ్ఞేన భిక్ఖునా పటిగ్గహాపేత్వా తస్స హత్థే ఠితం అతిరిత్తం కత్వా అనుపసమ్పన్నస్స దాతుం వట్టతి. అత్తనా ఆగన్త్వా అఞ్ఞస్స హత్థే చ **పేసయిత్వాపి కారేతుం లబ్భతేతి** అత్థో. **తం** పన అతిరిత్తకారకం ఠపేత్వా అఞ్ఞో **సబ్బో** పవారితోపి అప్పవారితోపి **భుఞ్జితుం** లభతీతి అత్థో. సచే పవారితో పరిభుఞ్జతి, యథా అకతేన మిస్సం న హోతి, తథా ముఖఞ్చ హత్థఞ్చ సుద్ధం కత్వా భుఞ్జితబ్బం. గిలానస్స భుత్తావసేసమ్పి తస్స "అజ్జ వా స్వే వా ఖాదిస్సతీ"తి ఆహటమ్పి అనతిరిత్తకతం భుఞ్జితుం వట్టతీతి. పవారణావినిచ్ఛయో.

పవారణానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. కాలికనిద్దేసవణ్ణనా

౮౪. ఇదాని యే తే చత్తారో కాలికా మునినా వుత్తా "యావకాలికం యామకాలికం సత్తాహకాలికం యావజీవిక"న్తి, తే దస్సేతుం "**కాలికా చా**"తి పదం ఉద్ధటం. తత్థ (పాచి॰ ౨౫౪-౨౫౬; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౫౩-౨౫౬) కతమే తే కాలికాతి చే, తే దస్సేతుం "**యావకాలిక**"న్తిఆదిమాహ. తేసు అరుణుగ్గమనతో యావ ఠితమజ్ఝన్హికా భుఞ్జితబ్బతో **యావకాలికం**. అరుణుగ్గమనతో యావ యామావసానా పిపాసాయ సతి పిపాసచ్ఛేదనత్థం పాతబ్బతో యామో కాలో అస్సాతి **యామకాలికం**. తేన ఉపసమేతబ్బే ఆబాధే సతి యావ సత్తాహం పరిభుఞ్జితబ్బతో **సత్తాహకాలికం**. ఆబాధే సతి యావజీవం పరిహరిత్వా భుఞ్జితబ్బతో **యావజీవికం**.

౮౫. తేసు యావకాలికం దస్సేతుం "**పిట్ఠం మూలం ఫలం ఖజ్జ**"న్తిఆదిమాహ. ఏత్థ (పాచి॰ ౨౪౮-౨౫౦; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౪౮-౨౪౯) **పిట్ఠఖాదనీయం** నామ సత్తన్నం తావ ధఞ్ఞానం ధఞ్ఞానులోమానం అపరణ్ణానఞ్చ పిట్ఠం పనసపిట్ఠం లబుజపిట్ఠం అమ్బాటకపిట్ఠం సాలపిట్ఠం ధోతకతాలపిట్ఠం ఖీరవల్లిపిట్ఠఞ్చాతి ఏవమాదీని తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన మనుస్సానం ఖాదనీయత్థఞ్చ భోజనీయత్థఞ్చ ఫరణకాని పిట్ఠాని యావకాలికాని. ఇమినావ లక్ఖణేన **మూలఖాదనీయాదీసుపి** యావకాలికలక్ఖణం వేదితబ్బం, అతివిత్థారభయేన సంఖిత్తం. **గోరసో** నామ ఖీరదధితక్కరసో. **ధఞ్ఞభోజనన్తి** సానులోమాని సత్తధఞ్ఞాని చ పఞ్చవిధభోజనఞ్చాతి అత్థో. **యాగుసూపప్పభుతయోతి** ఏత్థ పభుతి-సద్దేన కన్దఖాదనీయం ముళాలఖాదనీయం మత్థకఖాదనీయం ఖన్ధఖాదనీయం తచఖాదనీయం పత్తఖాదనీయం పుప్ఫఖాదనీయం అట్ఠిఖాదనీయం నియ్యాసఖాదనీయన్తి ఇమాని సఙ్గహితానీతి వేదితబ్బాని.

తత్రిదం ముఖమత్తనిదస్సనం – భిససఙ్ఖాతో పదుమపుణ్డరీకకన్దో పిణ్డాలుమసాలుకఆదయో వల్లికన్దో ఆలువకన్దో తాలకన్దోతి ఏవమాది **కన్దఖాదనీయం**. పదుమముళాలాదయో **ముళాలఖాదనీయం**.

తాలహిన్తాలకున్తాలకేతకనాళికేరపూగరుక్ఖఖజ్జూరీఆదీనం కళీరసఙ్ఖాతా మత్థకా **మత్థకఖాదనీయం**. ఉచ్ఛుఖన్ధో నీలుప్పలరత్తుప్పలకుముదసోగన్ధికానం పుప్ఫదణ్డకానీతి ఏవమాది **ఖన్ధఖాదనీయం. తచఖాదనీయం** ఉచ్ఛుతచో ఏవ ఏకో యావకాలికో, సోపి సరసో. మూలకం ఖారకో చచ్చు తమ్బుకో తణ్డులేయ్యకోతి ఏవమాది **పత్తఖాదనీయం**. మూలకపుప్ఫం ఖారకపుప్ఫం చచ్చుపుప్ఫం తమ్బుకపుప్ఫన్తి ఏవమాది **పుప్ఫఖాదనీయం**, అసోకపుప్ఫం పన యావజీవికం. లబుజపనసట్ఠిఆది **అట్ఠిఖాదనీయం. నియ్యాసఖాదనీయే** యావకాలికం నత్థి. ఏతే వుత్తప్పకారా యావకాలికా హోన్తీతి అత్థో.

౮౬. ఇదాని "అనుజానామి, భిక్ఖవే, అట్ఠ పానాని అమ్బపానం జమ్బుపానం చోచపానం మోచపానం మధుకపానం ముద్దికపానం సాలూకపానం ఫారుసకపాన"న్తి (మహావ. ౩౦౦) ఏవం వుత్తం అట్ఠవిధం పానకం యామకాలికం నామాతి దస్సేతుం **''మధూ''**తిఆదిమాహ. తత్థ (మహావ. అట్ఠ. ౩౦౦) మధుజం ముద్దికజం సాలూకజం చోచజం మోచజం అమ్బుజం జమ్బుజఞ్చాతి ఏవమత్థో గహేతబ్బో. ఏత్థ **మధుజం** నామ మధుకానం జాతిరసేన కతం, తం పన ఉదకసమ్భిన్నమేవ వట్టతి, సుద్ధం న వట్టతి. **ముద్దికపానం** నామ ముద్దికా ఉదకే మద్దిత్వా పరిస్సావేత్వా గహితం. **సాలూకపానం** నామ రత్తుప్పలనీలుప్పలాదీనం కిఞ్జక్ఖరేహి కతం. సేసాని పాకటానేవ. ఏత్థ పన సచే సయం ఏతాని యావకాలికవత్థూని పటిగ్గహేత్వా ఉదకే మద్దిత్వా ఆతపే ఆదిచ్చపాకేన పచిత్వా పరిస్సావేత్వా పానకం కరోతి, తం పురేభత్తమేవ కప్పతి. సచే అనుపసమ్పన్నేన కతం లభతి, తదహుపురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తం నిరామిసపరిభోగేన యావ అరుణుగ్గమనా వట్టతి. ఇమాని అట్ఠ పానాని సీతానిపి ఆదిచ్చపాకానిపి వట్టన్తి, అగ్గిపాకాని పన న వట్టన్తి, తస్మా **''నగ్గిసన్తత్త''**న్తి వుత్తం.

౮౭. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బం ఫలరసం ఠపేత్వా ధఞ్ఞఫలరస"న్తి (మహావ. ౩౦౦) వుత్తత్తా ధఞ్ఞఫలరసో పన న వట్టతి, తేన వుత్తం **''సానులోమాని ధఞ్ఞాని ఠపేత్వా''**తి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బం పుప్ఫరసం ఠపేత్వా మధుకపుప్ఫరస"న్తి వుత్తత్తా మధుకపుప్ఫరసో ఆదిచ్చపాకో వా హోతు అగ్గిపాకో వా, పచ్ఛాభత్తం న వట్టతి, తేన వుత్తం **''మధుకపుప్ఫమఞ్ఞత్రా''**తి.

౮౮. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బం పత్తరసం ఠపేత్వా డాకరస"న్తి వుత్తత్తా ఉదకేన పక్కానమ్పి యావకాలికపత్తానం రసో పురేభత్తమేవ వట్టతి, సీతోదకేన మద్దితానం రసో యామకాలికం. తేన వుత్తం **''ఠపేత్వా పక్కడాకజ''**న్తి. యావజీవికపణ్ణస్స ఉదకేన పక్కస్స రసో యావజీవికో హోతి.

౮౯. ఇదాని సత్తాహకాలికే దస్సేతుం **''సప్పీ''**తిఆదిమాహ. ఏత్థ (మహావ. ౨౬౦) పన –

> "సప్పినోనీతతేలాని, మధుఫాణితమేవ చ;
> సత్తాహకాలికా సప్పి, యేసం మంసమవారిత"న్తి. –

పాఠో గహేతబ్బో. ఏవం పన గహితే వసా తేలగ్గహణేన గహితావ హోతి "తేలం నామ తిలతేలం సాసపతేలం మధుకతేలం ఏరణ్డతేలం వసాతేల"న్తి (పారా. ౬౨౩; పాచి. ౨౬౦) ఏవం **పాళియం** విత్థారితత్తా. ఏవం పన అగ్గహేత్వా వసా చ "మధుఫాణిత"న్తి పాఠే గహితే యావకాలికభూతా వసా సత్తాహకాలికాతి ఆపజ్జేయ్య, "యాని ఖో పన తాని గిలానానం భిక్ఖూనం పటిసాయనీయాని భేసజ్జాని, సేయ్యథిదం – సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణిత"న్తి (పారా. ౬౨౨) ఏవం పఞ్చేవ

భగవతా సత్తాహకాలికభేసజ్జాని అనుఞ్ఞాతాని, తతో ఉత్తరి ఛట్ఠస్స సత్తాహకాలికభేసజ్జస్స అత్థితాపి ఆపజ్జతి, **భేసజ్జక్ఖన్ధకేపి** భగవతా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, వసాని భేసజ్జాని అచ్ఛవసం మచ్ఛవసం సుసుకావసం సూకరవసం గద్రభవసం కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు"న్తి (మహావ. ౨౬౨) ఏవం సత్తాహకాలికవసేన వసం అననుజానిత్వా తతో నిబ్బత్తతేలమేవ అనుఞ్ఞాతం, తస్మా "మధుఫాణితమేవ చా"తి పాఠే అగ్గహితే పాళియా అట్ఠకథాయ చ విరుజ్ఝతి. థేరేన పన ఉత్తరవిహారవాసీనం ఖుద్దసిక్ఖాయ ఆగతనయేన వుత్తం. తేసం పన –

> "సప్పి నవనీతం తేలం, మధు ఫాణితపఞ్చమం;
> అచ్ఛమచ్ఛవసాది చ, హోన్తి సత్తాహకాలికా"తి. –

ఏవమాగతం. అమ్హాకం పన విసుం సత్తాహకాలికే ఆగతట్ఠానం నత్థీతి వదన్తి, ఉపపరిక్ఖితబ్బం.

ఇదాని తేసు సప్పిం దస్సేతుం **''యేసం మంసపవారిత''**న్తి వుత్తం. "సప్పినామ గోసప్పి వా అజికాసప్పి వా మహింససప్పి వా. యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పి, నవనీతం నామ తేసంయేవ నవనీత"న్తి (పారా. ౬౨౩; పాచి. ౨౬౦) **పాళియం** వుత్తత్తా నవనీతం పన గహితన్తి న విత్థారితం , సప్పి పన పురేభత్తం పటిగ్గహితం తదహు పురేభత్తం సామిసమ్పినిరామిసమ్పి వట్టతి. పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసం పరిభుఞ్జితబ్బం. సత్తాహాతిక్కమే సచే ఏకభాజనే ఠపితం, ఏకం నిస్సగ్గియం. సచే బహూసు, వత్థుగణనాయ నిస్సగ్గియపాచిత్తియాని. పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితం సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. సప్పి తాపేన్తస్స సామంపాకో న హోతి, "నవనీతం పన తాపేన్తస్స హి సామంపాకో న హోతి, సామంపక్కేన పన తేన సద్ధిం ఆమిసం న వట్టతీ"తి చ "సచే అనుపసమ్పన్నో పురేభత్తం పటిగ్గహితనవనీతేన సప్పిం కత్వా దేతి, పురేభత్తం సామిసం వట్టతి. సచే సయం కరోతి, సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతీ"తి చ **సమన్తపాసాదికాయం** (పారా. అట్ఠ. ౨.౬౨౨) నవనీతమ్హియేవ సామంపాకతా వుత్తా, న సప్పిమ్హి. యం పన **కఙ్ఖావితరణియం** వుత్తం "నిబ్బత్తితసప్పి వా నవనీతం వా పచితుం వట్టతీ"తి, "తం పన తదహు పురేభత్తమ్పి సామిసం పరిభుఞ్జితుం న వట్టతీ"తి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. భేసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) చ, తత్థ యావకాలికవత్థునా అసమ్మిస్సం సుధోతం నవనీతం సన్ధాయ "పచితుం వట్టతీ"తి వుత్తం. సయంపచితసత్తాహకాలికేన సద్ధిం యది ఆమిసం భుఞ్జతి, తం ఆమిసం సయంపక్కసత్తాహకాలికేన మిస్సితం అత్తనో యావకాలికభావం సత్తాహకాలికేన గణ్హాపేతి, తథా చ సతి యావకాలికం అపక్కమ్పి సయంపక్కభావం ఉపగచ్ఛతీతి "సామిసం పరిభుఞ్జితుం న వట్టతీ"తి వుత్తం. యథా సయంపక్కసత్తాహకాలికవసాతేలం సయంభజ్జితసాసపాదియావజీవికవత్థూనం తేలఞ్చ సామిసం తదహు పురేభత్తమ్పి న వట్టతి, తథా నవనీతసప్పీతి వేదితబ్బం. వక్ఖతి చ ఆచరియో –

"యావకాలికఆదీని, సంసట్ఠాని సహత్తనా. గాహాపయన్తి సబ్భావ"న్తి చ,

> "తేహేవ భిక్ఖునా పక్కం, కప్పతే యావజీవికం;
> నిరామిసఞ్చ సత్తాహం, సామిసే సామపాకతా"తి చ.

యా పన **సమన్తపాసాదికాయం** నవనీతమ్హి సామంపాకతా వుత్తా, సా తక్కాదిసమ్మిస్సం అధోతనవనీతం సన్ధాయ వుత్తా. తస్మా విఞ్ఞూనం సమన్తపాసాదికాపి కఙ్ఖావితరణీపి సమేన్తి, తం నవనీతం సన్ధాయ వుత్తన్తి ఆచరియా వదన్తి.

ఇదమేవ యుత్తం. యది సప్పిమ్హి సామంపాకతా హోతి, అవస్సంయేవ సమన్తపాసాదికాయం వుచ్చేయ్య, తత్థ పన “సప్పి తావ పురేభత్తం పటిగ్గహితం, తదహు పురేభత్తం సామిసమ్పి నిరామిసమ్పి పరిభుఞ్జితుం వట్టతీ”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౨) హి వుత్తం, న పచనవిధానం. మనుస్ససప్పినవనీతానం, అఞ్ఞేసమ్పి హత్థిఅస్సాదీనం అకప్పియమంససప్పినవనీతానం సత్తాహాతిక్కమే దుక్కటం. కిం పన తం పరిభుఞ్జితుం వట్టతీతి? ఆమ వట్టతి. కస్మా? పటిక్ఖేపాభావా చ సబ్బఅట్ఠకథాసు అనుఞ్ఞాతత్తా చ. “యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పి, నవనీత”న్తి (పారా॰ ౬౨౩) ఇదం పన నిస్సగ్గియవత్థుం దస్సేతుం వుత్తం, న అఞ్ఞేసం వారణత్థాయ.

౬౦. ఇదాని తేలం దస్సేతుం “**తేలం తిలవసేరణ్డమధుసాసపసమ్భవ**”న్తిఆదిమాహ. ఏత్థ తిలాదీహి సమ్భవం నిబ్బత్తం తేలన్తి సమ్బన్ధో. ఏత్థ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౧౦౦) పన పురేభత్తం తిలే పటిగ్గహేత్వా కతతేలం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సవత్థుకప్పటిగ్గహితత్తా అనజ్ఝోహరణీయం. పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహేత్వా కతతేలం అనజ్ఝోహరణీయం, సీసమక్ఖనాదీసు ఉపనేతబ్బం. ఏరణ్డమధుకసాసపట్ఠీని పటిగ్గహేత్వా సచే తాని భజ్జిత్వా తేలం కరోతి, తదహు పురేభత్తమ్పి సామిసం న వట్టతి, సామంపాకతా హోతి. సచే అభజ్జిత్వా కరోతి, తదహు పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ నిరామిసమేవ వట్టతి, పరిభుఞ్జితబ్బవత్థూనం యావజీవికత్తా సవత్థుకప్పటిగ్గహణే దోసో నత్థీతి. తేలగ్గహణత్థాయ ఏరణ్డకట్ఠిఆదీని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహం అతిక్కామయతో దుక్కటం. తథా పాళియం అనాగతాని అదస్సితాని కోసమ్బకకుసుమ్భాదీనం తేలాని.

ఇదాని మధువికతిం దస్సేతుం “**ఖుద్దాభమరమధుకరి-మక్ఖికాహి కత**”న్తి వుత్తం. తత్థ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩) **ఖుద్దా**తి ఖుద్దమక్ఖికా. **భమరా**తి మహాభమరమక్ఖికా . దణ్డకేసు మధుకరా **మధుకరిమక్ఖికా** నామ. ఏతాహి తీహి మక్ఖికాహి కతం మధు నామాతి అత్థో. “మధు నామ మక్ఖికామధూ”తి **పాళియం** (పారా॰ ౬౨౩; పాచి॰ ౨౬౦) వుత్తత్తా అఞ్ఞేహి తుమ్బుటకాదీహి కతం సత్తాహకాలికం న హోతీతి వేదితబ్బం.

ఇదాని ఫాణితం దస్సేతుం “**రసాదిఉచ్ఛువికతి, పక్కాపక్కా చ ఫాణిత**”న్తి ఆహ. పక్కా చ అపక్కా చ రసాదిఉచ్ఛువికతి ఫాణితన్తి అత్థో. మధుకపుప్ఫఫాణితం పురేభత్తం సామిసం వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. తస్స సత్తాహాతిక్కమే దుక్కటం. చిఞ్చఫాణితఞ్చ అమ్బఫాణితఞ్చ యావకాలికమేవ.

౬౧. ఇదాని ఏతేసు వసాతేలస్స ఓదిస్స అనుఞ్ఞాతత్తా తం విసుం ఉద్ధరిత్వా దస్సేతుం “**సవత్థుపక్కా సామం వా**”తిఆదిమాహ. సత్తవిధఞ్హి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩) ఓదిస్సం నామ బ్యాధోదిస్సం పుగ్గలోదిస్సం కాలోదిస్సం సమయోదిస్సం దేసోదిస్సం వసోదిస్సం భేసజ్జోదిస్సన్తి.

తత్థ “అనుజానామి, భిక్ఖవే, అమనుస్సికాబాధే ఆమకమంసం ఆమకలోహిత”న్తి (మహావ॰ ౨౬౪) వుత్తం, ఇదం **బ్యాధోదిస్సం** నామ. ఏత్థ పన కాలేపి వికాలేపి కప్పియాకప్పియమంసలోహితం వట్టతి. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, రోమన్థకస్స రోమన్థన”న్తి (చూళవ॰ ౨౭౩) ఏవం అనుఞ్ఞాతం **పుగ్గలోదిస్సం** నామ. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, చత్తారి మహావికటాని దాతుం గూథం ముత్తం ఛారికం మత్తిక”న్తి (మహావ॰ ౨౬౮) ఏవం సప్పదట్ఠకాలే అప్పటిగ్గహితకం అనుఞ్ఞాతం **కాలోదిస్సం** నామ. గణభోజనాది **సమయోదిస్సం** నామ. గణఙ్గణూపాహనాని **దేసోదిస్సం** నామ. **వసోదిస్సం** నామ “అనుజానామి, భిక్ఖవే,

వసాని భేసజ్జానీ"తి (మహావ॰ ౨౬౨) ఏవం వసానామేన అనుఞ్ఞాతం. తం ఠపేత్వా మనుస్సవసం సబ్బేసం కప్పియాకప్పియవసానం తేలం తంతదత్థికానం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. **భేసజ్జోదిస్సం** నామ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తాని పఞ్చ భేసజ్జానీ"తి (మహావ॰ ౨౬౧) ఏవం భేసజ్జనామేన వుత్తాని సప్పిఆదీని పఞ్చ.

యథా పన ఖీరదధిఆదీహి పక్కతేలం పచ్ఛాభత్తం న వట్టతి, న ఏవమిదం. ఇదం పన తేలం సవత్థుకపక్కమ్పి వట్టతి, తం దస్సేతుం "సవత్థుపక్కా సామం వా"తి వుత్తం. వసం ఓలోకేత్వా "సవత్థుపక్కా"తి వుత్తం. సామం పక్కా వాతి అత్థో. యథా సవత్థుకప్పటిగ్గహితత్తా సామంపక్కత్తా దధిఆదీహి పక్కతేలం అత్తనా కతం పురేభత్తమ్పి న వట్టతి, న ఏవమిదం. ఇదం పన అత్తనా సవత్థుకపక్కమ్పి పురేభత్తమ్పి పచ్ఛాభత్తమ్పి వట్టతీతి అత్థో. ఏత్థ పన కారణూపచారేన వసాతేలం "వసా"తి వుత్తం.

కాలేతి పురేభత్తకాలే పరేహి వా అత్తనా వా పక్కాతి అత్థో. పచ్ఛాభత్తం పన పచితుం న వట్టతి "కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠ"న్తి (మహావ॰ ౨౬౨) వుత్తత్తా. తస్మా "కాలే"తి వుత్తం. యో పన వికాలే పటిగ్గహేత్వా వికాలే పచిత్వా వికాలే పరిస్సావేత్వా పరిభుఞ్జతి, సో తీణి దుక్కటాని ఆపజ్జతి.

అమానుసాతి ఏత్థ (మహావ॰ ౨౬౨) పన అచ్ఛవసాదీనం అనుఞ్ఞాతత్తా ఠపేత్వా మనుస్సవసం సబ్బేసం అకప్పియమంసానం వసా అనుఞ్ఞాతాతి వేదితబ్బా. మంసేసు హి మనుస్సహత్థిమంసాదీని దస మంసాని పటిక్ఖిత్తాని, వసా పన ఏకా మనుస్సవసా ఏవ.

అనుపసమ్పన్నేన (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩) కతనిబ్బట్టితవసాతేలం పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ సత్తాహం నిరామిసమేవ వట్టతి. యం పనేత్థ సుఖుమరజసదిసం మంసం వా న్హారు వా అట్ఠి వా లోహితం వా, తం అబ్బోహారికం. సచే సయం కరోతి, పురేభత్తం పటిగ్గహేత్వా పచిత్వా పరిస్సావేత్వా సత్తాహం నిరామిసమేవ పరిభుఞ్జితబ్బం. నిరామిసపరిభోగఞ్హి సన్ధాయ ఇదం వుత్తం "కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు"న్తి (మహావ॰ ౨౬౨). **అఞ్ఞేస**న్తి సప్పిఆదీనం. **వత్థు**న్తి యావకాలికభూతం వత్థుం. యావకాలికవత్థూనం వత్థుం న పచేతి సమ్బన్ధో.

౯౨. ఇదాని యావజీవికవికతిం దస్సేతుం **"హలిద్దీ"**తిఆది వుత్తం. తత్థాయమనుత్తానపదత్థో (మహావ॰ ౨౬౩; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౨౪౮-౨౪౯) – **పఞ్చమూలాదికఞ్చాపీ**తి ఏత్థ ద్విపఞ్చమూలేన సద్ధిం అఞ్ఞానిపి తగ్గతికాని మూలభేసజ్జాని గహితానీతి ఞాతబ్బం.

౯౩-౨. బిళఙ్గాదీని ఫలభేసజ్జాని. తత్థ (మహావ॰ ౨౬౩) **గోట్ఠఫల**న్తి మదనఫలన్తి వదన్తి. కప్పాసాదీనం పణ్ణన్తి సమ్బన్ధో. ఇమే పన వుత్తప్పకారా మూలభేసజ్జఫలభేసజ్జపణ్ణభేసజ్జవసేన వుత్తా సబ్బే కప్పియా. ఇమేసం పుప్ఫఫలపణ్ణమూలా సబ్బేపి కప్పియా యావజీవికాయేవ. ఠపేత్వా ఉచ్ఛునియ్యాసం సబ్బో చ నియ్యాసో సరసఞ్చ ఉచ్ఛుజం తచం ఠపేత్వా సబ్బో చ తచోతి సమ్బన్ధో.

౯౬. మధునా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౨౩) అమక్ఖితం **సుద్ధసిత్థఞ్చ**. మధుమక్ఖితం పన సత్తాహకాలికమేవ. **యఞ్చ కిఞ్చీ**తి ఓదనం మంసం అట్ఠిఆదీనీతి అత్థో.

౯౭. ‘‘యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి నేవ ఖాదనీయే ఖాదనీయత్థం ఫరన్తి, న భోజనీయే భోజనీయత్థం ఫరన్తి, తాని పటిగ్గహేత్వా యావజీవం పరిహరితుం, సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితుం , అసతి పచ్చయే పరిభుఞ్జన్తస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా’’తి (మహావ॰ ౨౬౩) వుత్తత్తా **‘‘ఆహారత్థమసాధేన్తం, సబ్బం తం యావజీవిక**’’న్తి వుత్తం.

౯౮. **సబ్బస్సా**తి గిలానస్సాపి అగిలానస్సపీతి అత్థో. **కాలికత్తయ**న్తి యావకాలికం వజ్జేత్వా అవసేసం సతి పచ్చయే వికాలే కప్పతీతి అత్థో.

౯౯. **జనయన్తుభో**తి జనయన్తి ఉభో. కిం వుత్తం హోతి? యావకాలికయామకాలికసఙ్ఖాతా ఉభో కాలికా అత్తనో కాలమతిక్కమిత్వా పరిభుత్తా పాచిత్తిం జనయన్తీతి అత్థో. కిఞ్చ భియ్యో (మహావ॰ ౨౭౪; మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౪; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ సన్నిధికారకసిక్ఖాపదవణ్ణనా) – ఉభోపి పనేతే అకప్పియకుటియం వుత్థా అన్తోవుత్థం దుక్కటఞ్చ, పునదివసే పరిభుఞ్జతో సన్నిధిం పాచిత్తియఞ్చ జనయన్తీతి అత్థో.

౧౦౦. **అనారుళ్హే**తి పాళియం అనాగతే మనుస్ససప్పిఆదిమ్హీతి అత్థో.

౧౦౧. **నిస్సట్ఠలద్ధ**న్తి (పారా॰ ౬౨౪) వినయకమ్మం కత్వా పున లద్ధన్తి అత్థో. **వికప్పేన్తస్స సత్తాహే**తి సత్తాహబ్భన్తరే సామణేరస్స ‘‘ఇదం సప్పిం తేల’’న్తిఆదినా నయేన నామం గహేత్వా ‘‘తుయ్హం వికప్పేమీ’’తి వా ‘‘ఇత్థన్నామస్స వికప్పేమీ’’తి వా సమ్ముఖాపి వా పరమ్ముఖాపి వా వికప్పేన్తస్స అనాపత్తీతి సమ్బన్ధో. **పాళియం** పన ‘‘అనాపత్తి అన్తోసత్తాహే అధిట్ఠేతి, విస్సజ్జేతి, నస్సతి, వినస్సతి, డయ్హతి, అచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హన్తి, విస్సాసం గణ్హన్తీ’’తి (పారా॰ ౬౨౫) ఏత్తకమేవ వుత్తం, ‘‘వికప్పేమీ’’తి ఇదం పన నత్థి. కిఞ్చాపి నత్థి, అథ ఖో ‘‘అనధిట్ఠితే అధిట్ఠితసఞ్ఞీ నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, అవికప్పితే వికప్పితసఞ్ఞీ నిస్సగ్గియం పాచిత్తియ’’న్తి (పారా॰ ౬౨౪) **ఆపత్తివారే** ఆగతత్తా థేరేన దస్సితం. తం దస్సేన్తేనాపి సచే ఉపసమ్పన్నస్స వికప్పేతి, అత్తనో ఏవ సన్తకం హోతి, పటిగ్గహణమ్పి న విజహతి, తస్మా ఉపసమ్పన్నవసేన అదస్సేత్వా అనుపసమ్పన్నవసేన దస్సితం. తస్స హి వికప్పితే పటిగ్గహణమ్పి విజహతి, ఆపత్తిపి న హోతీతి. **అధిట్ఠతో**తి అబ్భఞ్జనాదీని అధిట్ఠహన్తస్స అనాపత్తీతి అత్థో. సచే పన సత్తాహబ్భన్తరే నిరపేక్ఖో హుత్వా అనుపసమ్పన్నస్స పరిచ్చజతి, పరిచ్చత్తత్తా అనాపత్తి, ఇతరస్స చ అప్పటిగ్గహితత్తా ఉభిన్నమ్పి కాయికపరిభోగో వట్టతి. అనిస్సగ్గియత్తా పన బాహిరపరిభోగేన వట్టతి. ‘‘తాని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బానీ’’తి (పారా॰ ౬౨౩) ఏవం నియమేత్వా అనుఞ్ఞాతత్తా వుత్తం **‘‘అఞ్ఞస్స దదతోపి చ అనాపత్తీ**’’తి.

౧౦౨. **సబ్భావ**న్తి అత్తనో సభావం. యస్మా గాహాపయన్తి, తస్మా ఏవముదీరితన్తి వుత్తన్తి అత్థో. ఇదాని వక్ఖమానం సన్ధాయ **‘‘ఏవ**’’న్తి వుత్తం.

౧౦౩-౪. **సత్తాహం యావజీవికన్తి** (మహావ॰ ౩౦౫; మహావ॰ అట్ఠ॰ కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ సన్నిధికారకసిక్ఖాపదవణ్ణనా) సత్తాహకాలికఞ్చ యావజీవికఞ్చాతి అత్థో. కిం వుత్తం హోతి? సత్తాహకాలికయావజీవికద్వయం సేసకాలికసమ్మిస్సం

సమ్భిన్నరసం కత్వా పరిభుఞ్జతో సన్నిధిపాచిత్తి హోతీతి ఉదీరితన్తి. తదహు పటిగ్గహితం తదహేవాతి అత్థో. **సేస**న్తి సత్తాహకాలికయావజీవికద్వయం. **ఇతర**న్తి యావజీవికం. పురే పటిగ్గహితం వా హోతు, తదహు వా పటిగ్గహితం, యావజీవికం సత్తాహకాలికేన సత్తాహం కప్పతీతి వేదితబ్బం. "యావకాలికేన, భిక్ఖవే, యామకాలికం, సత్తాహకాలికం, యావజీవికం తదహు పటిగ్గహితం కాలే కప్పతి, నో వికాలే. యామకాలికేన, భిక్ఖవే, సత్తాహకాలికం, యావజీవికం తదహు పటిగ్గహితం యామే కప్పతి, యామాతిక్కన్తే న కప్పతి. సత్తాహకాలికేన, భిక్ఖవే, యావజీవికం పటిగ్గహితం సత్తాహం కప్పతి, సత్తాహాతిక్కన్తే న కప్పతీ"తి హి **భేసజ్జక్ఖన్ధకే** (మహావ. ౩౦౫) వుత్తం. ఏత్థ పన "తదహు పటిగ్గహిత"న్తి విసేసవచనస్స నత్థితాయ పురే పటిగ్గహితమ్పి వట్టతీతి సిద్ధన్తి. కాలికవినిచ్ఛయో.

కాలికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. పటిగ్గాహనిద్దేసవణ్ణనా

౧౦౬. ఇదాని "పటిగ్గాహో"తి పదం విత్థారేతుం "**దాతుకామాభిహారో చా**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ దాతుకామస్స అభిహారో **దాతుకామాభిహారో**. ఏతేన అఞ్ఞస్స పత్తే పక్ఖిపితుం ఆలులేన్తస్స ఫుసితాని ఉట్ఠహిత్వా అఞ్ఞస్స పత్తే సచే పతన్తి, పటిగ్గహణం న రుహతీతి దీపితం హోతి. **ఏరణక్ఖమ**న్తి థామమజ్ఝిమేన పురిసేన ఉక్ఖిపనక్ఖమం, తతో మహన్తే పటిగ్గహణం న రుహతి. **తిధా దేన్తే**తి కాయకాయప్పటిబద్ధనిస్సగ్గియానం వసేన తిధా దేన్తే. తస్స భిక్ఖునో కాయకాయప్పటిబద్ధేహి **ద్విధా గాహో**తి అత్థో. పఞ్చఙ్గో ఏవం **పఞ్చఙ్గేవం**. దాతుకామాభిహారో ఏకం, హత్థపాసో ఏకం, ఏరణక్ఖమతా ఏకం, దేవమనుస్సతిరచ్ఛానగతేసు ఏకేన తిధా దానమేకం, ద్విధా గాహో ఏకన్తి ఏవం పఞ్చఙ్గాని హోన్తి.

౧౦౭. ఇదాని యేన కాయప్పటిబద్ధేన పటిగ్గహణం న రుహతి, తం దస్సేతుం "**అసంహారియే**"తిఆదిమాహ. ఖాణుకే (పాచి. అట్ఠ. ౨౬౫) బన్ధిత్వా ఠపితమఞ్చాదిమ్హి వా ఫలకే వా పాసాణే వా అసంహారియే న రుహతీతి అత్థో. **తత్థజాతే** పదుమినిపణ్ణే వా కింసుకపణ్ణాదిమ్హి వా న వట్టతి, **సుఖుమే చిఞ్చాదీనం పణ్ణే** వా న రుహతి, యఞ్చ మజ్ఝిమపురిసో సన్ధారేతుం న సక్కోతి, తస్మిం **అసయ్హభారే చ పటిగ్గహో న రుహతీ**తి అత్థో.

౧౦౮. ఇదాని పటిగ్గహణవిజహనం దస్సేతుం "**సిక్ఖామరణలిఙ్గేహి**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థాయం పిణ్డత్థో – సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన చ మరణేన చ లిఙ్గపరివత్తనేన చ "న తం దాని పరిభుఞ్జిస్సామీ"తి వా "న పున పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జిస్సామీ"తి వా ఏవం అనపేక్ఖవిస్సజ్జనేన చ చోరాదీహి వా అచ్ఛేదా చ అనుపసమ్పన్నస్స దానా చ **గాహో** పటిగ్గాహో **ఉపసమ్మతి** విజహతీతి. భిక్ఖునియా పన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానస్స అభావా విబ్భమనేన చ విజహతీతి గహేతబ్బం.

౧౦౯-౧౧౦

. ఇదాని పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం దస్సేతుం "**అప్పటిగ్గహితం సబ్బ**"న్తిఆది వుత్తం. తస్సత్థో (కఙ్ఖా. అట్ఠ. దన్తపోనసిక్ఖాపద) – చతుకాలికపరియాపన్నం అన్తమసో రజరేణుమ్పి అప్పటిగ్గహేత్వా సబ్బం పరిభుఞ్జతో పాచిత్తి. ఇదాని అప్పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం దస్సేతుం "**సుద్ధఞ్చ నాతిబహల**"న్తిఆది వుత్తం. తత్థ **సుద్ధఞ్చా**తి అఞ్ఞేసం రసేన అసమ్మిస్సం. హిమోదకసముద్దోదకాదీసు పటిగ్గహణకిచ్చం నత్థి. లోణఞ్చ అస్సు చ **లోణస్సు**. ఏత్థ లోణం నామ సరీరే ఉట్ఠితం. ఏతాని పన సబ్బాని అవిచ్ఛిన్నానేవ కప్పన్తి, నేతరాని.

౧౧౧. ఇదాని అనఙ్గలగ్గానిపి దస్సేతుం ''**గూథమత్తికముత్తానీ**''తిఆదిమాహ. **తథావిధేతి** తథావిధే కాలే, సప్పదట్ఠకాలేతి అత్థో. అఞ్ఞేసం పన అప్పటిగ్గహితం అనఙ్గలగ్గం న వట్టతి. కస్మా ? ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం కరోన్తో పటిగ్గణ్హాతి, స్వేవ పటిగ్గహో కతో, న పున పటిగ్గహేతబ్బో''తి (మహావ. ౨౬౮) వుత్తత్తా.

౧౧౨. **దురూపచిణ్ణేతి** దుప్పరామట్ఠే ఫలికరుక్ఖవల్లిఆదిం చాలేన్తస్స వా ఆమిసభరితభాజనం అప్పటిగ్గహితం పరామసన్తస్స వా దురూపచిణ్ణదుక్కటం హోతీతి అత్థో. **రజోకిణ్ణేతి** భిక్ఖాయ చరన్తస్స పత్తే పతితరజం అప్పటిగ్గహేత్వా పున భిక్ఖం గణ్హతో వినయదుక్కటం హోతీతి అత్థో. **అథుగ్గహప్పటిగ్గహేతి** అథ ఉగ్గహప్పటిగ్గహే, అత్తనా ఏవ ఉగ్గహేత్వా గహితేతి అత్థో. అకప్పియకుటియం అన్తోవుత్థే చ యత్థ కత్థచి భిక్ఖునా సయంపక్కే చ అత్తనా వా పరేన వా అకప్పియకుటియం అన్తోపక్కే చాతి సబ్బత్థ దుక్కటన్తి అధిప్పాయో. పటిగ్గాహవినిచ్ఛయో.

పటిగ్గాహనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. అకప్పియమంసనిద్దేసవణ్ణనా

౧౧౩. ఇదాని మంసేసు పటిపజ్జితబ్బాకారం దస్సేతుం ''**మంసేసు చ అకప్పియ**''న్తి ఉద్ధటం. అకప్పియమంసమ్హి దస్సితే కప్పియమంసం దస్సితమేవ హోతి పారిసేసనయేన. **ఉరగస్స చాతి** ఏత్థ సబ్బోపి ఉరగో న కప్పతి.

౧౧౪. ఏత్తావతా జాతివసేన దసవిధమ్పి అకప్పియమంసం దస్సేత్వా ఇదాని కప్పియమంసేసుపి అకప్పియవిధిం దస్సేతుం ''**ఉద్దిస్సకతమంసఞ్చ, యఞ్చ అప్పటివేక్ఖిత**''న్తి వుత్తం. తత్థ పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యస్స కస్సచి యం కిఞ్చి ఉద్దిస్స కతం **ఉద్దిస్సకతం** నామ, తం పన జానిత్వా పరిభుఞ్జితుం సబ్బేసమ్పి న వట్టతి, అజానన్తానం అనాపత్తి. మచ్ఛేసుపి ఏసేవ నయో. **అప్పటివేక్ఖితన్తి** అనుపపరిక్ఖితం, అనాపుచ్ఛితన్తి అత్థో. ''న భిక్ఖవే అప్పటివేక్ఖిత్వా మంసం పరిభుఞ్జితబ్బం, యో పరిభుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తి (మహావ. ౨౮౧) వుత్తం. మచ్ఛేసు పన ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థి అకప్పియమచ్ఛానం నత్థితాయాతి వదన్తి. ఇదాని ఏతేసు ఆపత్తిభేదం దస్సేతుం ''**థుల్లచ్చయ**''న్తిఆదిమాహ. తం సబ్బం (కఙ్ఖా. అట్ఠ. సన్నిధికారకసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ఉత్తానమేవ.

౧౧౫. ఇదాని న కేవలం ఇమేసం మనుస్సాదీనం మంసమేవ అకప్పియం, అట్ఠిఆదీనిపి అకప్పియానీతి దస్సేతుం ''**అట్ఠీపీ**''తిఆది వుత్తం. తత్థ (మహావ. అట్ఠ. ౨౮౧) **లోమమ్పేసన్తి** లోమమ్పి ఏసం అకప్పియమంసవత్థూనన్తి అత్థో. **సచిత్తకం వాతి** ఏతేసు పన ఉద్దిస్సకతమేవ సచిత్తకం, సేసా అచిత్తకాతి. అకప్పియమంసవినిచ్ఛయో.

అకప్పియమంసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. నిస్సగ్గియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౧౬-౭. ఇదాని అచ్ఛేళారికానం వసేన దస్సేతుం ''**అరూపియ**''న్తిఆది ఆరద్ధం. అఞ్ఞథాపి యుత్తి పరియేసితబ్బా. తత్థాయం సఙ్ఖేపత్థో (పారా. ౫౮౧; పారా. అట్ఠ. ౨.౫౮౯; కఙ్ఖా. అట్ఠ. జాతరుపసిక్ఖాపదవణ్ణనా) – యో రూపియేన అరూపియఞ్చ పరివత్తేయ్య, యో చ ఇతరేన చ అరూపియేన రూపియం పరివత్తేయ్య, తస్స నిస్సగ్గియం హోతీతి.

ఇదాని రూపియఞ్చ అరూపియఞ్చ దస్సేతుం **''ఇధ రూపియ''**న్తిఆది ఆరద్ధం. ఏత్థ (పారా॰ ౫౮౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ జాతరుపసిక్ఖాపదవణ్ణనా) **సజ్ఝు సిఙ్గీతి సజ్ఝూ**తి రజతం. **సిఙ్గీ**తి సువణ్ణం. తమ్బలోహాదీహి వా దారూహి వా పణ్ణేహి వా లాఖాయ వా రూపం సముట్ఠాపేత్వా వా అసముట్ఠాపేత్వా వా కతం చమ్మబీజమయమ్పియం యం దేసే వోహారం గచ్ఛతి, ఇదం **వోహారూపగమాసకం** నామ. ఇదమిధ రూపియన్తి అధిప్పేతం. వత్థాది చ ముత్తాది చ **వత్థముత్తాది. ఇతర**న్తి అరూపియం కప్పియవత్థుఞ్చ దుక్కటవత్థుఞ్చ. కిం వుత్తం హోతి? వత్థం సుత్తం ఫాలో పటకో కప్పాసో అనేకప్పకారం అపరణ్ణం సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితాదిభేసజ్జఞ్చాతి ఇదం **కప్పియవత్థు** నామ. ముత్తా మణి వేళురియో సఙ్ఖోసిలా పవాళం లోహితఙ్గో మసారగల్లం సత్త ధఞ్ఞాని దాసీ దాసో ఖేత్తం వత్థు పుప్ఫారామఫలారామాదయోతి ఇదం **దుక్కటవత్థు** నామ, తదుభయం అరూపియం నామాతి వుత్తం హోతి.

౧౧౮. ఏత్తావతా రూపియసంవోహారం దస్సేత్వా ఇదాని కయవిక్కయం దస్సేతుం **''ఇమం గహేత్వా''**తిఆదిమాహ . తత్థ **ఇమ**న్తి తణ్డులాదికం కప్పియభణ్డం **గహేత్వా** వా ఓదనాదిం **భుత్వా వా ''ఇమం** వత్థాదికం కప్పియభణ్డం **దేహి, ఇమం** రజనపచనాదికం **కర,** రజనకట్ఠాదిమా **నయ, ఇమం** వా తవ **దేమి,** త్వం పన ఇమఞ్చ ఇమఞ్చ ఆహర, **కర, దేహీ**''తి ఏవం **కయవిక్కయే సమాపన్నే నిస్సగ్గీ**తి సమ్బన్ధో.

౧౧౯. ఇదాని పరిణామవసేన ఆపత్తిభేదం దస్సేతుం **''అత్తనో''**తిఆది ఆరద్ధం. తత్రాయం పిణ్డత్థో (పారా॰ ౬౫౯; పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౬౫౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పరిణతసిక్ఖాపదవణ్ణనా) – సఙ్ఘస్స వా అఞ్ఞస్స వా నతం పరిణతం లాభం లభితబ్బం చీవరాదిపచ్చయం అత్తనో వా అఞ్ఞస్స వా పరిణామేయ్య, నిస్సగ్గియఆదీని హోన్తీతి. కథం? యో పన మాతుసన్తకమ్పి సఙ్ఘస్స పరిణతం అత్తనో పరిణామేతి, నిస్సగ్గియం. అఞ్ఞస్స పుగ్గలస్స పరిణామేతి, సుద్ధికపాచిత్తియం. అఞ్ఞస్స సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పరిణామేతి, దుక్కటం. యో పన అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా చేతియస్స వా పరిణతం అత్తనో వా అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా సఙ్ఘస్స వా అఞ్ఞచేతియస్స వా పరిణామేతి, తస్సాపి దుక్కటమేవాతి.

౧౨౦. యో పన **నిస్సగ్గిం** నిస్సజ్జితబ్బం **అనిస్సజ్జిత్వా** వినయకమ్మం అకత్వా పరిభుఞ్జేయ్య, తస్స **దుక్కటం**. యో వా పరేన వినయకమ్మత్థాయ **నిస్సట్ఠం సకసఞ్ఞాయ** న దదేయ్య, తస్సాపి **దుక్కటం. అఞ్ఞథేతర**న్తి ఏత్థ **అఞ్ఞథా**తి థేయ్యసఞ్ఞాయ సచే న దదేయ్య, **ఇతరం** తస్స అగ్ఘవసేన పారాజికఞ్చ థుల్లచ్చయఞ్చ దుక్కటఞ్చ హోతీతి అత్థో. నిస్సగ్గియవినిచ్ఛయో.

నిస్సగ్గియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. పాచిత్తియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౨౧. ఇదాని పాచిత్తియాని దస్సేతుం "పాచిత్తీ"తి మాతికాపదం ఉద్ధరిత్వా **''ముసావాదోమసావాదే, పేసుఞ్ఞహారణే''**తిఆది వుత్తం. తత్థ ముసావాదే చ ఓమసవాదే చ పేసుఞ్ఞహారణే చ పాచిత్తి వుత్తాతి సమ్బన్ధో. ఏవం సేసేసుపి. ఏత్థ పన "అదిట్ఠం, అసుతం, అముతం , అవిఞ్ఞాతం, దిట్ఠం, సుతం, ముతం, విఞ్ఞాత"న్తి (పాచి॰ ౩; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩) పుబ్బేపి "ముసా భణిస్సామీ"తి చేతేత్వా వచనక్ఖణేవ "ముసా భణామీ"తి జానిత్వా జానన్తస్సేవ ముసాభణనే పాచిత్తి నామ ఆపత్తి హోతీతి అత్థో. యస్స భణతి, సో తం న సుణాతి, ఆపత్తి న హోతి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ ముసావాదసిక్ఖాపదవణ్ణనా).

‘‘**ఓమసవాదో** నామ దసహి ఆకారేహి ఓమసతి జాతియాపి నామేనపి గోత్తేనపి కమ్మేనపి సిప్పేనపి ఆబాధేనపి లిఙ్గేనపి కిలేసేనపి ఆపత్తియాపి అక్కోసేనపీ’’తి (పాచి॰ ౧౫) ఏవం వుత్తేహి దసహి ఆకారేహి ఉపసమ్పన్నం యో ఖుంసేతి వమ్భేతి, అయం ఓమసతి నామ, తస్స పాచిత్తీతి అత్థో. పరమ్ముఖా భణన్తస్స దుక్కటం, తథా పాళియం అనాగతేహి “చోరో”తి వా “గణ్ఠిభేదకో”తి వా ఆదీహి భణన్తస్స. “సన్తి ఇధేకచ్చే ఖత్తియా బ్రాహ్మణా చణ్డాలా”తిఆదినా పరియాయేన భణన్తస్స చ అనుపసమ్పన్నం భణన్తస్స చ సబ్బత్థాపి దుక్కటమేవ.

పియకమ్యతాయ వా భేదాధిప్పాయేన వా ఉపసమ్పన్నం జాతిఆదీహి ఓమసన్తస్స ఉపసమ్పన్నస్స వచనం సుత్వా తస్స ఉపసంహరణం **పేసుఞ్ఞహరణం** నామ. ఏత్థాపి పరియాయవచనేన చ అనుపసమ్పన్నస్స ఉపసంహరణేన చ దుక్కటమేవ.

పదసోధమ్మోతి ఏత్థ ‘‘**ధమ్మో** నామ బుద్ధభాసితో సావకభాసితో ఇసిభాసితో దేవతాభాసితో అత్థూపసంహితో ధమ్మూపసంహితో’’తి (పాచి॰ ౪౬) ఏవం వుత్తం సఙ్గీతిత్తయమారుళ్హం తిపిటకధమ్మం పదఅనుపదఅన్వక్ఖరఅనుబ్యఞ్జనవసేన భిక్ఖుఞ్చ భిక్ఖునిఞ్చ ఠపేత్వా అనుపసమ్పన్నం ఏకతో వాచేన్తస్స పాచిత్తి హోతీతి అత్థో.

సాగారేతి యం పన సబ్బన్తిమేన పరియాయేన దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేన పాకారాదినా పరిక్ఖిత్తత్తా సబ్బపరిచ్ఛిన్నఞ్చ యేన కేనచి వితానాదినా అన్తమసో వత్థేనపి ఛన్నత్తా సబ్బచ్ఛన్నఞ్చ సేనాసనం, తథారూపే సేనాసనే ఏకూపచారట్ఠానే అనుపసమ్పన్నేన సహ వసన్తస్స చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ నిపజ్జనగణనాయ చ అనుపసమ్పన్నగణనాయ చ దేవసికం పాచిత్తి హోతీతి అత్థో.

ఉజ్ఝాపనకఖియ్యనేతి ఏత్థ యో ఉపసమ్పన్నం సఙ్ఘేన సమ్మతం సేనాసనపఞ్ఞాపకం వా భత్తుద్దేసకం వా యాగుభాజకం వా ఫలభాజకం వా ఖజ్జభాజకం వా అప్పమత్తకవిస్సజ్జకం వా మఙ్కుకత్తుకామో ఛన్దేన “ఇత్థన్నామో సేనాసనం పఞ్ఞాపేతి, భత్తాని చ ఉద్దిసతీ”తి వా వదన్తో అఞ్ఞం ఉపసమ్పన్నం ఉజ్ఝాపేతి తేన అవజానాపేతి, యో పన తథేవ వదన్తో ఉపసమ్పన్నస్స సన్తికే తస్స అయసం పకాసేన్తో ఖీయతి, తస్మిం ఉజ్ఝాపనకే చ ఖీయనకే చ పాచిత్తిద్వయన్తి వేదితబ్బం.

౧౨౨. తలసత్తిఅనాదర-కుక్కుచ్చుప్పాదనేసు చాతి ఏత్థ యో భిక్ఖు ఉపసమ్పన్నస్స పహరణాకారం దస్సేన్తో కాయం వా కాయప్పటిబద్ధం వా ఉచ్చారేతి, తస్స పాచిత్తియం. సచే విరద్ధో పహారం దేతి, అప్పహరితుకామతాయ దుక్కటం, తథా అనుపసమ్పన్నేసుపి దుక్కటమేవ.

ఉపసమ్పన్నేన పఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానో తం అసిక్ఖితుకామతాయ వా తస్స వచనం అసోతుకామతాయ వా యో అనాదరియం కరోతి, తస్స అనాదరకరణే పాచిత్తియన్తి అత్థో. అపఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానస్స చ అనుపసమ్పన్నేన పఞ్ఞత్తేన వా అపఞ్ఞత్తేన వా వుచ్చమానస్స దుక్కటం.

ఉపసమ్పన్నస్స “ఊనవీసతివస్సో మఞ్ఞే త్వం ఉపసమ్పన్నో, వికాలే మఞ్ఞే తయా భుత్త”న్తిఆదినా నయేన సఞ్చిచ్చ కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేన్తస్స పాచిత్తియం. అనుపసమ్పన్నస్స ఉప్పాదనే దుక్కటం.

గామప్పవేసనాపుచ్ఛాతి ఏత్థ పన మజ్ఝన్హికాతిక్కమనతో పట్ఠాయ యావ అరుణుగ్గమనా **వికాలో** నామ, ఏత్థన్తరే సచే సమ్బహులా కేనచి కమ్మేన గామం పవిసన్తి, "వికాలే గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామా"తి సబ్బేహిపి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆపుచ్ఛితబ్బం. సచే అనాపుచ్ఛా పరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపం, అపరిక్ఖిత్తస్స ఉపచారం అతిక్కమన్తి, పఠమపాదే దుక్కటం, దుతియపాదుద్ధారే పాచిత్తియం. ఆపదాసు అనాపత్తి.

భోజనే చ పరమ్పరాతి పరమ్పరభోజనే చ పాచిత్తియన్తి అత్థో. ఏత్థ పన పఞ్చసు భోజనేసు అఞ్ఞతరం నామం గహేత్వా "ఓదనేన వా సత్తునా వా కుమ్మాసేన వా మంసేన వా మచ్ఛేన వా నిమన్తేమీ"తిఆదినా నయేన, యేన కేనచి వేవచనేన వా అకప్పియనిమన్తనాయ నిమన్తితస్స యేన యేన పఠమం నిమన్తితో, తస్స తస్స భోజనం ఠపేత్వా ఉప్పటిపాటియా, అవికప్పేత్వా వా పఠమనిమన్తనం పరస్స పరస్స కులస్స పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం పరిభుఞ్జన్తస్స పరమ్పరభోజనే పాచిత్తి హోతి. గిలానచీవరదానచీవరకాలసమయేసు అనాపత్తి, తథా పఞ్చ భోజనాని ఠపేత్వా సబ్బత్థ.

౧౨౩. **అనుద్ధరిత్వా గమనే సేయ్యన్తి** ఏత్థ దసవిధా సేయ్యా భిసి చిమిలికా ఉత్తరత్థరణం భూమత్థరణం తట్టికా చమ్మఖణ్డో నిసీదనం పచ్చత్థరణం తిణసన్థారో పణ్ణసన్థారోతి. ఏతేసు యం కిఞ్చి సఙ్ఘికే విహారే గుత్తసేనాసనే అత్తనో వస్సగ్గేన గహితం అత్తనా వా సన్థరిత్వా, అనుపసమ్పన్నేన వా సన్థరాపేత్వా తం దివసం గమికవసేన పక్కమన్తో నేవ సయం ఉద్ధరేయ్య న అఞ్ఞం ఉద్ధరాపేయ్య, యథా ఉపచికాదీహి న ఖజ్జేయ్య, ఏవం న ఠపేయ్య, అఞ్ఞేన వా న ఉద్ధరాపేయ్య, పతిరూపం భిక్ఖుం వా సామణేరం వా ఆరామికమేవ వా అనాపుచ్ఛా వా గచ్ఛేయ్య, తస్స పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపం, అపరిక్ఖిత్తస్స ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమన్తస్స పాచిత్తియం. మణ్డపరుక్ఖమూలాదిఅగుత్తసేనాసనే సన్థరిత్వా గచ్ఛన్తస్స దుక్కటం, తథా మఞ్చపీఠభిసికోచ్ఛకేసు, గుత్తసేనాసనేపి దుక్కటమేవ.

సేనాసనాని వాతి ఏత్థ అనుద్ధరిత్వా గమనేతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ పన మఞ్చో పీఠం భిసి కోచ్ఛకన్తి చతుబ్బిధమ్పి సేనాసనం వస్సానహేమన్తానం అట్ఠసు మాసేసు అజ్ఝోకాసే వా ఓవస్సకమణ్డపే వా రుక్ఖమూలే వా సయం సన్థరిత్వా వా అనుపసమ్పన్నేన సన్థరాపేత్వా వా తం అనుద్ధరిత్వా వా అనుద్ధరాపేత్వా వా తస్స సేనాసనస్స ద్విన్నం లేడ్డుపాతానం అతిక్కమనే పాచిత్తియం. సమ్ముఞ్జనీయాది సేసపరిక్ఖారేసు దుక్కటం.

ఇత్థియాద్ధానగమనేతి ఏత్థ మాతుగామేన "గచ్ఛామ భగిని, గచ్ఛామ అయ్యా"తి ఏవం సంవిదహిత్వా "అజ్జ వా స్వే వా పరసువే వా"తి నియమితకాలం విసఙ్కేతం అకత్వా ద్వారవిసఙ్కేతం మగ్గవిసఙ్కేతం కత్వాపి గచ్ఛతో గామన్తరే గామన్తరే పాచిత్తియం. అగామకే అరఞ్ఞే అద్ధయోజనే అద్ధయోజనే ఆపత్తి.

ఏకేకాయ నిసీదనేతి ఏత్థ ఏకో ఏకాయ ఇత్థియా నిసీదనేతి అత్థో.

౧౨౪. **భింసాపనేతి** ఏత్థ ఉపసమ్పన్నో ఉపసమ్పన్నం భింసాపేతుకామో చోరకన్తారవాళకన్తారాదీని ఆచిక్ఖతి, భయానకం వా రూపసద్దాదిం దస్సేతి, సో భాయతు వా మా వా, తస్స పయోగే పయోగే పాచిత్తియం. అనుపసమ్పన్నే దుక్కటం.

ఆకోటనేతి పహారదానే. ఉపసమ్పన్నో ఉపసమ్పన్నస్స అనత్తమనో హుత్వా సచే ఉప్పలపత్తేనపి పహారం దేతి, పాచిత్తియం. అనుపసమ్పన్నస్స గహట్ఠస్స వా పబ్బజితస్స వా ఇత్థియా వా పురిసస్స వా అన్తమసో తిరచ్ఛానగతస్సాపి

పహారం దేతి, దుక్కటమేవ.

అనాచారం ఆచరిత్వా సఙ్ఘమజ్ఝే ఆపత్తియా వా వత్థునా వా అనుయుఞ్జియమానో తం అకథేతుకామో “కో ఆపన్నో, కిం ఆపన్నో, కిస్మిం ఆపన్నో”తిఆదినా నయేన అఞ్ఞేహి వచనేహి తం వచనం పటిచ్ఛాదేన్తో నో అఞ్ఞం వదతి, అయం అఞ్ఞవాదకో, తస్మిం **అఞ్ఞవాదకే** చ కఞ్చి వీతిక్కమం దిస్వా “ఆవుసో, ఇదం నామ తయా కత”న్తి వుత్తే తం న కథేతుకామో తుణ్హీభూతోవ సఙ్ఘం విహేసతీతి సఙ్ఘవిహేసకో, తస్మిం **విహేసకే** చ పాచిత్తి హోతీతి అత్థో. ఇధ పన ఞత్తిదుతియేన కమ్మేన అఞ్ఞవాదకే చ విహేసకే చ ఆరోపితే పున అఞ్ఞం భణన్తస్స, విహేసన్తస్స పాచిత్తి. అనారోపితే దుక్కటన్తి వేదితబ్బం.

దుట్ఠుల్లపకాసఛాదేతి ఏత్థ కిఞ్చాపి “దుట్ఠుల్లా నామ ఆపత్తి చత్తారి చ పారాజికాని తేరస చ సఙ్ఘాదిసేసా”తి (పాచిం ౩౯౯) వుత్తా, తథాపి ఇధ సఙ్ఘాదిసేసావ అధిప్పేతా. తస్మా సఙ్ఘసమ్ముతిం వినా భిక్ఖుస్స దుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం “అయం అసుచిం మోచేత్వా సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో”తిఆదినా నయేన వత్థునా సద్ధిం ఆపత్తిం ఘటేత్వా భిక్ఖుఞ్చ భిక్ఖునిఞ్చ ఠపేత్వా యస్స కస్సచి అనుపసమ్పన్నస్స ఆరోచేన్తస్స పాచిత్తియం. థుల్లచ్చయాదిఅదుట్ఠుల్లారోచనే దుక్కటం. దుట్ఠుల్లచ్ఛాదనేపి సఙ్ఘాదిసేసోవ అధిప్పేతో. యో పన భిక్ఖు భిక్ఖుస్స దుట్ఠుల్లం ఆపత్తిం సయం వా జానిత్వా అఞ్ఞేసం వా సుత్వా “ఇమం జానిత్వా చోదేస్సన్తి సారేస్సన్తి మఙ్కుం కరిస్సన్తి, నారోచిస్సామీ”తి ధురం నిక్ఖిపతి, తస్స పాచిత్తియం. ధురం నిక్ఖిపిత్వా పచ్ఛా ఆరోచితేపి న రక్ఖతి ఏవ.

హాసోదకేతి అఙ్గులిపతోదకేన హాసో చ ఉదకే హాసో చాతి ఏవమత్థో వేదితబ్బో. ఉపసమ్పన్నో ఉపసమ్పన్నం హసాధిప్పాయో కాయేన కాయం ఆమసతి, ఆపత్తి పాచిత్తియస్స, కో పన వాదో ఉపకచ్ఛకాదీసు ఘట్టనే. అనుపసమ్పన్నే దుక్కటం, తథా భిక్ఖుస్స కాయప్పటిబద్ధామసనే చ నిస్సగ్గియేన కాయప్పటిబద్ధామసనే చ. ఏత్థ భిక్ఖునీపి అనుపసమ్పన్నట్ఠానే ఠితా. **ఉదకే హసనధమ్మో** నామ ఉపరిగోప్ఫకే ఉదకే కీళాధిప్పాయస్స నిముజ్జనఉమ్ముజ్జనప్లవనాదికం. ఇధ **హాసో** నామ కీళా వుచ్చతి.

నిచ్ఛుభనే విహారాతి సఙ్ఘికా విహారా నిక్కడ్ఢనేతి అత్థో. ఏత్థ పన యో కుద్ధో హుత్వా ఉపసమ్పన్నం హత్థాదీసు గహేత్వా వా “నిక్ఖమా”తి వత్వా వా యత్తకాని ద్వారాని ఏకేన పయోగేన అతిక్కామేతి, తత్థ ద్వారగణనాయ ఆపత్తిం అగ్గహేత్వా పయోగస్స ఏకత్తా ఏకా ఏవ గహేతబ్బా. సచే నానాపయోగేహి అతిక్కామేతి, తత్థ ద్వారగణనాయ గహేతబ్బం. తస్స పరిక్ఖారనిక్కడ్ఢనే దుక్కటం, తథా అనుపసమ్పన్నే, తస్స పరిక్ఖారనిక్కడ్ఢనే చ. అలజ్జిఆదీసు పన అనాపత్తి.

అనుపఖజ్జ సయనేతి సఙ్ఘికే విహారే “వుడ్ఢో”తి వా “గిలానో”తి వా “సఙ్ఘేన దిన్నో”తి వా జానిత్వా మఞ్చస్స వా పీఠస్స వా పవిసన్తస్స వా నిక్ఖమన్తస్స వా ఉపచారే సేయ్యం సన్థరిత్వా వా సన్థరాపేత్వా వా “యస్స సమ్బాధో భవిస్సతి, సో పక్కమిస్సతీ”తి అధిప్పాయేన అభినిసీదన్తస్స చ అభినిపజ్జన్తస్స చ పయోగగణనాయ పాచిత్తియం వేదితబ్బం. పాచిత్తియవినిచ్ఛయో.

పాచిత్తియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. సమణకప్పనిద్దేసవణ్ణనా

౧౨౫. భూతానం జాతానం నిబ్బత్తానం గామో భూతగామో (పాచి॰ ౯౧; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౧; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ భూతగామసిక్ఖాపదవణ్ణనా). సమారమ్భోతి ఛేదనఫాలనపచనాది, తస్మిం **భూతగామసమారమ్భే** భూతగామసమారమ్భహేతు **పాచిత్తి** హోతీతి అత్థో. **కతకప్పియం** (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ భూతగామసిక్ఖాపదవణ్ణనా) పన సమణకప్పియం భవేతి సమ్బన్ధో. సమణానం కప్పియం **సమణకప్పియం** . ఇదాని యేన కతం కప్పియం సమణకప్పియం హోతి, తం దస్సేతుం ''**నఖేన వా**''తిఆదిమాహ. ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహి సమణకప్పేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం, అగ్గిపరిజితం సత్థపరిజితం నఖపరిజితం అబీజం నిబ్బట్టబీజఞ్ఞేవ పఞ్చమ''న్తి (చూళవ॰ ౨౫౦) హి వుత్తం.

౧౨౬. ఇదాని తం భూతగామం దస్సేతుం ''**సమూలా**''తిఆదిమాహ. తత్థ (పాచి॰ ౯౧; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౧) **స**-ఇతి సో భూతగామో నామాతి అత్థో, మూలబీజాదీహి పఞ్చహి బీజేహి పభావితో హోతీతి వుత్తం హోతి. తత్థ **మూలబీజం** నామ హలిద్దిసిఙ్గివేరాది. **ఖన్ధబీజం** నామ అస్సత్థో నిగ్రోధోతి ఏవమాది. **అగ్గబీజం** నామ అజ్జుకఫణిజ్జకాది. **ఫళుబీజం** నామ ఉచ్ఛువేళునళాది. ''**బీజబీజం** నామ పుబ్బణ్ణం అపరణ్ణం, యాని వా పనఞ్ఞానిపి అత్థి బీజే జాయన్తి బీజే సఞ్జాయన్తి, ఏతం బీజబీజం నామా''తి వుత్తం. ఇదాని ''బీజగామభూతగామసమారమ్భా పటివిరతో హోతీ''తి (దీ॰ ని॰ ౧.౧౦, ౧౯౫; మ॰ ని॰ ౧.౨౯౩, ౪౧౧; ౨.౧౧; అ॰ ని॰ ౧౦.౯౯; పు॰ ప॰ ౧౭౯) వుత్తత్తా ధమ్మానులోమేన ఆగతం బీజగామసమారమ్భం దస్సేతుం ''**ఆరమ్భే దుక్కట**''న్తిఆదిమాహ. తస్మా ఏతం పఠమం ''కప్పియం కరోహీ''తి భూతగామపరిమోచనం కారేత్వా బీజగామపరిమోచనత్థం పున కప్పియం కారేతబ్బం.

౧౨౭. **నిబ్బట్టబీజం** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ భుతగామసిక్ఖాపదవణ్ణనా) నామ అమ్బపనసాది. **నోబీజం** నామ తరుణమ్బఫలాది, ఏతం పన సబ్బం అకప్పియమ్పి వట్టతీతి అత్థో. **కటాహబద్ధబీజాని** కపిత్థఫలాదీని. **బహిద్ధా వాపి కారయే**తి కపాలేపి కాతుం వట్టతి, సచే ఏకాబద్ధానీతి అత్థో. కటాహముత్తం పన భిన్దిత్వా కారేతబ్బం.

౧౨౮. భాజనే వా భూమియం వా ఏకాబద్ధేసు బీజేసు ఏకస్మిం బీజే కప్పియే కతే సబ్బేస్వేవ కతం భవేతి అత్థో. యథా చ బీజే, ఏవం రుక్ఖసహస్సం వా ఉచ్ఛుసహస్సం వా ఛిన్దిత్వా ఏకాబద్ధే కతేపి వినిచ్ఛయో వేదితబ్బో.

౧౨౯. కప్పియం కత్వా నిక్ఖిత్తే బీజగామే పున మూలపణ్ణాని సచే జాయరుం, పున కప్పియం కారేయ్యాతి అత్థో. **తదా**తి మూలే చ అఙ్కురే చ జాతేతి అత్థో.

౧౩౦. **ఉదకసమ్భవో**తి ఉదకజాతో. **చేతియాదీసూ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన గేహప్పముఖపాకారవేదికాదీసు నిబ్బత్తా గహితా. నిబ్బత్తద్వత్తిపత్తకో భూతగామోవ, అనిబ్బత్తకో అగ్గబీజే సఙ్గహం గచ్ఛతి. బీజమ్పి యావ మూలం వా పణ్ణం వా న నిక్ఖమతి, తావ బీజగామోవ, మూలే చ నిక్ఖన్తే పణ్ణే చ హరితే జాతే భూతగామోవ హోతీతి అత్థో.

౧౩౧. **మకుళ**న్తి అఫుల్లం. **అహిఛత్తకం** నామ రుక్ఖే జాతం అహిఛత్తకం.

౧౩౨. అల్లరుక్ఖే గణ్హతోతి సమ్బన్ధో. **తత్థా**తి అల్లరుక్ఖే ఛిన్దతో వాపీతి సమ్బన్ధో.

౧౩౪. "ఇమం రుక్ఖం, ఇమం లతం, ఇమం కన్దం ఛిన్ద, భిన్దా"తిఆదినా నయేన నియమేత్వా భాసితుం న వట్టతి. "ఇదం, ఏత"న్తి అవత్వా కేవలం "రుక్ఖం ఛిన్దా"తిఆదినా (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౯౨; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ భూతగామసిక్ఖాపదవణ్ణనా) నయేన వత్తుం వట్టతీతి. సమణకప్పవినిచ్ఛయో.

సమణకప్పనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. భూమినిద్దేసవణ్ణనా

౧౩౬. ఇదాని "అనుజానామి, భిక్ఖవే, చతస్సో కప్పియభూమియో ఉస్సావనన్తికం గోనిసాదికం గహపతిం సమ్ముతి"న్తి (మహావ॰ ౨౯౫) ఏవం వుత్తా చతస్సో కప్పియభూమియో దస్సేతుం **''సమ్ముతుస్సావనన్తా చా''**తిఆదిమాహ. **యాసూతి** కప్పియభూమీసు (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ సన్నిధికారకసిక్ఖాపదవణ్ణనా).

౧౩౭. ఇదాని యత్థ కప్పియకుటి ఇచ్ఛితబ్బా, తం దస్సేతుం **''వాసత్థాయా''**తిఆదిమాహ. **వాసత్థాయాతి** ఇమినా కోట్ఠాగారభత్తసాలాచేతియఘరసమ్ముఞ్జనీమాళకాది యం యం అఞ్ఞమ్పి వాసత్థాయ కరీయతి, తత్థ తత్థ కప్పియకుటికరణకిచ్చం నత్థీతి దీపితం హోతి. భోజనసాలా పన సేనాసనమేవ, తస్మా తత్థ కాతబ్బా ఏవాతి వదన్తి. **సఙ్ఘికేవేకసన్తకేతి** ఏత్థ ఏకసన్తకో ఉపసమ్పన్నసన్తకోవ వేదితబ్బో.

౧౩౮. ఇదాని కత్తబ్బాకారం దస్సేతుం **''గేహే''**తిఆదిమాహ. తత్థ సఙ్ఘస్స వా ఏకస్స వా గేహే విహారే కరియమానే ఏవం **ఈరయం** "కప్పియకుటిం కరోమ, కప్పియకుటిం కరోమా"తి వా "కప్పియకుటి కప్పియకుటీ"తి వా వదన్తో పఠమిట్ఠకత్థమ్భాదిం ఠపేయ్య, ఏవం కతా **ఉస్సావనన్తికా** నామ, ఏవం ఉదాహరితవచనన్తికాతి అత్థో.

౧౩౯. యేభుయ్యేన వా అపరిక్ఖిత్తో, సకలోపి వా అపరిక్ఖిత్తో ఆరామో **''గోనిసాదీ''**తి వుచ్చతీతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ పన సేనాసనేసు పరిక్ఖిత్తేసుపి ఆరామే అపరిక్ఖిత్తే కప్పియకుటికరణకిచ్చం నత్థి. సమ్ముతిం కరోన్తేహి కతం పరియోసితం "ఇమం విహారం అడ్ఢయోగం పాసాదం హమ్మియం గుహం తిణకుటికం మణ్డప"న్తి తేసం నామం గహేత్వా తస్సా కుటియా హత్థపాసే వా ఠత్వా, తస్సా అన్తో వా పవిసిత్వా వుత్తనయేనేవ ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ సమ్మన్నితబ్బం.

౧౪౦. "భిక్ఖుం ఠపేత్వా అఞ్ఞేహీ"తి వచనతో సేససహధమ్మికేహిపి దేవమనుస్సేహిపి అఞ్ఞేహి కప్పియకుటియా అత్థాయ దిన్నో వా తేసం సన్తకో వా గేహో **''గహపతీ''**తి **మతో** ఞాతోతి అత్థో, సఙ్ఘసన్తకఞ్చ భిక్ఖుసన్తకఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బేసం గేహో గహపతీతి అధిప్పాయో.

౧౪౧. సప్పిఆదీహి మిస్సితన్తి సప్పిఆదీహి పఞ్చహి చ హలిద్దిసిఙ్గివేరాదియావజీవికేన చాతి అత్థో. **వజేయ్య అన్తోవుత్థత్తన్తి** ఏత్థ యావకాలికయామకాలికసఙ్ఖాతం పురిమకాలికద్వయం సఙ్ఘికం వా భిక్ఖుస్స వా భిక్ఖునియా వా సన్తకం సయం కప్పియకుటియా వుత్థమ్పి ఇతరేహి అకప్పియకుటియా వుత్థేహి మిస్సితం అన్తోవుత్థభావం ఆగచ్ఛేయ్యాతి అత్థో.

౧౪౨. తేహేవాతి అకప్పియకుటియం వుత్థసప్పితేలాదీహి. **సామపాకతన్తి** సామంపక్కభావం గచ్ఛతీతి అత్థో.

౧౪౩-౪. ఇమా పన కప్పియకుటియో యదా జహితవత్థుకా హోన్తి, తం దస్సేతుం **''ఉస్సావనన్తికా''**తిఆదిమాహ. సచే థమ్భే వా భిత్తిపాదే వా పరివత్తేన్తి, యో యో ఠితో, తత్థ తత్థ పతిట్ఠాతి, ఏతేనుపాయేన సబ్బేసు పరివత్తేసుపి న విజహితవత్థుకావ హోతీతి అత్థో. **పరిక్ఖిత్తే గోనిసాది** విజహితవత్థుకా. **సేసా ఛదనవిబ్భమాతి** ఛదనవినాసా జహితవత్థుకా హోన్తీతి అధిప్పాయో. భూమివినిచ్ఛయో.

భూమినిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౫. ఉపజ్ఝాచరియవత్తనిద్దేసవణ్ణనా

౧౪౫. ఉపజ్ఝాచరియేతి ఏత్థ (మహావ. ౬౪, ౬౭, ౭౪, ౭౮-౭౯; చూళవ. ౩౭౫, ౩౭౭; ౩౭౯-౩౮౨; మహావ. అట్ఠ. ౬౪, ౬౭, ౭౫, ౭౬, ౭౭) **ఆచరియో** నామ నిస్సయాచరియో పబ్బజ్జాచరియో ఉపసమ్పదాచరియో ధమ్మాచరియోతి చతుబ్బిధో. ఏతేసు హి నిస్సయన్తేవాసికేన యావ ఆచరియం నిస్సాయ వసతి, తావ సబ్బమాచరియవత్తం కాతబ్బం. పబ్బజ్జాఉపసమ్పదాధమ్మన్తేవాసికేహి పన నిస్సయముత్తకేహిపి ఆదితో పట్ఠాయ యావ చీవరరజనం, తావ వత్తం కాతబ్బం. అనాపుచ్ఛిత్వా పత్తదానాదిమ్హి పన ఏతేసం అనాపత్తి. ఏతేసు చ పబ్బజ్జన్తేవాసికో చ ఉపసమ్పదన్తేవాసికో చ ఆచరియస్స యావజీవం భారో, నిస్సయన్తేవాసికో చ ధమ్మన్తేవాసికో చ యావ సమీపే వసతి, తావదేవ. సుట్ఠు పియసీలో **సుపేసలో,** సిక్ఖాకామోతి అత్థో. **దన్తకట్ఠం** దేన్తేన ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా మహన్తం మజ్ఝిమం ఖుద్దకన్తి తీణి దన్తకట్ఠాని ఉపనేతబ్బాని. తేసు యం తీణి దివసాని గణ్హాతి, తం సల్లక్ఖేత్వా చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ తాదిసంయేవ సమ్మా ఉభోహి హత్థేహి దాతబ్బం. సచే యం వా తం వా గణ్హాతి, యథాలద్ధం ఉపనేతబ్బం. **తోయన్తి** సీతఞ్చ ఉణ్హఞ్చ ఉదకం ఉపనేత్వా యం తీణి దివసాని వళఞ్జేతి, చతుత్థదివసతో పట్ఠాయ తాదిసం ఉపనేతబ్బం. సచే ద్వేపి వళఞ్జేతి, దువిధమ్పి ఉపనేతబ్బం. సచే యాగు హోతి, భాజనం ధోవిత్వా ఉపనేతబ్బం.

౧౪౬. పత్తే వత్తం చరేతి "యాగుం పీతస్స ఉదకం దత్వా భాజనం పటిగ్గహేత్వా నీచం కత్వా సాధుకం అపరిఘంసన్తేన ధోవిత్వా పటిసామేతబ్బ"న్తి (మహావ. ౬౬, ౭౮; చూళవ. ౩౭౬, ౩౮౦) వుత్తం పత్తే వత్తం చరేతి అత్థో. గామప్పవేసే వత్తం చరేతి ఏవం సబ్బత్థ. "సచే ఉపజ్ఝాయో వా ఆచరియో వా గామం పవిసితుకామో హోతి, నివాసనం దాతబ్బం, పటినివాసనం పటిగ్గహేతబ్బం, కాయబన్ధనం దాతబ్బం, సగుణం కత్వా సఙ్ఘాటియో దాతబ్బా, ధోవిత్వా పత్తో సోదకో దాతబ్బో"తి (మహావ. ౬౬, ౭౮; చూళవ. ౩౭౬, ౩౮౦) ఇదం **గామప్పవేసనే వత్తం** నామ. "సచే ఉపజ్ఝాయో వా ఆచరియో వా పచ్ఛాసమణం ఆకఙ్ఖతి, తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన పరిమణ్డలం నివాసేత్వా కాయబన్ధనం బన్ధిత్వా సగుణం కత్వా సఙ్ఘాటియో పారుపిత్వా గణ్ఠికం పటిముఞ్చిత్వా ధోవిత్వా పత్తం గహేత్వా ఉపజ్ఝాయస్స వా ఆచరియస్స వా పచ్ఛాసమణేన హోతబ్బ"న్తిఆదినా (మహావ. ౬౬, ౭౮; చూళవ. ౩౭౬, ౩౮౦) నయేన వుత్తం **గమనే వత్తం** నామ. "నివత్తన్తేన పఠమతరం ఆగన్త్వా ఆసనం పఞ్ఞాపేతబ్బ"న్తిఆదినా (మహావ. ౬౬, ౭౮; చూళవ. ౩౭౬, ౩౮౦) నయేన వుత్తం **ఆగమే వత్తం** నామ. "ఉపజ్ఝాయమ్హి వుట్ఠితే ఆసనం ఉద్ధరితబ్బం, పాదోదకం పాదపీఠం పాదకథలికం పటిసామేతబ్బ"న్తి (మహావ. ౬౬, ౭౮; చూళవ. ౩౭౬, ౩౮౦) ఏవం వుత్తం **ఆసనాదీసు వత్తం** నామ. **ఉపాహనాయ వత్తం** నామ "ఉపాహనా పుఞ్ఛితబ్బా, ఉపాహనా పుఞ్ఛన్తేన పఠమం సుక్ఖేన చోళకేన పుఞ్ఛితబ్బా, పచ్ఛా అల్లేనా"తిఆదినా (చూళవ. ౩౫౭, ౩౫౯) వుత్తం. **చీవరే వత్తం** నామ "సచే చీవరం

సిన్నం హోతి, ముహుత్తం ఉణ్హే ఓతాపేతబ్బం, న చ ఉణ్హే చీవరం నిదహితబ్బ”న్తిఆదినా (మహావ॰ ౬౬, ౭౮; చూళవ॰ ౩౭౬, ౩౭౯) వుత్తం.

౧౪౭. **పరిభోజనీయపానీయ-వచ్చప్పస్సావతానిసూ**తి ఏత్థ సచే పానీయం న హోతి, పానీయం ఉపట్ఠాపేతబ్బం. సచే పరిభోజనీయం న హోతి, పరిభోజనీయం ఉపట్ఠాపేతబ్బం. సచే వచ్చకుటి ఉక్లాపా హోతి, వచ్చకుటి సమ్మజ్జితబ్బా. **తథా** పస్సావట్ఠానే ఏవం **వత్తం** చరితబ్బన్తి అత్థో. “విహారం సోధేన్తేన పఠమం పత్తచీవరం నీహరిత్వా ఏకమన్తం నిక్ఖిపితబ్బ”న్తిఆదినా నయేన వుత్తం **విహారసోధనే వత్తం** నామ. “భూమత్థరణం ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా అతిహరిత్వా యథాపఞ్ఞత్తం పఞ్ఞాపేతబ్బ”న్తిఆదినా (మహావ॰ ౬౬, ౭౮; చూళవ॰ ౩౭౬, ౩౭౯) వుత్తం పున **పఞ్ఞాపనే వత్తం** నామ.

౧౪౮. ఇదాని విహారం సోధేన్తేన ఏవం సోధేతబ్బన్తి తం దస్సేతుం “**న పప్ఫోటేయ్యా**”తిఆదిమాహ . తస్సత్థో – విహారం సోధేన్తో భిక్ఖు భూమత్థరణాదిసయనాసనం పటివాతే వా పఙ్గణే వా పానీయసామన్తా వా న పప్ఫోటేయ్యాతి. **పఙ్గణే**తి బహూనం సన్నిపాతే ఠానే.

౧౪౯. **న్హానే**తి “సచే ఉపజ్ఝాయో నహాయితుకామో హోతి, నహానం పటియాదేతబ్బం. సచే సీతేన అత్థో హోతి, సీతం పటియాదేతబ్బ”న్తిఆదినా (మహావ॰ ౬౬; చూళవ॰ ౩౭౬) వుత్తం **నహానే వత్తం** నామ, “ఉపజ్ఝాయస్స గత్తతో ఉదకం సమ్మజ్జితబ్బం, నివాసనం దాతబ్బ”న్తిఆదినా (మహావ॰ ౬౬; చూళవ॰ ౩౭౬) వుత్తం **నహాతస్స కాతబ్బం** నామ. **రఙ్గపాకే**తి “సచే ఉపజ్ఝాయస్స ఆచరియస్స రజనం పచితబ్బం హోతి, సద్ధివిహారికేన అన్తేవాసికేన పచితబ్బ”న్తి (మహావ॰ ౬౬, ౭౮; చూళవ॰ ౩౭౬, ౩౭౯) వుత్తం. **ధోవనే**తి “సచే ఉపజ్ఝాయస్స ఆచరియస్స చీవరం ధోవితబ్బం హోతి, సద్ధివిహారికేన అన్తేవాసికేన ధోవితబ్బం, ఉస్సుక్కం వా కాతబ్బ”న్తి (మహావ॰ ౬౬, ౭౮; చూళవ॰ ౩౭౬, ౩౭౯) వుత్తం. **సిబ్బనే**తి “సచే ఉపజ్ఝాయేన ఆచరియేన చీవరం కాతబ్బం హోతి, సద్ధివిహారికేన అన్తేవాసికేన కాతబ్బ”న్తి (మహావ॰ ౬౬, ౭౮; చూళవ॰ ౩౭౬, ౩౭౯) వుత్తం. చీవరే థేవే రితే రజన్తో న వజే న పక్కమేయ్యాతి అత్థో. “చీవరం రజన్తేన సాధుకం సమ్పరివత్తకం సమ్పరివత్తకం రజితబ్బం, న చ అచ్ఛిన్నే థేవే పక్కమితబ్బ”న్తి (మహావ॰ ౬౬, ౭౮; చూళవ॰ ౩౭౬, ౩౭౯) హి వుత్తం.

౧౫౦. **ఏకచ్చస్సా**తి ఆచరియుపజ్ఝాయానం విసభాగస్స అనత్థకామస్స వేరిపుగ్గలస్స. **అనాపుచ్ఛా**తి ఆచరియుపజ్ఝాయానం అనారోచేత్వా. **కిఞ్చన**న్తి యం కిఞ్చి.

౧౫౧-౨. **తస్సా**తి ఏకచ్చస్స. **నిన్నేతు**న్తి నీహరితుం. **కిచ్చయం పరికమ్మం వా**తి వేయ్యావచ్చం వా పిట్ఠిపరికమ్మాదిపరికమ్మం వా అత్తనా తస్స కాతుం వా తేన అత్తనో కారాపేతుం వాతి ఏవమత్థో వేదితబ్బో.

౧౫౩. సచే ఆచరియుపజ్ఝాయా అఞ్ఞత్థ గతా హోన్తి, పరివేణం గన్త్వా అపస్సన్తేహి గామం పవిసితుం వట్టతి. గామం పవిసన్తో సచే పస్సతి, ఆపుచ్ఛితబ్బమేవాతి వదన్తి. “ఉపజ్ఝాయం అనాపుచ్ఛా న దిసా పక్కమితబ్బా”తి (మహావ॰ ౬౬, చూళవ॰ ౩౭౬) హి వుత్తం. అత్తనో **కిచ్చయం** నామ అన్తోవిహారేపి అత్తనో పత్తపచనచీవరకమ్మకేసచ్ఛేదనాది.

౧౫౪. **సఙ్ఘాయత్తకమ్మాని** నామ పరివాసమానత్తఅబ్భానతజ్జనీయనియస్సపబ్బాజనీయపటిసారణీయఉక్ఖేపనాదయో.

౧౩౩. **వుట్ఠానం నేసమాగమేతి** "సచే ఉపజ్ఝాయో వా ఆచరియో వా గిలానో హోతి, యావజీవం ఉపట్ఠాతబ్బో, వుట్ఠానమస్స ఆగమేతబ్బ"న్తి (మహావ. ౬౬; చూళవ. ౩౭౬) హి వుత్తం. ఉపజ్ఝాచరియవత్తవినిచ్ఛయో.

ఉపజ్ఝాచరియవత్తనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౬. వచ్చప్పస్సావట్ఠానికనిద్దేసవణ్ణనా

౧౩౬. యథావుడ్ఢం న కరేయ్య వచ్చన్తి సమ్బన్ధో. యథానుపుబ్బియా లబ్భతీతి సమ్బన్ధో. ఇమేసు పన తీసు ఠానేసు యో యో పఠమం ఆగచ్ఛతి వుడ్ఢో వా నవో వా, సో సో ఆగతపటిపాటియా కాతుఞ్చ నహాయితుఞ్చ లబ్భతీతి అధిప్పాయో.

౧౩౭. **ఉబ్భజిత్వాతి** (చూళవ. ౩౭౩, ౩౭౪) నివాసనం దూరతోవ ఉక్ఖిపిత్వా నో పవిసేయ్య. సహసా చ నో పవిసేయ్యాతి సమ్బన్ధో. "బహి ఠితేన ఉక్కాసితబ్బ"న్తి చ "సాధుకం అతరమానేన వచ్చకుటి పవిసితబ్బా"తి చ వుత్తత్తా ఉక్కాసిత్వావ అతరమానో పవిసేయ్యాతి అత్థో. "న ఉబ్భజిత్వా పవిసితబ్బా, వచ్చపాదుకాయ ఠితేన ఉబ్భజితబ్బ"న్తి (చూళవ. ౩౭౪) వచనతో **''ఉబ్భజేయ్య పాదుకాస్వేవ సణ్ఠితో''**తి వుత్తం.

౧౩౮. న కరేయ్య ఉభయం **న కరేయ్యుభయం**.

౧౩౯. **కూపేతి** (చూళవ. ౩౭౪) వచ్చకూపే. **కట్ఠన్తి** అవలేఖనకట్ఠం. పస్సావదోణియా ఖేళం న కాతబ్బన్తి అత్థో. **నావలేఖేయ్య ఫరుసేనాతి** ఫాలితకట్ఠేన వా ఖరేన వా గణ్ఠికేన వా కణ్టకేన వా సుసిరేన వా పూతినా వా నావలేఖితబ్బన్తి అత్థో. **ఊహతఞ్చాపీతి** గూథమక్ఖితమ్పి ధోవయే అత్తనా వా పరేన వా కతన్తి అధిప్పాయో.

౧౪౦. **ఉబ్భజిత్వా న నిక్ఖమేతి** ఏత్థ "వచ్చపాదుకాయ ఠితేన పటిచ్ఛాదేతబ్బ"న్తి (చూళవ. ౩౭౪) హి వుత్తం, పున "ఆచమనపాదుకాయం ఠితేన ఉబ్భజితబ్బ"న్తి (చూళవ. ౩౭౪) చ వుత్తం. "చపు చపూ"తి సద్దం కత్వా నాచమేయ్యాతి అత్థో. వచ్చప్పస్సావట్ఠానికవినిచ్ఛయో.

వచ్చప్పస్సావట్ఠానికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౭. ఆపుచ్ఛకరణనిద్దేసవణ్ణనా

౧౪౧. **థేరేనాతి** సఙ్ఘత్థేరేన.

౧౪౨. తత్థ తత్థ సన్నిపతితానం సబ్బేసం వుడ్ఢో వుడ్ఢతరో, తస్మిం **వుడ్ఢతరాగమే** పున ఆపుచ్ఛనం నత్థి. **భత్తగ్గే చానుమోదతోతి** ఏత్థ దానపతినా యాచితేన దహరేన వుడ్ఢేన అనాపుచ్ఛిత్వా కథేతుం వట్టతీతి వదన్తి.

౧౪౩. **ఏకవిహారకేతి** ఏకోవరకే వుడ్ఢేన వసన్తో అనాపుచ్ఛా న సజ్ఝాయేయ్యాతి అత్థో. **ఉద్దేసం పరిపుచ్ఛఞ్చ నో దదేతి** ఉద్దేసం వా పరిపుచ్ఛం వా నో దదేయ్య.

౧౬౪. న వివరేయ్య న థకేయ్య చాతి సమ్బన్ధో. ద్వారం నామ మహావళఞ్జం, తత్థ ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థి.

౧౬౫. వుడ్ఢేన చఙ్కమే చఙ్కమన్తోపి యేన వుడ్ఢో, తేన పరివత్తయేతి సమ్బన్ధో. ఆపుచ్ఛకరణవినిచ్ఛయో.

ఆపుచ్ఛకరణనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౮. నగ్గనిద్దేసవణ్ణనా

౧౬౬. “న త్వేవ నగ్గేన ఆగన్తబ్బం, యో ఆగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పారా॰ ౫౧౭) వుత్తత్తా (చూళవ॰ ౨౬౧;) “**నగ్గో మగ్గం న వజే**”తి వుత్తం.

౧౬౭. **పటిచ్ఛాదిసూ**తి “తేన ఖో పన సమయేన భిక్ఖూ జన్తాఘరేపి ఉదకేపి పరికమ్మం కాతుం కుక్కుచ్చాయన్తి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిస్సో పటిచ్ఛాదియో జన్తాఘరప్పటిచ్ఛాదిం ఉదకప్పటిచ్ఛాదిం వత్థప్పటిచ్ఛాది”న్తి ఏవం వుత్తాసు తీసు పటిచ్ఛాదీసూతి అత్థో. **దువే**తి ఏతాసు తీసు పటిచ్ఛాదీసు ఉదకజన్తాఘరప్పటిచ్ఛాదియో పరికమ్మే కప్పన్తీతి అధిప్పాయో. **వత్థచ్ఛాదీ**తి వత్థప్పటిచ్ఛాది. **సబ్బత్థా**తి ఖాదనీయసాయనీయాదీసు సబ్బకమ్మేసు కప్పియాతి అత్థో. నగ్గవినిచ్ఛయో.

నగ్గనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౯. న్హానకప్పనిద్దేసవణ్ణనా

౧౬౮. **పురతో**తి (చూళవ॰ ౩౭౨) థేరానం పురతో ఉపరి వా న చ న్హాయేయ్యాతి అత్థో.

౧౬౯-౧౭౧. **కుట్టత్థమ్భతరుట్టానే**తి ఏత్థ (చూళవ॰ ౨౪౩; చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౩) కుట్టే వా థమ్భే వా తరుమ్హి వా అట్టానఫలకే వా కాయం న ఘంసయేతి అత్థో. **గన్ధబ్బహత్థో** నామ మక్కటహత్థసదిసో దారుఆదిమయో. **కురువిన్దకసుత్తియా**తి కురువిన్దసుత్తియా. మల్లకేన వా అఞ్ఞమఞ్ఞం వా. “న భిక్ఖవే విగ్గయ్హ పరికమ్మం కారాపేతబ్బం. యో కారాపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౨౪౩) ఏవం వుత్తం విగ్గహపరికమ్మం సన్ధాయ “**అఞ్ఞమఞ్ఞం వా**”తి వుత్తం.

ఇదాని కప్పియాని దస్సేతుం “**కపాలిట్ఠకఖణ్డానీ**”తిఆదిమాహ. సబ్బేసం వట్టతీతి సమ్బన్ధో . గిలానస్సపి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౪౩) అగిలానస్సపి ఇమాని కపాలిట్ఠకఖణ్డాదీని కాయఘంసనే వట్టన్తి. **పుథుపాణీ**తి (చూళవ॰ ౨౪౪) హత్థపరికమ్మం వుచ్చతి. తస్మా సబ్బేసం హత్థేన పిట్ఠిపరికమ్మం కాతుం వట్టతి. **అకతమల్లకం** నామ ఏకదారిమం పరిచ్ఛిన్దిత్వా కతం. పాసాణాదయో పాదఘంసనే ఏవ కప్పియా. న్హానకప్పవినిచ్ఛయో.

న్హానకప్పనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౦. అవన్దియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౭౨. “నానాసంవాసకో వుడ్ఢతరో అధమ్మవాదీ అవన్దియో”తి (చూళవ. ౩౧౨; పరి. ౪౬౭) ఏవం వుత్తత్తా లద్ధినానాసంవాసకో ఇధ **నానాసంవాసకో**. పారివాసియమూలాయపటికస్సనారహమానత్తారహమానత్తచారిఅబ్భానారహా **గరుకట్ఠా**తి ఇధ గహితా. ఇమే పన అఞ్ఞమఞ్ఞం యథావుడ్ఢం వన్దనాదీని లభన్తి, పకతత్తేన అవన్దనీయాతి అధిప్పాయో. అవన్దనీయవినిచ్ఛయో.

అవన్దియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౧. చమ్మనిద్దేసవణ్ణనా

౧౭౩. ఇదాని “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బపచ్చన్తిమేసు జనపదేసు చమ్మాని అత్థరణాని ఏళకచమ్మం అజచమ్మం మిగచమ్మ”న్తి (మహావ. ౨౫౯) ఏవం వుత్తచమ్మాని దస్సేతుం “**మిగాజేళకచమ్మానీ**”తిఆదిమాహ. **పరిభుఞ్జితు**న్తి (మహావ. అట్ఠ. ౨౬౨) మఞ్చాదీసు యత్థ కత్థచి అత్థరిత్వా నిపజ్జితుం వా నిసీదితుం వా వట్టన్తీతి అత్థో. రోహితేణీపసదా చ కురుఙ్గా చ చ-సద్దేన అఞ్ఞేపి వాళమిగా మిగమాతుకాదయోపి మిగజాతికా ఏవాతి అధిప్పాయో.

౧౭౪. అనుఞ్ఞాతతో అఞ్ఞన్తి –

> “మక్కటో కాళసీహో చ, సరభో కదలీమిగో;
> యే చ వాళమిగా కేచి, తేసం చమ్మం న వట్టతీ”తి. –

ఏత్థ **వాళమిగ**గ్గహణేన వుత్తావసేసా అన్తమసో గోమహింసాదయో గహితాతి వేదితబ్బా. **థవికా**తి ఉపాహనకోసకసత్థకోసకకుఞ్చికకోసకాతి వేదితబ్బా, న పత్తత్థవికాదయో. చమ్మవినిచ్ఛయో.

చమ్మనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౨. ఉపాహననిద్దేసవణ్ణనా

౧౭౫. గుణఙ్గుణూపాహనాతి (మహావ. అట్ఠ. ౨౪౫) చతుపటలతో పట్ఠాయ వుచ్చతి, న ఏకద్వితిపటలతో పట్ఠాయ “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఏకపలాసికం ఉపాహనం, న భిక్ఖవే దిగుణా ఉపాహనా ధారేతబ్బా, న తిగుణా ఉపాహనా ధారేతబ్బా, న గుణఙ్గుణూపాహనా ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౨౪౫) వుత్తత్తా. “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఓముక్కం గుణఙ్గుణూపాహనం, న భిక్ఖవే నవా గుణఙ్గుణూపాహనా ధారేతబ్బా, యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౨౪౭) వుత్తత్తా “**నవా**”తి వుత్తం. సబ్బత్థాపి మజ్ఝిమదేసే గిలానోపి నవం గుణఙ్గుణూపాహనం న లభతి, ఏకవారమ్పి అఞ్ఞేహి పరిభుత్తం ఓముక్కఉపాహనసఙ్ఖాతం లభతి, పచ్చన్తిమేసు జనపదేసు గిలానో నవమ్పి లభతీతి వేదితబ్బం “అనుజానామి, భిక్ఖవే, సబ్బపచ్చన్తిమేసు జనపదేసు గుణఙ్గుణూపాహన”న్తి (మహావ. ౨౫౯) అవిసేసేన వుత్తత్తా.

సబ్బస్సాతి గిలానస్సాపి అగిలానస్సాపీతి అత్థో. మజ్ఝిమదేసేపి పచ్చన్తిమదేసేపి ఆరామే ఆరామూపచారే గిలానస్సాపి అగిలానస్సాపి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, అజ్ఝారామే ఉపాహనం ధారేతు"న్తి (మహావ. ౨౪౯) వుత్తత్తా కప్పియన్తి అత్థో. **సబ్బత్థా**తి ఆరామేపి గామేపి. **అకల్లకస్సా**తి గిలానస్స. ఏత్థ పన మజ్ఝిమదేసే గిలానస్స గుణఙ్గుణూపాహనా పరిభుత్తావ ఆరామేపి గామేపి వట్టతి, పచ్చన్తిమదేసే అపరిభుత్తాపి. మజ్ఝిమదేసేపి పచ్చన్తిమదేసేపి భగవతా గిలానస్సేవ ఉపాహనా అనుఞ్ఞాతా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యస్స పాదా వా దుక్ఖా, పాదా వా ఫలితా, పాదఖిలో వా ఆబాధో, ఉపాహనం ధారేతు"న్తి (మహావ. ౨౪౯) చ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానేన భిక్ఖునా సఉపాహనేన గామం పవిసితు"న్తి (మహావ. ౨౫౬) వుత్తత్తా చ. మజ్ఝిమదేసే చ గిలానో నవం గుణఙ్గుణూపాహనం ధారేతుం యది లభతి, కథం పదేసపఞ్ఞత్తి హోతీతి? సబ్బత్థ పన భగవతా గిలానస్సేవ ఉపాహనా అనుఞ్ఞాతా, తస్మా మజ్ఝిమదేసే గిలానో నవం గుణఙ్గుణూపాహనం లభతీతి గహేతబ్బన్తి వదన్తి.

౧౭౬-౯. సబ్బావ నీలకా (మహావ. ౨౪౬; మహావ. అట్ఠ. ౨౪౬) **సబ్బనీలకా**. ఏస నయో సబ్బత్థ **ఓదాతకా**దీసుపి. ఓదాతం పన నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం పటిక్ఖిత్తం, అనులోమవసేన పన ఇధ పటిక్ఖిత్తన్తి వేదితబ్బం. **మహారఙ్గరత్తా** సతపదిపిట్ఠివణ్ణా. **మహానామరఙ్గరత్తా** మన్దరత్తా. **మఞ్జేట్ఠికా** కణవేరపుప్ఫవణ్ణా. పుప్ఫలతాదీహి విచిత్తా **చిత్రా**. **నీలపీతాదివద్ధికా**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఓదాతలోహితమఞ్జేట్ఠికమహారఙ్గమహానామరఙ్గరత్తాదివసేన వద్ధికా గహితా. సీహబ్యగ్ఘుద్దాజినదీపీనం చమ్మేహి చాతి సమ్బన్ధో. **కోచీ**తి గిలానోపి అగిలానోపి.

౧౮౦. సకలం వా ఏకదేసకం వా రజనం చోళేన (మహావ. అట్ఠ. ౨౪౬) పుఞ్ఛిత్వా వళఞ్జేయ్యాతి అత్థో. ఖల్లకాదికం పన సబ్బం హరిత్వా వళఞ్జేతబ్బం. ఉపాహనవినిచ్ఛయో.

ఉపాహననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౩. అనోలోకియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౮౧. **ఇత్థియా**తి తదహుజాతాయపి దారికాయ. ఆదాసే (చూళవ. ౨౪౭) వా ఉదకపత్తే వా అత్తనో ముఖం అవలోకేయ్య, అస్స దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆబాధపచ్చయా ఆదాసే వా ఉదకపత్తే వా ముఖనిమిత్తం ఓలోకేతు"న్తి (చూళవ. ౨౪౭) వుత్తత్తావణాదీని వా "జిణ్ణో ను ఖోమ్హి, నో వా"తి ఏవం ఆయుసఙ్ఖారం వా ఓలోకేతుం వట్టతి. అనోలోకియవినిచ్ఛయో.

అనోలోకియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౪. అఞ్జనీనిద్దేసవణ్ణనా

౧౮౨. వట్టా వా అట్ఠసోళసంసా వా మట్ఠా పుప్ఫలతాదీహి అచిత్తకా అఞ్జనీ వట్టతీతి అత్థో. **తిస్సోపి** వట్టన్తి, ఏకాయ వా ద్వీసు వా కథా ఏవ నత్థీతి అధిప్పాయో. **లేఖా**తి వట్టలేఖా. **బన్ధితు**న్తి పిధానకబన్ధనత్థం.

౧౮౩. రూపన్తి సకుణరూపాది. యది చ ఏదిసం అఞ్ఞేహి కతం లభతి, ఘంసిత్వా వా ఛిన్దిత్వా వా యథా వా న పఞ్ఞాయతి, తథా సుత్తేన వేఠేత్వా వళఞ్జేతబ్బం.

౧౮౪. థవికాతి అఞ్జనిథవికా. అఞ్జనిసలాకాపి లబ్భతీతి సమ్బన్ధో.

౧౮౫-౬. అట్ఠీతి (మహావ॰ ౨౬౬; మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౬౪) మనుస్సట్ఠిం ఠపేత్వా అవసేసట్ఠి. విసాణదన్తేసు అకప్పియం నామ నత్థి. ఆమలకకక్కాదీహి కతా **ఫలమయా. తమ్మయా**తి ఇధ వుత్తేహేవ నిబ్బత్తా. అఞ్జనీవినిచ్ఛయో.

అఞ్జనీనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౩. అకప్పియసయననిద్దేసవణ్ణనా

౧౮౭-౯. "ఉచ్చకో ఆసన్దికో ఉప్పన్నో హోతి, అనుజానామి భిక్ఖవే ఉచ్చకమ్పి ఆసన్దిక"న్తి (చూళవ॰ ౨౯౭) వచనతో మఞ్చస్స ఉపడ్ఢభాగప్పమాణేన ఏకతోభాగేన దీఘమ్పి సుగతఙ్గులేన అతిరేకట్ఠఙ్గులపాదకం ఇధ **ఆసన్దీ**తి అధిప్పేతం, చతురంసాసన్దికో పన పమాణాతిక్కన్తకోపి వట్టతి. **తూలీ**తి పకతితూలికా. **పల్లఙ్కో**నామ ఆహరిమేహి వాళేహి కతోతి వుత్తో. తత్థేవ "సీహరూపాదిం దస్సేత్వా కతో పన వట్టతీ"తి వదన్తి. **పటిక**న్తి సేతత్థరణం. **గోనచిత్తక**న్తి ఏత్థ చతురఙ్గులాధికలోమో కోజవో **"గోనకో"**తి వుచ్చతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కోజవ"న్తి (మహావ॰ ౩౩౭) **చీవరక్ఖన్ధకే** వుత్తత్తా చతురఙ్గులలోమకం పకతికోజవం వట్టతి. రతనచిత్తం చిత్తకం న వట్టతి. **పటలీ**తి ఘనపుప్ఫరత్తఅత్థరణం . **వికతీ**తి సీహబ్యగ్ఘాదిరూపవిచిత్తో ఉణ్ణామయత్థరణకో. **ఉద్దలోమీ**తి ఏకతోఉగ్గతపుప్ఫం. **ఏకన్తలోమికా**తి ఉభతోఉగ్గతపుప్ఫం.

కుత్తన్తి సోళసన్నం నాటకిత్థీనం ఠత్వా నచ్చనయోగ్గం ఉణ్ణామయత్థరణం. **కోసెయ్య**న్తి రతనపరిసిబ్బితం కోసెయ్యసుత్తమయం పచ్చత్థరణం. **కట్టిస్స**న్తి రతనపరిసిబ్బితం కోసెయ్యకట్టిస్సమయం పచ్చత్థరణం. కోసెయ్యఞ్చ కట్టిస్సఞ్చ రతనపరిసిబ్బితానేవ న వట్టన్తి, సుద్ధాని వట్టన్తి. **హత్థిఅస్సరథత్థరా** తేసం ఉపరి అత్థరణకఅత్థరణావ. **అజినప్పవేణీ**తి అజినచమ్మేహి మఞ్చప్పమాణేన సిబ్బిత్వా కతా పవేణీ, తేన చ కదలీమిగచమ్మం సేతవత్థస్స ఉపరి పత్థరిత్వా సిబ్బిత్వా కతం పవరప్పచ్చత్థరణం కదలీమిగప్పవరప్పచ్చత్థరణం, తేన చ అత్థతం **అజినప్పవేణీకదలీమిగప్పవరప్పచ్చత్థరణత్థతం**.

సేతవితానమ్పి హేట్ఠా అకప్పియప్పచ్చత్థరణే సతి న వట్టతి, కప్పియప్పచ్చత్థరణే సతి వట్టతి, రత్తవితానస్స హేట్ఠా కప్పియప్పచ్చత్థరణే సతిపి న వట్టతి ఏవ. సీసూపధానం పాదూపధానన్తి మఞ్చస్స ఉభతోలోహితకం ఉపధానం న వట్టతి. యం పన ఏకమేవ ఉపధానం హోతి, ఉభోసు అన్తేసు రత్తం వా పదుమవణ్ణం వా చిత్తం వా, సచే పమాణయుత్తం, వట్టతి, మహాఉపధానం పన పటిక్ఖిత్తం.

౧౯౦. ఆసన్దాదిత్తయాతి ఆసన్దీ తూలీ పల్లఙ్కోతి ఇదం తయం నామం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఠపేత్వా తీణి ఆసన్దిం పల్లఙ్కం తూలికం సేసకం గిహివికటం అభినిసీదితుం, న త్వేవ అభినిపజ్జితు"న్తి (చూళవ॰ ౩౧౪) హి వుత్తం. సేసే గిహిసన్తకే నిసీదితుం లబ్భతీతి అత్థో. యది ధమ్మాసనే సఙ్ఘికమ్పి గోనకాదిం భిక్ఖూహి అనాణత్తా ఆరామికాదయో సయమేవ పఞ్ఞపేన్తి చేవ నీహరన్తి చ, ఏతం **గిహివికటనీహారం** నామ, ఇమినా గిహివికటనీహారేన వట్టతి. **భత్తగ్గం** నామ విహారే ఏవ దానట్ఠానం.

౯౯౧. చతున్నం పాదానం, తీసు పస్సేసు అపస్సయానఞ్చ వసేన **సత్తఙ్గో**. ఏకపస్సేన యుత్తో **పఞ్చఙ్గో**. ఇమే పన సత్తఙ్గపఞ్చఙ్గా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఉచ్చకమ్పి సత్తఙ్గ"న్తి (చూళవ. ౨౯౪) వుత్తత్తా పమాణాతిక్కన్తాపి వట్టన్తి. తేన వుత్తం "**ఉచ్చపాదకా**"తి. తూలోనద్ధా మఞ్చపీఠా ఘరేయేవ నిసీదితుం కప్పన్తీతి సమ్బన్ధో.

౯౯౨. **చీవరచ్ఛవియోతి** ఛన్నం చీవరానం, ఛన్నం అనులోమచీవరానఞ్చ అఞ్ఞతరచీవరచ్ఛవియోతి అత్థో. **సబ్బత్థాతి** మఞ్చేపి పీఠేపి భత్తగ్గేపి అన్తరఘరేపీతి అత్థో. ఇమాసం పన భిసీనం పమాణపరిచ్ఛేదోపి నత్థి, మఞ్చపీఠాదీనం వసేన అనురూపం సల్లక్ఖేత్వా పమాణం కాతబ్బం.

౯౯౩. "తూలికా ఉప్పన్నా హోతి. అనుజానామి, భిక్ఖవే, విజటేత్వా బిమ్బోహనం కాతుం, తీణి తూలాని రుక్ఖతూలం లతాతూలం పోటకితూల"న్తి (చూళవ. ౨౯౭) వుత్తత్తా తూలత్తయఞ్చ (చూళవ. అట్ఠ. ౨౯౭; కఙ్ఖా. అట్ఠ. తూలోనద్ధసిక్ఖాపదవణ్ణనా) బిమ్బోహనే వట్టతి. ఇమేహి తీహి తూలేహి సబ్బేసం రుక్ఖలతాతిణానం తూలం అనుఞ్ఞాతన్తి వేదితబ్బం. భిసియం పన కిఞ్చి తూలం న వట్టతియేవ. **భిసిగబ్భోతి** భిసియా వుత్తం చోళాదిపఞ్చకం బిమ్బోహనే అనుఞ్ఞాతన్తి సమ్బన్ధో. **మిగపక్ఖినన్తి** సీహాదీనం సబ్బచతుప్పదానం హంసమోరాదీనం సబ్బపక్ఖీనం లోమాని కప్పన్తి. మసూరకే అనుఞ్ఞాతన్తి సమ్బన్ధో.

౯౯౪. ఇదాని భిసియం కప్పియాకప్పియం దస్సేతుం "**మనుస్సలోమ**"న్తిఆదిమాహ. **ఉణ్ణాయన్తి** (చూళవ. ౨౯౭; చూళవ. అట్ఠ. ౨౯౭) ఉణ్ణాభిసియం మనుస్సలోమం న లబ్భతీతి అత్థో. ఉణ్ణాభిసియమ్పి మనుస్సలోమం ఠపేత్వా యేసం కేసఞ్చి పక్ఖిచతుప్పదానం లోమం వట్టతీతి అత్థో. **పణ్ణేతి** పణ్ణభిసియఞ్చ పుప్ఫఞ్చ సుద్ధం తమాలపత్తఞ్చ న లబ్భం, అవసేసం యం కిఞ్చి పణ్ణం లబ్భతీతి అత్థో. తమాలపత్తకమ్పి అఞ్ఞేహి మిస్సం వట్టతీతి. చోళవాకతిణేసు అకప్పియం నామ నత్థి. **ఆసనఞ్చేవ అప్పటివేక్ఖితం న లబ్భన్తి** ఆసనసామఞ్ఞతో పసఙ్గేన వుత్తం. అకప్పియసయనవినిచ్ఛయో.

అకప్పియసయననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౬. సమానాసనికనిద్దేసవణ్ణనా

౯౯౫. తిణ్ణం వస్సానం అన్తరం **తివస్సన్తరం**. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తివస్సన్తరేన సహ నిసీదితు"న్తి (చూళవ. ౩౨౦) హి వుత్తం. యో ద్వీహి వస్సేహి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౦) వుడ్ఢో వా నవో వా, సో తివస్సన్తరో నామ.

౯౯౬. **మునీతి** బుద్ధముని. **సబ్బేహేవాతి** అనుపసమ్పన్నేహిపి.

౯౯౭. **అన్తన్తి** పచ్ఛిమం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యం తిణ్ణం పహోతి, ఏత్తకం పచ్ఛిమం దీఘాసన"న్తి (చూళవ. ౩౨౦) వుత్తత్తా యం తిణ్ణం పహోతి, ఏతం సంహారిమం వా హోతు అసంహారిమం వా, తథారూపేసు ఫలకఖణ్డేసుపి నిసీదితుం వట్టతి. **ద్విన్నన్తి** ద్విన్నం సమానాసనికానం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దువగ్గస్స మఞ్చం దువగ్గస్స పీఠ"న్తి (చుళవ. ౩౨౦) వుత్తత్తా ద్వే సమానాసనికా సహ నిసీదితుం లభన్తి. అఞ్ఞేహి అసమానాసనికేహి, అనుపసమ్పన్నాదీహి వా ద్వే హుత్వాపి నిసీదితుం న లభన్తి. సమానాసనికవినిచ్ఛయో.

సమానాసనికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౭. అసంవాసికనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯౮. **ఉక్ఖిత్తో**తి ఆపత్తియా అదస్సనే, అప్పటికమ్మే, పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే వా ఉక్ఖిత్తకోతి తివిధోపి ఇధ ఉక్ఖిత్తో గహితో. **అనుపసమ్పన్నో**తి ఇమినా సిక్ఖమానసామణేరసామణేరిసిక్ఖాపచ్చక్ఖాతకా గహితాతి వేదితబ్బా. **ఛిన్నమూలకో** నామ అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపన్నకో. **నానాసంవాసో**తి లద్ధినానాసంవాసకో. “నానాసీమాయ ఠితచతుత్థో కమ్మం కరేయ్య, ఇద్ధియా వేహాసే ఠితచతుత్థో కమ్మం కరేయ్య, అకమ్మం న చ కరణీయ”న్తి హి వుత్తత్తా ఇమేపి “అసంవాసికా”తి వుత్తా. ఏతేసు పన ఉక్ఖిత్తకేహి సద్ధిం ఉపోసథాదీని కరోన్తో పాచిత్తియం ఆపజ్జతి. నిస్సీమట్ఠవేహాసట్ఠేహి కరోన్తస్స కమ్మం కుప్పతి, దుక్కటఞ్చ హోతి, ఇతరేహి దుక్కటం. అసంవాసికవినిచ్ఛయో.

అసంవాసికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౮. కమ్మనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯౯. **అధమ్మకమ్మ**న్తి ఏత్థ కథం అధమ్మకమ్మం హోతీతి చే? వుత్తఞ్హేతం భగవతా “కతమఞ్చ, భిక్ఖవే, అధమ్మకమ్మం? ఞత్తిదుతియే చే, భిక్ఖవే, కమ్మే ఏకాయ ఞత్తియా కమ్మం కరోతి, న చ కమ్మవాచం అనుస్సావేతి, అధమ్మకమ్మం. ద్వీహి ఞత్తీహి కమ్మం కరోతి, న చ కమ్మవాచం అనుస్సావేతి, అధమ్మకమ్మం. ఏకాయ కమ్మవాచాయ కమ్మం కరోతి, న చ ఞత్తిం ఠపేతి, అధమ్మకమ్మం. ద్వీహి కమ్మవాచాహి కమ్మం కరోతి, న చ ఞత్తిం ఠపేతి, అధమ్మకమ్మ”న్తి (మహావ॰ ౩౮౭). ఇమినా నయేన సేసకమ్మేసుపి వుత్తప్పకారేన అకత్వా అఞ్ఞథా కరణం అధమ్మకమ్మన్తి వేదితబ్బం.

వగ్గేనాతి వగ్గేన సఙ్ఘేన. కథఞ్చ వగ్గం హోతీతి చే? యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా, తే అనాగతా హోన్తి, ఛన్దారహానం ఛన్దో అనాహటో హోతి, సమ్ముఖీభూతా పటిక్కోసన్తి, వగ్గకమ్మన్తి ఇమేసు యేన కేనచి ఏకేనపి అఙ్గేన వగ్గం హోతి.

సమగ్గేనాతి సమగ్గేన సఙ్ఘేన. కథం సమగ్గం హోతీతి చే? యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా, తే ఆగతా హోన్తి, ఛన్దారహానం ఛన్దో ఆహటో హోతి, సమ్ముఖీభూతా నప్పటిక్కోసన్తి, సమగ్గకమ్మన్తి ఏవం.

చతుత్థన్తి సమగ్గేన ధమ్మికం. ఏత్తావతా “చత్తారిమాని, భిక్ఖవే, కమ్మాని, అధమ్మేన వగ్గకమ్మం, అధమ్మేన సమగ్గకమ్మం, ధమ్మేన వగ్గకమ్మం, ధమ్మేన సమగ్గకమ్మ”న్తి (మహావ॰ ౩౮౪) ఏవం వుత్తాని చత్తారి కమ్మాని పరిగ్గహితాని హోన్తీతి వేదితబ్బాని.

౨౦౦-౨౦౨. దసవగ్గికో (మహావ॰ ౩౮౮; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా) వీసతివగ్గికో చ **దసవీసతివగ్గికో**. అబ్భానోపసమ్పదాప్పవారణా ఠపేత్వా సబ్బకమ్మేసు కమ్మప్పత్తోతి సమ్బన్ధో. ఏవం సేసేసుపి. **ఇతరో**తి వీసతివగ్గో చ అతిరేకవీసతివగ్గో చ.

౨౦౩. ఇదాని కమ్మప్పత్తే చ ఛన్దారహే చ దస్సేతుం ''**చతువగ్గేనా**''తిఆది వుత్తం. తత్థ (పరి॰ ౪౮౮, ౪౯౭; పరి॰ ౪౮౭-౪౮౮) **పకతత్తా** నామ యే పారాజికఉక్ఖిత్తలద్ధినానాసంవాసకా న హోన్తి. **పరేతి** ఏకసీమట్ఠా పకతత్తా భిక్ఖూ. యది పకతత్తా భిక్ఖూపి అఞ్ఞతరం గామసీమం వా నదీసముద్దజాతస్సరఖణ్డసీమాసు వా అఞ్ఞతరం పవిసిత్వా ఠితా హోన్తి, నేవ కమ్మప్పత్తా, న ఛన్దారహా. న హి తేసం ఛన్దో వా పారిసుద్ధి వా ఆగచ్ఛతి అఞ్ఞసీమాయం ఠితత్తా. **సేసేపీతి** పఞ్చవగ్గాదికరణీయేపీతి అత్థో.

౨౦౪. అసంవాసగణపూరం వా కత్వా కతం కమ్మం కుప్పఞ్చ హోతి, కారకానఞ్చ దుక్కటన్తి అత్థో. ''యస్స సఙ్ఘో కమ్మం కరోతి, తంచతుత్థో కమ్మం కరేయ్య, అకమ్మం న చ కరణీయ''న్తి (మహావ॰ ౩౯౫) వుత్తత్తా ''**కమ్మారహగణపూరం వా**''తి వుత్తం. ఇదాని పరివాసాదికమ్మానంయేవ పరిసతో విపత్తిం దస్సేతుం ''**గరుకట్ఠగణపూరం వా**''తి వుత్తం. తమ్పి అనిక్ఖిత్తవత్తం సన్ధాయ వుత్తం. నిక్ఖిత్తవత్తో పన సబ్బత్థ గణపూరకో హోతి ఏవ.

౨౦౫. **వారేయ్యాతి** పటిక్ఖిపేయ్య. ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, అధమ్మకమ్మే కయిరమానే పటిక్కోసితు''న్తి (మహావ॰ ౧౫౪) హి వుత్తం. **అన్తరాయే** సతీతి అత్థో. ''అధమ్మకమ్మం ఇదం, న మేతం ఖమతీ''తి ఏవం ద్వే తయో అఞ్ఞమఞ్ఞం దిట్ఠిం ఆవి కరేయ్యున్తి అత్థో. యది ఏకో హోతి, ''న మేతం ఖమతీ''తి ఏవం అధిట్ఠానం కరేయ్యాతి అత్థో. ఏత్తావతా ఏతే నిరాపత్తికా హోన్తి, అన్తరాయా చ ముచ్చన్తి, కమ్మం పన అధమ్మత్తా కుప్పమేవ. **వారేన్తేవ తతోధికాతి** ఏత్థ ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, చతూహి పఞ్చహి పటిక్కోసితుం, ద్వీహి తీహి దిట్ఠిం ఆవి కాతుం, ఏకేన అధిట్ఠాతుం, ''న మేతం ఖమతీ''తి (మహావ॰ ౧౫౪) వుత్తత్తా చత్తారో వా పఞ్చ వా వారేన్తి ఏవాతి అత్థో.

౨౦౬. ఇదాని యేహి పటిక్ఖిత్తం హోతి, తే దస్సేతుం ''**కమ్మారహా**''తిఆది వుత్తం. తత్థ **ఖిత్తచిత్త**-గ్గహణేన ఉమ్మత్తకోపి గహితోవ. **ఏతేసన్తి** యే వుత్తప్పకారా, తేసం పటిక్ఖేపో న రుహతీతి అత్థో.

౨౦౭. ఇదాని యస్స పటిక్ఖేపో రుహతి, తం దస్సేతుం ''**పకతత్తేకసీమట్ఠ-సమసంవాసభిక్ఖునో**''తి వుత్తం. తస్సత్థో (మహావ॰ ౩౯౪) – ఏవరూపస్స భిక్ఖునో పటిక్కోసనా అన్తమసో ఆనన్తరస్సాపి ఆరోచేన్తస్స రుహతీతి. ''భిక్ఖుస్స, భిక్ఖవే , పకతత్తస్స సమానసంవాసికస్స సమానసీమాయం ఠితస్స అన్తమసో ఆనన్తరికస్సపి భిక్ఖునో విఞ్ఞాపేన్తస్స సఙ్ఘమజ్ఝే పటిక్కోసనా రుహతీ''తి (మహావ॰ ౩౯౪) వుత్తం.

౨౦౮. సమ్ముఖా యది పటిక్కోసేయ్యాతి అత్థో. **తిరోక్ఖాతి** పరమ్ముఖా. కాయసామగ్గిం వా ఛన్దం వా నో దదేయ్య, దుక్కటన్తి అత్థో. కమ్మవినిచ్ఛయో.

కమ్మనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౯. మిచ్ఛాజీవవివజ్జనానిద్దేసవణ్ణనా

౨౦౯. **చుణ్ణన్తి** సిరీసచుణ్ణాదికన్తి అత్థో. **మత్తికాతి** పకతిమత్తికా వా పఞ్చవణ్ణా వా సుద్ధా కుజ్ఝట్ఠాదికా వా. **కులసఙ్గహా**తి ఏతేహి సఙ్గహితానం సన్తికే లాభాసాయ కులసఙ్గహత్థన్తి అత్థో. ఏత్థ పన ఇమేహి సఙ్గహితానం సన్తికే ''కిఞ్చి

లభిస్సామీ"తి సఙ్ఘికం వా పుగ్గలికం వా దాతుం న వట్టతి ఏవ. ఇమినా పన నయేన లద్ధం పఞ్చన్నమ్పి సహధమ్మికానం న వట్టతి, మిచ్ఛాజీవఞ్చ హోతి.

౨౧౦-౨౧౧. లాభాసాయ దాయకానం దారకే ఉక్ఖిపిత్వా పరిభటభావో **పారిభటకతా,** తాయ పారిభటకతాయ న జీవయేతి సమ్బన్ధో. సేసేసుపి ఏసేవ నయో. ఖేత్తాదీసు పేసితస్స గమనం **పహేణకమ్మం**. సాసనప్పటిసాసనహరణం **దూతకమ్మం**. పేసితస్స గేహతో గేహగమనం **జఙ్ఘపేసనియం**. లాభాసాయ లఞ్జదాన**మనుప్పదానం. అఞ్ఞేన వాపీ**తి అఙ్గవిజ్జాదినా.

౨౧౨. **విఞ్ఞత్తీ**తి (పారా. ౫౧౫ ఆదయో; పారా. అట్ఠ. ౨.౫౧౫ ఆదయో) అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తి. **అనేసనా**తి పుబ్బే వుత్తేన పుప్ఫదానాదినా పచ్చయేసనా. **కుహనాదీహీ**తి (విభ. ౮౬౧; విభ. అట్ఠ. ౮౬౧; మహాని. ౮౭) కుహనా లపనా నేమిత్తకతా నిప్పేసికతా లాభేన లాభం నిజిగీసనతాతి ఇమేహి పఞ్చహి వత్థూహీతి అత్థో. మిచ్ఛాజీవవినిచ్ఛయో.

మిచ్ఛాజీవవివజ్జనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౦. వత్తనిద్దేసవణ్ణనా

౨౧౩. ఇదాని ఆగన్తుకవత్తాదీని దస్సేతుం "**వత్త**"న్తి మాతికాపదం ఉద్ధటం. పరిక్ఖిత్తస్స (చూళవ. ౩౫౬ ఆదయో; చూళవ. అట్ఠ. ౩౫౭ ఆదయో) విహారస్స పరిక్ఖేపం, అపరిక్ఖిత్తస్స ద్వీహి లేడ్డుపాతేహి పరిచ్ఛిన్నట్ఠానం పత్వా ఉపాహనం ఓముఞ్చిత్వా నీచం కత్వా పప్ఫోటేత్వా ఉపాహనం దణ్డకేన గహేత్వా ఛత్తం అపనామేత్వా సీసం వివరిత్వా సీసే చీవరం ఖన్ధే కరిత్వా సాధుకం అతరమానేన ఆరామో పవిసితబ్బోతి అత్థో.

౨౧౪. **పుచ్ఛేయ్య సయనాసన**న్తి "కతమం మే సేనాసనం పాపుణాతి, కిం అజ్ఝావుత్థం వా అనజ్ఝావుత్థం వా"తి ఏవం పుచ్ఛితబ్బన్తి అత్థో.

౨౧౫-౬. మఞ్చపీఠాదిదారుభణ్డఞ్చ (చూళవ. ౩౬౦; చూళవ. అట్ఠ. ౩౬౦) రజనభాజనాదిమత్తికాభణ్డఞ్చ. **ఆపుచ్ఛా**తి భిక్ఖుస్స వా సామణేరస్స వా ఆరామికస్స వా "ఆవుసో ఇమం జగ్గాహీ"తి ఆరోచేత్వాతి అత్థో. **అఞ్ఞథా**తి ఏవం అకత్వాతి అత్థో.

౨౧౭-౮. **వుడ్ఢాగన్తుకస్సా**తి ఏత్థ (చూళవ. ౩౫౮ ఆదయో; చూళవ. అట్ఠ. ౩౫౯ ఆదయో) దూరతోవ దిస్వా యది "వుడ్ఢో"తి జానాతి, తస్మిం అనాగతే ఏవ ఆసనపఞ్ఞాపనాదివత్తం కాతబ్బన్తి అత్థో. **పాదోదప్పభుతి**న్తి పాదోదకం పాదపీఠం పాదకథలికం ఉపనిక్ఖిపితబ్బన్తి అత్థో. పానీయేన ఆపుచ్ఛన్తేన సచే సకిం ఆనీతం పానీయం సబ్బం పివతి, పునపి ఆపుచ్ఛితబ్బో ఏవ. **పఞ్ఞపే**తి "ఏతం తుమ్హాకం సేనాసనం పాపుణాతీ"తి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బన్తి అత్థో.

౨౧౯-౨౦. "భిక్ఖాచారగామో ఇతో దూరే"తి వా "సన్తికే"తి వా "కాలస్సేవ పిణ్డాయ చరితబ్బ"న్తి వా "ఉపట్ఠాకే చరితబ్బ"న్తి వా గోచరో ఆచిక్ఖితబ్బో. **అగోచరో**తి మిచ్ఛాదిట్ఠికానం వా గామో, పరిచ్ఛిన్నభిక్ఖకో వా గామో, యత్థ ఏకస్స వా ద్విన్నం వా భిక్ఖా దీయతి, సో ఆచిక్ఖితబ్బోతి అత్థో. **కతిక**న్తి సఙ్ఘస్స కతికట్ఠానం. "ఇమం కాలం పవిసితబ్బం, ఇమం కాలం

నిక్ఖమితబ్బ"న్తి ఏవం పవేసననిక్ఖమనకాలం ఆచిక్ఖితబ్బం. కేసుచి ఠానేసు అమనుస్సా వా వాళా వా హోన్తి, తస్మా ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బమేవ. **నిసిన్నేవా**తి ఇదం ఆపత్తిఅభావమత్తదీపకం, ఉట్ఠహిత్వాపి సబ్బం కాతుం వట్టతేవ. వత్తవినిచ్ఛయో.

వత్తనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౧. వికప్పనానిద్దేసవణ్ణనా

౨౨౧. సమ్ముఖాయాతి (పాచి॰ ౩౭౪; పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ వికప్పనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) సమ్ముఖే ఠితస్సాతి అత్థో. **బ్యత్తస్సా**తి వికప్పనవిధానం పచ్చుద్ధరణాదివిధానఞ్చ జానన్తస్స. అబ్యత్తో పన "ఇమినా మయ్హం దిన్న"న్తి గహేత్వాపి గచ్ఛేయ్యాతి అత్థో. **ఏకస్సా**తి ఏకస్స భిక్ఖుస్స.

౨౨౨. నిధేతుంవాతి నిధేతుం ఏవ, నిస్సగ్గియం న హోతీతి అత్థో. పరిభుఞ్జితుం వా విస్సజ్జేతుం వా అధిట్ఠాతుం వా న వట్టతీతి అత్థో.

౨౨౪-౫. అపరా సమ్ముఖా వాతి సమ్ముఖా వికప్పనా ఏవాతి అత్థో. ఇమా ద్వే వికప్పనా అత్తనా ఏవ వికప్పేత్వా పరేన పచ్చుద్ధరాపితత్తా సమ్ముఖా వికప్పనా ఏవాతి వుత్తా.

౨౨౬. మిత్తోతి దళ్హమిత్తో. **సన్దిట్ఠో**తి దిట్ఠమత్తో నాతిదళ్హమిత్తో. "ఇతరేన చ పుబ్బే వుత్తనయేన 'తిస్సో భిక్ఖూ'తి వా 'తిస్సా భిక్ఖునీ'తి వా వత్తబ్బం. పున తేన 'అహం తిస్సస్స భిక్ఖునో, తిస్సాయ భిక్ఖునియా వా దమ్మీ'తి వికప్పేత్వా తేనేవ 'తిస్సస్స భిక్ఖునో, తిస్సాయ భిక్ఖునియా సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ'తి పచ్చుద్ధరితబ్బ"న్తి ఏవం పాఠో గహేతబ్బో.

౨౨౮. దూరసన్తికత్తేకత్త-బహుభావం విజానియాతి ఏత్థ దూరత్తఞ్చ సన్తికత్తఞ్చ ఏకత్తఞ్చ బహుభావఞ్చ విజానిత్వాతి అత్థో.

౨౨౯. "దసాహపరమం అతిరేకచీవరం ధారేతబ్బ"న్తి (పారా॰ ౪౬౨) వుత్తత్తా "**దసాహం వా**"తి వుత్తం. "చీవరకాలసమయో నామ అనత్థతే కథినే వస్సానస్స పచ్ఛిమో మాసో, అత్థతే కథినే పఞ్చ మాసా"తి (పారా॰ ౬౪౯) వుత్తత్తా "**మాసమేకం వా పఞ్చ వా**"తి వుత్తం, మాసం వా ఏకం పఞ్చ వా మాసేతి అత్థో. "భిక్ఖునో పనేవ అకాలచీవరం ఉప్పజ్జేయ్య, ఆకఙ్ఖమానేన భిక్ఖునా పటిగ్గహేతబ్బం. పటిగ్గహేత్వా ఖిప్పమేవ కారేతబ్బం. నో చస్స పారిపూరి, మాసపరమం తేన భిక్ఖునా తం చీవరం నిక్ఖిపితబ్బం ఊనస్స పారిపూరియా సతియా పచ్చాసాయా"తి (పారా॰ ౪౯౯) వుత్తత్తా "**పచ్చాసా సతి మాసక**"న్తి వుత్తం. **నుప్పాదయతీ**తి అనధిట్ఠితం అవికప్పితం నిస్సగ్గిం న జనయతీతి అత్థో. వికప్పనావినిచ్ఛయో.

వికప్పనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౨. నిస్సయనిద్దేసవణ్ణనా

౨౩౦. బ్యత్తస్సాతి ఏత్థ కిత్తావతా బ్యత్తో హోతీతి చే? నిస్సయముచ్చనకేన పన సబ్బన్తిమేన ధమ్మపరిచ్ఛేదేన అత్థతో చ బ్యఞ్జనతో చ ద్వే మాతికా పగుణా వాచుగ్గతా కాతబ్బా, పక్ఖదివసేసు ధమ్మస్సావనత్థాయ సుత్తన్తతో చత్తారో భాణవారా, సమ్పత్తానం పరిసానం పరికథనత్థాయ అన్ధకవిన్దమహారాహులోవాదధమ్మక్ఖన్ధసదిసో ఏకో కథామగ్గో, సఙ్ఘభత్తమఙ్గలామఙ్గలేసు అనుమోదనత్థాయ తిస్సో అనుమోదనా, ఉపోసథప్పవారణాదివిజాననత్థం కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయో , సమణధమ్మకరణత్థం సమాధివసేన వా విపస్సనావసేన వా అరహత్తపరియోసానం ఏకం కమ్మట్ఠానం ఏత్తకం ఉగ్గహేతబ్బం. ఏత్తావతా బ్యత్తో నామ హోతి చాతుదిసో, ఇతరథా అబ్యత్తో.

౨౩౧. ఇదాని నిస్సయగ్గహణాకారం దస్సేతుం ''**ఏకంస**''న్తిఆది వుత్తం. ఏత్థ (మహావ. ౧౦౩) **ఆయస్మతోతి** ఆయస్మన్తం.

౨౩౨. ఇదాని పటిప్పస్సద్ధివిధానం దస్సేతుం ''**పక్కన్తే**''తిఆది వుత్తం, ''పఞ్చిమా, భిక్ఖవే, నిస్సయప్పటిప్పస్సద్ధియో ఉపజ్ఝాయమ్హా. ఉపజ్ఝాయో పక్కన్తో వా హోతి విబ్భన్తో వా కాలకతో వా పక్ఖసఙ్కన్తో వా ఆణత్తియేవ పఞ్చమీ''తి (మహావ. ౮౩), ''ఛయిమా, భిక్ఖవే, నిస్సయప్పటిప్పస్సద్ధియో ఆచరియమ్హా. ఆచరియో పక్కన్తో వా హోతి విబ్భన్తో వా కాలకతో వా పక్ఖసఙ్కన్తో వా ఆణత్తియేవ పఞ్చమీ, ఉపజ్ఝాయేన వా సమోధానగతో హోతీ''తి ఇదం పన ఉభయం ఇధ దస్సితం. సచే ఆచరియుపజ్ఝాయా సామన్తవిహారేసుపి అపరిక్ఖిత్తేసు లేడ్డుపాతద్వయబ్భన్తరే వసన్తి, నిస్సయో న పటిప్పస్సమ్భతి. పరిక్ఖిత్తేసుపి న పటిప్పస్సమ్భతీతి ఏకే. ఆచరియా పన న ఇచ్ఛన్తి. కస్మాతి చే? నిస్సయగ్గహణప్పటిప్పస్సద్ధీనం ఉపచారసీమాయ పరిచ్ఛిన్నత్తా. లేడ్డుపాతేన ఉపచారసీమాపరిచ్ఛేదో పన అపరిక్ఖిత్తేసు ఏవ లబ్భతి, న పరిక్ఖిత్తేసు. తస్మా ఆచరియానం వినిచ్ఛయోవ గహేతబ్బో.

పక్కన్తేతి ఏత్థ (మహావ. అట్ఠ. ౮౩) సచే ఆచరియో అన్తేవాసికం అనామన్తేత్వావ ఉపచారసీమం అతిక్కమతి, నిస్సయో పటిప్పస్సమ్భతి. సచే ఉపచారసీమం అనతిక్కమిత్వావ నివత్తతి, న పటిప్పస్సమ్భతి. ఆచరియం అనామన్తేత్వా అన్తేవాసికస్స గమనేపి ఏసేవ నయో. సచే ఆచరియో కత్థచి గన్తుకామో అన్తేవాసికం ఆపుచ్ఛతి, అన్తేవాసికోపి ''సాధు సాధూ''తి సమ్పటిచ్ఛతి, తఙ్ఖణే ఏవ పటిప్పస్సమ్భతి. ఏవం ఆచరియం ఆపుచ్ఛిత్వా అన్తేవాసికస్స గమనేపి. ద్వీసుపి అన్తోవిహారేయేవ ఠితేసు ఆచరియో వా అన్తేవాసికం, అన్తేవాసికో వా ఆచరియం అనాపుచ్ఛిత్వావ సచే ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమతి, పటిప్పస్సమ్భతి. పక్ఖసఙ్కన్తే వా విబ్భన్తే వా కాలకతే వా తఙ్ఖణేయేవ పటిప్పస్సమ్భతి . **ఆణత్తి** నామ నిస్సయప్పణామనా. దస్సనసవనవసేన దువిధం **సమోధానం.**

౨౩౩. అలజ్జిన్తి ఏత్థ –

> ''సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి;
>
> ఆపత్తిం పరిగూహతి;
>
> అగతిగమనఞ్చ గచ్ఛతి;
>
> ఏదిసో వుచ్చతి అలజ్జిపుగ్గలో''తి. (పరి. ౩౫౯) –

ఏవం వుత్తం. ''న భిక్ఖవే అలజ్జీనం నిస్సాయ వత్థబ్బం. యో వసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తి (మహావ. ౧౨౦) హి వుత్తం.

౨౩౪. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నేన భిక్ఖునా నిస్సయం అలభమానేన అనిస్సితేన వత్థు"న్తి (మహావ॰ ౧౨౧) వుత్తత్తా "**అద్ధికస్సా**"తి వుత్తం. గిలానుపట్ఠాకస్స చ యాచితస్సాతి సమ్బన్ధో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానుపట్ఠాకేన భిక్ఖునా నిస్సయం అలభమానేన యాచియమానేన అనిస్సితేన వత్థు"న్తి (మహావ॰ ౧౨౧) హి వుత్తం. **సల్లక్ఖేన్తేన ఫాసుక**న్తి ఫాసువిహారం సల్లక్ఖేన్తేన. ఇదం పన పరిహారం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౧) సోతాపన్నాదిఅరియసావకో వా థామగతసమథవిపస్సనాలాభీ వా బాలపుథుజ్జనో వా న లభతి. యస్స ఖో పన సమథవిపస్సనా తరుణా హోతి, న థామగతా, అయం లభతి. అసన్తే నిస్సయదాయకే "యదా పటిరూపో నిస్సయదాయకో ఆగచ్ఛిస్సతి, తదా తస్స నిస్సాయ వసిస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వా యావ ఆసాళ్హీపుణ్ణమా, తావ వసితుం లభతి. సచే పన ఆసాళ్హీమాసే నిస్సయదాయకం న లభతి, యత్థ అత్థి, తత్థ గన్తబ్బం. అన్తోవస్సే పన అనిస్సితేన వత్థుం న వట్టతి. సభాగే దాయకే అసన్తే వసితుం లబ్భతీతి సబ్బపదేసు యోజనా కాతబ్బా. నిస్సయవినిచ్ఛయో.

నిస్సయనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౩. కాయబన్ధననిద్దేసవణ్ణనా

౨౩౫. అకాయబన్ధనోతి కాయబన్ధనం అబన్ధిత్వాతి అత్థో. తతో పట్ఠాయ చీవరం పారుపితబ్బం, తతో పట్ఠాయ ఏవ కాయబన్ధనం బన్ధితబ్బం. "న భిక్ఖవే అకాయబన్ధనేన గామో పవిసితబ్బో. యో పవిసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ॰ ౨౭౮) హి వుత్తం. **తత్థేవాసతియా గతో**తి అసతియా గతో యత్థ సరతి, తత్థేవ బన్ధితబ్బం. సరిత్వా పన యావ న బన్ధతి, తావ పిణ్డాయ చరితుం న వట్టతి. యది అన్తోగామే సరతి, కాయబన్ధనే సతి ఏకమన్తే ఠత్వా బన్ధితబ్బం, అసతి చే నిక్ఖమిత్వా బన్ధిత్వా పున పిణ్డాయ పవిసితబ్బన్తి వదన్తి.

౨౩౬. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్వే కాయబన్ధనాని పట్టికం సూకరన్తక"న్తి (చూళవ॰ ౨౭౮) వుత్తత్తా "**దువిధ**"న్తి వుత్తం. తత్థ **సూకరన్తం** నామ కుఞ్చికాకోసకా వియ అన్తే సుసిరం కత్వా కోట్టితం. **రజ్జు చ ఏకా**తి ఏకవట్టా రజ్జు చ. **తదనులోమికా**తి తేసం ద్విన్నం అనులోమికా.

౨౩౭. మచ్ఛకణ్డకఖజ్జురీ-పత్తా మట్ఠా చ పట్టికాతి ఏత్థ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౮) ఏతే మచ్ఛకణ్టకాదయో మట్ఠా వికారరహితా పట్టికా చ తదన్తోగధాతి అధిప్పాయో. **లబ్భా దసా చతస్సో**తి ఏకాయ వా ద్వీసు వా తీసు వా కథా ఏవ నత్థీతి అధిప్పాయో, తతో పరం న వట్టతి. **అన్తేసూ**తి ఉభోసు అన్తేసు. **గుణసుత్తక**న్తి దిగుణసుత్తకం.

౨౩౮. మకరముఖాదిన్తి **ఆది**-సద్దేన దేడ్డుభసీసం గహితం. **ఉభన్తే**తి ఉభోసు అన్తేసు. కస్సాతి? విధస్స. **ఘటకా**తి ఘటకతో. **లేఖా**తి లేఖాయ. ఘటకతో చ లేఖాయ చ అఞ్ఞం చిత్తకం న కప్పతీతి అత్థో.

౨౪౦. దేడ్డుభకన్తి (చూళవ॰ ౨౭౮; చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౮) ఉదకసప్పసిరసదిసం. **మురజ**న్తి బహురజ్జుకే ఏకతో సఙ్కడ్ఢిత్వా ఏకాయ రజ్జుయా పలివేఠేత్వా కతరజ్జు. **మద్దవీణ**న్తి పామఙ్గసదిసం. **కలాబుక**న్తి అనేకవట్టం. ఏతాని పన సబ్బాని న కప్పన్తి. **దసాసు ద్వే మజ్ఝిమా**తి మురజం మద్దవీణన్తి ద్వే మజ్ఝిమా ఏవ. **కప్పరే**తి కప్పన్తీతి అత్థో.

౨౪౧. గణ్ఠియో చాపీతి (చూళవ॰ ౨౭౮) చీవరగణ్ఠియోపి. వేళుఆదిమయా కప్పన్తీతి పసఙ్గేన వుత్తం. కాయబన్ధనవినిచ్ఛయో.

కాయబన్ధననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

పఠమభాణవారం.

౩౪. పథవీనిద్దేసవణ్ణనా

౨౪౨. జాతా (పాచి॰ ౮౬; పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬-౮౮; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పథవీఖణనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) అజాతాతి దువిధా పథవీతి అత్థో. ఇదాని తదుభయం దస్సేతుం ‘‘**సుద్ధమత్తికపంసుకా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ సుద్ధమత్తికపంసుకా చ అదడ్ఢా చ బహుమత్తికపంసుకా చ చాతుమాసాధికోవట్ఠపంసుమత్తికరాసి చ జాతపథవీతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ పన **అదడ్ఢాతి** ఉద్ధనపచనకుమ్భకారావాపభాజనపచనాదివసేన తథా తథా అదడ్ఢా. అయం పన విసుం నత్థి, సుద్ధపంసుఆదీసు అఞ్ఞతరావ వేదితబ్బా. సుద్ధపంసు సుద్ధమత్తికా యేభుయ్యేనపంసు యేభుయ్యేనమత్తికా అతిరేకచాతుమాసాధికోవట్ఠమత్తికాపంసుపుఞ్జో చ అదడ్ఢా చాతి అయం సబ్బాపి **జాతపథవీతి** వేదితబ్బా.

౨౪౩. దుతియాతి అజాతపథవీతి అత్థో. **వుత్తరాసీతి** మత్తికరాసి చ పంసురాసి చ చాతుమాసోమవట్ఠకో **అజాతపథవీతి** అత్థో.

౨౪౪. ఇదాని యేభుయ్యేనమత్తికా యేభుయ్యేనపంసుకా యేభుయ్యేనసక్ఖరాతి ఏవం వుత్తాసు కిత్తావతా యేభుయ్యతా హోతీతి తం దస్సేతుం ‘‘**ద్వే భాగా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ తీసు భాగేసు ద్వే భాగా మత్తికా యస్సా భూమియా, ఏసా యేభుయ్యమత్తికాతి సమ్బన్ధో. ఉపడ్ఢపంసుఆదయోపి కప్పియా ఏవ అకప్పియభాగస్స అనతిరేకతో. “యేభుయ్యేనమత్తికా యేభుయ్యేనపంసుకా”తి (పాచి॰ ౮౬) హి వుత్తం, న “ఉపడ్ఢమత్తికా, ఉపడ్ఢపంసుకా”తి. **సేసేసుపీతి** యేభుయ్యపంసుకాదీసుపి.

౨౪౫. జాతసఞ్ఞిస్స పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో. ద్వేళ్హస్స విమతిస్స దుక్కటం. జాతే అజాతసఞ్ఞిస్స అనాపత్తి.

౨౪౬. ఏకాయాణత్తియా ఏకాతి సచే సకిం ఆణత్తో దివసమ్పి ఖణతి, ఆణాపకస్స ఏకా ఏవాతి అత్థో. **వాచసోతి** వాచాయ వాచాయాతి అత్థో.

౨౪౭. ఏత్థ “జాలేహి అగ్గి”న్తి వా వత్తుం న వట్టతి. అనియమేత్వా పన “పోక్ఖరణిం ఖణ, పథవిం ఖణ, వాపిం ఖణ, ఆవాటం ఖణ, కన్దం ఖణా”తి వత్తుం వట్టతి.

౨౪౮. ఏదిసన్తి ఏత్థ అఞ్ఞమ్పి ఏవరూపం కప్పియవోహారవచనం వట్టతీతి అధిప్పాయో.

౨౪౯. కోపేతుం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో, ఘటాదీహి గహేతుం సక్కుణేయ్యకం **ఉస్సిఞ్చనీయకద్దమం**.

౨౩౧-౨. ఉదకసన్తికే పతితేతి సమ్బన్ధో. ఉదకే పతితం పన సబ్బకాలం కప్పియమేవ, తస్మా అకప్పియం దస్సేతుం ‘‘**ఉదకసన్తికే**’’తి వుత్తం. పాసాణే లగ్గే రజే చ నవసోణ్డియా పతితే రజే చాతి సమ్బన్ధో. అబ్భోకాసుట్ఠితే వమ్మికే చ మత్తికాకుట్టే చాతి అత్థో, తథా ఏతేపి సబ్బే చాతుమాసాధికోవట్ఠా న కోపేతబ్బాతి అత్థో.

౨౩౩-౫. భూమిం వికోపయం ధమ్మాదిం గణ్హితుం న చ కప్పతీతి సమ్బన్ధో. **ధారాయాతి** పస్సావధారాయ. పదం దస్సేస్సామీతి సమ్బన్ధో.

౨౩౭. సేకోతి సిఞ్చనం. భూమియా అల్లహత్థం ఠపేత్వాతి సమ్బన్ధో.

౨౩౮. అవసే సతీతి హత్థదాహాదీసు ఆపదాసూతి అత్థో. పథవీవినిచ్ఛయో.

పథవీనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౫. పరిక్ఖారనిద్దేసవణ్ణనా

౨౩౯-౨౬౦. గిరికూటన్తి మకరదన్తకం. సిబ్బితుఞ్చ ఛిన్దితుఞ్చ న వట్టతీతి సబ్బత్థ యోజనా. **దణ్డేతి** ఛత్తదణ్డే.

౨౬౧. సిబ్బితుం వా పఞ్జరం వినన్ధితుం వా థిరత్థం ఛత్తే బన్ధితుం దణ్డే లేఖా వట్టతీతి సమ్బన్ధో. సచే వుత్తప్పకారం అకప్పియఛత్తం లభతి, ఘటకమ్పి వాళరూపమ్పి ఛిన్దిత్వా ధారేతబ్బం, లేఖాపి ఘంసేత్వా అపనేతబ్బా, సుత్తకేన వా దణ్డో వేఠేతబ్బో.

౨౬౨. అనువాతం సన్ధాయ ‘‘**అన్తే వా**’’తి వుత్తం. ద్విన్నం పట్టానం సఙ్ఘటితట్ఠానం సన్ధాయ ‘‘**పట్టముఖే వాపీ**’’తి వుత్తం. వరకసీసాకారేన సిబ్బనం సన్ధాయ ‘‘**వేణికా**’’తి చ సతపదాకారేన సిబ్బనం సన్ధాయ ‘‘**సఙ్ఖలికాపి వా**’’తి చ వుత్తం. సతపదిసదిసం అఞ్ఞం వా సూచివికారం న కప్పతి, పకతిసూచికమ్మమేవ వట్టతీతి అత్థో. పాళికణ్ణికఆదికం చీవరే న చ కప్పతీతి సమ్బన్ధో.

౨౬౩-౪. చతుకోణావ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) కప్పరేతి సమ్బన్ధో. **అగ్ఘికన్తి** అగ్ఘియం చేతియసదిసం. **ఏత్థాతి** గణ్ఠిపాసకపట్టే. **కోణసుత్తా చ పీళకాతి** న కేవలం చతుకోణా గణ్ఠికపాసకపట్టావ కప్పన్తి, అథ ఖో దువిఞ్ఞేయ్యా కోణసుత్తపీళకా చ కప్పరేతి అత్థో. **గన్ధం తేలం వాతి** గన్ధం వా తేలం వా.

౨౬౫. రత్తన్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) రజితం. **అఞ్ఞేన వాతి** ముగ్గరాదినా వా. **కత్వాతి** ఠపేత్వా. **పహారే న చ ముట్ఠినాతి** ముట్ఠినా న పహారేయ్యాతి అత్థో.

౨౬౬-౭. ఛత్తవట్టియం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) లేఖం ఠపేత్వా ధమ్మకరణే లేఖా న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. కుఞ్చికాయ చ పిప్ఫలే చ మణికా చ పీళకా చ న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. తత్థ **మణికాతి** ఏకా ఏవ వట్టమణికా. **పీళకా** ముత్తరాజిసదిసా బహూ.

౨౬౮-౯. మాలాద్యరణియన్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) అరణియం మాలాది వణ్ణమట్ఠం న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ఏవం సబ్బత్థ. తిపుసీసమయే పత్తమణ్డలే భిత్తికమ్మఞ్చ న వట్టతీతి అత్థో. **హిత్వాతి** ఠపేత్వా. **సూచిసణ్డాసకో** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) నామ సూచిం డంసాపేత్వా ఘంసితుం కతో దారుమయో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మకరదన్తకం ఛిన్దితు"న్తి (చూళవ॰ ౨౫౩) వుత్తత్తా పత్తమణ్డలే మకరదన్తకం వట్టతి, అఞ్ఞం భిత్తికమ్మాదివికారమేవ న వట్టతి, తస్మా గిరికూటం పత్తమణ్డలే ఠపేత్వా అవసేసే న వట్టతీతి వేదితబ్బం.

౨౭౨. సేనాసనేతి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) పాసాదాదిసేనాసనేతి అత్థో.

౨౭౩. పుమిత్థిరూపరహితన్తి పురిసరూపఇత్థిరూపరహితన్తి అత్థో. పరిక్ఖారవినిచ్ఛయో.

పరిక్ఖారనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౬. భేసజ్జనిద్దేసవణ్ణనా

౨౭౪-౫. సహధమ్మినం లబ్భం భేసజ్జకరణన్తి సమ్బన్ధో. న కేవలం పఞ్చన్నం సహధమ్మికానంయేవ భిక్ఖాచరియవిఞ్ఞత్తిసకేహి భేసజ్జకరణం లబ్భతి, అథ ఖో అపరేసమ్పి పఞ్చన్నం లబ్భతి, తే దస్సేన్తో "**పితూన**"న్తిఆదిమాహ. **పితూనన్తి** మాతాపితూనన్తి అత్థో. యే మాతాపితరో జగ్గన్తి ఉపట్ఠహన్తి, తే **తదుపట్ఠాకా** నామ. భిక్ఖుం ఏవ నిస్సాయ జీవన్తో **భిక్ఖునిస్సితకో** నామ. పబ్బజ్జాపేక్ఖో "**భణ్డూ**"తి వుచ్చతి.

౨౭౬. అపరేసమ్పి దసన్నం కాతుం వట్టతి, తే దస్సేతుం "**మహాచూళపితా**"తిఆదిమాహ. ఏత్థ (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౮౫-౧౮౭) పన మహాపితా చూళపితా మహామాతా చూళమాతా మహాభాతా చూళభాతా మహాభగినీ చూళభగినీతి ఇమేహి **అట్ఠహి** ఆది-సద్దేన పితుభగినిఞ్చ మాతుభాతికఞ్చ గహేత్వా దస. ఏతేసం పన సకేన భేసజ్జేన కాతబ్బం. **అత్తనియే** చ అసతీతి పాఠసేసో.

౨౭౭. న కేవలఞ్చ ఏతేసం దసన్నం, ఇమేహి సమ్బన్ధానం పుత్తనత్తాదీనం యావసత్తమా కులపరివట్టా కాతుం వట్టతీతి దస్సనత్థం "**కులదూసనా**"తిఆదిమాహ. అఞ్ఞోపి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨౮౫-౨౮౭) యో ఆగన్తుకో వా చోరో వా యుద్ధపరాజితో వా ఇస్సరో ఞాతకేహి పరిచ్చత్తో వా గమియమనుస్సో వా గిలానో హుత్వా విహారం పవిసతి, సబ్బేసమ్పి అపచ్చాసీసన్తేన భేసజ్జం కాతబ్బం.

౨౭౮. మాతా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౮౫-౧౮౭) పితా తదుపట్ఠాకో భిక్ఖునిస్సితకో పణ్డుపలాసో వేయ్యావచ్చకరోతి ఇమేసం ఛన్నం అనామట్ఠపిణ్డపాతో అవారితోతి అత్థో. కిఞ్చ భియ్యో – దామరికచోరస్స చ ఇస్సరియస్స చ దాతుమవారితోతి అత్థో.

౨౭౯. తేసన్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౮౫-౧౮౭) గహట్ఠానం. **సాసనోగధన్తి** రతనపరిత్తఆటానాటియపరిత్తాదిపరిత్తం భణితబ్బన్తి అత్థో.

౨౦౦. “ఆగన్త్వా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౮౫-౧౮౭) సీలం దేతు, ధమ్మఞ్చ పరిత్తఞ్చ భాసతూ”తి కేనచి పేసితోతి సమ్బన్ధో. **దాతుం వత్తు**న్తి సీలం దాతుం, ధమ్మఞ్చ పరిత్తఞ్చ వత్తుం లబ్భతీతి అత్థో. భేసజ్జవినిచ్ఛయో.

భేసజ్జనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౭. ఉగ్గహనిద్దేసవణ్ణనా

౨౦౧. దసభేదమ్పీతి సచే కేనచి హేట్ఠా దస్సితం దసవిధం రతనం ఆనేత్వా “ఇదం సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా నవకమ్మస్స వా అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా సుత్తన్తికగణస్స వా దమ్మీ”తి వుత్తే “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛన్తస్స దుక్కటం హోతీతి అత్థో.

౨౦౨-౩. తేసు దసవిధేసు రతనేసూతి అత్థో. **ద్వీసూ**తి రజతజాతరూపేసు. గణసఙ్ఘపుగ్గలే (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯) అనామసిత్వా “ఇదం హిరఞ్ఞసువణ్ణం చేతియస్స దమ్మి, నవకమ్మస్స దమ్మీ”తి వుత్తే న పటిక్ఖిపేతి అత్థో. కిం కాతబ్బన్తి చే? తం దస్సేతుం **‘‘వదే’’**తిఆది వుత్తం. “ఇమే ఏవం వదన్తీ”తి కప్పియకారానం ఆచిక్ఖితబ్బన్తి అత్థో.

౨౦౪. న కేవలం హిరఞ్ఞసువణ్ణాదికమేవ, అఞ్ఞమ్పి ఖేత్తవత్థాదికం అకప్పియం న సమ్పటిచ్ఛితబ్బన్తి తం దస్సేతుం **‘‘ఖేత్తం వత్థు’’**న్తిఆదిమాహ. దాసపసుఆదికం **దాసపస్వాదికం**. సచే హి కోచి “మయ్హం సస్ససమ్పాదకం మహాతళాకం అత్థి, తం సఙ్ఘస్స దమ్మీ”తి వదతి, తఞ్చే సఙ్ఘో సమ్పటిచ్ఛతి. పటిగ్గహణేపి పరిభోగేపి ఆపత్తియేవ. ఏవం సేసేసుపి.

కప్పియేన కమేన గణ్హేయ్యాతి సమ్బన్ధో. “ఖేత్తం దమ్మీ”తి వుత్తే “న వట్టతీ”తి పటిక్ఖిపిత్వా “ఇతో చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా”తి వా “చతుపచ్చయపరిభోగత్థాయ దమ్మీ”తి వా వదతి చే, గహేతబ్బం. వత్థుమ్హిపి ఏసేవ నయో. “తళాకం దమ్మీ”తి వుత్తే పటిక్ఖిపిత్వా “చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా”తి వా “సఙ్ఘో ఉదకం పరిభుఞ్జిస్సతి, భణ్డకం ధోవిస్సతీ”తి వా ఆదినా నయేన వుత్తే సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. “దాసం దమ్మీ”తి వుత్తే పటిక్ఖిపిత్వా “ఆరామికం, వేయ్యావచ్చకరం, కప్పియకారకం దమ్మీ”తి వుత్తే సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. “గోమహింసఅజేళకాదయో దమ్మీ”తి వుత్తే పటిక్ఖిపిత్వా “పఞ్చగోరసపరిభోగత్థాయా”తి వుత్తే సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. ఏదిసం గహణం సన్ధాయ **‘‘పటిక్ఖిపిత్వా గణ్హేయ్యా’’**తి వుత్తం.

౨౦౫-౬. నవమాతికకేదారతళాకకిరియా (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯) **చ అనవే** పుబ్బే కప్పియవోహారేన పటిక్ఖిపిత్వా గహితతళాకే **మత్తికుద్ధరణఞ్చ** భిన్నట్ఠానే పాళిబన్ధో చ దుబ్బలట్ఠానే **ఆళియా థిరకారో చ అనవే** కేదారే పురాణభాగతో **అతిరేకభాగగ్గహణఞ్చ నవే** కేదారే **అపరిచ్ఛిన్నభాగే ‘‘సస్సే దేథ ఏత్తకే’’**తి **కహాపణుట్ఠాపనఞ్చాపీ**తి ఇదం సబ్బం భిక్ఖుస్స కాతుం న వట్టతి. సచే కరోతి, ఏవమాదికం **సబ్బేసమ్పి అకప్పియ**న్తి అత్థో.

౨౦౭-౯. ఇదాని తంయేవ అకప్పియం దస్సేతుం **‘‘అవత్వా’’**తిఆది వుత్తం. తస్సత్థో (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౩౮-౫౩౯) – యో పన “కస, వప్ప” ఇచ్చాదికం అవత్వా “ఏత్తికాయ భూమియా ఏత్తకో భాగో దేయ్యో”తి భూమిం వా పతిట్ఠాపేతి, “ఏత్తకే భూమిభాగే సస్సం కతం, ఏత్తకం గణ్హథా”తి కస్సకే వదన్తే పమాణగణ్హనత్థం దణ్డరజ్జుభి మినతి, ఖలే ఠత్వా రక్ఖణాదీని కరోతి, తస్సేవ అకప్పియన్తి.

౨౧౦. భణ్డాగారికసీసేన పితుసన్తకమ్పి సచే పటిసామేయ్య, పాచిత్తియన్తి అత్థో.

౨౯౧-౨. పితూనన్తి మాతాపితూనం. సాటకాదికప్పియం **వత్థుం**. "పటిసామేత్వా దేహీ"తి వుత్తేతి సమ్బన్ధో. పాతేత్వాన గతే యస్మా **అజ్ఝారామసిక్ఖాపదవసేన** (పాచి॰ ౫౦౫-౫౦౬) పలిబోధో, తస్మా గోపేతుం లబ్భన్తి అత్థో.

౨౯౩-౪. సకం వాసిఆదిపరిక్ఖారన్తి అత్థో. ఇదం ఠానం గుత్తన్తి దస్సేతబ్బం. "ఏత్థ ఠపేథా"తి పన న వత్తబ్బం.

౨౯౫. ఏత్థ "అఞ్ఞో కోచి న పవిసతి, భిక్ఖూహి వా సామణేరేహి వా గహితం భవిస్సతీ"తి **సఙ్కన్తీతి** అత్థో. **వత్థుమ్హీతి** అలఙ్కారాదివత్థుమ్హీతి అత్థో. **తాదిసేతి** యాదిసే వత్థుమ్హి నట్ఠే ఆసఙ్కా హోతి, తాదిసే వత్థుమ్హి నట్ఠేతి సమ్బన్ధో.

౨౯౬. ఇదాని అసఙ్కితబ్బట్ఠానం దస్సేతుం "**విహారావసథస్సన్తో**"తిఆదిమాహ. విహారస్స చ ఘరస్స చాతి అత్థో. **రతనన్తి** దసవిధం రతనం. **రత్నసమ్మతన్తి** సాటకవేఠనాదికం. **గహేత్వానాతి** కప్పియకారకే అసతి అత్తనాపి గహేత్వాన నిక్ఖిపేయ్యాతి అత్థో. **మగ్గేరఞ్ఞేపీతి** మగ్గేపి అరఞ్ఞేపి. **తాదిసేతి** "భిక్ఖూహి గహితం భవిస్సతీ"తి ఆసఙ్కితబ్బట్ఠానే. **పతిరూపం కరీయతీతి** మగ్గే వా అరఞ్ఞే వా తాదిసం భణ్డం పస్సిత్వా మగ్గా ఓక్కమ్మ నిసీదితబ్బం, సామికేసు ఆగతేసు తం ఠానం ఆచిక్ఖితబ్బం. సచే సామికే న పస్సతి, రతనసమ్మతం పంసుకూలం గహేతబ్బం. రతనఞ్చే హోతి, తుణ్హీభూతేన గన్తబ్బన్తి అత్థో. అయం మగ్గారఞ్ఞకేసు పటిపత్తి. విహారావసథానం పన అన్తో తాదిసం దిస్వా భణ్డకం ముఞ్చిత్వా "ఏత్థ ఏత్తకా కహాపణా"తిఆదినా నయేన రూపేన వా లఞ్ఛనాయ వా పిలోతికాయ వా సఞ్ఞాణం కత్వా నిక్ఖిపితబ్బం, తతో పక్కమన్తేన పతిరూపానం భిక్ఖూనం ఆచిక్ఖితబ్బం. ఉగ్గహవినిచ్ఛయో.

ఉగ్గహనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౮. కులదూసననిద్దేసవణ్ణనా

౨౯౭. "కులాని దూసేతి పుప్ఫేన వా ఫలేన వా చుణ్ణేన వా మత్తికాయ వా దన్తకట్ఠేన వా వేళుయా వా వేజ్జికాయ వా జఙ్ఘపేసనియేన వా"తి (పారా॰ ౪౩౭) వుత్తత్తా తాని అట్ఠ వత్థూని దస్సేతుం "**పుప్ఫ**"న్తిఆదిమాహ. ఇమాయ మిచ్ఛాపటిపత్తియా కులానం అఞ్ఞేసు సీలవన్తేసు పసాదం దూసేతి వినాసేతీతి **కులదూసనం దుక్కటం** ఆపజ్జతి. తం పన అత్తనో సన్తకే చ పరసన్తకే చ వేదితబ్బం.

౨౯౮. ఇదాని ఇమేసు వత్థూసు న కేవలం కులదూసనదుక్కటమేవ ఆపజ్జతి, థుల్లచ్చయాదీనిపి ఆపజ్జతీతి దస్సేతుం "**థుల్లచ్చయ**"న్తిఆదిమాహ. సఙ్ఘికం గరుభణ్డం ఇస్సరేన దేన్తస్స థుల్లచ్చయన్తి సమ్బన్ధో. సేనాసనత్థాయ నియమితం పన పుప్ఫాది గరుభణ్డం హోతి. సఙ్ఘస్స వా అఞ్ఞస్స వా సన్తకం థేయ్యచిత్తేన దేన్తస్స దుక్కటాదీని హోన్తీతి పాఠసేసో, తస్స భణ్డస్స అగ్ఘవసేన దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికాని హోన్తీతి అత్థో.

౨౯౯-౩౦౦. సబ్బథాతి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౧) కప్పియవోహారఅకప్పియవోహారపరియాయఓభాసనిమిత్తకమ్మాదీహి న వట్టతీతి అత్థో. వతిఆదీని కత్వా **జగ్గితుఞ్చ. అత్తనో పరిభోగత్థన్తి** ఫలపరిభోగత్థం. **రోపనాదీనీతి** రోపాపనాదీని. **ఆది**-సద్దేన సిఞ్చాపనఓచినాపనాదీని గహితాని. కుద్దాలఖణిత్తివాసిఫరసుఉదకభాజనాదీని ఆహరిత్వా సమీపే ఠపనవసేన నిమిత్తేనో చ కుద్దాలఖణిత్తాదీని చ మాలావచ్ఛే చ గహేత్వా ఠితే "సామణేరాదయో దిస్వా 'థేరో కారాపేతుకామో'తి ఆగన్త్వా కరోన్తీ"తి

సఞ్ఞాయ ఓభాసతో చ “ఇమం రుక్ఖం జాన, ఇమం ఆవాటం జానా”తిఆదికప్పియవోహారతో చ “పణ్డితేన మాలావచ్ఛాదయో రోపాపేతబ్బా, న చిరస్సేవ ఉపకారాయ సంవత్తన్తీ”తిఆదిపరియాయతో చ రోపనాదీని లబ్భరేతి సమ్బన్ధో.

౩౦౧-౨. ఇదాని అట్ఠసు వత్థూసు అవసేసాని ద్వే వత్థూని దస్సేతుం ‘‘**వుత్తావ వేజ్జికా జఙ్ఘపేసనే**’’తి వుత్తం. తత్థ **వేజ్జికా** పుబ్బే **వుత్తావ,** ఇదాని జఙ్ఘపేసనాదివినిచ్ఛయం వక్ఖామీతి అత్థో. **పితరో**తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) మాతాపితరో. **భణ్డు**న్తి పబ్బజ్జాపేక్ఖం. భిక్ఖుస్స సకం వేయ్యావచ్చకరఞ్చాతి ఏతే ఠపేత్వా కసివాణిజ్జాదిగిహికమ్మేసు దూతసాసనం హరణే దుక్కటన్తి అత్థో. పఠమం సాసనం అగ్గహేత్వా పున తం దిస్వా వా తస్స సన్తికం గన్త్వా వా వదతోపి దుక్కటమేవాతి అత్థో. సాసనం అగ్గహేత్వా ఆగతానం పన “భన్తే, తస్మిం గామే ఇత్థన్నామస్స కా పవత్తీ”తి పుచ్ఛియమానే కథేతుం వట్టతి. పుచ్ఛితపఞ్హే దోసో నత్థి.

౩౦౩. **ఏవం** కులదూసనేన **ఉప్పన్నపచ్చయా**. “పఞ్చన్నమ్పీ”తి వుత్తత్తా అనుపసమ్పన్నేన కతమ్పి ఏదిసం న వట్టతి ఏవ మిచ్ఛాజీవత్తా. **ఆతుమావత్థు** (మహావ॰ ౩౦౩) చేత్థ నిదస్సనం. కిం వియాతి చే, తం దస్సేతుం ‘‘**అభూతారోచనారూప-సబ్యోహారుగ్గహాదిసా**’’తి వుత్తం. తత్థ **ఉగ్గహాదిసా**తి ఏతేహి ఉప్పన్నపచ్చయసదిసాతి అత్థో.

౩౦౪. ఇదాని పుప్ఫాదీని కేసం దాతుం వట్టన్తి, కేసం దాతుం న వట్టన్తీతి తం దస్సేతుం ‘‘**హరాపేత్వా**’’తిఆదిమాహ. పితూనం (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) దాతుం లబ్భతీతి సమ్బన్ధో. సేసఞాతీనం పత్తానం ఏవ. **లిఙ్గ**న్తి సివలిఙ్గం.

౩౦౫. **తథా ఫల**న్తి ఫలమ్పి మాతాపితూనం హరిత్వాపి హరాపేత్వాపి దాతుం లబ్భతీతి అత్థో. న కేవలం మాతాపితూనంయేవ, అఞ్ఞేసమ్పి దాతుం లబ్భతీతి దస్సేతుం ‘‘**గిలానాన**’’న్తిఆదిమాహ. **సపరసన్తక**న్తి ఏత్థ **పరో**తి అత్తనో విస్సాసఞాతకో ఏవ అధిప్పేతో.

౩౦౬. **భాజేన్తే**తి సఙ్ఘస్స ఫలపుప్ఫమ్హి భాజియమానే సమ్మతేన దేయ్యన్తి సమ్బన్ధో. ఇతరేన అసమ్మతేన అపలోకేత్వా దాతబ్బన్తి అత్థో.

౩౦౭. **పరిచ్ఛిజ్జా**తి ఆగతానం దాతబ్బన్తి ఫలవసేన వా రుక్ఖవసేన వా పరిచ్ఛిన్దిత్వాతి అత్థో. **ఇతరస్సా**తి ఇస్సరాదికస్స. **కతికం వత్వా**తి “ఇమస్మిం రుక్ఖే ఏత్తకాని ఫలాని లబ్భన్తీ”తి ఏవం వత్వా.

౩౦౮. **సేసే**తి మత్తికాదన్తకట్ఠవేళుమ్హి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭). **యథావుత్తనయో ఏవా**తి ఏత్థ అత్తనో చ పరస్స చ సన్తకం కులసఙ్గహత్థాయ దదతో దుక్కటన్తిఆదినా హేట్ఠా వుత్తనయేనేవ వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి అత్థో. **పణ్ణమ్పీ**తి కిఞ్చాపి పాళియం పణ్ణదానం న వుత్తం, తథాపి కులదూసనే పవేసయేతి అత్థో. కులదూసనవినిచ్ఛయో.

కులదూసననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౯. వస్సూపనాయికనిద్దేసవణ్ణనా

౩౦౯-౩౧౦. ఇదాని వస్సూపగమనం దస్సేతుం ''**పురిమికా**''తిఆదిమాహ. తత్థ పురిమికా పచ్ఛిమికా (మహావ. ౧౮౪; మహావ. అట్ఠ. ౧౮౫) చేతి ద్వే వస్సూపనాయికాతి అత్థో. ఆలయపరిగ్గాహో వా వచీభేదో వా వస్సూపనాయికాతి పాఠసేసో. ఇదాని వత్తబ్బం సన్ధాయ ''**ఏదిసో**''తి వుత్తం. "ఇధ వస్సం వసిస్సామీ"తి **చిత్తుప్పాదేత్థ ఆలయో** (మహావ. అట్ఠ. ౨౦౩). ఆలయపరిగ్గాహో పన వజే వా సత్థే వా నావాయ వా వస్సం ఉపగన్తుకామస్స తత్థ సేనాసనం అలభన్తస్స లబ్భతి, సత్థాదీసు పన వస్సం ఉపగన్తుం న వట్టతీతి కత్వా. యది సత్థాదీసు కవాటబన్ధం సేనాసనం లబ్భతి, తత్థ ఉపగన్తబ్బం. ఉపగచ్ఛన్తేన చ "ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం. విహారే పన వచీభేదో వా కాతబ్బో. సచే "ఇధ వస్సం వసిస్సామీ"తి ఆలయో అత్థి, అసతియా పన వస్సం న ఉపేతి, ఛిన్నవస్సో న హోతి, పవారేతుఞ్చ లభతి ఏవ.

౩౧౧. నోపేతుకామో ఆవాసం, తదహూతిక్కమేయ్య వాతి పాఠే (మహావ. ౧౮౬) అతిక్కమన్తస్స ఆవాసం తదహు వస్సూపనాయికాతిపి అత్థో. ఆవాసం అతిక్కమేయ్య వాతి సమ్బన్ధో. **జానం వానుపగచ్ఛతో**తి ఏత్థ విహారే నిసీదిత్వాపి అనుపగచ్ఛతో దుక్కటాపత్తి హోతీతి అధిప్పాయో.

౩౧౨. ఛిన్నవస్సో (వజిర. టీ. మహావగ్గ ౨౦౮) వా కేనచి అన్తరాయేన పఠమం అనుపగతో (మహావ. ౧౮౫-౧౮౬) వా దుతియం ఉపగచ్ఛేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **తేమాస**న్తి పురిమం వా తేమాసం పచ్ఛిమం వా తేమాసం. "న భిక్ఖవే వస్సం ఉపగన్త్వా పురిమం వా పచ్ఛిమం వా తేమాసం అవసిత్వా చారికా పక్కమితబ్బా. యో పక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౧౮౫) హి వుత్తం.

౩౧౩-౫. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సత్తన్నం సత్తాహకరణీయేన అప్పహితేపి గన్తుం, పగేవ పహితే, 'భిక్ఖుస్స భిక్ఖునియా సిక్ఖమానాయ సామణేరస్స సామణేరియా మాతుయా చ పితుస్స చ, గిలానభత్తం వా పరియేసిస్సామి, గిలానుపట్ఠాకభత్తం వా పరియేసిస్సామి, గిలానభేసజ్జం వా పరియేసిస్సామి, పుచ్ఛిస్సామి వా ఉపట్ఠహిస్సామి వా'తి సత్తాహం సన్నివత్తో కాతబ్బో"తి (మహావ. ౧౯౮) వుత్తత్తా ''**మాతాపితూనమత్థాయ...పే.... ఉపట్ఠిస్స**''న్తి వుత్తం. తత్థాయం సఙ్ఖేపో – "మాతాదీనం గిలానభత్తం వా తదుపట్ఠాకభత్తం వా గిలానానం ఓసధం వా ఏసిస్సం పరియేసిస్స"న్తి వా "తే గిలానే గన్త్వా పుచ్ఛిస్సామీ"తి వా "ఉపట్ఠిస్స"న్తి వా పహితేపి అప్పహితేపి సత్తాహకిచ్చేన గన్తుం లభతి.

ఇదాని సహధమ్మికే ఏవ సన్ధాయ ''**అనభిరత**''న్తిఆది వుత్తం. "విసభాగరూపం దిస్వా అనభిరతి, తతో వూపకాసిస్సం, తం గహేత్వా అఞ్ఞత్థ గమిస్స"న్తి అధిప్పాయేన గన్తుమ్పి లబ్భతీతి అత్థో. కుక్కుచ్చం వినోదనఞ్చ దిట్ఠిం వివేచనఞ్చ అహం వా కరేయ్యం అఞ్ఞేహి వా కారేయ్యన్తి సమ్బన్ధో. పరివాసమానత్తఆదీహి వుట్ఠానం వా గరుకా. **ఆది**-సద్దేన సచే సఙ్ఘేన కమ్మం కతం హోతి, తస్స పటిప్పస్సద్ధియా అనుస్సావనకరణాదీసు ఉస్సుక్కం కరేయ్యన్తి గన్తుం లబ్భతీతి అత్థో. **సత్తాహకిచ్చేనా**తి సత్తాహకరణీయేన.

౩౧౬. ధమ్మసవనత్థం నిమన్తితో ఏవం వజేతి అత్థో. **గరూ** నామ ఆచరియుపజ్ఝాయా, తేహి భణ్డధోవనకిచ్చేన పహితస్స గన్తుం వట్టతీతి అత్థో.

౩౧౭. న భణ్డధోవన...పే.... దస్సనేతి ఏత్థ (మహావ. అట్ఠ. ౧౯౯) ఏతేసుపి న వజేతి సమ్బన్ధో. **లబ్భ**న్తి ఏత్థ "అజ్జేవ ఆగమిస్స"న్తి అదూరగో యది న పాపుణేయ్య, లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. కిం వుత్తం హోతి? "అజ్జేవ ఆగమిస్సామీ"తి

సామన్తవిహారం గన్త్వా పున ఆగచ్ఛన్తస్స అన్తరామగ్గే సచే అరుణుట్ఠానం హోతి, వస్సచ్ఛేదోపి న హోతి, రత్తిచ్ఛేదేన దుక్కటమ్పి నాపజ్జతీతి వుత్తం హోతి.

౩౧౮. **సేసఞాతీహీ**తి భాతుభగినీఆదీహి. భిక్ఖునిస్సితకేన చ పహితేతి సమ్బన్ధో. **నిద్దిసిత్వా**తి "ఆగచ్ఛన్తు భదన్తా, ఇచ్ఛామి దానఞ్చ దాతుం ధమ్మఞ్చ సోతుం భిక్ఖుఞ్చ పస్సితు"న్తిఆదినా యం కిఞ్చి నిద్దిసిత్వావ పేసితే గన్తుం వట్టతి. కేవలం "ఆగచ్ఛన్తు భిక్ఖూ, ఇచ్ఛామి భిక్ఖూనం ఆగమన"న్తి ఏవం అనిద్దిసిత్వా వుత్తే గన్తుం న లబ్భతీతి అత్థో.

౩౧౯. **అచ్ఛరాయే సతత్తనో**తి దసవిధేసు అన్తరాయేసు ఏకస్మిమ్పి అన్తరాయే అత్తనో సతీతి అత్థో. సఙ్ఘసామగ్గియా వా వస్సచ్ఛేదే అనాపత్తీతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం "ఇధ పన, భిక్ఖవే, వస్సూపగతో భిక్ఖు పస్సతి సమ్బహులే భిక్ఖూ సఙ్ఘభేదాయ పరక్కమన్తే. తత్ర చే భిక్ఖునో ఏవం హోతి, 'గరుకో ఖో సఙ్ఘభేదో వుత్తో భగవతా. మా మయి సమ్ముఖీభూతే సఙ్ఘో భిజ్జీ'తి పక్కమితబ్బం, అనాపత్తి వస్సచ్ఛేదస్సా"తి (మహావ. ౨౦౨). ఏవం ఛిన్నవస్సో నో పవారయేతి అత్థో.

౩౨౦. **రుక్ఖస్స సుసిరే**తి ఏత్థ (మహావ. ౨౦౪; మహావ. అట్ఠ. ౨౦౩) పన సుద్ధే రుక్ఖసుసిరే ఏవ న వట్టతి, మహన్తస్స పన సుసిరస్స అన్తో పదరచ్ఛదనం కుటికం కత్వా పవిసనద్వారం యోజేత్వా ఉపగన్తుం వట్టతి. **రుక్ఖస్స విటపే**తి ఏత్థాపి సుద్ధవిటపమత్తే న వట్టతి, మహావిటపే పన అట్టకం బన్ధిత్వా వుత్తనయేన కుటికం కత్వా ఉపగన్తుం వట్టతి. **ఛవకుటి** నామ పాసాణకుటికన్తి వదన్తి. తీసు పస్సేసు పాసాణే ఉస్సాపేత్వా ఉపరి పాసాణేన పటిచ్ఛన్నా.

౩౨౧. నావాదీసు పన ఉపగతో పవారేతుఞ్చ లబ్భతీతి సమ్బన్ధో. వస్సూపనాయికవినిచ్ఛయో.

వస్సూపనాయికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౦. అవేభఙ్గియనిద్దేసవణ్ణనా

౩౨౨-౪. **ఆరామారామవత్థూనీ**తి ఏత్థ (చూళవ. ౩౨౧; చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) **ఆరామో** నామ పుప్ఫారామో వా ఫలారామో వా. మఞ్చో పీఠం భిసి బిబ్బోహనాదిసయనాసనం. **లోహకుమ్భీ**ఆదయో కాళలోహతమ్బలోహాదిమయా. **భాణకో** ఉదకచాటి. **పఞ్చేతే అవిభాజియా**తి భాజేత్వా న గహేతబ్బా, గహితాపి సఙ్ఘసన్తకా ఏవాతి అత్థో. ఏత్థ పన ఆరామో ఆరామవత్థూతి పఠమం, విహారో విహారవత్థూతి దుతియం, మఞ్చో పీఠం భిసి బిబ్బోహనన్తి తతియం, లోహకుమ్భీ...పే.... నిఖాదనన్తి చతుత్థం, వల్లి...పే.... దారుభణ్డం మత్తికభణ్డన్తి పఞ్చమన్తి ఏవం ఇమాని రాసివసేన పఞ్చ హోన్తి, సరుపవసేన అనేకాని హోన్తి. హోన్తి చేత్థ –

> "ద్విసఙ్గహాని ద్వే హోన్తి, తతియం చతుసఙ్గహం;
> చతుత్థం నవకోట్ఠాసం, పఞ్చమం అట్ఠభేదన"న్తి. (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧);

౩౨౫. "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అవిస్సజ్జియాని న విస్సజ్జేతబ్బాని సఙ్ఘేన వా గణేన వా పుగ్గలేన వా, విస్సజ్జితానిపి అవిస్సజ్జితాని హోన్తి. యో విస్సజ్జేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (చూళవ. ౩౨౧) వుత్తత్తా "**భాజితాపి అభాజితా**"తి

వుత్తం. **ఏతేతి** వుత్తప్పకారా పఞ్చపి "గరుభణ్డానీ"తి చ "అవిస్సజ్జియానీ"తి చ చ-సద్దేన "అవేభఙ్గియానీ"తి చ వుచ్చన్తీతి అత్థో.

౩౨౬-౮. ఇదాని పురిమేసు తీసు రాసీసు సబ్బస్స గరుభణ్డత్తా తే అనామసిత్వా పచ్ఛిమేసు ద్వీసు రాసీసు ఏకచ్చస్స అగరుభణ్డస్సాపి అత్థితాయ తం దస్సేతుం ఆరభన్తోపి తేసు ద్వీసు బహువిసయం పఠమం దస్సేతుం **''వల్లిడ్ఢబాహుమత్తాపీ''**తిఆదిమాహాతి ఞాతబ్బం. తస్సాయం సఙ్ఖేపో (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) – వల్లి అడ్ఢబాహుమత్తాపి వేళు అట్ఠఙ్గులాయతోపి **తిణాది ముట్ఠిమత్తమ్పీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ముఞ్జపబ్బజం సఙ్గణ్హాతి, పణ్ణం ఏకమ్పి మత్తికా పాకతా వా పఞ్చవణ్ణా వా **సుధాకఙ్గుట్ఠఆదికాతి ఆది**-సద్దేన సజ్జులసజాతిహిఙ్గులకాది వా తాలపక్కప్పమాణాపి యేహి కేహిచి సఙ్ఘస్స దిన్నా వా సఙ్ఘికే తిణఖేత్తాదిమ్హి జాతా వా రక్ఖితగోపితభూమిభాగే ఉప్పన్నా తత్థజాతకా వా సఙ్ఘికా రక్ఖితా ఏవ అభాజియాతి అత్థో.

ఇదాని యే చేత్థ భాజితబ్బా, తే దస్సేతుం **''నిట్ఠితే''**తిఆదిమాహ, సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా కమ్మే నిట్ఠితే భాజియాతి అధిప్పాయో. ఏత్థ పన యం కిఞ్చి వల్లివేళుతిణపణ్ణమత్తికాది సఙ్ఘస్స దిన్నం వా సఙ్ఘికే తిణఖేత్తాదిమ్హి జాతకం వా రక్ఖితగోపితం గరుభణ్డం, తం సఙ్ఘకమ్మే చ చేతియకమ్మే చ నిట్ఠితే అవసేసం పుగ్గలికకమ్మేపి దాతుం వట్టతి, అగరుభణ్డత్తా భాజితుమ్పి లబ్భతి. సేనాసనత్థాయ రక్ఖితగోపితమేవ గరుభణ్డం హోతి, న ఇతరం. సీహళదీపే తుమూలసోమవిహారే సఙ్ఘస్స పాకవత్తమ్పి తాలపణ్ణం విక్కిణిత్వా కరీయతి. కస్మా? న హి తత్థ పణ్ణేన అత్థో అత్థి, సబ్బేపి ఇట్ఠకచ్ఛన్నా పాసాదాదయోతి. ఏవం అఞ్ఞత్థాపి కరీయతి ఏవాతి వదన్తి.

౩౨౯. ఇదాని లోహభణ్డాదీసు ఏకన్తభాజేతబ్బభణ్డం దస్సేతుం **''పత్తాదీ''**తిఆదిమాహ. ఏత్థ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౨౧) పన **ఆది**-సద్దేన లోహథాలకతమ్బ కుణ్డికా కటచ్ఛు సరక అఞ్జని అఞ్జనిసలాకాకణ్ణమలహరణీసూచిసణ్డాసకత్తరయట్ఠిఆదీని గహితానేవ. **తథాతి** భాజియమేవాతి అత్థో. విప్పకతఞ్చ అవిప్పకతఞ్చ. **పాదగణ్హకన్తి** మగధనాళియా పఞ్చనాళియా గణ్హనకం.

౩౩౧-౨. అనుఞ్ఞాతవాసి యం సక్కా సిపాటికాయ పక్ఖిపిత్వా పరిహరితున్తి వుత్తా. **తచ్ఛితానిట్ఠితన్తి** విప్పకతం. యది తచ్ఛితం, గరుభణ్డమేవ. **దన్తం** పన అతచ్ఛితఞ్చ అనిట్ఠితఞ్చ భాజియమేవ. అనిట్ఠితం మఞ్చపాదాదికం గరుభణ్డం. ఇదాని మత్తికభణ్డం దస్సేతుం **''భిక్ఖూపకరణే''**తిఆదిమాహ. పత్తథాలకకుణ్డికాదిభిక్ఖూపకరణే చ. **పాదఘటకోతి** పాదగణ్హనకో ఘటకో చ మత్తికామయో భాజియో భాజేతబ్బోతి అత్థో. సఙ్ఘథాలకమ్పి భాజియమేవ.

౩౩౩-౪. మిగచమ్మాదికం కప్పియచమ్మం భాజియం, సీహచమ్మాదికం అకప్పియచమ్మం గరుభణ్డం. తం పన భూమత్థరణం కాతుం వట్టతి. **ఏళచమ్మం** పన పచ్చత్థరణగతికత్తా గరుభణ్డం హోతి. ఇదాని ఇమాని పన పఞ్చ చీవరపిణ్డపాతభేసజ్జానం అత్థాయ పరివత్తేతుం న వట్టతి, గరుభణ్డేన పన గరుభణ్డఞ్చ థావరఞ్చ థావరేన థావరమేవ పరివత్తేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బానీతి దస్సేతుం **''గరునా''**తిఆదిమాహ. తత్థ (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧) **గరునాతి** గరుభణ్డేన గరుభణ్డఞ్చ థావరఞ్చ పరివత్తేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **థావరేన చ** థావరమేవ పరివత్తేయ్య, న గరుభణ్డన్తి అధిప్పాయో. పఞ్చసు కోట్ఠాసేసు పచ్ఛిమత్తయం గరుభణ్డం, పురిమద్వయం థావరన్తి వేదితబ్బం . **తథా కత్వా చ భుఞ్జతూతి** ఏవం పరివత్తేత్వా తతో ఆభతం కప్పియభణ్డం పరిభుఞ్జతూతి అత్థో. కథం ఞాయతీతి చే? వుత్తఞ్హేతం **పరివారే**-

“అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గియం, పఞ్చ వుత్తా మహేసినా;

విస్సజ్జేన్తస్స పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తి,

పఞ్హా మేసా కుసలేహి చిన్తితా”తి. (పరి. ౪౭౯);

ఏత్థ పన గరుభణ్డేన గరుభణ్డఞ్చ థావరఞ్చ థావరేన థావరమేవ పరివత్తనవిధిం సన్ధాయ “విస్సజ్జన్తస్స అనాపత్తీ”తి వుత్తం. పున తతో నిబ్బత్తఞ్చ చతుపచ్చయం పరిభుఞ్జితుం లబ్భతీతి దీపేతుం “పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తీ”తి వుత్తం. అయం ఇమిస్సా గాథాయ అధిప్పాయో. **సేసన్తి** (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౧) ఆరామాది అభాజియన్తి అత్థో. అవేభఙ్గియవినిచ్ఛయో.

అవేభఙ్గియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౧. పకిణ్ణకనిద్దేసవణ్ణనా

౩౩౫-౬. సద్వారబన్ధనే ఠానే…పే… సయన్తో దుక్కటం ఫుసేతి ఏవరూపే ఠానే దివా సయన్తేనాతి సమ్బన్ధో. **సద్వారబన్ధనే** (పారా. ౭౭; పారా. అట్ఠ. ౧.౭౭) పన **ఠానే** యేన కేనచి పరిక్ఖిత్తే అబ్భోకాసేపి రుక్ఖమూలేపి అన్తమసో ఇమినా లక్ఖణేన యుత్తే ఆకాసఙ్గణేపి సయన్తేన ద్వారం బన్ధితబ్బమేవ. **విఞ్ఞుమ్హి పురిసేతి** భిక్ఖుమ్హి వా సామణేరే వా అన్తమసో ఉపాసకఆరామికేసుపి అఞ్ఞతరస్మిం సతీతి అత్థో. “ఏస జగ్గిస్సతీ”తి **ఆభోగో చాపి కప్పతీతి** కేవలం భిక్ఖునిం వా మాతుగామం వా ఆపుచ్ఛితుం న వట్టతి. **సవసేతి** అత్తనో వసే, అబహుసాధారణట్ఠానేతి అత్థో. **తం వినాకారన్తి** తం పుబ్బే వుత్తప్పకారం ద్వారథకనఆభోగకరణసఙ్ఖాతం ఆకారం వినాతి అత్థో. అచిత్తకాపత్తికిరియాయం సఙ్ఖేపో.

౩౩౭. రతనానీతి ముత్తాదిదసవిధరతనాని. **ధఞ్ఞన్తి** సత్తవిధం ధఞ్ఞం.

౩౩౮. సిత్థతేలోదతేలేహీతి ఏత్థ (చూళవ. ౨౪౬; చూళవ. అట్ఠ. ౨౪౬) పన యో మధుసిత్థకతేలేన వా ఉదకమిస్సకతేలేన వా అఞ్ఞేన కేనచి వికారేన వా కేసే ఓసణ్ఠేతి, దన్తమయాదీసు యేన కేనచి ఫణేన వా కోచ్ఛేన వా హత్థేన వా ఫణకిచ్చం కరోన్తో అఙ్గులీహి వా ఓసణ్ఠేతి, తస్స దుక్కటం హోతీతి అత్థో.

౩౩౯. నేకపావురణాతి (చూళవ. ౨౬౪) న ఏకపావురణా. **తువట్టయున్తి** నిపజ్జేయ్యుం. కిం వుత్తం హోతి? యది ఏకపావురణా వా ఏకత్థరణా వా ఏకమఞ్చే వా తువట్టేయ్యుం, న వట్టతి, దుక్కటం హోతీతి వుత్తం హోతి. ఏకస్మిం (చూళవ. అట్ఠ. ౨౬౪) వా భాజనే న భుఞ్జేయ్యున్తి సమ్బన్ధో.

౩౪౦. చతురఙ్గులతో (చూళవ. ౨౮౨; చూళవ. అట్ఠ. ౨౮౨) ఊనం దన్తకట్ఠం న ఖాదేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **అధికట్ఠఙ్గులన్తి** అట్ఠఙ్గులతో అధికం. **తథాతి** న ఖాదేయ్యాతి అత్థో. అకల్లకో (చూళవ. ౨౭౯) లసుణం న ఖాదేయ్య.

౩౪౧. హీనేహి (పాచి. ౩౧ ఆదయో) వా ఉక్కట్ఠేహి వా జాతిఆదీహి ఏవ ఉక్కట్ఠం వా హీనం వా “చణ్డాలోసీ”తిఆదినా నయేన **ఉజుం వా** “సన్తి వా ఇధేకచ్చే చణ్డాలా, వేనా, నేసాదా”తిఆదినా నయేన **అఞ్ఞాపదేసేన** వా ఉపసమ్పన్నం వా

అనుపసమ్పన్నం వా అక్కోసాధిప్పాయం వినా కేవలం **దవాధిప్పాయేన వదే, దుబ్భాసితన్తి** అత్థో.

౩౪౨. నఖే వా కేసే వా నాసలోమే (చూళవ. ౨౭౫) వా దీఘే న ధారయేతి సమ్బన్ధో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మంసప్పమాణేన నఖే ఛిన్దితు"న్తి (చూళవ. ౨౭౪) చ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, దుమాసికం వా దువఙ్గులం వా"తి (చూళవ. ౨౭౬) చ వుత్తం. **న లబ్భం వీసతిమట్ఠ**న్తి ఏత్థ ఏకనఖమ్పి మట్ఠం కాతుం న వట్టతి ఏవ. "న భిక్ఖవే వీసతిమట్ఠం కారాపేతబ్బం. యో కారాపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స (చూళవ. ౨౭౪). అనుజానామి, భిక్ఖవే, మలమత్తం అపకడ్ఢితు"న్తి (చూళవ. ౨౭౪) హి వుత్తం. తస్మా నఖతో మలమత్తం అపకడ్ఢితుం వట్టతి. **సమ్బాధే లోమహారణ**న్తి ఏత్థ **సమ్బాధో** నామ ఉభో ఉపకచ్ఛకా ముత్తకరణఞ్చ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆబాధపచ్చయా సమ్బాధే లోమం సంహరాపేతు"న్తి (చూళవ. ౨౭౫) హి వుత్తం.

౩౪౩. యథావుడ్ఢన్తి వుడ్ఢపటిపాటియా లద్ధబ్బం. **న బాధేయ్యా**తి న వారేయ్య. **సఙ్ఘుద్దిట్ఠంవా**తి ఉపాసకాదీహి యథావుడ్ఢం "అయ్యా పరిభుఞ్జన్తూ"తి నిస్సజ్జిత్వావ దిన్నం సేనాసనాది. "న భిక్ఖవే ఉద్దిస్సకతమ్పి యథావుడ్ఢం పటిబాహితబ్బం. యో పటిబాహేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ౩౧౩) హి వుత్తం. అధోతపాదేహి (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౪) వా అల్లపాదేహి వా నక్కమేతి సమ్బన్ధో. **సుధోతపాదకం వాపీ**తి ధోతపాదేహేవ అక్కమితబ్బట్ఠానం. **తథేవా**తి నక్కమేయ్య సఉపాహనోతి అత్థో. "న భిక్ఖవే అధోతేహి పాదేహి, అల్లేహి పాదేహి, సఉపాహనేన సేనాసనం అక్కమితబ్బం. యో అక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ౩౨౪), హి వుత్తం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పచ్చత్థరిత్వా నిపజ్జితు"న్తి (చూళవ. ౩౨౪) వుత్తత్తా పరిభణ్డకతం భూమిం వా భూమత్థరణసేనాసనం వా సఙ్ఘికం మఞ్చపీఠం వా అత్తనో సన్తకేన పచ్చత్థరణేన పచ్చత్థరిత్వావ నిపజ్జితబ్బం.

౩౪౪. సఙ్ఘాటియా న పల్లత్థేతి అధిట్ఠితచీవరేన విహారే వా అన్తరఘరే వా పల్లత్థికా న కాతబ్బాతి అత్థో. పరికమ్మకతం (చూళవ. అట్ఠ. ౩౨౪) **భిత్తిఆదిం** న అపస్సయే. "న భిక్ఖవే పరికమ్మకతా భిత్తి అపస్సేతబ్బా. యో అపస్సేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ. ౩౨౪) హి వుత్తం. తస్మా సేతభిత్తి వా చిత్తకమ్మకతా వా భిత్తి న అపస్సయితబ్బా. న కేవలం భిత్తియేవ, పరికమ్మకతా ద్వారకవాటవాతపానత్థమ్భాదయోపి న అపస్సయితబ్బా. ఏత్థపి లోమగణనాయ ఏవ ఆపత్తియో వేదితబ్బా. **సన్తే ఉదకే నో న ఆచమే**తి (చూళవ. ౩౭౩; చూళవ. అట్ఠ. ౩౭౩) నో న ఆచమేతుం, ఉదకసుద్ధిం అకాతుం న వట్టతీతి అత్థో. **సన్తే**తి వచనేన అసన్తే అనాపత్తీతి దీపేతి.

౩౪౫. అకప్పియసమాదానేతి భిక్ఖుం వా సామణేరాదికే సేససహధమ్మికే వా అకప్పియే నియోజేన్తస్స దుక్కటమేవ. "న, భిక్ఖవే, పబ్బజితేన అకప్పియే సమాదపేతబ్బం. యో సమాదపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౩౦౩) హి వుత్తం. సభాగాయ (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮) ఆపత్తియా దేసనాయాతి అత్థో. వత్థుసభాగతా ఇధ అధిప్పేతా, న ఆపత్తిసభాగతా. "న భిక్ఖవే సభాగా ఆపత్తి దేసేతబ్బా. యో దేసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౧౬౮) చ "న భిక్ఖవే సభాగా ఆపత్తి పటిగ్గహేతబ్బా. యో పటిగ్గణ్హేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౧౬౮) చ వుత్తం. వత్థుసభాగం ఆపత్తిం ఆవి కాతుమ్పి న వట్టతి, తేన వుత్తం **"ఆవికమ్మే చ దుక్కట"**న్తి. "అహం, ఆవుసో, ఇత్థన్నామం ఆపత్తిం ఆపజ్జిం, తం ఇతో వుట్ఠహిత్వా పటికరిస్సామీ"తి అఞ్ఞస్స వచనం ఆవికమ్మంనామ.

౩౪౬. ఇతరస్స తూతి అసుద్ధచిత్తస్స.

౩౪౭. పోరిసన్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౮౪) పురిసప్పమాణం అభిరుహితుం వట్టతీతి అత్థో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, సతి కరణీయే పోరిసం రుక్ఖం అభిరుహితుం, ఆపదాసు యావదత్థ"న్తి (చూళవ॰ ౨౮౪) హి వుత్తం.

౩౪౮. పరిస్సావనం (చూళవ॰ ౨౫౮; చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౫౮) వినా అడ్ఢయోజనం గచ్ఛన్తస్స దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. "అద్ధానగమనసమయో నామ అడ్ఢయోజనం గచ్ఛిస్సామీతి భుఞ్జితబ్బ"న్తి (పాచి॰ ౨౧౮) వుత్తం, తస్మా అడ్ఢయోజనమేవ అన్తిమం అద్ధానన్తి వేదితబ్బం. భిక్ఖునియా చ మాతుగామేన చ **సంవిధానసిక్ఖాపదే** "ఏకద్ధానమగ్గం పటిపజ్జేయ్య, అన్తమసో గామన్తరమ్పీ"తి (పాచి॰ ౧౮౨, ౪౧౩) ఏవం విసేసేత్వా వుత్తత్తా "కుక్కుటసమ్పాతే గామే గామన్తరే గామన్తరే ఆపత్తి పాచిత్తియస్సా"తి (పాచి॰ ౧౮౩, ౪౧౪) వుత్తం, న అద్ధానలక్ఖణేన. యది గామన్తరపరిచ్ఛేదేన అద్ధానం వుచ్చతి, గణభోజనసిక్ఖాపదేపి "అద్ధానగమనసమయో నామ గామన్తరమ్పి గచ్ఛిస్సామీతి భుఞ్జితబ్బ"న్తి వదేయ్య, న చ వుత్తం. తస్మా "న భిక్ఖవే అపరిస్సావనకేన అద్ధానో పటిపజ్జితబ్బో. యో పటిపజ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. సచే న హోతి పరిస్సావనం వా ధమ్మకరణో వా, సఙ్ఘాటికణ్ణోపి అధిట్ఠాతబ్బో ఇమినా పరిస్సావేత్వా పివిస్సామీ"తి వుత్తట్ఠానేపి అడ్ఢయోజనవసేనేవ అద్ధానపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో. అభయగిరివాసీనం పన "ద్విగావుతవసేన అద్ధానపరిచ్ఛేదో"తి పాళియం ఏవ అత్థి. **యాచమానస్సా**తి యాచన్తస్స. "న చ భిక్ఖవే అద్ధానప్పటిపన్నేన భిక్ఖునా పరిస్సావనం యాచియమానేన న దాతబ్బం. యో న దదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి హి వుత్తం.

౩౪౯. అఞ్ఞత్ర ఆబాధప్పచ్చయా కణ్ణనాసాదికే సేసఙ్గే దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. ఆబాధే సతి అఙ్గులిఆదీని ఛిన్దితుం వట్టతి. అఙ్గజాతం వా బీజాని వా ఛిన్దితుం న వట్టతి ఏవ. అత్తఘాతనే చ దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. "న చ భిక్ఖవే అత్తానం ఘాతేతబ్బం. యో ఘాతేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి హి వుత్తం.

౩౫౦. "న చ భిక్ఖవే పటిభానచిత్తం కారాపేతబ్బం ఇత్థిరూపకం పురిసరూపకం. యో కారాపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, మాలాకమ్మం లతాకమ్మం మకరదన్తకం పఞ్చపటిక"న్తి (చూళవ॰ ౨౯౯) వుత్తత్తా **''చిత్తపోత్థకరూపాని, న కరే న చ కారయే''**తి వుత్తం. **భుఞ్జన్త**న్తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౧౬) విప్పకతభోజనం. "న భిక్ఖవే విప్పకతభోజనో భిక్ఖు వుట్ఠాపేతబ్బో. యో వుట్ఠాపేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (చూళవ॰ ౩౧౬) హి వుత్తం.

౩౫౧. యానానీతి వయ్హం రథో సకటం సన్దమానికాదీని గిలానస్స అభిరుహితుం కప్పన్తి, సివికో చ కప్పతి. ఏవం సబ్బత్థ. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స యానం, పురిసయుత్తం హత్థవట్టకం, సివికం పాటఙ్కి"న్తి (మహావ॰ ౨౫౩) హి వుత్తం.

౩౫౨. దవన్తి కేళిం. "న భిక్ఖవే బుద్ధం వా ధమ్మం వా సఙ్ఘం వా ఆరబ్భ దవో కాతబ్బో. యో కరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పాచి॰ ౬౨౭) హి వుత్తం. తస్మా "కిం బుద్ధో సిలకబుద్ధో, ఉదాహు పటిబుద్ధో"తి వా "కిం ధమ్మో గోధమ్మో అజధమ్మో"తి వా "కిం సఙ్ఘో అజసఙ్ఘో మిగసఙ్ఘో"తి వా ఏవమాదినా నయేన యో దవం కరోతి, తస్స దుక్కటన్తి వేదితబ్బం. "తుమ్హాకం చీవరం దస్సామ, పత్తం దస్సామా"తిఆదినా నయేన సామణేరం వా ఉపసమ్పన్నం వా అఞ్ఞస్స అన్తమసో

దుస్సీలస్సాపి పరిసభూతం అత్తనో ఉపట్ఠాకకరణత్థం ఉపలాళనే దుక్కటన్తి అత్థో. “న భిక్ఖవే అఞ్ఞస్స పరిసా అపలాళేతబ్బా. యో అపలాళేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి హి వుత్తం.

౩౨౩. కాయం (చూళవ॰ ౪౧౧) వా ఊరుం వా నిమిత్తం వా వివరిత్వా భిక్ఖునీనం న దస్సయేతి సమ్బన్ధో. కద్దముదకాదినా తా భిక్ఖునియో న సిఞ్చేయ్యాతి అత్థో. న కేవలం కద్దముదకాదికేనేవ, విప్పసన్నఉదకరజనకద్దమాదీసుపి యేన కేనచి ఓసిఞ్చన్తస్స దుక్కటమేవ.

౩౨౪. **బాల**న్తి ఏత్థ **బాలో** నామ యో ఓవాదం గహేత్వా పాతిమోక్ఖుద్దేసకస్స ఆరోచేత్వా పాటిపదే పచ్చాహరితబ్బన్తి న జానాతి. **గిలానో** నామ యో ఓవాదం గహేత్వా ఉపోసథగ్గం గన్త్వా ఆరోచేతుఞ్చ పచ్చాహరితుఞ్చ న సక్కోతి. **గమియో** నామ యో పటిదేసం గన్తుకామో.

“న భిక్ఖవే ఓవాదో న గహేతబ్బో. యో న గణ్హేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౪౧౪) చ “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఠపేత్వా బాలం, ఠపేత్వా గిలానం, ఠపేత్వా గమికం, అవసేసేహి ఓవాదం గహేతు”న్తి (చూళవ॰ ౪౧౪) చ “న భిక్ఖవే ఓవాదో న పచ్చాహరితబ్బో. యో న పచ్చాహరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (పాచి॰ ౪౧౫) చ వుత్తత్తా భిక్ఖునీహి తేరసియం వా చాతుద్దసియం వా ఆగన్త్వా “అయం ఉపోసథో చాతుద్దసో”తి వా “పన్నరసో”తి వా “కదా అయ్య ఉపోసథో”తి వా పుచ్ఛితే “చాతుద్దసో”తి వా “పన్నరసో”తి వా “స్వే భగిని ఉపోసథో”తి వా ఆచిక్ఖితబ్బం. తాహి భిక్ఖునీహి ఉపోసథదివసే ఆగన్త్వా “భిక్ఖునిసఙ్ఘో అయ్య భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర అయ్య భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన”న్తి ఏవం యాచితబ్బం, తం వచనం పటిగ్గహేత్వా ఉపోసథగ్గే పాతిమోక్ఖుద్దేసకస్స “భిక్ఖునిసఙ్ఘో, భన్తే, భిక్ఖుసఙ్ఘస్స పాదే వన్దతి, ఓవాదూపసఙ్కమనఞ్చ యాచతి, లభతు కిర, భన్తే, భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఓవాదూపసఙ్కమన”న్తి ఆచిక్ఖితబ్బం. పాతిమోక్ఖుద్దేసకేనాపి సచే తత్థ భిక్ఖునోవాదకో అత్థి, “ఇత్థన్నామో భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, తం భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఉపసఙ్కమతూ”తి వత్తబ్బం. సచే నత్థి, “కో ఆయస్మా ఉస్సహతి భిక్ఖునియో ఓవదితు”న్తి పుచ్ఛిత్వా సచే అత్థి అట్ఠహఙ్గేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు, తం తత్థేవ సమ్మన్నిత్వా వుత్తనయేనేవ ఓవాదప్పటిగ్గాహకస్స ఆరోచేతబ్బం. యది నత్థి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, “పాసాదికేన భిక్ఖునిసఙ్ఘో సమ్పాదేతూ”తి వత్తబ్బం. తేన భిక్ఖునా “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛిత్వా పాటిపదే భిక్ఖునీనం “నత్థి కోచి భిక్ఖు భిక్ఖునోవాదకో సమ్మతో, పాసాదికేన భిక్ఖునిసఙ్ఘో సమ్పాదేతూ”తి వత్తబ్బం. తాహిపి “సాధు అయ్యా”తి సమ్పటిచ్ఛితబ్బం. ఇమినా నయేన గణపుగ్గలేసుపి వచనభేదో వేదితబ్బో.

౩౨౫. **లోకాయతం** (చూళవ॰ ౨౮౬; చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౮౬) నామ వితణ్డసత్థం. “న భిక్ఖవే ఆసిత్తకూపధానే భుఞ్జితబ్బం. యో భుఞ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౨౬౪) వుత్తత్తా **“పేళాయపి న భుఞ్జేయ్యా”**తి వుత్తం.

౩౨౬. గిహిపారుతం న పారుపేయ్య, గిహినివాసనం న నివాసేయ్యాతి అత్థో. “న భిక్ఖవే గిహినివత్థం నివాసేతబ్బం హత్థిసోణ్డకం మచ్ఛవాళకం చతుకణ్ణకం తాలవణ్టకం సతవలికం. యో నివాసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ॰ ౨౮౦) హి వుత్తం. పరిమణ్డలతో అఞ్ఞథా పారుపనం, సబ్బమేతం **గిహిపారుతం** నామ. తం పన న పారుపేతబ్బన్తి అత్థో. **సంవేల్లియ**న్తి ఏత్థ కచ్ఛం బన్ధిత్వా న నివాసేయ్యాతి అత్థో. **దాయ**న్తి (చూళవ॰ ౨౮౩; చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౮౩) అరఞ్ఞం. నాలిమ్పయేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౩౫౭. వడ్ఢిఞ్చ న పయోజయే, నో౯ాతకే నప్పవారితే న యాచేతి అత్థో. **అఞ్ఞస్సాతి** ఏత్థ (చూళవ. ౪౨౦; చూళవ. అట్ఠ. ౪౨౦) "తుమ్హే పరిభుఞ్జథా"తి నియమేత్వా దిన్నం సహధమ్మికానమ్పి దాతుం న వట్టతి. అగ్గం గహేత్వా వా కతిపాహం భుత్వా వా పున దదేయ్యాతి అత్థో.

౩౫౮. ఉద్దిస్స యాచనేతి ఏత్థ (పాచి. అట్ఠ. ౬౭౯) "అమ్హాకం విహారే ఇత్థన్నామేన ఇదఞ్చిదఞ్చ కత"న్తి వా "కరిస్సన్తీ"తి వా ఏవం ఉద్దిస్స రక్ఖం యాచనేతి అత్థో. **ఞత్వాఞత్వా వాతి** ఏవం "అమ్హేహి యాచియమానా ఇమేసం దణ్డేస్సన్తీ"తి తేసం దణ్డినం ఞత్వా వా అఞత్వా వాతి అత్థో. తేహి పన **దణ్డితే సో దణ్డో** ఉద్దిస్స యాచన్తానం **గీవావ** భణ్డదేయ్యం హోతి ఏవాతి అత్థో. "ఇమినా చ ఇమినా చ ఇదఞ్చ ఇదఞ్చ కతం, ఏత్తకం దణ్డం గణ్హథా"తి **సయం దణ్డాపనే పన** అస్స దణ్డస్స అగ్ఘభేదేన పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటా ఞేయ్యాతి అత్థో.

౩౫౯. అనత్థాయ అస్స చోరస్స భాసితేతి సమ్బన్ధో. రాజరాజమహామత్తాదీహి **తస్స చోరస్స దణ్డం గణ్హన్తే అస్స** భిక్ఖుస్స **తత్తకం** గీవాతి అత్థో.

౩౬౦. విఘాసం (పాచి. ౮౩౫-౮౩౬) వా ఉచ్చారం వా సఙ్కారం వా ముత్తం వా పాకారకుట్టానం బహి ఛడ్డేయ్య, దుక్కటన్తి అత్థో. **వళఞ్జే నావలోకియాతి** ఇమినావ అవళఞ్జనకాలే నావలోకేత్వా ఛడ్డేతుం వట్టతీతి దీపేతి. న కేవలం తత్థేవ, అథ ఖో హరితే వాపి వీహాదినాళికేరాదిరోపిమే ఛడ్డేన్తస్స దుక్కటమేవాతి అత్థో.

౩౬౧. ''ఉపహారం కరోమా''తి వుత్తేతి పుచ్ఛితేతి అధిప్పాయో.

౩౬౨. కీళత్థం (పాచి. ౯౭౯; పాచి. అట్ఠ. ౯౭౮) కతం రాజాగారం వా పోక్ఖరణిం వా ఉయ్యానం వా చిత్తాగారం వా ఆరామం వా దట్ఠుం గచ్ఛతో పదే పదే దుక్కటన్తి అత్థో.

౩౬౩. ఆసనేన (చూళవ. ౩౬౪) నపే న పటిబాహేయ్య, ఉణ్హే (మహావ. ౬౭, ౭౮, ౭౯; చూళవ. ౩౭౬, ౩౭౮, ౩౮౦, ౩౮౨) చీవరం న నిదహేయ్య. **గురునాతి** ఆచరియాదినా పణామితో ఖమాపేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౩౬౪. ఆపత్తీహి చ సత్తహీతి (వజిర. టీ. పాచిత్తియ ౨౬) సత్తహి ఆపత్తీహి భిక్ఖుం పరమ్ముఖా అక్కోసనేన చ "అస్సద్ధో అప్పసన్నో బీజభోజీ"తిఆదినా అఞ్ఞేనేవ వా అక్కోసనేన చ దుక్కటన్తి అధిప్పాయో.

౩౬౫. సద్ధాదేయ్యం (మహావ. అట్ఠ. ౩౬౧) చీవరం వా పిణ్డపాతం వాతి అత్థో. "న భిక్ఖవే సద్ధాదేయ్యం వినిపాతేతబ్బం. యో వినిపాతేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౩౬౧) హి వుత్తం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, మాతాపితూనం దాతు"న్తి (మహావ. ౩౬౧) వుత్తత్తా **''లబ్భం పితూనా''**న్తి వుత్తం.

౩౬౬. వస్సంవుత్థో అఞ్ఞత్రాతి సమ్బన్ధో, అఞ్ఞస్మిం విహారేతి అత్థో. **అఞ్ఞతోతి** అఞ్ఞవిహారతో. "న భిక్ఖవే అఞ్ఞత్ర వస్సంవుత్థేన అఞ్ఞత్ర చీవరభాగో సాదితబ్బో. యో సాదియేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౩౬౪) హి వుత్తం. **తేసన్తి** తస్మిం విహారే తం చీవరం భాజేత్వా గణ్హితుం యుత్తానం భిక్ఖూనం ధురనిక్ఖేపతో హోతి భణ్డగ్ఘేన కారియోతి అత్థో.

౩౬౭. సహ అన్తరేన ఉత్తరోతి **సన్తరుత్తరో,** గామం న పవిసేయ్యాతి అత్థో. “న భిక్ఖవే సన్తరుత్తరేన గామో పవిసితబ్బో. యో పవిసేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౩౬౨) హి వుత్తం. **కల్లో వా**తి అగిలానో. సఉపాహనో గామం న పవిసేయ్యాతి సమ్బన్ధో. “న భిక్ఖవే చామరిబీజనీ ధారేతబ్బా. యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ. ౨౬౯), “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిస్సో బీజనియో వాకమయం ఉసీరమయం మోరపిఞ్ఛమయ”న్తి (చూళవ. ౨౬౯) చ వుత్తత్తా ‘‘**న ధారేయ్య చామరీమకసబీజని**’’న్తి వుత్తం. మకసబీజనీ పన దన్తవిసాణదారుదణ్డకాపి వట్టతి.

౩౬౮. ఆరామతో బహీతి సమ్బన్ధో. “న భిక్ఖవే ఛత్తం ధారేతబ్బం. యో ధారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి, “అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానస్స ఛత్త”న్తి చ వుత్తత్తా అగిలానో ఆరామతో బహి న లభతి, చీవరగుత్తియాదిఅత్థాయ అగిలానోపి లభతీతి అత్థో.

౩౬౯. గాహేయ్య నుభతోకాజన్తి న గాహేయ్య ఉభతోకాజం. **ఏకన్తరికకాజక**న్తి ఏకతోకాజఞ్చ అన్తరకాజఞ్చ . సీసభారో చ ఖన్ధభారో చ కటిభారో చ **సీసక్ఖన్ధకటిభారా**. “న భిక్ఖవే ఉభతోకాజం హరితబ్బం. యో హరేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (చూళవ. ౨౮౧), “అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఏకతోకాజం అన్తరకాజం సీసభారం ఖన్ధభారం కటిభారం ఓలమ్బక”న్తి (చూళవ. ౨౮౧) చ వుత్తత్తా ఉభతోకాజమేవ న వట్టతి, సేసాని వట్టన్తీతి వేదితబ్బా.

౩౭౦. అనోకాసకతన్తి (మహావ. ౧౫౩) యో పఠమమేవ “కరోహి మే ఆవుసో ఓకాసం, అహం తం వత్తుకామో”తి ఏవం అకతోకాసం ఆపత్తియా చోదేయ్య, తస్స దుక్కటం హోతీతి అత్థో. **తథా**తి దుక్కటమేవాతి అత్థో.

౩౭౧. పకతఙ్గులేన, న సుగతఙ్గులేనాతి అత్థో.

౩౭౨. మూగబ్బతాదిం (మహావ. ౨౦౯; మహావ. అట్ఠ. ౨౦౯) తిత్థియబ్బతం యది గణ్హేయ్య, దుక్కటన్తి అత్థో. **ఆది**-సద్దేన గోవతకుక్కురవతాదయో సఙ్గహితా. **తథా**తి (మహావ. ౩౦౩; మహావ. అట్ఠ. ౩౦౩) న్హాపితపుబ్బకో ఖురభణ్డం యది పరిహరేయ్య, దుక్కటమేవాతి అత్థో.

౩౭౩. యం కిఞ్చీతి (కఙ్ఖా. అట్ఠ. కుటికారసిక్ఖాపదవణ్ణనా) న్హాపితతుణ్ణకారకమ్మాది యం కిఞ్చి హత్థకమ్మన్తి అత్థో. **తదనుసారతో**తి హత్థకమ్మయాచనానుసారతోతి అత్థో. సచే ఏవం యాచతో హత్థకమ్మమూలమేవ దేతి, తం అఞ్ఞస్స దాపేత్వా కారేతుం వట్టతీతి అత్థో. నిక్కమ్మం పన హత్థకమ్మవసేన అయాచిత్వాపి “ఏహి ఇమం కరోహీ”తి కారేతుం కప్పతీతి అత్థో. **యం కిఞ్చిపరసన్తక**న్తి యం కిఞ్చి దారుతిణాదికం అపరసన్తకం అపరిగ్గహితం ఆహరాపేతుం కప్పతీతి అధిప్పాయో.

౩౭౪. గిహీనన్తి గిహీనం సన్తకం. **గోపకే**తి రక్ఖకే. యత్తకం దేతి, తత్తకం గహేతుం కప్పతీతి అత్థో. **యథాపరిచ్ఛేద**న్తి “దివసే దివసే ఏత్తకం ఉచ్ఛునాళికేరం అమ్బపక్కం తుమ్హే ఖాదథా”తి పరిచ్ఛిన్దిత్వా దిన్నమేవ తేసు దేన్తేసు లబ్భతీతి అత్థో.

౩౭౫. ద్విహాపజ్జేయ్యాతి ద్వీహి ఆపజ్జేయ్య. కతమేహి ద్వీహీతి చే, తే దస్సేతుం ‘‘**కాయవాచాహీ**’’తి వుత్తం, “ద్వీహాకారేహి ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, కాయేన ఆపజ్జతి, వాచాయ ఆపజ్జతీ”తి (పరి. ౩౨౨) హి వుత్తం. కాయవాచాహి ఆపత్తిం

ఆపజ్జన్తో చ ఛహి ఆకారేహి ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, తాని దస్సేతుం ''**అలజ్జిఞాణకుక్కుచ్చపకతత్తా**''తిఆదిమాహ. ఏత్థ (పరి. ౨౯౫) పన అకప్పియభావం జానన్తో ఏవ వీతిక్కమం కరోన్తో **అలజ్జితాయ** ఆపజ్జతి నామ. కప్పియాకప్పియం అజానిత్వా ఆపజ్జన్తో **అఞ్ఞాణతాయ**. కప్పియం ను ఖో, నో ను ఖో''తి సంసయే ఉప్పన్నే తమభివితరిత్వా వీతిక్కమం కరోన్తో **కుక్కుచ్చపకతత్తా** ఆపజ్జతి. సహసేయ్యాదిం ఆపజ్జన్తో **సతిప్లవా,** సతిసమ్మోసాతి అత్థో. అచ్ఛమంసం "సూకరమంస"న్తి వా సూకరమంసం "అచ్ఛమంస"న్తి వా ఖాదన్తో **అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞితాయ చ కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞితాయ** చ ఆపజ్జతీతి వేదితబ్బో.

౩౨౬. అలజ్జితాయ వా అఞ్ఞాణతాయ వా ఆపత్తిం కాయవాచాహి ఛాదయేతి అత్థో. **ఏకే వా** ఏకస్మిం వా. **లిఙ్గే**తి లిఙ్గపరివత్తనతో. ఏవం చతుధా ఆపత్తివుట్ఠానం హోతీతి అత్థో. తిణవత్థారకసమథఅబ్భానాదీనం వసేన **సఙ్ఘే** ఆపత్తి వుట్ఠాతీతి వేదితబ్బం నిస్సజ్జనాదీసు గణే. ఏకస్స సన్తికే వుట్ఠానం పాకటమేవ. "యా ఆపత్తియో భిక్ఖూనం భిక్ఖునీహి అసాధారణా, తాహి ఆపత్తీహి అనాపత్తీ"తి (పారా. ౬౯) వచనతో లిఙ్గపరివత్తనే ఆపత్తివుట్ఠానం ఞాతబ్బం.

౩౨౭. పచ్చయద్వయేతి చీవరే చ పిణ్డపాతే చ. న కేవలఞ్చ ఇమే ఏవ, నిమిత్తకమ్మమ్పి న లబ్భతేవ, గాథాబన్ధసుఖత్థం పన న వుత్తం. తత్థ **నిమిత్తకమ్మం** నామ యం కిఞ్చి పరేసం పచ్చయదానసంయోజనకం కాయవచీకమ్మం. ఖాదనీయం గహేత్వా గచ్ఛన్తే దిస్వా "కిం ఖాదనీయం లభిత్థా"తిఆదినా నయేన తస్స పవత్తి వేదితబ్బా. **పరికథా** నామ యథా యథా తం లభతి, తథా తథా పరివత్తేత్వా కథనం. "ఏతరహి భిక్ఖూ పిణ్డపాతేన కిలమన్తీ"తిఆదినా నయేన తస్స పవత్తి వేదితబ్బా. **ఓభాసో** నామ పచ్చయప్పటిసంయుత్తకథా. **విఞ్ఞత్తి** పన పాకటా ఏవ. **తతియే**తి సేనాసనే. సేనాసనే పన నిమిత్తోభాసపరికథా వట్టన్తి, విఞ్ఞత్తి ఏవ ఏకా న వట్టతి. తత్థ **నిమిత్తకమ్మం** నామ ఉపాసకే దిస్వా సేనాసనత్థం భూమిపరికమ్మకరణాది. **ఓభాసో** నామ "ఉపాసకా, తుమ్హే కుహిం వసథా"తి "పాసాదే, భన్తే"తి వుత్తే "కిం భిక్ఖూనం పాసాదో న వట్టతీ"తిఆదికం వచనం. **పరికథా** నామ "భిక్ఖూనం సేనాసనం సమ్బాధ"న్తి వచనం. **సేసే**తి గిలానపచ్చయే.

౩౨౮. న రుహతీతి న హోతి. **అచ్చయే దాన**న్తి అచ్చయదానం. పఞ్చసు సహధమ్మికేసు యేన కేనచి కాలం కరోన్తేన "మమచ్చయేన మయ్హం పరిక్ఖారో ఉపజ్ఝాయస్స హోతు, ఆచరియస్స హోతు, అఞ్ఞస్స వా కస్సచి హోతూ"తి వుత్తే తేసం న హోతి, తస్మా వుత్తం "న రుహతీ"తి. **సఙ్ఘస్సేవ చ తం హోతీ**తి యది భిక్ఖుసామణేరేహి ఏవం వుత్తం, తస్మిం మతేపి భిక్ఖుసఙ్ఘస్సేవ హోతి, భిక్ఖునిసిక్ఖమానసామణేరీహి చే వుత్తం, తస్మిం మతే భిక్ఖునిసఙ్ఘస్స తం హోతీతి అత్థో. **గిహీనం పన రూహతీ**తి గిహీనం పన అచ్చయదానం ఏవ సబ్బేసం రుహతీతి వుత్తం హోతి.

౩౨౯. ఉపస్సయేతి భిక్ఖునివిహారే. **దాయజ్జో**తి తస్స పరిక్ఖారస్స దాయజ్జో. **సేసేపీ**తి సచే భిక్ఖునిసిక్ఖమానసామణేరియో భిక్ఖువిహారే కాలం కరోన్తి, తాసం పరిక్ఖారానం భిక్ఖుసఙ్ఘోవ దాయజ్జోతి అత్థో.

౩౩౦. పురిమస్సేవాతి ఏత్థ "ఇమం పరిక్ఖారం నేత్వా అసుకస్స దేహీ"తి దిన్నం పురిమస్సేవ హోతీతి అత్థో. "అసుకస్స దమ్మీ"తి దిన్నం పన పచ్ఛిమస్సేవ హోతి పరిచ్చజిత్వా దిన్నత్తా. ఇమం విధిం ఞత్వావ విస్సాసగ్గాహం వా గణ్హేయ్య, మతకచీవరం వా అధిట్ఠేతి సమ్బన్ధో. **మతకచీవరఅధిట్ఠానం** నామ ఘణ్టిం పహరిత్వా కాలం ఘోసేత్వా థోకం ఆగమేత్వా సచే భిక్ఖూ ఆగచ్ఛన్తి, తేహి సద్ధిం భాజేతబ్బాని, నో చే ఆగచ్ఛన్తి, "మయ్హిమాని చీవరాని పాపుణన్తీ"తి అధిట్ఠాతబ్బాని. ఏవం

అధిట్ఠితే సబ్బాని తస్సేవ హోన్తి, ఠితికా పన న తిట్ఠతి. సచే ఏకేకం ఉద్ధరిత్వా "అయం పఠమభాగో మయ్హం పాపుణాతి, అయం దుతియభాగో"తి ఏవం గణ్హాతి, గహితాని చ సుగహితాని హోన్తి, ఠితికా చ తిట్ఠతి. ఏవం పాపేత్వా గణ్హన్తేనాపి అధిట్ఠితమేవ హోతి.

౩౮౧. లోహభణ్డే పహరణిం ఠపేత్వా సబ్బం కప్పతి, దారుభణ్డే చ దారుజం పత్తఞ్చ పాదుకఞ్చ, పల్లఙ్కఞ్చ ఆసన్దిఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం కప్పతి, మత్తికామయే కతకఞ్చ కుమ్భకారికఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం కప్పతీతి అత్థో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఠపేత్వా పహరణిం సబ్బం లోహభణ్డం, ఠపేత్వా ఆసన్దిం పల్లఙ్కం దారుపత్తం దారుపాదుకం సబ్బం దారుభణ్డం, ఠపేత్వా కతకఞ్చ కుమ్భకారికఞ్చ సబ్బం మత్తికాభణ్డ"న్తి (చూళవ. ౨౯౩) హి వుత్తం. ఏత్థ **కతక**న్తి పదుమకణ్ణికాకారేన కతమల్లకన్తి అధిప్పేతం. ధనియస్సేవ సబ్బమత్తికామయా కుటి కుమ్భకారికన్తి. పకిణ్ణకవినిచ్ఛయో.

పకిణ్ణకనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౨. దేసనానిద్దేసవణ్ణనా

౩౮౨. భిక్ఖుభావస్స (పారా. అట్ఠ. ౨.౧౯౮) యో చాగో, సా పారాజికదేసనాతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం "విసుద్ధాపేక్ఖోతి గిహీ వా హోతుకామో ఉపాసకో వా హోతుకామో ఆరామికో వా హోతుకామో సామణేరో వా హోతుకామో"తి (పారా. ౧౯౮). తస్మా గిహిభావాదికంయేవ పారాజికం ఆపన్నస్స విసుద్ధి నామ, అఞ్ఞతరస్స విసుద్ధి ఏవ నత్థి. "ఛాదేతి జానమాపన్నం, పరివసేయ్య తావతా"తిఆదినా నయేన హేట్ఠా వుత్తవిధిం సన్ధాయ "**యథావుత్తేన వుట్ఠాన**"న్తి వుత్తం.

౩౮౩. ఇదాని వత్తబ్బతం సన్ధాయ "**ఏవ**"న్తి వుత్తం.

౩౮౪. **పటిదేసేమీ**తి ఆరోచేమి. ఏతాని అహం **ఏతానాహం**.

౩౮౬. (క) యం సఙ్ఘో గిలానస్స తిచీవరేన విప్పవాససమ్ముతిం దేతి, తం అఞ్ఞత్రాతి అత్థో.

(ఖ) **అకాలచీవరం** (పారా. ౫౦౦) నామ "అనత్థతే కథినే ఏకాదసమాసే ఉప్పన్నం, అత్థతే కథినే సత్తమాసే ఉప్పన్నం, కాలేపి ఆదిస్స దిన్నం, ఏతం అకాలచీవరం నామా"తి.

(గ) **పురాణచీవరం** (పారా. ౫౦౫) నామ "సకిం నివత్థమ్పి సకిం పారుతమ్పీ"తి వుత్తం. **అఞ్ఞాతికా** నామ మాతితో వా పితితో వా యావ సత్తమా కులపరివట్టా అసమ్బన్ధా. నిసీదనపచ్చత్థరణధోవాపనే దుక్కటం.

(ఘ) **అఞ్ఞత్ర పారివత్తకా**తి (పారా. ౫౧౨) ఏత్థ హరీతకీఖణ్డమ్పి వట్టతి. **చీవరం** నామ ఇధ వికప్పనూపగపచ్ఛిమతో పట్ఠాయ అధిప్పేతం.

(ఙ) **అఞ్ఞత్ర సమయా**తి (పారా. ౫౧౯) ఏత్థ "అచ్ఛిన్నచీవరో వా హోతి భిక్ఖు నట్ఠచీవరో వా"తి ఏవం వుత్తం సమయన్తి అత్థో.

(చ) “సన్తరుత్తరపరమం తేన భిక్ఖునా తతో చీవరం సాదితబ్బ”న్తి (పారా॰ ౫౨౪) వుత్తత్తా “**తతుత్తరి**”తి వుత్తం. ఏత్థ పన “సచే తీణి నట్ఠాని హోన్తి, ద్వే సాదితబ్బాని. ద్వే నట్ఠాని, ఏకం సాదితబ్బం, ఏకం నట్ఠం, న కిఞ్చి సాదితబ్బ”న్తి (పారా॰ ౫౨౪) వుత్తం.

(ఛ-జ) “కీదిసేన తే (పారా॰ ౫౨౮), భన్తే, చీవరేన అత్థో, కీదిసం తే చీవరం చేతాపేమీ”తి ఏవం అప్పవారితోతి అత్థో. **వికప్ప**న్తి విసిట్ఠకప్పం అధికవిధానం ఆపన్నం. ఇధ పురిమం ఏకస్స, దుతియం బహూనం వసేన వుత్తం, ఏత్తకం నానత్తం.

(ఝ) **అతిరేకతిక్ఖత్తు**న్తి ఏత్థ కేనచి యం కిఞ్చి అకప్పియవత్థుం ఆనేత్వా “ఇదం ఖో మే, భన్తే, ఆయస్మన్తం ఉద్దిస్స చీవరచేతాపన్నం ఆభతం, పటిగ్గణ్హాతు ఆయస్మా చీవరచేతాపన్న”న్తి వుత్తే “న ఖో మయం, ఆవుసో, చీవరచేతాపన్నం పటిగ్గణ్హామ, చీవరఞ్చ ఖో మయం పటిగ్గణ్హామ కాలేన కప్పియ”న్తి వత్తబ్బం. ఏవం వుత్తే సచే సో “అత్థి కోచి కప్పియకారకో”తి వదతి, చీవరత్థికేన రపేత్వా పఞ్చ సహధమ్మికే యో కోచి ఉద్దిసితబ్బో “ఏసో ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖూనం వేయ్యావచ్చకరో”తి, ఏత్తకమేవ వత్తబ్బం. ఏవం వుత్తే సచే దాయకో తస్స హత్థే అకప్పియవత్థుం దత్వా “ఏసో అయ్యస్స చీవరం చేతాపేత్వా దస్సతీ”తి వత్వా గచ్ఛతి, తం ఉపసఙ్కమిత్వా ద్వత్తిక్ఖత్తుం చోదేతబ్బో సారేతబ్బో “అత్థో మే, ఆవుసో, చీవరేనా”తి, ఏత్తకమేవ వత్తబ్బం, “దేహి మే చీవర”న్తిఆదినా న వత్తబ్బం. ఏవం తిక్ఖత్తుం చోదనాయ తం చీవరం లభతి, ఇచ్చేతం కుసలం. నో చే లభతి, ఛక్ఖత్తుపరమం తుణ్హీభూతేన ఠాతబ్బం, న ఆసనే నిసీదితబ్బం, న ఆమిసం పటిగ్గహేతబ్బం, న ధమ్మో భాసితబ్బో. “కిం కారణా ఆగతోసీ”తి వుత్తే “జానాహి, ఆవుసో”తి ఏత్తకమేవ వత్తబ్బం. సచే నిసజ్జాదీని కరోతి, ఠానం భఞ్జతి. వత్తభేదదుక్కటఞ్చ ఆపజ్జతీతి వదన్తి. ఏవం పన అప్పటిపజ్జిత్వా అతిరేకతిక్ఖత్తుం చోదనాయ అతిరేకఛక్ఖత్తుం ఠానేన సచే నిప్ఫాదేతి, నిస్సగ్గియన్తి అత్థో.

(ఞ) **సన్థతం** (పారా॰ ౫౪౪) నామ సన్థరిత్వా కతం హోతి అవాయిమం. ఏకకోసియంసునాపి చే మిస్సేత్వా కరోతి, నిస్సగ్గియం.

(ట) **సుద్ధకాళకాన**న్తి (పారా॰ ౫౪౭-౫౪౯) అఞ్ఞేహి అమిస్సితానన్తి అత్థో. “కాళకం నామ ద్వే కాళకాని జాతికాళకం వా రజనకాళకం వా”తి వుత్తం.

(ఠ) **అనాదియిత్వా...పే॰... తుల**న్తి (పారా॰ ౫౫౪) ఏత్థ పన యత్తకేహి ఏళకలోమేహి కత్తుకామో హోతి, తేసు ద్వే కోట్ఠాసా కాళకానం, ఏకో ఓదాతానం, ఏకో గోచరియానం ఆదాతబ్బోతి వినిచ్ఛయో. ఏకస్సాపి కాళకలోమస్స అతిరేకభాగే సతి నిస్సగ్గియమేవ.

(డ) **ఊనకఛబ్బస్సానీ**తి (పారా॰ ౫౬౨) ఛబ్బస్సతో ఓరభాగే.

(ఢ) నిసీదనసన్థతం (పారా॰ ౫౬౭) పన కారాపేన్తేన పురాణసన్థతస్స ఏకపస్సతో వట్టం వా చతురస్సం వా ఛిన్దిత్వా గహితట్ఠానం యథా విదత్థిమత్తం హోతి, ఏవం గహేత్వా ఏకదేసం వా సన్థరితబ్బం, విజటేత్వా వా సన్థరితబ్బం.

(ణ) న కేవలం ధోవాపనే (పారా॰ ౫౭౮) ఏవ నిస్సగ్గియం, రజనేపి నిస్సగ్గియమేవ.

(ద) రూపియపటిగ్గహణస్సేవ (పారా. ౫౮౯) పటిక్ఖిత్తత్తా పటిగ్గహితపరివత్తనే దోసం అపస్సన్తా కతాకతాదివసేన అనేకవిధం జాతరూపపరివత్తనం కరోన్తి, తం సన్ధాయ ''**నానప్పకారక**''న్తి వుత్తం.

౩౮౭-౯. ఆపత్తిం దేసేత్వా పచ్ఛా కత్తబ్బం దస్సేతుం ''**అథా**''తి వుత్తం. **గిహిం వదే**తి సచే తత్థ ఆగచ్ఛతి ఆరామికో వా ఉపాసకో వా, తం వదేయ్యాతి అత్థో. ఏవం వుత్తో **సో** "ఇమినా కిం ఆహరామీ"తి చే వదేయ్యాతి అత్థో. **అవత్వా**మన్తి "ఇమం వా ఇమం వా ఆహరా"తి అవత్వాతి అత్థో. **వదే**తి "కప్పియం ఆచిక్ఖితబ్బ"న్తి (పారా. ౫౮౪, ౫౮౯) వచనతో "పబ్బజితానం సప్పి వా తేలం వా మధు వా ఫాణితం వా వట్టతీ"తి ఏవం ఆచిక్ఖితబ్బం, "ఇమం నామ ఆహరా"తి న వత్తబ్బమేవ. **ద్వేపేతే**తి ద్వేపి ఏతే రూపియపటిగ్గాహకఞ్చ రూపియసబ్బోహారికఞ్చాతి అత్థో. **అఞ్ఞో**నాతి అన్తమసో ఆరామికేనాపి లద్ధభాగో న కప్పతి ఏవ.

౩౯౦. అన్తమసో (పారా. అట్ఠ. ౨.౫౮౩-౪) తన్నిబ్బత్తా రుక్ఖచ్ఛాయాపి న కప్పతీతి. **నిస్సట్ఠం పటిలద్ధమ్పీ**తి ఏత్థ యథా రూపియసంవోహారం కత్వా లద్ధవత్థుతో ఆభతం న కప్పతి, తథా కోసియమిస్సకసన్థతాదిత్తయమ్పి న కప్పతి. న కేవలం తస్సేవ, అఞ్ఞేసమ్పి న కప్పతేవ "అఞ్ఞేన కతం పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (పారా. ౫౪౫, ౫౫౦, ౫౫౫) వుత్తత్తా.

౩౯౧. ఏవం నో చే లభేథ, **సో** ఆరామికాదికో "ఇమం ఛడ్డేహీ"తి **సంసియో** వత్తబ్బోతి అత్థో. ఏవమ్పి నో చే లభేయ్య, **సమ్మతో** భిక్ఖు ఛడ్డేయ్యాతి అత్థో.

౩౯౨. పటిగ్గహితరూపియఞ్చ పరివత్తితరూపియఞ్చ సన్ధాయ ''**ఏతానీ**''తి వుత్తం. **దుతియపత్తో** నామ "ఊనపఞ్చబన్ధనేన పత్తేన అఞ్ఞం నవం పత్తం చేతాపేయ్య, నిస్సగ్గియ"న్తి (పారా. ౬౧౨) వుత్తపత్తో. సో చ ఏతాని చ సఙ్ఘే నిస్సట్ఠుం లబ్భరేతి సమ్బన్ధో. "సఙ్ఘమజ్ఝే నిస్సజ్జితబ్బం, భిక్ఖుపరిసాయ నిస్సజ్జితబ్బ"న్తి (పారా. ౫౮౪, ౫౮౯) చ వుత్తత్తా న గణపుగ్గలానం నిస్సజ్జితుం వట్టతి. సేసాని పన తీణి చీవరాదివత్థూని "నిస్సజ్జితబ్బం సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా"తి వుత్తత్తా (పారా. ౪౬౩) సఙ్ఘాదీనం నిస్సజ్జితుం వట్టతి. **భాసన్తరేనపీ**తి పాళియా వత్తుం అసక్కోన్తేన దమిళభాసాదీసు అఞ్ఞతరాయపి నిస్సజ్జితుం వట్టతీతి అత్థో.

౩౯౩. (క-గ) **నానప్పకారకం** నామ "చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారా, "అన్తమసో చుణ్ణపిణ్డోపి దన్తకట్ఠమ్పి దసికసుత్తమ్పీ"తి (పారా. ౫౯౫) **పాళియం** వుత్తం. **చేతాపితో**తి (పారా. ౬౧౩) యాచిత్వా గహితో.

౩౯౪. సమ్మన్నిత్వాన పత్తగాహకం సఙ్ఘస్స పత్తన్తన్తి (పారా. ౬౧౪; కఙ్ఖా. అట్ఠ. ఊనపఞ్చబద్ధనసిక్ఖాపదవణ్ణనా) య అన్తిమం పత్తం, తం తస్స దాపయేతి అత్థో.

౩౯౫. (ఖ) **పరిదహితం నిస్సగ్గియ**న్తి ఏత్థ (పారా. ౬౨౬-౬౨౮; పారా. అట్ఠ. ౨.౬౨౮) పన ఠత్వా వస్సికసాటికాయ పరియేసనక్ఖేత్తం కరణక్ఖేత్తం నివాసనక్ఖేత్తం అధిట్ఠానక్ఖేత్తన్తి చతుబ్బిధం ఖేత్తఞ్చ కుచ్ఛిసమయో పిట్ఠిసమయోతి దువిధో సమయో చ వేదితబ్బో. కథం? గిమ్హానమాసేసు పచ్ఛిమమాసస్స పురిమో అడ్ఢమాసో **పరియేసనక్ఖేత్తం,** పచ్ఛిమో **కరణక్ఖేత్త**ఞ్చ **నివాసనక్ఖేత్త**ఞ్చ, పరియేసితుమ్పి వట్టతి, అధిట్ఠాతుం పన న వట్టతి. వస్సికా పన చత్తారో మాసా

పరియేసనాదీనం చతున్నమ్పి ఖేత్తం. ఏతే ఏవ పఞ్చ మాసా **కుచ్ఛిసమయో** నామ. ఇతరే సత్త మాసా **పిట్ఠిసమయో,** తత్థ సతుప్పాదకరణం న వట్టతి.

(గ) **అచ్ఛిన్న**న్తి ఏత్థ "యో పన మమ పత్తచీవరాదీని వహన్తో మయా సద్ధిం చరిస్సతీ"తి సఞ్ఞాయ చీవరం దత్వా పున సకసఞ్ఞాయ ఏవ అత్తనో వేయ్యావచ్చం అకరోన్తం దిస్వా అచ్ఛిన్దతి, సో ఇమం ఆపత్తిం ఆపజ్జతి. కేవలం పరిచ్చజిత్వా దిన్నం గహేతుమేవ న లభతి.

(ఘ) **సుత్తం విఞ్ఞాపేత్వా**తి ఏత్థ చీవరకారసమయాదీసు చీవరసిబ్బనాదీనమత్థాయ సుత్తం విఞ్ఞాపేత్వాతి అత్థో. అఞ్ఞథా సుత్తం విఞ్ఞాపేతుమేవ న వట్టతి. విఞ్ఞత్తియా ఏవ లద్ధ**తన్తవాయేహీ**తి అత్థో. సుత్తతన్తవాయానం అకప్పియభావే సతి దీఘతో విదత్థిమత్తే, తిరియన్తతో హత్థమత్తే వీతే నిస్సగ్గియం, ఏకతో అకప్పియపక్ఖే దుక్కటం.

(ఙ) **వికప్పం ఆపన్న**న్తి (పారా॰ ౬౪౩) "ఇదం ఖో, ఆవుసో, చీవరం మం ఉద్దిస్స వియ్యతి, ఆయతఞ్చ కరోథ విత్థతఞ్చా"తిఆదినా అధికం విధానం ఆపన్నన్తి అత్థో.

(చ) **అచ్చేకచీవరం** (పారా॰ ౬౪౯-౬౫౦) నామ సేనాయ గన్తుకామాదీహి దిన్నం.

(ఛ) **అతిరేకఛారత్త**న్తి (పారా॰ ౬౫౪-౬౫౫) ఛదివసతో అతిరేకం. "అత్థతకథినానం వో, భిక్ఖవే, పఞ్చ కప్పిస్సన్తి, అనామన్తచారో అసమాదానచారో గణభోజనం యావదత్థచీవరం యో చ తత్థ చీవరుప్పాదో, సో నేసం భవిస్సతీ"తి (మహావ॰ ౩౦౬) వుత్తఆనిసంసేసు చీవరమాసే అసమాదానచారం ఠపేత్వా సేసానిసంసా లబ్భన్తి. యది అసమాదానచారో లబ్భేయ్య, పావేయ్యకా భిక్ఖూ వస్సంవుత్థా ఓకపుణ్ణేహి చీవరేహి న భగవన్తం ఉపసఙ్కమేయ్యుం, యస్మా తం న లభన్తి, తస్మా చీవరమాసేపి తిచీవరం ఆదాయ ఏవ భగవన్తం ఉపసఙ్కమింసు. తస్మా వేదితబ్బం అసమాదానచారపరిహారం అత్థతకథినా ఏవ లభన్తి, న ఇతరేతి వదన్తి.

౩౯౭. (ఖ) "అహం, భన్తే, ఏకం పాటిదేసనీయాపత్తిం, ద్వే, సమ్బహులా పాటిదేసనీయాపత్తియో ఆపజ్జి"న్తి ఇమం పన యేసు పోత్థకేసు లిఖితం, తం అభయగిరివాసీనం ఖుద్దసిక్ఖావసేన దస్సితం కిర. తత్థ "అహం, ఆయస్మా, సమ్బహులా పాటిదేసనీయా ఆపత్తియో ఆపన్నో, తాయో పటిదేసేమి. అహం, ఆయస్మా, ఏకం పాటిదేసనీయం ఆపత్తిం ఆపన్నో, తం పటిదేసేమీ"తి హి వుత్తం. అమ్హాకం పన ఏవం దేసనావిధానం నత్థి. "గారయ్హం, ఆవుసో, ధమ్మం ఆపజ్జిం అసప్పాయం పాటిదేసనీయం, తం పటిదేసేమీ"తి (పాచి॰ ౫౫౩) వుత్తం. **సమన్తపాసాదికాయం** (పాచి॰ ౫౫౩) "గారయ్హం ఆవుసో"తిఆది పటిదేసేతబ్బాకారదస్సన"న్తి వుత్తం. **కఙ్ఖావితరణియ**మ్పి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పఠమపాటిదేసనీయసిక్ఖాపదవణ్ణనా) "తస్సా దేసేతబ్బాకారో గారయ్హం ఆవుసో"తిఆదినా నయేన సిక్ఖాపదే దస్సితోయేవా"తి వుత్తత్తా పాళే ఆగతనయేనేవ దేసనావిధానం వేదితబ్బం. సచే ద్వే హోన్తి, "గారయ్హే, ఆవుసో, ద్వే ధమ్మే ఆపజ్జిం అసప్పాయే పాటిదేసనీయే, తే పటిదేసేమీ"తి, "పస్సథ, భన్తే, తే ధమ్మే"తి చ "గారయ్హే , ఆవుసో, సమ్బహులే ధమ్మే ఆపజ్జిం అసప్పాయే పాటిదేసనీయే, తే పటిదేసేమీ"తి, "పస్సథ, భన్తే, తే ధమ్మే"తి చ ఏవం యథానురూపం దేసనావిధానం వేదితబ్బం. సేసం వుత్తప్పకారమేవాతి.

౩౯౮. **అదేసనాగామినియన్తి** (పరి॰ ౪౨౪ ఆదయో; పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౨౫) పారాజికఞ్చ సఙ్ఘాదిసేసఞ్చ న దేసయేతి అత్థో. **అనాపత్తిఞ్చాతి** అనాపత్తిం ఏవ “ఆపత్తి”న్తి న దేసయే. లహుకాపత్తిమ్పి పుబ్బే దేసితం పున న దేసయేతి సమ్బన్ధో, నానాసంవాసనిస్సీమట్ఠితానం సన్తికే న దేసయేతి అత్థో. **చతుపఞ్చహీతి** ఏత్థ సమానవస్సికపవారణాయం వియ చతూహి వా పఞ్చహి వా ఏకతో హుత్వా ఏకస్స సన్తికే న దేసయేతి అత్థో. ద్విన్నం వా తిణ్ణం వా వట్టతి. కథం దేసేతబ్బన్తి చే? ఏకస్స సన్తికే తీహిపి ఏకతో నిసీదిత్వా “అహం, భన్తే, ఏకం పాచిత్తియాపత్తిం ఆపజ్జిం, తం తుమ్హమూలే పటిదేసేమీ”తి ఏవం అత్తనా ఆపన్నఆపత్తివసేన వుత్తే తేన “పస్ససి, ఆవుసో, తం ఆపత్తి”న్తి ఏవం తిక్ఖత్తుం వుత్తే “ఆమ, భన్తే, పస్సామీ”తి వా “ఆమావుసో పస్సామీ”తి వా వుత్తే పున తేన “ఆయతిం సంవరేయ్యాథా”తి వా “సంవరేయ్యాసీ”తి వా వుత్తే “సాధు సుట్ఠు సంవరిస్సామీ”తి వత్తబ్బం, ఏవం దేసేతబ్బం. **మనసాతి** వచీభేదం అకత్వా కేవలం చిత్తేనేవ న దేసయేతి అత్థో. **అపకతత్తానన్తి** అన్తిమవత్థుం అజ్ఝాపన్నస్స వా ఉక్ఖిత్తకస్స వా ఉపోసథో పవారణా వా ఠపితా హోన్తి, తస్స సన్తికే న దేసయేతి అత్థో. **నానేకాతి** నానాపత్తియో “ఏకా”తి వత్వా న దేసయేతి అత్థో. ఏకా పన “సమ్బహులా”తి దేసితా హోతీతి. దేసనావినిచ్ఛయో.

దేసనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౩. ఛన్దదాననిద్దేసవణ్ణనా

౩౯౯. కమ్మప్పత్తే సఙ్ఘే సమాగతేతి సమ్బన్ధో. ఏతేన సఙ్ఘే అసమాగతే ఛన్దదానం న రుహతీతి దీపితం హోతీతి వదన్తి. ఏత్థాయం విచారణా – పఞ్చభిక్ఖుకే విహారే ఏకస్స ఛన్దపారిసుద్ధిం ఆహరిత్వా సేసానం ఉపోసథాదికరణం అనుఞ్ఞాతం **పాళియం** (పరి॰ ౪౯౬-౪౯౭) **అట్ఠకథాయఞ్చ** (పరి॰ అట్ఠ॰ ౪౮౭-౪౮౮). తేసు ఏకో ఛన్దదాయకో, ఏకో ఛన్దహారకో, తే ముఞ్చిత్వా న ఏత్థ సన్నిపతితో సఙ్ఘో తిణ్ణం సమూహభావతో, తస్మా అసమాగతేపి దాతుం వట్టతి. ఆరోచేన్తేన పన సమాగతే ఏవ ఆరోచేతబ్బం. ఇధాపి **‘‘హరేయ్యా’’**తి వుత్తం, న “దేసేయ్యా”తి. తత్థ ఛన్దహారకేన సద్ధిం కమ్మప్పత్తానం సన్నిపాతో వేదితబ్బో.

౪౦౦. ఇదాని ఛన్దదానవిధిం దస్సేతుం **‘‘ఏకం భిక్ఖు’’**న్తిఆదిమాహ (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ నిదానవణ్ణనా).

౪౦౧. (క) “ఛన్దం దమ్మీ”తి ఏత్తకమేవ అలం, “హర, ఆరోచేహీ”తి ఇమేహి కింపయోజనన్తి చే? వుచ్చతే – “అనుజానామి, భిక్ఖవే, తదహుపోసథే పారిసుద్ధిం దేన్తేన ఛన్దమ్పి దాతుం, సన్తి సఙ్ఘస్స కరణీయ”న్తి (మహావ॰ ౧౬౫) వుత్తత్తా భగవతో ఆణం కరోన్తేన **‘‘ఛన్దం దమ్మీ’’**తి వుత్తం. “ఛన్దహారకో చే, భిక్ఖవే, దిన్నే ఛన్దే అన్తరామగ్గే పక్కమతి, అనాహటోవ హోతి ఛన్దో”తి (మహావ॰ ౧౬౫) వుత్తత్తా ఛన్దహారకస్స అఞ్ఞస్స అపక్కమనత్థాయ పారిసుద్ధిం దేన్తేన “ఇదం కరోహి ఏవా”తి ఆణాపేన్తేన **‘‘ఛన్దం మే హరా’’**తి వుత్తం. “ఛన్దహారకో చే, భిక్ఖవే, దిన్నే ఛన్దే సఙ్ఘప్పత్తో సఞ్చిచ్చ నారోచేతి, ఆహటో హోతి ఛన్దో, ఛన్దహారకస్స ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ॰ ౧౬౫) వుత్తత్తా “యదిత్వం సఞ్చిచ్చ నారోచేస్ససి, ఆపత్తిం ఆపజ్జిస్ససి , ఆరోచేహి ఏవా”తి తస్స ఆచిక్ఖన్తో **‘‘ఆరోచేహీ’’**తి ఆహాతి ఏవమేత్థ ఇమేసం పదానం సప్పయోజనతా వేదితబ్బా. ఏవం పారిసుద్ధిదానేపీతి.

౪౦౨. **సేసకమ్మన్తి** యది సఙ్ఘో ఉపోసథగ్గే అఞ్ఞం అపలోకనాదికమ్మం కరోతి, తం కమ్మం విబాధతి, వికోపేతీతి అత్థో.

౪౦౩. **ద్వయన్తి** ఉపోసథఞ్చ సేసకమ్మఞ్చాతి అత్థో. **నత్తనోతి** అత్తనో ఉపోసథం న సమ్పాదేతి.

౪౦౫. “ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా”తిఆదికం (మహావ. ౨౧౩) **సబ్బూపచారం కత్వానాతి** అత్థో.

౪౦౬. “ఇత్థన్నామేన పవారణా దిన్నా”తి **ఆరోచేత్వా**.

౪౦౮. **పటిజానేయ్య నాహటాతి** (మహావ. ౧౬౪-౧౬౫, ౨౧౩) పాఠే న ఆహటాతి **నాహటా**, ఆహటా న హోతీతి అత్థో. **తథా హేయ్యాతి** విబ్భమనాదీని కరేయ్యాతి అత్థో.

౪౦౯. సుత్తో వా నారోచయేయ్య, ఆహటా హోతీతి సమ్బన్ధో. **అనాపత్తివాతి** అనాపత్తి ఏవ. ఛన్దదానవినిచ్ఛయో.

ఛన్దదాననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౪. ఉపోసథనిద్దేసవణ్ణనా

౪౧౧. **సుత్తుద్దేసో** సఙ్ఘస్సేవ. **సేసానన్తి** ద్విన్నం తిణ్ణం వా.

౪౧౨. **పుబ్బకరణే పుబ్బకిచ్చే, పత్తకల్లే సమానితేతి** సబ్బపఠమం కత్తబ్బం **పుబ్బకరణం**. తదనన్తరం కత్తబ్బం **పుబ్బకిచ్చం** నామ. ఏత్థ –

“సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;
ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతి.

“ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;
ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీ”తి –. (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮);

ఏవం **అట్ఠకథాయం** వుత్తనయేన పుబ్బకరణఞ్చ పుబ్బకిచ్చఞ్చ వేదితబ్బం.

“ఉపోసథో యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా,
సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;
వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి,
పత్తకల్లన్తి వుచ్చతీ”తి –. (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮);

వుత్తవసేన పత్తకల్లే సమానితే, పజ్జితేతి అత్థో. “పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, పాతిమోక్ఖుద్దేసా. నిదానం ఉద్దిసిత్వా అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం, అయం పఠమో పాతిమోక్ఖుద్దేసో. నిదానం ఉద్దిసిత్వా చత్తారి పారాజికాని ఉద్దిసిత్వా అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం, అయం దుతియో పాతిమోక్ఖుద్దేసో. నిదానం ఉద్దిసిత్వా చత్తారి పారాజికాని ఉద్దిసిత్వా తేరస సఙ్ఘాదిసేసే ఉద్దిసిత్వా అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం, అయం తతియో పాతిమోక్ఖుద్దేసో. నిదానం ఉద్దిసిత్వా చత్తారి పారాజికాని

ఉద్దిసిత్వా తేరస సఙ్ఘాదిసేసే ఉద్దిసిత్వా ద్వే అనియతే ఉద్దిసిత్వా అవసేసం సుతేన సావేతబ్బం, అయం చతుత్థో పాతిమోక్ఖుద్దేసో. విత్థారేనేవ పఞ్చమో. ఇమే ఖో భిక్ఖవే పఞ్చ పాతిమోక్ఖుద్దేసా''తి (మహావ. ౧౫౦) వుత్తత్తా సో సుత్తుద్దేసో పఞ్చధా విభావితోతి అత్థో.

౪౧౩. **వినాన్తరాయన్తి** (మహావ. ౧౫౦) రాజన్తరాయాదిదసవిధం అన్తరాయం వినా సఙ్ఖేపేనుద్దేసో వినివారితో పటిక్ఖిత్తోతి అత్థో. **థేరోవాతి** సఙ్ఘత్థేరోవ. **ఏత్థాతి** పఞ్చసు ఉద్దేసేసు. ''ద్వీసు వా తీసు వా విసదేసు థేరోవ ఇస్సరో''తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా అవత్తన్తేపి అన్తరాయే సంఖిత్తేన ఉద్దిసితుం వట్టతీతి అధిప్పాయో. కత్థ వుత్తన్తి చే? ''యో తత్థ భిక్ఖు బ్యత్తో పటిబలో, తస్సాధేయ్య''న్తి (మహావ. ౧౫౫) వుత్తపాళియా **అట్ఠకథాయం** ''యో తత్థ భిక్ఖు బ్యత్తో పటిబలోతి ఏత్థ కిఞ్చాపి దహరస్సాపి బ్యత్తస్స పాతిమోక్ఖో అనుఞ్ఞాతో, అథ ఖో ఏత్థ అయమధిప్పాయో – సచే సఙ్ఘత్థేరస్స పఞ్చ వా చత్తారో వా తయో వా పాతిమోక్ఖుద్దేసా నాగచ్ఛన్తి, ద్వే పన అఖణ్డా సువిసదా వాచుగ్గతా హోన్తి, థేరాయత్తోవ పాతిమోక్ఖో. సచే పన ఏత్తకమ్పి విసదం కాతుం న సక్కోతి, బ్యత్తస్స భిక్ఖునో ఆయత్తోవ హోతీ''తి అత్థో వుత్తో. పాళియమ్పి వుత్తమేవ ''తేహి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూహి ఏకో భిక్ఖు సామన్తా ఆవాసా సజ్జుకం పాహేతబ్బో 'గచ్ఛ, ఆవుసో, సంఖిత్తేన వా విత్థారేన వా పాతిమోక్ఖం పరియాపుణిత్వా ఆగచ్ఛా'''తి (మహావ. ౧౬౩).

౪౧౪. **ఉద్దిసన్తే వాతి** (మహావ. ౧౭౨) పాతిమోక్ఖే ఉద్దిసియమానే సమా వా థోకతరా వా యది ఆగచ్ఛేయ్యుం, ఉద్దిట్ఠం సుఉద్దిట్ఠం, తేహి సద్ధిం నిసీదిత్వా అవసేసకం సోతబ్బన్తి అత్థో.

౪౧౫. **ఉద్దిట్ఠమత్తే** (మహావ. ౧౭౨) **వా సకలాయ వా ఏకచ్చాయ** వా పరిసాయ **వుట్ఠితాయ** సమా వా థోకతరా వా యది ఆగచ్ఛేయ్యున్తి సమ్బన్ధో. **పారిసుద్ధిన్తి** పారిసుద్ధిఉపోసథం. **కరేయ్యున్తి** కరేయ్యు ఏసం, ఏతేసం సన్తికేతి అత్థో. **బహుకాథ చేతి** అథ బహుకా చే, పున ఆగతా బహుకా చేతి అత్థో ,. ''ఉద్దిస్సమానే, ఉద్దిట్ఠమత్తే ఏకచ్చాయ వుట్ఠితాయ సకలాయ వుట్ఠితాయా''తి (మహావ. ౧౭౨) ఆగతేసు సబ్బవికప్పేసు పుబ్బకిచ్చం కత్వా పున ఆదితో పట్ఠాయ పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేతి అత్థో.

౪౧౬. **ఇతరానన్తి** ఆగన్తుకానం. **సచేతరోతి** సచే చాతుద్దసికోతి అత్థో. **సమానేతరేనువత్తన్తూతి** సమా వా ఊనా వా ఇతరే ఆగన్తుకా పురిమానం ఆవాసికానం అనువత్తన్తూతి అత్థో. **సచేధికాతి** ఆగన్తుకా సచే అధికా, **పురిమా** ఆవాసికా **అనువత్తన్తూతి** అత్థో. **సేసేప్యయం నయోతి** ''ఆగన్తుకానం పన్నరసో హోతి, ఆవాసికానం చాతుద్దసో''తి ఇతరేపి సమథోకా ఆగన్తుకా ఆవాసికానం అనువత్తన్తూతిఆదినా నయేన వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి అత్థో.

౪౧౭. **మూలట్ఠాతి** ఆవాసికా. **సమథోకానం** ఆగన్తుకానం. **సామగ్గిం దేన్తు కామతోతి** యది ఇచ్ఛన్తి, దేన్తూతి అత్థో.

౪౧౮. నో చే దేన్తి, ఆగన్తుకేహి బహి గన్త్వాన ఉపోసథో కాతబ్బోతి అత్థో. అనిచ్ఛాయ సామగ్గీ దేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౪౧౯. ''న భిక్ఖవే పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన సఞ్చిచ్చ న సావేతబ్బం. యో న సావేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా''తివుత్తత్తా (మహావ. ౧౫౪) ''**సావేయ్య సుత్త**''న్తి వుత్తం. ''అనుజానామి, భిక్ఖవే, పాతిమోక్ఖుద్దేసకేన వాయమితుం కథం సావేయ్యన్తి, వాయమన్తస్స అనాపత్తీ''తి (మహావ. ౧౫౪) వుత్తత్తా ''**సఞ్చిచ్చ అస్సావేన్తస్స దుక్కట**''న్తి వుత్తం.

౪౨౦. తథాతి దుక్కటన్తి అత్థో. **కల్లోతి** అగిలానో. **పేసితోతి** ఆణత్తో. "న భిక్ఖవే థేరేన ఆణత్తేన అగిలానేన న సమ్మజ్జితబ్బం. యో న సమ్మజ్జేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తిఆది (మహావ॰ ౧౬౫) వుత్తం.

౪౨౧-౩. ఇదాని పారిసుద్ధిఉపోసథం దస్సేతుం "**సమ్మజ్జిత్వా**"తిఆది వుత్తం. అఞ్జలిం (మహావ॰ ౧౬౮) పగ్గయ్హాతి సమ్బన్ధో. **తేతి** అవసేసా ద్వే ఏవం సముదీరియా వత్తబ్బాతి అత్థో. ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గాదికరణవసేన సమత్తపుబ్బారమ్భేన తే ద్వే భిక్ఖూ నవేన ఏవమీరియా వత్తబ్బాతి అత్థో.

౪౨౪-౫. ఇదాని ద్వీహి కత్తబ్బం దస్సేతుం "**ద్వీసు థేరేనా**"తి వుత్తం.

౪౨౬. ఏత్తావతా "అనుజానామి, భిక్ఖవే, చతున్నం పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితు"న్తి (మహావ॰ ౧౬౮) చ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిణ్ణం పారిసుద్ధిఉపోసథం కాతు"న్తి (మహావ॰ ౧౬౮) చ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ద్విన్నం పారిసుద్ధిఉపోసథం కాతు"న్తి (మహావ॰ ౧౬౮) చ వుత్తం సఙ్ఘుపోసథఞ్చ పారిసుద్ధిఉపోసథఞ్చ దస్సేత్వా ఇదాని యత్థ ఏకో భిక్ఖు విహరతి, తస్స అనుఞ్ఞాతం అధిట్ఠానుపోసథం దస్సేతుం "**పుబ్బకిచ్చ**"న్తిఆదిమాహ. ఏత్థ చ **పుబ్బకిచ్చం** నామ సమ్మజ్జనాదికంయేవ.

౪౨౭. సఙ్ఘుపోసథపారిసుద్ధిఉపోసథఅధిట్ఠానఉపోసథానం వసేన తం తం ఉపోసథం యది కయిరున్తి సమ్బన్ధో.

౪౨౮. వగ్గే (మహావ॰ ౧౭౩) చ సమగ్గే చ "వగ్గో"తి సఞ్ఞినో చ "వగ్గో ను ఖో, సమగ్గో ను ఖో"తి ఏవం **విమతిస్స** చ దుక్కటం, "నస్సన్తేతే వినస్సన్తేతే, కో తేహి అత్థో"తి ఏవం అనాగతానం భిక్ఖూనం అత్థిభావం ఞత్వా **భేదాధిప్పాయేన** ఉపోసథం కరోతో **థుల్లచ్చయం** హోతీతి అత్థో. తదుభయేపి "సమగ్గో"తి సఞ్ఞినో అనాపత్తి.

౪౨౯-౪౩౦. సేససహధమ్మికా నామ భిక్ఖుం ఠపేత్వా అవసేసా చత్తారో. **అభబ్బస్సాతి** ఏత్థ పణ్డకథేయ్యసంవాసక తిత్థియపక్కన్తక తిరచ్ఛానగత మాతుఘాతక పితుఘాతక అరహన్తఘాతక భిక్ఖునిదూసక సఙ్ఘభేదక లోహితుప్పాదకఉభతోబ్యఞ్జనకా అభబ్బా గహితా. ఏత్థ పన నాగమాణవకాదయో తిరచ్ఛానగతపక్ఖికాతి వేదితబ్బా. ఏతేసం నిసిన్నపరిసాయఞ్చ పాతిమోక్ఖం న ఉద్దిసేతి సమ్బన్ధో.

తథాతి యో పన సఙ్ఘో సభాగాపత్తికో, సోపి న ఉద్దిసే, పరివుత్థేన ఛన్దేనపి న ఉద్దిసేతి అత్థో. ఏత్థ పన చతుబ్బిధం పారివాసియం పరిసపారివాసియం రత్తిపారివాసియం ఛన్దపారివాసియం అజ్ఝాసయపారివాసియన్తి.

ఏత్థ పన భిక్ఖూ కేనచిదేవ కరణీయేన సన్నిపతితా మేఘాదీహి ఉపద్దుతా "అనోకాసా మయం, అఞ్ఞత్ర గచ్ఛామా"తి ఛన్దం అవిస్సజ్జేత్వావ ఉట్ఠహన్తి. ఇదం **పరిసపారివాసియం**. కిఞ్చాపి పరిసపారివాసియం, ఛన్దస్స పన అవిస్సట్ఠత్తా కమ్మం కాతుం వట్టతి.

పునపి భిక్ఖూనం "ఉపోసథాదీని కరిస్సామా"తి రత్తిం సన్నిపతిత్వా ధమ్మం సుణన్తానంయేవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి. సచే "చాతుద్దసికం కరిస్సామా"తి నిసిన్నా, "పన్నరసో"తి కాతుం వట్టతి. సచే పన్నరసికం కాతుం నిసిన్నా, పాటిపదే అనుపోసథే ఉపోసథం కాతుం న వట్టతి, అఞ్ఞం పన సఙ్ఘకిచ్చం కాతుం వట్టతి. ఇదం **రత్తిపారివాసియం** నామ.

పున భిక్ఖూ "యంకిఞ్చిదేవ అబ్భానాదికమ్మం కరిస్సామా"తి సన్నిపతితా హోన్తి, తత్రేకో నక్ఖత్తపాఠకో ఏవం వదతి "అజ్జ నక్ఖత్తం దారుణ"న్తి, తే తస్స వచనేన ఛన్దం విస్సజ్జేత్వా తత్థేవ నిసిన్నా హోన్తి. అథఞ్ఞో ఆగన్త్వా "కిం నక్ఖత్తేన, కరోథా"తి వదతి. ఇదం **ఛన్దపారివాసియఞ్చేవ అజ్ఝాసయపారివాసియఞ్చ**. తస్మిం పారివాసియే పున ఛన్దపారిసుద్ధిం అనానేత్వా కమ్మం కాతుం న వట్టతి. ఇదం సన్ధాయ "**ఛన్దేన పరివుత్థేనా**"తి వుత్తం.

౪౩౧. ఆపన్నమాపత్తిం (మహావ॰ ౧౭౬; మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౭౬) **అదేసయిత్వాన** వా "అహం, ఆవుసో, ఇత్థన్నామాయ ఆపత్తియా వేమతికో, యదా నిబ్బేమతికో భవిస్సామి, తం ఆపత్తిం పటికరిస్సామీ"తి వత్వా **విమతిం అనావికత్వాన** వా "న చ భిక్ఖవే అనుపోసథే ఉపోసథో కాతబ్బో అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘసామగ్గియా"తి (మహావ॰ ౧౮౩) వుత్తత్తా **అనుపోసథేపి వా కాతుం న చ కప్పతీ**తి అత్థో.

౪౩౨. "న చ భిక్ఖవే తదహుపోసథే సభిక్ఖుకా ఆవాసా అభిక్ఖుకో ఆవాసో వా అనావాసో వా గన్తబ్బో అఞ్ఞత్ర సఙ్ఘేన అఞ్ఞత్ర అన్తరాయా"తి (మహావ॰ ౧౮౧) వుత్తత్తా "**అట్ఠితోపోసథావాసా**"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౮౧) వుత్తం. **న వజే న** గచ్ఛే. **అధిట్ఠాతుం సీమమేవ వాతి** సచే విహారే ఉపోసథం కరోన్తి, ఉపోసథాధిట్ఠానత్థం సీమాపి నదీపి న గన్తబ్బా. సచే పనేత్థ కోచి భిక్ఖు హోతి, తస్స సన్తికం గన్తుం వట్టతి. విస్సట్ఠఉపోసథాపి ఆవాసా గన్తుం వట్టతి, ఏవం గతో అధిట్ఠాతుమ్పి లభతీతి. ఉపోసథవినిచ్ఛయో.

ఉపోసథనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౭. పవారణానిద్దేసవణ్ణనా

౪౩౩. "అనుజానామి , భిక్ఖవే, పఞ్చన్నం సఙ్ఘే పవారేతు"న్తి (మహావ॰ ౨౧౭) వుత్తత్తా "**సేసా సఙ్ఘప్పవారణా**"తి (మహావ॰ ౨౧౭ ఆదయో) వుత్తా.

౪౩౪. అజ్జ పవారణాతి ఏత్థ (మహావ॰ ౨౧౭ ఆదయో) పన చాతుద్దసికాయ పవారణాయ "అజ్జ పవారణా చాతుద్దసీ"తి పుబ్బకిచ్చం కాతబ్బం, పన్నరసియం "అజ్జ పవారణా పన్నరసీ"తి.

౪౩౭. థేరేసు ఉక్కుటికం నిసజ్జ పవారేన్తేసు సయం పన నవో యావ పవారేతి, తావ ఉక్కుటికోవ అచ్ఛతూతి అత్థో. "న భిక్ఖవే థేరేసు ఉక్కుటికం నిసిన్నేసు పవారయమానేసు ఆసనేసు అచ్ఛితబ్బం. యో అచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్స. అనుజానామి, భిక్ఖవే, తదమన్తరా ఉక్కుటికం నిసీదితుం, యావ పవారేతి, పవారేత్వా ఆసనే నిసీదితు"న్తి (మహావ॰ ౨౧౧) హి వుత్తం.

౪౪౦-౨. ఏవం తేవాచికప్పవారణం దస్సేత్వా ఇదాని ద్వేవాచికఏకవాచికసమానవస్సికప్పవారణాసు కత్తబ్బం దస్సేతుం "**దానేనా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **దానేనా**తి దానేన వా. **ధమ్మసాకచ్ఛా**తి ఇమినా ధమ్మకథాసుత్తసజ్ఝాయనావినయవినిచ్ఛయాదయో గహితా. దానేన వా ధమ్మసాకచ్ఛాయ వా కలహేన వా రత్తియా ఖేపితభావతో తేవాచికాయ ఓకాసే అసతి దసవిధే వా అన్తరాయే అనురూపతో ఉత్తిం ఠపేత్వా పవారేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

ఇదాని యథానురూపతో ఞత్తి ఠపితా, తం దస్సేతుం "**సుణాతు మే**"తిఆదిమాహ. **యథాఠపితఞత్తియా**తి ఏత్థ సబ్బసఙ్గాహికాచేఞత్తిఠపితా, తేవాచికద్వేవాచికఏకవాచికానం వసేన పవారేతబ్బం, సమానవస్సికప్పవారణావ ఏకా న వట్టతి. సచే "సఙ్ఘో తేవాచికం పవారేయ్యా"తి ఠపితా, తేవాచికా ఏవ వట్టతి, ద్వేవాచికాదయో న వట్టన్తి. "ద్వేవాచికం పవారేయ్యా"తి వుత్తే ద్వేవాచికఞ్చ తేవాచికఞ్చ వట్టతి, ఏకవాచికసమానవస్సికా న వట్టన్తి. "ఏకవాచికం పవారేయ్యా"తి వుత్తే పన సమానవస్సికం ఠపేత్వా సేసా వట్టన్తి. "సమానవస్సిక"న్తి పన వుత్తే సబ్బం వట్టతీతి. **ఆదికే చేత్థ ఆహరే**తి ఏత్థ పవారణాయపి పుబ్బే ఉపోసథే వుత్తే "యది సమా ఆగచ్ఛేయ్యు"న్తిఆదికే **వారే** ఆహరేతి అత్థో.

౪౪౩. ఇదాని వత్తబ్బం సన్ధాయ "**ఏవ**"న్తి వుత్తం. తివగ్గో చ చతువగ్గో చ **తిచతువగ్గో**.

౪౫౦. "న భిక్ఖవే సాపత్తికేన పవారేతబ్బం. యో పవారేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా"తి (మహావ. ౨౩౫) వుత్తత్తా సాపత్తికేనపి వేమతికేనపి పవారియమానే ఆపత్తిం సరన్తేనపి ఉపోసథే వుత్తనయేన పటిపజ్జితబ్బం. "వగ్గే సమగ్గే వగ్గోతి-సఞ్ఞినో విమతిస్స వా"తిఆదిగాథాతో పట్ఠాయ యావ "అన్తరాయం వ సఙ్ఘం వా-ధిట్ఠాతుం సీమమేవ వా"తి అవసానగాథా, తావ సేసా ఉపోసథే వుత్తా గాథాయోతి అధిప్పేతా.

౪౫౧. **పవారితే చా**తి (మహావ. ౨౧౩ ఆదయో) పఠమపవారణాయ సఙ్ఘమ్హి పవారితేతి అధిప్పాయో. ఏత్థ **అవుత్థో**తి పచ్ఛిమికాయ ఉపగతో అపరినిట్ఠితత్తా "అవుత్థో"తి వుచ్చతి.

౪౫౨. **చాతుమాసినీ**తి కత్తికపుణ్ణమీ. ఏత్థ **వుత్థవస్సా** నామ పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా. పవారణావినిచ్ఛయో.

పవారణానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౬. సంవరనిద్దేసవణ్ణనా

౪౫౩. **చక్ఖుసోతాదిభేదేహీ**తి (దీ. ని. ౧.౨౧౩, ౪౫౪; మ. ని. ౧.౪౧౧; అ. ని. ౪.౧౯౮; ధ. స. ౧౩౫౨-౧౩౫౪; మహాని. ౧౯౬) చక్ఖుసోతఘానజివ్హాకాయమనసఙ్ఖాతేహి ఛహి ఇన్ద్రియేహీతి అత్థో. **రూపసద్దాదిగోచరే**తి రూపసద్దగన్ధరసఫోట్ఠబ్బధమ్మసఙ్ఖాతేసు ఛసు గోచరేసూతి అత్థో. ఏత్థ పన హత్థపాదహసితకథితవిలోకితాదిభేదం సుభాకారం గహేత్వా అయోనిసో మనసి కరోన్తస్స అభిజ్ఝా ఉప్పజ్జతి. "అనత్థం మే అచరి, చరతి, చరిస్సతీ"తిఆదినా (పరి. అట్ఠ. ౩౨౯) నయేన పటిఘనిమిత్తం గహేత్వా అయోనిసో మనసి కరోన్తస్స బ్యాపాదో ఉప్పజ్జతి. ఏత్థ పన ఇత్థిపురిసనిమిత్తం వా సుభనిమిత్తాదికం కిలేసవత్థుభూతం నిమిత్తం అగ్గణ్హిత్వా దిట్ఠే దిట్ఠమత్తాదినా పటిపజ్జిత్వా అసుభనిమిత్తే యోనిసో మనసికారం బహులీకరోన్తస్స అభిజ్ఝాయ పహానం హోతి. "అనత్థం మే అచరి, తం కుతేత్థ లబ్భా"తిఆదినా వా మేత్తాభావనాదివసేన వా యోనిసో మనసి కరోన్తస్స బ్యాపాదప్పహానం హోతి. ఏవమిదం సఙ్ఖేపతో రూపాదీసు కిలేసానుబన్ధనిమిత్తాదిగ్గాహపరివజ్జనలక్ఖణం ఇన్ద్రియసంవరసీలన్తి వేదితబ్బం.

౪౫౪ **నిగ్గణ్హేయ్యా**తి నివారేయ్య;

"యాని సోతాని లోకస్మిం; (అజితాతి భగవా,)

సతి తేసం నివారణం;

సోతానం సంవరం బ్రూమి;

పఞ్ఞాయేతే పిధియ్యరే”తి –. (సు॰ ని॰ ౧౦౪౧);

వుత్తత్తా ‘‘**సతిమా సమ్పజానో వా**’’తి వుత్తం. ఏత్థ పన చతుబ్బిధం సమ్పజఞ్ఞం సాత్థకసప్పాయగోచరఅసమ్మోహవసేన. సంవరవినిచ్ఛయో.

సంవరనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౭. సుద్ధినిద్దేసవణ్ణనా

౪౩౩. దేసనా సంవరో ఏట్ఠి, పచ్చవేక్ఖణ భేదతోతి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౧౩; విసుద్ధి॰ ౧.౧౯) దేసనాసుద్ధి సంవరసుద్ధి పరియేట్ఠిసుద్ధి పచ్చవేక్ఖణసుద్ధీతి ఏవం చతుబ్బిధా సుద్ధీతి అత్థో. ఇదాని తాహి సుద్ధీహి విసుజ్ఝనకే దస్సేతుం ‘‘**పాతిమోక్ఖసంవరసమ్మత**’’న్తిఆదిమాహ.

౪౩౬. ‘‘పున ఏవం న కరిస్స’’న్తి చిత్తాధిట్ఠానసంవరా యస్మా సుజ్ఝతి ఇన్ద్రియసంవరో, తస్మా ఇన్ద్రియసంవరో ‘‘**సంవరసుద్ధీ**’’తి వుత్తోతి సమ్బన్ధో.

౪౩౭. పహాయానేసనన్తి అనేసనం పహాయ ధమ్మేన ఉప్పాదేన్తస్స పచ్చయేతి పాఠసేసో.

౪౩౮. ‘‘పటిసఙ్ఖా యోనిసో చీవరం పటిసేవామి…పే॰… ఉప్పన్నానం వేయ్యాబాధికానం…పే॰… పరమతాయా’’తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౩; అ॰ ని॰ ౬.౩౮) చ ఏవం చతూసుపి పచ్చయేసు యథావుత్తపచ్చవేక్ఖణసుజ్ఝనాతి అత్థో. ఏత్థ పన దువిధం పచ్చవేక్ఖణం పటిలాభకాలే చ పరిభోగకాలే చ. పటిలాభకాలే హి ధాతువసేన వా పటిక్కూలవసేన వా పచ్చవేక్ఖిత్వా ఠపితచీవరాదీని తతో ఉత్తరి పరిభుఞ్జన్తస్స అనవజ్జోవ పరిభోగో, పరిభోగకాలేపి. సుద్ధివినిచ్ఛయో.

సుద్ధినిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౮. సన్తోసనిద్దేసవణ్ణనా

౪౩౯. ‘‘చత్తారిమాని , భిక్ఖవే, అప్పాని చేవ సులభాని చ, తాని చ అనవజ్జాని. కతమాని చత్తారి? పంసుకూలం, భిక్ఖవే, చీవరానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. పిణ్డియాలోపో, భిక్ఖవే, భోజనానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. రుక్ఖమూలం , భిక్ఖవే, సేనాసనానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. పూతిముత్తభేసజ్జం, భిక్ఖవే, భేసజ్జానం అప్పఞ్చ సులభఞ్చ, తఞ్చ అనవజ్జం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, చత్తారి అప్పాని చేవ సులభాని చ, తాని చ అనవజ్జానీ’’తి (అ॰ ని॰ ౪.౨౭; ఇతివు॰ ౧౦౧) వచనతో ‘‘**అప్పేనా**’’తిఆది వుత్తం.

సన్తుట్ఠోతి ఏత్థ యథాలాభయథాబలయథాసారుప్పసన్తోసానం వసేన ఏకేకస్మిం పచ్చయే తయో తయో కత్వా చతూసు పచ్చయేసు ద్వాదస సన్తోసా హోన్తి. **మత్తఞ్ఞూ**తి ఏత్థ (మ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౪౨౨; సం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౩.౪.౨౩౯; అ॰ ని॰

అట్ఠ. ౨.౩.౧౬; ఇతివు. అట్ఠ. ౨౮; ధ. స. అట్ఠ. ౧౨౪-౧౩౪) చత్తారో మత్తా పరియేసనమత్తా పటిగ్గహణమత్తా పరిభోగమత్తా విస్సజ్జనమత్తాతి. ఇతరీతరేన యాపేన్తో **సుభరో** నామ. సన్తోసవినిచ్ఛయో.

సన్తోసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౯. చతురారక్ఖనిద్దేసవణ్ణనా

౪౬౧-౨. అసుభన్తి అసుభభావనా. ఇమే చత్తారో చతురారక్ఖా నామాతి అధిప్పాయో. ఇదాని తే దస్సేతుం ''**ఆరకత్తాదినా**''తిఆదిమాహ. **ఆరకత్తాదినాతి** ఏత్థ ఆరకత్తా, అరీనం అరానఞ్చ హతత్తా, పచ్చయాదీనం అరహత్తా, పాపకరణే రహాభావాతి ఇమేహి తావ చతూహి కారణేహి సో భగవా అరహన్తి అనుస్సరితబ్బోతి అత్థో. వుత్తఞ్హేతం –

"ఆరకత్తా హతత్తా చ, కిలేసారీన సో ముని;

హతసంసారచక్కారో, పచ్చయాదీన చారహో;

న రహో కరోతి పాపాని, అరహం తేన వుచ్చతీ"తి. (పారా. అట్ఠ. ౧.౧; విసుద్ధి. ౧.౧౩౦);

భగవా పన సబ్బకిలేసేహి సువిదూరవిదూరే ఠితో మగ్గేన సవాసనకిలేసానం హతత్తా, తస్మా "ఆరకత్తా అరహా"న్తి వుత్తో. వుత్తఞ్హేతం –

"సో తతో ఆరకా నామ;

యస్స యేనాసమఙ్గితా;

అసమఙ్గీ చ దోసేహి,

నాథో తేనారహం మతో"తి. (విసుద్ధి. ౧.౧౨౫);

భగవతా పన సబ్బకిలేసారయో హతా, తస్మా "అరీనం హతత్తాపి అరహా"న్తి వుత్తో. వుత్తఞ్హేతం –

"యస్మా రాగాదిసఙ్ఖాతా, సబ్బేపి అరయో హతా;

పఞ్ఞాసత్థేన నాథేన, తస్మాపి అరహం మతో"తి. (విసుద్ధి. ౧.౧౨౬);

యం పనేతం అవిజ్జాభవతణ్హామయనాభిపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారఅపుఞ్ఞాభిసఙ్ఖారఆనేఞ్జాభిసఙ్ఖారారం జరామరణనేమి "ఆసవసముదయా అవిజ్జాసముదయో"తి (మ. ని. ౧.౧౦౩) వచనతో ఆసవసముదయమయేన అక్ఖేన విజ్ఝిత్వా తిభవరథే యోజితం అనాదికాలప్పవత్తం సంసారచక్కం, తస్స భగవతో బోధిరుక్ఖమూలే సమ్మప్పధానవీరియపాదేహి చతుపారిసుద్ధిసీలపథవియం పతిట్ఠాయ సద్ధాహత్థేన కమ్మక్ఖయకరఞాణఫరసుం గహేత్వా సబ్బే అరా హతా. తస్మా "అరానం హతత్తా అరహా"న్తి వుత్తో. వుత్తఞ్హేతం –

"అరా సంసారచక్కస్స, హతా ఞాణాసినా యతో;

లోకనాథేన తేనేస, అరహన్తి పవుచ్చతీ"తి. (విసుద్ధి. ౧.౧౨౮);

అగ్గదక్ఖిణేయ్యత్తా చీవరాదీనం పచ్చయానం ఉత్తమపూజాయ చ యుత్తో భగవా, తస్మా "పచ్చయాదీనం అరహత్తా చ అరహా"న్తి వుచ్చతి. వుత్తఞ్హేతం –

"పూజావిసేసం సహ పచ్చయేహి,

యస్మా అయం అరహతి లోకనాథో;

అత్థానురూపం అరహన్తి లోకే,

తస్మా జినో అరహతి నామమేత"న్తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౧౨౯);

యథా లోకే కేచి పణ్డితమానినో అసిలోకభయేన రహో పాపాని కరోన్తి, తథా భగవా కదాచిపి న కరోతి, తస్మా "పాపకరణే రహాభావా చ అరహా"న్తి వుచ్చతి. వుత్తఞ్హేతం –

"యస్మా నత్థి రహో నామ, పాపకమ్మేసు తాదినో;

రహాభావేన తేనేస, అరహం ఇతి విస్సుతో"తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౧౩౦) –

ఏవం ఆరకత్తాదినా అరహన్తి భావేతబ్బం.

సమ్మా సామఞ్చ సబ్బధమ్మానం బుద్ధత్తా పన సమ్మాసమ్బుద్ధో. **సమ్మా**తి ఞాయేనేవ, అభిఞ్ఞేయ్యే ధమ్మే అభిఞ్ఞేయ్యతో పరిఞ్ఞేయ్యే ధమ్మే పరిఞ్ఞేయ్యతో పహాతబ్బే ధమ్మే పహాతబ్బతో సచ్ఛికాతబ్బే ధమ్మే సచ్ఛికాతబ్బతో భావేతబ్బే ధమ్మే భావేతబ్బతో ఏవాతి అత్థో. **సామఞ్చా**తి అత్తనావ. వుత్తఞ్హేతం –

"అభిఞ్ఞేయ్యం అభిఞ్ఞాతం, భావేతబ్బఞ్చ భావితం;

పహాతబ్బం పహీనం మే, తస్మా బుద్ధోస్మి బ్రాహ్మణా"తి. (మ॰ ని॰ ౨.౩౯౯; సు॰ ని॰ ౫౬౩);

"ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థాదేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా"తి ఏవం వుత్తే **నవభేదే భగవతో గుణే యా పునప్పునం** ఉప్పజ్జనతో సతియేవ **అనుస్సతి,** పవత్తితబ్బట్ఠానమ్హియేవ వా పవత్తత్తా సద్ధాపబ్బజితస్స కులపుత్తస్స అనురూపా సతీతి అనుస్సతి, బుద్ధం ఆరబ్భ ఉప్పన్నా అనుస్సతి **బుద్ధానుస్సతి,** యా ఏవం నవవిధేన పవత్తా సతి , సా బుద్ధానుస్సతి నామాతి అత్థో. సబ్బాకారేన పన ఆచరియేన బుద్ధఘోసేన బుద్ధానుస్సతి **విసుద్ధిమగ్గే** (విసుద్ధి॰ ౧.౧౨౩ ఆదయో) వుత్తా, అత్థికేన పన తతో పచ్చాసీసితబ్బా.

౪౬౩-౪. చతురారక్ఖాయ సాయంపాతం భావేతబ్బత్తా మేత్తాభావనం దస్సేన్తేన థేరేన సబ్బత్థకకమ్మట్ఠానభావనావసేన దస్సితాతి వేదితబ్బా. ఇతరథా "అత్తానం ఉపమం కత్వా, న హనేయ్య న ఘాతయే"తి (ధ॰ ప॰ ౧౨౯-౧౩౦) వచనతో సబ్బపఠమం "అహం సుఖితో హోమి, అవేరో"తిఆదినా నయేన భావేత్వావ అత్తని చిత్తం నిపరిబన్ధమానం కత్వా పచ్ఛా ఆచరియుపజ్ఝాయాదీసు కమేన భావేతబ్బా. అత్తని పన అప్పనా న హోతి. గోచరగామమ్హి ఇస్సరే జనేతి సమ్బన్ధో. **తత్థా**తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౧౬౫) గోచరగామే. సీమట్ఠసఙ్ఘతో పట్ఠాయ **పరిచ్ఛిజ్జ పరిచ్ఛిజ్జా**తి అత్థో. ఏవం మేత్తం భావేన్తో భిక్ఖుసఙ్ఘే మేత్తాయ సహవాసీనం ముదుచిత్తం జనేతి, అథస్స సుఖసంవాసతా హోతి. సీమట్ఠకదేవతాసు మేత్తాయ ముదుకతచిత్తాహి

దేవతాహి ధమ్మికాయ రక్ఖాయ సుసంవిహితరక్ఖో హోతి. గోచరగామమ్హి ఇస్సరజనే మేత్తాయ ముదుకతచిత్తసన్తానేహి ఇస్సరేహి ధమ్మికాయ రక్ఖాయ సురక్ఖితపరిక్ఖారో హోతి. తత్థ మనుస్సే మేత్తాయ పసాదితచిత్తేహి తేహి అపరిభూతో హుత్వా విచరతి. సబ్బసత్తేసు మేత్తాయ సబ్బత్థ అప్పటిహతచారో హోతి.

౪౬౫-౬. వణ్ణతో చ సణ్ఠానతో చ ఓకాసతో చ దిసతో చ పరిచ్ఛేదతో చ కేసాదికోట్ఠాసే వవత్థపేత్వాతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ **వణ్ణతో**తి (విసుద్ధి॰ ౧.౧౧౦) కేసాదీనం వణ్ణతో. **సణ్ఠానతో**తి తేసంయేవ సణ్ఠానతో. **ఓకాసతో**తి "అయం కోట్ఠాసో ఇమస్మిం నామ ఓకాసే పతిట్ఠితో"తి ఏవం తస్స తస్స ఓకాసతో. **దిసతో**తి ఇమస్మిం సరీరే నాభితో ఉద్ధం ఉపరిమా దిసా, అధో హేట్ఠిమా దిసా, తస్మా "అయం కోట్ఠాసో ఇమిస్సా నామ దిసాయా"తి దిసా వవత్థపేతబ్బా. **పరిచ్ఛేదతో**తి సభాగపరిచ్ఛేదతో విసభాగపరిచ్ఛేదతోతి ద్వే పరిచ్ఛేదా. తత్థ "అయం కోట్ఠాసో హేట్ఠా చ ఉపరి చ తిరియఞ్చ ఇమినా నామ పరిచ్ఛేదో"తి ఏవం సభాగపరిచ్ఛేదో వేదితబ్బో. "కేసా న లోమా, లోమా న కేసా"తి ఏవం అమిస్సకవసేన విసభాగపరిచ్ఛేదో.

ఏవం పఞ్చహి ఆకారేహి వవత్థానాకారం దస్సేత్వా ఇదాని మనసి కరోన్తేన ఏవం మనసి కాతబ్బన్తి తం దస్సేతుం "**అనుపుబ్బతో**"తిఆదిమాహ. తత్థ **అనుపుబ్బతో**తి సజ్ఝాయకరణకాలతో పట్ఠాయ "కేసా నఖా"తి ఏవం ఏకన్తరికాయ వా "లోమా కేసా"తి ఏవం ఉప్పటిపాటియా వా న మనసి కాతబ్బం, అథ ఖో "కేసా లోమా"తిఆదినా నయేన అనుపటిపాటియా మనసి కాతబ్బం, అనుపటిపాటియా మనసి కరోన్తేనాపి నాతిసీఘం నాతిసణికం మనసి కాతబ్బం, బహిద్ధా పుథుత్తారమ్మణే చేతసో విక్ఖేపో పటిబాహితబ్బో. "పణ్ణత్తిం సమతిక్కమ్మ, ముఞ్చన్తస్సానుపుబ్బతో"తి పాఠో గహేతబ్బో. ఏవఞ్హి సతి భావనాక్కమేన అత్థో సువిఞ్ఞేయ్యో హోతి. "కేసా లోమా"తిఆదిపణ్ణత్తిం అమనసికత్వా పటిక్కూలభావేన ఏవం చిత్తం ఠపేతబ్బం. **ముఞ్చన్తస్సానుపుబ్బతో**తి యో యో కోట్ఠాసో ఆపాథం నాగచ్ఛతి, తం తం అనుపుబ్బతో ముఞ్చన్తస్సాతి అత్థో.

౪౬౭. ఇదాని యథా పటిక్కూలమనసికారో కాతబ్బో, తం దస్సేతుం "**వణ్ణఆసయసణ్ఠానా**"తిఆదిమాహ. ఏతేహి వణ్ణాదీహి కోట్ఠాసేహి పటిక్కూలాతి భావనాతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ (విభ॰ అట్ఠ॰ ౩౫౬; విసుద్ధి॰ ౧.౧౭౮) కేసా తావ వణ్ణతోపి పటిక్కూలా. తథా హి యాగుభత్తాదీసు కేసవణ్ణం కిఞ్చి దిస్వా జిగుచ్ఛన్తి. సణ్ఠానతోపి పటిక్కూలా. తథా హి రత్తిం భుఞ్జన్తా కేససణ్ఠానం మకచివాకాదికం ఛుపిత్వా జిగుచ్ఛన్తి. తేలమక్ఖనాదివిరహితానఞ్చ అగ్గిమ్హి పక్ఖిత్తానఞ్చ గన్ధో అతివియ పటిక్కూలోతి గన్ధతోపి పటిక్కూలా. అసుచిట్ఠానే జాతసూపేయ్యపణ్ణం వియ పుబ్బలోహితముత్తకరీసపిత్తసేమ్హాదినిస్సన్దేన జాతత్తా ఆసయతోపి పటిక్కూలా. గూథరాసిమ్హి ఉట్ఠితకణ్ణికం వియ ఏకతింసకోట్ఠాసరాసిమ్హి జాతత్తా ఓకాసతోపి పటిక్కూలా. ఉద్ధుమాతకం వినీలకం విపుబ్బకం విచ్ఛిద్దకం విక్ఖాయితకం విక్ఖిత్తకం హతవిక్ఖిత్తకం లోహితకం పుళవకం అట్ఠికన్తి ఇమేసు ఉద్ధుమాతకాదీసు వత్థూసు అసుభాకారం గహేత్వా పవత్తా భావనా వా అసుభం నామాతి అత్థో.

౪౬౮. యం పనేతం అరహన్తానం వట్టదుక్ఖసముచ్ఛేదసఙ్ఖాతం సముచ్ఛేదమరణం (విసుద్ధి॰ ౧.౧౬౭), సఙ్ఖారానం ఖణభఙ్గసఙ్ఖాతం ఖణికమరణం, "రుక్ఖో మతో, లోహం మత"న్తిఆది సమ్ముతిమరణఞ్చ, న తం ఇధ అధిప్పేతం. ఇధ పన **మరణ**న్తి ఏకభవపరియాపన్నస్స జీవితిన్ద్రియస్స ఉపచ్ఛేదో అధిప్పేతో. తమ్పి కాలమరణం అకాలమరణన్తి దువిధం హోతి. తత్థ కాలమరణం పుఞ్ఞక్ఖయేన వా ఆయుక్ఖయేన వా ఉభయక్ఖయేన వా హోతి, అకాలమరణం ఉపపీళకఉపచ్ఛేదకకమ్మవసేన . "మరణం మే భవిస్సతీ"తి వా "జీవితం ఉచ్ఛిజ్జిస్సతీ"తి వా "మరణం మరణ"న్తి వా యోనిసో భావయిత్వానాతి సమ్బన్ధో.

౪౬౯-౭౦. యస్స పన ఏత్తావతా ఉపచారజ్ఝానం న ఉప్పజ్జతి, తేన వధకపచ్చుపట్ఠానతో సమ్పత్తివిపత్తితో ఉపసంహరణతో కాయబహుసాధారణతో ఆయుదుబ్బలతో అనిమిత్తతో అద్ధానపరిచ్ఛేదతో ఖణపరిత్తతోతి ఇమేహి అట్ఠహి ఆకారేహి మరణం అనుస్సరితబ్బం, ఇదాని తే దస్సేతుం ''**వధకస్సేవుపట్ఠాన**''న్తిఆదిమాహ. అసిం ఉక్ఖిపిత్వా సీసం ఛిన్దితుం ఠితవధకో వియ మరణం పచ్చుపట్ఠితమేవాతి భావనా మరణస్సతి నామాతి సమ్బన్ధో. ఏవం సబ్బత్థ. సబ్బం ఆరోగ్యం బ్యాధిపరియోసానం, సబ్బం యోబ్బనం జరాపరియోసానం, సబ్బం జీవితం మరణపరియోసానం, తస్మా ''అయం యోబ్బనాదికాయసమ్పత్తి తావదేవ సోభతి, యావ మరణసఙ్ఖాతా విపత్తి న భవిస్సతీ''తి ఏవమాదినా సమ్పత్తివిపత్తితో చ, సత్తహాకారేహి ఉపసంహరణతో మరణం అనుస్సరితబ్బం యసమహత్తతో పుఞ్ఞమహత్తతో థామమహత్తతో ఇద్ధిమహత్తతో పఞ్ఞామహత్తతో పచ్చేకబుద్ధతో సమ్మాసమ్బుద్ధతోతి. తత్థ ''ఇదం మరణం నామ మహాయసానం మహాపరివారానం మహాసమ్మతమన్ధాతాదీనమ్పి ఉపరి పతతి, కిమఙ్గం పన మయ్హం ఉపరి న పతిస్సతీ''తి ఏవం యసమహత్తతో,

''జోతికో జటిలో ఉగ్గో,
మేణ్డకో అథ పుణ్ణకో;
ఏతే చఞ్ఞే చ యే లోకే,
మహాపుఞ్ఞాతి విస్సుతా;
సబ్బే మరణమాపన్నా,
మాదిసేసు కథావ కా''తి. –

ఏవం పుఞ్ఞమహత్తతో,

''వాసుదేవో బలదేవో, భీమసేనాదయో మహా;
బలా మచ్చువసం పత్తా, మాదిసేసు కథావ కా''తి. –

ఏవం థామమహత్తతో,

''మహామోగ్గల్లానాదీనం మహిద్ధికానమ్పి ఉపరి పతతి, మాదిసేసు కథావ కా''తి ఏవం ఇద్ధిమహత్తతో, ''సారిపుత్తాదీనం మహాపఞ్ఞానమ్పి ఉపరి పతతి, మాదిసేసు కథావ కా''తి ఏవం పఞ్ఞామహత్తతో. ఏవం ఇతరేసమ్పి పచ్చేకబుద్ధసమ్మాసమ్బుద్ధానమ్పి మహన్తభావం చిన్తేత్వా ''తేసమ్పి ఉపరి మరణం పతతి, కిమఙ్గం పన మయ్హం ఉపరి న పతిస్సతీ''తి ఏవం **ఉపసంహరణతో** చ, ''అయం కాయో బహుసాధారణో అజ్ఝత్తికానంయేవ అనేకసతానం రోగానం బాహిరానం అహివిచ్ఛికాదీనఞ్చా''తి **కాయబహుసాధారణతో** చ, ''అస్సాసపస్సాసపటిబద్ధం జీవిత''న్తిఆదినా నయేన **ఆయుదుబ్బలతో** చ,

''జీవితం బ్యాధి కాలో చ,
దేహనిక్ఖేపనం గతి;
పఞ్చేతే జీవలోకస్మిం;
అనిమిత్తా న నాయరే''తి. (సం॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౧.౨౦; జా॰ అట్ఠ॰ ౨.౨.౩౪) –

ఏవం **కాలవవత్థానస్స అభావతో** చ, “యో, భిక్ఖవే, చిరం జీవతి, సో వస్ససతం జీవతి అప్పం వా భియ్యో”తి (సం॰ ని॰ ౧.౧౪౫) వుత్తత్తా ఏవమాదినా నయేన **అద్ధానస్స పరిచ్ఛేదా**చ భావనా మరణస్సతి నామాతి అత్థో. ఖణపరిత్తతో చ మరణస్సతి భావేతబ్బా.

> “జీవితం అత్తభావో చ,
>
> సుఖదుక్ఖా చ కేవలా;
>
> ఏకచిత్తసమాయుత్తా,
>
> లహు సో వత్తతే ఖణో”తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౧౭౬) –

హి వుత్తం. చతురారక్ఖవినిచ్ఛయో.

చతురారక్ఖనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫౦. విపస్సనానిద్దేసవణ్ణనా

౪౭౧-౨. నామరూపం పరిగ్గయ్హాతి ఏత్థ (విసుద్ధి॰ ౨.౬౬౨ ఆదయో) నామరూపపరిగ్గహం కాతుకామేన తావ ఠపేత్వా నేవసఞ్ఞానాసఞ్ఞాయతనం అవసేసేసు యం కిఞ్చి ఝానం సమాపజ్జిత్వా వుట్ఠాయ వితక్కాదీని ఝానఙ్గాని చ తంసమ్పయుత్తే చ ఫస్సాదయో ధమ్మే లక్ఖణరసపచ్చుపట్ఠానపదట్ఠానవసేన పరిచ్ఛిన్దిత్వా “సబ్బమేతం ఆరమ్మణాభిముఖం నమనతో నమనట్ఠేన నామ”న్తి వవత్థపేతబ్బం. తతో తస్స పచ్చయం పరియేసన్తో “హదయవత్థుం నిస్సాయ వత్తతీ”తి పస్సతి, పున వత్థుస్స పచ్చయభూతాని చ ఉపాదారూపాని చ పస్సిత్వా “ఇదం సబ్బం రుప్పనతో వికారాపత్తితో రూప”న్తి పరిగ్గణ్హాతి. పున తదుభయం “నమనలక్ఖణం నామం, రుప్పనలక్ఖణం రూప”న్తి ఏవం సఙ్ఖేపతో నామరూపం వవత్థపేతి. ఇదం సబ్బం సమథయానికవసేన వుత్తం. విపస్సనాయానికో పన చతుధాతువవత్థానముఖేన భూతుపాదాయరూపాని పరిచ్ఛిన్దిత్వా “సబ్బమేతం రుప్పనతో రూప”న్తి పస్సతి. తతో ఏవం పరిచ్ఛిన్నరూపస్స చక్ఖాదీని నిస్సాయ పవత్తమానా అరూపధమ్మాపి ఆపాథమాగచ్ఛన్తి. తతో సబ్బేపి తే అరూపధమ్మే నమనలక్ఖణేన ఏకతో కత్వా “ఏతం నామ”న్తి పస్సతి. సో “ఇదం నామం, ఇదం రూప”న్తి ద్వేధా వవత్థపేతి. ఏవం వవత్థపేత్వా “నామరూపతో ఉద్ధం అఞ్ఞో సత్తో వా పుగ్గలో వా పోసో వా దేవో వా బ్రహ్మా వా నత్థీ”తి పస్సతి.

> యథాహి అఙ్గసమ్భారా, హోతి సద్దో రథో ఇతి;
>
> ఏవం ఖన్ధేసు సన్తేసు, హోతి సత్తోతి సమ్ముతి. (సం॰ ని॰ ౧.౧౭౧);

ఏవమేవ పఞ్చసు ఉపాదానక్ఖన్ధేసు సతి సత్తో, పుగ్గలోతి వా వోహారమత్తో హోతీతి ఏవమాదినా నయేన నామరూపానం యాథావదస్సనసఙ్ఖాతేన దిట్ఠివిసుద్ధిభూతేన ఞాణేన నామరూపం పరిగ్గయ్హాతి అత్థో.

తతో తస్స చ పచ్చయన్తి పున తస్స నామరూపస్స పచ్చయం పరిగ్గయ్హాతి అత్థో. వుత్తనయేన నామరూపం పరిగ్గణ్హిత్వా “కో ను ఖో ఇమస్స హేతూ”తి పరియేసన్తో అహేతువాదవిసమహేతువాదేసు దోసం దిస్వా రోగం దిస్వా తస్స నిదానసముట్ఠానం పరియేసన్తో వేజ్జో వియ తస్స హేతుఞ్చ పచ్చయఞ్చ పరియేసన్తో అవిజ్జా తణ్హా ఉపాదానం కమ్మన్తి

ఇమే చత్తారో ధమ్మే నామరూపస్స ఉప్పాదపచ్చయత్తా "హేతూ"తి చ ఆహారం ఉపత్థమ్భనస్స పచ్చయత్తా "పచ్చయో"తి చ పస్సతి. "ఇమస్స కాయస్స అవిజ్జాదయో తయో ధమ్మా మాతా వియ దారకస్స ఉపనిస్సయా హోన్తి, కమ్మం పితా వియ పుత్తస్స జనకం, ఆహారో ధాతి వియ దారకస్స సన్ధారకో"తి ఏవం రూపకాయస్స పచ్చయపరిగ్గహం కత్వా పున "చక్ఖుఞ్చ పటిచ్చ రూపే చ ఉప్పజ్జతి చక్ఖువిఞ్ఞాణ"న్తిఆదినా (సం॰ ని॰ ౨.౪౩) నయేన నామకాయస్సపి హేతుపచ్చయం పరిగ్గణ్హాతి.

ఏవం పరిగ్గణ్హన్తో "అతీతానాగతాపి ధమ్మా ఏవమేవ పవత్తన్తీ"తి సన్నిట్ఠానం కరోతి. తస్స యా సా పుబ్బన్తం ఆరబ్భ "అహోసిం ను ఖో అహం అతీతమద్ధానం, న ను ఖో అహోసిం, కిం ను ఖో, కథం ను ఖో, కిం హుత్వా కిం అహోసిం ను ఖో అహం అతీతమద్ధాన"న్తి పఞ్చవిధా విచికిచ్ఛా వుత్తా, యాపి అపరన్తం ఆరబ్భ "భవిస్సామి ను ఖో అహం అనాగతమద్ధానం, న ను ఖో, కిం ను ఖో, కథం ను ఖో, కిం హుత్వా కిం భవిస్సామి ను ఖో అహం అనాగతమద్ధాన"న్తి పఞ్చవిధా వుత్తా, యాపి ఏతరహి వా పన పచ్చుప్పన్నం అద్ధానం ఆరబ్భ "అజ్ఝత్తం కథంకథీ హోతి, అహం ను ఖోస్మి, నో ను ఖోస్మి, కిం ను ఖోస్మి, కథం ను ఖోస్మి, అయం ను ఖో సత్తో కుతో ఆగతో, సో కుహిం గామీ భవిస్సతీ"తి ఛబ్బిధా విచికిచ్ఛా వుత్తా, తా సబ్బాపి పహీయన్తి. ఏవం పచ్చయపరిగ్గహణేన తీసు అద్ధాసు కఙ్ఖం వితరిత్వా ఠితం ఞాణం "కఙ్ఖావితరణవిసుద్ధీ"తిపి "ధమ్మట్ఠితిఞాణ"న్తిపి "సమ్మాదస్సన"న్తిపి వుచ్చతి.

ఏత్థ పన తిస్సో లోకియపరిఞ్ఞా ఞాతపరిఞ్ఞా తీరణపరిఞ్ఞా పహానపరిఞ్ఞాతి. తత్థ "రుప్పనలక్ఖణం రూపం, వేదయితలక్ఖణా వేదనా"తి ఏవం తేసం తేసం ధమ్మానం పచ్చత్తలక్ఖణసల్లక్ఖణవసేన పవత్తా పఞ్ఞా **ఞాతపరిఞ్ఞా**నామ. "రూపం అనిచ్చం, వేదనా అనిచ్చా"తిఆదినా తేసంయేవ ధమ్మానం సామఞ్ఞలక్ఖణం ఆరోపేత్వా లక్ఖణారమ్మణికవిపస్సనాపఞ్ఞా **తీరణపరిఞ్ఞా** నామ. తేసు ఏవం పన ధమ్మేసు నిచ్చసఞ్ఞాదిపజహనవసేన పవత్తా లక్ఖణారమ్మణికవిపస్సనా **పహానపరిఞ్ఞా** నామ. తత్థ సఙ్ఖారపరిగ్గహతో పట్ఠాయ యావ పచ్చయపరిగ్గహా ఞాతపరిఞ్ఞాయ భూమి. కలాపసమ్మసనతో పట్ఠాయ యావ ఉదయబ్బయానుపస్సనా తీరణపరిఞ్ఞాయ భూమి. భఙ్గానుపస్సనతో పట్ఠాయ పహానపరిఞ్ఞాయ భూమి. తతో పట్ఠాయ హి "అనిచ్చతో అనుపస్సన్తో నిచ్చసఞ్ఞం పజహతి, దుక్ఖతో అనుపస్సన్తో సుఖసఞ్ఞం, అనత్తతో అనుపస్సన్తో అత్తసఞ్ఞం, నిబ్బిన్దన్తో నన్దిం, విరజ్జన్తో రాగం, నిరోధేన్తో సముదయం, పటినిస్సజ్జన్తో ఆదానం పజహతీ"తి (పటి॰ మ॰ ౧.౫౨) ఏవం పజహన్తో నిచ్చసఞ్ఞాదిపహానసాధికానం సత్తన్నం అనుపస్సనానం ఆధిపచ్చం హోతి. ఇతి ఇమాసు పరిఞ్ఞాసు సఙ్ఖారపరిచ్ఛేదస్స చేవ పచ్చయపరిగ్గహస్స చ సాధితత్తా ఇమినా యోగినా ఞాతపరిఞ్ఞా అధిగతా హోతి.

పున "యం కిఞ్చి రూపం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం రూపం హుత్వా అభావతో అనిచ్చం, ఉదయబ్బయప్పటిపీళితత్తా దుక్ఖం, అవసవత్తిత్తా అనత్తా. యా కాచి వేదనా, యా కాచి సఞ్ఞా, యే కేచి సఙ్ఖారా, యం కిఞ్చి విఞ్ఞాణం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా ఓళారికం వా సుఖుమం వా హీనం వా పణీతం వా యం దూరే సన్తికే వా, సబ్బం విఞ్ఞాణం హుత్వా అభావతో అనిచ్చం, ఉదయబ్బయప్పటిపీళితత్తా దుక్ఖం, అవసవత్తిత్తా అనత్తా"తి ఏవమాదినా నయేన కలాపసమ్మసనం కరోతి. ఇదం సన్ధాయ వుత్తం "**తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వాన సఙ్ఖారే సమ్మసన్తో**"తి.

ఏవం సఙ్ఖారేసు అనిచ్చదుక్ఖఅనత్తవసేన కలాపసమ్మసనం కత్వా పున సఙ్ఖారానం ఉదయబ్బయమేవ పస్సతి. కథం? “అవిజ్జాసముదయా (పటి॰ మ॰ ౧.౫౦) రూపసముదయో, తణ్హాకమ్మఆహారసముదయా రూపసముదయో’తి ఏవం రూపక్ఖన్ధస్స పచ్చయసముదయదస్సనట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి, నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సన్తోపి రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతీ”తి ఏవం పఞ్చహాకారేహి రూపక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. “అవిజ్జానిరోధా రూపనిరోధో, తణ్హాకమ్మఆహారనిరోధా రూపనిరోధో’తి ఏవం రూపక్ఖన్ధస్స పచ్చయనిరోధదస్సనట్ఠేన రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి, విపరిణామలక్ఖణం పస్సన్తోపి రూపక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతీ”తి ఏవం పఞ్చహాకారేహి వయం పస్సతి. తథా “అవిజ్జాసముదయా వేదనాసముదయో, తణ్హాకమ్మఫస్ససముదయా వేదనాసముదయో”తి వేదనాక్ఖన్ధస్స, నిబ్బత్తిలక్ఖణం పస్సన్తోపి వేదనాక్ఖన్ధస్స ఉదయం పస్సతి. “అవిజ్జానిరోధా వేదనానిరోధో, తణ్హాకమ్మఫస్సనిరోధా వేదనానిరోధో”తి వేదనాక్ఖన్ధస్స, విపరిణామలక్ఖణం పస్సన్తోపి వేదనాక్ఖన్ధస్స వయం పస్సతి. ఏవం సఞ్ఞాక్ఖన్ధాదీసుపి. అయం పన విసేసో – విఞ్ఞాణక్ఖన్ధస్స ఫస్సట్ఠానే నామరూపసముదయా, నామరూపనిరోధాతి యోజేతబ్బం. ఏవం ఏకేకస్మిం ఖన్ధే పచ్చయసముదయవసేన చ నిబ్బత్తిలక్ఖణవసేన చ పచ్చయనిరోధవసేన చ విపరిణామలక్ఖణవసేన చ ఉదయబ్బయదస్సనేన దస దస కత్వా పఞ్ఞాస లక్ఖణాని వుత్తాని. తేసం వసేన ఏవం రూపస్స ఉదయో రూపస్స వయోతి పచ్చయతో చేవ లక్ఖణతో చ విత్థారేన మనసికారం కరోతి.

తస్సేవం కరోతో “ఇతి కిర ఇమే ధమ్మా అహుత్వా సమ్భోన్తి, హుత్వా పటివేన్తీ”తి ఞాణం విసదం హోతి. “ఏవం కిర ఇమే ధమ్మా అనుప్పన్నా ఉప్పజ్జన్తి, ఉప్పన్నా నిరుజ్ఝన్తీ”తి నిచ్చం నవావ హుత్వా సఙ్ఖారా ఉపట్ఠహన్తి. న కేవలఞ్చ నిచ్చం నవా, సూరియుగ్గమనే ఉస్సావబిన్దు వియ, ఉదకబుబ్బుళో వియ, ఉదకే దణ్డరాజి వియ, ఆరగ్గే సాసపో వియ, విజ్జుప్పాదో వియ చ పరిత్తట్ఠాయినో. మాయామరీచిసుపినఅలాతచక్కగన్ధబ్బనగరఫేణపిణ్డకదలిఆదయో వియ నిస్సారా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి. ఏత్తావతా చానేన వయధమ్మమేవ ఉప్పజ్జతి, ఉప్పన్నఞ్చ వయం ఉపేతీతి ఇమినా ఆకారేన సమపఞ్ఞాస లక్ఖణాని పటివిజ్ఝిత్వా ఠితం ఉదయబ్బయానుపస్సనం నామ పఠమం తరుణవిపస్సనాఞాణం అధిగతం హోతి, యస్సాధిగమా ఆరద్ధవిపస్సకోతి సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి.

అథస్స ఆరద్ధవిపస్సకస్స కులపుత్తస్స ఓభాసో ఞాణం పీతి పస్సద్ధి సుఖం అధిమోక్ఖో పగ్గహో ఉపట్ఠానం ఉపేక్ఖా నికన్తీతి దస విపస్సనుపక్కిలేసా ఉప్పజ్జన్తి. ఏత్థ **ఓభాసో** నామ విపస్సనాక్ఖణే ఞాణస్స బలవత్తా లోహితం పసీదతి, తేన ఛవితో ఓభాసో నిబ్బత్తతి, తం దిస్వా అయం యోగీ “మగ్గో మయా పత్తో”తి తమేవ ఓభాసం అస్సాదేతి. **ఞాణన్తి** విపస్సనాఞాణమేవేతం, సఙ్ఖారే సమ్మసన్తస్స సూరం పసన్నం హుత్వా పవత్తమానం దిస్వా పుబ్బే వియ “మగ్గో”తి అస్సాదేతి. **పీతీతి** విపస్సనాపీతి ఏవ. తస్స హి తస్మిం ఖణే పఞ్చవిధా పీతి ఉప్పజ్జతి. **పస్సద్ధీతి** విపస్సనాపస్సద్ధి. తస్మిం సమయే నేవ కాయచిత్తానం దరథో గారవతా కక్ఖళతా అకమ్మఞ్ఞతా గేలఞ్ఞతా వఙ్కతా హోతి. **సుఖం** విపస్సనాసుఖమేవ. తస్స కిర తస్మిం సమయే సకలసరీరం ఠపితవట్టి వియ అభిసన్దయమానం అతిపణీతం సుఖం ఉప్పజ్జతి.

అధిమోక్ఖో నామ విపస్సనాక్ఖణే పవత్తా సద్ధా. తస్మిం ఖణే చిత్తచేతసికానం అతివియ పసాదభూతా బలవతీ సద్ధా ఉప్పజ్జతి. **పగ్గహో** నామ విపస్సనాసమ్పయుత్తం వీరియం. తస్మిఞ్హి ఖణే అసిథిలమనచ్చారద్ధం సుపగ్గహితం వీరియం ఉప్పజ్జతి. **ఉపట్ఠానన్తి** విపస్సనాసమ్పయుత్తా సతి. తస్మిఞ్హి ఖణే సుపట్ఠితా సతి ఉప్పజ్జతి. **ఉపేక్ఖాతి** దువిధా విపస్సనావజ్జనవసేన . తస్మిం ఖణే సబ్బసఙ్ఖారగ్గహణే మజ్ఝత్తభూతవిపస్సనుపేక్ఖాసఙ్ఖాతం ఞాణం బలవన్తం హుత్వా

ఉప్పజ్జతి, మనోద్వారే ఆవజ్జనుపేక్ఖా చ, సావ తం తం ఠానం ఆవజ్జేన్తస్స సూరా తిఖిణా హుత్వా వహతి. **నికన్తి** విపస్సనానికన్తి. ఓభాసాదీసు ఆలయం కురుమానా సుఖుమా సన్తాకారా నికన్తి ఉప్పజ్జతి. ఏత్థ ఓభాసాదయో కిలేసవత్థుభూతతాయ "ఉపక్కిలేసా"తి వుత్తా, న అకుసలత్తా. నికన్తి పన ఉపక్కిలేసో చేవ కిలేసవత్థు చ. పణ్డితో పన భిక్ఖు ఓభాసాదీసు ఉప్పన్నేసు విక్ఖేపం అగచ్ఛన్తో "ఓభాసాదయో ధమ్మా న మగ్గో, ఉపక్కిలేసవినిముత్తం పన వీథిప్పటిపన్నం విపస్సనాఞాణం మగ్గో"తి మగ్గఞ్చ అమగ్గఞ్చ వవత్థపేతి. తస్సేవం "అయం మగ్గో, అయం న మగ్గో"తి ఞత్వా ఠితం ఞాణం **''మగ్గామగ్గఞాణదస్సనవిసుద్ధీ''**తి వుచ్చతి.

ఇతో పట్ఠాయ అట్ఠవిధస్స ఞాణస్స వసేన సిఖాప్పత్తం విపస్సనాఞాణం **పటిపదాఞాణదస్సనవిసుద్ధి** నామ హోతి. ఉదయబ్బయానుపస్సనాఞాణం భఙ్గానుపస్సనాఞాణం భయతుపట్ఠానఞాణం ఆదీనవానుపస్సనాఞాణం నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం ముఞ్చితుకమ్యతాఞాణం పటిసఙ్ఖానుపస్సనాఞాణం సఙ్ఖారుపేక్ఖాఞాణన్తి ఇమాని అట్ఠ ఞాణాని నామ. ఏతాని నిబ్బత్తేతుకామేన యస్మా ఉపక్కిలేసేహి అభిభూతం హుత్వా లక్ఖణప్పటివేధం కాతుం అసమత్థం హోతి చిత్తం, తస్మా పునపి ఉదయబ్బయమేవ పస్సితబ్బం. ఉదయబ్బయం పస్సన్తస్స అనిచ్చలక్ఖణం యథాభూతం ఉపట్ఠాతి, ఉదయబ్బయప్పటిపీళితత్తా దుక్ఖలక్ఖణఞ్చ "దుక్ఖమేవ చ సమ్భోతి, దుక్ఖం తిట్ఠతి వేతి చా"తి (సం॰ ని॰ ౧.౧౭౧) పస్సతో అనత్తలక్ఖణఞ్చ.

ఏత్థ చ అనిచ్చం అనిచ్చలక్ఖణం, దుక్ఖం దుక్ఖలక్ఖణం, అనత్తా అనత్తలక్ఖణన్తి అయం విభాగో వేదితబ్బో. ఏత్థ **అనిచ్చన్తి** ఖన్ధపఞ్చకం. కస్మా? ఉప్పాదవయఞ్ఞథత్తభావా హుత్వా అభావతో వా. అఞ్ఞథత్తం నామ జరా, ఉప్పాదవయఞ్ఞథత్తం అనిచ్చలక్ఖణం, హుత్వా అభావసఙ్ఖాతో వా ఏకో ఆకారవికారో. "యదనిచ్చం తం దుక్ఖ"న్తి (సం॰ ని॰ ౩.౧౫) వచనతో తదేవ ఖన్ధపఞ్చకం దుక్ఖం. కస్మా? అభిణ్హం పటిపీళితత్తా. అభిణ్హప్పటిపీళనాకారో దుక్ఖలక్ఖణం. "యం దుక్ఖం తదనత్తా"తి వచనతో తదేవ ఖన్ధపఞ్చకం అనత్తా. కస్మా? అవసవత్తనతో. అవసవత్తనాకారో అనత్తలక్ఖణం. ఇమానిపి తీణి లక్ఖణాని ఉదయబ్బయం పస్సన్తస్సేవ ఆరమ్మణాని హోన్తి.

పునపి సో రూపారూపధమ్మేసు ఏవ "అనిచ్చా"తిఆదినా విపస్సతి, తస్స సఙ్ఖారా లహుం లహుం ఆపాథం గచ్ఛన్తి. తతో ఉప్పాదం వా ఠితిం వా ఆరమ్మణం అకత్వా తేసం ఖయవయనిరోధే ఏవ పస్సతో సతి సన్తిట్ఠతీతి ఇదం **భఙ్గానుపస్సనాఞాణం** నామ. ఇమస్స ఉప్పాదతో పట్ఠాయ అస్స యోగినో "యథా ఇమే సఙ్ఖారా పఞ్చక్ఖన్ధా భిజ్జన్తి, ఏవం అతీతేపి సఙ్ఖారా భిజ్జింసు, అనాగతేపి భిజ్జిస్సన్తీ"తి నిరోధమేవ పస్సతో సతి సన్తిట్ఠతి, తస్స భఙ్గానుపస్సనాఞాణం ఆసేవన్తస్స బహులీకరోన్తస్స సబ్బభవయోనిగతిట్ఠితిసత్తావాసేసు సబ్బే సఙ్ఖారా జలితఅఙ్గారకాసుఆదయో వియ మహాభయం హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి. ఏతం **భయతుపట్ఠానఞాణం** నామ. తస్స తం భయతుపట్ఠానఞాణం ఆసేవన్తస్స సబ్బే భవాదయో ఆదిత్తఅఙ్గారా వియ, సముస్సితఖగ్గా వియ పచ్చత్థికా అప్పటిసరణా సాదీనవా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి. ఇదం **ఆదీనవానుపస్సనాఞాణం** నామ. తస్స ఏవం సఙ్ఖారే ఆదీనవతో పస్సన్తస్స భవాదీసు సఙ్ఖారానం ఆదీనవత్తా సబ్బసఙ్ఖారేసు ఉక్కణ్ఠనా అనభిరతి ఉప్పజ్జతి. ఇదం **నిబ్బిదానుపస్సనాఞాణం** నామ. సబ్బసఙ్ఖారేసు నిబ్బిన్దన్తస్స ఉక్కణ్ఠన్తస్స సబ్బస్మా సఙ్ఖారగతా ముఞ్చితుకామతా నిస్సరితుకామతావ హోతి. ఇదం **ముఞ్చితుకమ్యతాఞాణం** నామ. పున తస్మా సఙ్ఖారగతా ముఞ్చితుం పున తే ఏవ సఙ్ఖారే పటిసఙ్ఖానుపస్సనాఞాణేన తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వా తీరణం **పటిసఙ్ఖానుపస్సనాఞాణం** నామ, యో ఏవం తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వా సఙ్ఖారే పరిగ్గణ్హన్తో తేసు అనత్తలక్ఖణస్స సుదిట్ఠత్తా "అత్తా"తి వా "అత్తనియ"న్తి వా అగ్గణ్హన్తో

సఙ్ఖారేసు భయఞ్చ నన్దిఞ్చ పహాయ సఙ్ఖారేసు ఉదాసినో హోతి మజ్ఝత్తో, “అహ”న్తి వా “మమ”న్తి వా న గణ్హాతి, సబ్బసఙ్ఖారేసు ఉదాసినో మజ్ఝత్తో తీసు భవేసు ఉపేక్ఖకో, తస్స తం ఞాణం **సఙ్ఖారుపేక్ఖాఞాణం** నామ. తం పనేతం సబ్బసఙ్ఖారప్పవత్తం విస్సజ్జేత్వా నిబ్బాననిన్నం నిబ్బానపక్ఖన్దం హోతి, నో చే నిబ్బానం సన్తతో పస్సతి, పునప్పునం “అనిచ్చ”న్తి వా “దుక్ఖ”న్తి వా “అనత్తా”తి వా తివిధానుపస్సనావసేన సఙ్ఖారారమ్మణమేవ హుత్వా పవత్తతి.

ఏవం తిట్ఠమానఞ్చ ఏతం అనిమిత్తో అప్పణిహితో సుఞ్ఞతోతి తిణ్ణం విమోక్ఖానం వసేన విమోక్ఖముఖభావం ఆపజ్జిత్వా తిట్ఠతి. తిస్సో హి అనుపస్సనా తీణి విమోక్ఖముఖానీతి వుచ్చన్తి. ఏత్థ చ అనిచ్చతో మనసి కరోన్తో (పటి॰ మ॰ ౧.౨౨౩-౨౨౪) అధిమోక్ఖబహులో అనిమిత్తం విమోక్ఖం పటిలభతి. దుక్ఖతో మనసి కరోన్తో పస్సద్ధిబహులో అప్పణిహితం విమోక్ఖం పటిలభతి. అనత్తతో మనసి కరోన్తో వేదబహులో సుఞ్ఞతవిమోక్ఖం పటిలభతి. ఏత్థ చ **అనిమిత్తో విమోక్ఖో**తి అనిమిత్తాకారేన నిబ్బానం ఆరమ్మణం కత్వా పవత్తో అరియమగ్గో. సో హి అనిమిత్తాయ ధాతుయా ఉప్పన్నత్తా అనిమిత్తో, కిలేసేహి చ విముత్తత్తా విమోక్ఖో. ఏతేనేవ నయేన అప్పణిహితాకారేన నిబ్బానం ఆరమ్మణం కత్వా పవత్తో అప్పణిహితో, సుఞ్ఞతాకారేన నిబ్బానం ఆరమ్మణం కత్వా పవత్తో సుఞ్ఞతోతి వేదితబ్బో. అధిగతసఙ్ఖారుపేక్ఖస్స కులపుత్తస్స విపస్సనా సిఖాప్పత్తా హోతి. వుట్ఠానగామినివిపస్సనాతి ఏతదేవ. ఏతం సఙ్ఖారుపేక్ఖాఞాణం ఆసేవన్తస్స భావేన్తస్స తిక్ఖతరా సఙ్ఖారుపేక్ఖా ఉప్పజ్జతి.

తస్స ఇదాని మగ్గో ఉప్పజ్జిస్సతీతి సఙ్ఖారుపేక్ఖా సఙ్ఖారే “అనిచ్చా”తి వా “దుక్ఖా”తి వా “అనత్తా”తి వా సమ్మసిత్వా భవఙ్గం ఓతరతి. భవఙ్గా వుట్ఠాయ సఙ్ఖారుపేక్ఖాయ ఆగతనయేనేవ అనిచ్చాదిఆకారేన మనసి కరిత్వా ఉప్పజ్జతి మనోద్వారావజ్జనం, తదేవ మనసి కరోతో పఠమం జవనచిత్తం ఉప్పజ్జతి, యం “పరికమ్మ”న్తి వుచ్చతి. తదనన్తరం తథేవ దుతియం జవనచిత్తం ఉప్పజ్జతి, యం “ఉపచార”న్తి వుచ్చతి. తదనన్తరమ్పి తథేవ ఉప్పజ్జతి జవనచిత్తం, యం “అనులోమ”న్తి వుచ్చతి. ఇదం తేసం పాటియేక్కం నామం. అవిసేసేన పన తివిధమేతం ఆసేవనన్తిపి పరికమ్మన్తిపి ఉపచారన్తిపి అనులోమన్తిపి వుచ్చతి. ఇదం పన అనులోమఞాణం సఙ్ఖారారమ్మణాయ వుట్ఠానగామినియా విపస్సనాయ పరియోసానం హోతి. నిప్పరియాయేన పన గోత్రభుఞాణమేవ విపస్సనాపరియోసానన్తి వుచ్చతి. తతో పరం నిరోధం నిబ్బానం ఆరమ్మణం కురుమానం పుథుజ్జనగోత్తం అతిక్కమమానం నిబ్బానారమ్మణే పఠమసమన్నాహారభూతం అపునరావట్టకం గోత్రభుఞాణం ఉప్పజ్జతి. ఇదం పన ఞాణం పటిపదాఞాణదస్సనవిసుద్ధిఞ్చ ఞాణదస్సనవిసుద్ధిఞ్చ న భజతి, అన్తరా అబ్బోహారికమేవ హోతి, విపస్సనాసోతే పతితత్తా పన విపస్సనాతి వా సఙ్ఖ్యం గచ్ఛతి. నిబ్బానం ఆరమ్మణం కత్వా గోత్రభుఞాణే నిరుద్ధే తేన దిన్నసఞ్ఞాయ నిబ్బానం ఆరమ్మణం కత్వా దిట్ఠిసంయోజనం సీలబ్బతపరామాససంయోజనం విచికిచ్ఛాసంయోజనన్తి తీణి సంయోజనాని సముచ్ఛేదవసేన విద్ధంసేన్తో సోతాపత్తిమగ్గో ఉప్పజ్జతి. తదనన్తరం తస్సేవ విపాకభూతాని ద్వే తీణి వా ఫలచిత్తాని ఉప్పజ్జన్తి అనన్తరవిపాకత్తా లోకుత్తరానం. ఫలపరియోసానే పనస్స చిత్తం భవఙ్గం ఓతరతి.

తతో భవఙ్గం విచ్ఛిన్దిత్వా పచ్చవేక్ఖణత్థాయ మనోద్వారావజ్జనం ఉప్పజ్జతి. సో హి “ఇమినా వతాహం మగ్గేన ఆగతో”తి మగ్గం పచ్చవేక్ఖతి, తతో “అయం మే ఆనిసంసో లద్ధో”తి ఫలం పచ్చవేక్ఖతి, తతో “ఇమే నామ మే కిలేసా పహీనా”తి పహీనకిలేసే పచ్చవేక్ఖతి, తతో “ఇమే నామ మే కిలేసా అవసిట్ఠా”తి ఉపరిమగ్గత్తయవజ్ఝే కిలేసే పచ్చవేక్ఖతి, అవసానే “అయం మే ధమ్మో ఆరమ్మణతో పటివిద్ధో”తి అమతం నిబ్బానం పచ్చవేక్ఖతి. ఇతి సోతాపన్నస్స అరియసావకస్స పఞ్చ

పచ్చవేక్ఖణాని హోన్తి. తథా సకదాగామిఅనాగామీనం. అరహతో పన అవసిట్ఠకిలేసపచ్చవేక్ఖణం నామ నత్థి. ఏవం సబ్బానిపి ఏకూనవీసతి హోన్తి. ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదోవ చేసో. పహీనావసిట్ఠకిలేసపచ్చవేక్ఖణఞ్హి సేక్ఖానం హోతి వా, న వా. ఏవం పచ్చవేక్ఖిత్వా సో సోతాపన్నో అరియసావకో తస్మింయేవ వా ఆసనే నిసిన్నో అపరేన వా సమయేన కామరాగబ్యాపాదానం తనుభావం కరోన్తో దుతియమగ్గం పాపుణాతి, తదనన్తరం వుత్తనయేన ఫలఞ్చ. తతో వుత్తనయేన కామరాగబ్యాపాదానం అనవసేసప్పహానం కరోన్తో తతియమగ్గం పాపుణాతి, వుత్తనయేన ఫలఞ్చ. తతో తస్మింయేవ వా ఆసనే నిసిన్నో అపరేన వా సమయేన రూపరాగఅరూపరాగమానఉద్ధచ్చఅవిజ్జానం అనవసేసప్పహానం కరోన్తో చతుత్థమగ్గం పాపుణాతి, వుత్తనయేన ఫలఞ్చ. ఏత్తావతా చేస అరహా నామ అట్ఠమో అరియపుగ్గలో హోతి మహాఖీణాసవో. ఇతి ఇమేసు చతూసు మగ్గేసు ఞాణం **ఞాణదస్సనవిసుద్ధి** నామ.

ఏత్తావతా పాతిమోక్ఖసంవరసీలాదీనం వుత్తత్తా సీలవిసుద్ధి చ మేత్తాసుభాదీనం వుత్తత్తా చిత్తవిసుద్ధి చ నామరూపపరిగ్గహాదీనం వసేన దిట్ఠివిసుద్ధికఙ్ఖావితరణవిసుద్ధిమగ్గామగ్గఞాణదస్సనవిసుద్ధి పటిపదాఞాణదస్సనవిసుద్ధి ఞాణదస్సనవిసుద్ధియో చాతి సత్త విసుద్ధియో వుత్తా హోన్తి. ఇదం వుత్తప్పకారం పటిపదాక్కమం సన్ధాయ వుత్తం ''**పాపుణేయ్యానుపుబ్బేన, సబ్బసంయోజనక్ఖయ**''న్తి. ఏత్థ సక్కాయదిట్ఠి విచికిచ్ఛా సీలబ్బతపరామాసో కామరాగో పటిఘో రూపరాగో అరుపరాగో మానో ఉద్ధచ్చం అవిజ్జాతి ఇమే దస ధమ్మా **సబ్బసంయోజనా** నామ. ఏతేసు సక్కాయదిట్ఠివిచికిచ్ఛాసీలబ్బతపరామాసా సోతాపత్తిమగ్గవజ్ఝా, కామరాగపటిఘా దుతియమగ్గేన తనుభూతా హుత్వా తతియేన సముగ్ఘాతం గచ్ఛన్తి, సేసాని పఞ్చ చతుత్థేనాతి. ఏవం అనుపుబ్బేన సబ్బసంయోజనక్ఖయసఙ్ఖాతం అరహత్తం పాపుణాతీతి వేదితబ్బం.

విపస్సనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనకథావణ్ణనా

౪౨౩-౫. అధిసీలఅధిచిత్తానం అధిపఞ్ఞాయ చ సిక్ఖనా ఉత్తరి భిక్ఖుకిచ్చం నామ నత్థి యస్మా, అతో అయం ఖుద్దసిక్ఖా సముదాహటా.

కేనాతి చే? **యస్స** థేరస్స **లోకవిచారినో** లోకే విచరన్తస్స మహతో కిత్తిసద్దస్స పరిస్సమో **న సమ్భోతి** న హోతి, కిం వియ? **మాలుతస్సేవ నిచ్చసో,** యథా నిచ్చం విచరన్తస్స మాలుతస్స పరిస్సమో నత్థి, ఏవం విచరన్తస్స కిత్తిసద్దస్స పరిస్సమో నత్థి, తేన **ధమ్మసిరికేన** సముదాహటాతి సమ్బన్ధో.

ఏత్తావతా చ –

నిట్ఠితో ఖుద్దసిక్ఖాయ, సమాసేన వినిచ్ఛయో;
విత్థారో పన ఏతిస్సా, సబ్బమ్పి పిటకత్తయం.

తస్మా విత్థారకామేన, సకలే పిటకత్తయే;
కత్తబ్బో సాదరో ఏత్థ, ఇతరేన విసేసతోతి.

ఖుద్దసిక్ఖావినిచ్ఛయో.

ఖుద్దసిక్ఖా-పురాణటీకా నిట్ఠితా.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

ఖుద్దసిక్ఖా-అభినవటీకా

గన్థారమ్భకథా

తిలోకతిలకం వన్దే, సద్ధమ్మామతనిమ్మితం;
సంసుట్ఠుకతసమ్భత్తిం, జినం జనమనోరమం.

సారిపుత్తం మహాసామిం, నేకసత్థవిసారదం;
మహాగుణం మహాపఞ్ఞం, నమో మే సిరసా గరుం.

ఖుద్దసిక్ఖాయ టీకా యా, పురాతనా సమీరితా;
న తాయ సక్కా సక్కచ్చం, అత్థో సబ్బత్థ ఞాతవే.

తతోనేకగుణానం యో, మఞ్జూసా రతనానవ;
సుమఙ్గలసనామేన, తేన పఞ్ఞవతా సతా.

అజ్ఝేసితో యతిన్దేన, సదారఞ్ఞనివాసినా;
సవినిచ్ఛయమేతిస్సా, కరిస్సామత్థవణ్ణనం.

గన్థారమ్భకథావణ్ణనా

(క) ఏత్థాహ – కిమత్థమాదితోవాయం గాథా నిక్ఖిత్తా, నను యథాధిప్పేతమేవ పకరణమారభనీయన్తి? వుచ్చతే – సప్పయోజనత్తా . సప్పయోజనఞ్హి తందస్సనం తాయ రతనత్తయప్పణామాభిధేయ్యకరణప్పకారప్పయోజనాభిధానసన్దస్సనతో. తాని చ పన సప్పయోజనాని అనన్తరాయేన గన్థపరిసమాపనాదిప్పయోజనానమభినిప్ఫాదనతో. తథా హి సోతూనమత్తనో చ యథాధిప్పేతత్థనిప్ఫాదనం రతనత్తయప్పణామకరణప్పయోజనం. విదితాభిధేయ్యస్స గన్థస్స విఞ్ఞూనమాదరణీయతా అభిధేయ్యకథనప్పయోజనం. సోతుజనసముస్సాహజననం కరణప్పకారప్పయోజనకథనప్పయోజనం. వోహారసుఖతా పన అభిధానకథనప్పయోజనం.

తత్థ **వన్దిత్వా రతనత్తయ**న్తి ఇమినా రతనత్తయప్పణామో దస్సితో, **ఖుద్దసిక్ఖ**న్తి ఇమినా ఖుద్దభూతానం సిక్ఖానం ఇధ పటిపాదేతబ్బతాదీపనేన అభిధేయ్యం, అభిధేయ్యో చ నామేస సముదితేన సత్థేన వచనీయత్థోతి. అభిధానఞ్చ పన ఇమినావ దస్సితం తేన అత్థానుగతసమఞ్ఞాపరిదీపనతో. **సమాతిక**న్తి ఇమినా కరణప్పకారో, **ఖుద్దసిక్ఖ**న్తి ఇమినా చ, తేన ఖుద్దభూతానం సిక్ఖానం ఇధ దస్సేతబ్బభావప్పకాసనతో. **ఆదితో ఉపసమ్పన్న సిక్ఖితబ్బ**న్తి ఇమినా పయోజనపయోజనం పన ఇమినావ సామత్థియతో దస్సితమేవ, తాసం సిక్ఖితబ్బప్పకాసనేన హి సిక్ఖనే సతి తమ్మూలికాయ దిట్ఠధమ్మికసమ్పరాయికత్థనిప్ఫత్తియా సంసిజ్ఝనతో. పకరణప్పయోజనానం సాధనసాధియలక్ఖణో సమ్బన్ధో తన్నిస్సయదస్సనేనేవ దస్సితోయేవాతి అయమేత్థ సముదాయత్థో.

అయం పనేత్థావయవత్థో – రతనత్తయం వన్దిత్వా ఖుద్దసిక్ఖం పవక్ఖామీతి సమ్బన్ధో. రతిజననట్ఠేన రతనాని, బుద్ధధమ్మసఙ్ఘానమేతం అధివచనం. అథ వా చిత్తీకతాదినా కారణేన రతనాని, బుద్ధాదయోవ రతనాని. తథా చ వుత్తం –

> “చిత్తీకతం మహగ్ఘఞ్చ, అతులం దుల్లభదస్సనం;
>
> అనోమసత్తపరిభోగం, రతనం తేన వుచ్చతీ”తి. (దీ॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౨.33; సం॰ ని॰ అట్ఠ॰ 3.౫.౨౨3; ఖు॰ పా॰ అట్ఠ॰ 3; సు॰ ని॰ అట్ఠ॰ ౧.౨౨౬; ఉదా॰ అట్ఠ॰ ౪౫; మహాని॰ అట్ఠ॰ ౫౦);

తయో అవయవా అస్సాతి తయం, సముదాయాపేక్ఖం ఏకవచనం, అవయవవినిముత్తస్స పన సముదాయస్స అభావతో తీణి ఏవ రతనాని వుచ్చన్తి. రతనానం తయం **రతనత్తయం. వన్దిత్వా**తి తీహి ద్వారేహి నమస్సిత్వా. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, వన్దనా కాయేన వన్దతి, వచసా వన్దతి, మనసా వన్దతీ”తి (అ॰ ని॰ 3.౧౫౫) హి వుత్తం. తత్థ విఞ్ఞత్తిం అనుప్పాదేత్వా కేవలం రతనత్తయగుణానుస్సరణవసేన మనోద్వారే బహులప్పవత్తా కుసలచేతనా మనోద్వారవన్దనా. తం తం విఞ్ఞత్తిం ఉప్పాదేత్వా పన పవత్తా కాయవచీద్వారవన్దనా. సిక్ఖితబ్బాతి సిక్ఖా, అధిసీలఅధిచిత్తఅధిపఞ్ఞావసేన తిస్సో సిక్ఖా. సిక్ఖనఞ్చేత్థ యథాక్కమం సీలాదిధమ్మానం సంవరణవసేన, ఏకారమ్మణే చిత్తచేతసికానం సమాధానవసేన, ఆరమ్మణజాననలక్ఖణప్పటివేధమగ్గపాతుభావపాపనవసేన చ ఆసేవనం దట్ఠబ్బం. అఞ్ఞత్థ బహువిధా సిక్ఖా, ఇధ తు సఙ్ఖేపనయత్తా అప్పకాదిఅనేకత్థసమ్భవేపి ఖుద్ద-సద్దస్స అప్పకత్థోపేత్థ యుత్తతరోతి ఖుద్దా అప్పకా సిక్ఖాతి ఖుద్దసిక్ఖా. ఇధ పన ఖుద్దసిక్ఖాప్పకాసకో గన్థో తబ్బోహారూపచారతో ఇత్థిలిఙ్గవసేన **“ఖుద్దసిక్ఖా”**తి వుచ్చతి యథా “వరుణానగర”న్తి. తం **ఖుద్దసిక్ఖం. పవక్ఖామీ**తి కథేస్సామి.

కీదిసన్తి ఆహ **“ఆదితో ఉపసమ్పన్నసిక్ఖితబ్బ”**న్తిఆది. **ఆది**-సద్దోయమత్థి అవయవవచనో యథా “సబ్బాదీని సబ్బనామానీ”తి. అత్థి అపాదానవచనో యథా “పబ్బతాదీని ఖేత్తానీ”తి. తత్థావయవవాచీ కమ్మసాధనో “ఆదియతీత్యాదీ”తి. ఇతరో అపాదానసాధనో “ఆదియతి ఏతస్మాత్యాదీ”తి . తత్థ యో అవయవవచనో, తస్సేదం గహణం, తస్మా ఉపసమ్పన్నక్ఖణమ్హి అన్తో కత్వా ఆదిభూతా ఉపసమ్పన్నక్ఖణతోయేవ పట్ఠాయాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. **ఏవ**-సద్దో పనేత్థ సబ్బవాక్యానం అవధారణఫలత్తా లబ్భతి. తో-పచ్చయో అవధిమ్హియేవ , న ఆధారే. తత్థ హి తోపచ్చయే ఆధారే వత్తమానే ఆదిమ్హియేవ మజ్ఝఅన్తానం అవయవభూతే ఉపసమ్పన్నక్ఖణేయేవాతి అత్థో భవేయ్య, తథా సతి అవధారణనిచ్ఛయో నియమోతి అత్థన్తరత్తా ఆదిక్ఖణనియమేన మజ్ఝాదయో నివత్తియేయ్యుం. అపాదానవచనస్సాపి గహణే అవధిభూతో ఉపసమ్పన్నక్ఖణో నివత్తియేయ్య “పబ్బతాదీని ఖేత్తానీ”తి ఏత్థ ఆదిభూతపబ్బతపరిచ్చాగేన ఖేత్తగ్గహణం వియాతి దట్ఠబ్బం. టీకాయం పన ఆధారత్థేపి వుత్తో, సో యథావుత్తదోసం నాతిగచ్ఛతి. సబ్బత్థ “టీకాయ”న్తి చ వుత్తే ఏత్థేవ పురాణటీకాయన్తి గహేతబ్బం. **ఆదితో**తి ఇమినా ఇదం దీపేతి – అతిదుల్లభం ఖణసమవాయం లభిత్వా ఆలసియదోసేన అప్పటిపజ్జన్తేహి చ అఞ్ఞాణదోసేన అఞ్ఞథా పటిపజ్జన్తేహి చ అహుత్వా ఆదితో పట్ఠాయ నిరన్తరమేవ తీసు సిక్ఖాసు సమ్మాపటిపజ్జనవసేన ఆదరో జనేతబ్బోతి.

ఉపసమ్పన్నేన ఉపసమ్పన్నాయ చ సిక్ఖితబ్బం ఆసేవితబ్బన్తి **ఉపసమ్పన్నసిక్ఖితబ్బం,** ఏకసేసనయేన ఉపసమ్పన్నతాసామఞ్ఞేన వా ఉపసమ్పన్నాయపి ఏత్థేవావిరోధోతి ఉపసమ్పన్నేన సిక్ఖితబ్బన్తి సమాసో. నను అధిసీలాదయోవ సిక్ఖితబ్బా, ఏవం సతి కథం పకరణం సిక్ఖితబ్బత్తేన వుత్తన్తి? నాయం దోసో, సిక్ఖాయ సిక్ఖితబ్బత్తే సతి

తద్దీపకగన్థస్సాపి ఆసేవితబ్బతా ఆపజ్జతీతి. సుఖగ్గహణత్థం వత్తబ్బవినిచ్ఛయం సకలమ్పి సఙ్గహేత్వా మాతికాయ ఠపనతో సహ మాతికాయాతి **సమాతికం**. తగ్గుణసంవిఞ్ఞాణోయం బహుబ్బీహి తస్స ఖుద్దసిక్ఖాసఙ్ఖాతస్స అఞ్ఞపదత్థస్స యో గుణో మాతికాసఙ్ఖాతం విసేసనం, తస్స ఇధ విఞ్ఞాయమానత్తా. సుఖేనేవ హి గహణం సియా మాతికానుసారేన తం తం వినిచ్ఛయం ఓలోకేన్తానం సంసయాపగమతో.

మాతికావణ్ణనా

(ఖ-జ) ఇదాని "సమాతిక"న్తి వుత్తత్తా మాతికాపదాని తావ ఉద్దిసితుం **''పారాజికా చ చత్తారో''**తిఆది ఆరద్ధం. ఏత్థాహ – తీసు సిక్ఖాసు అధిసీలసిక్ఖావ కస్మా పఠమం వుత్తాతి? సబ్బసిక్ఖానం మూలభూతత్తా. "సీలే పతిట్ఠాయ నరో సపఞ్ఞో, చిత్తం పఞ్ఞఞ్చ భావయ"న్తి (సం॰ ని॰ ౧.౨౩; పేటకో॰ ౨౨; మి॰ ప॰ ౨.౧.౯) హి వుత్తం. తత్రాపి మహాసావజ్జత్తా మూలచ్ఛేజ్జవసేన పవత్తనతో సబ్బపఠమం జానితబ్బాతి పారాజికావ పఠమం వుత్తాతి వేదితబ్బం. మాతికాపదానం పన అత్థో తస్స తస్స మాతికాపదస్స నిద్దేసవసేనేవ విఞ్ఞాయతీతి న ఇధ విసుం దస్సయిస్సామ. అవిఞ్ఞాయమానం పన తత్థ తత్థేవ పకాసయిస్సామ.

ఇదాని ఉద్దిట్ఠపదానుక్కమేన నిద్దేసం ఆరభన్తో **''పారాజికా చ చత్తారో''**తి పఠమం మాతికాపదం ఉద్ధరి. ఏవముపరిపి. ఇదాని పారాజికాయో ఉద్దిసిత్వా ఉద్దిట్ఠపదానుక్కమేన నిద్దేసం ఆరభన్తో **''గరుకా నవా''**తి దుతియం పదం ఉద్ధరీతిఆదినా యథాయోగం వత్తబ్బం. తత్థ సిక్ఖాపదం అతిక్కమిత్వా ఆపత్తిం ఆపన్నా పుగ్గలా తాయ పరాజయన్తీతి పరాజియా. తేయేవ **పారాజికా** ఉపసగ్గస్స వుద్ధిం కత్వా య-కారస్స క-కారకరణేన. తే పన గణనపరిచ్ఛేదవసేన చత్తారోతి అత్థో.

౧. పారాజికనిద్దేసవణ్ణనా

౧-౨. ఇదాని తే దస్సేతుం **''మగ్గత్తయే''**తిఆది ఆరద్ధం. ఏవముపరిపి యథాయోగం యోజేతబ్బం. తత్థ **మగ్గత్తయే**తి ఏత్థ మగ్గా చ నామ తింస మగ్గా. మనుస్సామనుస్సతిరచ్ఛానగతవసేన హి తిస్సో ఇత్థియో. తత్థ తిరచ్ఛానగతాయ అయం పరిచ్ఛేదో –

> "అపదానం అహీ మచ్ఛా, ద్విపదానఞ్చ కుక్కుటీ;
>
> చతుప్పదానం మజ్జారీ, వత్థు పారాజికస్సిమా"తి. (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౫౫);

తాసం వచ్చపస్సావముఖమగ్గవసేన తయో తయో కత్వా నవ మగ్గా, తథా ఉభతోబ్యఞ్జనకానం, పురిసానం పన వచ్చముఖమగ్గవసేన ద్వే ద్వే కత్వా ఛ, తథా పణ్డకానన్తి తింస. తేసం తయే. కీదిసేతి ఆహ **''సన్థతసన్థతే''**తి. సన్థతే అసన్థతేతి పదచ్ఛేదో. న సన్థతం అసన్థతం. తస్మిం **అసన్థతే**. న-కారో ఏత్థ "అబ్రాహ్మణో"తిఆదీసు వియ పయిరుదాసే, తం కిరియాయుత్తస్స తాదిసస్స అఞ్ఞస్స వత్థునో విధానేన సన్థతస్స వత్థునో పయిరుదాసనం పరిచ్చజనం పయిరుదాసోతి. న పసజ్జప్పటిసేధే, సన్థతం పసజ్జ పత్వా తస్స "బ్రాహ్మణో న భవిస్సతీ"తిఆదీసు వియ న నిసేధోతి. వా-సద్దో పనేత్థ వచనయుత్తిబలేనేవ లబ్భతి, తస్స పలిపేరేత్వా, అన్తో వా పవేసేత్వా వత్థాదినా కేనచి పటిచ్ఛన్నే వా అప్పటిచ్ఛన్నే వాతి అత్థో. తథాభూతే **అల్లోకాసే** పకతివాతేన అసమ్ఫుట్ఠే తిన్తప్పదేసే. **నిమిత్త**న్తి అఙ్గజాతం. **సన్తి**ఆది తబ్బిసేసనం. **సన్తి** అత్తనియం. సం-సద్దో హి అత్తని అత్తనియే చ వత్తతి. **సన్థతం అసన్థత**న్తి యథావుత్తనయేన పటిచ్ఛన్నం వా అప్పటిచ్ఛన్నం

వా. **ఉపాదిణ్ణన్తి** అనట్ఠకాయప్పసాదం. కిత్తకన్తి ఆహ "**తిలమత్తమ్పీ**"తి. తిలస్స మత్తం సాకల్లం యస్స తం **తిలమత్తం** . "మత్తం సాకల్లం నిచ్ఛయే"తి హి నిఘణ్డు. ఏత్థాపి అవయవేన విగ్గహో సముదాయో సమాసత్థో, తిలబీజప్పమాణమ్పీతి వుత్తం హోతి. కిం తం? నిమిత్తం, పవేసనం వా. **అపి**-సద్దో సమ్భావనే, "తిలబీజమత్తమ్పీ"తి సమ్భావీయతి, అధికే కా నామ కథాతి ఇదమేత్థ సమ్భావనం, ఏవంభూతం **సం** అఙ్గజాతం యథావుత్తే మగ్గత్తయే తిలమత్తమ్పి పవేసన్తో భిక్ఖు **చుతో** పరిభట్ఠో, పారాజికో నామ హోతి సాసనతోతి విఞ్ఞాయతి గమ్మమానత్థస్స సద్దస్స పయోగం పతి కామాచారత్తా. కీదిసోతి ఆహ "**అనిక్ఖిత్తసిక్ఖో**"తి. నిక్ఖిత్తసిక్ఖో పన అభిక్ఖుకత్తా పరిచ్చత్తో. తత్థ నిక్ఖిత్తా ఓహితా పరిచ్చత్తా పచ్చక్ఖాతా సిక్ఖా ఏతేనాతి విగ్గహో. యథాలక్ఖణం న నిక్ఖిత్తసిక్ఖో అనిక్ఖిత్తసిక్ఖో. తత్థ చిత్తఖేత్తకాలప్పయోగపుగ్గలవిజాననవసేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానం ఞత్వా తదభావేన అపచ్చక్ఖానం వేదితబ్బం.

తత్థ ఉపసమ్పన్నభావతో చవితుకామతాచిత్తం **చిత్తం** నామ. "బుద్ధం పచ్చక్ఖామీ"తిఆదీని "గిహీతి మం ధారేహి, ఉపాసకో, ఆరామికో, సామణేరోతి మం ధారేహీ"తి "అలం మే బుద్ధేనా"తిఆదీని ఛ ఖేత్తపదాని **ఖేత్తం** నామ. "పచ్చక్ఖామీ"తిఆదినా వుత్తో వత్తమానకాలోయేవ **కాలో** నామ. యాయ కాయచి భాసాయ వసేన వాచసికప్పయోగోవ **పయోగో** నామ. అనుమ్మత్తాదికో పచ్చక్ఖాతో చ మనుస్సజాతికో సోవ **పుగ్గలో** నామ. పచ్చక్ఖాతకస్స వచనసమనన్తరమేవ "అయం ఉక్కణ్ఠితో"తి వా "గిహిభావం పత్థయతీ"తి వా సోతునో జాననం **విజాననం** నామాతి వేదితబ్బం.

తత్థ నట్ఠకాయప్పసాదం పన పిళకం వా చమ్మఖిలం వా లోమం వా పవేసన్తస్స దుక్కటం. అక్ఖినాసకణ్ణచ్ఛిద్దవత్థికోసేసు, సత్థకాదీహి కతవణే వా మేథునరాగేన నిమిత్తం పవేసన్తస్స థుల్లచ్చయం. అవసేససరీరేసు ఉపకచ్ఛకాదీసు దుక్కటం. తిరచ్ఛానగతానం హత్థిఅస్సగోగద్రభఓట్ఠమహింసాదీనం నాసాయ థుల్లచ్చయం, వత్థికోసే థుల్లచ్చయమేవ. సబ్బేసమ్పి తిరచ్ఛానగతానం అక్ఖికణ్ణవణేసు దుక్కటం. తథా అవసేససరీరే కాయసంసగ్గరాగేన, మేథునరాగేన వా జీవమానకపురిసస్స వత్థికోసం అప్పవేసన్తో నిమిత్తేన నిమిత్తం ఛుపతి, దుక్కటం. బహి నిక్ఖన్తదన్తేసు వాయమన్తస్స పన థుల్లచ్చయన్తి అయమేత్థ సవినిచ్ఛయో అత్థవణ్ణనక్కమో.

ఇదాని పవేసనం నామ న కేవలం అత్తుపక్కమేనేవ, పరూపక్కమేనాపి హోతి, తత్రాపి సాదియన్తోవ చుతో హోతీతి దస్సేతుం "**అథ వా**"తిఆది వుత్తం. తత్థ **అథ వాతి** అయం నిపాతో, నిపాతసముదాయో వా పక్ఖన్తరారమ్భే. పవేసనఞ్చ ఠితఞ్చ ఉద్ధారో చ పవిట్ఠఞ్చ **పవేసన...పే.... పవిట్ఠాని,** ఇతరీతరయోగద్వన్దో. ఇతరీతరయోగో నామ అఞ్ఞమఞ్ఞత్థోపాదానతాతి పవేసనాదీని ఠితాదిఅత్థానిపి హోన్తీతి **పవిట్ఠ**-సద్దోపి పవేసనాదిఅత్థో హోతి, తతోయేవేత్థ తస్మా బహువచనసమ్భవో. అఞ్ఞథా ద్వన్దే అవయవత్థపధానత్తా ఏకత్థవాచకాపి పవిట్ఠ-సద్దా కథం బహువచనప్పసఙ్గో. సమాహారే వా ద్వన్దో. **ఖణోతి** కాలవిసేసో. సో చ యోగవన్తానం ఖణన్తరవినిముత్తో నత్థీతి పవేసన...పే....పవిట్ఠానియేవ ఖణోతి కమ్మధారయో, అభేదే భేదపరికప్పనాయ వా పవేసన...పే.... పవిట్ఠానం ఖణోతి ఛట్ఠీతప్పురిసో. తస్స సాదకో, తస్మిం వా సాదకో **పవేసన...పే.... సాదకో. ఖణ**-సద్దో పనేత్థ పచ్చేకం యోజేతబ్బో ద్వన్దసమాసత్తా, పవేసనకాలం ఠితకాలం ఉద్ధారకాలం పవిట్ఠకాలం, తస్మిం వా సాదియన్తోతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. ఏవం సేవనచిత్తపచ్చుపట్ఠానేన సాదకో భిక్ఖు చుతోతి యోజేతబ్బం. తత్థ యథావుత్తప్పదేసస్స అన్తోకరణం **పవేసనం** నామ. యావ ఉద్ధరణారమ్భా నివత్తం **ఠితం** నామ. **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౩౮) పన మాతుగామస్స సుక్కవిస్సట్ఠిం పత్వా సబ్బథా వాయమతో ఓరమిత్వా ఠితకాలం

సన్ధాయ "సుక్కవిస్సట్ఠిసమయే"తి వుత్తం. యావ అగ్గా నీహరణం **ఉద్ధారో** నామ. యావ పవేసనారహట్ఠానా అన్తోకతం **పవిట్ఠం** నామ.

పఠమం.

౩-౪. ఇదాని దుతియం దస్సేతుం **''ఆదియేయ్యా''**తిఆదిమాహ. తత్థ అదిన్నం థేయ్యచిత్తేన ఆదియేయ్య...పే... సఙ్కేతం వీతినామయే, పారాజికో భవేతి సమ్బన్ధో. **అదిన్న**న్తి మనుస్ససామికేహి కాయవాచాహి న దిన్నం. **థేయ్యచిత్తేనా**తి థేనోతి చోరో, తస్స భావో థేయ్యం న-కారస్స య-కారం కత్వా ద్విత్తేన. భవన్తి ఏతస్మా అభిధానబుద్ధీతి భావో, సద్దప్పవత్తినిమిత్తం జాతిగుణాది. ఇధ పన అవహరణచిత్తసఙ్ఖాతం దబ్బం థేయ్యం. థేయ్యఞ్చ తం చిత్తఞ్చాతి థేయ్యచిత్తం, తేన. **ఆదియేయ్యాతి** ఆరామాదిం అభియుఞ్జిత్వా గణ్హేయ్య. **హరేయ్యాతి** హరన్తో గణ్హేయ్య. **అవహరేయ్యాతి** ఉపనిక్ఖిత్తం భణ్డం "దేహి మే భణ్డ"న్తి వుచ్చమానో "న మయా గహిత"న్తిఆదీని వదన్తో గణ్హేయ్య. **ఇరియాపథం కోపేయ్యాతి** భణ్డహారకస్స గమనాదిఇరియాపథం విచ్ఛిన్దిత్వా గణ్హేయ్య. కోపం కత్వా గణ్హాతీతి హి ఏతస్మిం అత్థే "కోపీ"తి నామధాతు. **ఠానా చావేయ్యాతి** ఠపితట్ఠానతో చావేయ్య. **సఙ్కేతం వీతినామయే**తి పరికప్పితట్ఠానం వా సుఙ్కఘాతం వా అతిక్కామేయ్య.

ఏత్థ చ ఆరామాదిఅభియుఞ్జనే, సామికస్స విమతుప్పాదనధురనిక్ఖేపే, భణ్డహారకస్స సీసభారామసనఫన్దాపనఖన్ధోరోపనే, ఉపనిక్ఖిత్తే "దేహి మే భణ్డ"న్తి చోదియమానస్స "నాహం గణ్హామీ"తి భణనవిమతుప్పాదనధురనిక్ఖేపే, థలట్ఠస్స థేయ్యచిత్తేనామసనఫన్దాపనఠానాచావనే చాతి చతూసు పచ్చేకం యథాక్కమం దుక్కటథుల్లచ్చయపారాజికాయో వేదితబ్బా. "సహభణ్డహారకం నేస్సామీ"తి పఠమదుతియపాదసఙ్కామనే, పరికప్పితసుఙ్కఘాతట్ఠానతో పఠమదుతియపాదాతిక్కామే చాతి ద్వీసు పచ్చేకం కమేన థుల్లచ్చయపారాజికాయో వేదితబ్బా. అయమేత్థ సవిఞ్ఞాణకావిఞ్ఞాణకమిస్సకత్తా నానాభణ్డవసేన యోజనా. ఏకభణ్డవసేన పన సస్సామికస్స దాసస్స వా తిరచ్ఛానగతస్స వా యథావుత్తేన అభియోగాదినా నయేన ఆదియనహరణాదివసేన యోజనా దట్ఠబ్బా.

అపిచ ఇమాని ఛ పదాని వణ్ణయన్తేన నానాభణ్డఏకభణ్డసాహత్థికపుబ్బప్పయోగథేయ్యావహారసఙ్ఖాతే పఞ్చపఞ్చకే సమోధానేత్వా పఞ్చవీసతి అవహారా దస్సేతబ్బా ఛప్పదన్తోగధత్తా సబ్బేసమ్పి అవహారానం. తే పన అవహారా యేన కేనచి అభియోగాదిఆకారనానత్తమత్తేన భిన్నాతి తంవసేన పఞ్చపఞ్చకం నామ జాతం. ఏవం సంవణ్ణితఞ్హి ఇదం అదిన్నాదానపారాజికం సువణ్ణితం నామ హోతీతి దట్ఠబ్బం. తత్థ పురిమాని ద్వే పఞ్చకాని "ఆదియేయ్యా"తిఆదీనం పఞ్చన్నం పదానం వసేన లబ్భన్తి. యం పనేతం "సఙ్కేతం వీతినామయే"తి ఛట్ఠం పదం, తం తతియపఞ్చమేసు పఞ్చకేసు నిస్సగ్గియపరికప్పావహారవసేన యోజేతబ్బం.

తత్థ సాహత్థిక-సద్దేన ఉపచారతో తంసహచరితపఞ్చకం గహేత్వా "సాహత్థికఞ్చ తం పఞ్చకఞ్చా"తి వా "సాహత్థికాది పఞ్చక"న్తి మజ్ఝేపదలోపవసేన వా **సాహత్థికపఞ్చకం**. ఏవముపరిపి. తం పన సాహత్థికో ఆణత్తికో నిస్సగ్గియో అత్థసాధకో ధురనిక్ఖేపో చాతి. తత్థ సకో హత్థో సహత్థో, సహత్థేన నిబ్బత్తో **సాహత్థికో**. ఏవం **ఆణత్తికో**. సుఙ్కఘాతపరికప్పితోకాసానం అన్తో ఠత్వా బహి నిస్సజ్జనం నిస్సగ్గో, సో ఏవ **నిస్సగ్గియో**. కాలం అనియమేత్వా ఆణత్తస్స భణ్డగ్గహణతో చ పరస్స తేలకుమ్భియా పాదగ్ఘనకం తేలం అవస్సం పివనకానం ఉపాహనాదీనం నిక్ఖిత్తానం తేలపాతనతో చ పురేతరమేవ

పారాజికసఙ్ఖాతం అత్థం సాధేతీతి **అత్థసాధకో**. సో పన ఆణాపనప్పయోగో, ఉపాహనాదీనం నిక్ఖేపప్పయోగో చ. ఆరామాభియోగే చ ఉపనిక్ఖిత్తభణ్డే చ తావకాలికభణ్డదేయ్యానమదానే చ ధురస్స నిక్ఖేపో **ధురనిక్ఖేపో**.

పుబ్బప్పయోగపఞ్చకం నామ పుబ్బప్పయోగో సహప్పయోగో సంవిధావహారో సఙ్కేతకమ్మం నిమిత్తకమ్మన్తి. తత్థ ఆణాపనం భణ్డగ్గహణతో పుబ్బత్తా **పుబ్బప్పయోగో** నామ. ఠానాచావనఖిలసఙ్కామనప్పయోగేన సహ వత్తమానో **సహప్పయోగో**. సంవిధాయ సమ్మన్తయిత్వా గతేసు ఏకేనాపి భణ్డే ఠానా చావితే సబ్బేసం అవహారో **సంవిధావహారో. సఙ్కేతకమ్మ**న్తి పుబ్బణ్హాదికాలపరిచ్ఛేదవసేన సఞ్జాననకరణం. **నిమిత్తకమ్మం** నామ సఞ్ఞుప్పాదనత్థం అక్ఖినిఖణనాదికరణం.

థేయ్యావహారపఞ్చకం పన సయమేవ దస్సేతుం **''అథ వా''**తిఆదిమాహ. నను చ ఛప్పదన్తోగధత్తా "సబ్బేసమ్పి అవహారాన"న్తి వుత్తం, ఏవం సతి "అథ వా"తి పక్ఖన్తరవసేన విసుం వియ ఇదం పఞ్చకం కస్మా వుత్తన్తి? నను అవోచుమ్హా "యేన కేనచి అభియోగాదిఆకారనానత్తమత్తేన భిన్నా"తి, ఏతాదిసస్స భేదస్స సమ్భవతో పక్ఖన్తరవసేనాపి యుజ్జతీతి ఏవం వుత్తం. ఇమస్స పఞ్చకస్స విసుం ఉద్ధరిత్వా వచనం పన పసిద్ధివసేనాతి దట్ఠబ్బం, కుస-సద్దేన కుససఙ్కామనమధిప్పేతం అభేదోపచారేన. థేయ్యఞ్చ బలఞ్చ కుసో చ ఛన్నఞ్చ పరికప్పో చ **థేయ్యా...పే.... పరికప్పం,** దీఘో సన్ధివసేన. తేన అవహారకో పారాజికో భవేతి సమ్బన్ధో. యో పన పటిచ్ఛన్నేన అవహారకో, సో అత్థతో పటిచ్ఛన్నస్స అవహారకో హోతీతి ద్వన్దసమాసన్తోగధత్తేపిచస్స విరోధాభావోభావసాధనో చాయం ఛన్న-సద్దో దట్ఠబ్బో. తత్థ సన్ధిచ్ఛేదనాదీని కత్వా వా తులాకూటమానకూటకహాపణకూటాదీహి వఞ్చేత్వా వా గణ్హన్తో **థేయ్యావహారకో**. బలక్కారేన పరసన్తకం గణ్హన్తో **బలావహారకో**. కుసం సఙ్కామేత్వా గణ్హన్తో **కుసావహారకో**. తిణపణ్ణాదీహి యం కిఞ్చి పటిచ్ఛాదేత్వా పచ్ఛా కస్స పటిచ్ఛన్నస్స అవహారకో **పటిచ్ఛన్నావహారకో**. సాటకాదిభణ్డవసేన, గబ్భద్వారాదిఓకాసవసేన వా పరికప్పేత్వా గణ్హన్తో **పరికప్పావహారకో**. ఏత్థ పన పరికప్పితభణ్డగ్గహణే పరికప్పితపరిచ్ఛేదాతిక్కమే చ పారాజికం వేదితబ్బం.

ఇదాని పనేత్థ వినిచ్ఛయం దస్సేతుం **''భణ్డకాలగ్ఘదేసేహీ''**తిఆది వుత్తం. ఏత్థ అదిన్నాదానే భణ్డఞ్చ కాలో చ అగ్ఘో చ దేసో చ తేహి చ పరిభోగేన చ వినిచ్ఛయో కాతబ్బోతి అత్థో . తత్థ అవహటభణ్డస్స సస్సామికస్సామికభావం సస్సామికేపి సామికానం సాలయనిరాలయభావఞ్చ ఉపపరిక్ఖిత్వా సాలయకాలే చే అవహటం, భణ్డం అగ్ఘాపేత్వా కాతబ్బో వినిచ్ఛయో **భణ్డేన వినిచ్ఛయో**. నిరాలయకాలే చే అవహటం, పారాజికం నత్థి, సామికేసు పున ఆహరాపేన్తేసు దాతబ్బం. తదేవ హి భణ్డం కదాచి మహగ్ఘం, కదాచి అప్పగ్ఘం, తస్మా యస్మిం కాలే భణ్డం అవహటం, తస్మింయేవ కాలే యో తస్స అగ్ఘో, తేన కాతబ్బో వినిచ్ఛయో **కాలేన వినిచ్ఛయో**. నవభణ్డస్స యో అగ్ఘో, సో పచ్ఛా పరిహాయతి, తస్మా సబ్బదా పకతిఅగ్ఘవసేన అకత్వా కాతబ్బో వినిచ్ఛయో **అగ్ఘేన వినిచ్ఛయో**. భణ్డుట్ఠానదేసే భణ్డం అప్పగ్ఘం హోతి, అఞ్ఞత్థ మహగ్ఘం, తస్మా యస్మిం దేసే భణ్డం అవహటం, తస్మింయేవ దేసే అగ్ఘేన కాతబ్బో వినిచ్ఛయో **దేసేన వినిచ్ఛయో**. పరిభోగేన సాటకాదినో భణ్డస్స అగ్ఘో పరిహాయతి, తస్మా తస్స పరిభోగవసేన పరిహీనాపరిహీనభావం ఉపపరిక్ఖిత్వా కాతబ్బో వినిచ్ఛయో **పరిభోగేన వినిచ్ఛయో**.

దుతియం.

౩-౭. ఇదాని తతియం దస్సేతుం **''మనుస్సవిగ్గహ''**న్తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **మనుస్సవిగ్గహం** కలలతో పట్ఠాయ జీవమానకమనుస్సజాతికానం సరీరం. **చిచ్చ** పాణోతి సఞ్ఞాయ సద్ధింయేవ "వధామి న"న్తి వధకచేతనాయ చేతేత్వా పకప్పేత్వా. ***జీవితా వా వియోజయే***తి యో భిక్ఖు జాతిఉణ్ణంసునా సముద్ధటతేలబిన్దుమత్తం కలలరూపకాలే తాపనాదీహి వా

తతో వా ఉద్ధమపి తదనురూపేన ఉపక్కమేన రూపజీవితిన్ద్రియోపక్కమే సతి తదాయత్తవుత్తినో అరూపజీవితస్సాపి వోరోపనసమ్భవతో ఉభయజీవితా వోరోపేయ్య. **వా**-సద్దో వికప్పే. **మరణచేతనో**తి మరణే చేతనా యస్స సో మరణాధిప్పాయో. **సత్థహారక**న్తి జీవితం హరతీతి హారకం, సత్థఞ్చ తం హారకఞ్చాతి సత్థహారకం, తం. **అస్స** మనుస్సవిగ్గహస్స. **ఉపనిక్ఖిపే**తి సమీపే నిక్ఖిపేయ్య వా. ఏతేన థావరప్పయోగం దస్సేతి. **గాహేయ్య మరణూపాయ**న్తి "సత్థం వా ఆహర, విసం వా ఖాదా"తిఆదినా నయేన మరణత్థాయ ఉపాయం గాహాపేయ్య వా. ఏతేన ఆణత్తిప్పయోగో దస్సితో. **వదేయ్య మరణే గుణ**న్తి కాయవాచాదూతలేఖాహి "యో ఏవం మరతి, సో ధనం వా లభతీ"తిఆదినా నయేన మరణే గుణం పకాసేయ్య వా. ఉభయత్థ అధికారవసేన వా-సద్దో ఆహరితబ్బో. సో భిక్ఖు చుతోతి సమ్బన్ధో, సాసనతోతి విఞ్ఞాయతి.

ఇదాని పనస్స ఛబ్బిధే పయోగేదస్సేతుం **''పయోగా''**తిఆదిమాహ. తత్థ సాహత్థి...పే.... ఇద్ధివిజ్జామయా పయోగాతి ఇమే ఛ పయోగాతి సమ్బన్ధో. క-కారలోపేన పనేత్థ **''సాహత్థీ''**తి వుత్తం. అథ వా అనేకత్థే అనేకతద్ధితసమ్భవేన సహత్థస్సాయం పయోగో సాహత్థీతి పదసిద్ధి వేదితబ్బా. సాహత్థి చ నిస్సగ్గో చ ఆణత్తి చ థావరో చాతి ద్వన్దో. ఇద్ధి చ విజ్జా చ, తాసమిమేతి **ఇద్ధివిజ్జామయా,** ఇద్ధిమయో విజ్జామయోతి వుత్తం హోతి. **పయోగా**తి ఇమే ఛప్పయోగా నామ హోన్తీతి అత్థో. తత్థ సయం మారేన్తస్స కాయేన వా కాయప్పటిబద్ధేన వా పహరణం **సాహత్థికో** పయోగో. దూరే ఠితం మారేతుకామస్స కాయాదీహి ఉసుసత్తిఆదీనం నిస్సజ్జనం **నిస్సగ్గో**. "అసుకం నామ మారేహీ"తిఆదినా ఆణాపేన్తస్స ఆణాపనం **ఆణత్తి,** ఓపాతఖణనం అపస్సేనసంవిధానం అసిఆదీనం ఉపనిక్ఖిపనాది **థావరో**. మారణత్థం కమ్మవిపాకజాయ ఇద్ధియా పయోజనం **ఇద్ధిమయో**. కమ్మవిపాకజిద్ధి చ నామేసా రాజాదీనం రాజిద్ధిఆదయో. తత్థ పితురఞ్ఞో సీహళిన్దస్స దాఠాకోటనేన చూళసుమనకుటుమ్బియమారణే రాజిద్ధి దట్ఠబ్బా, తదత్థమేవ అథబ్బణాదివిజ్జాయ పరిజప్పనం **విజ్జామయో** పయోగో.

ఏవం ఛప్పయోగే దస్సేత్వా తేసు ఆణత్తిప్పయోగస్స నియామకే దస్సేతుం **''కాలా''**తిఆది వుత్తం. తత్థ యథావుత్తం ఆణత్తిం నియమేన్తి సఙ్కేతవిసఙ్కేతతావసేన పరిచ్ఛిన్దన్తీతి **ఆణత్తినియామకా**. తే పన కాలో చ వత్థు చ ఆవుధఞ్చ ఇరియాపథో చాతి చత్తారో, తథా కిరియావిసేసో ఓకాసోతి గణనపరిచ్ఛేదవసేన ఛ హోన్తీతి అత్థో. తత్థ **కాలో** పుబ్బణ్హాది యోబ్బనాది చ. **వత్థు** మారేతబ్బో సత్తో. **ఆవుధం** అసిఆది. **ఇరియాపథో** మారేతబ్బస్స గమనాది. **కిరియావిసేసో** విజ్ఝనాది. **ఓకాసో** గామాది. యో హి "అజ్జ, స్వే"తి అనియమేత్వా "పుబ్బణ్హే మారేహీ"తి వుత్తో యదా కదాచి పుబ్బణ్హే మారేతి, నత్థి విసఙ్కేతో. యో పన "పుబ్బణ్హే"తి వుత్తో మజ్ఝన్హాదీసు మారేతి, విసఙ్కేతో హోతి, ఆణాపకస్స అనాపత్తి. ఏవం కాలస్స సఙ్కేతవిసఙ్కేతతావసేన నియామకతా వేదితబ్బా. ఇమినావ నయేన వత్థుఆదీసుపి వినిచ్ఛయో వేదితబ్బోతి.

తతియం.

౮-౯. ఇదాని చతుత్థం దస్సేతుం **''ఝానాదిభేద''**న్తిఆదిమాహ. తత్థ అత్తని నోసన్తం అత్తుపనాయికఞ్చ పచ్చుప్పన్నభవస్సితఞ్చ అఞ్ఞాపదేసరహితఞ్చ ఝానాదిభేదం కోట్ఠాసం కత్వా వా ఏకేకం కత్వా వా కాయేన వా వాచాయ వా విఞ్ఞత్తిపథే దీపేన్తో నాధిమానికో ఞాతే చుతో భవేతి సమ్బన్ధో. తత్థ **అత్తని** సకసన్తానే **నోసన్తం** అనుప్పన్నత్తాయేవ అవిజ్జమానం, ఏత్థ నోసన్తోతి అత్థే తప్పురిసో. **ఝానాదిభేద**న్తి ఝానం ఆది యస్స "విమోక్ఖసమాధి సమాపత్తి ఞాణదస్సన మగ్గభావనా ఫలసచ్ఛి కిరియాకిలేసప్పహానవినీవరణతాచిత్తస్స సుఞ్ఞాగారే అభిరతీ"తి (పారా॰ ౯౮౭) వుత్తస్స సో ఝానాది, సోవ భేదో విసేసోతి సమాసో. తం ఝానాదిభేదం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం. **అత్తుపనాయిక**న్తి "అయం మయి

అత్థీ"తి ఆరోచనవసేన అత్తని ఉపనీయతి, "అహం వా ఏత్థ సన్దిస్సామీ"తి అత్తా ఉపనీయతి ఏత్థ ధమ్మేతి వా అత్తుపనాయికో, ఝానాదిభేదో, తం. **పచ్చుప్పన్నభవస్సితన్తి** పచ్చుప్పన్నభవో నామ ఇదాని వత్తమానో అత్తభావో, తన్నిస్సితోతి సమాసో, సో చ ఝానాదిభేదోయేవ, తం.

అఞ్ఞాపదేసరహితన్తి "యో తే విహారే వసి, సో భిక్ఖు పఠమం ఝానం సమాపజ్జీ"తిఆదినా (పారా॰ ౨౨౦) నయేన అఞ్ఞస్స అపదేసో, తేన రహితో చత్తోతి తప్పురిససమాసో, సో రహితో తేనాతి వా బహుబ్బీహి, ఝానాదిభేదోవ , తం. **కోట్ఠాసం కత్వా వాతి** "పఠమం ఝానం దుతియం ఝానం సమాపజ్జిం, పఠమం ఝానం తతియం ఝానం సమాపజ్జి"న్తిఆదినా నయేన కోట్ఠాసం కత్వా వా. **ఏకేకం కత్వా వాతి** "పఠమం ఝానం సమాపజ్జిం, దుతియం ఝానం సమాపజ్జి"న్తిఆదినా నయేన ఏకేకం కత్వా వా. ఏత్థ చ ఏకన్తి ఠితే విచ్ఛాయం ద్విత్తం. ఏత్థ పన కత్వాతి కరణకిరియాయ ఏకేకవసేన భిన్నస్స ఝానాదినో అత్థస్స సమ్బన్ధనిచ్ఛా విచ్ఛాతి వేదితబ్బా. **టీకాయం** పన "కోట్ఠాసం వాతి ఏత్థ 'ఝానలాభీ, విమోక్ఖలాభీ, సమాధిలాభీ, సమాపత్తిలాభీమ్హీ'తి ఏవమాదినా నయేన కోట్ఠాసతో వాతి అత్థో"తి చ "ఏకేకం వాతి 'పఠమస్స ఝానస్స లాభీ, దుతియస్స ఝానస్స లాభీమ్హీ'తి ఏవమాదినా నయేన ఏకేకం వాతి అత్థో"తి చ వుత్తం. సో పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ అవుత్తక్కమోతి వేదితబ్బో. **కాయేన వాతి** హత్థముద్దాదివసేన కాయేన వా. **వాచాతి** ఏత్థ య-కారో లుత్తనిద్దిట్ఠో "అలజ్జితా"తిఆదీసు వియ. **విఞ్ఞత్తిపథేతి** కాయవచీవిఞ్ఞత్తీనం గహణయోగ్యే పదేసే ఠత్వాతి అజ్ఝాహరితబ్బం. **దీపేన్తోతి** "ఇమినా చ ఇమినా చ కారణేన అయం ధమ్మో మయి అత్థీ"తి పకాసేన్తో. **నాధిమానికోతి** అప్పత్తే పత్తసఞ్ఞితాసఙ్ఖాతో అధికో మానో, సో నత్థి ఏతస్సాతి నాధిమానికో, భిక్ఖు. **ఞాతేతి** విఞ్ఞూనా మనుస్సజాతికేన సిక్ఖాపచ్చక్ఖానే వుత్తనయేన విఞ్ఞాతే సతి చుతో భవే సాసనతోతి విఞ్ఞాయతి. అఞ్ఞాపదేసేన దీపయతో పన థుల్లచ్చయం. ఏత్థ చ –

> దుక్కటం పఠమస్సేవ, సామన్తమితి వణ్ణితం;
> సేసానం పన తిణ్ణమ్పి, థుల్లచ్చయముదీరితన్తి.

చతుత్థం.

౧౦. ఇదాని చతున్నమ్పి చేతేసమసంవాసతం అభబ్బతఞ్చ దీపేతుం "**పారాజికేతే**"తిఆది ఆరద్ధం. ఏతే చత్తారో **పారాజికా** పుగ్గలా **యథా పురే** పుబ్బే గిహికాలే, అనుపసమ్పన్నకాలే చ వియ అసంవాసాతి సమ్బన్ధో. సహ వసన్తి యస్మా సబ్బేపి లజ్జినో ఏతేసు కమ్మాదీసు న ఏకోపి తతో బహిద్ధా సన్దిస్సతీతి ఏకకమ్మం ఏకుద్దేసో సమసిక్ఖతాతి ఇమే తయో సంవాసా నామ. తత్థ అపలోకనాదికం చతుబ్బిధమ్పి సఙ్ఘకమ్మం సీమాపరిచ్ఛిన్నేహి పకతత్తేహి భిక్ఖూహి ఏకతో కత్తబ్బతా **ఏకకమ్మం** నామ. తథా పఞ్చవిధోపి పాతిమోక్ఖుద్దేసో ఏకతో ఉద్దిసితబ్బత్తా **ఏకుద్దేసో** నామ. పఞ్ఞత్తం పన సిక్ఖాపదం సబ్బేహిపి లజ్జీపుగ్గలేహి సమం సిక్ఖితబ్బభావతో **సమసిక్ఖతా** నామ. నత్థి తే సంవాసా ఏతేసన్తి **అసంవాసా. "అభబ్బా"**తిఆదీసు **భిక్ఖుభావాయాతి** తుమత్థే సమ్పదానవచనం, తస్మా యథా సీసచ్ఛిన్నో జీవితుం అభబ్బో, ఏవం చత్తారోమే పుగ్గలా భిక్ఖుభావాయ భిక్ఖూ భవితుం అభబ్బాతి అత్థో.

౧౧. ఇదాని పరియాయాణత్తీహి సమ్భవన్తే దస్సేతుం "**పరియాయో చా**"తిఆదిమాహ. పరియాయో చ ఆణత్తి చ తతియే మనుస్సవిగ్గహే లబ్భతీతి సమ్బన్ధో. తత్థ కాయాదీహి యథావుత్తేహి "యో ఏవం మరతి, సో ధనం వా లభతీ"తి ఏవమాదివిఞ్ఞాపకో బ్యఞ్జనభూతో కాయవచీపయోగో పరియాయో. ఇమినా ఇదం దీపేతి – యథా అదిన్నాదానే

“ఆదియేయ్యా”తి (పారా॰ ౬౨) వుత్తత్తా పారియాయకథాయ ముచ్చతి, న ఇధ ఏవం. “సంవణ్ణేయ్యా”తి (పారా॰ ౧౭౨) పరియాయకయాయపి న ముచ్చతీతి. ‘‘**దుతియే పనా**’’తిఆదీసు అత్థో పాకటోయేవ. ఏవముపరిపి పాకటముపేక్ఖిస్సామ.

౧౨. ఇదాని మేథునధమ్మాదీనం అఙ్గాని దస్సేతుం ‘‘**సేవేతూ**’’తిఆదిమాహ. **సేవేతుకామతాచిత్త**న్తి మేథునం సేవేతుం కామేతీతి సేవేతుకామో, తస్స భావో నామ తణ్హా, తాయ సేవేతుకామతాయ సమ్పయుత్తం చిత్తన్తి తప్పురిసో. **మేథునధమ్మస్సా**తి మిథునానం ఇత్థిపురిసానం ఇదన్తి మేథునం, తమేవ ధమ్మోతి మేథునధమ్మో. ఇధ పన ఉపచారవసేన పారాజికాపత్తి మేథునధమ్మో నామ. అథ వా మేథునేన జాతో ధమ్మో పారాజికాపత్తి మేథునధమ్మో, తస్స మేథునధమ్మస్స మేథునధమ్మపారాజికాపత్తియా. **అఙ్గద్వయ**న్తి అఙ్గానం కారణానం ద్వయం. **బుధా**తి వినయధరా విఞ్ఞూనో.

౧౩. మనుస్ససన్తి మనుస్సానం సం మనుస్ససం, తదాయత్తవత్థుకా చ. ఏతేన పేతతిరచ్ఛానగతాయత్తం నివత్తేతి. **తథాసఞ్ఞీ**తి తథా తాదిసా సఞ్ఞా తథాసఞ్ఞా, సా అస్స అత్థీతి తథాసఞ్ఞీ. పరాయత్తసఞ్ఞితా చాతి అత్థో. భావప్పధానా ఇమే నిద్దేసా, భావపచ్చయలోపో వా “బుద్ధే రతన”న్తిఆదీసు (ఖు॰ పా॰ ౬.౩) వియ. ఏవముపరిపి ఈదిసేసు. **థేయ్యచిత్త**న్తి థేనభావసఙ్ఖాతం చిత్తఞ్చ. **వత్థునో గరుతా**తి భణ్డస్స పాదఅతిరేకపాదారహభావేన గరుతా చ. ఊనపఞ్చమాసకే వా అతిరేకమాసకే వా థుల్లచ్చయం. మాసకే వా ఊనమాసకే వా దుక్కటం. **అవహారో**తి పఞ్చవీసతియా అవహారానం అఞ్ఞతరేన అవహరణఞ్చాతి ఇమే పఞ్చ **అదిన్నాదానహేతుయో** అదిన్నాదానపారాజికాపత్తియా అఙ్గాని.

౧౪. పాణో మానుస్సకోతి మనుస్సజాతిసమ్బన్ధో పాణో చ, పాణోతి హి వోహారతో సత్తో, పరమత్థతో పన జీవితిన్ద్రియం వుచ్చతి. **పాణసఞ్ఞితా**తి పాణోతి సఞ్ఞితా చ, ఘాతనం ఘాతో, సో ఏవ చేతనా **ఘాతచేతనా,** “వధామి న”న్తి ఏవం పవత్తా సా చ, తంసముట్ఠితో సాహత్థికాదీనం ఛన్నమఞ్ఞతరో **పయోగో** చ, **తేన** పయోగేన మరణఞ్చాతి **ఏతే** యథావుత్తా **పఞ్చ వధహేతుయో** పాణఘాతాపజ్జితబ్బఆపత్తియా అఙ్గానీతి అత్థో.

౧౫. అత్తని అసన్తతాతి ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స సన్తానే అవిజ్జమానతా చ. **పాపమిచ్ఛతాయారోచనా**తి యా సా “ఇధేకచ్చో దుస్సీలో సమానో ‘సీలవాతి మం జనో జానాతూ’తిఆదినా (విభ॰ ౮౫౧) నయేన వుత్తా పాపఇచ్ఛతాయ సమన్నాగతా, తాయ ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స ఆరోచనా చ. **తస్సా**తి యస్స ఆరోచేతి, తస్స. **మనుస్సజాతితా**తి మనుస్సానం జాతి యస్స, తస్స భావో మనుస్సజాతితా, సా చ, **నఞ్ఞాపదేసో**తి న అఞ్ఞాపదేసో అఞ్ఞాపదేసాభావో చ, **తదేవ జానన**న్తి తఙ్ఖణంయేవ విజాననఞ్చాతి ఇమాని **పఞ్చ ఏత్థ అసన్తదీపనే** అస్మిం సన్తానే అవిజ్జమానఉత్తరిమనుస్సధమ్మప్పకాసననిమిత్తే పారాజికే **అఙ్గాని** హేతుయోతి అత్థో.

౧౬. ఏవం తేసమసంవాసతాభబ్బతాదీని దస్సేత్వా ఇదాని న తే చత్తారోవ, అథ ఖో సన్తఞ్ఞేపీతి తే సబ్బేపి సమోధానేత్వా దస్సేన్తో ‘‘**అసాధారణా**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **అసాధారణా**తి పారాజికా ధమ్మా అధిప్పేతా. తేనేవ చేత్థ పుల్లిఙ్గనిద్దేసో. తస్మా భిక్ఖునీనం భిక్ఖూహి అసాధారణా పారాజికా ధమ్మా చత్తారో చాతి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. ఉపచారవసేన తు ఉబ్భజాణుమణ్డలికాదికా పారాజికాపన్నా పరిగ్గయ్హన్తి. తాసు యా అవస్సుతా అవస్సుతస్స మనుస్సపురిసస్స అక్ఖకానం అధో జాణుమణ్డలానం కప్పరానఞ్చ ఉపరి కాయసంసగ్గం సాదియతి, అయం **ఉబ్భజాణుమణ్డలికా**. యా పన అఞ్ఞిస్సా భిక్ఖునియా పారాజికం పటిచ్ఛాదేతి, సా **వజ్జప్పటిచ్ఛాదికా**. యా ఉక్ఖిత్తకం భిక్ఖుం తస్సా దిట్ఠియా గహణవసేన అనువత్తతి, సా **ఉక్ఖిత్తానువత్తికా**. కాయసంసగ్గరాగేన తిన్తస్స హత్థగ్గహణం సఙ్ఘాటికణ్ణగ్గహణం

కాయసంసగ్గత్థాయ పురిసస్స హత్థపాసే ఠానం ఠత్వా సల్లపనం సఙ్కేతగమనం పురిసస్సాగమనసాదియనం పటిచ్ఛన్నోకాసపవిసనం హత్థపాసే ఠత్వా కాయోపసంహరణన్తి ఇమాని అట్ఠ వత్థూని యస్సా అవస్సుతాయ, సా **అట్ఠవత్థుకా** నామ.

అభబ్బకా ఏకాదస చాతి ఏత్థ పణ్డకో థేయ్యసంవాసకో తిత్థియపక్కన్తకో తిరచ్ఛానగతో మాతుఘాతకో పితుఘాతకో అరహన్తఘాతకో భిక్ఖునిదూసకో సఙ్ఘభేదకో లోహితుప్పాదకో ఉభతోబ్యఞ్జనకోతి ఇమే అభబ్బా ఏకాదస చ. తేసు **పణ్డకోతి** ఓపక్కమికనపుంసకపణ్డకా చ పణ్డకభావపక్ఖే పక్ఖపణ్డకో చ ఇధ అధిప్పేతా. ఆసిత్తఉసూయపణ్డకానం పన పబ్బజ్జా చ ఉపసమ్పదా చ న వారితా. థేయ్యసంవాసకో పన లిఙ్గత్థేనకాదివసేన తివిధో. తత్థ సయం పబ్బజితత్తా లిఙ్గమత్తం థేనేతీతి **లిఙ్గత్థేనకో**. భిక్ఖువస్సగణనాదికం సంవాసం థేనేతీతి **సంవాసత్థేనకో**. సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ ఏవం పటిపజ్జన్తేపి ఏసేవ నయో. యథావుత్తముభయం థేనేతీతి **ఉభయత్థేనకో**. ఠపేత్వా పన ఇమం తివిధం –

> రాజదుబ్భిక్ఖకన్తార-రోగవేరిభయేన వా;
> చీవరాహరణత్థం వా, లిఙ్గం ఆదియతీధ యో.
>
> సంవాసం నాధివాసేతి, యావ సో సుద్ధమానసో;
> థేయ్యసంవాసకో నామ, తావ ఏస న వుచ్చతీతి. (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౧౦; కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ పఠమపారాజికవణ్ణనా);

తిత్థియపక్కన్తకాదయో తు తంతంవచనత్థానుసారేన వేదితబ్బా. తిరచ్ఛానగతో పన ఠపేత్వా మనుస్సజాతికం అవసేసో సబ్బో వేదితబ్బో. ఇమే ఏకాదస పుగ్గలా భిక్ఖుభావాయ అభబ్బత్తా పారాజికాపన్నసదిసతాయ "పారాజికా"తి వుచ్చన్తి. **విబ్భన్తా భిక్ఖునీతి** గిహినివాసననివత్థా భిక్ఖునీ చ. సా హి ఏత్తావతా పారాజికా. ముదుకా పిట్ఠి యస్స, సో చ. సో హి అనభిరతియా పీళితో యదా అత్తనో అఙ్గజాతం అత్తనో వచ్చముఖమగ్గేసు పవేసేతి, తదా పారాజికో హోతి.

౧౬-౧౮. లమ్బమానమఙ్గజాతమేతస్సాతి **లమ్బీ**. సో యథావుత్తేసు పవేసితో పారాజికో. **ముఖేన గణ్హన్తో అఙ్గజాతం పరస్స చాతి** యో అనభిరతియా పీళితో పరస్స సుత్తస్స వా మతస్స వా అఙ్గజాతం ముఖేన గణ్హాతి, సో పరస్స అఙ్గజాతం ముఖేన గణ్హన్తో చ. **తత్థేవాభినిసీదన్తోతి** యో అనభిరతియా పీళితో తత్థేవ పరస్స అఙ్గజాతే వచ్చమగ్గేన అభినిసీదతి, సో చాతి ఏతే ద్వయంద్వయసమాపత్తియా అభావేపి మగ్గే మగ్గప్పవేసనహేతు మేథునస్స అనులోమికా చత్తారో చ. **ఇధాగతా చత్తారోతి** ఇధ ఖుద్దసిక్ఖాయం యథావుత్తా మేథునధమ్మా పారాజికాదయో చత్తారో చాతి **సమోధానా** పిణ్డీకరణవసేన చతువీసతి పారాజికా భవన్తీతి సేసో. ఏత్థ చ గాథాబన్ధవసేన రస్సం కత్వా ''**పరాజికా**''తి వుత్తం. ఏత్థాహ – మాతుఘాతకాదయో తతియం పారాజికం ఆపన్నా, భిక్ఖునిదూసకో, ముదుపిట్ఠికాదయో చత్తారో చ పఠమపారాజికం ఆపన్నా ఏవాతి కుతో చతువీసతీతి? వుచ్చతే – మాతుఘాతకాదయో హి చత్తారో ఇధ అనుపసమ్పన్నా ఏవ అధిప్పేతా. ముదుపిట్ఠికాదయో చత్తారో కిఞ్చాపి పఠమపారాజికేన సఙ్గహితా, యస్మా పన ఏకేన పరియాయేన మేథునధమ్మం అప్పటిసేవినో హోన్తి, తస్మా విసుం వుత్తాతి.

పారాజికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. సఙ్ఘాదిసేసనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯. వుట్ఠానస్స గరుకత్తా **గరుకాతి** సఙ్ఘాదిసేసా వుచ్చన్తి. **నవాతి** తేసం గణనపరిచ్ఛేదో. నను “నవా”తి కస్మా వుత్తం, “తేరసా”తి వత్తబ్బన్తి? నాయం దోసో, చిరేనాపజ్జితబ్బే చత్తారో యావతతియకే ఠపేత్వా వీతిక్కమక్ఖణేయేవ ఆపజ్జితబ్బా పఠమాపత్తికా వుచ్చన్తీతి. ఇదాని తే దస్సేతుం “**మోచేతుకామతా**”తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **సుక్కస్సాతి** ఆసయధాతునానత్తతో నీలాదివసేన దసవిధే సుక్కే యస్స కస్సచి సుక్కస్స. **మోచేతుకామతాతి** మోచేతుకామతాయ, య-కారో లుత్తనిద్దిట్ఠో. ఇమినా పన వచనేన మోచనస్సాద ముచ్చనస్సాద ముత్తస్సాదమేథునస్సాద ఫస్సస్సాద కణ్డువనస్సాద దస్సనస్సాద నిసజ్జనస్సాద వాచస్సాద గేహసితపేమ వనభఙ్గియ సఙ్ఖాతేసు ఏకాదసస్సాదేసు ఏకంయేవ మోచనస్సాదం దస్సేతి.

తత్థ మోచనాయ అస్సాదో సుఖవేదనా **మోచనస్సాదో**. ముచ్చనే అత్తనో ధమ్మతాయ ముచ్చనే అస్సాదో **ముచ్చనస్సాదో**. ఏవం సబ్బత్థ సత్తమీతప్పురిసేన అత్థో దట్ఠబ్బో. ఇమేహి పన నవహి పదేహి సమ్పయుత్తఅస్సాదసీసేన రాగో వుత్తో. గేహనిస్సితేసు మాతాదీసు పేమం గేహే సితం పేమన్తి **గేహసితపేమం,** ఇమినా సరూపేనేవ రాగో వుత్తో. సన్థవకరణత్థాయ ఇత్థియా పేసితపుప్ఫాది **వనభఙ్గియం,** ఇమినా చ వత్థువసేన రాగో వుత్తో. మేథునస్సాదోపి ఇత్థియా గహణప్పయోగేన వేదితబ్బో. సబ్బత్థేవ చ పన చేతనానిమిత్తుపక్కమమోచనే సతి విసఙ్కేతాభావో వేదితబ్బో. **ఉపక్కమ్మ** హత్థాదినా నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వా. **అఞ్ఞత్ర సుపినన్తేనాతి** సుపినోయేవ సుపినన్తో “కమ్మమేవ కమ్మన్తో”తిఆదీసు వియ అన్త-సద్దస్స తబ్భావవుత్తిత్తా. తం సుపినన్తం వినా **విమోచయం** సుక్కం విమోచేన్తో **సమణో** యో కోచి భిక్ఖు **గరుకం** గరుకాపత్తిసఙ్ఖాతం సఙ్ఘాదిసేసం **ఫుసే** ఫుసేయ్య, ఆపజ్జేయ్యాతి వుత్తం హోతి. ఏత్థ చ అజ్ఝత్తరూపబహిద్ధారూపఉభయరూపఆకాసేకటికమ్పనసఙ్ఖాతేసు చతూసు ఉపాయేసు సతి రాగూపత్థమ్భాదీసు చ కాలేసు యేన కేనచి అఙ్గజాతే కమ్మఞ్ఞతం పత్తే “ఆరోగ్యత్థాయా”తిఆదీసు యేన కేనచి అధిప్పాయేన అధిప్పాయవత్థుభూతం యం కిఞ్చి సుక్కం మోచనస్సాదచేతనాయ ఏవ నిమిత్తే ఉపక్కమ్మ మోచేన్తో సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జతీతి సబ్బథా అధిప్పాయో దట్ఠబ్బో.

పఠమో.

౨౦. **కాయసంసగ్గరాగవాతి** కాయే సంసగ్గో, తస్మిం రాగో, సో అస్స అత్థీతి వన్తు, కాయసంసగ్గరాగసమఙ్గీతి అత్థో. సమణో ఇత్థిసఞ్ఞీతి సమ్బన్ధో. **ఉపక్కమ్మాతి** కాయేన వాయమిత్వా. **మనుస్సిత్థిం సమ్ఫుసన్తోతి** అన్తమసో లోమేనపి పరామసన్తో గరుకం ఫుసేతి యోజనా. మనుస్సభూతా అమతా ఇత్థీ **మనుస్సిత్థీ.** తత్థ “కాయసంసగ్గరాగవా”తి ఇమినా మాతుపేమాదిం , ఇత్థియా గహితమోక్ఖాధిప్పాయఞ్చ పటిక్ఖిపతి. ఇత్థియా వేమతికస్స, పణ్డకపురిసతిరచ్ఛానగతసఞ్ఞిస్స చ థుల్లచ్చయం. ఇత్థియా పన కాయేన కాయప్పటిబద్ధామసనే, కాయప్పటిబద్ధేన కాయామసనే చ యక్ఖిపేతిపణ్డకానం కాయేన కాయామసనే చ పురిసతిరచ్ఛానగతిత్థీనం కాయేన కాయామసనేపి దుక్కటం, తథాయక్ఖిఆదీనం కాయేన కాయప్పటిబద్ధాదీసు చ. మతిత్థియా పన థుల్లచ్చయం. ఇత్థియా పన ఫుసియమానో సేవనాధిప్పాయోపి సచే కాయేన న వాయమతి, అనాపత్తి.

దుతియో.

౨౧. **తథాతి** ఇత్థిసఞ్ఞీ. **సుణన్తిన్తి** విఞ్ఞత్తిపథే ఠత్వా అత్తనో వచనం సుణన్తిఞ్చ. **విఞ్ఞుఞ్చాతి** దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లసల్లక్ఖణసమత్థఞ్చ మనుస్సిత్థిం. **మగ్గం వాతి** వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గానం వసేన మగ్గం వా మేథునం వా

ఆరబ్భాతి సమ్బన్ధో. **దుట్ఠుల్లవాచారాగేనా**తి దుట్ఠా చ సా అసద్ధమ్మప్పటిసంయుత్తతాయ థూలా చ లామకజనసాధారణతాయాతి దుట్ఠుల్లా. సావ పున వాచా దుట్ఠుల్లవాచా. తస్సం అస్సాదసమ్పయుత్తో రాగోతి సమాసో, తేన. **ఓభాసిత్వా**తి వణ్ణావణ్ణయాచనాదివసేన అసద్ధమ్మవచనం వత్వా. అసుణన్తియా పన దూతేన వా పణ్ణేన వా ఆరోచితే అనాపత్తి. తత్థ ద్విన్నం మగ్గానం వసేన వణ్ణావణ్ణేహి, మేథునయాచనాదీహి వా "సిఖరణీసి, సమ్భిన్నాసి, ఉభతోబ్యఞ్జనకాసీ"తి ఇమేసు తీసు అఞ్ఞతరేన అక్కోసవచనేన వా ఓభాసన్తస్స సఙ్ఘాదిసేసో, అధక్ఖకఉబ్భజాణుమణ్డలం ఆదిస్స వణ్ణాదిభణనే థుల్లచ్చయం, తథా యక్ఖీపేతీపణ్డకానం వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గే ఆదిస్స వణ్ణాదిభణనే మేథునయాచనాదీసుపి. తేసం పన అధక్ఖకాదికే దుక్కటం, తథా మనుస్సిత్థీనం ఉబ్భక్ఖకే అధోజాణుమణ్డలే కాయప్పటిబద్ధే చ.

తతియో.

౨౨. **అత్తకాముపట్ఠాన**న్తి మేథునధమ్మసఙ్ఖాతేన కామేన ఉపట్ఠానం కాముపట్ఠానం. అత్తనో అత్థాయ కాముపట్ఠానం అత్తకాముపట్ఠానం. అథ వా కామీయతీతి కామం, అత్తనో కామం అత్తకామం, సయం మేథునరాగవసేన పత్థితన్తి అత్థో. అత్తకామఞ్చ తం ఉపట్ఠానఞ్చాతి అత్తకాముపట్ఠానం. తస్స వణ్ణో గుణో, తం. **వత్వా**తి "యదిదం కాముపట్ఠానం నామ, ఏతదగ్గం ఉపట్ఠానాన"న్తి కాముపట్ఠానే వణ్ణం అన్తమసో హత్థముద్దాయపి ఇత్థీతి సఞ్ఞీ పకాసేత్వాతి అత్థో. **వాచా**తి వాచాయ యకారలోపవసేన. **మేథునయుత్తేనా**తి మేథునయుత్తాయ, లిఙ్గవిపల్లాసవసేన తాయ "అరహసి త్వం మయ్హం మేథునం ధమ్మం దాతు"న్తిఆదికాయ మేథునధమ్మప్పటిసంయుత్తాయ వాచాయ మేథునయాచనే మేథునరాగినోతి సమ్బన్ధో. మేథునేరాగో, సో అస్స అత్థీతి **మేథునరాగీ**, తస్స. **గరు హోతీ**తి గరుకాపత్తి హోతీతి అత్థో. **మ**-కారో పదసన్ధికరో. ఏత్థ పన పణ్డకే పణ్డకసఞ్ఞినో థుల్లచ్చయం, తస్మింయేవ ఇత్థిసఞ్ఞినో దుక్కటం.

చతుత్థో.

౨౩. ఇత్థియా వా పురిసస్స వా సన్దేసం పటిగ్గహేత్వాతి సమ్బన్ధో. **ఇత్థియా వా**తి "దస ఇత్థియో మాతురక్ఖితా పితురక్ఖితా"తిఆదినా (పారా॰ ౩౦౩) చ "దస భరియాయో ధనక్కీతా ఛన్దవాసినీ"తిఆదినా (పారా॰ ౩౦౩) చ వుత్తాయ వీసతివిధాయ ఇత్థియా వా పురిసస్స వా తంసమ్బన్ధవసేన తేసం మాతాదీనం వా. **సన్దేస**న్తి ఇత్థియా వా పురిసేన వా ఉభిన్నం మాతాదీహి వా "ఏహి, భన్తే, ఇత్థన్నామం ఇత్థిం వా పురిసం వా ఏవం భణాహీ"తి వుత్తం జాయమ్పతిభావసన్నిస్సితం సన్దేసవచనం. **పటిగ్గహేత్వా**తి "సాధూ"తి కాయేన వా వాచాయ వా సమ్పటిచ్ఛిత్వా. **వీమంసిత్వా**తి యత్థ పేసితో, తేసం అధిప్పాయం ఉపపరిక్ఖిత్వా వా ఉపపరిక్ఖాపేత్వా వా. **హరం పచ్చా**తి ఇత్థీ వా పురిసో వా "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛతు వా, మా వా, యేహి పేసితో, తేసం పచ్చాహరన్తో వా హరాపేన్తో వా, జాయమ్పతిభావో హోతు వా, మా వా, అకారణమేతం. ఇమాయ తివఙ్గసమ్పత్తియా సఙ్ఘాదిసేసో చ, ద్వీహి అఙ్గేహి పణ్డకే చ అఙ్గత్తయేనాపి థుల్లచ్చయం, ఏకేన దుక్కటం. కేచి పన "హరం పచ్చా"తి విపాఠం పరికప్పేత్వా "పచ్చా హర"న్తి యోజేన్తి, తం న సున్దరం **పచ్చా**తి ఉపసగ్గత్తా. పదస్స ఉపరి అత్థే సఙ్గేన్తో పకాసేన్తో గచ్ఛతీతి హి **ఉపసగ్గో** నామ, తస్మా "పతి ఆ"తి ఉపసగ్గానం "హర"న్తిమస్స పదస్స ఉపరి భవితబ్బన్తి.

పఞ్చమో.

౨౪. **సంయాచితపరిక్ఖారన్తి** సం అత్తనా యాచితో వాసిఆదికో పరిక్ఖారో యస్సా, తం. **అదేసితవత్థుకన్తి** ఞత్తిదుతియకమ్మేన అదేసితం వత్థు కుటికరణప్పదేసో యస్సాతి విగ్గహో, తం. **పమాణాతిక్కన్తన్తి** ఇదాని మజ్ఝిమస్స పురిసస్స తిస్సో విదత్థియో సుగతవిదత్థి నామ, తాయ "దీఘసో ద్వాదస విదత్థియో సుగతస్స విదత్థియా తిరియం సత్తన్తరా"తి (పారా. ౩౪౮) ఏవం వుత్తప్పమాణం ఏకతోభాగేనాపి అతిక్కన్తా పమాణాతిక్కన్తాతి తం తిరియం చతుహత్థసఙ్ఖాతహేట్ఠిమప్పమాణే సతి దీఘతో వుత్తప్పమాణతో కేసగ్గమత్తమ్పి వడ్ఢేతుం న వట్టతి. తతో ఊనకే, దీఘతో చ వడ్ఢితే అయం కుటిసఙ్ఖం న గచ్ఛతీతి. "మయ్హం వాసాగారం ఏత"న్తి ఏవం అత్తా ఉద్దేసో ఏతిస్సాతి **అత్తుద్దేసా. కుటిన్తి** ఉల్లిత్తాదికం కుటిం కత్వాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **ఉల్లిత్తా** నామ అన్తో ఉద్ధంముఖం లిత్తా. **అవలిత్తా** నామ బహి అధోముఖం లిత్తా. ఉభయథా **ఉల్లిత్తావలిత్తా. కత్వాతి** అన్తోభూతకారితత్థవసేన కారాపేత్వా వా.

తత్థాయం వత్థుదేసనక్కమో – తేన కుటికారకేన భిక్ఖునా కుటివత్థుం సోధేత్వా సఙ్ఘం ఉపసఙ్కమిత్వా ఏకంసం ఉత్తరాసఙ్గం కరిత్వా వుడ్ఢానం భిక్ఖూనం పాదే వన్దిత్వా ఉక్కుటికం నిసీదిత్వా అఞ్జలిం పగ్గహేత్వా **పదభాజనే** (పారా. ౩౪౯) వుత్తనయేన సఙ్ఘం తిక్ఖత్తుం యాచిత్వా సబ్బే వా సఙ్ఘపరియాపన్నా, సఙ్ఘేన వా సమ్మతా ద్వే తయో భిక్ఖూ తత్థ నేతబ్బా. తేహి చ కిపిల్లికాదీహి సోళసహి ఉపద్దవేహి విరహితత్తా అనారమ్భం అనుపద్దవం ద్వీహి చతూహి వా బలిబద్దేహి యుత్తేన సకటేన ఏకచక్కం నిబ్బోదకపతనట్ఠానే ఏకం బహి కత్వా ఆవిఞ్ఛితుం సక్కుణేయ్యతాయ "సపరిక్కమన"న్తి సల్లక్ఖేత్వా సచేపి సఙ్ఘప్పహోనకా హోన్తి, తత్థేవ, నో చే, సఙ్ఘమజ్ఝం గన్త్వా తేన భిక్ఖునా యాచితేహి **పదభాజనే** (పారా. ౩౫౦, ౩౫౧) వుత్తాయ ఞత్తిదుతియకమ్మవాచాయ వత్థు దేసేతబ్బన్తి. అదేసితవత్థుకం పమాణాతిక్కన్తం కుటిం కరిస్సామీతి సబ్బప్పయోగే దుక్కటం, ఇదాని ద్వీహి పిణ్డేహి నిట్ఠానం గమిస్సతీతి పఠమపిణ్డదానే థుల్లచ్చయం, దుతియదానేన లేపే సఙ్ఘటితే సచే అదేసితవత్థుకా ఏవ వా హోతి, పమాణాతిక్కన్తా ఏవ వా, ఏకో సఙ్ఘాదిసేసో, సారమ్భఅపరిక్కమనతాయ ద్వే చ దుక్కటానీతి సచే ఉభయవిపన్నా, ద్వే చ సఙ్ఘాదిసేసా ద్వే చ దుక్కటానీతి సబ్బం ఞేయ్యం.

ఛట్ఠో.

౨౫. **మహల్లకన్తి** ససామికభావేన సంయాచితకుటితో మహన్తభావేన, వత్థుం దేసాపేత్వా పమాణాతిక్కమేనాపి కాతబ్బభావేన చ మహన్తతాయ మహత్తం లాతి ఆదదాతీతి మహల్లకో. మహత్తలక ఇతి ఠితే త్తస్స లోపో లస్స చ ద్విత్తం, తం. వసనం అత్థో పయోజనం **వసనత్థో,** తాయ . ఏత్థ పన అదేసితవత్థుభావే ఏకో సఙ్ఘాదిసేసో. సేసం అనన్తరసదిసమేవ. ఇధ చ తత్థ చ లేణగుహాతిణకుటిపణ్ణచ్ఛదనగేహేసు అఞ్ఞతరం కారేన్తస్స చ కుటిమ్పి అఞ్ఞస్స వాసత్థాయ వాసాగారం వా ఠపేత్వా ఉపోసథాగారాదీసు అఞ్ఞతరత్థాయ కరోన్తస్స చ అనాపత్తి.

సత్తమో.

౨౬. అమూలకేన అన్తిమేన వత్థునాతి సమ్బన్ధో. **అమూలకేనాతి** దస్సనసఙ్ఖాతస్స, సవనసఙ్ఖాతస్స, దిట్ఠసుతముతవసేన పవత్తపరిసఙ్కాసఙ్ఖాతస్స చ మూలస్స అభావేన నత్థి మూలమేతస్సాతి అమూలకం, తేన. తం పన సో ఆపన్నో వా హోతు, నో వా, ఏతం ఇధ అప్పమాణం. తత్థ భిక్ఖుఞ్చ మాతుగామఞ్చ తథారూపే ఠానే దిస్వా పరిసఙ్కతి, అయం **దిట్ఠపరిసఙ్కా**. అన్ధకారే వా పటిచ్ఛన్నే వా భిక్ఖుస్స చ మాతుగామస్స చ వచనం సుత్వా అఞ్ఞస్స అత్థిభావం అజానన్తో పరిసఙ్కతి, అయం **సుతపరిసఙ్కా**. ధుత్తానం ఇత్థీహి సద్ధిం పచ్ఛన్తవిహారేసు పుప్ఫగన్ధసురాదీహి అనుభవిత్వా

గతట్ఠానం దిస్వా “కేన ను ఖో ఇదం కత”న్తి వీమంసన్తో తత్థ కేనచి భిక్ఖునా గన్ధాదీహి పూజా కతా హోతి, భేసజ్జత్థాయ అరిట్ఠం వా పీతం, సో తస్స గన్ధం ఘాయిత్వా “అయం సో భవిస్సతీ”తి పరిసఙ్కతి. అయం **ముతపరిసఙ్కా** నామ. **అన్తిమేన చా**తి తతో పరం వజ్జాభావేన అన్తే భవత్తా అన్తిమేనేవ. **వత్థునా**తి భిక్ఖునో అనురూపేసు ఏకూనవీసతియా పారాజికేసు ధమ్మేసు అఞ్ఞతరేన పారాజికేన ధమ్మేన. **చ**-కారో పనేత్థ అవధారణే, తేన సఙ్ఘాదిసేసాదిం నివత్తేతి. అథ వా **చ**-కారో అట్ఠానప్పయుత్తో.

చోదేన్తో వా చోదాపేన్తోవాచాతి యోజేతబ్బో. **చావేతు**న్తి బ్రహ్మచరియా చావనత్థాయ. ఏతేన ఏకం చావనాధిప్పాయం గహేత్వా అవసేసే అక్కోసాధిప్పాయవుట్ఠాపనాధిప్పాయాదికే సత్తాధిప్పాయే పటిక్ఖిపతి. **సుణమాన**న్తి ఇదం “చోదేన్తో”తిఆదీనం కమ్మపదం, ఇమినా పరమ్ముఖా చోదనం పటిక్ఖిపతి. పరమ్ముఖా పన సత్తహి ఆపత్తిక్ఖన్ధేహి వదన్తస్స దుక్కటం. **చోదేన్తో**తి “వత్థుసన్దస్సనా ఆపత్తిసన్దస్సనా సంవాసప్పటిక్ఖేపో సామీచిప్పటిక్ఖేపో”తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౩౮౫-౩౮౬) సఙ్ఖేపతో వుత్తానం చతున్నం చోదనానం వసేన సయం చోదేన్తో వా. **చోదాపేన్తో వా**తి పరేన యేన కేనచి చోదాపేన్తో వా. తస్మా యో భిక్ఖుస్స సమీపే ఠత్వా “త్వం మేథునం ధమ్మం సేవి, అస్సమణోసీ”తిఆదినా వత్థుసన్దస్సనవసేన వా “త్వం మేథునధమ్మాపత్తిం ఆపన్నోసీ”తిఆదినా ఆపత్తిసన్దస్సనవసేన వా “అస్సమణోసి, నత్థి తయా సద్ధిం ఉపోసథో వా పవారణా వా సఙ్ఘకమ్మం వా, అస్సమణోసీ”తిఆదినా సంవాసప్పటిక్ఖేపవసేన వా అభివాదనాదిసంవాసే పటిక్ఖిత్తే అస్సమణోతి కస్మాతి పుట్ఠస్స “అస్సమణోసీ”తిఆదివచనేహి సామీచిప్పటిక్ఖేపవసేన వా అన్తమసో హత్థముద్దాయ ఏవ వాపి ఏతమత్థం దీపయతో “కరోతు మే ఆయస్మా ఓకాసం, అహం తం వత్తుకామో”తి ఏవం ఓకాసే అకారితే వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో చేవ దుక్కటఞ్చ, ఓకాసం కారేత్వా చోదేన్తస్స పన సఙ్ఘాదిసేసోవ దట్ఠబ్బో.

అట్ఠమో.

౨౭. **అఞ్ఞస్సా**తి ఖత్తియాదిజాతికస్స పరస్స. **కిరియ**న్తి మేథునవీతిక్కమసఙ్ఖాతం కిరియం. **తేనా**తి అఞ్ఞస్స వీతిక్కమసఙ్ఖాతస్స మేథునవీతిక్కమసన్దస్సనేన కరణభూతేన. **లేసేనా**తి యస్స జాతిఆదయో తతో అఞ్ఞమ్పి వత్థుం లిస్సతి ఉద్దిట్ఠే విత్థారం సిలిస్సతి వోహారమత్తేనేవాతి జాతిఆదయోవ “లేసా”తి వుచ్చన్తి, తేన జాతిలేసనామలేసాదినా లేసేన. **అఞ్ఞ**న్తి యో వీతిక్కమన్తో దిట్ఠో, తతో అపరమ్పి భిక్ఖుం చావేతుం అన్తిమేన వత్థునా చోదయన్తి సమ్బన్ధో. కథం? కోచి ఖత్తియజాతియో వీతిక్కమన్తో దిట్ఠో, తతో అఞ్ఞం అత్తనో వేరిం ఖత్తియజాతికం భిక్ఖుం పస్సిత్వా తం ఖత్తియం జాతిలేసం గహేత్వా “ఖత్తియో మయా దిట్ఠో వీతిక్కమన్తో, త్వం ఖత్తియో పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసీ”తి చోదేతి చోదాపేతి వా. ఏవం నామలేసాదయోపి వేదితబ్బా. సేసా వినిచ్ఛయకథా అట్ఠమే వుత్తసదిసాయేవ.

నవమో.

౨౮. ఏత్తావతా “గరుకా నవా”తి ఉద్దిట్ఠే విత్థారతో దస్సేత్వా ఇదాని తేసు ఆపన్నేసు పటిపజ్జితబ్బాకారం దస్సేతుం “**ఛాదేతి జానమాపన్న**”న్తిఆది వుత్తం. తత్థ యో భిక్ఖు అత్తనా **ఆపన్నం** సఙ్ఘాదిసేసాపత్తిం ఆపత్తివసేన వా వత్థువసేన వా **జానం** జానన్తో **యావతా** యత్తకాని అహాని **ఛాదేతి** పటిచ్ఛాదేతి, **తావతా** తత్తకాని అహాని తస్స పరివాసో హోతీతి ఏవం పదసమ్బన్ధవసేన అత్థో వేదితబ్బో. తత్థ పటిచ్ఛన్నపరివాసో సుద్ధన్తపరివాసో సమోధానపరివాసోతి తివిధో పరివాసో. తేసం పన అతిసఙ్ఖేపనయేన ముఖమత్తేపి దస్సితే విత్థారవినిచ్ఛయపవేసోపాయసమ్భవో సియాతి ముఖమత్తం దస్సయిస్సామ.

తత్థ **పటిచ్ఛన్నపరివాసో** నామ యథాపటిచ్ఛన్నాయ ఆపత్తియా దాతబ్బో, తస్మా పటిచ్ఛన్నదివసే చ ఆపత్తియో చ సల్లక్ఖేత్వా సచే ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నా హోతి, “అహం, భన్తే, సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో”తిఆదినా **ఖన్ధకే** (చూళవ. ౯౮-౯౯) ఆగతనయేన యాచాపేత్వా “సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో, అయం ఇత్థన్నామో భిక్ఖు సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపజ్జి ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో”తిఆదినా **ఖన్ధకే** ఆగతనయేనేవ కమ్మవాచం వత్వా పరివాసో దాతబ్బో. ఏకం ఆపజ్జిత్వా “సమ్బహులా”తి వినయకమ్మం కరోన్తస్సాపి వుట్ఠాతీతి “సమ్బహులా”తి వుత్తం. నానావత్థుకాసుపి ఏసేవ నయో. అథ ద్వీహాదిప్పటిచ్ఛన్నా హోన్తి, పక్ఖఅతిరేకపక్ఖమాసఅతిరేకమాససంవచ్ఛరఅతిరేకసంవచ్ఛరప్పటిచ్ఛన్నా వా, “ద్వీహప్పటిచ్ఛన్నాయో వా”తిఆదినా వత్వా యో యో ఆపన్నో హోతి, తస్స తస్స నామఞ్చ గహేత్వా యోజనా కాతబ్బా.

కమ్మవాచాపరియోసానే చ సచే అప్పభిక్ఖుకో ఆవాసో హోతి, సక్కా రత్తిచ్ఛేదం అనాపజ్జన్తేన వసితుం, తత్థేవ “పరివాసం సమాదియామి, వత్తం సమాదియామీ”తి వత్తం సమాదాయ తత్థేవ సఙ్ఘస్స “అహం, భన్తే, సమ్బహులా సఙ్ఘాదిసేసా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాయో”తిఆదినా ఆరోచేత్వా పున ఆగతాగతానం భిక్ఖూనం ఆరోచేన్తేన పకతత్తేన భిక్ఖునా సద్ధిం ఏకచ్ఛన్నే సహవాసో, తేన చ వినావాసో, ఆగన్తుకాదీనం ఉపచారగతానం అనారోచనాతి ఏతేసు ఏకేనాపి రత్తిచ్ఛేదఞ్చ వత్తభేదఞ్చ అకత్వా పరివత్థబ్బం.

సచే న సక్కా హోతి పరివాసం సోధేతుం, నిక్ఖిత్తవత్తేన వసితుకామో హోతి, తత్థేవ సఙ్ఘమజ్ఝే వా ఏకస్స పుగ్గలస్స వా సన్తికే “పరివాసం నిక్ఖిపామి, వత్తం నిక్ఖిపామీ”తి పరివాసో నిక్ఖిపితబ్బో. నిక్ఖిత్తకాలతో పట్ఠాయ పకతత్తట్ఠానే తిట్ఠతి. అథానేన పచ్చూససమయే ఏకేన భిక్ఖునా సద్ధిం పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపతో, అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠానతో ద్వే లేడ్డుపాతే అతిక్కమిత్వా మహామగ్గతో ఓక్కమ్మ పటిచ్ఛన్నట్ఠానే నిసీదిత్వా అన్తోఅరుణేయేవ వత్తం సమాదియిత్వా ఆరోచేతబ్బం. సచే బహి రితానమ్పి సద్దం సుణాతి, పస్సతి వా, దూరం గన్త్వాపి ఆరోచేతబ్బం, అనారోచేన్తే రత్తిచ్ఛేదో చేవ వత్తభేదదుక్కటఞ్చ. సచే అజానన్తస్సేవ ఉపచారసీమం పవిసిత్వా గచ్ఛన్తి, రత్తిచ్ఛేదోవ హోతి, న వత్తభేదో. అరుణే ఉట్ఠితే తస్స సన్తికే వత్తం నిక్ఖిపిత్వా విహారం గన్తబ్బం. ఏవం యావ రత్తియో పూరేన్తి, తావ పరివత్థబ్బం. అయం తావ **పటిచ్ఛన్నపరివాసో**.

సుద్ధన్తో దువిధో చూళసుద్ధన్తో మహాసుద్ధన్తోతి. తత్థ యో “ఉపసమ్పదతో పట్ఠాయ యత్తకం నామ కాలం అహం సుద్ధో”తి జానాతి, తత్తకం అపనేత్వా తతో అవసేసే రత్తిపరిచ్ఛేదే ఏకతో కత్వా దాతబ్బపరివాసో **చూళసుద్ధన్తో**. యో పన సబ్బసో రత్తిపరియన్తం న జానాతి నస్సరతి, తత్థ చ వేమతికో, తస్స దాతబ్బో **మహాసుద్ధన్తో**. ఆపత్తిపరియన్తం జానాతు వా, మా వా, అకారణమేతం.

సమోధానపరివాసో నామ తివిధో ఓధానసమోధానో అగ్ఘసమోధానో మిస్సకసమోధానోతి. తత్థ యో నిట్ఠితపరివాసోపి వా నిట్ఠితమానత్తోపి వా అనిక్ఖిత్తవత్తో అఞ్ఞం ఆపత్తిం ఆపజ్జిత్వా పురిమాపత్తియా సమా వా ఊనతరా వా రత్తియో పటిచ్ఛాదేతి, తస్స మూలాయ పటికస్సనేన తే పరివుత్థదివసే చ మానత్తచిణ్ణదివసే చ ఓధునిత్వా మక్ఖేత్వా పురిమాయ ఆపత్తియా మూలదివసపరిచ్ఛేదే పచ్ఛా ఆపన్నం ఆపత్తిం సమోదహిత్వా పున ఆదితో పట్ఠాయ దాతబ్బపరివాసో **ఓధానసమోధానో** నామ. సచే కస్సచి ఏకాపత్తి ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నా, ద్వీహప్పటిచ్ఛన్నా, ఏవం యావ దసాహప్పటిచ్ఛన్నా, తాసం అగ్ఘేన సమోధాయ తాసం దసాహప్పటిచ్ఛన్నవసేన అవసేసానం ఏకాహప్పటిచ్ఛన్నాదీనమ్పి దాతబ్బపరివాసో

అగ్ఘసమోధానో నామ. యో పన నానావత్థుకా ఆపత్తియో ఏకతో కత్వా దాతబ్బపరివాసో **మిస్సకసమోధానో** నామ. దానవిధి పన సబ్బత్థ **ఖన్ధకే** (చూళవ॰ ౧౩౪ ఆదయో) ఆగతనయేనేవ వేదితబ్బో.

ఏవం పరివుత్థపరివాసో భిక్ఖు **మానత్తం** భిక్ఖూనం మాననభావం **ఛ రత్తియో** అఖణ్డం కత్వా **చరేయ్య** కరేయ్య, సమ్పాదేయ్యాతి వుత్తం హోతి. తత్థ సఙ్ఘేన గణేన పుగ్గలేన కతం తేన భిక్ఖునా సఙ్ఘమజ్ఝే వత్తం సమాదాపేత్వా "అహం, భన్తే, సమ్బహులా ఆపత్తియో ఆపజ్జి"న్తిఆదినా **ఖన్ధకే** వుత్తనయేన యాచాపేత్వా తత్థేవ వుత్తనయేన మానత్తదానాదయోపి వేదితబ్బా. ఇమినాపి వత్తం నిక్ఖిపితుకామేన చే వత్తం నిక్ఖిపిత్వా చతూహి పఞ్చహి సద్ధిం పరివాసే వుత్తప్పకారం పదేసం గన్త్వా పురిమనయేనేవ హేట్ఠా వుత్తం సహవాసాదిం అన్తమసో చతూహి ఊనత్తా ఊనే గణే చరణదోసఞ్చ వజ్జేత్వా పటిపజ్జితబ్బం. అప్పటిచ్ఛన్నాపత్తికస్స పన పరివాసం అదత్వా మానత్తమేవ దాతబ్బం. ఏవం చిణ్ణం కతం పరినిట్ఠాపితం మానత్తం యేన , **తం** భిక్ఖుం. వీసతి సఙ్ఘో గణో అస్సాతి **వీసతిగణో** దీఘం కత్వా, సో **సఙ్ఘో అబ్భేయ్య** సమ్పటిచ్ఛేయ్య, అబ్భానకమ్మవసేన ఓసారేయ్యాతి వుత్తం హోతి, అవ్హేయ్యాతి వా అత్థో. ఏత్థాపి సమాదానఆరోచనయాచనాని, కమ్మవాచా చ **ఖన్ధకే** వుత్తనయేన వేదితబ్బా.

౨౮. ఏవం తేసు పటిపజ్జితబ్బాకారం దస్సేత్వా ఇదాని ఛాదనస్స అఙ్గాని దస్సేతుం "**ఆపత్తీ**"తిఆదిమాహ. తత్థ న ఉక్ఖిత్తో **అనుక్ఖిత్తో**, నత్థి అన్తరాయో అస్సాతి **అనన్తరాయో**. సకత్థే త్తపచ్చయవసేన వా, పహునో భావో పహుత్తం, తం అస్సత్థీతి సద్ధాదివసేన వా పహుత్తో. అనుక్ఖిత్తో చ అనన్తరాయో చ పహుత్తో చాతి ద్వన్దో, తేసం భావో అనుక్ఖిత్తాదిగుణో అనుక్ఖిత్త...పే॰... పహుత్తతా. ఆపత్తి చ అనుక్ఖిత్త...పే॰... పహుత్తతా చ **ఆపత్తి...పే॰... పహుత్తతాయో**. మ-కారో పదసన్ధిజో. తథా తేన పకారేన ఆపత్తిఆదీసు చతూసు ఆపత్తాదిపకారేన సఞ్ఞీ తథసఞ్ఞీ రస్సవసేన. తస్స భావో **తథసఞ్ఞితా,** యథావుత్తఆపత్తాదిసఞ్ఞితాతి వుత్తం హోతి. **చ**-కారో వుత్తసముచ్చయత్థో. కమనం పత్థనం కామో, ఛాదేతుం కామో **ఛాదేతుకామో**. ఇతి యథావుత్తా నవ, **అథ ఛాదనా** చాతి ఏవం దస చ తాని అఙ్గాని చాతి, తేహి. **అరుణుగ్గమమ్హి** అరుణసఙ్ఖాతస్స పఠమబాలసూరియరంసినో ఉగ్గమనే సతి **ఛన్నా** హోతి, ఆపత్తీతి సేసో.

తత్థాయమధిప్పాయో – యో భిక్ఖు రాజచోరఅగ్గిఉదకమనుస్సఅమనుస్సవాళసరీసపజీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయానం దసన్నమేకస్సాపి నత్థితాయ అనన్తరాయికో సమానో అనన్తరాయికసఞ్ఞీ హుత్వా భిక్ఖునో సన్తికం గన్తుఞ్చేవ ఆరోచేతుఞ్చ సక్కుణేయ్యతాయ పహు సమానో పహుసఞ్ఞీ హుత్వా తివిధఉక్ఖేపనీయకమ్మాకరణేన అనుక్ఖిత్తో సమానో అనుక్ఖిత్తసఞ్ఞీ హుత్వా గరుకాపత్తీతి సఞ్ఞీ గరుకంయేవ ఆపత్తిం ఛాదేతుకామో హుత్వా ఛాదేతి, తస్సాయం ఆపత్తి చ ఛన్నా హోతీతి. సచే పనేత్థ అనాపత్తిసఞ్ఞీ వా హోతి అఞ్ఞాపత్తిక్ఖన్ధసఞ్ఞీ వా వేమతికో వా, అచ్ఛన్నా హోన్తి. ఆరోచేన్తేన పన "మమ ఏకాపత్తిం ఆపన్నభావం జానాహీ"తిఆదినా నయేన ఆరోచేతబ్బం. సచే పన వత్థుసభాగాపత్తికస్స ఆరోచేతి, తావ తప్పచ్చయా దుక్కటం ఆపజ్జతి.

సఙ్ఘాదిసేసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. చీవరనిద్దేసవణ్ణనా

౩౦. “ఖోమఞ్చ కోసేయ్యఞ్చా”తిఆదినా నపుంసకవిగ్గహేన ద్వన్దే కతే **ఖోమ...పే.... భఙ్గాని**. తత్థ **ఖోమ**న్తి గచ్ఛజాతి. ఉపచారతో పన ఖోమేన ఖోమసుత్తేన వాయితన్తి తద్ధితేన ఉపచారేన వా ఖోమం ఖోమపటచీవరం, తథా అవసేసాని. **సాణం** సాణవాకసుత్తేహి వాయితం చీవరం. **భఙ్గం** ఖోమసుత్తాదీని సబ్బాని ఏకచ్చాని వా వోమిస్సేత్వా వాయితచీవరం. వాకమయమేవ వాతి కేచి. **కమ్బల**న్తి మనుస్సలోమం వాళలోమఞ్చ ఠపేత్వా సేసలోమేహి వాయితం. **ఏతానీ**తి ఖోమాదీని యథావుత్తాని. సహ అనులోమేహీతి **సానులోమాని**. జాతితో కప్పియాని **ఛ** చీవరాని భవన్తి.

౩౧. ఇదాని “**దుకూల**”న్తిఆదినా తేసం అనులోమాని దస్సేతి. తత్థ **దుకూల**న్తి దుకూలసఙ్ఖాతేన కేనచి వాకవిసేసేన వాయితం చీవరం. **చేవా**తి సముచ్చయే, నో ఉపరి ఆకడ్ఢితబ్బో. **పట్టుణ్ణ**న్తి పట్టుణ్ణేసు జాతం పట్టుణ్ణం. దేసవాచినో బహువచనన్తాతి బహువచనేన విగ్గహో. తథా సోమారా చ చీనా చ, తేసు జాతం **సోమారచీనజం**. ఇమాని తీణి పాణకేహి కతసుత్తమయాని. ఏహిభిక్ఖూనం పుఞ్ఞిద్ధియా జాతం **ఇద్ధిజం,** తం పన ఖోమాదీనం అఞ్ఞతరం. **దేవదిన్న**న్తి దేవేహి దిన్నం కప్పరుక్ఖే నిబ్బత్తం చీవరం. తదేతం దుకూలాది తస్స తస్స యథావుత్తస్స ఖోమాదినో అనులోమికం హోతి. తత్థ లోమాని అనుగతం అనులోమం, యథా సేసలోమాని అనుగతం లోమం తదనుకూలత్తా “అనులోమ”న్తి వుచ్చతి, తథా తంజాతియకం యేసం కేసఞ్చి అనుకూలం సబ్బమ్పి రుళ్హీవసేన “అనులోమ”న్తి వుచ్చతి. తమేవ **అనులోమికం,** అనుకూలన్తి అత్థో. కథం? దుకూలం సాణస్స అనులోమం, పట్టుణ్ణాదీని తీణి కోసేయ్యస్స అనులోమాని, ఇద్ధిజం దేవదిన్నఞ్చ ఖోమాదీనమనులోమన్తి.

౩౨-౩. ఏవం సానులోమాని చీవరాని దస్సేత్వా ఇదాని అధిట్ఠానాదికం దస్సేతుం “**తిచీవర**”న్తిఆదిమాహ. తత్థ అవుత్తేపి అవస్సం వత్తబ్బతాయ సబ్బత్థ చ-సద్దో అజ్ఝాహరితబ్బో, తిచీవరఞ్చ...పే.... కణ్డుచ్ఛాదిఞ్చ అధిట్ఠేయ్య న వికప్పేయ్యాతి సమ్బన్ధో. తత్థ తిణ్ణం చీవరానం సమాహారో **తిచీవరం**. పరిక్ఖారఞ్చ తం చోళఞ్చాతి **పరిక్ఖారచోళం**. వస్సస్స యోగ్గా వస్సికా, సావ సాటికా **వస్సికసాటికా**. పుఞ్ఛతి అనేనాతి పుఞ్ఛనం, ముఖస్స పుఞ్ఛనం ముఖపుఞ్ఛనం. నిసీదన్తి ఏత్థాతి నిసీదనం, ముఖపుఞ్ఛనఞ్చ నిసీదనఞ్చ **ముఖపుఞ్ఛననిసీదనం** . సయనసుఖాదిం పటిచ్చ అత్థరీయతీతి పచ్చత్థరణం, తదేవ **పచ్చత్థరణకం**. కణ్డుం ఛాదేతీతి **కణ్డుచ్ఛాది. అధిట్ఠహే**తి “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తిఆదినా నవన్నం నామం గహేత్వా అధిట్ఠేయ్య. **న వికప్పేయ్యా**తి తస్స తస్స నామం గహేత్వా న వికప్పేయ్య, తస్స తస్స పన నామం అగ్గహేత్వా “ఇమం చీవరం తుయ్హం వికప్పేమీ”తి వికప్పేయ్యాతి అధిప్పాయో. **ఏత్థా**తి ఇమేసు నవసు చీవరేసు. **తిచీవర**న్తి తిచీవరనామేన అధిట్ఠితం. తథా హి అధిట్ఠానతో పుబ్బే విసుం తిచీవరం నామ నత్థి సఙ్ఘాటిఆదిప్పహోనకస్స పచ్చత్థరణాదివసేనాపి అధిట్ఠాతుం అనుఞ్ఞాతత్తా. తం **వినా ఏకాహం** ఏకదివసమ్పి. **న వసేయ్యా**తి అలద్ధసమ్ముతికో భిక్ఖు అవిప్పవాససీమతో అఞ్ఞత్థ వాసం న కరేయ్యాతి అత్థో. ఏవం సతి తిచీవరఞ్చ నిస్సజ్జితబ్బం హోతి, పాచిత్తియఞ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతీతి దీపేతి. నిసీదనం వినా చాతుమాసం న వసేయ్యాతి సమ్బన్ధో. చతున్నం మాసానం సమాహారో చతుమాసం, తమేవ **చాతుమాసం**. తం అచ్చన్తసంయోగవసేన.

౩౪. ఇదాని “**ఇమ**”న్తిఆదినా “అధిట్ఠేయ్యా”తి వుత్తమధిట్ఠానం దస్సేతి. సఙ్ఘాటిం “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి అధిట్ఠహేతి సమ్బన్ధో. తత్థ **అధిట్ఠహే**తి హత్థపాసే ఠితం ఏవం అధిట్ఠేయ్య. **అహత్థపాస**న్తి హత్థస్స పాసో సమీపో హత్థపాసో, అడ్ఢతేయ్యహత్థబ్భన్తరో. ద్వాదసహత్థబ్భన్తరోతిపి వదన్తి. నత్థి హత్థపాసో ఏతిస్సాతి అహత్థపాసా, తం **ఏత**న్తి అధిట్ఠహేతి సమ్బన్ధో. కిం వుత్తం హోతి? అన్తోగబ్భే వా ఉపరిపాసాదే వా తదహేవ గన్త్వా నివత్తనయోగ్గే పదేసే వా ఠితం చీవరం సల్లక్ఖేత్వా

“ఏతం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి అధిట్ఠేయ్యాతి వుత్తం హోతి. తతో దూరే ఠితమ్పి అధిట్ఠాతబ్బన్తిపి వదన్తి. **సేసేసుపీతి** ఉత్తరాసఙ్గాదికణ్డుప్పటిచ్ఛాదిపరియన్తేసుపి అవసేసచీవరేసు. **అయం నయోతి** అయమేవ నయో. యథా సఙ్ఘాటియా, ఏవం “ఇమం ఉత్తరాసఙ్గం అధిట్ఠామీ”తిఆది వుత్తనయోవాతి వుత్తం హోతి. అధిట్ఠహన్తేన పన హత్థేన గహేత్వా కాయవికారం కరోన్తేన “ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి చిత్తేన ఆభోగం కత్వా కాయేన వా అధిట్ఠాతబ్బం, వచీభేదమత్తం కత్వా వాచాయ వా. పరిక్ఖారచోళం నామ పాటేక్కం నిధానముఖన్తి తిచీవరం పరిక్ఖారచోళమ్పి అధిట్ఠాతుం వట్టతీతి.

౩౫. ఇదాని ఏవం అధిట్ఠహతో అఙ్గం లద్ధా అధిట్ఠాతుకామేన పచ్చుద్ధరిత్వా అధిట్ఠాతబ్బన్తి దస్సేతుం **‘‘అధిట్ఠహన్తో’’**తిఆదిమాహ. తత్థ సఙ్ఘాటి పభుతి ఆది యస్స తం **సఙ్ఘాటిప్పభుతి**. ఏతం “అధిట్ఠహన్తో”తి ఏత్థాపి “అధిట్ఠేయ్యా”తి ఏత్థాపి కమ్మపదం, “పుబ్బచీవర”న్తి ఏత్థ పన విసేసనం హుత్వా తిట్ఠతి. **పచ్చుద్ధరిత్వాతి** పరిచ్చజిత్వా. పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠహిత్వా ఠపితవత్థేహి సఙ్ఘాటిఆదీని కరోతి, నిట్ఠితే రజనే చ కప్పే చ ఇమం పరిక్ఖారచోళం పచ్చుద్ధరిత్వా పున అధిట్ఠాతబ్బాని. **పత్తాధిట్ఠహనేతి** పత్తస్స అధిట్ఠానే. **తథాతి** చ యథా చీవరే, తథా పత్తేపి అధిట్ఠానాదికం సబ్బన్తి అత్థో. ఏత్థ పన “ఇమం పత్తం, ఏతం పత్త”న్తి వా విసేసో.

౩౬. ఇదాని పచ్చుద్ధారవిధిం దస్సేతుం **‘‘ఏత’’**న్తిఆదిమాహ. తత్థ **ఇమం వ** ఇతి వా-సద్దో రస్సం కత్వా నిద్దిట్ఠో, సో ఇతి-సద్దతో పరం యోజేతబ్బో, తస్మా “ఏతం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి వా “ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ”తి వా సంసేతి సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. **సంసేతి** వదేయ్య. **ఏవన్తి** యథా నామేన సఙ్ఘాటి పచ్చుద్ధరితబ్బా, తథా ఉత్తరాసఙ్గాదీనీతి అత్థో. **విదూతి** పచ్చుద్ధరేతిమస్స కత్తుపదం, పణ్డితాతి అత్థో. సబ్బత్థాపి దూరాసన్నతాదీ వుత్తనయేన వేదితబ్బా.

౩౭-౮. ఇదాని సఙ్ఘాటిఆదీనం ఛన్నం పమాణపరిచ్ఛేదం దస్సేతి **‘‘సఙ్ఘాటీ’’**తిఆదినా. పచ్ఛిమో అన్తో **పచ్ఛిమన్తో**, తేన, పచ్ఛిమకోటియాతి అత్థో. **దీఘసోతి** దీఘతో. ముట్ఠియా సహితం పఞ్చకం యస్సా సా ముట్ఠిపఞ్చకా, లిఙ్గవిపల్లాసవసేన పన **ముట్ఠిపఞ్చకో**. ముట్ఠి-సద్దేనేత్థ ఉపచారవసేన కతముట్ఠికో హత్థోవ వుత్తో. సుగతస్స చీవరతో ఊనాతి సమాసో. **అపీతి** వుత్తసముచ్చయే, తేన యథావుత్తపచ్ఛిమప్పమాణా చ అయఞ్చ ఉత్తమప్పమాణాతి అత్థో. “పచ్ఛిమన్తేనా”తి ఇదం **ముట్ఠిత్తికఞ్చ తిరియన్తి** ఏత్థాపి అనువత్తేత్వా అత్థో వేదితబ్బో. **చ**-సద్దో “ఉత్తమన్తేన సుగతచీవరూనాపి వట్టతీ”తి ఇదం సముచ్చినోతి. తత్థ ఇదాని మజ్ఝిమస్స పురిసస్స తిస్సో విదత్థియో ఏకా సుగతవిదత్థి, తాయ విదత్థియా నవ విదత్థియో దీఘతో సుగతచీవరప్పమాణం, తిరియం ఛ విదత్థియో, తం పన వడ్ఢకిహత్థేన దీఘతో తేరస హత్థా ఏకా చ విదత్థి, తిరియతో నవ హత్థా హోన్తి. తంవసేన ఉభయత్థ ఊనతా విఞ్ఞాతబ్బా.

ఉత్తరాసఙ్గోపి తత్తకోవాతి దస్సేతుం **‘‘తథా ఏకంసికస్సపీ’’**తి ఆహ. ఏకో అంసో ఏకంసో, తత్థ కాతబ్బన్తి తద్ధితే **ఏకంసికం**. “అన్తరవాసకో”చ్చాదినా నివాసనం దస్సేతి. తత్థ అన్తరం మజ్ఝపదేసో, అన్తరే మజ్ఝే కటిప్పదేసే వాసో వత్థం అన్తరవాసో, సోయేవ **అన్తరవాసకో. చాపీతి** సముదాయో, ఏకో వా సముచ్చయో. అడ్ఢేన తతియో భాగో **అడ్ఢతేయ్యో**. ఏత్థ ద్విన్నం హత్థకోట్ఠాసానం సమ్పుణ్ణానం తతియకోట్ఠాససంసిజ్ఝనే కరణభూతా అడ్ఢ-సద్దనిద్దిట్ఠా యా విదత్థి , సావ తతియోతి నిద్దిట్ఠోతి ఉపడ్ఢహత్థసఙ్ఖాతో తతియో భాగో అడ్ఢతేయ్యో. సో చ నానన్తరేన ద్విహత్థతతియతా లబ్భతీతి ద్వే హత్థా, ఏకా చ విదత్థి అడ్ఢతేయ్యో. తంసన్నియోగేన పనేత్థ అన్తరవాసకోవ అడ్ఢతేయ్యోతి వేదితబ్బో. ద్వే హత్థా యస్సాతి బాహిరత్థసమాసో. పారుపనేనాపి సక్కా నాభిం పటిచ్ఛాదేతున్తి **‘‘ద్విహత్థో’’**తి వుత్తం. **వా**-సద్దో అడ్ఢతేయ్యం వికప్పేతి. తిరియస్స అన్తోతి ఛట్ఠీతప్పురిసో, తిరియమేవ అన్తోతి వా కమ్మధారయో “గామన్తో”తిఆదీసు వియ.

౩౯. "**నిసీదనస్సా**"తిఆదినా నిసీదనచీవరం దస్సేతి. ఏత్థ **నిసీదనం** నామ సమే భూమిభాగే ఏళకలోమాని ఉపరూపరి సన్థరిత్వా కఞ్జికాదీహి సిఞ్చిత్వా కతో ద్వీసు ఠానేసు ఫాలితత్తా తీహి దసాహి యుత్తో పరిక్ఖారవిసేసో. **విదత్థీ ద్వేతి** ద్వే విదత్థీ. **విసాలతో** పుథులతో.

౪౦. "**కణ్డుప్పటిచ్ఛాదీ**"తిఆదినా కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం దస్సేతి. తత్థ **కణ్డూతి** హి న అత్థతో నానం, తగ్గహణేన పనేత్థ పిళకస్సావథుల్లకచ్ఛాబాధం గయ్హతి. కణ్డుం యథావుత్తం పిళకాదిం పటిచ్ఛాదేతీతి కణ్డుప్పటిచ్ఛాది. పటిచ్ఛదనం వా పటిచ్ఛాదో, యథావుత్తకణ్డుయా పటిచ్ఛాదో కణ్డుప్పటిచ్ఛాదో, సో అస్స అత్థీతి కణ్డుప్పటిచ్ఛాదీ, తస్స. **తిరియన్తి** తిరియతో.

౪౧. "**వస్సికా**"తిఆదినా వస్సికసాటికం దస్సేతి, తం సువిఞ్ఞేయ్యం.

౪౨. ఏవం పమాణవన్తానం పమాణం దస్సేత్వా వుత్తప్పమాణాతిక్కమే దోసం, కేసఞ్చి పమాణాభావగణనాభావఞ్చ దస్సేతుం "**ఏత్థా**"తిఆదిమాహ. తత్థ **ఏత్థాతి** వుత్తప్పమాణవన్తేసు చీవరేసు. **తదుత్తరి** తతో వుత్తప్పమాణతో ఉత్తరి నిపాతేన ఉత్తరి-సద్దేన తప్పురిసో. **కరోన్తస్స** సమ్పాదేన్తస్స. **ఛేదనపాచిత్తీ**తి ఛేదనేన సహితా పాచిత్తి, అతిరేకం ఛిన్దిత్వా పాచిత్తియం దేసేతబ్బన్తి వుత్తం హోతి. వుత్తప్పమాణతో పన అతిరేకఞ్చ ఊనకఞ్చ "పరిక్ఖారచోళ"న్తి అధిట్ఠాతబ్బం. యేన ముఖం పుఞ్ఛన్తి, తం ముఖసమ్బన్ధీతి ముఖస్స చోళన్తి సమాసే ద్వన్దో. ఆకఙ్ఖితం ఇచ్ఛితం పమాణన్తి కమ్మధారయో. తమేతేసమత్థీతి **ఆకఙ్ఖితప్పమాణికా**. ఏత్థ చ తిచీవరాదీసు అవుత్తేపి గణనవిభాగే పచ్చత్థరణముఖపుఞ్ఛనపరిక్ఖారచోళే ఠపేత్వా ఆదితో పట్ఠాయ ఛక్కమేకేకమేవ వట్టతి. ముఖపుఞ్ఛనచోళాని పచ్చత్థరణాని చ బహూనిపీతి విఞ్ఞాతబ్బం.

౪౩. **గణనాతి** ఏత్థ నపుంసకస్స ఇత్థివచనేన యోగాభావా "న దీపితా"తి లిఙ్గం విపరిణామేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం, అట్ఠకథాయం న పకాసితాతి అత్థో. తిణ్ణం పనేతేసం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదవసేనేవ వుత్తం, వికప్పనూపగపచ్ఛిమేన పచ్ఛిమప్పమాణం అత్థియేవ. ఇదాని యస్మా తత్థ తం సబ్బం న దీపితం, తస్మా వికప్పనూపగథవికాది సబ్బం ఏకం "పరిక్ఖారచోళ"న్తి, బహూని ఏకతో కత్వా "పరిక్ఖారచోళానీ"తిపి వత్వా అధిట్ఠాతబ్బన్తి దస్సేన్తో "**తథా**"తిఆదిమాహ. ఇమినా పరిక్ఖారచోళం నామ పాటేక్కం నిధానముఖన్తి దస్సేతి. **థవికాదిం** థవికా ఆది యస్స పరిస్సావనాదినోతి సమాసో. వికప్పస్స ఉపగం **వికప్పియం,** తఞ్చ ఉపరి వక్ఖతి.

౪౪. ఇదాని తిణ్ణం చీవరానం పటిభాగం దస్సేతుం "**అహతా**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ అహతేన నవేన అధోతేన కప్పం సదిసం అహతకప్పం, ఏకవారధోతం. అహతఞ్చ అహతకప్పఞ్చ **అహతాహతకప్పాని,** వత్థాని, తేసం. ద్వే గుణా పటలాని యస్స సాతి దుగుణా. "గుణో పటలరాసీసూ"తి హి అభిధానప్పదీపికా. **దుగుణా** దుపట్టా, ఉత్తరస్మిం దేహభాగే ఆసజ్జీయతీతి **ఉక్కరాసఙ్గో**. ఏకచ్చం ఏకపట్టం అస్స అత్థీతి **ఏకచ్చీ**, ఏకపట్టోతి అత్థో. నిపాతో వా ఏకచ్చీతి. **తథాతి** సముచ్చయే, అన్తరవాసకో చాతి వుత్తం హోతి. ఉపమాయం వా, యథా ఉత్తరాసఙ్గో ఏకచ్చియో, ఏవం అన్తరవాసకోతి అత్థో.

౪౫. "ఉతూ"తి అనేకఉతు గహితాతి ఉతుతో దీఘకాలతో ఉద్ధటా **ఉతుద్ధటా,** తేసం పిలోతికానన్తి అత్థో. **సేసాతి** ఉత్తరాసఙ్గఅన్తరవాసకా. పంసు వియ కుచ్ఛితం ఉలతి పవత్తతీతి **పంసుకూలం,** రథికాసుసానసఙ్కారకూటాదీనం యత్థ కత్థచి ఠితం చోళఖణ్డం, తస్మిం. యా యా రుచీతి అబ్యయీభావే **యథారుచి,** యావదత్థం సతపట్టమ్పి వట్టతీతి అధిప్పాయో.

౪౬. ఇదాని తీసు ఛిన్దిత్వా కాతుం అప్పహోన్తేసు కాతబ్బవిధిం దస్సేతుం "**తీసూ**"తిఆదిమాహ. తత్థ తిచీవరసముదాయతో ఏకదేసభూతానం ద్విన్నమేకస్స చ సఙ్ఖాగుణేన నిద్ధారియమానత్తా **తీసూ**తి నిద్ధారణే భుమ్మం. ఏకవచనస్స బహ్వత్థేన యోగాభావతో ద్విచీవరసఙ్ఖాతబహ్వత్థవసేన వచనం విపరిణామేత్వా యాని పహోన్తి, తాని ద్వే వాపి ఛిన్దితబ్బాని, యం పహోతి, తం ఏకం వా ఛిన్దితబ్బన్తి యోజేతబ్బం. **పహోన్తీ**తి పచ్ఛిమచీవరప్పమాణఛిన్నకాని పహోన్తి. **అపీ**తి సమ్భావనే, తీసు కా కథాతి అత్థో. **అన్వాధి**న్తి ఆగన్తుకపత్తం. అను పచ్ఛా ఆధీయతీతి అన్వాధి, యం చీవరస్సోపరి సఙ్ఘాటిఆకారేన ఆరోపేతబ్బం. **అనాదిణ్ణ**న్తి అనారోపితం అన్వాధికం. **న ధారేయ్యా**తి ఇమినా యది ధారేయ్య, దుక్కటన్తి దీపేతి.

౪౭-౮. ఇదాని "తిచీవరం న వసేయ్య వినేకాహ"న్తి వుత్తానం తిణ్ణం అవిప్పవాసలక్ఖణం దస్సేతుం "**గామే**"తిఆదినా **ఉదోసితసిక్ఖాపదే** (పారా॰ ౪౭౧ ఆదయో) వుత్తపరిహారమాహ. తత్థ గామే వా...పే॰... విహారే వా తిచీవరం నిక్ఖిపిత్వాతి సమ్బన్ధో. తత్థ "పటో దడ్ఢో"తిఆదీసు వియ అవయవేపి సముదాయవోహారవసేన తీసు ఏకమ్పి "**తిచీవర**"న్తి వుత్తం. **భిక్ఖుసమ్ముతియఞ్ఞత్రా**తి సఙ్ఘేన గిలానస్స భిక్ఖునో దీయమానం చీవరేన విప్పవాససమ్ముతిం వినా. **విప్పవత్థు**న్తి ఏకూపచారనానూపచారగామాదితో బహి, అథ వా నివేసనాదీనం, తత్థ చ గబ్భోవరకానం చీవరస్స వా హత్థపాసం అతిక్కమ్మ చీవరేన విప్పయుత్తో హుత్వా వసితుం. ఏత్థ చ గామాదీనం ఏకూపచారనానూపచారతా ఏకకులనానాకులసన్తకస్స గామాదినో పరిక్ఖేపస్స, పరిక్ఖేపోకాసస్స చ వసేన సత్థఅబ్భోకాసానం సత్తబ్భన్తరవసేన చ వేదితబ్బా. తత్థ ఏకో అబ్భన్తరో అట్ఠవీసతిహత్థో హోతి. ఏత్థ చ నివేసనాదిని గామతో బహి సన్నివిట్ఠానీతి దట్ఠబ్బం విసుం గామస్స గహితత్తా, తథా ఉదోసితాదీహి అఞ్ఞం నివేసనం.

తత్థ **ఉదోసితో** నామ యానాదీనం భణ్డానం సాలా. **పాసాదో** దీఘపాసాదో. **హమ్మియం** ముణ్డచ్ఛదనపాసాదో. నావా చ అట్టో చ మాళో చ ఆరామో చ **నావా...పే॰... ఆరామం,** తస్మిం. **అట్టో** నామ పటిరాజాదీనం పటిబాహనత్థం ఇట్ఠకాహి కతో బహలభిత్తికో చతుపఞ్చభూమికో పతిస్సయవిసేసో. **మాళో** ఏకకూటసఙ్గహితో చతురస్సపాసాదో. **ఆరామో** పుప్ఫారామో వా ఫలారామో వా. సత్థో చ ఖేత్తఞ్చ ఖలఞ్చాతి ద్వన్దో. **సత్థో** నామ జఙ్ఘసత్థో వా సకటసత్థో వా. **ఖలం** వుచ్చతి ధఞ్ఞకరణం. **దుమో** నామ దుమమూలం ఛాయాయ ఫుట్ఠోకాసో ఉపచారవసేన. **అబ్భోకాసో** పన అగామకే అరఞ్ఞేవ అధిప్పేతో.

౪౯. ఇదాని "ఏతం...పే॰... సఙ్ఘాటి"న్తిఆదినా నవన్నమేవ పచ్చుద్ధారో వుత్తో, న పన తేసం కాలపరిచ్ఛేదోతి తం దస్సేతుం "**రోగా**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ దేవదత్తో దత్తోతి నామేకదేసేనాపి నామవోహారతో వస్సికసాటికావ "సాటికా"తి పకరణవసేన గమ్మమానత్థత్తా వుత్తా. కణ్డుప్పటిచ్ఛాదికా చ **రోగవస్సానపరియన్తా**. రోగా చ వస్సానా చ మాసా రోగవస్సానా, తే తదతిక్కమేన పచ్చుద్ధరితబ్బతాయ పరియన్తా యాసన్తి విగ్గహో.

కిం వుత్తం హోతి? వస్సికసాటికా వస్సానమాసాతిక్కమే కత్తికపుణ్ణమాయ ఏవ పచ్చుద్ధరితబ్బా. తథా కణ్డుప్పటిచ్ఛాదికా ఆబాధేసు వూపసన్తేసూతి వుత్తం హోతి. "పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేతబ్బా"తి హి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౬౯) వుత్తం. ఏత్థ పన కేచి ఆచరియా "పచ్చుద్ధరిత్వాతి వస్సికసాటికభావతో అపనేత్వా"తి వదింసు, తం న యుజ్జతి. పచ్చుద్ధారవినయకమ్మవిసయేయేవ పచ్చుద్ధార-సద్దస్స దిట్ఠత్తా, "చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం తతో పరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౮) **పాళి**వచనతో చ. "చాతుమాసం అధిట్ఠాతు"న్తి చ చతున్నం మాసానం అధిట్ఠానేన సహ అచ్చన్తసంయోగో

దస్సితోతి న తేన అధిట్ఠానభేదో విఞ్ఞాయతి. తేనేవ **కురున్దట్ఠకథాయమ్పి** "వస్సానం చాతుమాసం అధిట్ఠాతుం, తతో పరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ॰ ౩౫౮) వచనతో కత్తికపుణ్ణమాయ ఏవ పచ్చుద్ధరిత్వా హేమన్తే వికప్పేతబ్బాతి వుత్తం. తస్మా "వస్సికసాటికా వస్సానమాసాతిక్కమేనాపి కణ్డుప్పటిచ్ఛాది ఆబాధవూపసమేనాపి అధిట్ఠానం విజహతీ"తి (కఙ్ఖా॰ అట్ఠ॰ కథినసిక్ఖాపదవణ్ణనా) వుత్తం. **మాతికాట్ఠకథాయ**మ్పి పచ్చుద్ధారవసేనాపి అధిట్ఠానం విజహతీతి ఏవమత్థో గహేతబ్బో. ఏవఞ్హి సతి సబ్బట్ఠకథాయో సమేన్తి, యుత్తి చ అవిరుద్ధా హోన్తీతి. **తతో పర**న్తి పచ్చుద్ధారతో ఉపరి. **వికప్పేయ్యాతి** కణ్డుప్పటిచ్ఛాదిం పచ్చుద్ధరిత్వా వికప్పేయ్య. వస్సికసాటికం కత్తికపుణ్ణమాయం పచ్చుద్ధరిత్వా హేమన్తస్స పఠమదివసే వికప్పేయ్య, ఏవం అసతి దుక్కటన్తి అధిప్పాయో. **సేసాతి** అపరే సత్త చీవరాని సేసా. నత్థి పరియన్తం వుత్తసదిసో కాలపరిచ్ఛేదో ఏతేసన్తి **అపరియన్తికా**.

౨౦. ఇదాని పచ్చత్థరణాదికం చీవరచతుక్కం సదసాదికం వట్టతి, నాపరన్తి దస్సేతుం "**పచ్చత్థరణా**"తిఆదిమాహ. తత్థ పరిక్ఖారో చ ముఖపుఞ్ఛనఞ్చాతి ద్వన్దో. పరిక్ఖారముఖపుఞ్ఛనమేవ చోళకన్తి కమ్మధారయో. ద్వన్దసమాసన్తే సుయ్యమానత్తా పన చోళక-సద్దో పరిక్ఖార-సద్దతో చ పరం దట్ఠబ్బో "పరిక్ఖారచోళక"న్తి. తం పన సామఞ్ఞజోతనాయ విసేసేపి అవట్ఠానతో ఠపేత్వా పఞ్చ చీవరాని పరిక్ఖారచోళనామేనాధిట్ఠితాని అవసేసం దట్ఠబ్బం. పచ్చత్థరణఞ్చ పరిక్ఖారముఖపుఞ్ఛనచోళకఞ్చ **పచ్చత్థరణ...పే॰... చోళకఞ్చ నిసీదన**ఞ్చాతి ఏతం చీవరచతుక్కం సదసమ్పి అరత్తమ్పి అనాదిణ్ణకప్పమ్పి లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **సదస**న్తి సహ యాహి కాహిచి దసాహీతి సదసం. సదసకే లబ్భమానే అదసమ్పి లబ్భతేవాతి సదసమ్పి అదసమ్పి పుప్ఫదసమ్పీతి ఏత్థ అత్థో. **పి**-సద్దో వుత్తావుత్తసమ్పిణ్డనత్థో. **అరత్త**న్తి నీలపీతాదిరజనేన అరఞ్జితమ్పి. **పి**-సద్దేన రఞ్జితనీలపీతాదికమ్పి అనాదిణ్ణకప్పమ్పీతి. ఆదిణ్ణో కప్పో యస్స నత్థీతి తం **అనాదిణ్ణకప్పమ్పి**. పి-సద్దేన ఆదిణ్ణకప్పమ్పి.

నను చ "న భిక్ఖవే సబ్బనీలకాని చీవరాని ధారేతబ్బానీ"తిఆదినా (మహావ॰ ౩౭౨) సబ్బనీలకసబ్బపీతకసబ్బలోహితకచీవరాని సామఞ్ఞేన పటిక్ఖిత్తానీతి కథమిదం చీవరచతుక్కం సదసాదికం వట్టతి, కథఞ్చ అనాదిణ్ణకప్పమ్పి వట్టతీతి? వుచ్చతే – "తేన ఖో పన సమయేన అఞ్ఞతరో భిక్ఖు కుసచీరం నివాసేత్వా"తిఆదినా **ఉప్పన్నవత్థూ**సు (మహావ॰ ౩౭౧) "న భిక్ఖవే కుసచీరం...పే॰... తిత్థియద్ధజో ధారేతబ్బో. యో ధారేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తిఆదినా (మహావ॰ ౩౭౧) ఉప్పన్నవత్థువసేనేవ నివాసనపారుపనసఙ్ఖాతధారణస్స పటిక్ఖిత్తత్తా చ తత్థేవ **అట్ఠకథాయ**ఞ్చ (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౩౭౨) "సబ్బనీలకాదీని రజనం ధోవిత్వా పున రజిత్వా ధారేతబ్బాని, న సక్కా చే హోన్తి ధోవితుం, పచ్చత్థరణాని వా కాతబ్బాని, దుపట్టచీవరస్స వా మజ్ఝే దాతబ్బాని, అచ్ఛిన్నదసదీఘదసాని దసా ఛిన్దిత్వా ధారేతబ్బాని, కఞ్చుకం లభిత్వా ఫాలేత్వా రజిత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి, వేఠనేపి ఏసేవ నయో"తి నివాసనపారుపనవసేనేవ ధారణపరిభోగానం వుత్తత్తా చ **దుబ్బణ్ణకరణసిక్ఖాపదే** (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౩౬౮) "యం నివాసేతుం వా పారుపితుం వా సక్కా హోతి, తదేవ చీవరన్తి వేదితబ్బ"న్తి పఞ్చన్నంయేవ కప్పబిన్దునో అనుఞ్ఞాతత్తా చ తిచీవరకణ్డుప్పటిచ్ఛాదివస్సికసాటికసఙ్ఖాతాని పఞ్చ చీవరాని కాయపరిహారియానేవ అదసాని అసబ్బనీలకాదీని కప్పియరజనరజితాని ఆదిణ్ణకప్పానియేవ హోన్తి, న నియమేన నివత్తితాని పరాని చత్తారీతి చీవరచతుక్కమేవ సదసాదికం అనాదిణ్ణకప్పమ్పి వట్టతీతి.

၁၈. సేసచీవరపఞ్చకం అదసంయేవ రజితంయేవ ఆదిణ్ణకప్పంవ కప్పతీతి యోజనా. **రజిత**న్తి కప్పియరజనేన రజితం. నిసీదనస్స యథావుత్తేనత్థేన సబ్బత్థ అదసత్థం నిసేధేతుం ''**సదసంవ నిసీదన**''న్తి వుత్తం. సతి హి సమ్భవే బ్యభిచారే చ విసేసనం సాత్థకం హోతి.

၁၉. ఇదాని అనధిట్ఠితే అనిస్సట్ఠే చ కా పవత్తీతి తం దస్సేతుం ''**అనధిట్ఠిత**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అనధిట్ఠిత**న్తి తిచీవరాదివసేన అనధిట్ఠితం. **అనిస్సట్ఠ**న్తి యస్స కస్సచి దానలక్ఖణేన అదిన్నం. **వికప్పేత్వా పరిభుఞ్జయే**తి వక్ఖమాననయేన ఏకబహుభావం, సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ సల్లక్ఖేత్వా వికప్పేత్వా పచ్చుద్ధరిత్వా పరిభుఞ్జేయ్య. వక్ఖమాననయేన పన విఞ్ఞాయతీతి "పచ్చుద్ధరిత్వా"తి న వుత్తం.

ఇదాని "వికప్పేత్వా"తి వుత్తం కీదిసం తం హేట్ఠిమన్తేన వికప్పియన్తి ఆహ ''**హత్థా**''తిఆది. తత్థ హత్థో దీఘేన యస్స తం **హత్థదీఘం. తతో**తి తస్మా హత్థతో. ఉపడ్ఢో హత్థస్స దుతియో భాగో విదత్థిసఙ్ఖాతో విత్థారేన యస్స తం **ఉపడ్ఢవిత్థారం**.

၂၀. ఇదాని యథావుత్తవిధానం తేచీవరికస్సేవ వసేన, అపరో పన అఞ్ఞథా పటిపజ్జతీతి తం దస్సేతుం ''**తిచీవరస్సా**''తిఆదిమాహ . తత్థ నామేనాధిట్ఠితాని తీణి చీవరాని ఏతస్సాతి **తిచీవరో**. తస్స వినయతేచీవరికస్సాతి అత్థో, న పరిక్ఖారచోళనామేన అధిట్ఠితచీవరస్స. వినయతేచీవరికస్స పన ఉదోసితసిక్ఖాపదే వుత్తపరిహారో నత్థి. **పరిక్ఖారచోళియో**తి పరిక్ఖారచోళమస్స అత్థీతి ణికేన య-కారో. **సబ్బ**న్తి సకలం నవవిధమ్పి చీవరం. **తథా వత్వా**తి ఏకబహుభావం, సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా "ఇమం పరిక్ఖారచోళం అధిట్ఠామీ"తిఆదినా వత్వా. **అధిట్ఠతీ**తి అధిట్ఠాతి.

၂၁. అధిట్ఠితచీవరం పన పరిభుఞ్జతో కథం అధిట్ఠానం విజహతీతి తం దస్సేన్తో ''**అచ్ఛేదా**''తిఆదిమాహ. తత్థ అచ్ఛేదో చ విస్సజ్జనఞ్చ గాహో చ విబ్భమో చాతి ద్వన్దో. **అచ్ఛేదో** నామ చోరాదీహి అచ్ఛిన్దిత్వా గహణం. **విస్సజ్జనం** పరేసం దానం. **గాహో** విస్సాసేన గహణం. **విబ్భమో** సిక్ఖం అప్పచ్చక్ఖాయ గిహిభావూపగమనం. తదాపి తస్స అఞ్ఞస్స దానే వియ చీవరస్స నిరాలయభావేన పన పరిచ్చాగోతి. **టీకాయం** పన భాదిసో భిక్ఖుయేవాతి అధిట్ఠానం న విజహతీతి అత్థం వికప్పేత్వా భిక్ఖునియా గిహిభావూపగమనం వుత్తం, తం న గహేతబ్బం, కారణం పనేత్థ అమ్హాకం గరూహియేవ **సారత్థదీపనియం** (సారత్థ॰ టీ॰ ၃.၄၆၉) "భిక్ఖునియా 'హీనాయావత్తనేనా'తి విసేసేత్వా అవుత్తత్తా భిక్ఖునియా హి గిహిభావూపగమనే అధిట్ఠానవిజహనం విసుం వత్తబ్బం నత్థి తస్సా విబ్భమనేనేవ అస్సమణీభావతో"తి వుత్తం. నను చ భిక్ఖునో అప్పచ్చక్ఖాతసిక్ఖస్స గిహిభావూపగమనేన అధిట్ఠానవిజహనేన నిరాలయభావో కారణభావేన వుత్తో, ఏవం సతి పరివత్తలిఙ్గస్స నత్థి నిరాలయభావోతి కథమస్స అధిట్ఠానం విజహతీతి? సచ్చమేతం, తథాపి బుద్ధమతఞ్ఞూహి అట్ఠకథాచరియేహి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ၁.၆၉) "యం పనస్స భిక్ఖుభావే అధిట్ఠితం తిచీవరఞ్చ పత్తో చ, తం అధిట్ఠానం విజహతి, పున అధిట్ఠాతబ్బ"న్తి వుత్తత్తా నత్థేత్థ దోసోతి.

మారణలిఙ్గసిక్ఖాతి ఉత్తరపదలోపేన ఉపచారేన వా లిఙ్గపరివత్తనం సిక్ఖాపచ్చక్ఖానఞ్చ "లిఙ్గసిక్ఖా"తి చ వుత్తం. ఇతి ఏతే అట్ఠ సబ్బేసు నవసు చీవరేసు అధిట్ఠానస్స వియోగో విప్పవాసో, తస్స కారణా హోన్తీతి పాఠసేసో. తిచీవరస్స పన న కేవలం ఇమేయేవ అట్ఠ, వినివిద్ధఛిద్దఞ్చ అధిట్ఠానవియోగకారణన్తి లిఙ్గవచనఞ్చ పరివత్తేత్వా యోజేతబ్బం. తత్థ అబ్భన్తరే ఏకస్సపి తన్తునో అభావేన వినివిద్ధం వినివిజ్ఝిత్వా గతఛిద్దంకనిట్ఠఙ్గులినఖపిట్ఠిప్పమాణం **వినివిద్ధఛిద్దం.** తత్థ సఙ్ఘాటియా చ ఉత్తరాసఙ్గస్స చ దీఘన్తతో విదత్థిప్పమాణస్స, తిరియన్తతో అట్ఠఙ్గులప్పమాణస్స, అన్తరవాసకస్స పన దీఘన్తతో

విదత్థిప్పమాణస్సేవ తిరియన్తతో చతురఙ్గులప్పమాణస్స పదేసస్స ఓరతో ఛిద్దం అధిట్ఠానం భిన్దతి, సూచికమ్మం కత్వా పున అధిట్ఠాతబ్బం. సూచికమ్మం కరోన్తేన చ ఛిన్దిత్వా దుబ్బలట్ఠానాపనయనేన ఛిద్దం అదస్సేత్వా కాతబ్బం.

౨౯౫. ఇదాని అకప్పియాని దస్సేతుం "**కుసా**"తిఆది వుత్తం. తత్థ కుసా చ వాకా చ ఫలకాని చ, తేసం చీరాని **కుస... పే.... చీరాని**. తత్థ కుసేన గన్థేత్వా కతం కుసచీరం. తథా వాకేన గన్థేత్వా కతం వాకచీరం, తాపసానం వక్కలం. ఫలకసణ్ఠానాని ఫలకాని సిబ్బిత్వా కతం ఫలకచీరం. **కేసవాలజ**న్తి కేసేహి చ వాలేహి చ జాతం వాయితం కమ్బలన్తి సమ్బన్ధో. **ఉలూకపక్ఖాజినక్ఖిపే**తి ఉలూకానం కోసియసకుణానం పక్ఖం పక్ఖేన కతం నివాసనఞ్చ అజినక్ఖిపం సలోమం సఖురం అజినమిగానం చమ్మఞ్చ ధారయతో థుల్లచ్చయన్తి సమ్బన్ధో.

౨౯౬. **కదలేరకక్కదుస్సేసూ**తి కదలియో చ ఏరకో చ అక్కో చ, తేసం దుస్సాని వత్థాని, తేసు చేవ మకచివాకేహి కతే **పోత్థకే చాపి** దుక్కటం. నిమిత్తత్థే చేతం భుమ్మం. కదలిదుస్సాదిసద్దేన తంధారణమధిప్పేతం, తస్మా తంధారణనిమిత్తం దుక్కటం హోతీతి అత్థో. ఏవం సబ్బత్థ. "నీలకో చా"తిఆదినా ద్వన్దో. సబ్బా నీలక...పే.... కణ్హకాతి కమ్మధారయో. నీలాదివణ్ణయోగేన వత్థం నీలాది. **నీలకం** ఉమాపుప్ఫవణ్ణం. **మఞ్జేట్ఠం** మఞ్జేట్ఠికవణ్ణం. **పీతం** కణికారపుప్ఫవణ్ణం. **లోహితం** జయసుమనపుప్ఫవణ్ణం. **కణ్హకం** అద్దారిట్ఠకవణ్ణం. సబ్బ-సద్దో పనేత్థ పచ్చేకం యోజేతబ్బో.

౨౯౭. **మహా...పే.... రత్తే**తి మహారఙ్గో చ మహానామరఙ్గో చ, తేహి రత్తే. ఏత్థాపి పున సుయ్యమానం సబ్బసద్దమనువత్తియం, "సబ్బమహారఙ్గరత్తే"తిఆదినా అత్థో వేదితబ్బో. ఇమినా చ అసబ్బనీలకాది కప్పియరజనరజితం పరిభుఞ్జన్తస్స నత్థి దోసోతి దీపేతి. తత్థ మహారఙ్గో సతపదిపిట్ఠివణ్ణో. మహానామరఙ్గో సమ్భిన్నవణ్ణో, సో పన పణ్డుపలాసవణ్ణో హోతి, పదుమవణ్ణోతిపి వదన్తి. **తిరీటకే**తి తం నామక రుక్ఖతచే. **అచ్ఛిన్నదీఘదసకే**తి సబ్బసో అచ్ఛిన్నత్తా అచ్ఛిన్నా చ మజ్ఝే ఛిన్నత్తా దీఘా చ సా దసా చ వత్థకోటి యస్సాతి అఞ్ఞపదత్థసమాసో. **ఫలపుప్ఫదసే**తి అఞ్ఞమఞ్ఞం సంసిబ్బిత్వా కతా ఫలసదిసా దసా "ఫలా"తి వుచ్చన్తి, కేతకాది పుప్ఫసదిసాని "పుప్ఫానీ"తి చ, ఫలా చ పుప్ఫా చ దసా యస్స, ఫలసదిసే దసే, పుప్ఫసదిసే దసే చాతి అత్థో. **వేఠనే**తి సీసవేఠనే. **తథా**తి ఇమినా సబ్బనీలకాదీసు దుక్కటం అతిదిసతి. **సబ్బ**న్తి కుసచీరాదికం సకలం. అచ్ఛిన్నం చీవరం యస్స సో లభతీతి సమ్బన్ధో.

చీవరనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. రజననిద్దేసవణ్ణనా

౨౯౮. మూలఞ్చ ఖన్ధో చ తచో చ పత్తఞ్చ ఫలఞ్చ పుప్ఫఞ్చ, తేసం పభేదోతి ఛట్ఠీతప్పురిసో. అథ వా పభేద-సద్దస్స కమ్మసాధనత్తే తానియేవ పభేదోతి కమ్మధారయో, తతో. రజన్తి ఏతేహీతి **రజనాని,** మూలాదీని. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఛ రజనాని మూలరజన"న్తిఆదినా (మహావ. ౩౪౪) భగవతా అనుఞ్ఞాతత్తా వుత్తం "**రజనా ఛప్పకారాని, అనుఞ్ఞాతాని సత్థునా**"తి.

౨౯౯. **మూలే**తి మూలరజనే హలిద్దిం వివజ్జియ సబ్బం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. ఏవం సబ్బత్థ. మఞ్జేట్ఠి చ తుఙ్గహారకో చాతి ద్వన్దో. అల్లి-సద్దేన నీలి-సద్దేన చ తేసం గచ్ఛజాతీనం పత్తాని గహితాని ఉపచారేన, తథా లోద్ద-సద్దేన కణ్డుల-సద్దేన చ తచో,

కుసుమ్భ-సద్దేన కిం సుక-సద్దేన చ పుప్ఫాని. తేసేవ చ తాని నపుంసకాని. **తుఙ్గహారకో** నామ ఏకో కణ్టకరుక్ఖో, తస్స హరితాలవణ్ణం ఖన్ధరజనం హోతి. అల్లిపత్తేన ఏకవారం గిహిపరిభుత్తం రజితుం వట్టతి. ఫలరజనే సబ్బమ్పి వట్టతి.

రజననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. పత్తనిద్దేసవణ్ణనా

౬౦. **అయోపత్తో** నామ అయసా కాళలోహేన నిబ్బత్తో పత్తో. **జాతియా** ఉక్కట్ఠాదీనం సామఞ్ఞవసేన. **పమాణతోతి** పరిచ్ఛేదతో. తయో పత్తాతి పాఠసేసో.

౬౧. "మగధేసూ"తి వత్తబ్బే **మగధేతి** వచనవిపల్లాసేన వా "పచ్చాసా సతీ"తిఆదీసు వియ సు-సద్దలోపేన వా వుత్తం. **నాళిద్వయతణ్డులసాధితన్తి** ఏత్థ మగధాపేక్ఖోపి నాళి-సద్దో ద్వయ-సద్దేన సమాసో హోతి గమ్మకత్తాతి నాళియా ద్వయం నాళిద్వయం. తత్థ మగధనాళి నామ అడ్ఢతేరసపలా హోతి. ఏత్థ చ అడ్ఢతేరసపలాని మాసానన్తి వదన్తి. నాళిద్వయేన పమితా తణ్డులా సుకోట్టితపరిసుద్ధా అనుపహతపురాణసాలితణ్డులా నాళిద్వయతణ్డులా, తేహి సాధితం పచితన్తి అత్థో. **ఓదనన్తి** సమ్మా సమ్పాదితం అవస్సావితోదనం. **సూపన్తి** ఓదనస్స చతుత్థభాగప్పమాణం నాతిఘనం నాతితనుకం హత్థహారియం సబ్బసమ్భారసఙ్ఖతం ముగ్గసుపం. **బ్యఞ్జనఞ్చ తదూపియన్తి** తస్స ఓదనస్స ఉపియం అనురూపం యావ చరిమాలోపప్పహోనకం మచ్ఛమంసాదిబ్యఞ్జనఞ్చ ఉక్కట్ఠో గణ్హాతీతి సమ్బన్ధో.

౬౨. **తస్సాతి** యథావుత్తఓదనాదినో. **ఉపడ్ఢోతి** ఉపడ్ఢం నాళికోదనాది అస్స అత్థీతి ఉపడ్ఢో. **ఏవ**-కారేన అతిరేకం నివత్తేతి. **తతోతి** యథావుత్తనాళికోదనాదితో. ఉక్కట్ఠతో ఉక్కట్ఠో చ ఓమకోమకో చ అపత్తోతి యోజనా. ఓమకతో ఓమకో **ఓమకోమకో**. ఇమినా పున పత్తద్వయదస్సనేన పమాణతో తయోపి పత్తా విభాగతో నవ హోన్తీతి దీపేతి. తత్థ యస్మిం మగధనాళిద్వయతణ్డులోదనాదికం సబ్బమ్పి వడ్ఢనపక్ఖే ఠితం పక్ఖిత్తం సచే పత్తస్స ముఖవట్టియా హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, సుత్తేన వా హీరేన వా ఛిన్దన్తస్స సుత్తస్స వా హీరస్స వా హేట్ఠిమన్తం ఫుసతి, అయం **ఉక్కట్ఠో** నామ పత్తో. సచే తం రాజిం అతిక్కమ్మ థూపీకతం తిట్ఠతి, అయం **ఉక్కట్ఠోమకో** నామ పత్తో. సచే తం రాజిం న సమ్పాపుణాతి అన్తోగతమేవ, అయం **ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో** నామ పత్తో. "ఏకం నాళికోదనాది సబ్బమ్పి పక్ఖిత్తం వుత్తనయేనేవ హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, అయం మజ్ఝిమో నామ పత్తో"తిఆదినా **మజ్ఝిమమజ్ఝిమోమకమజ్ఝిముక్కట్ఠా** చ "యత్థ ఉపడ్ఢనాళికోదనాది సబ్బమ్పి పక్ఖిత్తం హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి , అయం ఓమకో నామ పత్తో"తిఆదినా **ఓమకఓమకోమకఓమకుక్కట్ఠా** చ పత్తా ఉక్కట్ఠే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బా. తేసు ద్వే అపత్తా భాజనపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బా, నాధిట్ఠానూపగా, న వికప్పనూపగా.

౬౩. కప్పో సకో అతిరేకపత్తో దసాహపరమం ధారేయ్యాతి యోజనా. తత్థ **కప్పోతి** కప్పియో. **సకోతి** అత్తనో సన్తకో. కప్పియత్తా పన అత్తసన్తకత్తా చ సత్తన్నమ్పి అధిట్ఠానవికప్పనూపగతా వేదితబ్బా. తత్థ అయోపత్తో పఞ్చహి పాకేహి, మత్తికాపత్తో ద్వీహి పాకేహి పక్కో అధిట్ఠానూపగో చ వికప్పనూపగో చ, తథా ఉభోపి కాకణికమత్తస్సాపి మూలస్స అనవసేసేత్వా దిన్నే, సబ్బసో అత్తసన్తకత్తే విఞ్ఞాతే చ అధిట్ఠానవికప్పనూపగాతి దట్ఠబ్బం. **అతిరేకపత్తోతి** అనధిట్ఠితావికప్పితతాయ అతిరేకపత్తో. అధిట్ఠానపచ్చుద్ధారా పనేత్థ చీవరే వుత్తావ. వికప్పేన్తేన పన పత్తానం ఏకబహుభావం, సన్నిహితాసన్నిహితభావఞ్చ ఞత్వా "ఇమం పత్త"న్తి వా "ఇమే పత్తే"తి వా "ఏతం పత్త"న్తి వా "ఏతే పత్తే"తి వా వత్వా "తుయ్హం వికప్పేమీ"తి వత్తబ్బం. సమ్ముఖాదిభేదో పనేత్థ చీవరే వక్ఖమాననయేన వేదితబ్బో. **దసాహపరమన్తి**

దస అహాని పరమో పరిచ్ఛేదో అస్సాతి దహాహపరమో, కాలో, తం. అచ్చన్తసంయోగే ఉపయోగవచనం. **ధారేయ్యాతి** పరిభోగవసేన ధారేతబ్బో. తస్మింకాలే అతినామితే పత్తో నిస్సగ్గియో హోతీతి యోజనా. **అతినామితేతి** అతిక్కామితే **నిస్సగ్గియో** హోతి, ఏకాదసే అరుణుగ్గమనే సఙ్ఘస్స వా గణస్స వా పుగ్గలస్స వా **పదభాజనీయే** (పారా॰ ౬౦౨) వుత్తనయేన పత్తో నిస్సజ్జితబ్బో హోతి, తథా సతి పాచిత్తియాపత్తి చస్స హోతీతి అధిప్పాయో.

౬౪. ''**అచ్ఛేదా**''తిఆది చీవరే వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ. అయం పన విసేసో – **మరణుద్ధటాతి** ఉద్ధరణం ఉద్ధటం, పచ్చుద్ధారో. మరణఞ్చ ఉద్ధటఞ్చ మరణుద్ధటా, తస్మా. **ఛిద్దేనాతి** యేన కఙ్గుసిత్థం నిక్ఖమతి చేవ పవిసతి చ, తేన ముఖవట్టితో హేట్ఠా ద్వఙ్గులఛిద్దేన. **పత్తాధిట్ఠానముజ్ఝతీతి** పత్తో అధిట్ఠానం ఉజ్ఝతి విస్సజ్జతి.

౬౫. ఇదాని ''**పత్త**''న్తిఆదినా అఞ్ఞథా పరిహరణే దుక్కటం దస్సేతి. తత్థ నోదకం పత్తం న పటిసామేయ్యాతి యోజనా. **న పటిసామేయ్యాతి** గుత్తట్ఠానే న నిక్ఖిపేయ్య, "నోదకం పత్తం ఉణ్హే న చ ఓతపే"తిఆదినా చ యోజనీయం. **న చ ఓతపేతి** నేవ ఈసకం తాపేయ్య. **న నిదహేతి** నిరుదకం కత్వాపి భుసం న నిదహేయ్య, వోదకం కత్వా ఈసకం తాపేయ్యాతిపి బ్యతిరేకత్థో. **భూమ్యా న ఠపేతి** ఖరాయ భూమియా న ఠపేయ్య. యత్థ పన వణ్ణో న దుస్సతి, ఏవరూపాయ మత్తికాయ పరిభణ్డకతాయ భూమియా వా తథారూపాయ ఏవ వాలికాయ వా నిక్కుజ్జిత్వా ఉక్కుజ్జిత్వా ఠపేతుం వట్టతి. **నో చ లగ్గయేతి** భిత్తిఖిలాదీసు న ఓలమ్బేయ్య.

౬౬. "మిడ్ఢన్తే వా"తిఆదినా వత్వా పత్తం ఠపేతుం న చ కప్పతీతి యోజేతబ్బం. **మిడ్ఢన్తేతి** ఆళిన్దకమిడ్ఢికాదీనం మిడ్ఢీనం అన్తే. సచే పన పరివత్తేత్వా తత్థేవ పతిట్ఠాతి, ఏవరూపాయ విత్థిణ్ణాయ మిడ్ఢియా ఠపేతుం వట్టతి. **పరిభణ్డన్తే వాతి** బాహిరపస్సే కతాయ తనుకాయ మిడ్ఢికాయ అన్తే వా. ఏత్థ **వా**-సద్దో సముచ్చయే, నో చ పచ్చేకం యోజేతబ్బో. అఙ్కే పన అంసబద్ధకేన అంసకూటే లగ్గేత్వా ఠపేతుఞ్చ వట్టతి. ఛత్తేపి భణ్డకేన సద్ధిం బన్ధిత్వా వా అట్టం కత్వా వా ఠపేతుం వట్టతి. మఞ్చేపి అఞ్ఞేన సద్ధిం బన్ధిత్వా ఠపేతుం, అటనియం బన్ధిత్వా ఓలమ్బేతుం వట్టతి.

౬౭. పత్తేన ఉచ్ఛిట్ఠోదకఞ్చ చలకట్ఠికఞ్చ న నీహరేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **ఉచ్ఛిట్ఠోదకన్తి** ముఖవిక్ఖాలనోదకం. చలకాని చ చబ్బేత్వా అపవిద్ధామిసాని అట్ఠికాని మచ్ఛమంసఅట్ఠికాని చ **చలకట్ఠికం**. పత్తం పటిగ్గహం కత్వా హత్థం ధోవితుమ్పి హత్థధోతాది ఉదకమ్పి పత్తే ఆకిరిత్వా నీహరితుమ్పి అనుచ్ఛిట్ఠం సుద్ధపత్తం ఉచ్ఛిట్ఠహత్థేన గణ్హితుమ్పి న వట్టతి. మచ్ఛమంసఫలాఫలాదీని ఖాదన్తో యం తత్థ అట్ఠిం వా చలకం వా ఛడ్డేతుకామో హోతి, తం పత్తే ఠపేతుం న లభతి. ముఖతో నీహటం పన యం కిఞ్చి పున అఖాదితుకామో పత్తే ఠపేతుం న లభతి. సిఙ్గివేరాదీని డంసిత్వా పున ఠపేతుం లభతి. **పత్తహత్థోతి** పత్తో హత్థే యస్సాతి విగ్గహో. "పత్తహత్థో, కవాట"న్తి చ ఉపలక్ఖణమేతం. యత్థ కత్థచి సరీరావయవే పన పత్తస్మిం సతి యేన కేనచి సరీరావయవేన కవాటం పణామేతుం, ఘటికం వా ఉక్ఖిపితుం, సూచిం వా కుఞ్చికాయ అవాపురితుం న లభతి. అంసకూటే పన పత్తం లగ్గేత్వా యథాసుఖం అవాపురితుం లభతి.

౬౮. భూమియా భూమిసమ్బన్ధీ ఆధారకో, తస్మిం దన్తవల్లివేత్తాదీహి కతే వలయాధారకే చ ఏకదారునా కతే **దారుఆధారకే** చ బహూహి దణ్డేహి కతే **దణ్డాధారకే** చ యత్థ ఠపితో పత్తో యథా పరివత్తిత్వా న పరిపతతి, తథా సుట్ఠు సజ్జితే తస్మిం పత్తస్సుపరి పత్తోతి ఏవరూపే **దువే పత్తే** ఠపేయ్యాతి పదత్థయోజనా. భమకోటిసదిసో పన దారుఆధారకో తీహి

దణ్డకేహి బద్ధో దణ్డాధారకో చ ఏకస్సపి పత్తస్స అనోకాసో, తత్థ ఠపేత్వాపి హత్థేన గహేత్వా నిసీదితబ్బం. **భూమియన్తి** కటసారకాదినా అత్థతాయ భూమియా పన నిక్కుజ్జిత్వా వా పటికుజ్జిత్వా వా **ఏకం** పత్తం ఠపేయ్యాతి యోజనా.

౬౯. ఇదాని అకప్పియపత్తే దస్సేతి “**దారూ**”తిఆదినా. తత్థ సువణ్ణమేవ సోవణ్ణం. దారు చ రూపియఞ్చ సోవణ్ణఞ్చ మణి చ వేళురియఞ్చ దారు...పే.... వేళురియాని, తేహి నిబ్బత్తా **దారు...పే.... మయా** . దీఘో పన “వేళురియామయా”తి గాథాబన్ధసుఖత్థం కతో. ఏవముపరిపి తాదిసం విఞ్ఞేయ్యం. తత్థ ఇన్దనీలాది **మణి** నామ. కంసో చ కాచో చ తిపు చ సీసఞ్చ ఫలికా చ తమ్బలోహో చాతి ద్వన్దో, తేహి జాతా **కంస...పే.... జా**. తత్థ కంస-సద్దేన వట్టలోహోపి సఙ్గహితో. సేతం **తిపు,** కణ్హం **సీసం.**

౭౦. **ఛవసీసమయోతి** ఛవస్స మతమనుస్సస్స సీసం సీసకపాలం, తేన నిబ్బత్తో ఛవసీసమయో. ఘటి చ తుమ్బఞ్చ, తేసం కటాహో, తేహి జాతాతి **ఘటితుమ్బకటాహజా**. తత్థ **ఘటీ**తి ఘటోయేవ. **తుమ్బం** అలాబు. ఇతి ఇమే సబ్బే పత్తా అకప్పియా వుత్తా, దుక్కటవత్థుకా చ వుత్తాతి యోజనా. తత్థ రూపియాదీసు చతూసు సచే గిహీ భత్తగ్గేసు సువణ్ణతట్టకాదీసు బ్యఞ్జనం కత్వా ఉపనామేన్తి, ఆమసితుం న వట్టతి. కంసకాచఫలికజాని పన తట్టకాదీని భాజనాని పుగ్గలికపరిభోగేనేవ న వట్టన్తి, సఙ్ఘికపరిభోగేన వా గిహివికటాని వా వట్టన్తి. ఘటితుమ్బకటాహజా పన లభిత్వా పరిహరితుం న వట్టన్తి, తావకాలికం పరిభుఞ్జితుం వట్టన్తి.

పత్తనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. థాలకనిద్దేసవణ్ణనా

౭౧-౨. దారు ...పే.... వేళురియామయా అకప్పియా, ఫలికాకాచకంసజా థాలకా గిహిసన్తకా సఙ్ఘికా చ కప్పియా, తుమ్బఘటిజా తావకాలికా కప్పియాతి సమ్బన్ధో. కప్పన్తి పరికప్పన్తి అవిరోధిభావేనేవాతి కప్పా, తథా కప్పియా. న కప్పా **అకప్పా**. సఙ్ఘస్స ఇమే **సఙ్ఘికా**. తావ-సద్దో అవధిమ్హి. తావ భోజనావధిభూతో కాలో ఏతాసన్తి **తావకాలికా** , భుఞ్జిత్వా ఛడ్డేతబ్బా, న పరిహరితబ్బాతి అధిప్పాయో.

థాలకనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. పవారణానిద్దేసవణ్ణనా

౭౩. యేన ఇరియాపథేన ఉపలక్ఖితో పఞ్చన్నం భోజనానం యం కిఞ్చి భోజనం **భుఞ్జమానో అయం** భిక్ఖు కప్పియానం పఞ్చన్నం భోజనానం హత్థపాసోపనీతానం **పవారితో, తతో** ఇరియాపథతో **అఞ్ఞేన** ఇరియాపథేన **అనతిరిత్తకం** యావకాలికం **భుఞ్జేయ్య** చే, ఇమస్స **పాచిత్తి** హోతీతి పదత్థయోజనా. భుఞ్జనత్థాయ పటిగ్గహణే పన దుక్కటం. తత్థ ఇరియాయ కాయికకిరియాయ పథో పవత్తనూపాయో **ఇరియాపథో,** ఠానగమననిసజ్జనసయనాని. పవారేతి పటిక్ఖిపతీతి **పవారితో,** అథ వా పవారణం పటిక్ఖిపనం పవారితం, తమస్స అత్థీతి **పవారితో,** కతప్పవారణో కతప్పటిక్ఖేపోతి అత్థో, అథ వా పరివేసకేన వారీయతీతి **పవారితో** పటిక్ఖేపితో. **అనతిరిత్తక**న్తి యం పవారేత్వా ఆసనా వుట్ఠహన్తస్స “అలమేతం సబ్బ”న్తి ఏవం అతిరిత్తకరణాదీహి సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి కప్పియం కతం, తఞ్చ “అజ్జ వా యదా వా ఇచ్ఛతి, తదా ఖాదిస్సతీ”తి

ఆహటం, గిలానాతిరిత్తఞ్చ అతిరిత్తం అధికన్తి వుచ్చతి, తతో అఞ్ఞం అనతిరిత్తకం అనధికన్తి అత్థో. కుసలం చిత్తం పాతేతీతి **పాచిత్తి,** తస్మా ఇత్థియం తిమ్హి త-కారస్స చ-కారే, ద్విత్తే చ పాచిత్తి. యామకాలికం సత్తాహకాలికం యావజీవికం ఆహారత్థాయ పటిగ్గణ్హాతో ఆపత్తి దుక్కటస్స, అజ్ఝోహారే అజ్ఝోహారే ఆపత్తి దుక్కటస్స.

౨౪. ఇదాని యాయ పవారితా, సా పఞ్చఙ్గసమ్పన్నాయేవ పవారణా నామ హోతీతి దస్సేతుం "**అసన**"న్తిఆదిమాహ. తత్థ **అసన**న్తి భుఞ్జమానస్స భుఞ్జనం. ఇమినా యం విప్పకతం భోజనం, తం దస్సేతి. **భోజనఞ్చేవా**తి పవారణప్పహోనకం భోజనఞ్చేవ హోతీతి. **అభిహారో**తి దాయకస్స కాయేన పవారణప్పహోనకస్స అభిహరణం, న వాచాయ. **సమీపతా**తి అడ్ఢతేయ్యహత్థప్పమాణసఙ్ఖాతా సమీపతా చ. ఏత్థ పన సచే భిక్ఖు నిసిన్నో హోతి, ఆసనస్స పచ్ఛిమన్తతో పట్ఠాయ, సచే ఠితో, పణ్హిఅన్తతో పట్ఠాయ, సచే నిపన్నో, యేన పస్సేన నిపన్నో, తస్స పారిమన్తతో పట్ఠాయ దాయకస్స ఠితస్స వా నిసిన్నస్స వా నిపన్నస్స వా ఠపేత్వా పసారితహత్థం యం ఆసన్నతరం అఙ్గం, తస్స ఓరిమన్తేన పరిచ్ఛిన్దిత్వా అడ్ఢతేయ్యహత్థపాసో వేదితబ్బో. **కాయవాచాపటిక్ఖేపో**తి తస్స అభిహటభోజనస్స అఙ్గులిచలనాదికాయవికారేన వా "అల"న్తిఆదినా వచీవికారేన వా పటిక్ఖిపనం. ఇతి ఇమేహి పఞ్చహఙ్గేహి పవారణా పకారయుత్తవారణా పఞ్చఅఙ్గాతి సమ్బన్ధో. పఞ్చ అఙ్గాని యస్సా సా **పఞ్చఅఙ్గా**.

౨౫. ఇదాని ఏతేసు ఓదనాదిపఞ్చవిధం భోజనం దస్సేత్వా తాని చ పున విభజిత్వా దస్సేతుం "**ఓదనో**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **సాలీ**తి రత్తసాలిఆదికా సబ్బాపి సాలిజాతి. **వీహీ**తి సబ్బాపి వీహినామికా వీహిజాతి. **కఙ్గు**తి సేతరత్తకాళభేదా సబ్బాపి కఙ్గుజాతి. **కుద్రూసో** నామ కాళకోద్రవో. **వరకో** నామ సేతవణ్ణో కోద్రవో. యవగోధుమేసు పన భేదో నత్థి. ఏవం యథావుత్తానం సానులోమానం సత్తన్నం ధఞ్ఞానం భోజ్జయాగు చాతి సమ్బన్ధో. **భోజ్జయాగు చా**తి ఉణ్హం వా సీతలం వా భుఞ్జన్తానం భోజనకాలే గహితట్ఠానే ఓధి పఞ్ఞాయతి, సా భోజ్జయాగు. **చ**-సద్దేన ఓదనో చాతి సమ్బన్ధో , ఓదనో నామాతి అత్థో. సచే పన భత్తే ఉదకకఞ్జికఖీరాదీని ఆకిరిత్వా "యాగుం గణ్హథా"తి దేన్తి, కిఞ్చాపి తనుకా హోతి, పవారణం జనేతి. సచే పన ఉదకాదీసు పక్ఖిపిత్వా పచిత్వా దేన్తి, యాగుసఙ్గహమేవ గచ్ఛతి. సచే పన తనుకాయపి యాగుయా సాసపమత్తమ్పి మచ్ఛమంసఖణ్డం వా న్హారు వా పక్ఖిత్తం హోతి, పవారణం జనేతి.

౨౬. సామాకాదితిణం కుద్రూసకే సఙ్గహం గతం, వరకచోరకో వరకే సఙ్గహం గతో, నీవారో చేవ సాలియం సఙ్గహం గతోతి యోజనా. **సామాకాదితిణ**న్తి సామాకో ఆది యస్స, తమేవ తిణం తిణధఞ్ఞన్తి సమాసో.

౨౭. భట్ఠధఞ్ఞమయోతి ఖరపాకభజ్జితేహి సత్తవిధేహి ధఞ్ఞేహి కోట్టేత్వా కతో, అన్తమసో చుణ్ణమ్పి కుణ్డకమ్పి సత్తు నామాతి అత్థో. సమపాకభజ్జితానం పన ఆతపసుక్ఖానం వా తణ్డులానం సత్తు వా కుణ్డకాని ఏవ వా న పవారేన్తి. యవేన సమ్భవో ఉప్పత్తి అస్సాతి **యవసమ్భవో, కుమ్మాసో** కుమ్మాసో నామ. ముగ్గాదీహి కతో పన పవారణం న జనేతి. **కప్పియో చా**తి కప్పియోయేవ మంసో "మంసో"తి వుత్తోతి యోజనా. **చా**తి అవధారణే. అకప్పియో పన పటిక్ఖిపితబ్బోవ. పటిక్ఖిత్తోపి న పవారేతి. ఉదకే సమ్భవో యస్స సో మచ్ఛో నామ. ద్వీసు పనేతేసు సచే యాగుం పివన్తస్స యాగుసిత్థమత్తేసుపి మచ్ఛఖణ్డేసు వా మంసఖణ్డేసు వా ఏకం ఖాదితం ఏకం హత్థే వా పత్తే వా హోతి, సో చే అఞ్ఞం పటిక్ఖిపతి, పవారేతి. ద్వేపి ఖాదితాని హోన్తి, ముఖే సాసపమత్తమ్పి అవసిట్ఠం నత్థి, సచేపి అఞ్ఞం పటిక్ఖిపతి, న పవారేతి.

౭౮. ఇదాని "కీదిసం భుఞ్జన్తో కిన్తి వత్వా ఉపనీతం కిం నామ నిసేధేన్తో పవారేతి నామా"తి చోదనం మనసి నిధాయాహ "**భుఞ్జన్తో**"తిఆది . తత్థ కప్పం వా అకప్పం వా పఞ్చసు భోజనేసు యం కిఞ్చి **భోజనం భుఞ్జన్తో** భిక్ఖు **తన్నామేన** తేసం పవారణాజనకభోజనానం నామేన వా "**ఇమ**"**న్తి** సామఞ్ఞేన **వా** వత్వా **అభిహటం** హత్థపాసోపనీతం **కప్పం** కప్పియం యథావుత్తభోజనం **నిసేధయం** నిసేధయన్తో పవారేయ్యాతి పదత్థసమ్బన్ధో. అయమేత్థ అధిప్పాయో – యేన చే అకప్పియమంసఞ్చ కులదూసనవేజ్జకమ్మఉత్తరిమనుస్సధమ్మారోచనసాదితరూపియాదీహి నిబ్బత్తం అకప్పియభోజనఞ్చ తథా అఞ్ఞఞ్చ కప్పియం వా అకప్పియం వా ఏకసిత్థమత్తమ్పి అజ్ఝోహటం హోతి, సో సచే పత్తముఖహత్థేసు యత్థ కత్థచి భోజనే సతి సాపేక్ఖోవ అఞ్ఞం హత్థపాసే ఠితేన "ఓదనం గణ్హథా"తిఆదినా పవారణప్పహోనకస్సేవ నామేన వా "ఇమ"న్తి సామఞ్ఞవసేనేవ వా కాయేనేవ అభిహటం వుత్తలక్ఖణం కప్పియమేవ భోజనం కేవలం వా మిస్సం వా కాయేన వా వాచాయ వా పటిక్ఖిపతి పవారేతీతి. "ఆకిర ఆకిర, కోట్టేత్వా కోట్టేత్వా పూరేహీ"తి పన వత్తుం వట్టతి.

౭౯-౮౦. ఇదాని యే పవారణం న జనేన్తి, తే దస్సేతుం "**లాజా**"తిఆదిమాహ. తత్థ లాజా...పే.... ఫలాదీని పవారణం న జనేన్తీతి సమ్బన్ధో. **లాజాతి** సాలిఆదీహి కతా లాజా. **తంసత్తుభత్తానీతి** తేహి లాజేహి కతా సత్తు చేవ భత్తాని చ. **గోరసోతి** గున్నం రసో ఖీరాది. **సుద్ధఖజ్జకోతి** మచ్ఛమంసేహి అసమ్మిస్సతాయ సుద్ధఖజ్జకో. సత్తుయో పిణ్డేత్వా కతో అపక్కో సత్తుగుళో పన సత్తుమోదకసఙ్ఖాతో పవారేతి. **తణ్డులాతి** సమపాకభజ్జితానం సాలిఆదీనం తణ్డులా, భజ్జితతణ్డులా ఏవ వా. **భట్ఠపిట్ఠన్తి** సుద్ధం యం కిఞ్చి భజ్జితం పిట్ఠం. **పుథుకాతి** సాలిఆదీనం పుథుకా. పుథుకా హి తన్తిఆగమయుత్తియా విసుమ్పి గయ్హతి, ఏకతోపి, తస్మా వుత్తావసేసానం పుథుకావేళుఆదీనం భత్తన్తి చ సమ్బన్ధో. **వేళూతి** తేసం తణ్డులా వుచ్చన్తి. పుథుకా చ వేళు చ, తే ఆదయో యేసన్తి సమాసో. **చ**-సద్దో పనేత్థ సబ్బత్థాపి యోజేతబ్బో. **ఆది**-సద్దేన కన్దమూలఫలానిపి గయ్హన్తి. **వుత్తావసేసానన్తి** వుత్తేహి సత్తవిధేహి ధఞ్ఞేహి అవసేసానం. **రసయాగూతి** రసేహి పక్కమంసాదీహి సమ్మిస్సా యాగు. రసోపి తాదిసోవ. **సుద్ధయాగూతి** మంసాదీహి అమిస్సా సుద్ధయాగు. **ఫలాదీనీతి** **ఆది**-సద్దేన కన్దాదీనమ్పి గహణం. **అపి చాతి** నిపాతో, నిపాతసముదాయో వా సముచ్చయే, నో పచ్చేకం యోజేతబ్బో.

౮౧. ఇదాని యస్మా సత్తహి వినయకమ్మాకారేహి యం అతిరిత్తం అకతం, తత్థ పాచిత్తియం వుత్తం, బ్యతిరేకతో అతిరిత్తకతే నత్థి, తస్మా అతిరిత్తం కరోన్తేన ఏవం కాతబ్బన్తి దస్సేన్తో "**పవారితేనా**"తిఆదిమాహ. తత్థ పవారితేన వుట్ఠాయ అతిరిత్తం న కాతబ్బం, భోజనం అభుత్తేన చ అతిరిత్తం న కాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. **భోజనన్తి** పవారణప్పహోనకభోజనం. **అభుత్తేనాతి** ఏకసిత్థమత్తమ్పి అభుత్తావినా. **యేన యంవా పురే కతన్తి** ఏత్థ చ **ఏవ**-సద్దో దీఘం కత్వా నిద్దిట్ఠో, సో చ అజ్ఝాహటేన తం-సద్దేన సమ్బన్ధీయతి, తస్మా యేన భిక్ఖునా యం భోజనం పురే పుబ్బే అతిరిత్తం కతం, తేనేవ తమేవ అతిరిత్తం న కాతబ్బన్తి యోజేత్వా అత్థో వేదితబ్బో. తస్మా కప్పియం కారేత్వా భుఞ్జన్తస్స అఞ్ఞం ఆమిసం ఆకిరన్తి, తం సో పున కాతుం న లభతి, తస్మిం భోజనే కరియమానే పఠమకతేన సద్ధిం కతం హోతీతి. అఞ్ఞస్మిం పన తేన వా అఞ్ఞేన వా కాతుం వట్టతి.

౮౨. "**కప్పియ**"న్తిఆదీని "కరోన్తో"తి ఏతస్స కమ్మపదాని. కప్పియఞ్చేవ గహితఞ్చేవ ఉచ్చారితఞ్చేవ హత్థపాసగఞ్చేవ యావకాలికం అతిరిత్తం కరోన్తో "అలమేతం సబ్బ"న్తి ఏవం భాసతూతి యోజనా. తత్థయం ఫలం వా కన్దమూలాది వా పఞ్చహి సమణకప్పేహి కప్పియం కతం, యఞ్చ కప్పియమంసం వా కప్పియభోజనం వా, ఏతం **కప్పియం** నామ. **గహితన్తి** భిక్ఖునా పటిగ్గహితం. **ఉచ్చారితన్తి** కప్పియం కారేతుం ఆగతేన భిక్ఖునా ఈసకమ్పి ఉక్ఖిత్తం వా

అపనామితం వా, తం పన అతిరిత్తకారకేన “అలమేతం సబ్బ”న్తి వుత్తేన కాతబ్బం. **హత్థపాసగన్తి** కప్పియం కారేతుం ఆగతేన హత్థపాసం గతం. **అతిరిత్తం కరోన్తోతి** ఈదిసం చతుబ్బిధాకారసమ్పన్నం భోజనం అతిరిత్తం కరోన్తో పవారేత్వా ఆసనా అవుట్ఠితో వా అప్పవారేత్వాపి సబ్బథా భుత్తో వాతి ఏవం దువిధవినయకమ్మాకారసమ్పన్నో భిక్ఖు. **అలమేతం సబ్బన్తి ఏవం భాసతూతి** అలమేతం సబ్బం ఇతి ఏవం భాసతు. ఏవం సత్తవిధం వినయకమ్మాకారం సమ్పాదేన్తో వచీభేదం కత్వా సకిమ్పి ఏవం వదేయ్యాతి అత్థో.

౮౩. కప్పియం కరోన్తేన పన అనుపసమ్పన్నస్స హత్థే ఠితం న కాతబ్బం. తేనాహ ‘‘**న కరే…పే.… హత్థగ**’’న్తి. ఉపసమ్పన్నతో అఞ్ఞో అనుపసమ్పన్నో, తస్స హత్థే గతం **అనుపసమ్పన్నహత్థగం. పేసయిత్వాపీతి** సచే తత్థ అఞ్ఞో బ్యత్తో భిక్ఖు నత్థి, యత్థ అత్థి, తత్థ పేసయిత్వాపి. **తం** అతిరిత్తకతం **అకారకో** అతిరిత్తకారకతో అఞ్ఞో **సబ్బో** పవారితోపి అప్పవారితోపి భుఞ్జితుం లబ్భతేతి సమ్బన్ధనీయం. పవారితేన పన ముఖఞ్చ హత్థఞ్చ సోధేత్వా భుఞ్జితబ్బం.

పవారణానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౮. కాలికనిద్దేసవణ్ణనా

౮౪. కాలికాతి మజ్ఝన్హికపచ్ఛిమయామసత్తాహయావజీవప్పవత్తిసఙ్ఖాతో కాలో ఏతేసమత్థీతి కాలికా, సబ్బేపి ఖజ్జభోజ్జలేయ్యపేయ్యసఙ్ఖాతా అత్థా. తే పన గణనపరిచ్ఛేదతో చత్తారో హోన్తి. కిం తే అప్పటిగ్గహితాపి సభావేనేవ కాలికవోహారం లభన్తి, ఉదాహు అఞ్ఞథాపీతి ఆహ ‘‘**పటిగ్గహితా**’’తి, పటిగ్గహితాయేవ తే యావకాలికాది కాలికవోహారలాభినో, నో అఞ్ఞథాతి అధిప్పాయో. ఇదాని తే దస్సేతి ‘‘**యావకాలిక**’’న్తిఆదినా. తత్థ అరుణుగ్గమనతో యావ ఠితమజ్ఝన్హికో, తావ పరిభుఞ్జితబ్బత్తా యావ మజ్ఝన్హికసఙ్ఖాతో కాలో అస్సాతి **యావకాలికం,** పిట్ఠఖాదనీయాదికం వత్థు, ఠితమజ్ఝన్హికతో పట్ఠాయ తం పరిభుఞ్జితుం న సక్కా, కాలపరిచ్ఛేదజాననత్థం కాలత్థమ్భో వా యోజేతబ్బో, కాలన్తరే వా భత్తకిచ్చం కాతబ్బం. యావ రత్తియా పచ్ఛిమసఙ్ఖాతో యామో, తావ పరిభుఞ్జితబ్బతో యామో కాలో అస్సాతి **యామకాలికం**. పటిగ్గహేత్వా సత్తాహం నిధేతబ్బతో సత్తాహో కాలో అస్సాతి **సత్తాహకాలికం**. ఠపేత్వా ఉదకం అవసేసం సబ్బమ్పి పటిగ్గహితం యావజీవం పరిహరిత్వా సతి పచ్చయే పరిభుఞ్జితబ్బతో జీవస్స యత్తకో పరిచ్ఛేదో యావజీవం, తం అస్స అత్థీతి **యావజీవికం**.

నను చ అఞ్ఞత్థ వియ “యావజీవిక”న్తి ఏత్థ కాలసుతియా అభావే కథం “చత్తారో కాలికా”తి యుజ్జతీతి? యుజ్జతి, సోగతానం ఖన్ధవినిముత్తస్సేవ కాలస్సాభావతో జీవసఙ్ఖాతస్స జీవితిన్ద్రియస్స ఖన్ధసఙ్గహితత్తా సోపి కాలోయేవాతి. నను చేత్థ “యావకాలిక”న్తిఆదినా నిద్దిట్ఠానేవ “కాలికా”తి వుత్తాని, “కాలికానీ”తి వత్తబ్బం సియాతి? నేదమేవం విఞ్ఞేయ్యం, “కాలిక”న్తిఆదీని వత్థుసమ్బన్ధేన వుత్తాని, “కాలికా”తి పన సామఞ్ఞన్తరవసేన అత్థసద్దసమ్బన్ధేన వుత్తన్తి నత్థి విరోధోతి.

౮౫. ఇదాని తేసు ‘‘**పిట్ఠ**’’న్తిఆదినా యావకాలికం దస్సేతి. తత్థ **పిట్ఠం మూలం ఫలన్తి** పిట్ఠఖాదనీయం మూలఖాదనీయం ఫలఖాదనీయఞ్చ . తత్థ సత్తన్నం తావ ధఞ్ఞానం ధఞ్ఞానులోమానం అపరణ్ణానఞ్చ పిట్ఠం పనసలబుజఅమ్బాటకథోతతాలపిట్ఠాదికఞ్చేతి తేసు తేసు జనపదేసు పకతిఆహారవసేన ౦౩ మనుస్సానం ఖాదనీయభోజనీయకిచ్చసాధకం పిట్ఠం **పిట్ఠఖాదనీయం**. “అధోతం తాలపిట్ఠం ఖీరవల్లిపిట్ఠ”న్తిఆదినా గణియమానానం గణనాయ అన్తో నత్థి, ఖాదనీయభోజనీయకిచ్చసాధకభావోయేవ పనేతేసం లక్ఖణం, సుబహుం వత్వాపి ఇమస్మింయేవ

లక్ఖణే ఠాతబ్బన్తి న విత్థారయామ. ఏవం సబ్బత్థ. తమ్బకతణ్డులేయ్యాదిమూలం **మూలఖాదనీయం**. పనసలబుజనాళికేరాదిఫలం **ఫలఖాదనీయం. ఖజ్జ**న్తి సక్ఖలిమోదకాదిపుబ్బణ్ణాపరణ్ణమయం ఖాదనీయఞ్చ. **గోరసో**తి ఖీరదధితక్కసఙ్ఖాతో గున్నం రసో చ. **ధఞ్ఞభోజన**న్తి సానులోమానం ధఞ్ఞానం ఓదనసత్తుకుమ్మాససఙ్ఖాతభోజనఞ్చ. **టీకాయం** పన "సానులోమాని సత్తధఞ్ఞాని చ పఞ్చవిధభోజనఞ్చా"తి వుత్తం, తం న యుత్తం, ధఞ్ఞానం విసుం గహణే పయోజనాభావా, పయోజనసమ్భవే చ ఫలగ్గహణేనేవ తేసం గహణసమ్భవతో.

యాగుసూపప్పభుతయోతి యాగు చ సూపఞ్చ, తం పభుతి యేసం తేతి ఏతే యావకాలికా హోన్తీతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ చ పభుతి-సద్దేన మచ్ఛమంససఙ్ఖాతం ధఞ్ఞభోజనతో అవసిట్ఠం భోజనఞ్చ పిట్ఠమూలఫలఖాదనీయతో అవసిట్ఠం కన్దఖాదనీయం, ముళాలఖాదనీయాదిఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. తేసు దీఘో చ భిసకన్దాది వట్టో చ ఉప్పలకణ్డాది **కన్దఖాదనీయం,** పదుమమూలాది చ తంసదిసం ఏరకమూలాది చ **ముళాలఖాదనీయం,** తాలాదీనం కళీరసఙ్ఖాతా మత్థకా **మత్థకఖాదనీయం,** ఉచ్ఛుక్ఖన్ధాదయో నీలుప్పలాదీనం దణ్డక్ఖన్ధకాది **ఖన్ధఖాదనీయం,** తమ్బకతణ్డులేయ్యాదీనం పణ్ణం **పత్తఖాదనీయం,** ఉచ్ఛుతచోవ ఏకో సరసో **తచఖాదనీయం,** తమ్బకసిగ్గుపుప్ఫాది **పుప్ఫఖాదనీయం,** లబుజట్ఠిపనసట్ఠిఆదికం **అట్ఠిఖాదనీయం**.

౮౬. "**మధూ**"తిఆదినా యామకాలికం దస్సేతి. మధు చ ముద్దికా చ సాలూకఞ్చ చోచఞ్చ మోచఞ్చ అమ్బఞ్చ జమ్బు చాతి ద్వన్దో. ముద్దికా ఫలేపి ఇత్థియం, ఫలే సేసా నపుంసకే, "జమ్బు" ఇతి ఫలవాచీ నపుంసకసద్దన్తరం, తతో జాతం మధుపానాది **మధు...పే.... జమ్బుజం,** తఞ్చ ఫారుసఞ్చ పానకన్తి యోజనా. తత్థ **మధుజం పానం** నామ ముద్దికానం జాతిరసం ఉదకసమ్భిన్నం కత్వా కతపానం. తం అత్తనా కతం పురేభత్తమేవ సామిసం నిరామిసమ్పి వట్టతి. అనుపసమ్పన్నేహి కతం లభిత్వా పన పురేభత్తం పటిగ్గహితం పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తం పన నిరామిసమేవ వట్టతి. ఏస నయో సబ్బపానేసు. **ముద్దికజం పానం** నామ ముద్దికానం ఉదకే మద్దిత్వా కతపానం. తథా సేసపానాని యథానురూపం వేదితబ్బాని, **సాలూకం** రత్తుప్పలాదీనం సాలూకం. **చోచం** అట్ఠికకదలిఫలం. **మోచం** అనట్ఠికం. ఇమాని అట్ఠ పానాని సీతానిపి ఆదిచ్చపాకానిపి వట్టన్తి, అగ్గిపాకాని పన న వట్టన్తి. తేనాహ "**నాగ్గిసన్తత్త**"న్తి.

౮౭-౮. అవసేసాని పన వేత్తతిన్తిణికమాతులుఙ్గకపిత్థకరమన్దాదిఖుద్దకఫలపానాని అట్ఠపానగతికానేవ. తేనాహ "**సానులోమాని ధఞ్ఞాని, ఠపేత్వా ఫలజో రసో**"తి. ఏకస్స పన వక్ఖమానానఞ్చ "పుప్ఫరసో"తిఆదీనం "సీతోదమద్దితాదిచ్చపాకో వా యామకాలికో"తి ఇమినా సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. తాలనాళికేరపనసలబుజఅలాబుకుమ్భణ్డపుస్సఫలతిపుసఏళాలుకఫలానీతి నవ మహాఫలాని, సబ్బఞ్చ అపరణ్ణం సత్తధఞ్ఞాని అనులోమేన్తీతి సహ అనులోమేహీతి **సానులోమాని**. సానులోమధఞ్ఞానం పన రసో యావకాలికో. "సానులోమాని ధఞ్ఞానీ"తి ఫలాని విఞ్ఞాయన్తి. ఫలసుతియా "సేసఫలజో"తి వత్తబ్బే గమ్యమానత్తా న వుత్తం. **మధుకపుప్ఫమఞ్ఞత్రా**తి మధుకపుప్ఫం ఠపేత్వా. **పక్కడాకజ**న్తి పక్కేహి యావకాలికేహి డాకేహి జాతం రసం. సీతముదకం **సీతోదం,** ఖీరోదే వియ సీతోదే మద్దితోతి తప్పురిసో. **ఆదిచ్చ**-సద్దో ఆతపే వత్తతి ఉపచారతోతి ఆదిచ్చే పాకో యస్సాతి సమాసో.

౮౯. సత్తాహకాలికం దస్సేతి "**సప్పీ**"తిఆదినా. తత్థ **సత్తాహకాలికా**తి యథావుత్తాని సప్పిఆదీని సత్తాహకాలికాని. ఇదాని సప్పిఆదీని విభజతి "**సప్పీ**"తిఆదినా. తత్థ యేసం గోమహింసాదీనం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పి సప్పి నామాతి

‘‘**సప్పీ**’’తిఆదినా సప్పిలక్ఖణమాహ. అకప్పియమంససప్పినోపి కప్పియసమ్భవే తత్థ సత్తాహాతిక్కమే దుక్కటస్స వక్ఖమానత్తా నిస్సగ్గియవత్థుమేవ చేత్థ దస్సేతుం ‘‘**యేసం మంసమవారిత**’’న్తి వుత్తం. ఖీరాదీసు హి తేసమకప్పియం నామ నత్థి. నవనీతస్స సప్పిసదిసతాయ నవనీతలక్ఖణం విసుం న వుత్తం. ఉపరి సప్పిపిణ్డం ఠపేత్వా సీతలపాయాసం దేన్తి, యం పాయాసేన అసంసట్ఠం, తం సత్తాహకాలికం, మిస్సితం పన ఆదిచ్చపాకం కత్వా పరిస్సావితం, తథా ఖీరం పక్ఖిపిత్వా పక్కతేలమ్పి, తేసు **నవనీతం** నామ నవుద్ధటం. తేన కతం పన **సప్పి**.

౯౦. తిలా చ వసా చ ఏరణ్డాని చ మధుకాని చ సాసపా చాతి ద్వన్దో. తేహి సమ్భవో యస్సాతి బాహిరత్థో, తం తేలం నామాతి అత్థో. ఖుద్దా ఖుద్దమధుమక్ఖికా చ భమరా చ **ఖుద్దభమరం,** ఖుద్దజన్తుకత్తా నపుంసకేకవచనం. మధుం కరోన్తీతి మధుకరియో, తా ఏవ మక్ఖికా **మధుకరిమక్ఖికా,** ఖుద్దభమరమేవ మధుకరిమక్ఖికాతి కమ్మధారయో. తాహి కతం **మధు** మధు నామాతి అత్థో. **టీకాయం** పన విసుం మధుకరీ-సద్దం వికప్పేత్వా ‘‘దణ్డకేసు మధుకరా మధుకరిమక్ఖికా నామా’’తి వుత్తం. మధుపటలం వా మధుసిత్థకం వా సచే మధునా మక్ఖితం, మధుగతికమేవ. తుమ్బలకానం చీరికానఞ్చ నియ్యాససదిసం మధు పన యావజీవికం. రసో నిక్కసటో ఆది యస్సా సా **రసాది. ఆది**-సద్దేన ఫాణితాదీనం గహణం, సా ఉచ్ఛువికతి. **పక్కా**తి అవత్థుకపక్కా వా, **ఫాణితం** ఫాణితం నామాతి అత్థో. సీతూదకేన కతమధుకపుప్ఫఫాణితం పన ఫాణితగతికమేవ. అమ్బఫాణితాదీని యావకాలికాని. ఏతాని యథావుత్తాని సప్పిఆదీని పురేభత్తం సామిసపరిభోగేనాపి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ పన తాని చ పచ్ఛాభత్తం పటిగ్గహితాని చ సత్తాహం నిదహిత్వా నిరామిసపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బాని.

౯౧. ఇదాని ఓదిస్స అనుఞ్ఞాతవసాయ పాకతో విభాగం దస్సేత్వా తతో సప్పిఆదీనం దస్సేతుం ‘‘**సవత్థూ**’’తిఆదిమాహ. తత్థ పురేభత్తం **సామం వా** అత్తనా ఏవ. **వా**-సద్దేన పరేహి వా. **అమానుసా** మనుస్సవసారహితా. **వసా** అచ్ఛాదీనం అకప్పియానం, సూకరాదీనం కప్పియానఞ్చ సత్తానం వసా. సవత్థుపక్కా సత్తాహకాలికా హోతీతి సేసో. **సవత్థుపక్కా**తి సవత్థుకం కత్వా పక్కా. అయమేత్థ అధిప్పాయో – సచే పన వసం పురేభత్తం పటిగ్గహేత్వా పచిత్వా తేలం పరిస్సావితం సత్తాహాని నిరామిసపరిభోగేన పరిభుఞ్జితబ్బం. అథ పరేహి కతం పురేభత్తం పటిగ్గహితం, పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టతి, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ నిరామిసమేవ, నో చే, దుక్కటం హోతీతి. కారియే కారణోపచారేన పనేత్థ ‘‘**వసా**’’తి తేలమేవ వుత్తం, వసా పన యావకాలికావ.

టీకాయం పన వసాయ ‘‘సత్తాహకాలికే ఆగతట్ఠానం నత్థీతి వదన్తీ’’తి వత్వా ‘‘తం ఉపపరిక్ఖితబ్బ’’న్తి వసాయ సత్తాహకాలికత్తమాసంకియం వుత్తం. కిమేత్థ ఉపపరిక్ఖితబ్బం? భేసజ్జం అనుజానతా భగవతా ‘‘యాని ఖో పన తాని గిలానానం భిక్ఖూనం పటిసాయనీయాని భేసజ్జాని, సేయ్యథిదం – సప్పి నవనీతం తేలం మధు ఫాణితం, తాని పటిగ్గహేత్వా సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం పరిభుఞ్జితబ్బానీ’’తి (పారా. ౬౨౨) సప్పిఆదీనమేవ సత్తాహకాలికత్తం వుత్తం. **భేసజ్జక్ఖన్ధకే**పి ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, తాని పఞ్చ భేసజ్జాని పటిగ్గహేత్వా కాలేపి వికాలేపి పరిభుఞ్జితు’’న్తి (మహావ. ౨౬౦) తాని పఞ్చేవ ‘‘భేసజ్జానీ’’తి వత్వా తేలం నియమతో ‘‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, వసాని భేసజ్జాని అచ్ఛవసం మచ్ఛవసం సుసుకావసం సూకరవసం గద్రభవసం కాలే పటిగ్గహితం కాలే నిప్పక్కం కాలే సంసట్ఠం తేలపరిభోగేన పరిభుఞ్జితు’’న్తి (మహావ. ౨౬౨) వుత్తం. **భేసజ్జసిక్ఖాపదట్ఠకథాయ**ఞ్చ (కఙ్ఖా. అట్ఠ. భేసజ్జసిక్ఖాపదవణ్ణనా) ‘‘ఠపేత్వా మనుస్సవసం అఞ్ఞం యం కిఞ్చి వస’’న్తిఆదినా వసాతేలస్స విధానం దస్సేత్వా ‘‘అఞ్ఞేసం యావకాలికవత్థూనం వత్థుం పచితుం న వట్టతియేవా’’తి వదతా

అట్ఠకథాచరియేన యావకాలికేసు వసం ఠపేత్వా అఞ్ఞేసం యావకాలికవత్థూనం వత్థుం పచితుం న వట్టతీతి అయమేత్థ అత్థో దీపితోతి వసా "యావకాలికాయేవా"తి విఞ్ఞాయతీతి కో ఏత్థ సుఖుమో నయోతి.

అఞ్ఞేసం వసాతేలతో పరేసం **యావకాలికవత్థూనం** యేసం తేసం యావకాలికవత్థూనం సప్పిఆదీనం **వత్థుం** యావకాలికసఙ్ఖాతం ఖీరాదికం న పచేతి సమ్బన్ధో. అయమేత్థ అధిప్పాయో – యథా సత్తాహపరిభోగత్థాయ వసం కాలే పటిగ్గహేత్వా కాలే పచితుం వట్టతి, న ఏవం సప్పిఆదీనం వత్థుభూతం ఖీరాదియావకాలికం, తం పన సత్తాహపరిభోగత్థాయ కాలేపి న వట్టతి. తాని హి యది తం పటిగ్గహేత్వా సయం కతాని, పచ్ఛాభత్తతో పట్ఠాయ న వట్టన్తి సవత్థుకప్పటిగ్గహితత్తా, సామిసం న వట్టన్తి సామంపక్కత్తా, పురేభత్తమ్పి న వట్టన్తి యావకాలికవత్థుతో వివేచితత్తా. పరేహి కతాని పన పురేభత్తం సామిసమ్పి వట్టన్తి అత్తనా అపక్కత్తా. యావజీవికాని తు సాసపమధుకఏరణ్డఅట్ఠీని తేలకరణత్థం పటిగ్గహేత్వా తదహేవ కతం తేలం సత్తాహకాలికం, దుతియదివసే కతం ఛాహం వట్టతి, ఏవం యావ సత్తమదివసే కతం తదహేవ వట్టతి, ఉగ్గతే అరుణే నిస్సగ్గియం , అట్ఠమే దివసే అనజ్ఝోహరణీయం, ఉగ్గహితేన యేన కేనచి వత్థునా కతసదిసం హోతి. తేలత్థాయ పటిగ్గహితసాసపాదీనం సత్తాహాతిక్కమేన దుక్కటం. నిబ్బత్తితం సప్పి వా నవనీతం వా కాలేపి వికాలేపి పటిగ్గహేత్వా పచితుం వట్టతి. తం పన తదహు పురేభత్తమ్పి సామిసం న వట్టతి, సంసగ్గతో యావకాలికమ్పి సామంపక్కం సియాతి నిరామిసం పన సత్తాహమ్పి వట్టతి.

౬౨. ఇదాని ''**హలిద్దిం**''న్తిఆదినా యావజీవికం దస్సేతి. తత్థ ''**హలిద్దిం** నామ నిసా"తిఆదినా వుచ్చమానేపి పరియాయవచనే సమ్మోహో సియాతి న తంవచనేన భుసం సమ్మోహయిస్సామ, తస్మా తాని ఉపదేసతోవ వేదితబ్బాని. తత్థ ''**హలిద్దిం**''న్తి బిన్దుఆగమేన వుత్తం. ఉపచారేన తు మూలాదీని హలిద్దాదిసద్దేన వుత్తాని. తా హలిద్దాదయో కేచి ఇత్థిలిఙ్గాయేవ. మూలఫలే వచత్తఞ్చ...పే.... భద్దముత్తఞ్చ అతివిసాతి పదచ్ఛేదో. **పఞ్చమూల**-సద్దేన చూళపఞ్చమూలమహాపఞ్చమూలాని గహితాని. **ఆది**-సద్దేన వజకలిమూలే జరట్ఠన్తి ఏవమాదీనం సఙ్గహో.

౬౩-౫. **గోట్ఠఫల**న్తి మదనఫలన్తి వదన్తీతి. తీణి ఫలాని యస్సం సఙ్గహితం సా **తిఫలా. ఏరణ్డకాదీన**న్తి **ఆది**-సద్దేన జాతిరుక్ఖాదీనం గహణం. సులసాదీనం పణ్ణన్తి సమ్బన్ధో. **ఆది**-సద్దేన అసోకాదీనం గహణం. **సూపేయ్యపణ్ణ**న్తి తమ్బుకతణ్డులేయ్యాదిసూపయోగ్గపణ్ణం. ఉచ్ఛునియ్యాసం ఠపేత్వా సబ్బో నియ్యాసో చ సరసం ఉచ్ఛుజం తచఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బో తచో చాతి సమ్బన్ధో. తత్థ హిఙ్గుకణికారనియ్యాసాది సబ్బో **నియ్యాసో** నామ. నిరసఉచ్ఛుతచాది సబ్బో **తచో** నామ. **లోణం** సాముద్దాది. **లోహం** అయతమ్బాది. **సిలా** కాళసిలాది.

౬౬. **సుద్ధసిత్థ**న్తి మధునా అమక్ఖితం. మధుమక్ఖితం పన సత్తాహకాలికం. **యఞ్చ కిఞ్చి సురుఘాపిత**న్తి దుఘ్ఘాపితం అకత్వా సుఘ్ఘాపితం యం కిఞ్చి చ. **వికటాదిప్పభేద**న్తి వికటం గూథమత్తికాముత్తఛారికాసఙ్ఖాతం ఆది యస్స, సో పభేదో యస్సాతి బాహిరత్థో, తం. యం కిఞ్చి చాతి సమ్బన్ధో. ఏత్థ పన **ఆది**-సద్దేన కన్దఖాదనీయే ఖీరకాకోలాదయో, ముళాలఖాదనీయే హలిద్దిసిఙ్గివేరమూలాదయో, మత్థకఖాదనీయే హలిద్దిసిఙ్గివేరకళీరాదయో, ఖన్ధఖాదనీయే ఉప్పలపణ్ణదణ్డాదయో, పుప్ఫఖాదనీయే చమ్పకపుప్ఫాదయో, అట్ఠిఖాదనీయే మధుకట్ఠిఏరణ్డసాసపాదయో, పిట్ఠఖాదనీయే అధోతతాలపిట్ఠాదయో చ సఙ్గహితాతి దట్ఠబ్బా.

೯೭. ಇದಾನಿ ಸಬ್ಬಸೋ ಯಾವಜೀವಿಕಂ ದಸ್ಸೇತುಂ ಅಸಕ್ಕುಣೇಯ್ಯತ್ತಾ ವುತ್ತಾನಿ ಚ ಅವುತ್ತಾನಿ ಚ ಏಕತೋ ಸಮ್ಪಿಣ್ಡೇತ್ವಾ ತತ್ಥ ಲಕ್ಖಣಂ ಠಪೆನ್ತೋ "**ಮೂಲ**"ನ್ತಿಆದಿಮಾಹ. ತತ್ಥ "ಸಾರೋ"ತಿ ವತ್ತಬ್ಬೇ "**ಸಾರ**"ನ್ತಿ ಲಿಙ್ಗವಿಪಲ್ಲಾಸೇನಾಹ. "ಸಾರೋ ಬಲೇ ಥಿರಂಸೇ ಚಾ"ತಿ ಹಿ ನಿಘಣ್ಡು. **ಆಹಾರತ್ಥ**ನ್ತಿ ಆಹಾರೇನ ಜಾತೋ ಅತ್ಥೋ ಪಯೋಜನಂ ಆಹಾರತ್ಥೋ, ಸೋವ ಆಹಾರತ್ಥೋ, ತಂ ಆಹಾರಕಿಚ್ಚನ್ತಿ ವುತ್ತಂ ಹೋತಿ.

೯೮. ಇದಾನಿ ಚತೂಸು ಕಪ್ಪಿಯಾಕಪ್ಪಿಯಾದಿವಿಭಾಗಂ ದಸ್ಸೇತಿ "**ಸಬ್ಬಾ**"ತಿಆದಿನಾ. ತತ್ಥ ಸಬ್ಬೇ ಕಾಲಿಕಾ, ತೇಸಂ ಸಮ್ಭೋಗೋ ಅನುಭವೋತಿ ಸಮಾಸೋ. **ಕಾಲೇ**ತಿ ಪುಬ್ಬಣ್ಹಕಾಲೇ. **ಸಬ್ಬಸ್ಸಾ**ತಿ ಗಿಲಾನಾಗಿಲಾನಸ್ಸ. **ಸತಿ ಪಚ್ಚಯೇ**ತಿ ತೀಸು ಯಾಮಕಾಲಿಕಂ ಪಿಪಾಸಾದಿಕಾರಣೇ ಸತಿ, ಸತ್ತಾಹಕಾಲಿಕಂ ಯಾವಜೀವಿಕಞ್ಚ ಗೇಲಞ್ಞಕಾರಣೇ ಸತೀತಿ ಅತ್ಥೋ, ಕಾಲತೋ ವಿಗತೋ **ವಿಕಾಲೋ,** ತಸ್ಮಿಂ, ಯಾಮಕಾಲಿಕಂ ವಿಕಾಲೇ ಆಹಾರತ್ಥಾಯ ಅಜ್ಝೋಹರಣೇ, ಸತ್ತಾಹಕಾಲಿಕಂ ಪನ ಯಾವಜೀವಿಕಞ್ಚ ತದತ್ಥಾಯ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಮತ್ತೇಪಿ ದುಕ್ಕಟಂ.

೯೯. **ಉಭೋ**ತಿ ಯಾವಕಾಲಿಕಂ ಯಾಮಕಾಲಿಕಞ್ಚ. ತತ್ಥ ಯಾವಕಾಲಿಕಂ ಅತ್ತನೋ ಕಾಲಾತಿಕ್ಕನ್ತಂ ವಿಕಾಲಭೋಜನಸಿಕ್ಖಾಪದೇನ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಂ ಜನಯತಿ, ಯಾಮಕಾಲಿಕಂ ಯಾಮಾತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಸನ್ನಿಧಿಸಿಕ್ಖಾಪದೇನ. ಏತೇ ಉಭೋಪಿ ಅನ್ತೋವುತ್ಥಞ್ಚ ಸನ್ನಿಧಿಞ್ಚ ಜನಯನ್ತೀತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ. "**ಅನ್ತೋವುತ್ಥಂ ಸನ್ನಿಧಿ**"ನ್ತಿ ಭಾವಪ್ಪಧಾನೋಯಂ ನಿದ್ದೇಸೋ, ಅನ್ತೋವುತ್ಥತ್ತಂ ಸನ್ನಿಧಿತ್ತಞ್ಚಾತಿ ಅತ್ಥೋ.

೧೦೦. **ಅತಿನಾಮಿತೇ**ತಿ ಅತಿಕ್ಕಾಮಿತೇ. **ಪಾಚಿತ್ತೀ**ತಿ ಸತ್ತಾಹಾತಿಕ್ಕನ್ತಂ ಭೇಸಜ್ಜಸಿಕ್ಖಾಪದೇನ ನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯಪಾಚಿತ್ತಿಯಾಪತ್ತಿ ಚ ಹೋತೀತಿ ಅತ್ಥೋ. ಸಚೇ ದ್ವಿನ್ನಂ ಸನ್ತಕಂ ಏಕೇನ ಪಟಿಗ್ಗಹಿತಂ ಅವಿಭತ್ತಂ ಹೋತಿ, ಸತ್ತಾಹಾತಿಕ್ಕಮೇ ದ್ವಿನ್ನಮ್ಪಿ ಅನಾಪತ್ತಿ, ಪರಿಭುಞ್ಜಿತುಂ ಪನ ನ ವಟ್ಟತಿ. **ಪಾಳಿನಾರುಳ್ಹೇ**ತಿ ಪಾಳಿಯಂ ಅನಾರುಳ್ಹೇ ಸಪ್ಪಿಆದಿಮ್ಹಿ ಸತ್ತ ಅಹಾನಿ ಅತಿನಾಮಿತೇತಿ ಸಮ್ಬನ್ಧೋ. **ಸಪ್ಪೀ**ತಿ ಮನುಸ್ಸಾದೀನಂ ಸಪ್ಪಿ. **ಆದಿ**-ಸದ್ದೇನ ತೇಸಂಯೇವ ನವನೀತಂ, ನಾಳಿಕೇರಾದಿತೇಲಂ, ಸೀತೋದಕೇನ ಕತಂ ಮಧುಕಪುಪ್ಫಫಾಣಿತಞ್ಚ ಸಙ್ಗಹಿತಂ.

೧೦೧. **ನಿಸ್ಸಟ್ಠಲದ್ಧ**ನ್ತಿ ನಿಸ್ಸಟ್ಠಂ ವಿನಯಕಮ್ಮವಸೇನ ನಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಞ್ಚ ತಂ ಲದ್ಧಞ್ಚ ಪುನ ತಥೇವಾತಿ ನಿಸ್ಸಟ್ಠಲದ್ಧಂ. ತಂ ಗಹೇತ್ವಾತಿ ಸೇಸೋ. ನಿಸ್ಸಜ್ಜನವಿಧಾನಂ ಪನ ವಕ್ಖಮಾನನಯೇನ ವೇದಿತಬ್ಬಂ. "**ನಙ್ಗ**"ನ್ತಿಆದಿ ಉಪಲಕ್ಖಣಮತ್ತಂ. ತೇನ ಮಕ್ಖಿತಾನಿ ಕಾಸಾವಾದೀನಿ ಚ ಪನ ಅಪರಿಭೋಗಾನಿಯೇವ . ಅಞ್ಞಸ್ಸ ಪನ ಕಾಯಿಕಪರಿಭೋಗೋ ವಟ್ಟತಿ. **ವಿಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ಸತ್ತಾಹೇ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ಟೀಕಾಯಂ** "ಇದಂ ಸಪ್ಪಿಂ ತುಯ್ಹಂ ವಿಕಪ್ಪೇಮೀ"ತಿಆದಿನಾ ತೇಸಂ ತೇಸಂ ನಾಮಂ ಗಹೇತ್ವಾ ಸಮ್ಮುಖಾಪರಮ್ಮುಖಾವಿಕಪ್ಪನವಸೇನ ಅತ್ಥಂ ದಸ್ಸೇತ್ವಾ ತಂ ಸಾಧಯನ್ತೇಹಿ ಅವಿಕಪ್ಪಿತೇ ವಿಕಪ್ಪಿತಸಞ್ಞೀ ನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯಂ ಪಾಚಿತ್ತಿಯ"ನ್ತಿ ಆಪತ್ತಿವಾರೇ ಪಾಳಿ ಆಹಟಾ. "ಸಚೇ ಉಪಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಕಪ್ಪೇತಿ, ಅತ್ತನೋ ಏವ ಸನ್ತಕಂ ಹೋತಿ, ಪಟಿಗ್ಗಹಣಮ್ಪಿ ನ ವಿಜಹಾತೀ"ತಿ ದೋಸಂ ವತ್ವಾ ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಕಪ್ಪನೇ ಅತ್ತಸನ್ತಕತ್ತಾಭಾವೋ, ಪಟಿಗ್ಗಹಣವಿಜಹನಞ್ಚ ಪಯೋಜನಂ ವುತ್ತಂ. ತತ್ಥ ವದಾಮ – ಆಪತ್ತಿವಾರೇ "ಅವಿಕಪ್ಪಿತೇ"ತಿಆದಿಪಾಳಿಯೇವ ನತ್ಥಿ, "ಅನಧಿಟ್ಠಿತೇ ಅಧಿಟ್ಠಿತಸಞ್ಞೀ ನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯಂ ಪಾಚಿತ್ತಿಯಂ, ಅವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತೇ ವಿಸ್ಸಜ್ಜಿತಸಞ್ಞೀ ನಿಸ್ಸಗ್ಗಿಯಂ ಪಾಚಿತ್ತಿಯ"ನ್ತಿಆದಿನಾ (ಪಾರಾ॰ ೬೨೪) ಪಾಳಿಯಾ ಆಗತತ್ತಾ ತದನುರೂಪಮೇವ ಅನಾಪತ್ತಿವಾರೇ "ಅಧಿಟ್ಠೇತಿ, ವಿಸ್ಸಜ್ಜೇತೀ"ತಿಆದಿನಾವ ಪಾಳಿ ಆಗತಾ. ಯದಿ ಭವೇಯ್ಯ, ವಣ್ಣನೀಯಟ್ಠಾನತಾಯ ಅಟ್ಠಕಥಾಯ ಭವಿತಬ್ಬಂ, ನ ಚೇತ್ಥ ಅಟ್ಠಕಥಾಯಂ ವಿಜ್ಜತಿ. ಅನುಪಸಮ್ಪನ್ನಸ್ಸ ವಿಕಪ್ಪನೇ ಚ ಕಥಂ ಪಟಿಗ್ಗಹಣಂ ವಿಜಹತಿ ಸಿಕ್ಖಾಪಚ್ಚಕ್ಖಾನಾದೀಸು ಛಸು ಪಟಿಗ್ಗಹಣವಿಜಹನಕಾರಣೇಸು ವಿಕಪ್ಪನಸ್ಸ ಅನನ್ತೋಗಧತ್ತಾ, ತಸ್ಮಾ ನಾಯಮೇತ್ಥ ಅತ್ಥೋತಿ.

ಮಯಮೇತ್ಥ ಏವಮತ್ಥಂ ಭಣಾಮ – **ವಿಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸಾ**ತಿ ಏತ್ಥ **ವಿಕಪ್ಪನಂ** ಸಂವಿದಹನಂ "ಚಿತ್ತಸಙ್ಕಪ್ಪೋ"ತಿಆದೀಸು ವಿಯ, ಉಭಯತ್ಥ ಪನ ಉಪಸಗ್ಗೇಹಿ ನಾನತ್ತಮತ್ತಂ, ತಸ್ಮಾ ಅನ್ತೋಸತ್ತಾಹೇ ಸಾಮಣೇರಸ್ಸ ಯಸ್ಸ ಕಸ್ಸಚಿ ವಿಕಪ್ಪೇನ್ತಸ್ಸ ಸಂವಿದಹನ್ತಸ್ಸ ಪರಿಚ್ಚಾಗಸಞ್ಞಂ ಪರಿಚ್ಚಾಗಚೇತನಂ ಪರಿಚ್ಚಾಗಾಧಿಪ್ಪಾಯಂ ಉಪ್ಪಾದೇನ್ತಸ್ಸ ಅನಾಪತ್ತೀತಿ ಅತ್ಥೋ. ಇದಞ್ಚ

మహాసుమత్థేరవాదమోలుబ్భ వుత్తం. వుత్తఞ్హి “తేన చిత్తేనా”తిఆదీసు పాళివచనేసు అధిప్పాయం దస్సేన్తేన, “ఇదం కస్మా వుత్తం. ఏవఞ్హి అన్తోసత్తాహే దత్వా పచ్ఛా పటిలభిత్వా పరిభుఞ్జన్తస్స అనాపత్తిదస్సనత్థ”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౨౪).

మహాపదుమత్థేరో పనాహ “సత్తాహాతిక్కన్తస్స పన పరిభోగే అనాపత్తిదస్సనత్థమిదం వుత్త”న్తి (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౫౨౪). అయమేవ వాదో తేసు సున్దరతరో. సత్తాహే మక్ఖనాదిం అధిట్ఠతో చ అఞ్ఞస్స దదతోపి చ అనాపత్తీతి సమ్బన్ధో. **ఆది**-సద్దేన అబ్భఞ్జనాదిం సఙ్గణ్హాతి. అయమేత్థాధిప్పాయో – సప్పిఆదిం అబ్భఞ్జనాదిం మధుం అరుమక్ఖనం, ఫాణితం ఘరధూపనం అధిట్ఠతో అనాపత్తీతి. **అఞ్ఞస్సాతి** ఉపసమ్పన్నస్స వా అనుపసమ్పన్నస్స వా.

౧౦౨. యావకాలికఆదీని అత్తనా సహ సంసట్ఠాని సబ్భావం గాహాపయన్తీతి సమ్బన్ధో. **సబ్భావ**న్తి సస్స అత్తనో భావో ద్విత్తే సబ్భావో, తం. **తస్మాతి** యస్మా ఏవం, తస్మా. **ఏవముదీరిత**న్తి ఏవం “వికప్పేన్తస్స సత్తాహే”తిఆదినా వుత్తం. అయమేత్థ అధిప్పాయో – యస్మా అత్తనా సంసట్ఠాని అత్తనో భావం గాహాపయన్తి యావకాలికాదీని, తస్మా సత్తాహాతిక్కామితాని సత్తాహకాలికాని పాచిత్తియజనకాని సంసట్ఠాని అత్తసంసట్ఠానిపి పాచిత్తియజనకాని కరోన్తీతి అవికప్పనాదిమ్హి సతి బ్యతిరేకతో పాచిత్తియాపత్తిపరిదీపకం “వికప్పేన్తస్సా”తిఆదికం వాక్యత్తయం వుత్తన్తి. **టీకాయం** పన “ఇదాని వక్ఖమానం సన్ధాయ **ఏవన్తి వుత్త**”న్తి వుత్తం. తం వక్ఖమానస్స అతీతఉదీరితత్తాయోగతో కథం యుజ్జతీతి. **ఏవముదీరిత**న్తి వా పాళియం అట్ఠకథాయఞ్చ ఏవమేవ వుత్తన్తి అత్థో. **ఏవ**-సద్దో అవధారణే.

౧౦౩-౪. ఇదాని అత్తసంసట్ఠానం యావకాలికాదీనం సబ్భావగాహాపనం సరూపతో దస్సేతుం ‘‘**పురే**’’తిఆదిమాహ. తత్థ **సత్తాహ**న్తి సత్త అహాని యస్స తం సత్తాహం, సత్తాహకాలికం. **చ**-సద్దో అట్ఠానప్పయుత్తో, సో సత్తాహఞ్చ యావజీవికఞ్చాతి యోజేతబ్బో. **సేసకాలికసమ్మిస్స**న్తి సేసేహి తదహు పటిగ్గహితేహి కాలికేహి యావకాలికయామకాలికసఙ్ఖాతేహి సమ్మిస్సం. **పాచిత్తీ**తి సన్నిధిసిక్ఖాపదేన పాచిత్తి. **తదహు పటిగ్గహిత**న్తి తస్మింయేవ దినే పురేభత్తం పటిగ్గహితం. **తదహేవాతి** తస్మింయేవ దినే పురేభత్తమేవ. **సేస**న్తి సత్తాహకాలికం యావజీవికఞ్చ. **ఏవ**న్తి యామే ఏవ పరిభుఞ్జయేతి విజానీయన్తి సమ్బన్ధో. **ఇతర**న్తి సత్తాహకాలికతో అఞ్ఞం యావజీవికం.

కాలికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౯. పటిగ్గాహనిద్దేసవణ్ణనా

౧౦౫. దాతుం కామేతీతి దాతుకామో, తస్స అభిహారో ఈసకమ్పి ఓణమనాదినాభిహరణన్తి తప్పురిసో, హత్థస్స పాసో **హత్థపాసో**. రుళ్హీవసేన తు అడ్ఢతేయ్యహత్థో హత్థపాసో నామ. సో చ సచే భిక్ఖు నిసిన్నో హోతి, ఆసనస్స పచ్ఛిమన్తతో పట్ఠాయ, సచే ఠితో, పణ్హిఅన్తతో పట్ఠాయ, సచే నిపన్నో, యేన పస్సేన నిపన్నో, తస్స పారిమన్తతో పట్ఠాయ దాయకస్స నిసిన్నస్స ఠితస్స వా ఠపేత్వా పసారితహత్థం యం ఆసన్నతరం అఙ్గం, తస్స ఓరిమన్తేన పరిచ్ఛిన్దిత్వా వేదితబ్బో. **ఏరణక్ఖమ**న్తి థామమజ్ఝిమేన పురిసేన ఏరణస్స ఉక్ఖిపనస్స ఖమం యోగ్గం. వత్థుసద్దాపేక్ఖం నపుంసకత్తం. **తిధా దేన్తే**తి కాయకాయప్పటిబద్ధనిస్సగ్గియానం వసేన తీహి పకారేహి దాయకే దదమానే. తత్థ యేన కేనచి సరీరావయవేన అన్తమసో పాదఙ్గులియాపి దీయమానం కాయేన దిన్నం నామ హోతి, కటచ్ఛుఆదీసు యేన కేనచి దీయమానం కాయప్పటిబద్ధేన, కాయతో పన కాయప్పటిబద్ధతో వా మోచేత్వా హత్థపాసే ఠితస్స కాయేన వా కాయప్పటిబద్ధేన వా పాతియమానం

నిస్సగ్గియేన పయోగేన దిన్నం నామ. **ద్విధా గాహోతి** కాయకాయప్పటిబద్ధానం వసేన ద్వీహి పకారేహి యేహి కేహిచి దీయమానస్స గహణం. ఏవం పటిగ్గహో పఞ్చఙ్గోతి యోజనా. **పఞ్చఙ్గోతి** పఞ్చ అఙ్గాని యస్సాతి బహుబ్బీహి.

౧౦౭. ఇదాని అసేరణక్ఖమే చ కిస్మిఞ్చి కాయప్పటిబద్ధే చ పటిగ్గహణారోహనం దస్సేతుం "**అసంహారియే**"తిఆదిమాహ. తత్థ **అసంహారియేతి** ఆనేతుమసక్కుణేయ్యే ఫలకపాసాణాదిమ్హి. **తత్థజాతేతి** తేసుయేవ రుక్ఖాదీసు జాతే కింసుకపదుమినిపణ్ణాదికే. చిఞ్చఆదీనం సుఖుమే పణ్ణేతి సమ్బన్ధో. తాని హి సన్ధారేతుం న సక్కోన్తి. తేసం పన సాఖాసు వట్టతి. **ఆది**-సద్దేన "అఙ్గ"న్తిఆదికం సఙ్గణ్హాతి. **వా**-సద్దో సముచ్చయే. **అసయ్హభారేతి** థామమజ్ఝిమపురిసేన సహితుం సన్ధారేతుం అసక్కుణేయ్యే భారే. సబ్బేసం పటిగ్గహో "న రూహతీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో.

౧౦౮. ఇదాని పటిగ్గహణవిజహనం దస్సేతి "**సిక్ఖా**"తిఆదినా. తత్థ **సిక్ఖామరణలిఙ్గేహీతి** సిక్ఖాపచ్చక్ఖానేన చ మరణేన చ లిఙ్గపరివత్తనేన చ. **అనపేక్ఖవిసగ్గతోతి** నత్థి అపేక్ఖో ఏతస్సాతి అనపేక్ఖో, సోవ విసగ్గో, తతో చ. **అచ్ఛేదాతి** చోరాదీహి అచ్ఛిన్దిత్వా గహణేన. **అనుపసమ్పన్నదానాతి** అనుపసమ్పన్నస్స దానేన. **చ**-సద్దో సబ్బత్థ ఆనేతబ్బో. **గాహోతి** పటిగ్గహణం. **ఉపసమ్మతీతి** విజహతి.

౧౦౯-౧౦. ఇదాని అప్పటిగ్గహితం పరిభోగే దోసం దస్సేతుం "**అప్పటిగ్గహిత**"న్తిఆదిమాహ. తత్థ **సబ్బన్తి** చతుకాలికపరియాపన్నం సకలమ్పి. ఇదాని అప్పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం దస్సేతుం "**సుద్ధ**"న్తిఆదిమాహ. తత్థ సుద్ధం నాతిబహలం ఉదకఞ్చ తథా అఙ్గలగ్గం అవిచ్ఛిన్నం దన్త...పే.... గూథకఞ్చ లోణ...పే.... కరీసకఞ్చ కప్పతేతి సమ్బన్ధో. తత్థ **సుద్ధన్తి** రజరేణూహి అఞ్ఞరసేన చ అసమ్మిస్సతాయ పరిసుద్ధం. **నాతిబహలన్తి** యం కసితట్ఠానే బహలముదకం వియ ముఖే వా హత్థే వా న లగ్గం, తం. **అవిచ్ఛిన్నన్తి** అఙ్గతో విచ్ఛిన్దిత్వా న గతం. దన్తాని చ అక్ఖీని చ కణ్ణఞ్చ దన్తక్ఖికణ్ణం పాణ్యఙ్గత్తా, తస్స గూథకన్తి తప్పురిసో. **లోణం** సరీరుట్ఠితం. **సిఙ్ఘాణీతి** సిఙ్ఘాణికా. విచ్ఛిన్నం న పటిగ్గహేతబ్బం.

౧౧౧. ఇదాని "**గూథా**"తిఆదినా కాలోదిస్సం దస్సేతి. **తథావిధేతి** సప్పదట్ఠక్ఖణాదికే తథావిధే కాలే. తథా తాదిసో విధో కాలో ఏతస్సాతి బహుబ్బీహి. **సేవేయ్యాతి** సేవనం కరేయ్య, పరిభుఞ్జేయ్యాతి వుత్తం హోతి. **అసన్తే కప్పకారకేతి** ఏత్థ దుబ్బచోపి అసమత్థోపి కప్పియకారకో అసన్తపక్ఖేయేవ తిట్ఠతీతి వేదితబ్బో. కాలోదిస్సత్తా పన ఛారికాయ అసతి అల్లదారుం రుక్ఖతో ఛిన్దిత్వా కాతుం, మత్తికాయ అసతి భూమిం ఖణిత్వాపి మత్తికం గహేతుం వట్టతి.

౧౧౨. దురూపచిణ్ణేతి దుట్ఠుం ఉపచిణ్ణం ఆమట్ఠం దురూపచిణ్ణం. సచే భిక్ఖు అప్పటిగ్గహితం సామిసం భాజనం ఠితట్ఠానతో అపనేత్వా ఆమసతి, పిధానం ఆమసతి, ఉపరి ఠితకచవరాదిం ఛడ్డేతి, తత్థజాతకఫలినియా సాఖాయ వా వల్లియా వా గహేత్వా వా చాలేతి, దురూపచిణ్ణం నామ హోతి. తస్మిం దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. ఫలరుక్ఖం పన అపస్సయితుం వా తత్థ కణ్టకం వా బన్ధితుం వట్టతి. అరఞ్ఞే పతితఅమ్బఫలాదిం "సామణేరస్స దస్సామీ"తి ఆహరిత్వా దాతుం వట్టతి. **రజోకిణ్ణేతి** రజసా ఓకిణ్ణే, తస్మిం పత్తాదికే యం కిఞ్చి పటిగ్గణ్హతో వినయదుక్కటం హోతీతి అత్థో. సచే పిణ్డాయ చరన్తస్స పత్తే రజం పతతి, పటిగ్గహేత్వా భిక్ఖా గణ్హితబ్బా . "పటిగ్గహేత్వా దేథా"తి వుత్తేపి ఆకిరన్తి, హత్థతో అమోచేన్తేనేవ పటిగ్గాహాపకస్స సన్తికం నేత్వా పటిగ్గహేతబ్బం. సచే మహావాతో తతో తతో రజం పాతేతి, న సక్కా హోతి భిక్ఖం గహేతుం, "అనుపసమ్పన్నస్స దస్సామీ"తి సుద్ధచిత్తేన ఆభోగం కత్వా గణ్హితుం వట్టతి. తం పన తేన దిన్నం వా విస్సాసేన వా పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి.

అథాతి వక్ఖమానారమ్భే. **ఉగ్గహప్పటిగ్గహేతి** ఉగ్గహిత్థాతి ఉగ్గహో, ఉగ్గహితం, తస్స పటిగ్గహో, తస్మిం. అప్పటిగ్గహితభావం జానతో అత్తనా ఏవ ఉగ్గహేత్వా గహణేతి అధిప్పాయో. మాతాపితూనం అత్థాయ పన అప్పటిగ్గహేత్వా తేలాదీని, ఛాయత్థాయ సాఖాదీని వా గహేత్వా పచ్ఛతో భుఞ్జితుకామతాయ పటిగ్గహేత్వా పరిభుఞ్జితుం వట్టతి. ఉచ్ఛుఆదీసు ఫాలితేసు మలం న పఞ్ఞాయతి, మూలభేసజ్జాదీని పిసన్తానం వా కోట్టేన్తానం వా నిసదనిసదపోతకఉదుక్ఖలముసలాని ఖీయన్తి, దన్తన్తరే లగ్గం సుఖుమఆమిసం హోతి, రసో న పఞ్ఞాయతి, అబ్బోహారికం. **అన్తోవుత్థేతి** అకప్పియకుటియా ఛదనబ్భన్తరే వుత్థేతి అత్థో. **సయంపక్కేతి** అత్తనా యత్థ కత్థచి పక్కే. సచే వాసిఆదిం తాపేత్వా తక్కాదీసు పక్ఖిపతి, ఏత్తావతాపి సామపాకతో న ముచ్చతి. పురిమకాలికద్వయే పునపాకఞ్హి ఠపేత్వా యం కిఞ్చి ఆమిసం భిక్ఖునో పచితుం న వట్టతి. సచేపిస్స ఉణ్హయాగుయా సులసిపణ్ణాదీని వా సిఙ్గివేరం వా పక్ఖిపన్తి, చాలేతుం న వట్టతి. ఉత్తణ్డులం భత్తం లభిత్వా పిదహితుం న వట్టతి. **అన్తోపక్కేతి** అకప్పియకుటియా అన్తో పక్కే. సబ్బత్థ దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో.

పటిగ్గాహనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౦. అకప్పియమంసనిద్దేసవణ్ణనా

౧౧౩-౪. మనుస్సహత్థిఅస్సానఞ్చ ...పే... ఉరగస్స చ యం మంసఞ్చ, యం ఉద్దిస్సకతమంసఞ్చ, అప్పటివేక్ఖితం యఞ్చ మంసం, తేసు మంసేసూతి ఏవం యోజేత్వా అత్థో వేదితబ్బో. తత్థ సీసగీవాతరఙ్గేన చరన్తా అచ్ఛవిసేసావ **తరచ్ఛా. ఉరగస్సాతి** ఇమినా సబ్బాపి దీఘజాతి సఙ్గహితా. **ఉద్దిస్సకతమంసన్తి** భిక్ఖుం ఉద్దిసిత్వా కతం ఉద్దిస్సకతం, తఞ్చ తం మంసఞ్చ. ఏత్థ చ **మంస**-గ్గహణేన మచ్ఛానమ్పి గహణం వేదితబ్బం ఉపలక్ఖణవసేన, చ-సద్దేన వా. పఞ్చసుపి సహధమ్మికేసు యం కిఞ్చి ఉద్దిస్సకతం సబ్బేసమ్పి న కప్పతి, తమ్పి అదిట్ఠఅసుతఅపరిసఙ్కితతాయ తికోటిపరిసుద్ధం వట్టతి. **అప్పటివేక్ఖితన్తి** అనుపపరిక్ఖితం, అనాపుచ్ఛితన్తి అత్థో. ఆపత్తిభీరుకేన హి రూపం సల్లక్ఖేన్తేనాపి పుచ్ఛిత్వా పటిగ్గహేతబ్బం పరిభుఞ్జితబ్బఞ్చ. మనుస్సానం మంసేసు థుల్లచ్చయన్తి యోజనా. థూలో అచ్చయో ఏత్థాతి రస్సే, ద్విత్తే చ **థుల్లచ్చయం**. పారాజికసఙ్ఘాదిసేసేహి ఠపేత్వా ఇతో అధికం వజ్జం నత్థి. **సేసేసూతి** అవసేసేసు ఏకాదససు.

౧౧౫. ఇదాని మనుస్సాదీనం అట్ఠిఆదీనిపి అకప్పియానీతి దస్సేతుం ‘‘**అట్ఠీపీ**’’తిఆదిమాహ. **పి**-సద్దో ‘‘లోహిత’’న్తిఆదీసుపి అనువత్తేతబ్బో. **ఏసన్తి** మనుస్సాదీనం దసన్నం. వసాసు పన ఏకా మనుస్సవసా న వట్టతి. ఖీరాదీసు అకప్పియం నామ నత్థి. ఉద్దిస్సకతంయేవ సచిత్తకన్తి యోజనా. **సచిత్తకన్తి** ఉద్దిస్సకతభావజాననచిత్తేన సహ వత్తతీతి సచిత్తకం. వత్థువీతిక్కమవిజాననచిత్తేన హి సచిత్తకత్తం. ఏత్థ చ సచిత్తకత్తం ఆపత్తియా ఏవ, న చ మంసస్స, తథాపి మంససీసేన ఆపత్తి ఏవ వుత్తాతి విఞ్ఞాతబ్బన్తి.

అకప్పియమంసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౧. నిస్సగ్గియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౧౬-౭. రూపియేన అరూపియం రూపియఞ్చ ఇతరేన రూపియఞ్చ పరివత్తేయ్యాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **రూపియేనాతి** రూపియసఙ్ఖాతేన నిస్సగ్గియవత్థునా. **అరూపియన్తి** అరూపియసఙ్ఖాతం దుక్కటవత్థుం కప్పియవత్థుఞ్చ. **ఇతరేనాతి**

అరూపియేన. **నిస్సగ్గీతి** నిస్సజ్జనం నిస్సగ్గో, పుబ్బభాగే కత్తబ్బస్స వినయకమ్మస్సేతం నామం. నిస్సగ్గో అస్స అత్థీతి నిస్సగ్గి, కిం తం? పాచిత్తియం. రూపియస్స మూలగ్గహణే పన రూపియప్పటిగ్గహణసిక్ఖాపదేన నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం.

ఇదాని రూపియాదిం దస్సేతుం ''**ఇధా**''తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ కహా...పే.... మాసకం ఇధ రూపియన్తి సమ్బన్ధో. తత్థ **కహాపణో** నామ సువణ్ణమయో వా రజతమయో వా ఏతరహి పకతికహాపణో వా. **సజ్ఝూతి** రజతం. **సిఙ్గీతి** సువణ్ణభేదో, తథాపి చేత్థ సామఞ్ఞేన సువణ్ణమధిప్పేతం. **వోహారూపగమాసకన్తి** వోహారం కయవిక్కయం ఉపగచ్ఛతీతి వోహారూపగం, తఞ్చ తం మాసకఞ్చ. తం పన సముట్ఠాపితరూపఞ్చ అసముట్ఠాపితరూపఞ్చ లోహదారుఆదిమయం వుచ్చతి. **ఇధ రూపియన్తి** ఇమస్మిం సిక్ఖాపదే రూపియం నామాతి అత్థో. వత్థముత్తాది కప్పం దుక్కటవత్థుఞ్చ ఇతరన్తి యోజనా. తత్థ వత్థఞ్చ ముత్తా చ ఆది యస్సాతి సమాసో. **ఆది**-సద్దో పచ్చేకం యోజేతబ్బో “వత్థాది ముత్తాదీ”తి. తత్థ పఠమేన **ఆది**-సద్దేన కప్పాససుత్తాపరణ్ణాదికం యం కిఞ్చి కప్పియవత్థుం, దుతియేన మణి సఙ్ఖో సిలా పవాళం లోహితఙ్కో మసారగల్లం సత్తధఞ్ఞాని దాసిదాసఖేత్తవత్థుపుప్ఫారామఫలారామాదయోతి ఇదం దుక్కటవత్థుం సఙ్గణ్హాతి. వత్థాదికప్పియవత్థుం, ముత్తాదిదుక్కటవత్థుఞ్చ ఇతరం అఞ్ఞం అరూపియం నామాతి అత్థో.

౧౧౮. ఏత్తావతా రూపియసంవోహారం దస్సేత్వా ఇదాని కప్పియభణ్డే కయవిక్కయం దస్సేతుమాహ ''**ఇమ**''న్తిఆది. తత్థ “ఇమం గహేత్వా ఇమం దేహి, ఇమం కర, ఇమం ఆనయా”తి వా “ఇమం భుత్వా ఇమం దేహి, ఇమం కర, ఇమం ఆనయా”తి వా “ఇమం దేమి, ఇమం దేహి, ఇమం కర, ఇమం ఆనయా”తి వా కయవిక్కయే సమాపన్నే నిస్సగ్గీతి యోజనా. తత్థ **ఇమన్తి** తణ్డులాదిం. **భుత్వాతి** ఓదనాదిం భుఞ్జిత్వా. **ఇమం దేహీతి** ఏతం వత్థాదికం దేహి. **ఇమం కరాతి** ఏతం రజనపచనాదిం కరోహి. **ఇమం ఆనయాతి** ఏతం రజనకట్ఠాదిం ఆనేహి. **ఇమం దేమీతి** ఏతం వత్థాదికం తవ దేమి. **సమాపన్నేతి** కతే. తస్మా కప్పియం భణ్డం పరివత్తేన్తేన అఞ్ఞాతకేహి సద్ధిం “ఇమం దేహీ”తి వదతో విఞ్ఞత్తి, “ఇమం గణ్హాహీ”తి వదతో సద్ధాదేయ్యవినిపాతనం, “ఇమినా ఇమం దేహీ”తి వదతో కయవిక్కయన్తి వుత్తా తిస్సో ఆపత్తియో. మాతాపితూహి పన సద్ధిం కయవిక్కయమత్తం మోచేన్తేన పరివత్తేతబ్బం. అయఞ్హి కయవిక్కయో ఠపేత్వా పఞ్చసహధమ్మికే అవసేసేహి గిహిపబ్బజితేహి న వట్టతి. సచే పన నవకమ్మాని కారేతి, అట్ఠకథాపమాణేన పాచిత్తియమత్తం దేసేతబ్బం.

౧౧౯-౧౨౦. ఇదాని పరిణామనవసేన ఆపత్తిభేదం దస్సేతుం ''**అత్తనో**''తిఆది ఆరద్ధం. తత్థాయం పిణ్డత్థో – సఙ్ఘస్స నతం లాభం అత్తనో పరిణామేయ్య, నిస్సగ్గి. అఞ్ఞతో పుగ్గలస్స పరిణామేయ్య, పాచిత్తి. అఞ్ఞస్స సఙ్ఘస్స వా చేతియస్స వా పరిణామేయ్య, దుక్కటం. అఞ్ఞస్స పుగ్గలస్స వా చేతియస్స వా నతం లాభం అత్తనో వా సఙ్ఘస్స వా అఞ్ఞపుగ్గలస్స వా అఞ్ఞచేతియస్స వా పరిణామేయ్య, దుక్కటన్తి యోజనా. తత్థ **నతన్తి** కాయేన వా వచసా వా నిన్నం కతం. **లాభన్తి** లభితబ్బం చీవరాది. **అఞ్ఞతో** అఞ్ఞస్మిం పుగ్గలే వా చేతియే వా, చేతియే పన దుక్కటం. **అఞ్ఞస్సాతి** చేతియాదినో అన్తమసో సునఖస్స. **అఞ్ఞతో వాతి** చేతియాదిమ్హి వా. **సఙ్ఘస్సాతి** పన ఇదం కాకక్ఖిగోళకఞాయేన “నతం పరిణామేయ్యా”తి ఉభయత్థ పరివత్తతి. నిస్సట్ఠం సకసఞ్ఞాయ న దదేయ్య వా, దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **అఞ్ఞథా** అఞ్ఞేన పకారేన, థేయ్యసఞ్ఞాయ న దదేయ్య చేతి వుత్తం హోతి. **ఇతరన్తి** వత్థువసేన అఞ్ఞం పారాజికం థుల్లచ్చయం దుక్కటఞ్చ హోతీతి అత్థో.

నిస్సగ్గియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. పాచిత్తియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౨౧. ముసా ...పే... హరణేతి నిమిత్తత్థే భుమ్మవచనం, తస్స “పాచిత్తి వుత్తా”తి ఇమినా సమ్బన్ధో. ఏవం సబ్బత్థ. **ముసావాదేతి** నిపాతేన సద్ధిం తప్పురిసో. పుబ్బేపి జానిత్వా వచనక్ఖణేపి జానన్తస్స ముసాభణననిమిత్తన్తి అత్థో. **భణన**ఞ్చ నామ ఇధ అభూతస్స వా భూతతం, భూతస్స వా అభూతతం కత్వా కాయేన వా వాచాయ వా విఞ్ఞాపనప్పయోగో. పారాజికసఙ్ఘాదిసేసాచారవిపత్తియో అమూలికాయ చోదేన్తస్స యథాక్కమం సఙ్ఘాదిసేసపాచిత్తియదుక్కటాని. అనుపధారేత్వా సహసా భణన్తస్స, “అఞ్ఞం భణిస్సామీ”తి అఞ్ఞం భణన్తస్స యస్స భణతి, సో న సుణాతి, తస్స చ అనాపత్తి.

ఓమసతి అమనాపతాయ కణ్ణేసు విజ్ఝతి వియ ఏతేన, ఓమసతి వాతి **ఓమసో,** సో చాయం వాదోచ, తస్మిం. దీఘో పన గాథాబన్ధవసేన. ఏవం సబ్బత్థ. హీనుక్కట్ఠేసు చ జాతినామగోత్తవయకమ్మసిప్పఆబాధలిఙ్గకిలేసఆపత్తిఅక్కోససఙ్ఖాతేసు దససు భూతేన వా అభూతేన వా “ఖత్తియోసి, చణ్డాలోసీ”తిఆదినా కాయేన వా వాచాయ వా అనఞ్ఞాపదేసేన భిక్ఖునో ఖుంసేతుకామతాయ అక్కోసవచనేతి అత్థో. “సన్తి ఇధేకచ్చే చణ్డాలా”తిఆదినా అఞ్ఞాపదేసేన వా “చోరోసి, వికారీసి, మాతుఘాతకోసీ”తిఆదీహి పాళిముత్తపదేహి వా భిక్ఖుస్స, యథా వా తథా వా అనుపసమ్పన్నం, పరమ్ముఖా పన సబ్బమ్పి అక్కోసన్తస్స దుక్కటం. కేవలం దవకమ్యతాయ వదతో పన సబ్బత్థ దుబ్భాసితం.

పేసుఞ్ఞహరణేతి పిసుణస్స భావో పేసుఞ్ఞం. అత్తనో పియకమ్యతాయ వా పరస్స పరేసు భేదాధిప్పాయేన వా జాతిఆదీహి ఓమసన్తస్స భిక్ఖునో వచనం సుత్వా భిక్ఖుస్స తస్స పేసుఞ్ఞస్స హరణే. అనుపసమ్పన్నస్స హరణే దుక్కటం. పదం పదం **పదసో,** విచ్ఛాయం సో, కోట్ఠాసేన కోట్ఠాసేనాతి అత్థో. సఙ్గీతిత్తయారుళ్హో తిపిటకధమ్మో, అనారుళ్హో చ రాజోవాదాదికో **ధమ్మో** నామ, తేన సహ పదసోతి నిపాతస్స తతియాతప్పురిసో. **పదసోధమ్మేతి** ఏకక్ఖరాదినా కోట్ఠాసేన కోట్ఠాసేన అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం యథావుత్తధమ్మభణనేతి అత్థో. పదసోధమ్మభణనఞ్హి పదసోధమ్మ-సద్దేన ఉపచారేన వుత్తం. అనుపసమ్పన్నేన సద్ధిం ఏకతో ఉద్దేసగ్గహణే సజ్ఝాయకరణే, తంసన్తికే ఉద్దేసగ్గహణాదికే చ తేన సద్ధిం ఏకతో యేభుయ్యేన పగుణం గన్థం భణన్తస్స ఓసారేన్తస్స ఖలితట్ఠానే “ఏవం భణాహీ”తి ఏకతో భణన్తస్సపి అనాపత్తి.

అన్తమసో వత్థాదినా యేన కేనచి సబ్బచ్ఛన్నం ఛదనం అనాహచ్చ దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేనాపి సబ్బపరిచ్ఛిన్నం యేభుయ్యేనఛన్నం యేభుయ్యేనపరిచ్ఛిన్నఞ్చ సేనాసనం అగారన్తి అధిప్పేతం. తత్రట్ఠో పన భిక్ఖుం ఠపేత్వా అన్తమసో పారాజికవత్థుభూతో తిరచ్ఛానగతోపి అన్తమసో తదహుజాతా ఇత్థీపి ఉపచారతో అగార-సద్దేన వుచ్చతి. సహ అగారేనాతి **సాగారో,** భిక్ఖు. ఉపచారేనేవ చ పన అనుపసమ్పన్నేన, మాతుగామేన చ సహ సేయ్యకప్పనం సాగారభావో నామాతి గహేతబ్బం. సఙ్ఘసమ్మతం సేనాసనపఞ్ఞాపకాదిభేదం ఉపసమ్పన్నం అయసకామా హుత్వా భిక్ఖూహి యేన చ ఉజ్ఝాపేన్తి అవజానాపేన్తి అవఞ్ఞాయ ఓలోకాపేన్తి, లామకతో వా చిన్తాపేన్తి, తం వచనం **ఉజ్ఝాపనకం.** యేన ఖీయన్తి సబ్బత్థ తస్స అవణ్ణం పకాసేన్తి, తం **ఖీయనం.**

౧౨౨. తలన్తి హత్థతలమధిప్పేతం. తగ్గహణేన పన కాయోవ తలం. **సత్తీతి** కాయప్పటిబద్ధా సత్తి ఆవుధవిసేసో, ఉపలక్ఖణత్తా పన సబ్బమ్పి కాయప్పటిబద్ధం సత్తి. తలఞ్చ సత్తి చ **తలసత్తి.** ఇధ పన కోపేన భిక్ఖుస్స తలసత్తిఉగ్గిరణం తలసత్తి. సచే పన విరద్ధో పహారం దేతి, న పహరితుకామతాయ దిన్నత్తా దుక్కటం, పహరితుకామతాయ పాచిత్తియం, అనుపసమ్పన్నే దుక్కటం, మోక్ఖాధిప్పాయస్స అనాపత్తి.

పఞ్హత్తేన వదతో ఉపసమ్పన్నస్స వా తేన వుచ్చమానధమ్మస్స వా అనాదరకరణం **అనాదరో**. అనుపసమ్పన్నస్స తేన వుచ్చమానస్స వా ఉపసమ్పన్నేన, పరేన వా అపఞ్హత్తేన వా వుచ్చమానస్స అనాదరే దుక్కటం.

"ఊనవస్సో త్వం మఞ్ఞే"తిఆదినా భిక్ఖునో కుక్కుచ్చస్స ఉప్పాదనం అనుపసమ్పన్నస్స దుక్కటం.

అనాపుచ్ఛా గామప్పవేసనేతి పకతివచనేన పుచ్ఛితుమనురూపం అన్తోఉపచారసీమాయ దస్సనూపచారే భిక్ఖుం దిస్వా "వికాలే గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామీ"తి అనాపుచ్ఛిత్వా వికాలే గామప్పవేసనే. దీఘో పన సన్ధివసేన. ఆపదాసు అనాపత్తి.

పరమ్పరభోజనేతి పరో చ పరో చ పరమ్పరా మ-కారో సన్ధివసేన, తస్మా పరమ్పరా ఉప్పత్తివిసయఅపాదానవచనం, పరతో పరతో లద్ధా భుఞ్జనేతి అత్థో. అయమేత్థ అధిప్పాయో – పఞ్చహి భోజనేహి నామం గహేత్వా నిమన్తితస్స యేన యేన పఠమం నిమన్తితో, తస్స తస్స భోజనతో ఉప్పటిపాటియా, "మయ్హం భత్తపచ్చాసం తుయ్హం దమ్మీ"తి వా "వికప్పేమీ"తి వా ఆదినా సమ్ముఖా వా పరమ్ముఖా వా అవికప్పేత్వా వా అఞ్ఞతో అఞ్ఞతో పఞ్చభోజనాదీని లద్ధా భుఞ్జమానేతి. గిలానచీవరదానచీవరకారసమయే అనాపత్తి.

౧౨౩. సేయ్యం సేనాసనాని వా అనుద్ధరిత్వా గమనేతి సమ్బన్ధో. **వా**-సద్దో సముచ్చయే. తత్థ "భిసి చిమిలికా ఉత్తరత్థరణం భూమత్థరణం తట్టికా చమ్మక్ఖణ్డో నిసీదనం పచ్చత్థరణం తిణసన్థారో పణ్ణసన్థారో"తి (పాచి॰ ౧౧౬) వుత్తాసు దససు సేయ్యాసు ఏకమ్పి అత్తనో వస్సగ్గేన గహేత్వా సఙ్ఘికే సబ్బప్పటిచ్ఛన్నే గుత్తే సేనాసనే సన్థరిత్వా వా సన్థరాపేత్వా వా యథా ఠపితం ఉపచికాదీహి న ఖజ్జతి, తథా ఠపనవసేన అనుద్ధరిత్వా పరిక్ఖిత్తస్స ఆరామస్స పరిక్ఖేపం, అపరిక్ఖిత్తస్స ఉపచారం అతిక్కమిత్వా గమనే చ, తథా మఞ్చపీఠతిసికోచ్ఛసఙ్ఖాతాని సేనాసనాని వస్సకాలే అజ్ఝోకాసే సన్థరిత్వా వా సన్థరాపేత్వా వా అనుపసమ్పన్నేన అనుద్ధరిత్వా థామమజ్ఝిమస్స పురిసస్స లేడ్డుపాతం అతిక్కమిత్వా గమనే చాతి అత్థో. యథావుత్తతో పన అఞ్ఞత్థ దుక్కటం.

ఇత్థియా అద్ధానగమనేతి "గచ్ఛామ భగిని, గచ్ఛామ అయ్యా"తి అఞ్ఞమఞ్ఞం సంవిదహిత్వా "అజ్జ వా స్వే వా"తిఆదినా నియమితకాలవిసఙ్కేతం అకత్వాపి ద్వారవిసఙ్కేతం మగ్గవిసఙ్కేతం కత్వాపి ఇత్థియా సద్ధిం అద్ధానమగ్గగమనేతి అత్థో.

ఏకేకాయ నిసీదనేతి ఏకేన ఏకాతి ఏకేకా, తస్సా నిసజ్జాయాతి అత్థో. ఏకేన సహ ఏకిస్సా నిసజ్జం వినా ఏకాయ సహ ఏకస్స నిసజ్జం నామ నత్థీతి ఏకాయ సహ ఏకస్స నిసజ్జాయం సతి నిసిన్నస్స భిక్ఖునో పాచిత్తియన్తి అధిప్పాయో. "ఏకాయేకనిసీదనే"తి వా పాఠో.

౧౨౪. రూపాదీనం ఉపసంహారేన, భయానకకథాకథనేన వా ఉపసమ్పన్నస్స **భింసాపనే**. అనుపసమ్పన్నస్స దుక్కటం.

ఆకోటనే ఉపసమ్పన్నస్స అన్తమసో ఉప్పలపత్తేనాపి పహారదానే. అనుపసమ్పన్నస్స అన్తమసో తిరచ్ఛానగతస్సాపి దుక్కటం. మోక్ఖాధిప్పాయస్స అనాపత్తి.

సఙ్ఘమజ్ఝే వినయధరేన అనుయుఞ్జియమానస్స పుచ్ఛితతో అఞ్ఞస్స వాదో అఞ్ఞేన అఞ్ఞం పటిచరణం **అఞ్ఞవాదో**. తథేవ పుచ్ఛియమానస్స అకథేతుకామతాయ విహేసనం తుణ్హీభావో **విహేసా**. అఞ్ఞవాదకస్స విహేసకస్స చ ఇత్తిదుతియకమ్మేన అఞ్ఞవాదకవిహేసకకమ్మే కతే పున అఞ్ఞవాదే విహేసాయ పాచిత్తియం. అనారోపితే పన కమ్మే దుక్కటం. కిఞ్చి వీతిక్కమం దిస్వా "ఆవుసో, ఇదం నామ తయా కత"న్తి వుత్తే తం న కథేతుకామో తుణ్హీభూతో సఙ్ఘం విహేసేతీతి **విహేసకో**. అనాచారం ఆచరిత్వా సఙ్ఘమజ్ఝే ఆపత్తియా, వత్థునా వా అనుయుఞ్జియమానే తం అకథేతుకామో "కో ఆపన్నో, కిస్మిం ఆపన్నో"తిఆదినా నయేన అఞ్ఞేహి వచనేహి తం వచనం పటిచ్ఛాదేన్తో యో అఞ్ఞం వదతి, అయం **అఞ్ఞవాదకో** నామ.

దుట్ఠుల్లం నామ పారాజికసఙ్ఘాదిసేసా, ఇధ పన సఙ్ఘాదిసేసోవ. పకాసో చ ఛాదో చ **పకాసఛాదో**, దుట్ఠుల్లస్స పకాసఛాదోతి తప్పురిసో. అభిణ్హాపత్తికస్స భిక్ఖునో ఆయతిం సంవరత్థాయ ఆపత్తిపరియన్తం కులపరియన్తఞ్చ కత్వా వా అకత్వా వా తిక్ఖత్తుం అపలోకేత్వా కాతబ్బం. భిక్ఖుసమ్ముతిం ఠపేత్వా అనుపసమ్పన్నస్స "అయం అసుచిం మోచేత్వా సఙ్ఘాదిసేసం ఆపన్నో"తిఆదినా నయేన వత్థునా సద్ధిం ఆపత్తిం ఘటేత్వా తస్స దుట్ఠుల్లస్స పకాసనే ఆరోచనే చ, తస్సేవ యేన కేనచి ఉపాయేన ఞత్వా ఛాదనే చ, అదుట్ఠుల్లారోచనే ఛాదనే చ, అనుపసమ్పన్నస్స పన పురిమపఞ్చసిక్ఖాపదే ఇతరా దుట్ఠుల్లేపి దుక్కటం.

హాసోదకేతి ఏత్థ హాసే ఉదకేతి పదవిభాగో వేదితబ్బో. యేన కేనచి సరీరావయవేన హసాధిప్పాయస్స ఉపకచ్ఛకాదీసు హాసే ఫుసనే. హాసనిమిత్తఙ్గి ఫుసనం హాసో. అనుపసమ్పన్నే దుక్కటం. **ఉదకే హాసేతి** ఉపరిగోప్ఫకే ఉదకే హసాధిప్పాయస్స ఉమ్ముజ్జననిముజ్జనేన కీళాయ. కీళా హి ఇధ హాసోతి వుత్తో. నావాయ కీళతో, హత్థాదినా కట్ఠాదినా వా ఉదకం హనతో అన్తమసో భాజనగతకఞ్జికాదీనిపి ఖిపనకీళాయ కీళతో దుక్కటం. అహసాధిప్పాయస్స అనాపత్తి.

నిచ్ఛుభనే విహారాతి సఙ్ఘికవిహారతో భిక్ఖునో నిక్కడ్ఢననిక్కడ్ఢాపనే. ఏత్థ చ ఏకప్పయోగే ఏకా, నానాపయోగే ద్వారగణనాయ ఆపత్తియో. పుగ్గలికనిక్కడ్ఢనే, తస్స పరిక్ఖారనిక్కడ్ఢనే, అనుపసమ్పన్నస్స పన తస్స పరిక్ఖారస్స వా నిక్కడ్ఢనే దుక్కటం. న సమ్మావత్తన్తానం అన్తేవాసికసద్ధివిహారికానం వా నిక్కడ్ఢనే, అత్తనో విస్సాసికస్స విహారా నిక్కడ్ఢనే, భణ్డనకారకస్స పన సకలసఙ్ఘారామతో నిక్కడ్ఢనే అనాపత్తి.

అనుపఖజ్జ సయనేతి "వుడ్ఢో, గిలానో, సఙ్ఘేన దిన్నో"తి జానిత్వా మఞ్చపీఠానం వా తస్స భిక్ఖునో పవిసన్తస్స వా నిక్ఖమన్తస్స వా ఉపచారం అనుపఖజ్జ అనుపవిసిత్వా సఙ్ఘికే విహారే "యస్స సమ్బాధో భవిస్సతి, సో పక్కమిస్సతీ"తి అధిప్పాయేన నిసీదననిసజ్జనవసేన సయనే. పుగ్గలికే దుక్కటం.

ఏత్థ చ **పాచిత్తీతి** ఉద్దిసిత్వా కానిచి పసిద్ధాని దస్సితాని. అవుత్తాని పన తాదిసాని ఇమినావ సామఞ్ఞవచనేన సఙ్గహేత్వా వేదితబ్బాని. కథం? అచేలకాదిఅఞ్ఞతిత్థియానం యస్స కస్సచి ఆమిసస్స సహత్థా దానే చ, సప్పినవనీతతేలమధుఫాణితమచ్ఛమంసఖీరదధిసఙ్ఖాతానం పణీతభోజనానం అత్తనో అత్థాయ విఞ్ఞాపేత్వా భుఞ్జనే, రాగపరియుట్ఠితఇత్థిపురిసస్స యోగ్గే కులే అనుపవిసిత్వా నిసజ్జనకప్పనే, పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరేన నిమన్తితో తస్మిం భుత్తే వా అభుత్తే వా సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛిత్వా పురేభత్తం పచ్ఛాభత్తం వా యస్మిం కులే నిమన్తితో, తతో గిలానచీవరదానకారసమయం ఠపేత్వా అఞ్ఞస్మిం అఞ్ఞకులప్పవేసనే, ఠపేత్వా ఏకదివసం అఞ్ఞస్మిం దినే ఆవసథపిణ్డస్స అగిలానేన హుత్వా భుఞ్జనే, రత్తిపరిచ్ఛేదం వా భేసజ్జపరిచ్ఛేదం వా కత్వా పవారితతో ఉత్తరి అఞ్ఞత్ర పున పవారణాయ

అఞ్ఞత్ర నిచ్చప్పవారణాయ విఞ్ఞాపనే, అఞ్ఞత్ర తథారూపపచ్చయా గామతో నిక్ఖన్తసేనాదస్సనాయ గమనే, పచ్చయేనపి గన్త్వా తిరత్తతో ఉత్తరి సేనాయ వాసే, తస్స చ వసన్తస్స యుద్ధట్ఠానబలగణట్ఠానసేనానివేసఅనీకదస్సనత్థం గమనే, పిట్ఠాదీహి కతమజ్జసఙ్ఖాతసురాయ, పుప్ఫాదీహి కతఆసవసఙ్ఖాతమేరయస్స చ పానే, పదీపుజ్జలపత్తపచనాదికారణం వినా విసిబ్బితుకామతాయ అగిలానస్స అగ్గినో జాలనజాలాపనే, కప్పబిన్దుం అనాదాయ నవచీవరపరిభోగే, సామం చీవరం వికప్పేత్వా అపచ్చుద్ధాయ పరిభోగే, భిక్ఖుసన్తకపత్తాదినో అన్తమసో హసాధిప్పాయేనపి అపనిధానే అపనిధాపనే, సఞ్చిచ్చ తిరచ్ఛానగతస్స జీవితవోరోపనే, సఞ్చిచ్చ యథాధమ్మం నిహతాధికరణస్స పునకమ్మాయ ఉక్కోటనే, సఞ్చిచ్చ థేయ్యసత్థేన సద్ధిం సంవిధాయ ఏకద్ధానగమనే, భిక్ఖూహి సిక్ఖాపదేహి వుచ్చమానస్స అఞ్ఞం అవిచారేత్వా "న తత్థ సిక్ఖిస్సామీ"తి భణనే, సిక్ఖాపదవివణ్ణనే, ఇమేసం "సుత్వా ఓరమిస్సామీ"తి అధిప్పాయం వినా వివాదాపన్నానం ఉపస్సుతిట్ఠానే, ధమ్మికానం కమ్మానం ఛన్దం దత్వా పచ్ఛా ఖీయనధమ్మాపజ్జనే, సఙ్ఘే వినిచ్ఛయే వత్తమానే ఛన్దం అదత్వా పక్కమనే, సమగ్గేన సఙ్ఘేన చీవరం దత్వా పచ్ఛా ఖీయనధమ్మాపజ్జనే, అఞ్ఞత్ర అజ్ఝారామా అజ్ఝావసథా వా రతనస్స వా రతనసమ్మతస్స వా ఉగ్గణ్హనఉగ్గహాపనే పాచిత్తియన్తి.

పాచిత్తియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౩. సమణకప్పనిద్దేసవణ్ణనా

౧౨౫. సమణకప్పాతి సమణవోహారా. భవన్తి, అహేసున్తి వా భూతా, వత్తమానే, భూతే వా తప్పచ్చయో. విరుళ్హమూలాదిభావం ఆపజ్జిత్వా వడ్ఢమానకానం, వడ్ఢిత్వా మహన్తభావం పత్తానఞ్చ రుక్ఖలతాదిసఙ్ఖాతానం భూతానం గామో, భూతా ఏవ వా గామో సమూహో **భూతగామో**. తస్స సమారమ్భో ఛేదనఫాలనాది, తస్మిం. నిమిత్తత్థే చేతం భుమ్మం, తంహేతు పాచిత్తియం హోతీతి అత్థో. కతకప్పియం సమణకప్పియం భవేతి సమ్బన్ధో. తత్థ కతం కప్పియం యస్సాతి బహుబ్బీహి. కేనాతి ఆహ "**నఖేనా**"తిఆది.

౧౨౬. ఇదాని యస్స సమారమ్భో, తం భూతగామం విభజిత్వా దస్సేతుం "**స మూలా**"తిఆది ఆరద్ధం. **సో**తి భూతగామో. భవితుం ఉప్పజ్జితుం పయోజేతీతి కారితన్తా తప్పచ్చయో, పభావితో ఉప్పాదితోతి అత్థో. అథ వా పభవనం పభవో, ఉప్పత్తి, సోవ పభవో, పభావం కరోతీతి నామధాతుతో కత్తరి తప్పచ్చయో, పభావితో ఉప్పన్నోతి అత్థో. మూలఞ్చ ఖన్ధో చ బీజఞ్చ అగ్గఞ్చ ఫళు చ మూల...పే.... ఫళూని. **ఫళు** నామ పబ్బం. తానియేవ బీజాని, తేహి పభావితో ఉప్పాదితో, అథ వా తేహి అవధిభూతేహి, కారణభూతేహి వా పభావితో ఉప్పన్నోతి కమేన వికప్పద్వయే సమాసద్వయం వేదితబ్బం. తత్థ **మూలబీజం** నామ హలిద్దిసిఙ్గివేరాది.

ఖన్ధబీజం నామ అస్సత్థనిగ్రోధాది. **బీజబీజం** నామ పుబ్బణ్ణాపరణ్ణాది. **అగ్గబీజం** నామ హిరివేరాది. **ఫళుబీజం** నామ ఉచ్ఛునళాది. తత్థ మూలబీజాదీని పఞ్చ బీజగామో. తన్నిబ్బత్తో రుక్ఖలతాది భూతగామో.

ఇదాని తేసు బీజగామసమారమ్భే దుక్కటం దస్సేతి అపరద్ధేన. భూతగామవియోజితం బీజం ఆరమ్భే దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. భూతగామతో వియోజితన్తి తప్పురిసో. **బీజ**న్తి భూమియం రోపితమరోపితమ్పి నిగ్గతవిదత్థిమత్తపత్తవట్టిపి మూలబీజాని. "ఆరమ్భే"తి కితకపచ్చయస్స యోగే అవుత్తే కమ్మని ఛట్ఠుప్పత్తియం వికప్పేన ఉభయత్థ దుతియా.

ఆరమ్భేతి సమారమ్భే. తస్మా "ఇమం పుప్ఫం ఫలం వా జాన, ఇమం కప్పియం కరోహీ"తిఆదినా కప్పియవచనేన భూతగామతో వియోజితం బీజజాతం బీజగామపరిమోచనత్థం పున కప్పియం కారాపేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పఞ్చహి సమణకప్పేహి ఫలం పరిభుఞ్జితుం అగ్గిపరిజితం సత్థపరిజితం నఖపరిజితం అబీజం నిబ్బత్తబీజఞ్ఞేవ పఞ్చమ"న్తి (చూళవ॰ ౨౫౦) వుత్తేసు పఞ్చసు నఖపరిజితాదీని తీణి దస్సితాని.

౧౨౭. ఇదాని అవసిట్ఠాని ద్వే దస్సేతుం "**నిబ్బత్తబీజ**"న్తిఆదికం పఠమద్ధం ఆహ. తత్థ **నిబ్బత్తబీజ**న్తి నిబ్బత్తనియన్తి నిబ్బత్తం, నిపుబ్బ వతు వత్తనేతిమస్మా తప్పచ్చయో, నిబ్బత్తం బీజం యస్స తం నిబ్బత్తబీజం, బీజం నిబ్బత్తేత్వా విసుం కత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం అమ్బపనసాది. **నోబీజం** నామ తరుణమ్బఫలాది. ఇదాని బీజగామభూతగామేసు కప్పియకరణప్పకారాదివిసేసం దస్సేన్తో "**కటాహే**"తిఆదిమాహ. తత్థ కటాహేన బద్ధం బీజం యేసన్తి బాహిరత్థో.

౧౨౮. భాజనే భూమియమ్పి వా ఏకాబద్ధేసు బీజేసు ఏకస్మిఞ్చ కప్పియే కతేతి యోజనా. **బీజేసూతి** బీజగామభూతగామేసు . భూతగామోపి హి ఇధ "బీజ"న్తి రుళ్హీవసేన వుచ్చతి.

౧౨౯. నిక్ఖిత్తేతి ఠపితే. **కప్పియం పున కరేయ్యా**తి జాతమూలపణ్ణభావతో భూతగామత్తా భూతగామతో పరిమోచితం బీజగామపరిమోచనత్థం పున కప్పియం కారేయ్యాతి అత్థో. తేనాహ "**భూతగామో హి సో తదా**"తి. **హి**-సద్దో హేతుమ్హి. **తదా**తి మూలే చ పణ్ణే చ జాతకాలే సచే మూలమత్తం సఞ్జాయతి, ఉపరిభాగే సచే అఙ్కురో జాయతి, హేట్ఠాభాగే ఛిన్దితుం వట్టతి. మూలమత్తేసు వా పన పణ్ణమత్తేసు వా నిగ్గతేసు సచేపి రతనప్పమాణాపి సాఖా నిక్ఖమన్తి, బీజగామసఙ్గహితా హోన్తి.

౧౩౦. ఉదకసమ్భవో సేవాలో చ చేతియాదీసు సేవాలో చ భూతగామోవాతి సమ్బన్ధో. **ఆది**-సద్దేన పాకారాదిగ్గహణం. యది ద్వే తీణి పణ్ణాని న జాయన్తి, అగ్గబీజసఙ్గహం గచ్ఛతి. సుక్ఖో పన సమ్మజ్జితబ్బో. మూలపణ్ణే వినిగ్గతే బీజోపి భూతగామోవాతి సమ్బన్ధో. **పణ్ణే**తి ఇమినా అఙ్కురమత్తం పటిక్ఖిపతి.

౧౩౧. ఘటాదిపిట్ఠే సేవాలో చ అహిఛత్తకమకుళఞ్చ దుక్కటస్సేవ వత్థూనీతి సమ్బన్ధో. **పిట్ఠే**తి ఇమినా అన్తో అబ్బోహారికోతి దస్సేతి. **ఫుల్లన్తి** ఫుల్లితం అహిఛత్తకం. **అబ్యవహారికన్తి** ఆపత్తివోహారయోగ్గం న హోతీతి అత్థో.

౧౩౨. అల్లరుక్ఖే లాఖానియ్యాసఛత్తాని వికోపియ గణ్హతో తత్థ అక్ఖరం ఛిన్దతో వాపి పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో. **తత్థా**తి అల్లరుక్ఖే. "వికోపయ"న్తి పోత్థకేసు పాఠో దిస్సతి, సో అపాఠో పఠమన్తతాయ కారణాభావతో. "వికోపియా"తి పన పాఠో గహేతబ్బో. **వికోపియా**తి ఇమినా అవికోపేత్వా గహణే అనాపత్తీతి దీపేతి.

౧౩౩. దారుమక్కటకాదినాతి ఆణిం కోట్టేత్వా దారుయన్తం కత్వా తత్థ కణ్టకం ఓలమ్బేన్తి, ఏతం దారుమక్కటకం నామ. **ఆది**-సద్దేన కణ్టకబన్ధనాదీనం గహణం. తిణాదిం ఛిన్దితుం, గణ్ఠికం కాతుఞ్చ న కప్పతీతి యోజనా. **ఛిన్దితు**న్తి ఛిన్దనం.

౧౩౪. భూతగామం వాతి భూతగామం వా. **బీజం వా**తి బీజగామం వా. "ఛిన్ద వా"తిఆదినా సబ్బత్థ **వా**-సద్దో యోజేతబ్బో. **పచ వా**తి పచనం కరోహీతి వా. "పట" ఇతి వా పాఠో, తస్స ఉప్పాదేహీతి అత్థో. "ఇమం రుక్ఖం ఛిన్దాహీ"తిఆదినా పన అవత్వా "రుక్ఖం ఛిన్దా"తిఆదినా అనియమేత్వా వత్తుం వట్టతి.

౧౩౫. ఇమన్తి ఏతం రుక్ఖాదిం. **ఇమం సోధేహీ**తి ఏత్థ ఇతి-సద్దం కత్వా అత్థో వత్తబ్బోతి.

సమణకప్పనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౪. భూమినిద్దేసవణ్ణనా

౧౩౬. యాసు వుత్థం పక్కఞ్చ కప్పతి, తా కప్పియా భూమియో సమ్ముతి చ సమ్ముతికుటి చ...పే॰... గహపతి చ గహపతికుటి చాతి ఇమా చతస్సో హోన్తీతి యోజేత్వా అత్థో వేదితబ్బో. తత్థ **భేసజ్జక్ఖన్ధకే** (మహావ॰ ౨౯౫) వుత్తాయ ఉత్తిదుతియకమ్మవాచాయ, అపలోకనకమ్మవసేన వా సావేత్వా సమ్మా ఉత్తిసమ్పన్నం కరీయతీతి **సమ్ముతి,** థమ్భానం భిత్తిపాదానం వా ఉగ్గమనం ఉద్ధం కత్వా ఠపనం, "కప్పియకుటిం కరోమా"తి వాచాయ సావనఞ్చ అన్తం యస్సా సా **ఉస్సావనన్తా**. తథా చ వుత్తం "థమ్భప్పతిట్ఠానఞ్చ వచనపరియోసానఞ్చ సమకాలం వట్టతీ"తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫). నిసాదనం పవిసనం సన్నివేసనం నిసాదో, గున్నం వియ నిసాదో ఏతిస్సాతి **గోనిసాది**. భిక్ఖుం ఠపేత్వా సేససహధమ్మికా సబ్బే చ దేవమనుస్సా ఇధ **గహపతీ**తి సామఞ్ఞేన అధిప్పేతా. ఏత్థ పన గహపతిసమ్బన్ధినీ కుటి దీఘేన గహపతీ.

"యం పన అకప్పియభూమియం సహసేయ్యప్పహోనకే గేహే వుత్థ"న్తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౯౫) **అట్ఠకథా**వచనతో యం సఙ్ఘో ఆకఙ్ఖతి విహారం వా అడ్ఢయోగం వా పాసాదం వా హమ్మియం వా గుహం వా లేణాదిం వా, తేసమ్పి సామఞ్ఞవచనం విఞ్ఞాయతీతి తంతంలక్ఖణప్పత్తా సహసేయ్యప్పహోనకా లేణాదయో చతూస్వేవ కుటీసు అన్తోగధాతి వేదితబ్బం. ఇమాసు చతూసు సహసేయ్యప్పహోనకే పదేసే యం సఙ్ఘికం పుగ్గలికం వా భిక్ఖుసన్తకం ఏకరత్తమ్పి అన్తోవుత్థం అనుపసమ్పన్నేన పక్కఞ్చ యావకాలికం యామకాలికఞ్చ అన్తోవుత్థఅన్తోపక్కసఙ్ఖం న గచ్ఛతి, కో పన వాదో ఇతరద్వయే. తం పన అకప్పియభూమియమ్పి వుత్థం పక్కఞ్చ వట్టతి. తేన వుత్తం "**యాసు వుత్థం పక్కఞ్చ కప్పతీ**"తి.

౧౩౭. వాసత్థాయ కతే సఙ్ఘికే వా ఏకసన్తకే వా సహసేయ్యప్పహోనకే గేహే కప్పియాకుటి లద్ధబ్బాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **వాసత్థాయా**తి ఇమినా అవాసత్థాయ కతం నివత్తేతి. **ఏకసన్తకే**తి ఏకస్స భిక్ఖునో సన్తకే. **కప్పియాకుటీ**తి భావప్పధానోయం నిద్దేసో, న హి గేహే గేహం లద్ధుం యుజ్జతీతి కప్పియకుటితాతి అత్థో. దీఘో పన గాథావసేన, కప్పియా కుటితాతి వా విసేసనవసేన దట్ఠబ్బం. **సహసేయ్యప్పహోనకే**తి ఏత్థ సహసేయ్యప్పహోనకం వాసాగారలక్ఖణే వుత్తలక్ఖణం సేనాసనం.

౧౩౮. ఇదాని తా కుటియో కమేన దస్సేత్వా తత్థ పటిపజ్జితబ్బవిధిం, తాసం సబ్బథాపగమఞ్చ దస్సేతుం "**గేహే**"తిఆదిమాహ. తత్థ "కప్పియకుటిం కరోమ, కప్పియకుటిం కరోమా"తి ఏవమీరయన్తి సమ్బన్ధో. ఇట్ఠకా చ థమ్భా చ "ఇట్ఠకాథమ్భా"తి వత్తబ్బే రస్సో. ఇట్ఠకథమ్భా ఆది యస్స భిత్తిపాసాదస్సాతి బహుబ్బీహి. పచ్ఛా పఠమసద్దేన కమ్మధారయో. "ఠపేయ్య చే, సా ఉస్సావనన్తికా"తి ఏవం చే-సా-సద్దే యోజేత్వా అత్థో వేదితబ్బో.

౧౩౯. సకలో అపరిక్ఖిత్తో ఆరామోపి వాతి సమ్బన్ధో. సేనాసనం పరిక్ఖిత్తం వా హోతు, అపరిక్ఖిత్తం వా, న తం పమాణం.

౧౪౦. అఞ్ఞేహి కప్పియకుటియా అత్థాయ దిన్నో వా తేసం సన్తకో వాతి యోజనా.

౧౪౧. అవిరోధభావేన కప్పనీయా కప్పా, కప్ప సామత్థియమిచ్చేతస్మా ఇత్థియం ఆపచ్చయే రూపం, న కప్పా అకప్పా, అకప్పా చ సా కుటి చేతి **అకప్పకుటి,** తాయ. **సప్పిఆదీ**తి ఇమినా సత్తాహకాలికం యావజీవికఞ్చ గహితం.

౧౪౨. **తేహేవా**తి అకప్పకుటియం వుత్థసప్పిఆదీహి ఏవ సద్ధిం సత్తాహకాలికసంసట్ఠతాయ ''**సత్తాహం కప్పతే**''తి వుత్తం. **సామిసే**తి ఆమిససఙ్ఖాతేన పురిమద్వయేన సహితే. **సామపాకతా**తి సామం అత్తనా పాకో ఏతస్సాతి సామపాకం, సత్తాహకాలికేన సహ పక్కం సామిసం యావజీవికం, తస్స భావో సామపాకతా. సయం పక్కం తం అత్తనా సంసట్ఠతాయ తమ్పి ఆమిసం సామపాకగతికం కరోతీతి తస్స సామపాకతా హోతీతి అధిప్పాయో.

౧౪౩. **అధిట్ఠితా**తి పతిట్ఠితా. ఏవ-సద్దో తిట్ఠతిసద్దస్స అన్తే దట్ఠబ్బో.

౧౪౪. **సబ్బేసూ**తి ధమ్మాదీసు సకలేసు. జహితం వత్థు కుటిభూమి యస్సా **జహితవత్థుకా**. పరిక్ఖిత్తే జహితవత్థుకాతి సమ్బన్ధో. **సేసా**తి ఇతరా ద్వే కుటియో. **ఛదనవిబ్భమా**తి ఛదనస్స వినాసా. ఏత్థాపి ''జహితవత్థుకా''తి ఆనేతబ్బన్తి.

భూమినిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౨. ఉపజ్ఝాచరియవత్తనిద్దేసవణ్ణనా

౧౪౫. ''ఇదం తయా దుక్కతం, దుబ్భాసిత''న్తిఆదీని వత్వా చోదనతో, అత్తనో వజ్జం అస్సరన్తస్స సతుప్పాదవసేన సారణతో, సమ్మా పటిపత్తియం సారణతో పవత్తాపనతో వా వజ్జావజ్జం ఉపనిజ్ఝాయతి భుసం చిన్తేతీతి ఉపజ్ఝా. ఉపజ్ఝా ఏవ ఉపజ్ఝాయో. ''ఏవం తయా బుద్ధవచనం సజ్ఝాయితబ్బం, ఏవం అతిక్కమితబ్బం, ఏవం పటిక్కమితబ్బ''న్తిఆదినా ఆచారసిక్ఖాపనే ఆచరతి పవత్తతీతి ఆచరియో. సో చ నిస్సయపబ్బజ్జాఉపసమ్పదాధమ్మాచరియవసేన చతుబ్బిధో. ఉపజ్ఝా చ ఆచరియో చ **ఉపజ్ఝాచరియా,** తే. **నిస్సాయ వసమానో**తి ఇమినా నిస్సయపబ్బజ్జాఉపసమ్పదాధమ్మన్తేవాసికేసు యో నిస్సాయ వసతి, తం దస్సేతి. చతూసు హి తేసు నిస్సయన్తేవాసికేన యావ ఆచరియం నిస్సాయ వసతి, తావసబ్బం ఆచరియవత్తం కాతబ్బం, నేతరేహి. ఇతరేహి, నిస్సయముత్తకేహిపి యావ చీవరరజనం, తావ చ అరతివినోదనాదికఞ్చ వత్తం కాతబ్బం. అనాపుచ్ఛిత్వా పత్తచీవరదానాదిమ్హి పన ఏతేసం అనాపత్తి. సద్ధివిహారికస్స పన ఉపజ్ఝాయానం యావ చీవరరజనం, తావ చ అరతివినోదనాదికఞ్చ అకరోన్తస్స నిస్సయముత్తకస్సాపి అముత్తకస్సాపి ఆపత్తియేవ. ఏకచ్చస్స పత్తదానాదితో పట్ఠాయ అముత్తనిస్సయస్సేవ ఆపత్తి. తేసు మజ్ఝే ద్వే ఆచరియస్స యావజీవం భారా. ఇతరే పన యావ సమీపే వసన్తి, తావదేవ, తస్మా ఆచరియేనాపి తేసు సమ్మా వత్తితబ్బం, ఉపజ్ఝాయేన సద్ధివిహారికేసు వత్తబ్బమేవ నత్థి. **సుపేసలో**తి పియం సీలమస్సాతి పేసలో, వుద్ధి, య-లోపేన ఈ-కారస్స అత్తకరణేన, సుట్ఠు పేసలో సుపేసలో, సిక్ఖాకామోతి అత్థో. ''**దన్తకట్ఠ**''న్తిఆది ''దదే''తిమస్స కమ్మం. **దదే**తి సమ్మా ఆదరేన యథాధిప్పాయం దదేయ్యాతి అత్థో. **కాలే**తి తదనురూపే కాలే.

౧౪౬. పత్తే చ…పే.… చీవరే చ వత్తం చరేతి సమ్బన్ధో. **చరే**తి కరేయ్య. తత్థ నీచం కత్వా సాధుకం అపరిఘంసన్తేన ధోవనం, ముహుత్తం ఉణ్హే ఓతాపనం, ఠపనట్ఠానం ఉపపరిక్ఖిత్వా చమ్మాదినా కేనచి అన్తరహితాయ నిక్ఖిపనం **పత్తే వత్తం.** గామం పవిసన్తానం నివాసనకాయబన్ధనసఙ్ఘాటిదానం, ధోవిత్వా సోదకపత్తస్స దానం **గామప్పవేసే వత్తం**. యది ఆకఙ్ఖన్తి, పరిమణ్డలం నివాసేత్వా చ పారుపిత్వా చ నాతిదూరనచ్చాసన్నే గమనం, పత్తపరియాపన్నగ్గహణఞ్చ **గమనే వత్తం.**

నివత్తేన్తే పన పఠమతరం ఆగన్త్వా ఆసనపఞ్ఞాపనం, పాదోదకాదిఉపనిక్ఖిపనం, పత్తచీవరప్పటిగ్గహణం **ఆగమే** ఆగమనే **వత్తం**. భణన్తానం అన్తరా కథాఅనోపాతనం సబ్బత్థ వత్తం. ఆసనపఞ్ఞాపనం, ఉట్ఠితేసు ఆసనఉద్ధరణం, పాదపీఠకథలానం ఉపనిక్ఖిపనం, పటిసామనఞ్చ **ఆసనే పాదపీఠే పాదకథలే చ వత్తం**. ధోతపాదట్ఠపనకం పాదపీఠం. అఘంసం కథలం. ఉపాహనా చ చీవరఞ్చాతి ద్వన్దో, తస్మిం. సుక్ఖఅల్లచోళేహి పుఞ్ఛనం **ఉపాహనాయ వత్తం**. సిన్నచీవరస్స ముహుత్తం ఓతాపనం, చతురఙ్గులం కణ్ణం ఉస్సారేత్వా చీవరసంహరణఞ్చ **చీవరే వత్తం**.

౧౪౭. పరిభోజనీయ...పే.... పస్సావట్ఠానిసు చ విహారసోధనే చ పున పఞ్ఞాపనే చ వత్తం తథాతి సమ్బన్ధో. వచ్చఞ్చ పస్సావో చ వచ్చపస్సావా. తిట్ఠతి ఏత్థాతి ఠానీ, కుటి. వచ్చపస్సావానం ఠానీతి తప్పురిసో. అథ వా తిట్ఠతి ఏత్థాతి ఠానం, సోయేవ సమాసో, వచ్చపస్సావస్స చ పతనట్ఠానం, తం అస్స అత్థీతి ఇట్ఠగేహాది. పరిభోజనీయఞ్చ పానీయఞ్చ వచ్చపస్సావట్ఠానీ చ **పరి...పే.... ట్ఠానీ**. తాసు తేసు వా. పాదోదకఉణ్హసీతనహానోదకప్పటియాదాపనం **పరిభోజనీయే వత్తం**. పాతబ్బపానీయేన పుచ్ఛనం ఉపట్ఠాపనఞ్చ **పానీయే వత్తం**. సమ్మజ్జనపానీయఉపట్ఠాపనం **వచ్చపస్సావట్ఠానీసు వత్తం**. పఠమం పత్తచీవరాదీని హరాపేత్వా ఏకమన్తే నిక్ఖిపనాది, ఉల్లోకతో పట్ఠాయ మక్కటసన్తానం ఓహారేత్వా సమ్మజ్జనఞ్చ **విహారసోధనే వత్తం**. ఓతాపేత్వా సోధేత్వా పప్ఫోటేత్వా అతిహరిత్వా యథాఠానే భూమత్థరణాదిపఞ్ఞాపనం **పున పఞ్ఞాపనే వత్తం. తథాతి** ఇమినా "చరే"తి ఇదం అతిదిసతి.

౧౪౮. విహారం సోధేన్తో భిక్ఖు పటివాతే వా సఙ్గణే వా పానీయసామన్తా వా సయనాసనం న పప్ఫోటేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **పానీయ**-సద్దేన పరిభోజనీయఞ్చ సఙ్గహితం. **పటివాతే**తి ఉపరివాతే. **సఙ్గణే**తి బహూనం సమోసరణే వివటప్పదేసే. **సయనాసనం** నామ భూమత్థరణమఞ్చాది.

౧౪౯. న్హానే వత్తం చరే, న్హాతస్స కాతబ్బే చరేతి సమ్బన్ధస్స పురిసాధీనతాయ సమ్బన్ధో వేదితబ్బో . చీవరప్పటిగ్గహణగత్తపరికమ్మకరణం **నహానే వత్తం. కాతబ్బే చరే**తి గత్తతో ఉదకసమ్మజ్జననివాసనదానాదికిచ్చే పవత్తేయ్యాతి అత్థో. "వనప్పగుమ్బే"తిఆదీసు వియ సిస్స ఏ-కారాదేసం రూపం, తస్మా కాతబ్బం వత్తం చరేయ్యాతి యోజేత్వా వేదితబ్బం. బుధా పన "న్హానే న్హాతస్స కాతబ్బే వత్తం చరే"తి యోజేత్వా అత్థం వదన్తి. ఏవం సతి కాతబ్బ-సద్దస్స కమ్మసాధనత్తా వత్తమేవ కాతబ్బం నామాతి "వత్తే వత్తం చరే"తి వుత్తం వియ హోతీతి విరుజ్ఝతి. "**నహాతేన నహాతస్సా**"తి వా పాఠో, ఉదకే గత్తపరికమ్మేన థేరం పఠమం నహాపేత్వా సయమ్పి నహాతేనాతి అత్థో. **పాళియమ్పి** "నహాతేన పఠమతరం ఉత్తరిత్వా"తి (మహావ. ౬౭) అత్థి. అథ రఙ్గపాకే ధోవనే సిబ్బనే చ వత్తం చరేతి సమ్బన్ధో, రజనపాకే చీవరధోవనే చీవరసిబ్బనే చాతి అత్థో. రజన్తో చీవరే థేవే ఠితే న వజేతి సమ్బన్ధో. **రజన్తో**తి చీవరం రజన్తో. **థేవే**తి రజనబిన్దుమ్హి.

౧౫౦. ఏకచ్చస్సాతి ఆచరియుపజ్ఝాయానం వేరినో పుగ్గలస్స పత్తం వా చీవరాని వా కిఞ్చనం పరిక్ఖారం వా న దదేయ్య న గణ్హేయ్య వాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **న దదేయ్య న గణ్హేయ్యా**తి పటిసామనత్థాయపి న దదేయ్య, న గణ్హేయ్య వాతి అత్థో. "ఆకిఞ్చన"న్తిఆదీసు వియ **కిఞ్చన**-సద్దో దట్ఠబ్బో, తస్స కిఞ్చీతి అత్థో. **కిఞ్చిన**న్తి వా పాఠో, కిఞ్చి నం పరిక్ఖారన్తి యోజనా. పదసిద్ధివసేనేత్థ నన్తి త-సద్దప్పయోగో కతో.

౧౫౧-౨. పచ్ఛతో కాతున్తి పచ్ఛాసమణం కాతుం. **తస్సా**తి ఏకచ్చస్స. **పచ్ఛతో**తి పచ్ఛాసమణో హుత్వా. **నిన్నేతు**న్తి ఏకచ్చస్స నీహరితుం. సబ్బత్థ అనాపుచ్ఛా న వట్టతీతి యోజేతబ్బం. **కిచ్చయం వా**తి వేయ్యావచ్చాది యం కిఞ్చి కిచ్చం

వా. కిచ్చమేవ కిచ్చయం, కస్స యో “సేనియో”తిఆదీసు వియ. **పరికమ్మం వా**తి పిట్ఠిపరికమ్మాదిపరికమ్మం. **అత్తనో కారాపేతుం వా**తి ఏకచ్చేన అత్తనో కారాపేతుం వా. **కాతుం వా**తి తస్స అత్తనా కాతుం వా.

౧౩౩. సీమతో నిగ్గతా బహిభూతా **నిస్సీమా,** తం. ఆచరియుపజ్ఝాయేసు అవత్వా దూరం భిక్ఖాచారం గతేసుపి అపస్సన్తేన గామో పవిసితబ్బో. దిట్ఠట్ఠానతో పట్ఠాయ పన ఆపుచ్ఛితుంయేవ వట్టతి. **అత్తనో కిచ్చయం వాపీ**తి అత్తనో సీమాయపి పత్తపచనచీవరరజనాదికం సకం కరణీయం వాపి కాతుం.

౧౩౪. **అరతి**న్తి సాసనే అనభిరతిం. **సఙ్ఘాయత్తేసు కమ్మేసూ**తి పరివాసాదితజ్జనీయాదీసు సఙ్ఘప్పటిబద్ధేసు కమ్మేసు. **ఉస్సుక్కం వాపీ**తి ఆచరియుపజ్ఝాయేసు గరుధమ్మం అజ్ఝాపన్నేసు, కమ్మారహేసు చ “కిన్తి ను ఖో సఙ్ఘో పరివాసం దదేయ్యా”తిఆదినా ఉస్సాహం వాపి.

౧౩౫. **గిలానేసు ఉపట్ఠేయ్యా**తి “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో గిలానుపట్ఠాకో అలం గిలానం ఉపట్ఠాతుం, పటిబలో హోతి భేసజ్జం సంవిధాతుం, సప్పాయాసప్పాయం జానాతి, అసప్పాయం అపనామేతి, సప్పాయం ఉపనామేతి, మేత్తచిత్తో గిలానం ఉపట్ఠాతి నో ఆమిసన్తరో, అజేగుచ్ఛీ హోతి ఉచ్చారం వా పస్సావం వా ఖేళం వా వన్తం వా నీహాతుం, పటిబలో హోతి గిలానం కాలేన కాలం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేతుం సమాదపేతుం సముత్తేజేతుం సమ్పహంసేతు”న్తి (మహావ. ౩౬౬) ఏవం వుత్తపఞ్చఙ్గసమన్నాగతేన హుత్వా గిలానేసు ఉపట్ఠహేయ్యాతి అత్థో. ఇమినా సబ్బేహిపి ఆచరితబ్బం గిలానవత్తం ఉపదిసతి. **వుట్ఠాన**న్తి గేలఞ్ఞా వుట్ఠితం. **ఆగమే**తి ఆగమేయ్య, ఓలోకేయ్యాతి అత్థో. ఉపజ్ఝాచరియేహి చ సద్ధివిహారికఅన్తేవాసికేసు యది తే గిలానా హోన్తి, ఆదితో పట్ఠాయ చీవరే రజనపరియోసానఞ్చ అరతివినోదనాదికఞ్చ వత్తం, అగిలానేసు పన ఉద్దేసపరిపుచ్ఛా ఓవాదానుసాసనియా అనుగ్గహోపత్తచీవరాదిదానఞ్చాతి సబ్బం కాతబ్బం. తేనేవ హేట్ఠా వుత్తం “తస్మా ఆచరియేనాపి తేసు సమ్మా వత్తితబ్బం, ఉపజ్ఝాయేన సద్ధివిహారికేసు వత్తబ్బమేవ నత్థీ”తి.

ఉపజ్ఝాచరియవత్తనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౬. వచ్చపస్సావట్ఠానికనిద్దేసవణ్ణనా

౧౩౬. **వచ్చపస్సావట్ఠానిక**న్తి ఠానమ్హి ఠానే వా భవం వచ్చపస్సావట్ఠానికం. యథావుడ్ఢం వచ్చం న కరేయ్యాతి సమ్బన్ధో. యే యే వుడ్ఢా **యథావుడ్ఢం,** ఆగతప్పటిపాటిం హిత్వా వుడ్ఢప్పటిపాటియాతి అత్థో. **వచ్చ**న్తి ఉపలక్ఖణమత్తం, పస్సావఞ్చ నహానఞ్చ న కరేయ్యాతి అధిప్పాయో. తదేవ సమత్థేతి ‘‘**యాతానుపుబ్బియా**’’తిఆదినా. **యాతానుపుబ్బియా**తి యాతానం గతానం అనుపుబ్బి అనుక్కమో యాతానుపుబ్బి, తాయ. **వచ్చ...పే.... తిత్థఞ్చా**తి ఏతం తయం లబ్భతీతి అత్థో, భిక్ఖునాతి విఞ్ఞాయతి.

౧౩౭. ఉబ్భజిత్వా చ సహసా చ నో పవిసేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **ఉబ్భజిత్వా**తి చీవరం దూరతోవ ఉక్ఖిపిత్వా. **సహసా**తి సీఘం. ఉక్కాసిత్వా పవిసేయ్యాతి యోజనా.

౧౩౮. వచ్చపస్సావదోణికం బహీతి సమ్బన్ధో. **ఉభయ**న్తి వచ్చమ్పి పస్సావమ్పి.

౧౫౯. కూపేతి వచ్చావాటే. **కట్ఠన్తి** అవలేఖనకట్ఠం. **ఫరుసేనాతి** ఖరేన అవలేఖనకట్ఠేన. **ఉహతఞ్చాపీతి** అత్తనా వా పరేన వా ఉహతఞ్చాపి వచ్చమక్ఖితఞ్చాపీతి అత్థో. **ధోవయేతి** సతి ఉదకే, ఉదకే అసతి కట్ఠేనపి సోధేయ్య.

౧౬౦. న నిక్ఖమేతి న నిక్ఖమేయ్య. **చపు చపూతి** అనుకరణం, విచ్ఛాయం ద్విత్తే చపు చపు కత్వాతి కిరియావిసేసనం. **నాచమేయ్యాతి** న ధోవేయ్య. సతి పన ఉదకే ఆచమితబ్బం, అసతి యేన కేనచి పుఞ్ఛిత్వా గన్తబ్బం, సబ్బసాధారణట్ఠానే చ ఆచమనకుమ్భియా ఉదకం న సేసేతబ్బం. **ఉక్లాపన్తి** కచవరం. **విసోధయేతి** విహారసోధనే వియ వచ్చపస్సావకుటియో, పరివేణకోట్ఠకే చ సమ్మజ్జేయ్య. సబ్బత్థేవ చ పన వత్తభేదే దుక్కటం.

వచ్చపస్సావట్ఠానికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౭. ఆపుచ్ఛకరణనిద్దేసవణ్ణనా

౧౬౧. ఆపుచ్ఛకరణన్తి ఆపుచ్ఛాయ కరణం. **అనజ్ఝిట్ఠో వాతి** అనాణత్తోవ, అయాచితో ఏవ వా. **న చ విస్సజేతి** పుచ్ఛితపఞ్హం న విస్సజ్జేయ్య చ, ఆపుచ్ఛిత్వా వా యాచితో వా యథావుత్తమేతం కాతుం లభతీతి అధిప్పాయో.

౧౬౨. ఆపుచ్ఛిత్వా కథేన్తస్సాతి అత్తనో వుడ్ఢం ఆపుచ్ఛిత్వా ధమ్మాదికం భాసన్తస్స. **పున వుడ్ఢతరాగమేతి** పున అఞ్ఞస్స వుడ్ఢతరస్స ఆగమనే సతీతి అత్థో. **పునఆపుచ్ఛనం నత్థీతి** భాసితబ్బం ఠపేత్వా పున ఆపుచ్ఛనకిచ్చం నత్థీతి అత్థో. సజ్ఝత్థేరే అసతి ఆరద్ధమ్పి అట్ఠపేత్వా కథేన్తస్సాపి ఏసేవ నయో. భత్తగ్గే అనుమోదతో చ ఆపుచ్ఛనం నత్థీతి సమ్బన్ధో. **అనుమోదతోతి** దాయకేహి యాచితస్స తంతంపుఞ్ఞానుమోదనవసేన ధమ్మకథం కరోతో చ. అనుమోదనఞ్చ థేరాధేయ్యం. "అనుజానామి, భిక్ఖవే థేరేన భిక్ఖునా భత్తగ్గే అనుమోదితు"న్తి (చూళవ॰ ౩౬౨) హి వుత్తం. "సచే మనుస్సా అత్తనో అభిరుచికేన ఏకేన అనుమోదనం కారేన్తి, నేవ తస్స అనుమోదతో ఆపత్తి, న మహాథేరస్స భారో హోతి. ఉపనిసిన్నకథాయమేవ హి మనుస్సేసు కథాపేన్తేసు మహాథేరో ఆపుచ్ఛితబ్బో"తి **అట్ఠకథాయం** (చుళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౬౨) వుత్తం.

౧౬౩. వుడ్ఢేన ఏకవిహారకే వసన్తో చాతి సమ్బన్ధో. **వుడ్ఢేనాతి** వుడ్ఢేన సద్ధిం. **ఏకవిహారకేతి** సవనూపచారే ఖుద్దకవిహారే, న మహావిహారే. కుచ్ఛితత్థే హి కప్పచ్చయో. **న సజ్ఝాయేయ్యాతి** సజ్ఝాయనం న కరేయ్య.

౧౬౪. ''**ధమ్మం న భాసయే**''తిఆదీసు అనాపుచ్ఛాతి సమ్బన్ధితబ్బం. **న చ విజ్ఝపేతి** న చ నిబ్బాపేయ్య. వాతపానఞ్చ ఆలోకసన్ధిఫలకం కవాటఞ్చ ద్వారఫలకం **వాతపానకవాటం** వా న వివరేయ్య న థకేయ్య చాతి **న**-కారో సబ్బత్థ యోజేతబ్బో.

౧౬౫. ఏకచఙ్కమే వుడ్ఢేన చఙ్కమన్తోపి యేన వుడ్ఢో, తేన పరివత్తయేతి యోజనా. **యేన తేనాతి** భుమ్మత్థే కరణవచనం, యత్థ వుడ్ఢో, తత్థాతి అత్థో, వుడ్ఢం ఓహాయ అఞ్ఞతో న గన్తబ్బన్తి అధిప్పాయో. **సోతి** నవకో. **ఏనన్తి** వుడ్ఢం. సబ్బత్థ దుక్కటం. అయఞ్హి ఖన్ధకధమ్మతా యత్థ న-కారేన పటిసేధో, తత్థ దుక్కటన్తి.

ఆపుచ్ఛకరణనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౮. నగ్గనిద్దేసవణ్ణనా

౧౬౬. **‘‘వజే’’**తిఆదీసు న-సద్దో సమ్బన్ధితబ్బో. తత్థ పన యథానురూపభోజనాదికం కమ్మవచనం అజ్ఝాహరిత్వా ‘‘భోజనం న భుఞ్జే’’తిఆదినా అత్థో వేదితబ్బో.

౧౬౭. న కరేతి హత్థకమ్మాదికం పరికమ్మం సయమ్పి న కరేయ్యాతి అత్థో. **పటిచ్ఛాదీసూ**తి నిద్ధారణే భుమ్మం, జన్తాఘరుదకవత్థప్పటిచ్ఛాదీనం మజ్ఝేతి అత్థో. పరికమ్మే దువే కప్పియాతి సమ్బన్ధో. **పరికమ్మే**తి జన్తాఘరే ఉదకేపి ఉపజ్ఝాయాదీనం కత్తబ్బపరికమ్మవిసయే, న అభివాదనాదీసు. **దువే**తి జన్తాఘరఉదకప్పటిచ్ఛాదయో. ఛాదేన్తి ఏతాయాతి ఛాది, వత్థస్స ఛాది **వత్థచ్ఛాది. సబ్బత్థా**తి సబ్బకమ్మేసూతి.

నగ్గనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౧౯. న్హానకప్పనిద్దేసవణ్ణనా

౧౬౮. కప్పనం కప్పియతా కప్పో, న్హానే కప్పో **న్హానకప్పో**. నవకో థేరానం పురతో ఉపరి వా న చ న్హాయేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **న చా**తి నయేవ. **పురతో**తి అభిముఖే. **ఉపరీ**తి నదియా ఉపరి.

౧౬౯-౧౭౧. కుట్టత్థమ్భతరుట్టానే కాయం న ఘంసయేతి సమ్బన్ధో. తత్థ **కుట్టం** నామ ఇట్ఠకదారుసిలాభిత్తి. **థమ్భో** నామ నహానతిత్థే నిఖనిత్వా ఠపితో. **తరూ**తి రుక్ఖో. **అట్టానం** నామ తచ్ఛేత్వా అట్ఠపదాకారేన రాజియో ఛిన్దిత్వా నహానతిత్థే నిఖాతఫలకం. గన్ధబ్బహత్థేన వా…పే… మల్లకేన వా కాయం సరీరేన వా అఞ్ఞమఞ్ఞం న ఘంసయేతి సమ్బన్ధో. **గన్ధబ్బహత్థేనా**తి దారుమయహత్థేన. **కురువిన్దకసుత్తియా**తి కురువిన్దకపాసాణచుణ్ణాని లాఖాయ బన్ధిత్వా కతగుళికావలియా సుత్తేన ఆవుణితసుత్తియా. **మల్లకేనా**తి మకరదన్తకే ఛిన్దిత్వా పదుమకణ్ణికసణ్ఠానేన కతమల్లకేన. **సరీరేనా**తి అత్తనో కాయేన. అఞ్ఞమఞ్ఞస్స అఞ్ఞమఞ్ఞం కిరియాకరణసఙ్ఖాతే కిరియాబ్యతిహారే ద్విత్తం. కపాల…పే… పుథుపాణి చ సబ్బేసం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. కపాలఞ్చ ఇట్ఠకా చ, తాసం ఖణ్డాని. **పుథుపాణీ**తి పుథు నానా పాణి పుథుపాణి, హత్థపరికమ్మం రుళ్హీవసేన. **సబ్బేస**న్తి గిలానాగిలానానం. గిలానస్స అకతమల్లకం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **అకతమల్లకం** నామ కతమల్లకవిపరీతం. **ఫేణం** నామ సముద్దఫేణన్తి.

న్హానకప్పనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౦. అవన్దియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౭౨. ఉక్ఖిత్తోతి ఆపత్తియా అదస్సనే అప్పటికమ్మే చ ఉక్ఖిత్తకో పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే ఉక్ఖిత్తకోతి తివిధో ఉక్ఖిత్తకో. **నానాసంవాసకో** నామ లద్ధినానాసంవాసకోపి కమ్మనానాసంవాసకోపి. **గరుకట్ఠో చా**తి పారివాసికో మూలాయపటికస్సనారహో మానత్తారహో మానత్తచారీ అబ్భానారహో చ ఇధ గరుకట్ఠోతి అధిప్పేతో. ఇమేహి పన అఞ్ఞమఞ్ఞం వన్దితుం వట్టతీతి.

అవన్దియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౧. చమ్మనిద్దేసవణ్ణనా

౧౭౩. మిగా చ అజా చ ఏళకా చ, తేసం చమ్మానీతి సమాసో. **అజో** ఛగలకో. **ఏళకో** మేణ్డకో. మిగే దస్సేతి "**రోహితే**"తిఆదినా. **రోహితా**-దిగ్గహణం ఉపలక్ఖణమత్తం, వాతమిగమిగమాతుకాదీపి ఏత్థేవ సఙ్గయ్హన్తి.

౧౭౪. అనుఞ్ఞాతత్తయాతి అనుఞ్ఞాతా యథావుత్తచమ్మత్తయతో. అమానుసంవ సబ్బం చమ్మం థవికోపాహనే కప్పతీతి సమ్బన్ధో. **థవికా** సత్థకకోసకాదీతి.

చమ్మనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౨. ఉపాహననిద్దేసవణ్ణనా

౧౭౫. నవా గుణఙ్గుణూపాహనా మజ్ఝదేసే న కప్పన్తీతి సమ్బన్ధో. **నవాతి** ఏకవారమ్పి అప్పటిముక్కా. తత్థ **గుణఙ్గుణూపాహనా** చతుపటలతో పట్ఠాయ వుచ్చన్తి. సమ్భవే బ్యభిచారే చ విసేసనం సాత్థకం భవతీతి "**మజ్ఝదేసే**"తి విసేసనం అమజ్ఝదేసం బ్యభిచరతీతి అమజ్ఝదేసే గుణఙ్గుణూపాహనా కప్పన్తీతి వేదితబ్బం. తథా **నవాతి** ఇమినా అనవా మజ్ఝదేసేపి. ఇమినా పన వాక్యేన మజ్ఝదేసేపి ఏకవారమ్పి పటిముక్కా, అఞ్ఞత్థ తు సబ్బాపి గుణఙ్గుణూపాహనా వట్టన్తి, న సేసాతి ఆపన్నం, తథాపి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఏకపలాసికం ఉపాహన"న్తి (మహావ. ౨౪౫) వుత్తత్తా ఏకపటలికాపి వట్టతీతి వేదితబ్బం. **సబ్బస్సాతి** మజ్ఝదేసే పచ్చన్తిమేపి గిలానాగిలానస్స సబ్బస్స. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, అజ్ఝారామే ఉపాహనం ధారేతు"న్తి (మహావ. ౨౪౯) హి సామఞ్ఞేన అనుఞ్ఞాతం. **సబ్బత్థాతి** గామే వా అరఞ్ఞే వా ఆరామతో అఞ్ఞత్ర. **అకల్లకస్స చాతి** గిలానస్సేవ.

౧౭౬-౯. సబ్బ…పే.… రత్తా చ ఉపాహనా సబ్బ…పే.… విచ్ఛికాళికా చ…పే.… దీపీనం చమ్మేహి చ మజ్జార…పే.… చమ్మేహి చ పరిక్ఖటా చ ఉపాహనా సఙ్కమనీయా పాదుకా చ కోచి ధారేయ్య, దుక్కటన్తి యోజనా. ఓదాతాయ పాళియా అట్ఠకథాయ చ అభావేపి అనులోమవసేనేత్థ వుత్తం వియ దిస్సతి. నీలకో చ ఓదాతో చాతిఆదినా ద్వన్దో. సబ్బేవ నీలక… పే.… కణ్హకా యాసన్తి సమాసో. "**మహారఙ్గ**"తిఆదీసు అప్పయుత్తేపి సబ్బ-సద్దే పకరణవసేన యోజేత్వా అత్థో వేదితబ్బో.

> "అత్థా పకరణా లిఙ్గా, ఓచిత్యా కాలదేసతో;
> సద్దత్థా విభజీయన్తి, న సద్దాయేవ కేవలా"తి. –

హి వుత్తం. **చిత్రాతి** విచిత్రా. నీలపీతాదీ వద్ధాయేవ యాసన్తి సమాసో. **ఆది**-సద్దేన ఓదాతాదీనం గహణం. తిత్తిరపత్తసదిసో విచిత్తో వణ్ణో తిత్తిరపత్త-సద్దేన గహితో. తమేతేసమత్థీతి **తిత్తిరపత్తికా**. మేణ్డస్స చ అజస్స చ విసాణసదిసా వద్ధా యాసన్తి బాహిరత్థో. తా పన కణ్ణికట్ఠానే మేణ్డకఅజవిసాణసణ్ఠానే వద్ధే యోజేత్వా కతా. ఏస నయో **విచ్ఛికాళికా**దీసు. పణ్హిపిధానత్థం తలే ఖల్లం బద్ధం యాసన్తి విగ్గహో. జఙ్ఘతో సబ్బపాదప్పటిచ్ఛాదనకం పుటం బద్ధం యాసన్తి బహుబ్బీహి. తూలం పిచు పుణ్ణం యాసన్తి అఞ్ఞపదత్థో. పలిగుణ్ఠేతీతి పలిగుణ్ఠో, ఉపరిపాదతలమత్తప్పటిచ్ఛాదకబన్ధో, తేన యోజేత్వా కతా **పాలిగుణ్ఠిమా**, విచిత్రా హి తద్ధితవుత్తి. విచ్ఛికానం అళసదిసం నఙ్గట్ఠసదిసం బద్ధమేతాసన్తి **విచ్ఛికాళికా**.

సీహబ్యగ్ఘుద్దాజినదీపీనం చమ్మేహి చాతి పకరణతో **అజినా** నామ మిగా. **ఉలూకా** పక్ఖిబిళారా. సఙ్కమన్తి గచ్ఛన్తి ఏతాహీతి **సఙ్కమనీయా**. తా పన తాలపణ్ణాదీహి కతా సంహారియా.

౧౮౦. సకలం ఏకదేసం వా పుఞ్ఛిత్వావాతి యోజనా. **ఖల్లకాదికన్తి ఆది**-సద్దేన మేణ్డవిసాణవద్ధికాదికం సబ్బం సఙ్గణ్హాతీతి.

ఉపాహననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౩. అనోలోకియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౮౧. **సారత్తోతి** సంరత్తో, సఞ్జాతరాగచిత్తోతి అత్థో. **ఇత్థియాతి** తదహుజాతాయపి పటసతనివత్థాయ అనోకాసుపనిజ్ఝాయనే అన్తమసో తిరచ్ఛానగతానమ్పి దుక్కటమేవ. **భిక్ఖాదాయియాతి** ఉపలక్ఖణమత్తం, ఇత్థీ వా హోతు పురిసో వా, భిక్ఖాదానసమయే అసారత్తేనాపి ముఖం న ఉల్లోకేతబ్బం. ఉజ్ఝానం లామకతో సంచిన్తనం, కోపో, తత్థ సఞ్ఞా అస్సాతి **ఉజ్ఝానసఞ్ఞీ**. ఇధ పన గిలానోపి న ముచ్చతి. **ఆదాసే ఉదకపత్తేతి** ఇమినా సేసేసు కంసపత్తాదీసు కఞ్జియాదీసు చ ముఖనిమిత్తం పఞ్ఞాయతి, తేసం సఙ్గహో. "సఞ్చవి ను ఖో మే వణ్ణో, నో, జిణ్ణో ను ఖోమ్హి, నో"తి పన ఓలోకేతుం వట్టతి. **అస్సాతి** భిక్ఖునో.

అనోలోకియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౪. అఞ్జనీనిద్దేసవణ్ణనా

౧౮౨. వట్టా వా అట్ఠసోళసంసా వా మట్ఠా అఞ్జనీ వట్టతీతి యోజనా. అట్ఠ చ సోళస చ అంసా కోణా యస్సా సాతి విగ్గహో. సోళసంసపదేసవిభత్తాయ అట్ఠంసాసుతియా అట్ఠంసపదేసవిభత్తా చతురంసాపి సామత్థియా గయ్హతీతి ఞాతబ్బం. "ఉజుకమేవ పన చతురంసావా"తి హి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౧.౮౫) వుత్తం. **అఞ్జనీతి** అఞ్జననాళి. మూలే తిస్సోపి లేఖా వట్టన్తీతి యోజనా. **మూలేతి** బున్దే, హేట్ఠతోతి వుత్తం హోతి. **లేఖాతి** వట్టలేఖా. బన్ధితుం గీవాయం ఏకా ఏవ లేఖా వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **బన్ధితున్తి** పిధానబన్ధనత్థం.

౧౮౩. **యం కిఞ్చి రూపన్తి** ఇత్థిరూపాది యం కిఞ్చి రూపం. **మాలాదికమ్మన్తి** మాలాకమ్మం లతాకమ్మం. **అడ్ఢచన్దాదీతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన అగ్ఘియాదికం గహితం. **ఏత్థాతి** అఞ్జనియం.

౧౮౪. **థవికాతి** అఞ్జనిథవికా. **సిపాటీతి** ఖురసిపాటికా. సలాకాపి అచిత్తకా లబ్భాతి సమ్బన్ధో. **సలాకాతి** అఞ్జనిసలాకా. నత్థి చిత్తమేతిస్సాతి **అచిత్తకా**. తాదిసం పన లభిత్వా ఉపాహనాయో వియ నాసేత్వా పరిభుఞ్జితబ్బం.

౧౮౫. **అట్ఠి**-సద్దేన మనుస్సట్ఠిం ఠపేత్వా యం కిఞ్చి అట్ఠి గహితం.

౧౮౬. **ధూమనేత్తాతి** ధూమనాళికా, నిస్స ఆ-కారాదేసవసేన వుత్తం. **సత్థకదణ్డానీతి** సత్థదణ్డా . నత్థుం దేన్తి ఏతాయాతి **నత్థుదానా**. అనియమేన హి నదాదితో వా ఈ. తేహి సఙ్ఖనాభిఆదీహి నిబ్బత్తా **తమ్మయా**.

అఞ్ఞనినిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౩. అకప్పియసయననిద్దేసవణ్ణనా

౧౮౭-౯. **అకప్పియాని సయనానీ**తి ఉచ్చాసయనమహాసయనాని. పధానవసేన పన "సయనానీ"తి వుత్తం, పీఠాదయోపి ఏత్థేవ సఙ్గయ్హన్తి అఞ్ఞనీ-సద్దేన అవసేసాని వియ. ఆసన్ది చ…పే.… ఉభతోరత్తూపధానకఞ్చాతి ఏతాని అకప్పియానీతి సమ్బన్ధో. తత్థ **ఆసన్దీ**తి సుగతఙ్గులేన అతిరేకట్ఠఙ్గులపాదకాని మఞ్చపీఠాని. తత్థ **పీఠం** నామ మఞ్చో వియ నాతిదీఘం వుచ్చతి. తివిధం తూలమేతిస్సా అత్థీతి **తూలీ,** పకతితూలికా. "**పల్లఙ్కో**తి పాదేసు వాళరూపాని ఠపేత్వా కతో"తి ఠపనస్స **అట్ఠకథాయం** (మహావ. అట్ఠ. ౨౫౪) వుత్తత్తా ఠపనఞ్చ యథాకథఞ్చి హోతి, యుత్తి చ హోతీతి, "తత్థేవ సీహరూపాదిం దస్సేత్వా కతో పన వట్టతీతి వదన్తీ"తి యం **టీకాయం** వుత్తం, తం "కిమితి ఏవం వదన్తీ"తి వత్వా పటిక్ఖిపితబ్బం. "అకప్పియరూపకతో అకప్పియమఞ్చో పల్లఙ్కో నామా"తి హి **సారసమాసే**పి. ఆసన్దీ పల్లఙ్కో ఉచ్చాసయనం, సేసా మహాసయనం. **పటికా** ఉణ్ణామయో సేతత్థరణో. **గోనో** చతురఙ్గులాధికలోమో మహాకోజవో. **చిత్తకం** వానవిచిత్రో ఉణ్ణామయత్థరణో. **ఉణ్ణా** ఏళకలోమం. **పటలికా** ఘనపుప్ఫికా. **వికతీ**తి సీహబ్యగ్ఘాదిరూపవిచిత్తో. **ఉద్దలోమీ**తి ఏకతో ఉగ్గతలోమో. **ఏకన్తలోమికా**తి ఉభతో ఉగ్గతలోమో.

కుత్తం సోళసన్నం నాటకిత్థీనం ఠత్వా నచ్చనయోగ్గో. **కోసెయ్యం** రతనపరిసిబ్బితం కోసెయ్యసుత్తమయం పచ్చత్థరణం, **కట్టిస్సం** రతనపరిసిబ్బితం కోసెయ్యకట్టిస్సమయం. హత్థినో చ అస్సా చ రథా చాతి సేనఙ్గానం బహుత్తే సమాహారద్వన్దో, హత్థిఅస్సరథే తేసం పిట్ఠీసు అత్థరాతి తప్పురిసో. **అజినప్పవేణీ**తి అజినానం అజినమిగచమ్మానం మఞ్చప్పమాణేన దుపట్టతిపట్టాని కత్వా సిబ్బితా పవేణీ. కదలిమిగానం ఇదం **కదలిమిగం,** కిం తం? చమ్మం, పవరో చ సో పచ్చత్థరో చాతి **పవరపచ్చత్థరో,** సో చ తం సేతవత్థస్స ఉపరి అత్థతఞ్చ, కదలిమిగఞ్చ తం పవరపచ్చత్థరఞ్చాతి సమాసో, పవరపచ్చత్థరణసఙ్ఖాతం సేతవత్థస్స ఉపరి పత్థరితం కదలిమిగప్పవరపచ్చత్థరణన్తి అత్థో. తం కిర ఏవం కరోన్తి. **టీకాయం** పన యథావుత్తద్వయేన అత్థతం అఞ్ఞమేవ కిఞ్చి వుత్తం, తం న యుత్తం "అజినప్పవేణీ ధారేతబ్బా"తిఆదినా (మహావ. ౨౫౪) విసుం అత్థరణానమేవ వుత్తత్తా. తేసు హి వుత్తేసు తదత్థతం వుత్తమేవ సియా, తథా చ వుత్తం హేట్ఠా విసుం పటికాదికన్తి.

సలోహితవితానన్తి ఏతం "ఉభతోరత్తూపధానక"న్తిమస్స విసేసనం. లోహితవితానేన సహ వత్తమానన్తి సమాసో. సేతవితానమ్పి హేట్ఠా అకప్పియపచ్చత్థరణే సతి న వట్టతి. రత్తం ఉపధానం సీసూపధానం పాదూపధానఞ్చ **రత్తూపధానకం,** ఉభతో మఞ్చస్స సీసపాదనిక్ఖేపనట్ఠానే రత్తూపధానకన్తి అలోపసమాసో. యం పన ఏకమేవ ఉపధానం ఉభయపస్సేసు రత్తాదివణ్ణం విచిత్రం, తం పమాణయుత్తమేవ వట్టతి. తత్రిదం పమాణం – విత్థారతో తీసు కణ్ణేసు ద్విన్నం కణ్ణానం అన్తరం విదత్థిచతురఙ్గులం, మజ్ఝే ముట్ఠిరతనం, దీఘతో పన దియడ్ఢరతనం వా ద్విరతనం వా. **పరిభుఞ్జతో**తి ఇమినా కరోన్తస్స కారాపేన్తస్స కత్థచి ఛేదనకం పాచిత్తియన్తి దీపేతి.

౧౯౦. ధమ్మాసనే చ భత్తగ్గే చ ఘరే చాపి ఆసన్దాదిత్తయా సేసే **గిహిసన్తకే** గిహివికటే సతి నిసీదితుం లబ్భతీతి అజ్ఝాహారో పదసమ్బన్ధో వేదితబ్బో. **గిహిసన్తకే**తి ఇమినా సఙ్ఘికమ్పి ఉపలక్ఖేతి. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఠపేత్వా తీణి ఆసన్దిం పల్లఙ్కం తూలికం గిహివికట"న్తి (చూళవ. ౩౧౪) సామఞ్ఞేన వుత్తం. సామఞ్ఞజోతనాయ పన విసేసేపి అవట్ఠానతో

ఆసన్దాదిత్తయాతి ఏత్థ ధమ్మాసనే ఆసన్దాదిత్తయా సేసేతి యోజేత్వా అత్థో గహేతబ్బో. **అట్ఠకథాయఞ్హి** "ఆసన్దీ పల్లఙ్కో గోనకో"తిఆదిపాళిక్కమే ఆసన్దాదిద్వయమాదితో హిత్వా "గోనకాదీని సఙ్ఘికవిహారే వా పుగ్గలికవిహారే వా మఞ్చపీఠకేసు అత్థరిత్వా పరిభుఞ్జితుం న వట్టన్తి, ధమ్మాసనే పన గిహివికటనీహారేన లబ్భన్తి, తత్రాపి నిపజ్జితుం న వట్టతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౦) వుత్తం. **భత్తగ్గం** నామ విహారే దానట్ఠానం. **ధమ్మాసనం** పన యత్థ కత్థచి. **ఘరేతి** అన్తరఘరే. **నిసీదితుం లబ్భతేతి** ఇమినా నిపజ్జితుం న వట్టతీతి దీపేతి. సంఖిపనం అన్తోకరణం సఙ్ఖేపో, భూమత్థరణే సఙ్ఖేపో అస్స సయనస్సాతి సమాసో. తస్మిం భూమత్థరణే అన్తోకరణభూమత్థరతో భూమత్థరణమేవాతి దట్ఠబ్బం. **సయితుఞ్చాతి** అత్తనో కప్పియపచ్చత్థరణం అత్థరిత్వా సయితుఞ్చ నిసీదితుఞ్చ. "పరిభణ్డకతం భూమిం వా భూమత్థరణసేనాసనం వా సఙ్ఘికమఞ్చపీఠం వా అత్తనో సన్తకేన పచ్చత్థరణేన పచ్చత్థరిత్వావ నిపజ్జితబ్బ"న్తి హి **అట్ఠకథాయం** (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౪) వుత్తం. ఇదఞ్చ ఆసన్దాదీనమ్పి అఞ్ఞథత్తకరణే పరిభోగే లక్ఖణవచనం. వుత్తఞ్హి భగవతా "అనుజానామి భిక్ఖవే, ఆసన్దియా పాదే ఛిన్దిత్వా పరిభుఞ్జితుం, పల్లఙ్కస్స వాళే భిన్దిత్వా పరిభుఞ్జితుం, తూలికం విజటేత్వా బిబ్బోహనం కాతుం, అవసేసం భూమత్థరణం కాతు"న్తి (చూళవ॰ ౩౨౦).

౧౮౧. చతురంసపీఠా చ...పే.... పఞ్చఙ్గా చ ఉచ్చపాదకా కప్పన్తీతి అత్థతో వచనం విపల్లాసేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం, "కప్పియా"తి ఇమినా వా సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. తత్థ చత్తారో అంసా కోణా యేసం, తే చ తే పీఠా చాతి సమాసో. తిణ్ణం అపస్సయానం, చతున్నఞ్చ పాదానం వసేన సత్త అఙ్గాని యేసన్తి సమాసో. ఏకాపస్సయస్స వసేన పఞ్చఙ్గా. చతురంసపీఠానం విసుం కప్పియభావస్స వుత్తత్తా సత్తఙ్గాదయో పన దీఘాతి విఞ్ఞాయన్తి. **పాళియం** భత్తగ్గస్స ఏకయోగనిద్దిట్ఠత్తా ఏకయోగనిద్దిట్ఠానం సహ వా పవత్తి, సహ వా నివత్తీతి **ఘరేతి** ఇమినా భత్తగ్గస్సపి గహణం. **ఏవ**-సద్దో అట్ఠానప్పయుత్తో, తస్మా తూలోనద్ధా మఞ్చపీఠా ఘరే వా భత్తగ్గే వా నిసీదితుమేవ కప్పన్తీతి సమ్బన్ధో. తత్రాయం పాళి "తేన ఖో పన సమయేన మనుస్సా భత్తగ్గే అన్తరఘరే తూలోనద్ధం మఞ్చమ్పి పీఠమ్పి పఞ్ఞపేన్తి. భిక్ఖూ కుక్కుచ్చాయన్తా నాభినిసీదన్తి. భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేసుం. అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిహివికటం అభినిసీదితుం, న త్వేవ అభినిపజ్జితు"న్తి (చూళవ॰ ౩౧౪). తే పన కరోన్తస్స వా కారాపేన్తస్స వా ఉద్దాలనకం పాచిత్తియం.

౧౮౨. సానులోమానం ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం ఛవి ఏతాసన్తి విగ్గహో. **పఞ్చ భిసీతి** చోళాదితూలగణనాయ పఞ్చకా వుత్తా. **సబ్బత్థాతి** విహారమఞ్చపీఠాదీసు సబ్బత్థ.

౧౮౩. **తూలత్తయన్తి** సిమ్బలిరుక్ఖాదీనం ఖీరవల్లిఆదీనం ఏరకాదీనం తిణానం తూలత్తయం. **భిసిగబ్భో** చోళాదికో పఞ్చవిధో భిసిగబ్భో. **మిగపక్ఖీనం లోమానీతి** ఏతం సబ్బన్తి సేసో. **మిగ**-సద్దేనేవ సబ్బేపి సీహాదయో చతుప్పదా, **పక్ఖీ**-సద్దేన సబ్బేపి హంసమోరాదయో గహితా. నను చ భిసిగబ్భసద్దన్తోగధాయ ఉణ్ణాయ మిగపక్ఖిలోమానమ్పి గహణసబ్భావేపి తేసం విసుం గహణే సతి పునరుత్తిదోసో ఆపజ్జతీతి? నాపజ్జతి మనుస్సలోమపరిచ్చాగవిభావనప్పయోజనసబ్భావతో. నను చ ఏవమ్పి దోసోయేవ, "మనుస్సలోమముణ్ణాయ"న్తిఆదినా భిసిగబ్భానం ఉపరి నీయమానత్తా గమ్యతే బిబ్బోహనేపి అయమేవ భిసిగబ్భోతి? సచ్చం, తథాపి న దోసో, గమ్యమానత్థస్స సద్దస్స పయోగం పతి కామచారోతి. మసూరకే తూలవజ్జా అనుఞ్ఞాతాతి విపరిణామేత్వా సమ్బన్ధితబ్బం. **మసూరకం** నామ చమ్మఛవికా భిసీతి వదన్తి.

౧౯౪. ఉణ్ణాయం మనుస్సలోమఞ్చ పణ్ణే సుద్ధం తమాలకఞ్చ పుప్ఫఞ్చ అప్పటివేక్ఖితం ఆసనఞ్చేవ న లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **మనుస్సలోమ**న్తి ఇమినా న కేవలం ఇధ ఏళకలోమమేవ ఉణ్ణా, అథ ఖో కప్పియాకప్పియమంసజాతీనం పక్ఖిచతుప్పదానం లోమమ్పీతి దస్సేతి. **పుప్ఫ**న్తి పియఙ్గుబకులపుప్ఫాది. **తమాలక**సద్దేనేవ ఉపచారతో పత్తం గహేత్వా ''**తమాలక**''న్తి వుత్తం. **అప్పటివేక్ఖిత**న్తి అనుపపరిక్ఖితం. కీదిసం పన పటివేక్ఖితబ్బం, కీదిసం న పటివేక్ఖితబ్బన్తి? యం వినిచ్ఛయతో విఞ్ఞాతం, తం న పటివేక్ఖితబ్బం, ఇతరం హత్థేన పరామసన్తేన పటివేక్ఖితబ్బం.

అకప్పియసయననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౬. సమానాసనికనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯౫. తివస్సన్తరమేకమాసనం భిక్ఖూనం అనుఞ్ఞాతన్తి సమ్బన్ధో. తత్థ ఏకస్మిం ఆసనే మఞ్చాదికే ద్విన్నం ఆసనం నిసీదనం **ఏకమాసనం. మ**-కారో సన్ధిజో. కీదిసన్తి ఆహ ''**తివస్సన్తర**''న్తి. తిణ్ణం వస్సానమన్తరమేతస్సాతి తివస్సన్తరో, ద్వీహి వస్సేహి మహన్తతరో వా దహరతరో వా భిక్ఖు, సో అస్స అత్థీతి **తివస్సన్తరం,** తివస్సన్తరవన్తన్తి అత్థో. యో పన ఏకేన వస్సేన మహన్తతరో వా దహరతరో వా ఏకవస్సోయేవ వా, తబ్బన్తతాయ వత్తబ్బమేవ నత్థి. అథ వా **తివస్సన్తర**న్తి కరణత్థే ఉపయోగవచనం, తివస్సన్తరేన సద్ధిన్తి అత్థో. తమేవ సమత్థేతి ''**సత్తవస్సే**''చ్చాదినా.

౧౯౬. ముని అనుఞ్ఞాసీతి సమ్బన్ధో. **సబ్బేహేవా**తి సమానాసనికఅసమానాసనికేహి సబ్బేహేవ సద్ధిం.

౧౯౭. దీఘాసనం దస్సేతి ''**అన్త**''న్తిఆదినా. యం తిణ్ణం నిసీదితుం పహోతి, తం అన్తం దీఘాసనన్తి సమ్బన్ధో. **అన్త**న్తి పచ్ఛిమం. అదీఘాసనే పన సమానాసనికా నిసీదితుం లబ్భన్తీతి దస్సేన్తో ''**మఞ్చకే**''తిఆదిమాహ. సబ్బత్థ అయథాకరణతో దుక్కటన్తి.

సమానాసనికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౭. అసంవాసనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯౮. **ఉక్ఖిత్తో**తి కమ్మనానాసంవాసకసఙ్ఖాతో ఆపత్తియా అదస్సనే, అప్పటికమ్మే, పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే ఉక్ఖిత్తకో. **అనుపసమ్పన్నో**తి సిక్ఖమానసామణేరసామణేరిసిక్ఖాపచ్చక్ఖాతసఙ్ఖాతో అనుపసమ్పన్నో. **ఛిన్నమూలకో**తి అన్తిమవత్థుఅజ్ఝాపన్నో. ఉక్ఖిత్తకేసు "ధమ్మవాదినో ఏతే"తి ఉప్పన్నాయ లద్ధియా నానాభూతో సంవాసో ఏతస్సాతి **నానాసంవాసో,** ఉక్ఖిత్తానువత్తకసఙ్ఖాతో లద్ధినానాసంవాసకో. సీమతో నిగ్గతా నిస్సీమా, సీమన్తరికా బహిసీమా చ, తత్థ హత్థపాసే చేపి ఠితో, సీమానానాసంవాసకో **నిస్సీమట్ఠితో**. వేహాయసే ఆకాసే ఠితో **వేహాయసణ్ఠితో** బిన్దాగమేన. తత్థ "నానాసంవాసో చా"తిఆదినా సమాహారద్వన్దేపి క్వచి నపుంసకలిఙ్గం బ్యభిచరతీతి నపుంసకత్తాభావో యథా "మగ్గామగ్గో"తి. ఏకకమ్మం ఏకుద్దేసో సమసిక్ఖతాతి అయం తివిధోపి సంవాసో నామ. సో యేసం నత్థి, తే **అసంవాసా**. ఏతే హత్థపాసతో బహికరణవసేన వజ్జేతబ్బా. ఏతేసు హి తివిధే ఉక్ఖిత్తకే సతి ఉపోసథాదికం కమ్మం కరోన్తస్స పాచిత్తియం, ఇతరేసు దుక్కటన్తి.

అసంవాసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౮. కమ్మనిద్దేసవణ్ణనా

౧౯౯. వగ్గేన అధమ్మకమ్మఞ్చ సమగ్గేన అధమ్మకమ్మఞ్చ వగ్గేన ధమ్మకమ్మఞ్చ సమగ్గేన ధమ్మకమ్మఞ్చాతి చత్తారి కమ్మాని హోన్తీతి సేసో. తత్థ **వగ్గేన అధమ్మకమ్మ**న్తి వగ్గేన సఙ్ఘేన కరణీయం అధమ్మకమ్మం. ఏస నయో సబ్బత్థ. **వగ్గో**తి చ సమూహో వుచ్చతి, సో చ చతువగ్గాదికరణీయాదీసు యావతికానం కమ్మప్పత్తానం అసమ్ముఖీభావేన, ఛన్దారహానం ఛన్దానాహరణేన, సమ్ముఖీభూతానఞ్చ పటిక్కోసనేన, తేసు ఏకేనాపి వా ఇధ అధిప్పేతో. **అధమ్మకమ్మ**న్తి ఏత్థ పన **ధమ్మో** నామ "ఉత్తిదుతియే చే, భిక్ఖవే, కమ్మే ఏకాయ ఉత్తియా కమ్మం కరోతి, న చ కమ్మవాచం అనుస్సావేతి, అధమ్మకమ్మ"న్తిఆదినా (మహావ. ౩౮౭) ఏకాయేవ ఞత్తియా , తథా ద్వీహి ఞత్తీహి ఏకాయేవ వా కమ్మవాచాయ, తథా ద్వీహి కమ్మవాచాహీతి ఆగతాయ చ తథా హాపనఅఞ్ఞథాకరణభావేన ఞత్తికమ్మం ఠపేత్వా ఞత్తిచతుత్థే చ కమ్మే ఆగతాయ చ అకమ్మారహస్స తజ్జనీయపబ్బాజనీయపటిసారణీయనియస్సతివిధఉక్ఖేపనీయానం సత్తన్నం కమ్మానం కరణవసేన, కమ్మారహస్స చ విరాధేత్వా కరణవసేన ఆగతాయ చ పాళియా విపరీతా చ పాళి, ఉపసమ్పదాదికమ్మవసేన ఆగతా చ పాళి, సమ్ముఖావినయసతివినయఅమూళ్హవినయపటిఞ్ఞాకరణయేభుయ్యసికాతస్సపాపి- యసికాతిణవత్థారకసఙ్ఖాతానం సత్తన్నం కమ్మానం యథాలాభకరణవసేన ఆగతా చ పాళి, తేన కరణీయం అపలోకనఞత్తిఞత్తిదుతియఞత్తిచతుత్థసఙ్ఖాతం చతుబ్బిధం కమ్మం **ధమ్మకమ్మం,** తప్పటిపక్ఖం **అధమ్మకమ్మం.** తబ్బిపరియాయేన సమగ్గో ధమ్మకమ్మఞ్చ వేదితబ్బం. ధమ్మో యథావుత్తా పాళి అస్స అత్థి, ధమ్మేన కతం వాతి **ధమ్మికం.** తబ్బిపరీతం **అధమ్మికం. చతుత్థంయేవా**తి తేసు చతూసు కమ్మేసు చతున్నం పూరణం సమగ్గేన ధమ్మికం. సేసకమ్మానం భావేన భిక్ఖునా దుక్కటస్స భవనం లక్ఖీయతీతి **సేసకమ్మేసూతి** భావలక్ఖణే సత్తమీ. **దుక్కట**న్తి కుప్పానం అధమ్మకమ్మవగ్గకమ్మానం కతత్తా దుక్కటం.

౨౦౦. ఇదాని యదిదం సమగ్గేన ధమ్మికం నామ, తం యేహి సఙ్ఘేహి కాతబ్బం, తేసం పభేదం దస్సేతుం "**చతువగ్గో**"తిఆదిమాహ. చత్వాదీనం సఙ్ఖ్యేయవుత్తిత్తా చతున్నం వగ్గోతిఆదినా విగ్గహో. **దసవీసతివగ్గికో**తి దసన్నం వీసతియా చ వగ్గభేదవసేన దసవీసతీనం వగ్గోతి విగ్గహో, ణికో సకత్థే. వీసతియా వగ్గో, అతిరేకేన సహితో వీసతివగ్గోతి విగ్గహో.

౨౦౧-౨. పఞ్చన్నం కమ్మానం నియమేతి "**చతూ**"తిఆదినా. అబ్భానం ఉపసమ్పదం పవారణం ఠపేత్వా చతువగ్గో చాతిఆదినా యోజేత్వా సబ్బకమ్మేసు కమ్మప్పత్తోతి దీపితోతి యోజేతబ్బం. తత్థ తత్థ **చ**-సద్దో చతువగ్గాదయో కమ్మపత్తికిరియాయం సముచ్చినోతి. ఇధ పన **సబ్బ**-సద్దో అబ్భానాదీనం కేసఞ్చి ఠపితత్తా పదేససబ్బే గయ్హతి. **కమ్మపత్తో**తి కమ్మస్స పత్తో యుత్తో అనురూపో. **ఇతరో**తి వీసతివగ్గో అతిరేకవీసతివగ్గో. **సబ్బకమ్మేసూతి** ఏత్థ పన **సబ్బ**-సద్దో సబ్బసబ్బే. నను చ వీసతివగ్గస్స కమ్మప్పత్తభావేసతి అతిరేకవీసతివగ్గస్స పగేవాతి విఞ్ఞాయతి. తథా సతి సో కస్మా వుత్తోతి? సచ్చం, తథాపి సో చతువగ్గాదినా సఙ్ఘేన కత్తబ్బకమ్మం ఊనకతరేన న వట్టతి, అతిరేకేన పన వట్టతీతి ఞాపనత్థం వుత్తో.

౨౦౩. ఇదాని చతువగ్గాదికేన ఛన్దాహరణేన పూరేతబ్బోతి దస్సేతి "**చతూ**"తిఆదినా. పారాజికాదిభావమనాపన్నత్తా పకతియా సభావేనేవ ఠితో అత్తా యేసం, పకతో వా తతోయేవ కమ్మేసు అవిగతో అత్తా యేసం తేతి **పకతత్తకా,** పారాజికఉక్ఖిత్తకలద్ధినానాసంవాసకేహి అఞ్ఞే. **పరే**తి ఏకసీమట్ఠా తాదిసాయేవ అఞ్ఞే. **సేసపీ**తి అవసేసే పఞ్చవగ్గాదికరణీయేపి.

౨౦౪. ఇదాని వత్థుఞత్తిఅనుస్సావనసీమాదివిపత్తితో, కమ్మవిపత్తీసు పరిసతో చ పటిక్కోసతో చ కమ్మస్స కుప్పాకుప్పభావం తత్థ చ ఆపత్తిఆదిం దస్సేతుం ''**చతూ**''తిఆది మాహ. చతువగ్గాదికత్తబ్బం అసంవాసగణపూరం వా కమ్మారహగణపూరం వా కమ్మఞ్చ గరుకట్ఠగణపూరం వా పరివాసాదికమ్మఞ్చాతి యోజనా. ఏత్థ చ కమ్మారహో గరుకట్ఠతో అఞ్ఞో, నిక్ఖిత్తవత్తో పన గరుకట్ఠో గణపూరకో హోతియేవ. **కతన్తి** చతువగ్గాదినా కతం.

౨౦౫. **వారేయ్యాతి** అన్తరాయే అసతి అన్తమసో ఏకోపి వారేయ్యాతి అత్థో. **అన్తరాయేతి** పాపేహి కరియమానే జీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయే సతి. అనన్తరాయికా చే న వారేన్తి, దుక్కటం. **దిట్ఠావిన్తి** అత్తనో అత్తనో దిట్ఠిం లద్ధిం "అధమ్మకమ్మం ఇదం, న మేతం ఖమతీ"తి అఞ్ఞమఞ్ఞం ఆవి కరేయ్యున్తి సేసో. **ఏకోధిట్ఠానన్తి** ఏకో భిక్ఖు "న మేతం ఖమతీ"తి అధిట్ఠానం కరేయ్యాతి సేసో. **తతోధికాతి** తీహి అధికా. తే పన సబ్బత్థా పహోన్తి అత్తనో కమ్మం నిత్థరితుం.

౨౦౬. **ఖిత్తచిత్తో** నామ ఉమ్మత్తకో. **దుఖట్టితోతి** వేదనట్టో. **న రూహతీతి** గయ్హుత్తం న రోహతీతి అత్థో.

౨౦౭. అన్తమసో అనన్తరస్సాపి ఆరోచేన్తస్స పకత...పే.... భిక్ఖునోతి సమ్బన్ధో. ఏకసీమాయం ఠిట్ఠతీతి **ఏకసీమట్ఠో**. సమో సంవాసో అస్సాతి **సమసంవాసో**. ఏకసీమట్ఠో చ సో సమసంవాసో చ, పకతత్తో చ సో ఏకసీమట్ఠసమసంవాసో చ, సో చాయం భిక్ఖు చాతి సబ్బత్థ కమ్మధారయో, తస్స. ఏత్థ పన అవిపన్నసీలో **పకతత్తోతి** అధిప్పేతో. **ఆరోచేన్తస్సాతి** అత్తనో లద్ధిం పకాసేన్తస్స. **రూహతీతి** పటిక్ఖేపో రుహతి.

౨౦౮. **ధమ్మికం కమ్మన్తి** ధమ్మేన కత్తబ్బం అపలోకనాదికమ్మం. **పటిక్కోసేయ్యాతి** నివారేయ్య. తిరోక్ఖా కాయసామగ్గిం వా ఛన్దం వాతి వా-సద్దం నేత్వా అత్థో నేతబ్బో. **తిరోక్ఖాతి** పరమ్ముఖా. సో సమ్ముఖా-సద్దో వియ నిపాతో, అథ వా అక్ఖా ఇన్ద్రియవిసయతో తిరో బహీతి అత్థోతి.

కమ్మనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౯. మిచ్ఛాజీవవివజ్జనానిద్దేసవణ్ణనా

౨౦౯. ఆగమ్మ జీవన్తి ఏతేనాతి ఆజీవో, కో సో? పచ్చయపరియేసనవాయామో. మిచ్ఛాయ ఆజీవో, తస్స వివజ్జనా **మిచ్ఛాజీవవివజ్జనా**. సా పనాయం అత్థతో "ఇధ భిక్ఖు పాతిమోక్ఖసంవరసంవుతో విహరతి ఆచారగోచరసమ్పన్నో"తి (విభ. ౨౧౮) ఏవం పాతిమోక్ఖసంవరసమ్పత్తియా పటిపత్తిదస్సనవసేన ఆగతో ఆచారో చేవ యథాక్కమేన పారాజికసఙ్ఘాదిసేసథుల్లచ్చయపాచిత్తియపాటిదేసనీయదుబ్భాసితదుక్కటానం కారణభూతస్స ఆజీవహేతుపఞ్ఞత్తానం అభూతారోచనసఞ్చరిత్తఅఞ్ఞాపదేసభూతారోచనపణీతభోజనవిఞ్ఞత్తి భిక్ఖునిభోజనవిఞ్ఞత్తిసూపోదనవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదానం వీతిక్కమస్స చ కుహనలపననేమిత్తికతా నిప్పేసికతా లాభేన లాభం నిజిగీసనతాతి ఏవమాదీనఞ్చ పాపధమ్మానం వసేన పవత్తం మిచ్ఛాజీవవిరతిసఙ్ఖాతం ఆజీవపారిసుద్ధిసీలఞ్చ. తస్సా పన కస్సచి ఇధ దస్సనం యథా దస్సేతుమారద్ధం పాతిమోక్ఖసంవరసఙ్ఖాతాయ అధిసీలసిక్ఖాయ, చతురారక్ఖవిపస్సనావసేన ఆగతానం అధిచిత్తఅధిపఞ్ఞాసఙ్ఖాతానం ద్విన్నం సిక్ఖానఞ్చ ఉపకారకధమ్మపరిదీపనత్థన్తి దట్ఠబ్బం, ఏవమీదిసం విఞ్ఞేయ్యం, తం దస్సేతి ''**దారు**''న్తిఆదినా. తత్థ ''**దారు**''న్తిఆదీని "దదే"తి ఏతస్స పత్తికమ్మం. **చుణ్ణం** సిరీసచుణ్ణాదినహానియచుణ్ణం. **న్హానముఖోదకన్తి** న్హానఞ్చ ముఖఞ్చ, తస్స ఉదకన్తి సమాసో. **ఆది**-సద్దేన పణ్ణాదిం సఙ్గణ్హాతి. **కులసఙ్గహాతి** కులసఙ్గహకరణేన.

౨౧౦. పరిభటతి పరేసం దారకే పరిహరతీతి పరిభటో, పరిభటస్స కమ్మం పారిభటకో, సకత్థే తమేవ పారిభటకతా. అలఙ్కరణాదినా కులదారకపరిహరణస్సేతం నామం. ముగ్గస్స సూపో ముగ్గసూపో, సోయేవ ముగ్గసుప్పో. యథా ముగ్గసూపే పచ్చమానే కోచిదేవ ముగ్గో న పచ్చతి, అవసేసా పచ్చన్తి, ఏవం యస్స పుగ్గలస్స వచనే కిఞ్చిదేవ సచ్చం హోతి, సేసం అలికం, అయం పుగ్గలో ముగ్గసూపసదిసతాయ ఉపచారేన "ముగ్గసుప్పో"తి వుచ్చతి, తస్స భావో ముగ్గసుప్పతా . సచ్చాలికేన జీవితకప్పనస్సేతం అధివచనం. ఘరవత్థుఆదిసమ్బన్ధినీ విజ్జా వత్థువిజ్జా. పారిభటకతా చాతిఆదినా ద్వన్దే నపుంసకత్తాభావే **పారి...పే.... విజ్జా,** తాయ. రస్సో పన గాథాబన్ధవసేన, తథా దీఘో. పహిణానం తస్మిం తస్మిం కమ్మే తేసం తేసం నియుఞ్జనం **పహేణం**. ఆదరేన దూతేన కారేతబ్బం యం కిఞ్చి కమ్మం **దూతకమ్మం**. పిసనం పేసనం, జఙ్ఘాయ పాదేన పేసనం జఙ్ఘపేసనం, తమస్స అత్థీతి **జఙ్ఘపేసనియం**. తేసం తేసం గిహీనం గామన్తరదేసన్తరాదీసు సాసనపటిసాసనహరణస్సేతమధివచనం.

౨౧౧. లాభాసాయ లఞ్జదానం **అనుప్పదానం. సమ్బుద్ధప్పటికుట్ఠేన** బుద్ధగరహితేన అఙ్గవిజ్జానక్ఖత్తవిజ్జాసుపినవిజ్జాభూతవిజ్జాదినా **అఞ్ఞేన వా.**

౨౧౨. అఞ్ఞాతకానం అప్పవారితానం విఞ్ఞాపనం **విఞ్ఞత్తి,** యాచనవసేన పవత్తో కాయవచీపయోగో. బుద్ధప్పటికుట్ఠేన మిచ్ఛాజీవేన పచ్చయపరియేసనా **అనేసనా**. అభూతస్స అత్తని అవిజ్జమానస్స ఉత్తరిమనుస్సధమ్మస్స ఉల్లపనం కథనం **అభూతుల్లపనా. కుహనాదీహీ**తి కుహనాలపనాదీహి. తత్థ లాభసక్కారసిలోకసన్నిస్సితస్స పచ్చయప్పటిసేవనసామన్తజప్పనఇరియాపథసణ్ఠాపనవసేన జనవిమ్హాపనా **కుహనా**. విహారం ఆగతే మనుస్సే దిస్వా "కిమత్థాయ భోన్తో ఆగతా, కిం భిక్ఖూ నిమన్తేతు"న్తి వా "మయి రాజా పసన్నో, అసుకో చ అసుకో చ రాజమహామత్తో పసన్నో"తి వా ఆదినా నయేన ఆలపనా **లపనా**. ఖాదనీయం గహేత్వా గచ్ఛన్తే దిస్వా "కిం ఖాదనీయం లభిత్థా"తిఆదినా నయేన నిమిత్తకరణాది **నేమిత్తకతా**. "అస్సద్ధో అప్పసన్నో"తిఆదినా నయేన గరహణాని చ "ఏతం ఏత్థ కథేథా"తిఆదినా నయేన వాచాయ ఉక్ఖిపనాది చ **నిప్పేసికతా**. అప్పేన లాభేన బహుకం వఞ్చేత్వా గహేతుం ఇచ్ఛనం **లాభేన లాభం నిజిగీసనతా. కులదూసాదీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన రూపియప్పటిగ్గహణరూపియసంవోహారా సఙ్గయ్హన్తీతి.

మిచ్ఛాజీవవివజ్జనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౦. వత్తనిద్దేసవణ్ణనా

౨౧౩. సఉపాహనో...పే.... చీవరం సీసే కరిత్వా వా ఆగన్తుకో ఆరామం న పవిసేతి సమ్బన్ధో. **సఛత్తో**తి సీసే కతఛత్తేన సఛత్తో. **ఓగుణ్ఠితో**తి ససీసం పారుపితో. "పరిక్ఖిత్తస్స విహారస్స పరిక్ఖేపో, అపరిక్ఖిత్తస్స పరిక్ఖేపారహట్ఠాన"న్తి వుత్తం ఉపచారసీమాసమీపం పత్వా ఉపాహనాఓముఞ్చనాదిసబ్బం కత్వా ఆరామో పవిసితబ్బోతి అయమేత్థ బ్యతిరేకలద్ధో అత్థో.

౨౧౪. పానీయేన పాదే న ధోవేయ్యాతి సమ్బన్ధో. పటిక్కమనం పత్వా ఏకమన్తే పత్తచీవరం నిక్ఖిపిత్వా పతిరూపే నిసజ్జ పుచ్ఛిత్వా పానీయం పాతబ్బం, పరిభోజనీయేన యథావుత్తం పాదా ధోవితబ్బాతి అధిప్పాయో. **వుడ్ఢతరే ఆవాసికేపి చ అభివాదేయ్యా**తి ఇమినా వస్సం పుచ్ఛిత్వా నవకేన ఆవాసికేన అభివాదాపేతబ్బన్తి దీపేతి. **పుచ్ఛేయ్య సయనాసన**న్తి "కతమం సేనాసనం పాపుణాతి, అజ్ఝావుత్థం అనజ్ఝావుత్థం వా"తి సేనాసనం పుచ్ఛేయ్య. ఇదఞ్చ పుచ్ఛాయ లక్ఖణవచనం.

తస్మా ఆవాసికవత్తే వుత్తమజ్ఝావుత్థాదికఞ్చ పుచ్ఛితబ్బం. సచే “అనజ్ఝావుత్థ”న్తి వదన్తి, కవాటం ఆకోటేత్వా ముహుత్తం ఆగమేత్వా ఘటికం ఉగ్ఘాటేత్వా కవాటం పణామేత్వా బహి ఠితేన ఉల్లోకేత్వా పవిసిత్వా సబ్బం సేనాసనవత్తం కాతబ్బం. ఆగన్తుకవత్తం.

౨౫౫-౬. గమికో పక్కమేయ్యాతి సమ్బన్ధో. “**పటిసామేత్వా**”తిఆదీనిమస్స పుబ్బకిరియాపదాని. **దారుమత్తికభణ్డన్తి** ఏత్థ మఞ్చపీఠాదిదారుభణ్డం రజనభాజనాదిమత్తికాభణ్డం. **పటిసామేత్వాతి** అత్థి చే అనోవస్సకే సణ్ఠపేత్వా. **థకేత్వానాతి** ద్వారవాతపానేహి పిధాయ . **సాధుకం సఙ్గోపేత్వానాతి** చతూసు పాసాణేసు మఞ్చం పఞ్ఞపేత్వా మఞ్చే మఞ్చస్స, పీఠే పీఠస్స ఆరోపనేన సేనాసనస్స ఉపరూపరి పుఞ్జకరణేన సాధుకం సఙ్గోపనం కత్వా. **న చాతి** నేవ. గమికవత్తం.

౨౫౭-౮. **ఆవాసికోతి** ఇదం “పఞ్ఞపేయ్యా”తిఆదీనం కత్తుపదం. నవకమ్మకరణాదిభారనిత్థరణతాయ ఆవాసో విహారో అస్స అత్థీతి **ఆవాసికో**. యస్స పన కేవలం విహారే నివాసనమత్తం అత్థి, సో **నేవాసికో**. ఉభోపి తే ఇధ ఆవాసిక-సద్దేన సఙ్గహితా. **పాదోదపుభుతిన్తి** ఏత్థ **పభుతి**-సద్దేన పాదపీఠపాదకథలికానం గహణం. పచ్చుగ్గన్త్వాన పత్తచీవరం గణ్హేయ్యాతి యోజనా. **పఞ్ఞపే సయనాసనన్తి** “ఏతం తుమ్హాకం సేనాసనం పాపుణాతీ”తి ఏవం సయనాసనం పఞ్ఞపేయ్య, పకాసేయ్యాతి వుత్తం హోతి.

౨౫౯. **అజ్ఝావుత్థన్తి** పుబ్బే భిక్ఖూహి నివుత్థం. **గోచరాగోచరం వదేతి** “భిక్ఖాచారగామో దూరో, ఆసన్నో”తి వా, “కాలస్సేవ పిణ్డాయ చరితబ్బం, దివా వా”తి ఏవం గోచరఞ్చ, “మిచ్ఛాదిట్ఠికానం వా గామో, పరిచ్ఛిన్నభిక్ఖో వా”తిఆదినా అగోచరఞ్చ వదేయ్యాతి అత్థో. **వచ్చపస్సావట్ఠానానీ**తిఆదీనిపి “వదే”తి ఇమస్సేవ కమ్మవచనాని. **సేఖసమ్ముతిన్తి** యస్స సద్ధస్స కులస్స సఙ్ఘో సేఖసమ్ముతిం దేతి, తం కులఞ్చ.

౨౬౦. **పవేసనిక్ఖమే కాలన్తి** “కేసుచి ఠానేసు వాళమిగా వా అమనుస్సా వా హోన్తి, ఇమం కాలం పవిసితబ్బం నిక్ఖమితబ్బఞ్చా”తి ఏవం పవేసనిక్ఖమే చ కాలం. ఏతం పన ఆసనపఞ్ఞపనాదికం సబ్బం వత్తం వుడ్ఢతరే ఆగతే చీవరకమ్మాదిం వా నాతిగిలానస్స భేసజ్జం వా ఠపేత్వాపి కాతబ్బం. మహాగిలానస్స పన భేసజ్జమేవ కాతబ్బం. చేతియఙ్గణవత్తం కరోన్తేనాపి తస్స వత్తం కాతుం ఆరభితబ్బం. పణ్డితో హి ఆగన్తుకో “కరోహి తావ భేసజ్జం, చేతియఙ్గణం సమ్మజ్జాహీ”తి చ వదేయ్య. అపిచ బీజనేన బీజితబ్బో, పాదాపిస్స ధోవితబ్బా, తేలేన మక్ఖితబ్బా. పిట్ఠి చే ఆగిలాయతి, సమ్బాధేతబ్బా. నవకస్స పన ఆగన్తుకస్స “ఇదమాసనం, ఏత్థ నిసీదా”తిఆదినా ఆచిక్ఖితబ్బన్తి దస్సేన్తో “**నిసిన్నే యేవా**”తిఆదిమాహ. **నిసిన్నే యేవాతి** ఇమినా “ఠితేయేవా”తిఆదిం ఉపలక్ఖేతి. **సముద్దిసేతి** ఆదరేన వదేయ్య. ఆవాసికవత్తం.

“వత్త”న్తి పన సామఞ్ఞేన నిద్దిట్ఠత్తా న థేరే భిక్ఖూ అతిఅల్లీయిత్వా నిసీదితబ్బం, మహాథేరస్స నిసిన్నాసనతో ఏకం ద్వే ఆసనాని ఠపేత్వా “నిసీదా”తి వుత్తే నిసీదితబ్బం, న నవాపి భిక్ఖూ ఆసనేన పటిబాహితబ్బా, న సఙ్ఘాటిం ఓత్థరిత్వా నిసీదితబ్బం, సద్దం అకత్వా ఉదకకిచ్చం కాతబ్బం, యథా సూపస్స ఓకాసో హోతి, ఏవమత్తాయ ఓదనో గణ్హితబ్బో, థేరేన భిక్ఖునా “ఠపేత్వా అప్పకం ఓదనాదికం సబ్బం సబ్బేసం సమకం సమ్పాదేహీ”తి వత్తబ్బం, న తావ థేరేన భుఞ్జితబ్బం, భుత్తావినా న తావ ఉదకం పటిగ్గహేతబ్బం, భత్తగ్గతో నివత్తన్తేహి యథానురూపం నిక్ఖమిత్వా విరళాయ పాళియా గన్తబ్బన్తి ఏవమాదికఞ్చ తదనురూపం సేఖియవత్తఞ్చ సమ్పాదేతబ్బన్తి ఇదం **భత్తగ్గవత్త**ఞ్చ సాధుకం అతరమానేన గామో

పవిసితబ్బో, “ఇమినా పవిసిస్సామి, ఇమినా నిక్ఖమిస్సామీ”తి నివేసనం పవిసన్తేన సల్లక్ఖేతబ్బం, నాతిసహసా పవిసితబ్బం, నాతిసహసా నిక్ఖమితబ్బం, నాతిదూరే నచ్చాసన్నే ఠాతబ్బం, నాతిచిరం ఠాతబ్బం, నాతిలహుకం నివత్తితబ్బం, దాతుకామతాకారం ఞత్వా ఠాతబ్బం, యో పఠమం గామతో పటిక్కమతి, తేన ఆసనపఞ్ఞాపనాది సబ్బం కాతబ్బం, యో పచ్ఛా, తేన ఆసనుద్ధరణాది సబ్బం కాతబ్బన్తి ఏవమాదికఞ్చ తదనురూపం సేఖియవత్తఞ్చ సమ్పాదేతబ్బన్తి ఇదం **పిణ్డచారికవత్త**ఞ్చ కాతబ్బం.

సేనాసనట్ఠానే సబ్బం వత్తఞ్చ సమ్పాదేత్వా తతో నిక్ఖమిత్వా సాధుకం నివాసేత్వా పారుపిత్వా చ అతరమానేన గామో పవిసితబ్బోతిఆది సబ్బం **పిణ్డచారికవత్తం** కాతబ్బం. పానీయపరిభోజనీయఅగ్గిఅరణిసహితకత్తరదణ్డా ఉపట్ఠపేతబ్బా, నక్ఖత్తపదాని సకలాని వా ఏకదేసాని వా ఉగ్గహేతబ్బాని, దిసాకుసలేన భవితబ్బన్తి ఇదం **ఆరఞ్ఞికవత్త**ఞ్చ ఉద్దిట్ఠంయేవ హోతీతి అవగన్తబ్బన్తి.

వత్తనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౧. వికప్పనానిద్దేసవణ్ణనా

౨౨౧. సమ్ముఖా పరమ్ముఖాతి సస్స ముఖం, పరస్స ముఖన్తి విగ్గహో, సమ్ముఖేన పరమ్ముఖేనాతి అత్థో. సమ్ముఖావికప్పనా పరమ్ముఖావికప్పనాతి భేదా దువే వికప్పనా వుత్తాతి యోజనా . **భేదాతి** విసేసతో. అథ వా సస్స ముఖం ముఖసమ్బన్ధివచనం అస్సా వికప్పనాయాతి సమాసో. తథా పరమ్ముఖా. సమ్ముఖా చ పరమ్ముఖా చ, తస్సా భేదో, తతో. **సమ్ముఖాయ** సమ్ముఖవికప్పనాయ. **బ్యత్తస్సాతి** వికప్పనవిధానం పచ్చుద్ధారవిధానఞ్చ జానన్తస్స.

౨౨౨. తేనాతి యస్స సన్తికే వికప్పేతి, తేన భిక్ఖునా. **పరిభోగాదికన్తి** పరిభోగం విస్సజ్జనం అధిట్ఠానఞ్చ.

౨౨౪-౫. అపరా సమ్ముఖావేకాతి ఏత్థ **వా**-సద్దో పక్ఖన్తరే, అథ వాతి అత్థో, అపి-సద్దత్థో వా **వా**-సద్దో, సో అపరా-సద్దతో పరం దట్ఠబ్బో, అపరాపి ఏకా సమ్ముఖావికప్పనా అత్థీతి అత్థో. కథన్తి ఆహ **‘‘భిక్ఖుస్సా’’**తిఆది. “పఞ్చన్నం సహధమ్మీన”న్తి వుత్తత్తా **‘‘తిస్సస్స భిక్ఖునో’’**తిఆదీసు తిస్సాయ భిక్ఖునియా తిస్సాయ సిక్ఖమానాయ తిస్సాయ సామణేరియా తిస్సస్స సామణేరస్సాతిపి విఞ్ఞాతబ్బం.

౨౨౬. పరమ్ముఖావికప్పనాతి పరమ్ముఖేన వికప్పనేన, పరమ్ముఖావికప్పనాతి వా గహేతబ్బం, పరమ్ముఖావికప్పనా కథన్తి అత్థో.

౨౨౯. మిత్తోతి దళ్హమిత్తో. **సన్దిట్ఠోతి** దిట్ఠమత్తమిత్తో. ఏత్థ పన ద్విన్నం వికప్పనానం కిం నానాకరణన్తి? సమ్ముఖావికప్పనాయ తావ సయం వికప్పేత్వా పరేన పచ్చుద్ధరాపేతి, తేనేవ సా **సమ్ముఖావికప్పనా** నామ జాతా. పరమ్ముఖావికప్పనాయ పరేనేవ వికప్పాపేత్వా పరేనేవ పచ్చుద్ధరాపేతి, తేనేవ సా **పరమ్ముఖావికప్పనా** నామ జాతాతి ఇదమేత్థ నానాకరణన్తి.

౨౨౧. దూరసన్తికత్తేకత్తన్తి ఏత్థ ఆసన్నదూరభావో అధిట్ఠానే వుత్తనయేనేవ వేదితబ్బో.

౨౨౯. దసాహం…పే.… పచ్చాసాయ సతి మాసకం నాధిట్ఠితవికప్పితం నిస్సగ్గిం నుప్పాదయతీతి సమ్బన్ధో. దస అహాని సమాహటాని **దసాహం.** సబ్బత్థ అచ్చన్తసంయోగే దుతియా. తత్థ యం దివసం చీవరం ఉప్పన్నం, తస్స యో అరుణో, సో ఉప్పన్నదివసనిస్సితో, తస్మా చీవరుప్పాదదివసేన సద్ధిం ఏకాదసే అరుణుగ్గమనే నిస్సగ్గియం హోతీతి ఆహ ''**దసాహ**''న్తి. **మాసమేకం వాతి** "అనత్థతే కథినే ఏకం పచ్ఛిమకత్తికమాస"న్తి (పారా. ౬౪౯ అత్థతో సమానం) వుత్తత్తా కథినత్థతే పఞ్చ మాసేతి లబ్భతి. కథినం అత్థతం యస్మిం విహారేతి సమాసో. **పారిపూరత్థ**న్తి పారిపూరి అత్థో యస్సాతి విగ్గహో. కిరియావిసేసనం, పారిపూరిప్పయోజనం కత్వాతి అత్థో. **ఊనస్సాతి** యత్తకేన కయిరమానం అధిట్ఠానం చీవరం పహోతి, తత్తకతాభావతో ఊనస్స ఏకాదసమాససత్తమాససఙ్ఖాతే పిట్ఠిసమయే ఉప్పన్నస్స మూలచీవరస్స. **పచ్చాసా సతీతి** "సఙ్ఘాదితో యతో కుతోచి లచ్ఛామీ"తి ఏవం సతియా పచ్చాసాయాతి అత్థో. ఉభయమ్పి య-కారలోపేన నిద్దిట్ఠం. **సతీతి** వా నిపాతో, లిఙ్గవిపల్లాసేన వాహ. ఏత్థ పన బ్యతిరేకవసేన దసాహాతిక్కమనాదీసు నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం వేదితబ్బన్తి.

వికప్పనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౨. నిస్సయనిద్దేసవణ్ణనా

౨౩౦. **బ్యత్తస్సాతి** "కారియ"న్తి కితకయోగే కత్తరి ఛట్ఠీ. **బ్యత్తో** చ నామ "పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా అనిస్సితేన వత్థబ్బం, ఆపత్తిం జానాతి, అనాపత్తిం జానాతి, లహుకం ఆపత్తిం జానాతి, గరుకం ఆపత్తిం జానాతి, ఉభయాని ఖో పనస్స పాతిమోక్ఖాని విత్థారేన స్వాగతాని హోన్తి సువిభత్తాని సుప్పవత్తీని సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో అనుబ్యఞ్జనసో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహి అఙ్గేహి సమన్నాగతేన భిక్ఖునా అనిస్సితేన వత్థబ్బ"న్తి (మహావ. ౧౦౩) ఏవం వుత్తబ్యత్తో చ బహుస్సుతబ్యత్తో చ వేదితబ్బో.

తత్థ **సువిభత్తానీ**తి సుట్ఠు విభత్తాని పదపచ్చాభట్ఠసఙ్కరదోసవిరహితాని. **సుప్పవత్తీనీ**తి పగుణాని వాచుగ్గతాని. **సువినిచ్ఛితాని సుత్తసో**తి ఖన్ధకపరివారతో ఆహరితబ్బసుత్తవసేన సుట్ఠు వినిచ్ఛితాని. **అనుబ్యఞ్జనసో**తి అక్ఖరపదపారిపూరియా సువినిచ్ఛితాని అక్ఖణ్డాని అవిపరీతక్ఖరాని. ఏతేన అట్ఠకథా దీపితా. అట్ఠకథాతో హి ఏస వినిచ్ఛయో హోతీతి. బహుస్సుతబ్యత్తో పన యేన సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన ద్వే మాతికా పగుణా వాచుగ్గతా, పక్ఖదివసేసు ధమ్మసవనత్థాయ సుత్తన్తతో చత్తారో భాణవారా, సమ్పత్తానం పరిసానం పరికథనత్థాయ అన్ధకవిన్దమహారాహులోవాదఅమ్బట్ఠసదిసో ఏకో కథామగ్గో, సఙ్ఘభత్తమఙ్గలామఙ్గలేసు అనుమోదనత్థాయ తిస్సో అనుమోదనా, ఉపోసథప్పవారణాదిజాననత్థం కమ్మాకమ్మవినిచ్ఛయో, సమణధమ్మకరణత్థం సమాధివసేన విపస్సనావసేన వా అరహత్తమగ్గపరియోసానమేకం కమ్మట్ఠానం ఏత్తకం ఉగ్గహితం, స్వాయం వుచ్చతి. **నత్థి నిస్సాయ కారియ**న్తి ఆచరియాదిం నిస్సాయ వాసేన కత్తబ్బం నత్థి. ''**నిస్సయకారియ**''న్తి వా పాఠో, నిస్సయేన కారియన్తి సమాసో. జీవస్స యత్తకో పరిచ్ఛేదో **యావజీవం.**

౨౩౧. తేన నిస్సాయ వసన్తేన ఏవం నిస్సయో గహేతబ్బోతి దస్సేతుం ''**ఏకంస**''న్తిఆది వుత్తం. **ఏకంస**న్తి ఏకో అంసో అస్స చీవరస్సాతి విగ్గహో. కిరియావిసేసనం వా భుమ్మత్థే వా ఉపయోగవచనం, ఏకస్మిం అంసేతి అత్థో. **అఞ్జలి** కరపుటో. **యావతతియకం వదే**తి ఉపసమ్పదాయ సట్ఠివస్సేన సత్తతివస్సేన వాపి బ్యత్తస్స నవకస్స సన్తికే యావతతియకం వచనం కరేయ్య. యావతతియో వారో అస్సాతి కిరియావిసేసనసమాసో. **ఆయస్మతో**తి ఆయస్మన్తం. **వచ్ఛామీ**తి వసామి. ఉపజ్ఝం

గణ్హన్తేనాపి “ఉపజ్ఝాయో మే, భన్తే, హోహీ”తి గహేతబ్బం. తం పన “ఆచరియో”తి ఏత్థ “ఉపజ్ఝాయో”తి వచనం విసేసోతి ఏత్థ వాచాభేదతో న విసుం వుత్తం. న కేవలమేత్థ నిస్సయుపజ్ఝాయగహణే, గామప్పవేసనాదీసుపి ఏవమేవ కత్వా “అహం ఆవుసో”తి వా “భన్తే”తి వా వత్వా “గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామీ”తిఆదినా వత్తబ్బం.

౨౩౨. నిస్సయపటిప్పస్సద్ధిం దస్సేతి **‘‘పక్కన్తే’’**తిఆదినా. **పక్కన్తే**తి ఉపజ్ఝాయే ఆచరియే సద్ధివిహారికే అన్తేవాసికే చ గామాదీసు యత్థ కత్థచి ఆపుచ్ఛిత్వా వా అనాపుచ్ఛిత్వా వా గతే. తేసు యేన కేనచి “అసుకం నామ గామం గచ్ఛామీ”తి వుత్తే తేసుయేవ యేన కేనచి “సాధూ”తి సమ్పటిచ్ఛితేపి తం తం నియమం అతిక్కమిత్వా పక్కన్తేపి అనాపుచ్ఛా పన ఉపచారసీమాతిక్కమేన పక్కన్తేపి నిస్సయో **సమ్మతి** పటిప్పస్సమ్భతి. **పక్ఖసఙ్కన్తే**తి తిత్థియపక్ఖసఙ్కన్తే చాపి విబ్భన్తే చాపి మరణేన చ తఙ్ఖణఞ్ఞేవ పటిప్పస్సమ్భతి. **ఆణత్తి** నామ “పణామేమి త”న్తి వా “మా ఇధ పవిసా”తిఆదికా నిస్సయప్పణామనా. తాయ పణామితేన ఆచరియుపజ్ఝాయా ఖమాపేతబ్బా. అఖమన్తేసు దణ్డకమ్మం కత్వా తస్మిం విహారే మహాథేరే గహేత్వాపి సామన్తవిహారే భిక్ఖూ గహేత్వాపి ఖమాపేతబ్బా. న ఖమన్తి చే, ఆచరియుపజ్ఝాయానం సభాగానం సన్తికే వసితబ్బం. యేన కేనచి కారణేన న సక్కా హోతి తత్ర ఆచరియుపజ్ఝాయానం సభాగానం సన్తికే వసితుం, తంయేవ విహారం ఆగన్త్వా అఞ్ఞస్స సన్తికే నిస్సయం గహేత్వా వసితబ్బం. తత్థ “పఞ్చహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతం సద్ధివిహారికం అప్పణామేన్తో ఉపజ్ఝాయో సాతిసారో హోతి, పణామేన్తో అనతిసారో హోతి. ఉపజ్ఝాయమ్హి నాధిమత్తం పేమం హోతి, నాధిమత్తో పసాదో హోతి, నాధిమత్తా హిరీ హోతి, నాధిమత్తో గారవో హోతి, నాధిమత్తా భావనా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చహఙ్గేహి…పే.… హోతి (మహావ. ౬౮). పఞ్చహి, భిక్ఖవే , అఙ్గేహి సమన్నాగతం అన్తేవాసికం అప్పణామేన్తో ఆచరియో…పే.… హోతీ”తి (మహావ. ౮౧) వుత్తత్తా పన అసమ్మావత్తన్తే అన్తేవాసికసద్ధివిహారికే అప్పణామేన్తా ఆచరియుపజ్ఝాయా దుక్కటం ఆపజ్జన్తీతి వేదితబ్బం. **భావనా**తి మేత్తాభావనా. ఉపజ్ఝాయసమోధానం పన తస్స దస్సనసవనవసేన వేదితబ్బం.

౨౩౩. అలజ్జిన్తి –

> “సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి;
> ఆపత్తిం పరిగూహతి;
> అగతిగమనఞ్చ గచ్ఛతి;
> ఏదిసో వుచ్చతి అలజ్జిపుగ్గలో”తి. (పరి. ౩౫౯) –

ఏవం వుత్తలక్ఖణం అలజ్జిం. నిస్సయం దేన్తేనాపి లజ్జినోయేవ దాతబ్బం. “న భిక్ఖవే అలజ్జీనం నిస్సయో దాతబ్బో. యో దదేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా”తి (మహావ. ౧౨౦) హి వుత్తం. అదిట్ఠపుబ్బస్స కతిపాహం ఆచారం ఉపపరిక్ఖిత్వా దాతబ్బం. **అపుబ్బన్తి** ఏత్థ సమ్బన్ధిసద్దత్తా పుబ్బ-సద్దేన పుబ్బవాసో గహితో, నత్థి పుబ్బో అస్సాతి అపుబ్బం, నవన్తి వుత్తం హోతి. చత్తారి పఞ్చ వా పరిమాణమేతేసన్తి విగ్గహో. ఏత్థ పన పరిమాణ-సద్దసన్నిధానేన సఙ్ఖ్యేయ్యవాచినోపితే సఙ్ఖ్యామత్తవాచినో హోన్తీతి చతుపఞ్చసఙ్ఖ్యాపరిమాణమేవ సఙ్ఖ్యేయ్యమాహ, తస్మా విగ్గహపదత్థేహి భిన్నో అఞ్ఞపదత్థో సమ్భవతీతి సమాసో. వా-సద్దస్స యో వికప్పత్థో, తత్థ చాయం సమాసో, చత్తారి వా పఞ్చ వా, చతుపఞ్చ అహాని, తేసం అహానం సమాహారో **చతుపఞ్చాహం. భిక్ఖుసభాగత**న్తి సమానో భాగో లజ్జితాసఙ్ఖాతో కోట్ఠాసో యేసం, భిక్ఖూహి సభాగా, తేసం భావో **భిక్ఖుసభాగతా,**

తం, పేసలభావన్తి అత్థో. “థేరో లజ్జీ”తి జానన్తేన పన పకతియా నిస్సయదానట్ఠానం గతేన చ తదహేవ గహేతబ్బో, ఏకదివసమ్పి పరిహారో నత్థి. సచే “ఓకాసే అలభన్తే పచ్చూససమయే గహేస్సామీ”తి సయతి, అరుణం ఉగ్గతమ్పి న జానాతి, అనాపత్తి. లద్ధపరిహారేనాపి వసితుం వట్టతీతి.

౨౩౪. “లబ్భతీ”తి కమ్మని నిప్ఫన్నత్తా అవుత్తకత్తాతి **“అద్ధికస్సా”**తిఆదీసు కత్తరి సామివచనం, “అద్ధికేనా” తిఆది వుత్తం హోతి. **“సల్లక్ఖేన్తేనా”**తి పన సరూపేనేవ నిద్దిట్ఠం. **వసితున్తి** వుత్తకమ్మం. భావే హి తుం-పచ్చయో, వాసోతి అత్థో. **యాచితస్సాతి** “గిలానుపట్ఠాకస్స చా”తి ఏత్థ విసేసనం. సచే పన “యాచాహి మ”న్తి వుచ్చమానోపి గిలానో మానేన న యాచతి, గన్తబ్బం. **అరఞ్ఞే వా సల్లక్ఖేన్తేన ఫాసుకన్తి** యత్థ వసన్తస్స పటిలద్ధతరుణసమథవిపస్సనావిసేసభాగితావసేన ఫాసు హోతి, తస్మిం అరఞ్ఞే తాదిసం ఫాసువిహారం సల్లక్ఖేన్తేన ఆరఞ్ఞకేన. దాయకే అసన్తేతి పదచ్ఛేదో. **తావాతి** అవధిమ్హి, అద్ధికాదీహి యావ నిస్సయదాయకో లబ్భతి, తావ, ఆరఞ్ఞకేన పన “పటిరూపే నిస్సయదాయకే సతి నిస్సాయ వసిస్సామీ”తి ఆభోగం కత్వా యావ ఆసాళ్హీపుణ్ణమా, తావాతి అత్థో. “సచే పన ఆసాళ్హీమాసే ఆచరియో నాగచ్ఛతి, యత్థ నిస్సయో లబ్భతి, తత్థ గన్తబ్బం (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౧). అన్తోవస్సే పన నిబద్ధవాసం వసితబ్బం, నిస్సయో చ గహేతబ్బో”తి (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౧) హి **అట్ఠకథాయం** వుత్తం.

అమ్హాకం పన కేచి అన్తేవాసికత్థేరా “న భిక్ఖవే వస్సం న ఉపగన్తబ్బం. యో న ఉపగచ్ఛేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’తి (మహావ॰ ౧౮౬) చ ‘న భిక్ఖవే తదహు వస్సూపనాయికాయ వస్సం అనుపగన్తుకామేన సఞ్చిచ్చ ఆవాసో అతిక్కమితబ్బో. యో అతిక్కమేయ్య, ఆపత్తి దుక్కటస్సా’తి (మహావ॰ ౧౮౬) పాళివచనతో కేనచి కారణేన నిస్సయం అలభమానేనపి న సక్కా అన్తోవస్సే వస్సం అనుపగన్తుం. ‘అన్తోవస్సే పనా’తిఆదీసు పన చ-సద్దో అన్వాచయత్థో, తస్మా తేనాపి వస్సం ఉపగన్తబ్బమేవా”తి వదింసు.

మయం పనేత్థ ఏవమవోచుమ్హా “భగవతా అనుపగమనే దుక్కటం అనన్తరాయికస్సేవ వుత్తం, తేనేవ ‘కేనచి అన్తరాయేన పురిమికం అనుపగతేన పచ్ఛిమికా ఉపగన్తబ్బా’తి **అట్ఠకథాయం** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౮౭) వుత్తం. అన్తరాయో చ నామ అన్తరా వేమజ్ఝే ఏతీతి అన్తరాయో, యో కోచి బాధకప్పచ్చయతాయ అధిప్పేతో వుచ్చతి ‘న లభన్తి పతిరూపం ఉపట్ఠాకం, ఏసేవ అన్తరాయోతి పక్కమితబ్బ’న్తిఆదీసు (మహావ॰ ౨౦౧) వియ, తస్మా బాధకప్పచ్చయతా అధిప్పేతా . నిస్సయాలాభోపి అన్తరాయోత్వేవ విఞ్ఞాయతి. సక్కా హి వత్తుం ‘అన్తరాయో వస్సూపగమో సన్నిస్సయత్తా తరుణసమథవిపస్సనాలాభీనం కతోకాసో వియా’తి. తరుణసమథవిపస్సనాలాభీనమ్పి హి కతోకాసేపి ‘సచే పన ఆసాళ్హీమాసే ఆచరియో నాగచ్ఛతి, యత్థ నిస్సయో లబ్భతి, తత్థ గన్తబ్బ’న్తి దళ్హం కత్వా **అట్ఠకథాయం** (మహావ॰ అట్ఠ॰ ౧౨౧) వుత్తం. అమ్హాకం గరూహి చ **సారత్థదీపనియం** (సారత్థ॰ టీ॰ మహావగ్గ ౩.౧౨౧) ‘ఆచరియం ఆగమేన్తస్సేవ చే వస్సూపనాయికదివసో హోతి, హోతు, గన్తబ్బం తత్థ, యత్థ నిస్సయదాయకం లభతీ’తి వస్సూపనాయికదివసేపి నిస్సయత్థాయ గమనమేవ వుత్తం. అథ చ పన మహాకారుణికోపి భగవా ‘అనుజానామి, భిక్ఖవే, గిలానుపట్ఠాకేన భిక్ఖునా నిస్సయం అలభమానేన యాచియమానేన అనిస్సితకేన వత్థు’న్తి (మహావ॰ ౧౨౧) గిలానవిసయేపి నిస్సయం గరుకం కత్వా పట్ఠపేసి. యం పన అనిస్సయం, తం అనన్తరాయం నిస్సయముత్తకస్స వస్సూపగమనం వియ. అపిచ నావాయ గచ్ఛన్తస్స పన వస్సానే ఆగతేపి నిస్సయం అలభన్తస్స అనాపత్తీతి నావాయ గచ్ఛతోయేవ ఆవేణికా అనాపత్తికతా వుత్తా.

తస్మా నిస్సయాలాభో బాధకప్పచ్చయో వస్సూపగమనస్స, న వస్సూపగమనం నిస్సయస్సాతి అన్తరాయోయేవ నిస్సయాలాభో. తతోయేవ **టీకాయం** 'అన్తేవస్సే పన అనిస్సితేన వత్థుం న వట్టతీ'తి వుత్తం. తస్మాయేవ చ 'అన్తేవస్సే పనా'తిఆదీసు నిస్సయదాయకే సతి నిబద్ధవాసం వసితబ్బఞ్చ నిస్సయో గహేతబ్బో చ హోతీతి గమనకిరియాయ ఖీయమానతావసేన చ-సద్దో సముచ్చయో గహేతబ్బో"తి.

నిస్సయనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౩. కాయబన్ధననిద్దేసవణ్ణనా

౨౩౫. బన్ధీయతి అనేనాతి బన్ధనం, కాయస్స బన్ధనం కాయబన్ధనం, నత్థి కాయబన్ధనమేతస్సాతి **అకాయబన్ధనో. దుక్కట**న్తి సఞ్చిచ్చ వా అసఞ్చిచ్చ వా పవిసేయ్య చే, దుక్కటం. అసతియా గతో యత్థ సరతి, తత్థేవ బన్ధేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **గతో**తి అన్తోగామం గతో. సరిత్వా యావ న బన్ధతి, న తావ పిణ్డాయ చరితబ్బం.

౨౩౬. "**పట్టికా**"తిఆదినా సబ్బసఙ్గాహకం కాయబన్ధనం నిద్దిసతి. **పట్టికా**తి పకతివీతా వా మచ్ఛకణ్టకఖజ్జూరిపత్తవాయిమా వా. సూకరానం అన్తం **సూకరన్తం**. ఇధ పన తంసదిసం వుచ్చతి. చతురస్సం అకత్వా సజ్జితం ముద్దికకాయబన్ధనమ్పి సఙ్గహేత్వా "**ఏకా రజ్జూ**"తి వుత్తం. తం పన రజ్జుకం బన్ధన్తేన ఏకగుణమేవ కత్వా బన్ధితుం వట్టతి, మజ్ఝే భిన్దిత్వా దిగుణం కత్వా బన్ధితుం న వట్టతి. దిగుణం పన అకత్వా సతవారమ్పి పునప్పునం ఆవిజ్ఝిత్వా బన్ధితుం వట్టతి, పామఙ్గసణ్ఠానం పన ఏకమ్పి న వట్టతి . బహురజ్జుకే ఏకతో కత్వా ఏకేన నిరన్తరం వేఠేత్వా కతం "బహురజ్జుక"న్తి న వత్తబ్బం, తం వట్టతి. **తదనులోమికా**తి తేసం పట్టికాసూకరన్తానం ద్విన్నం ద్వే ఇమే యథాక్కమమనులోమికా.

౨౩౭-౮. పట్టికా కీదిసీ వట్టతీతి ఆహ "**మచ్ఛా**"తిఆది. పట్టికా మచ్ఛకణ్టకఖజ్జూరిపత్తా వా మట్ఠా వా లబ్భాతి సమ్బన్ధో. **కణ్టక**-సద్దేన **పత్త**-సద్దేన చ తదాకారో వుచ్చతి, ఉపచారతో హి మచ్ఛానం కణ్టకాకారో చ ఖజ్జూరీనం పత్తాకారో చ ఏతిస్సాతి సమాసో. **మట్ఠా**తి పకతివీతా. **టీకాయం** పన "ఏతే మచ్ఛకణ్టకాదయో మట్ఠా వికారరహితా పట్టికా చ తదన్తోగధాతి అధిప్పాయో"తి వుత్తం. కథం తేసమన్తోగధతా? యతో తానియేవ పట్టికా నామాతి. తథా చ వుత్తం **అట్ఠకథాయం** "పకతివీతా వా మచ్ఛకణ్టకవాయిమా వా పట్టికా వట్టతీ"తి (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౨౭౮). ఏత్థ పన మచ్ఛకణ్టకేయేవ ఖజ్జూరిపత్తం పవిట్ఠం. చతస్సోపి దసా లబ్భాతి సమ్బన్ధో. **చతస్సో**తి ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన వుత్తం, తస్మా తతో ఊనాపి వట్టన్తి. **అన్తే**తి కాయబన్ధనస్స ఉభయన్తే దిగుణసుత్తకం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. గుణో బన్ధనభూతం సుత్తకం గుణసుత్తకం. "గుణో పటలరాసీసు, ఆనిసంసే చ బన్ధనే"తి హి అభిధానప్పదీపికా. ద్విన్నం గుణసుత్తకానం సమాహారో **దిగుణసుత్తకం**. తం దసాముఖస్స థిరభావాయ కోట్టేతుం వట్టతి, న సోభనత్థం. తేనాహ "**మాలాది**"న్తిఆది.

మాలాదిం కక్కటచ్ఛాదిం కుఞ్జరచ్ఛాదిఞ్చ దస్సేత్వా గుణసుత్తకకోట్టితా పట్టికా న కప్పతీతి సమ్బన్ధో. "**మాలాది**"న్తిఆదీసు **ఆది**-సద్దేన తాదిసం యం కిఞ్చి వికారరూపం గయ్హతి. కక్కటానం వియ అచ్ఛీని, తాని ఆదీని యస్సాతి సమాసో. తథా **కుఞ్జరచ్ఛాది**న్తి.

౨౩౯. ఘటకన్తి ఘటకాకారవట్టలేఖారూపం. **మకరముఖాదిన్తి** ఏత్థ **మకరముఖం** నామ మకరముఖసణ్ఠానం . బిన్దు పన ఆగమవసేన వుత్తో. **ఆది**-సద్దేన దేడ్డుభసీసాదివికారరూపం యం కిఞ్చి సఙ్గయ్హతి. **దసాముఖేతి** దసానం ముఖభూతే అన్తే ఏతాని న కప్పన్తీతి సమ్బన్ధో. విధే ఉభన్తే ఘటకా లేఖా అఞ్ఞం చిత్తకఞ్చ న కప్పన్తీతి సమ్బన్ధో. **ఘటకాతి** ఘటకతో. **లేఖాతి** లేఖాయ. పఞ్చమియా లోపో. **విధేతి** కాయబన్ధనస్స పాసన్తే దసామూలే తస్స థిరభావత్థం కత్తబ్బే దన్తవిసాణాదిమయే విధే.

౨౪౦. దేడ్డుభకన్తి ఉదకసప్పసీససదిసం. **మురజన్తి** నానావణ్ణేహి సుత్తేహి మురజవట్టిసణ్ఠానం వేఠేత్వా కతం. **టీకాయం** పన "**మురజన్తి** బహురజ్జుకే ఏకతో సఙ్కడ్ఢిత్వా ఏకాయ రజ్జుయా పలివేఠేత్వా కతరజ్జూ"తి వుత్తం, తం "బహురజ్జుకే ఏకతో కత్వా"తిఆదినా హేట్ఠా వుత్తఅట్ఠకథావచనేన విరుజ్ఝతి. **మద్దవీణన్తి** పామఙ్గసణ్ఠానం. **కలాబుకన్తి** బహురజ్జుకం. తేసం "న కప్పతీ"తి ఇమినా సమ్బన్ధో. **ద్వే మజ్ఝిమాతి** మజ్ఝే భవా మురజమద్దవీణసఙ్ఖాతా ద్వే.

౨౪౧. గణ్ఠియో చాపీతి చీవరస్స గణ్ఠియో చాపి. **తమ్మయాతి** తేహి వేళుఆదీహి నిబ్బత్తా. పసఙ్గేన పనేతం వుత్తన్తి.

కాయబన్ధననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

సుమఙ్గలప్పసాదనియా నామ టీకాయ

పఠమభాణవారవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౪. పథవీనిద్దేసవణ్ణనా

౨౪౨. జాతాజాతాతి దువిధాతి జాతా పథవీ అజాతా పథవీతి పథవీ దువిధాతి అత్థో. ఇమినా జాతపథవిఞ్చ అజాతపథవిఞ్చ దస్సేతి. తాసం విభాగం దస్సేతి "**సుద్ధా**"తిఆదినా. సుద్ధమత్తికపంసుకా చ అదడ్ఢా చ బహుమత్తికపంసుకా చ చాతుమాసాధికోవట్ఠపంసుమత్తికరాసి చ జాతా పథవీతి సమ్బన్ధో. మత్తికా చ పంసు చాతి ద్వన్దో. సుద్ధా అప్పసక్ఖరాదితాయ మత్తికా పంసవో యస్సాతి బాహిరత్థో. **అదడ్ఢాతి** ఉద్ధనపచనాదివసేన తథా తథా అదడ్ఢా. సా పన విసుం నత్థి, సుద్ధమత్తికాదీసు అఞ్ఞతరావ వేదితబ్బా. చత్తారో మాసా, తేహి సహితో అతిరేకో కాలో, తస్మిం ఓవట్ఠోతి సమాసో. **ఓవట్ఠోతి** యేన కేనచి ఉదకేన ఓవట్ఠో. బుధా పన "ఆకాసతో వుట్ఠఉదకేనేవ, న అఞ్ఞత్థ పహరిత్వా పతితబిన్దునా"తి వదన్తి, "ఓవట్ఠో"తి సామఞ్ఞేన వుత్తత్తా చ "పోక్ఖరణియా రిత్తతనుకద్దమో వట్టతి, బహలో తు న వట్టతీ"తి (పాచి॰ అట్ఠ॰ ౮౬) వుత్తత్తా చ "వినయవినిచ్ఛయే సమ్పత్తే గరుకే ఠాతబ్బ"న్తి వినయలక్ఖణతో చ న తం యుజ్జతీతి అమ్హాకం ఖన్తి. పంసుమత్తికానం రాసి పంసుమత్తికరాసి. చతు...పే॰... వట్ఠో పంసుమత్తికరాసి యస్సాతి అఞ్ఞపదత్థో, కమ్మధారయో వా.

౨౪౩. వాలుకా చ దడ్ఢా చ యేభుయ్యసక్ఖరాదిమహీపి చ చాతుమాసోమవట్ఠకో వుత్తరాసి చ దుతియా భూమీతి సమ్బన్ధో సక్ఖరా చ పాసాణా చ మరుమ్బా చ కథలా చ వాలుకా చాతి ద్వన్దో. సుద్ధా సక్ఖర...పే॰... వాలుకా యస్సాతి విగ్గహో. హత్థముట్ఠినా గహేతబ్బప్పమాణా **సక్ఖరా,** తతో ఉపరి **పాసాణా,** కటసక్ఖరా **మరుమ్బా,** కపాలఖణ్డాని **కథలాతి** వేదితబ్బా. **దుతియాతి** అజాతా. **వుత్తరాసీతి** వుత్తో మత్తికపంసురాసి.

౨౪౪. కీదిసీ యేభుయ్యమత్తికాదీతి ఆహ ''**ద్వే భాగా**''తిఆది. **యస్స భూమియాతి** యస్సా భూమియా. **సేసేసుపీతి** యేభుయ్యపంసుయేభుయ్యసక్ఖరయేభుయ్యపాసాణాదీసు.

౨౪౫. ''**పాచిత్తి**''తిఆదినా తత్థ వినిచ్ఛయం దస్సేతి. జాతే జాతసఞ్ఞిస్స ఖణనే పాచిత్తీతి సమ్బన్ధో. **జాతేతి** జాతే భూమిభాగే, లిఙ్గవిపల్లాసో వా, జాతాయాతి వుత్తం హోతి. జాతే ద్వేళ్హస్స విమతిస్స దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. జాతే అజాతసఞ్ఞిస్స అనాపత్తి. తథా ఆణాపనే అనాపత్తీతి యోజనా. **అజాతసఞ్ఞిస్సాతి** అజాతాతి సఞ్ఞా అజాతసఞ్ఞా, సా అస్స అత్థీతి అజాతసఞ్ఞీ, తస్స.

౨౪౬. ఏకాయాణత్తియా ఏకాతి సచే సకిం ఆణత్తో దివసమ్పి ఖణతి, ఆణాపకస్స ఏకా ఏవ ఆపత్తీతి అత్థో. వాచసో ఆపత్తీతి సమ్బన్ధో. **వాచసోతి** విచ్ఛాయం సో, వాచాయ వాచాయాతి అత్థో.

౨౪౭. "ఇమం ఠానం ఖణ వా"తిఆదినా యోజేతబ్బం. "ఏత్థ అగ్గిం జాలేహి వా"తి యోజనా . ''**వత్తు**''న్తి ఇదం "న వట్టతీ"తి ఇమస్స కత్తుపదవచనన్తి అత్థో. అథ వా "ఇమం ఠానం ఖణా"తిఆదిప్పకారో వచనాయ న వట్టతీతి అత్థో. **నియమేత్వాతి** ఇమినా "ఆవాటం ఖణ, కన్దం ఖణా"తిఆదినా అనియమేత్వా వత్తుం వట్టతీతి దీపేతి.

౨౪౮. "ఇమస్స థమ్భస్స ఆవాటం జాన వా, కప్పియం కరోహి వా"తి చ "మత్తికం జాన వా, మత్తికం ఆహర వా, మత్తికం కప్పియం కరోహి వా"తి చ ఏదిసం వచనం వట్టతీతి సమ్బన్ధో. ఏతం వియ దిస్సతీతి **ఏదిసం,** కిం తం? "మత్తికం దేహీ"తిఆదికం ఉపమేయ్యం. "మత్తికం జానా"తిఆదికం పన ఉపమానం, తేసం ఉపమానోపమేయ్యానం యా కప్పియసఙ్ఖాతా సమానధమ్మతా, సా ఉపమా. తథా చ వుత్తం అమ్హేహి **సుబోధాలఙ్కారే** "ఉపమానోపమేయ్యానం, సధమ్మత్తం సియోపమా"తి. అఞ్ఞథా ఉపమానభూతఅక్ఖరావళిసదిసీయేవ, అక్ఖరావళి ఉపమేయ్యం సియా. వాక్యే వియ-సద్దోయేవ పన ఉపమానం జోతేతీతి వేదితబ్బం.

౨౪౯. పథవియా అసమ్బద్ధం సుక్ఖకద్దమఆదికఞ్చ తనుకం ఉస్సిఞ్చనీయకద్దమఞ్చ కోపేతుం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **కద్దమఆదికన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన ఉదకేన గతట్ఠానే ఉదకపప్పటకో నామ హోతి, యం వాతప్పహారేన చలతి, తం సఙ్గణ్హాతి. **ఉస్సిఞ్చనీయకద్దమన్తి** ఘటేహి ఉస్సిఞ్చితుం సక్కుణేయ్యకద్దమం.

౨౫౦. "చాతుమాసాధికోవట్ఠం గణ్డుప్పాద"న్తిఆదినా సమ్బన్ధితబ్బం. గణ్డం పథవియా గణ్డసదిసం మత్తికరాసిం ఉప్పాదేన్తీతి **గణ్డుప్పాదా**. ఇధ పన తేహి ఉట్ఠాపితో గూథో "గణ్డుప్పాద"న్తి నిద్దిట్ఠో. పోత్థకేసు పన "గణ్డుప్పాదో"తి పాఠో దిస్సతి. తం "న కోపయే"తి ఏత్థ కమ్మేన భవితబ్బన్తి న యుజ్జతి. **మూసికుక్కిరన్తి** మూసికానం ఉక్కిరో ఖణిత్వా బహి కతం పంసురాసి మూసికుక్కిరోతి. **లేడ్డాదిన్తి** ఏత్థ **లేడ్డు**న్తి కసితట్ఠానే నఙ్గలచ్ఛిన్నమత్తికాపిణ్డం. **ఆది**-సద్దేన గావీనం ఖురచ్ఛిన్నం కద్దమం సఙ్గణ్హాతి.

౨౫౧-౨. ఉదకసన్తికే పతితే వాపిఆదీనం కూలే చ పాసాణే లగ్గే రజే చ నవసోణ్డియా పతితే రజే చ అబ్భోకాసుట్ఠితే వమ్మికే చ మత్తికాకుట్టే చ తథాతి సమ్బన్ధో. **తథాతి** ఇమినా కూలాదికే చాతుమాసాధికోవట్ఠం వా సబ్బం న కోపయేతి ఇదం అతిదిసతి. ఇట్ఠకకుట్టకో వట్టతీతి ఆహ ''**యేభుయ్యా**''తిఆది. యేభుయ్యేన కథలా ఏత్థాతి **యేభుయ్యకథలా,** భూమి , తిట్ఠతి

ఏత్థాతి **ఠానం** , యేభుయ్యకథలాయ ఠానం, తస్మిం. ఇట్ఠకకుట్టకో యేభుయ్యకథలా వియ హోతీతి అధిప్పాయో. కుట్టకం కోపేన్తస్స అనాపత్తీతి అధిప్పాయో. ఇట్ఠకాయ కతో కుట్టకోతి సమాసో.

౭౦౩-౫. సఞ్చాలేత్వా భూమిం వికోపయం ధమ్మాదిం గణ్హితుం వాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **వికోపయ**న్తి కరణత్థే పచ్చత్తవచనం, వికోపయతాతి అత్థో. అఞ్ఞథా కథమేత్థ పఠమాపసఙ్గో. పఠమా హి “భవ”న్తి వుత్తే సియా, న చ “గణ్హితు”న్తిఆదీసు తుం-పచ్చయేహి వుత్తో కోచి అత్థి, యదా భావే తుం-పచ్చయో, తదా న కిఞ్చి వుత్తం హోతీతి, “న కప్పతీ”తి పధానకిరియాయపి హేట్ఠా వుత్తనయేన కత్తా అఞ్ఞోయేవాతి ఏవం సబ్బత్థ. తతియత్థే తు సతి ఇతో చితో సఞ్చాలేత్వా భూమిం వికోపయతా ధమ్మాదిం గణ్హితుం న కప్పతీతి అతీవ యుజ్జతి. **ధారాయా**తి పస్సావధారాయ. విసమం సమం కాతుం సమ్ముఞ్జనీహి ఘంసితుం వాతి యోజనా. **విసమ**న్తి విసమట్ఠానం. “పదం దస్సేస్సామీ”తి భూమిం భిన్దన్తో చఙ్కమితుం వాతి సమ్బన్ధో. **భిన్దన్తో**తి భిన్దతా. కణ్డురోగీ వా తటాదీసు అఙ్గపచ్చఙ్గం ఘంసితున్తి యోజనా. **కణ్డురోగీ**తి కణ్డురోగినా. **చ**-సద్దో అవధారణే.

౭౦౬-౭. సుద్ధచిత్తస్సాతి పథవిభేదాధిప్పాయవిరహేన పరిసుద్ధచిత్తస్స.

౭౦౮. అగ్గిస్స అనుపాదానే కపాలే వా అనుపాదానాయ ఇట్ఠకాయ వా అగ్గిం పాతేతుం వా అవసే సతి భూమియం పాతేతుం వా లబ్భతేతి సమ్బన్ధో. **ఉపాదానం** ఇన్ధనం, న ఉపాదానం **అనుపాదానం,** తస్మిం. వసో పభుత్తం. “వసో పభుత్తే ఆయత్తే”తి హి నిఘణ్డు. న వసో **అవసో,** తస్మిం అపభుత్తేతి అత్థో. పతితట్ఠానేయేవ ఉపాదానం దత్వా అగ్గిం కాతుం వట్టతి. సుక్ఖఖాణుకసుక్ఖరుక్ఖాదీసు చ అగ్గిం దాతుం న వట్టతి. సచే పన “పథవిం అప్పత్తమేవ నిబ్బాపేత్వా గమిస్సామీ”తి దేతి, వట్టతి, పచ్ఛా నిబ్బాపేతుం న సక్కోతి, అవిసయత్తా అనాపత్తి. “భూమియం పాతేహీ”తి ఏవమ్పి వత్తుం న వట్టతీతి.

పథవీనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౫. పరిక్ఖారనిద్దేసవణ్ణనా

౭౦౯-౮౦. ఛత్తే అన్తో బహి చ పఞ్చవణ్ణేహి సుత్తేహి సిబ్బితుఞ్చ పణ్ణే గిరికూటఅడ్ఢచన్దాదిం ఛిన్దితుఞ్చ న వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **ఛత్తే**తి తాలపణ్ణే ఛత్తే. **గిరికూటం** నామ మకరదన్తకం, **ఆది**-సద్దేన తాదిసం అఞ్ఞం వికారరూపం సఙ్గహితం. **ఘటక**న్తి గేహత్థమ్భేసు వియ కయిరమానం ఘటకం. **దణ్డే**తి ఛత్తదణ్డే. **లేఖా**తి తహిం తహిం దిన్నా లేఖా. **సాదిస**న్తి దీఘేన నిద్దిట్ఠం. **బున్దమ్హి** మూలే.

౭౮౧. థిరత్థం ఛత్తే ఏకవణ్ణేన సిబ్బితుం వా పఞ్జరం వినన్ధితుం వా వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **సిబ్బితు**న్తి అన్తో బహి చ సిబ్బితుం. **ఏకవణ్ణేనా**తి నీలాదినా ఏకవణ్ణేన. **పఞ్జర**న్తి ఛత్తదణ్డగాహకసలాకపఞ్జరం. **థిరత్థ**న్తి ఇమినా న వణ్ణమట్ఠత్థాయాతి దస్సేతి. బన్ధితుం దణ్డే లేఖా వట్టతీతి సమ్బన్ధో. **బన్ధితు**న్తి వాతప్పహారేన అచలనత్థం ఛత్తమణ్డలికం రజ్జుకేహి గహేత్వా బన్ధనత్థాయ. **లేఖావా**తి వలయమివ ఉక్కిరిత్వా కతా లేఖా ఏవ. **వట్టతీ**తి యదిపి న బన్ధతి, రజ్జుకేహి బన్ధితుం యుత్తట్ఠానత్తా వట్టతి.

౨౬౨. చీవరే అన్తే వాపి పట్టముఖే వాపి వేణిపి వా సఙ్ఖలికాపి వా అఞ్ఞం సూచివికారం వా పాళికణ్ణికఆదికం కప్పబిన్దువికారమ్పి వా న చ కప్పతీతి సమ్బన్ధో. **అన్తే**తి చీవరపరియన్తే, అనువాతేతి వుత్తం హోతి. **పట్టముఖే**తి పట్టకోటియం, ద్విన్నం పట్టానం సఙ్ఘటితట్ఠానం సన్ధాయేతం వుత్తం. **వేణీ**తి వరకసీసాకారేన సిబ్బనం. **సఙ్ఖలికా**తి బిళాలబన్ధనాకారేన సిబ్బనం. **అఞ్ఞం సూచివికారం వా**తి చీవరమణ్డనత్థాయ కయిరమానం అఞ్ఞం యం కిఞ్చి సూచికమ్మవికారం వా. **టీకాయం** పన "సతపదిసదిసం అఞ్ఞం వా సూచివికారం న కప్పతీ"తి సామఞ్ఞేన వుత్తం. "చీవరమణ్డనత్థాయ నానాసుత్తకేహి సతపదిసదిసం సిబ్బన్తా ఆగన్తుకపట్టం ఠపేన్తి, అఞ్ఞమ్పి యం కిఞ్చి సూచికమ్మవికారం కరోన్తి, సబ్బం న వట్టతీ"తి **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా పన నానావణ్ణేహి వా హోతు, ఏకవణ్ణేన వా హోతు, చీవరమణ్డనత్థాయ సంసిబ్బన్తానం సూచికమ్మవికారం సన్ధాయ వుత్తన్తి చీవరేసు ఫాలితట్ఠానస్స థిరభావత్థం సతపదిసదిసమ్పి సిబ్బితుం వట్టతీతి అమ్హాకం ఖన్తి. **పాళి**-సద్దేన, **కణ్ణిక**-సద్దేన చ కప్ప-సద్దలోపేన వా ఉపచారేన వా పాళికప్పాదయోవ గహితా. పాళి చ కణ్ణికా చ పాళికణ్ణికాయో, తా ఆది యస్స అఞ్ఞస్స తాదిసస్సాతి విగ్గహో. తత్థ నీలావళిఆదిసణ్ఠానాయ బిన్దుపన్తియా యథా సోభతి, తథా కయిరమానో పాళికప్పో. తథేవ బిన్దుసమూహే కత్థచి దస్సేత్వా కయిరమానో కణ్ణికకప్పో.

౨౬౩. **గణ్ఠిపాసకపట్టా**తి గణ్ఠినో చ పాసకస్స చ పతిట్ఠానట్ఠానే ఠపేతబ్బా పట్టా. **వట్టతీ**తి ఏత్థ "గణ్ఠిపాసకా"తి కత్వా "చతుకోణావ వట్టన్తీ"తి అత్థతో వచనం విపల్లాసేత్వా యోజేతబ్బం. **అగ్ఘియ**న్తి చేతియసణ్ఠానేన సిబ్బనం. మూలే చ అగ్గే చ ఏకసదిసం కత్వా ముగ్గరాకారేన సిబ్బనం **ముగ్గరో. వికార**న్తి వికారో, లిఙ్గవిపల్లాసేన వుత్తం. **ఏత్థా**తి గణ్ఠిపాసకపట్టేసు.

౨౬౪. **కోణసుత్తా**తి నపుంసకనిద్దేసో, గణ్ఠిపాసకపట్టానం కోణేహి నీహటసుత్తకోటియో. **పీళకా**తి తానియేవ నివత్తేత్వా పీళకాకారేన కతాని. **దువిఞ్ఞేయ్యావా**తి తేసం అన్తేసు ఏకవారం గణ్ఠికరణేన వా పున నివత్తేత్వా సిబ్బనేన వా దువిఞ్ఞేయ్యా ఏవ. **గన్ధం తేలం వా**తి గన్ధం వా తేలం వా. కఞ్చికపిట్ఠఖలికఆదీనిపి వట్టన్తి.

౨౬౫. **మణినా**తి మసారగల్లాదిపాసాణేన. **న చ ఘట్టేయ్యా**తి నేవ ఘట్టేయ్య. **అఞ్ఞేన వా**తి ముగ్గరముసలాదినా. అంసబద్ధకకాయబన్ధనాని పన తథా కాతుం వట్టతి. **దోణియం కత్వా న చ ఘంసేయ్యా**తి పక్కరజనాకిరణదోణియం ఠపేత్వా భూమియం జణ్ణుకాని నిహన్త్వా ఇతో చితో చ ఆవిజ్ఝిత్వా నేవ ఘంసేయ్యాతి అత్థో.

౨౬౬-౭. **కణ్ణకోణకసుత్తానీ**తి చీవరరజనకాలే లగ్గనత్థాయ అనువాతే చతూసు కోణేసు చ పాసకం కత్వా బన్ధితాని సుత్తాని, యాని "అనుజానామి, భిక్ఖవే, కణ్ణసుత్తక"న్తి (మహావ. ౩౪౪) ఏవం అనుఞ్ఞాతాని. కణ్ణసఙ్ఖాతా కోణా కణ్ణకోణకా, తేసు సుత్తాని. గణ్ఠికపాసకపట్టేసు పన కణ్ణకోణకసుత్తానం దువిఞ్ఞేయ్యానమేవ కప్పియతా హేట్ఠా వుత్తాతి చీవరే రత్తేయేవ తేసం ఛిన్దితబ్బతా నత్థి, కణ్ణకోణకసుత్తానం ఛిన్దితబ్బతాయ వుత్తత్తా అనువాతేహి నిక్ఖమితసుత్తానిపి ఛిన్దితబ్బానీతి వేదితబ్బం. ధమ్మకరణే ఛత్తవట్టియం లేఖం ఠపేత్వా లేఖా న వట్టతీతి యోజనా. **ఛత్తవట్టియ**న్తి ఛత్తస్స ముఖవట్టియం. **లేఖా**తి ఉపరి వా హేట్ఠా వా కుచ్ఛియం వా అఞ్ఞా లేఖా. కుఞ్చికాయ చ పిప్ఫలే చ మణికా చ పీళకా చ న వట్టన్తీతి సమ్బన్ధో. **మణికా**తి ఏకా వట్టమణి. **పీళకా**తి సాసపమత్తికా ముత్తరాజిసదిసా బహువట్టలేఖా. **దణ్డమ్హీ**తి పిప్ఫలదణ్డకే.

౨౬౮-౯. అరణియం మాలాది చ పత్తమణ్డలే భిత్తికమ్మఞ్చ న వట్టతీతి సమ్బన్ధితబ్బం. **అరణియ**న్తి ఉత్తరారణి అధరారణి అరణిధనుకఞ్చ సామఞ్ఞేన గహితం. **పత్తమణ్డలే**తి తిపుసీసాదిమయే పత్తమణ్డలే. ఏత్థ పన మకరదణ్డకం వట్టతి. **హేట్ఠా**తి కత్తరయట్ఠియా హేట్ఠా. **ఉద్ధ**న్తి తస్సాయేవ ఉపరి.

౨౭౦-౩. సమ్ముఞ్జనిమ్పీతి సమ్ముఞ్జనియా లిఙ్గవిపల్లాసో. **అవారితన్తి** ఇత్థిరూపం పన వారితం. **సోవణ్ణమయమ్పీతి** సువణ్ణమయమ్పి. **విసాణనాళి** నామ విసాణమయా నాళి. ఏత్థ పన అవుత్తానిపి యాని కానిచి ఆరకణ్టకదన్తకట్ఠఛేదనపానీయఘటపానీయఉళుఙ్కచుణ్ణభాజనాదీని వుత్తానం అనులోమానీతి వేదితబ్బాని. యో పనేత్థ వినయఞ్ఞూ తాదిసం పరిక్ఖారం దిస్వా ఛిన్దేయ్య వా ఛిన్దాపేయ్య వా, అనుపవజ్జో సోతి వేదితబ్బన్తి.

పరిక్ఖారనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౬. భేసజ్జనిద్దేసవణ్ణనా

౨౭౪-౫. జనస్స భేసజ్జం కాతుం దాతుం వత్తుఞ్చ న లబ్భతీతి సమ్బన్ధియం. **లబ్భతీతి** ఏత్థ "భిక్ఖునా"తి కత్తా "**భేసజ్జ**"న్తి వుత్తకమ్మం. నను చ **కాతు**న్తి భావసాధనత్తా తస్స అవుత్తకమ్మేనాపి భవితబ్బం భావే విహితకితకప్పచ్చయానం పయోగే కమ్మకారకస్సాపి ఇచ్ఛితబ్బత్తాతి? సచ్చం, తథాపి పధానభూతకమ్మసత్తియా అభిధానే సతి అప్పధానకితకకిరియాభిసమ్బన్ధేన గుణీభూతా కమ్మసత్తి అభిహితా వియ విఞ్ఞాయతి. తథా చ వుత్తం అమ్హేహి **యోగవినిచ్ఛయే** "పధానానుయాయితాయ జనవోహారాయ పధానసత్యాభిధానే గుణసత్తి అభిహితా వియ పకాసతీ"తి. **జనస్సాతి** ఆగతాగతజనస్స. సహధమ్మీనఞ్చ పితూనఞ్చ తదుపట్ఠాకభిక్ఖునిస్సితభణ్డూనఞ్చ వేయ్యావచ్చకరస్స చ భిక్ఖాచరియవిఞ్ఞత్తిసకేహి భేసజ్జకరణం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో . తత్థ **సహధమ్మిన**న్తి సహ చరితబ్బో ధమ్మో సీలసద్ధాపఞ్ఞాసఙ్ఖాతో సహధమ్మో, సో ఏతేసమత్థీతి సహధమ్మినో, భిక్ఖు భిక్ఖునీ సిక్ఖమానా సామణేరో సామణేరీతి పఞ్చ, తేసం. పితా చ మాతా చ **పితరో** ఏకసేసనయేన, ఉభిన్నం సామఞ్ఞనిద్దేసో వా, తేసం. **భిక్ఖునిస్సితో** నామ యో విహారే సబ్బకమ్మాని కరోన్తో భిక్ఖుం నిస్సాయ వసతి. **భణ్డు** నామ యో పబ్బజ్జాపేక్ఖో యావ పత్తచీవరం పటియాదియతి, తావ విహారే వసతి, సో పణ్డుపలాసో. **వేయ్యావచ్చకరస్సాతి** అత్తనో ఉపట్ఠాకస్స. ఏతేసు పన మాతాపితరో సచే రజ్జేపి ఠితా పచ్చాసీసన్తి, అకాతుం న వట్టతి. మాతరం అనామసన్తేన సబ్బం పరికమ్మం కాతబ్బం. పితా పన సహత్థేన నహాపనసమ్బాహనాదీని కత్వా ఉపట్ఠాతబ్బో.

౨౭౬. పితా చ మాతా చ భాతా చ భగినీ చాతి ద్వన్ద్వో పితా…పే… భగినియో. మహన్తో చ చూళో చ, మహాచూళా చ తే పితా…పే… భగినియో చాతి కమ్మధారయో. తా ఆది యేసన్తేతి అఞ్ఞపదత్థో. మహాచూళ-సద్దా పితాది-సద్దేహి పచ్చేకం యోజేతబ్బా "మహాపితునో చూళపితునో"తిఆదినా. **ఆది**-సద్దేన పనేత్థ పితుచ్ఛా మాతులో, తేసం దసన్నమ్పి యావ సత్తమా కులపరివట్టా పుత్తపరమ్పరఞ్చ సఙ్గణ్హాతి. తేసం సకే భేసజ్జకరణం లబ్భన్తి యోజనా. తేసం మహాపితాదీనం సన్తకే సతి తేన భేసజ్జకరణం లబ్భతీతి అత్థో. **నాతి** నత్థి చే. **అత్తనియేతి** భిక్ఖునో అత్తనో సన్తకే సతీతి అత్థో. **దాతబ్బం తావకాలికన్తి** తావకాలికం కత్వా దాతబ్బన్తి అత్థో. తే పన సచే పటిదేన్తి, గహేతబ్బం, నో చే దేన్తి, న చోదేతబ్బా. యావ తస్స దానం, తావ కాలో అస్సాతి **తావకాలికం**. ణికో సమాసన్తే.

౨౭౭. భేసజ్జకరణాదీతి ఆది-సద్దేన అనామట్ఠపిణ్డదానాదీనం గహణం, **హి**-సద్దో హేతుమ్హి, హి యస్మా ఏతేసు కులదూసనాదయో న రుహన్తి, తస్మా తేసం భేసజ్జకరణం లబ్భం, అత్తనియే చ సతి దాతబ్బన్తి ఏవమేత్థ అత్థో దట్ఠబ్బో. **న రూహతీతి** న రోహతి నప్పవత్తతి న హోతి, ఆపత్తిం న జనేతీతి అధిప్పాయో. తేసం అత్థాయ ఞాతిసామణేరేహి వా భేసజ్జం ఆహరాపేతబ్బం, అత్తనో అత్థాయ వా ఆహరాపేత్వా దాతబ్బం. తేహిపి "ఉపజ్ఝాయాదీనం ఆహరిస్సామా"తి వత్తసీసేన ఆహరితబ్బం. సచే అఞ్ఞోపి యే గిలానా హుత్వా విహారం పవిసన్తి, తేసం సబ్బేసమ్పి అపచ్చాసీసన్తేన భేసజ్జం కాతబ్బం.

సద్ధం కులం హోతి భిక్ఖుసఙ్ఘస్స మాతాపితుట్ఠానీయం, తత్ర చే కోచి గిలానో హోతి, తస్సత్థాయ “భన్తే, ఇత్థన్నామస్స రోగస్స కిం భేసజ్జం కరోన్తీ”తి కప్పియం కత్వా పుచ్ఛన్తి, ఇదఞ్చిదఞ్చ గహేత్వా కరోన్తీతి వట్టతి, భిక్ఖూహి అఞ్ఞమఞ్ఞం వా కథా కాతబ్బా.

౨౭౮. ఛన్నం మాతాదీనఞ్చ దామరికచోరస్స ఇస్సరియస్స అనామట్ఠో పిణ్డపాతో దాతుం అవారితోతి యోజేతబ్బం. **ఛన్న**న్తి మాతాదీనం ఛన్నం మజ్ఝే. **మాతాదీన**న్తి భిక్ఖునిస్సితం ఠపేత్వా అవసేసానం పఞ్చన్నం మాతాదీనం. “ఛన్న”న్తి పన యోజనాయ అట్ఠకథాయ విరుజ్ఝతి. తత్థ హి “మాతాపితూన”న్తిఆదినా భిక్ఖునిస్సితం ఓహాయ సత్తేవ వుత్తా. **ఆచరియబుద్ధదత్తత్థేరేన** చ తథేవ వుత్తం –

> “అనామట్ఠోపి దాతబ్బో, పిణ్డపాతో విజానతా;
> ద్విన్నం మాతాపితూనమ్పి, తదుపట్ఠాయకస్స చ.
>
> “ఇస్సరస్సాపి దాతబ్బో, చోరదామరికస్స చ;
> భణ్డుకస్సత్తనో చేవ, వేయ్యావచ్చకరస్సపీ”తి. (వినయ వి॰ ౪౭౩-౪౭౪);

దామరికచోరస్సాతి రజ్జం పత్థయమానస్స పాకటచోరస్స. **అనామట్ఠో**తి అపబ్బజితస్స హత్థతో లద్ధా అత్తనా అఞ్ఞేన వా పబ్బజితేన అగ్గహితఅగ్గో, అయం అనామట్ఠపిణ్డపాతో. పటిసన్థారో “విహారప్పత్తం ఆగన్తుకం వా దలిద్దాదిం వా దిస్వా ‘పానీయం పివా’తి దాతబ్బం, పాదమక్ఖనతేలం దాతబ్బం, కాలే ఆగతస్స యాగుభత్తం, వికాలే ఆగతస్స సచే తణ్డులా అత్థి, తణ్డులా దాతబ్బా, సయనట్ఠానం దాతబ్బం, చోరానం పన సఙ్ఘికమ్పిదాతబ్బ”న్తి వుత్తో. అవసేసపటిసన్థారో పన అపచ్చాసీసన్తేన కాతబ్బో. తథా ధమ్మపటిసన్థారోపి యస్స కస్సచి దాతబ్బోవ.

౨౭౯. తేసన్తి అఞ్ఞాతకాదీనం గిహీనం. **కయిరా**తి “భణథా”తి వుత్తే కరేయ్య. “న కరోమా”తి వుత్తే సచే విప్పటిసారినో భవిస్సన్తి, కాతబ్బం. **నత్తనో**తి అత్తనో సుత్తోదకేహి న కయిరాతి యోజనీయం. ఏవం సామఞ్ఞేన పరిత్తే పటిపజ్జనవిధిం దస్సేత్వా ఇదాని ఆటానాటియపరిత్తే పటిపజ్జితబ్బవిధిం దస్సేతుం **“భణితబ్బ”**న్తిఆదిమాహ. **భణాపేన్తే**తి “భణథా”తి అజ్ఝేసనపుబ్బకం పయోజేన్తే. **పరిత్తం సాసనోగధ**న్తి పఠమమేవ ఆటానాటియసుత్తం అభణిత్వా సాసనపరియాపన్నం మేత్తసుత్తం ధజగ్గసుత్తం రతనసుత్తన్తి ఇమాని సుత్తాని సత్తాహం భణిత్వా యథాపరికమ్మం పరిత్తం ఆటానాటియపరిత్తం భణితబ్బన్తి యోజనా.

౨౮౦. “ఆగన్త్వా సీలం దేతు, ధమ్మం పరిత్తఞ్చ భాసతూ”తి కేనచి పేసితో గన్త్వా సీలం వా దాతుం ధమ్మం పరిత్తం వా వత్తుం లబ్భతీతి సమ్బన్ధో.

భేసజ్జనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౭. ఉగ్గహనిద్దేసవణ్ణనా

౨౮౧. పుగ్గల-సద్దమత్తే పయుత్తే అత్తనోపి గహణసమ్భవో సియాతి బ్యభిచారత్థం **అఞ్ఞ**-సద్దప్పయోగో. సతి సమ్భవే బ్యభిచారే విసేసనం సాత్థకం హోతీతి. **దసభేదమ్పి రతన**న్తి “ముత్తా మణి వేళురియో సఙ్ఖో సిలా పవాళం రజతం జాతరూపం

లోహితఙ్కో మసారగల్ల’’న్తి (పాచి॰ ౫౦౬) ఏవం వుత్తం దసభేదమ్పి రతనం. **ఉగ్గణ్హన్తస్సా**తి గణ్హన్తస్స సమ్పటిచ్ఛన్తస్స.

౨౮౨-౩. తేసు అత్తత్థం ఉగ్గణ్హన్తస్స ద్వీసు నిస్సగ్గీతి సమ్బన్ధో. **తేసూ**తి తేసు దససు మజ్ఝే. **ద్వీసూ**తి రజతజాతరూపసఙ్ఖాతేసు ద్వీసు నిస్సగ్గియవత్థూసు. **అత్తత్థ**న్తి ఇమినా నవకమ్మాదీనం పఞ్చన్నం అత్థాయ దుక్కటన్తి దీపేతి. **సేసేసు దుక్కట**న్తి అవసేసేసు అట్ఠసు సబ్బేసమ్పి అత్థాయ ఉగ్గణ్హన్తస్స దుక్కటన్తి అత్థో. గణఞ్చ సఙ్ఘఞ్చ పుగ్గలఞ్చ అనామసిత్వా ‘‘చేతియస్స నవకమ్మస్స దమ్మీ’’తి వుత్తే చ న పటిక్ఖిపేతి సమ్బన్ధనీయం. **న పటిక్ఖిపే**తి ఇమినా సఙ్ఘాదిం ఆమసిత్వా వుత్తే పటిక్ఖిపనం దీపేతి. పటిక్ఖిత్తే ‘‘కప్పియకారకానం వా హత్థే భవిస్సతి, మమ పురిసానం మయ్హమేవ వా హత్థే భవిస్సతి, కేవలం తుమ్హే పచ్చయే పరిభుఞ్జథా’’తి వదతి, వట్టతి. చతుపచ్చయత్థాయ చ దిన్నం యేన యేన అత్థో హోతి, తదత్థం ఉపనేతబ్బం. తేసం చీవరత్థాయ దిన్నం చీవరేయేవ ఉపనేతబ్బం. సచే చీవరేన తాదిసో అత్థో నత్థి, పిణ్డపాతాదీహి సఙ్ఘో కిలమతి, సఙ్ఘసుట్ఠుతాయ అపలోకేత్వా తదత్థాయపి ఉపనేతబ్బం. ఏస నయో పిణ్డపాతగిలానపచ్చయత్థాయ దిన్నేపి. సేనాసనత్థాయ దిన్నం పన గరుభణ్డత్తా తత్థేవ ఉపనేతబ్బం, సేనాసనేసు నస్సన్తేసు జగ్గనత్థం మూలచ్ఛేజ్జం అకత్వా అవిస్సజ్జేత్వా యాపనమత్తం పరిభుఞ్జితబ్బం.

౨౮౪. ఖేత్తాదీనం కేసఞ్చి దుక్కటవత్థూనం సమ్పటిచ్ఛనూపాయం దస్సేతుం ‘‘**ఖేత్త**’’న్తిఆది వుత్తం. తత్థ **ఖేత్త**న్తి పుబ్బణ్ణవిరుహనట్ఠానం. **వత్థు**న్తి అపరణ్ణఉచ్ఛుఫలాదీనం విరుహనట్ఠానం. **దాసపస్వాదిక**న్తి దాసపసుపుప్ఫారామఫలారామాదికం. పటిక్ఖిపిత్వా కప్పియేన కమేన చ గణ్హేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **కప్పియేన కమేన చా**తి ఏత్థ **కమ**-సద్దో వోహారప్పటిపాటివచనో, తస్మా పరేసం అత్తనో చ కప్పియవోహారక్కమేనేవాతి అత్థో.

నో చ **ఖేత్తవత్థూ**సు తావ ‘‘చత్తారో పచ్చయే పరిభుఞ్జథా’’తి వా ‘‘కప్పియకారకానం హత్థే భవిస్సతీ’’తి వా ‘‘సఙ్ఘో కప్పియభణ్డం భుఞ్జతూ’’తి వా ‘‘సీమం దేమా’’తి వా పరేహి వుత్తో, ‘‘సాధు, ఉపాసక మిగపక్ఖినో ఏత్థ నిబ్భయా సుఖేన జీవిస్సన్తీ’’తి అత్తనా వా తళాకే యథావుత్తేనేవ ‘‘ఉదకం పరిభుఞ్జిస్సన్తి, భణ్డకం ధోవిస్సన్తి, మిగపక్ఖినో పివిస్సన్తీ’’తి పరేహి వా ‘‘సాధు, ఉపాసక, సఙ్ఘో పానీయం పివిస్సతీ’’తిఆదినా అత్తనా వా **దాసే** ‘‘ఆరామికం దమ్మి, వేయ్యావచ్చకరం దమ్మి, కప్పియకారకం దమ్మీ’’తి వా **పసూసు** ‘‘పఞ్చగోరసపరిభోగత్థాయ దమ్మీ’’తి **ఆరామే** ‘‘వనం దమ్మీ’’తి ఏవమాదినా వుత్తో వేదితబ్బో. సచే పన కోచి అబ్యత్తో అకప్పియవోహారేన ఖేత్తాదిం పటిగ్గణ్హాతి వా కారేతి వా, తం భిక్ఖూహి న పరిభుఞ్జితబ్బం, తం నిస్సాయ లద్ధం కప్పియభణ్డమ్పి అకప్పియమేవ. అబ్యత్తేన పన లజ్జీభిక్ఖునా కారాపితేసు కిఞ్చాపి పటిగ్గహణం కప్పియం, భిక్ఖుస్స పయోగపచ్చయా ఉప్పన్నేన మిస్సత్తా విసగతపిణ్డపాతో వియ, అకప్పియమంసభోజనం వియ చ దుబ్బినిబ్భోగం హోతి, సబ్బేసం అకప్పియమేవ.

౨౮౫-౬. నవ...పే॰... కిరియా చ అనపే మత్తికుద్ధారణఞ్చ బన్ధో చ ఆళియా థిరకారో చ అనపే కేదారే అతిరేకభాగగ్గహణఞ్చ నవే చ అపరిచ్ఛిన్నభాగే సస్సే ‘‘ఏత్తకే దేథా’’తి కహాపణుట్ఠాపనఞ్చాతి సబ్బేసమ్పి అకప్పియన్తి సమ్బన్ధో. మాతికా చ కేదారో చ తళాకో చాతి ద్వన్దో మాతిక...పే॰... తళాకా. తేసం కిరియాతి సమాసో. **అనపే**తి చతుపచ్చయవసేన పటిగ్గహితే పురాణతళాకే. ఉదకవసేన పటిగ్గహితే పన సుద్ధచిత్తానం వట్టతి. **బన్ధో**తి పాళియా బన్ధో. పోరాణకేదారే నియమితపకతిభాగత్తా ఆహ ‘‘**అనపే**’’తి. **అపరిచ్ఛిన్నభాగే**తి ‘‘ఏత్తకే భూమిభాగే ఏత్తకో భాగో దాతబ్బో’’తి ఏవం అపరిచ్ఛిన్నభాగే.

౨౮౭-౯. "కస వప్ప" ఇచ్చాదిం అవత్వా చ "ఏత్తకాయ భూమియా ఏత్తకో భాగో దేయ్యో"తి భూమిం వా పతిట్ఠాపేతి, తస్సేవేతమకప్పియన్తి సమ్బన్ధో. **చ**-సద్దో అవధారణే. **పతిట్ఠాపేతీ**తి యో భిక్ఖు పతిట్ఠాపేతి. **తస్సేవా**తి తస్స పతిట్ఠాపకభిక్ఖుస్సేవ. **ఏత**న్తి పతిట్ఠాపితభూమితో లద్ధధఞ్ఞం "ఏత్తకే భూమిభాగే సస్సం కతం, ఏత్తకం గణ్హథా"తి ఏవం వదన్తే పమాణగణ్హనత్థం దణ్డరజ్జుభి మిననే వా ఖలే ఠత్వా రక్ఖణే వా తం నీహరాపనే వా కోట్ఠాగారాదిపటిసామనే వా ఏతం తస్సేవ అకప్పియన్తి సమ్బన్ధనీయం. **పతిట్ఠాపేతి చా**తి సో భిక్ఖు పతిట్ఠాపేతి చ. **కత**న్తి అమ్హేహి కతం. **వదన్తేవ**న్తి ఏవం కస్సకే వదన్తే. **పమాణ**న్తి భూమిప్పమాణం. **నీహరాపనే**తి ఖలతో గేహస్స నీహరాపనే. **ఏత**న్తి మితలద్ధరక్ఖితాదికం. **తస్సేవా**తి మానకరక్ఖకాదినో ఏవ. అపుబ్బస్స అనుప్పాదితత్తా అఞ్ఞేసం కప్పతీతి ఆహ "**తస్సేవేతమకప్పియ**"న్తి.

౨౯౦. పటిసామనప్పసఙ్గేనాహ "**పటిసామేయ్యా**"తిఆది. పితుసన్తకమ్పి గిహిసన్తకం యం కిఞ్చీతి సమ్బన్ధో. **పితుసన్తక**న్తి పితా చ మాతా చ పితరో, తేసం సన్తకం. **గిహిసన్తక**న్తి ఇమినా పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం సన్తకం యం కిఞ్చి పరిక్ఖారం పటిసామేతుం వట్టతీతి దీపేతి. **యం కిఞ్చీ**తి కప్పియం అకప్పియం వా అన్తమసో మాతుకణ్ణపిళన్ధనతాలపణ్ణమ్పి. **భణ్డాగారికసీసేనా**తి సీసఙ్గమివ పధానం యం కిఞ్చి "సీస"న్తి ఇధ ఉపచారవసేన వుచ్చతి, తథా భణ్డాగారికసద్దోపి భావప్పధానో, భణ్డాగారికో భణ్డాగారికత్తం సీసం పధానన్తి విసేసనపరపదే కమ్మధారయో, తేన, భణ్డాగారికత్తస్స పధానకరణేనాతి అత్థో.

౨౯౧-౨. అవస్సం పటిసామియన్తి అవస్సం సఙ్గోపేతబ్బం. **వుత్తేపీ**తి మాతాపితూహి వుత్తేపి.

౨౯౩-౪. వడ్ఢకిఆదయో వా రాజవల్లభా వా "సకం పరిక్ఖారం వా సయనభణ్డం వా పటిసామేత్వా దేహీ"తి యది వదన్తి, ఛన్దతోపి భయాపి న కరేయ్యాతి యోజనా. **పరిక్ఖార**న్తి వాసిఫరసుఆదిఉపకరణభణ్డం. **ఛన్దతోపి భయాపీ**తి వడ్ఢకిఆదీసు ఛన్దేన, రాజవల్లభేసు భయేన.

౨౯౫-౬. పటిసామితుం వట్టతీతి యోజేతబ్బం. **సఙ్కన్తీ**తి యాదిసే పదేసే "భిక్ఖూహి వా సామణేరేహి వా గహితం భవిస్సతీ"తి సఙ్కం ఉప్పాదేన్తి, తాదిసే విహారావసథస్సన్తోతి యోజనీయం. **విహారావసథస్సా**తి విహారస్స చ ఆవసథస్స చ. **రతన**న్తి దసవిధం రతనం. **రత్నసమ్మత**న్తి వత్థాదికం. **నిక్ఖిపేయ్యా**తి సామికే దిట్ఠే నియమేత్వా దాతుం "ఏత్తకా కహాపణా"తిఆదినానురూపేన మత్తికలఞ్ఛనాదినిమిత్తేన వా సఞ్ఞాణం కత్వా నిక్ఖిపేయ్య. **గహేత్వానా**తి తాదిసే అసతి అత్తనావ గహేత్వా. **తాదిసే**తి రతనే వా రతనసమ్మతే వా సతి. **సామికానాగమం ఞత్వా**తి యది అత్తని ఆసఙ్కన్తి, మగ్గా ఓక్కమ్మ నిసీదియ పచ్ఛా సామికానం అనాగమనం విఞ్ఞాయ. **పతిరూప**న్తి రతనసమ్మతే పంసుకూలగ్గహణం రతనే నిరుస్సుక్కగమనన్తి ఏవరూపం భిక్ఖూనం అనురూపన్తి.

ఉగ్గహనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౮. దూసననిద్దేసవణ్ణనా

౨౯౭. దదతోతి ససన్తకం పరసన్తకఞ్చ దేన్తస్స. **కులదూసనదుక్కట**న్తి అత్తనో దుప్పటిపత్తియా కులానం దూసనం పసాదవినాసనం కులదూసనం, తేన దుక్కటం కులదూసనదుక్కటం.

౨౯౮. ఏత్థ సఙ్ఘికం గరుభణ్డం ఇస్సరేన దేన్తస్స థుల్లచ్చయన్తి సమ్బన్ధో. **ఏత్థా**తి ఏతేసం పుప్ఫాదీనం మజ్ఝే. **ఇస్సరేనా**తి తద్ధితలోపేన వుత్తం, ఇస్సరియేన ఇస్సరవతాయాతి అత్థో. **దేన్తస్సా**తి కులసఙ్గహత్థాయ ఇస్సరవతాయ దదతో. **థుల్లచ్చయ**న్తి కులసఙ్గహత్థాయ దదతో "కులదూసనదుక్కట"న్తి సామఞ్ఞవిహితదుక్కటేన సద్ధిం "పఞ్చిమాని, భిక్ఖవే, అవిస్సజ్జియాని, న విస్సజ్జేతబ్బాని సఙ్ఘేన వా గణేన వా పుగ్గలేన వా, విస్సజ్జితానిపి అవిస్సజ్జితాని హోన్తి. యో విస్సజ్జేయ్య, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్సా"తి (చూళవ. ౩౨౧) ఏవం వుత్తథుల్లచ్చయన్తి అత్థో. అఞ్ఞత్థ థుల్లచ్చయమేవ. సేనాసనత్థాయ నియమితేపి ఏసేవ నయో. సఙ్ఘస్స సన్తకం థేయ్యా దేన్తస్స దుక్కటాదీనీతి సమ్బన్ధితబ్బం. **దేన్తస్సా**తి వుత్తనయమేవ. **దుక్కటాదీనీ**తి కులసఙ్గహత్థాయ దదతో కులదూసనదుక్కటేన సద్ధిం మాసకే వా ఊనమాసకే వా దుక్కటం , అతిరేకమాసకే వా ఊనపఞ్చమాసకే వా థుల్లచ్చయం, పఞ్చమాసకే వా అతిరేకపఞ్చమాసకే వా పారాజికన్తి ఏవం దుక్కటాదీని హోన్తీతి అత్థో. అఞ్ఞత్థ దుక్కటాదీనేవ.

౨౯౯-౩౦౦. కులసఙ్గహత్థం ఫలపుప్ఫూపగం రుక్ఖం సబ్బథా రోపేతుఞ్చ రోపాపేతుఞ్చ జగ్గితుఞ్చ న వట్టతీతి సమ్బన్ధనీయం. **చ**-సద్దో ఓచినితుం ఓచినాపేతుం, గన్థితుం గన్థాపేతున్తి చ అవుత్తాని చ సముచ్చినోతి. ఫలపుప్ఫాని సమ్పాదనవసేన ఉపగచ్ఛతీతి **ఫలపుప్ఫూపగం. సబ్బథా**తి
కప్పియవోహారఅకప్పియవోహారపరియాయఓభాసనిమిత్తకమ్మవసేన సబ్బప్పకారేనేవ. తత్థ **కప్పియవోహారో** నామ "ఇమం రుక్ఖం జాన, ఇమం ఆవాటం జాన, ఇమం మాలావచ్ఛం జాన, ఏత్థ ఉదకం జానా"తి వచనం, సుక్ఖమాతికాయ ఉజుకరణఞ్చ. తబ్బిపరియాయేన **అకప్పియవోహారో** నామ. **పరియాయో** నామ "పణ్డితేన మాలావచ్ఛాదయో రోపాపేతబ్బా, న చిరస్సేవ ఉపకారాయ సంవత్తన్తీ"తిఆదివచనం. **ఓభాసో** నామ కుద్దాలఖణిత్తాదీని చ మాలావచ్ఛే చ గహేత్వా ఠానం. **నిమిత్తకమ్మం** నామ కుద్దాలఉదకభాజనాదీనం ఆహరిత్వా సమీపే ఠపనం. **జగ్గితు**న్తి వదన్తి ఉదకసేచనాదీని కత్వా. గన్థనగన్థాపనేసు పన సబ్బాపి ఛ పుప్ఫవికతియో వేదితబ్బా గన్థిమం గోప్ఫిమం వేధిమం వేఠిమం పూరిమం వాయిమన్తి. నామవసేనేవ పనేతేసం విసేసో వేదితబ్బో. తం పన కులసఙ్గహతో అఞ్ఞత్రాపి భిక్ఖుస్స కాతుమ్పి అకప్పియవచనేన కారాపేతుమ్పి న వట్టతి. "ఏవం జాన, ఏవం కతే సోభేయ్య, యథా ఏతాని పుప్ఫాని న వికిరియన్తి, తథా కరోహీ"తిఆదినా పన కప్పియవచనేన కారాపేతుం వినా కులసఙ్గహం వట్టతి. **రోపనాదీనీ**తి అకప్పియపథవియం రోపాపనసిఞ్చాపనాదీని, అఞ్ఞత్థ రోపనాదీని.

౩౦౧-౨. ఇదాని పుప్ఫదానాదీసు అట్ఠసు కులసఙ్గహవత్థూసు అవసేసాని ద్వే దస్సేతుం **''వుత్తావా''**తిఆదిమాహ. **వుత్తావ మిచ్ఛాజీవవివజ్జనా**యం వుత్తా ఏవ. జఙ్ఘపేసనే వినిచ్ఛయో వుచ్చతీతి పాఠసేసో. పితరో భణ్డుం సకం వేయ్యావచ్చకరం ఠపేత్వా గిహికమ్మేసు దూతసాసనం హరణే పదవారేన దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. సహధమ్మికేసు వత్తబ్బమేవ నత్థీతి పితాదయోవ వుత్తా. **గిహికమ్మసూ**తి విసయసత్తమీ. **పదవారేనా**తి పదక్కమేన, పదే పదేతి అధిప్పాయో. పఠమం సాసనం అగ్గహేత్వాపి పున వదతో దుక్కటన్తి యోజేతబ్బం. **పునా**తి పచ్ఛా. "అయం దాని సో గామో, హన్ద నం సాసనం ఆరోచేమీ"తి మగ్గా ఓక్కమన్తస్స చ పదే పదే వదతో చ దుక్కటన్తి అధిప్పాయో. తస్స పన సాసనం పటిక్ఖిపిత్వా సయమేవ కారుఞ్ఞే ఠితేన గన్త్వా అత్తనో పతిరూపం సాసనం ఆరోచేతుం, "మమ వచనేన భగవతో పాదే వన్దథా"తిఆదికం గిహీనం కప్పియసాసనం హరితుఞ్చ వట్టతి.

౩౦౩. అభూతారోచనరూపియసంవోహారుగ్గహాదిసాతి అభూతారోచనాయ రూపియసంవోహారే చ ఉగ్గహే ఉప్పన్నపచ్చయే ఆదిసన్తి కథేన్తి పకాసేన్తీతి అభూతా…పే… హాదిసా, తంసదిసాతి వుత్తం హోతి.

౩౦౪. పితూనం హరాపేత్వా హరిత్వాపి పుప్ఫాని వత్థుపూజత్థం దాతుం, సేసఞాతీనం పత్తానం వత్థుపూజత్థం దాతున్తి యోజనీయం. "హరాపేత్వా హరిత్వా"తి వుత్తే "పక్కోసిత్వా పక్కోసాపేత్వా వా"తి వుత్తమేవ సియాతి న వుత్తం. **పత్తాన**న్తి పక్కోసకేన పత్తాపి గహితా. **వత్థుపూజత్థ**న్తి రతనత్తయపూజనత్థం. ఉపాసకానమ్పి పన సమ్పత్తానం వత్థుపూజత్థం దాతుం వట్టతియేవ. **లిఙ్గాదిపూజత్థ**న్తి సివలిఙ్గగిణ్డుబిమ్బాదిపూజనత్థం.

౩౦౫. తథా ఫలన్తి ఇమినా పుప్ఫే వుత్తం సబ్బం అపదిసతి. **పరిబ్బయవిహీనాన**న్తి పరిబ్బయం పాథేయ్యం విహీనం నట్ఠం యేసం ఆగన్తుకానన్తి సమాసో. **సపర**న్తి అత్తనో విస్సాసికా. **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) పన "అత్తనో సన్తకంయేవా"తి వచనం థుల్లచ్చయాదివిభాగతో మోచేత్వా వుత్తం.

౩౦౬. సమ్మతేన దేయ్యన్తి యోజనా. **దేయ్య**న్తి చతుత్థభాగం దాతబ్బం. ఇతరేన తు అపలోకేత్వా దాతబ్బన్తి సమ్బన్ధితబ్బం. **ఇతరేన తు** అసమ్మతేన పన.

౩౦౭. పరిచ్ఛిజ్జాతి "ఏత్తకాని ఫలాని దాతబ్బానీ"తి ఏవం ఫలపరిచ్ఛేదేన వా "ఇమేహి రుక్ఖేహి దాతబ్బానీ"తి ఏవం రుక్ఖపరిచ్ఛేదేన వా పరిచ్ఛిన్దిత్వా. **తతోతి** పరిచ్ఛిన్నఫలతో రుక్ఖతో వా. యాచమానస్స గిలానస్సేతరస్స వాతి సమ్బన్ధనీయం. **రుక్ఖావ దస్సియాతి** "ఇధ ఫలాని సున్దరాని, ఇతో గణ్హథా"తి అవత్వా "ఇతో గహేతుం లబ్భతీ"తి రుక్ఖా వా దస్సేతబ్బా.

౩౦౮. ఇదాని అట్ఠసు పుప్ఫాదీనం చతున్నం వినిచ్ఛయం దస్సేత్వా యథావుత్తఫలపుప్ఫవినిచ్ఛయం అవసేసేసు చతూసు అపదిసన్తో "**సిరీసా**"తిఆదిమాహ. **సిరీసచుణ్ణకసవాదిచుణ్ణేతి** కసావం యం కిఞ్చి ఆది యస్స, తమేవ చుణ్ణం, సిరీసచుణ్ణఞ్చ కసావాదిచుణ్ణఞ్చాతి సమాసో. "సిరీసచుణ్ణం వా అఞ్ఞం వా కసావ"న్తి హి **అట్ఠకథాయం** (పారా॰ అట్ఠ॰ ౨.౪౩౬-౪౩౭) వుత్తం. "కసావాదీ"తి వత్తబ్బే రస్సేన వుత్తం. **సేసేసూతి** వేళుఆదీసు తీసు. పాళియా అవుత్తస్సాపి **అట్ఠకథాయం** వుత్తత్తా ఆహ "**పణ్ణమ్పేత్థ పవేసయే**"తి. **ఏత్థాతి** పుప్ఫాదీసూతి.

దూసననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩౯. వస్సూపనాయికనిద్దేసవణ్ణనా

౩౦౯-౩౧౦. పురిమికా పచ్ఛిమికా ఇతి వస్సూపనాయికా దువేతి సమ్బన్ధో. ఆసాళ్హీపుణ్ణమాయ అనన్తరే పాటిపదదివసే ఉపగన్తబ్బా పచ్ఛిమికాయ పురే భవాతి పురిమా, సా ఏవ **పురిమికా**. తతో పచ్ఛా భవా అపరాయ పుణ్ణమాయ అనన్తరే పాటిపదదివసే ఉపగన్తబ్బా **పచ్ఛిమికా**. ఉపనయనం పాపుణనం ఉపగమనం ఉపనాయికా, **వస్స**న్తి వుట్ఠి, ఇధ పన వస్సకాలం "వస్స"న్తి ఉపచారేన గహేత్వా తత్థ వాసో ఉపచారేనేవ "వస్స"న్తి వుచ్చతి, వస్సస్స వస్సావాసస్స ఉపనాయికా వచీభేదవసేన వా ఆలయకరణవసేన వా ఉపగమనం **వస్సూపనాయికా**. తత్థ ఆలయపరిగ్గాహో చ వచీభేదో చాతి పురిమికా వస్సూపనాయికా దువే, ఆలయపరిగ్గాహో చ వచీభేదో చాతి పచ్ఛిమికా వస్సూపనాయికా దువేభి సమ్బన్ధితబ్బం. **తత్థాతి**

తాసు ద్వీసు. తదుభయం దస్సేతుం "**ఏదిసో**"తిఆది వుత్తం. సో ఆలయపరిగ్గాహో చ వచీభేదో చ "ఇమస్మిం విహారే ఇమం తేమాసం వస్సం ఉపేమి, ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి ఏదిసో, ఏతాదిసోతి అత్థో. ఏత్థ చ కముప్పత్తిఅనాదరా వచీభేదో పఠమం వుత్తో. ఉభయథా వస్సం ఉపగన్తుం వట్టతి. తేనేవ **అట్ఠకథాయం** (వి॰ సఙ్గ॰ అట్ఠ॰ ౧౮౯; మహావ॰ అట్ఠ॰ ౨౦౭) "సచేపి 'ఇధ వస్సం వసిస్సామీ'తి ఆలయో అత్థి, అసతియా పన వస్సం న ఉపేతి, గహితసేనాసనం సుగ్గహితం, ఛిన్నవస్సో న హోతి, పవారేతుం లభతియేవ, వినాపి హి వచీభేదం ఆలయకరణమత్తేనపి వస్సం ఉపగతమేవ హోతీ"తి వుత్తం. నావాసత్థవజేసు పన పరియేసిత్వా సేనాసనం అలభన్తేన ఆలయకరణమత్తేనేవ ఉపగన్తబ్బం. ఉపగచ్ఛన్తేన చ విహారం పటిజగ్గిత్వా పానీయం పరిభోజనీయం ఉపట్ఠాపేత్వా సబ్బం చేతియవన్దనాదిసామీచికమ్మం నిట్ఠాపేత్వా ఉపగన్తబ్బం. ఆలయపరిగ్గహే ఆలయం దస్సేతుం "**చిత్తుప్పాదేత్థ ఆలయో**"తి ఆహ. **ఏత్థా**తి ద్వీసు.

౩౧౧. తదహూతి తస్మిం వస్సూపనాయికదివసే. **జాన**న్తి "అజ్జ వస్సూపనాయికా"తి జానన్తో, **అనుపగచ్ఛతో**తిమస్స విసేసనం.

౩౧౨. దుతియన్తి పచ్ఛిమికం. **అనుపగతో**తి కేనచి అన్తరాయేన పురిమికం అనుపగతో. **తేమాస**న్తి పురిమం వా తేమాసం పచ్ఛిమం వా తేమాసం. వస్సం ఉపగన్త్వా పన అరుణం అనుట్ఠాపేత్వాపి తదహేవ సత్తాహకరణీయేన పక్కమన్తస్సాపి అన్తోసత్తాహే నివత్తేన్తస్సాపి అనాపత్తి.

౩౧౩-౭. మాతాపితూనం పఞ్చన్నం సహధమ్మికానఞ్చ అత్థాయ గిలానతదుపట్ఠాకభత్తం ఓసధఞ్చ ఏసిస్సం వా పుచ్ఛిస్సామి వా ఉపట్ఠిస్సం వా గన్త్వా అహం నాభిరతం వూపకాసేస్సం వా కుక్కుచ్చం వినోదనఞ్చ దిట్ఠిం వివేచనఞ్చ గరుకాదికం వుట్ఠానం వాపి ఉస్సుక్కం వాపి కరిస్సం వాపి కారేస్సం వాపీతి ఏవమాదినా సత్తాహకిచ్చేన పహితేపి వా అపహితేపి వా గన్తుం లబ్భన్తి యోజనా.

ఏత్థ పన లబ్భమానకవసేన యోజేత్వా వక్ఖమాననయేన అత్థో వేదితబ్బో. మాతాదిసుతియా తేయేవ గిలాన-సద్దేన గయ్హన్తి, తేసం ఉపట్ఠాకా తదుపట్ఠాకా, గిలానా చ తదుపట్ఠాకా చ, తేసం భత్తన్తి సమాసో. **ఓసధ**న్తి తేసంయేవ గిలానానం భేసజ్జం. **ఏసిస్స**న్తి పరియేసిస్సామి. **పుచ్ఛిస్సామీ**తి తేయేవ సత్తజనే గిలానే పుచ్ఛిస్సం. **ఉపట్ఠిస్స**న్తి తేయేవ గిలానే ఉపట్ఠహిస్సామి. అభిరమతీతి అభిరతో, విసభాగరూపాదిదస్సనేన సాసనే న అభిరతో **నాభిరతో**. అభిరమణం వా అభిరతం, నత్థి అభిరతమస్సాతి **నాభిరతో,** తం. సహధమ్మికేసు యో నాభిరతో, తం **వూపకాసేస్సం** విక్ఖేపహరణత్థం అఞ్ఞత్థ నయిస్సామి. **కుక్కుచ్చ**న్తి పఞ్చన్నంయేవ ఉప్పన్నం వినయకుక్కుచ్చం. కితకయోగే వికప్పేన దుతియా. **దిట్ఠి**న్తి తేసంయేవ మిచ్ఛాదిట్ఠియా. **గరుకమాదిక**న్తి గరుకం ఆది యస్సాతి విగ్గహో. **ఆది**-సద్దేన సామణేరానం వస్సపుచ్ఛనం, సిక్ఖాసమాదయితుకామతా, తజ్జనీయాదికమ్మకరణం సఙ్గహితం. **వుట్ఠాన**న్తి భిక్ఖునో గరుకాపత్తియా పరివాసమానత్తదానాదీహి వుట్ఠానం. **ఉస్సుక్క**న్తి వస్సపుచ్ఛనాదిఉస్సుక్కం. **ఏవమాదినా**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన దిట్ఠిగతాదీనం ధమ్మకథాకరణాదిం సఙ్గణ్హాతి. **గన్తుం లబ్భ**న్తి ఏత్థ గచ్ఛన్తేన అన్తోఉపచారసీమాయం ఠితేనేవ "అన్తోసత్తాహే ఆగచ్ఛిస్సామీ"తి ఆభోగం కత్వా గన్తబ్బం. సచే ఆభోగం అకత్వా ఉపచారసీమం అతిక్కమతి, ఛిన్నవస్సో హోతీతి వదన్తి. **సత్తాహకిచ్చేనా**తి సత్తాహస్స లబ్భమానకం వుత్తం వక్ఖమానఞ్చ సఙ్ఘకమ్మాది కిచ్చం సత్తాహకిచ్చం. సత్తమఅరుణమత్తస్సేవ విహారే ఉట్ఠాపనీయత్తా సత్తాహస్స సాకల్లేన గహణం.

૩౧౬. సఙ్ఘకమ్మే వజేతి సఙ్ఘస్స కిచ్చే ఉపోసథాగారాదీసు సేనాసనేసు వా చేతియఛత్తవేదికాదీసు వా అన్తమసో పుగ్గలికసేనాసనేసు వాపి కత్తబ్బనిమిత్తే వజేయ్యాతి అత్థో. ధమ్మసవనత్థం నిమన్తితో వాపి వజే, గరూహి పేసితో వాపి వజే, గరూనం పస్సితుం వాపి వజేతి యోజేతబ్బం. **నిమన్తితోతి** ఏత్థ సచే పఠమంయేవ కతికా కతా హోతి, "అసుకదివసం నామ సన్నిపతితబ్బ"న్తి నిమన్తితోయేవ నామ హోతి. **గరూహీతి** ఆచరియుపజ్ఝాయేహి. **పహితోతి** భణ్డధోవనాదిఅత్థాయ పేసితో. **పస్సితున్తి** అగిలానేపి.

૩౧౭. భణ్డ...పే.... దస్సనే న వజేతి యోజనీయం. ఏత్థాపి నిమిత్తత్థే సత్తమీ. **భణ్డం** నామ చీవరం. **ఞాతీ** మాతాపితూహి అఞ్ఞే. **ఉపట్ఠాకా** ఉపాసకా. "అజ్జేవ ఆగమిస్స"న్తి అదూరగో న పాపుణేయ్య, లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **లబ్భన్తి** ఇమస్స అపాపుణనం వుత్తకమ్మం. **అజ్జేవాగమిస్సన్తి** సామన్తవిహారం గన్త్వా పున ఆగచ్ఛన్తస్స అన్తరామగ్గే సచే అరుణుగ్గమనం హోతి, వస్సచ్ఛేదోపి న హోతి, రత్తిచ్ఛేదదుక్కటఞ్చ నత్థీతి వదన్తి.

૩౧౮. సేసఞాతీహీతి మాతాపితూహి అవసేసఞాతీహి. **నిద్దిసిత్వావాతి** దానధమ్మసవనాదీని. "పహితే పేసితే"తి చేత్థ "లబ్భ"న్తి అనువత్తనీయం.

૩౧౯. అత్తనో అన్తరాయే సతీతి చోరసరీసపవాళజీవితబ్రహ్మచరియన్తరాయే, అన్తమసో భేసజ్జాలాభపతిరూపఉపట్ఠాకాలాభేపి. "వస్సచ్ఛేదకారణమ్హి సత్తాహకరణీయం సియా"తి కేచి పోరాణా వదన్తి, తం యుత్తం వియ దిస్సతి, సబ్బథా వస్సచ్ఛేదేన బహి వాసాయ అనుఞ్ఞాతకారణం సత్తాహమత్తం బహి వీతినామేత్వా అన్తోవిహారేయేవ వాసేన వస్సచ్ఛేదాకారణం కథం నామ న సియాతి. ఛిన్నవస్సో నో పవారయేతి సమ్బన్ధో.

૩౨౦. "అసేనాసనికేనా"తి ఇమినావ విఞ్ఞాయమానత్థత్తేపి **"అజ్ఝోకాసే చా"**తి వచనం "అహం అబ్భోకాసికో, కిం మే సేనాసనేనా"తి వాసానివత్తనత్థం వుత్తం. **రుక్ఖస్స సుసిరేతి** సుద్ధే రుక్ఖసుసిరే. మహన్తస్స పన సుసిరస్స అన్తో పదరచ్ఛదనకుటికం కత్వా పవిసనద్వారం యోజేత్వా ఉపగన్తుం వట్టతి. "విటపేపి అట్టకం బన్ధిత్వా"తిఆది వుత్తనయమేవ. తథా ఛత్తచాటీసుపి తదనురూపేన వేదితబ్బం. **ఛవకుటి** నామ టఙ్కితమఞ్చాదిభేదా కుటి. తత్థ **టఙ్కితమఞ్చో** నామ దీఘే మఞ్చపాదే మజ్ఝే విజ్ఝిత్వా అటనియో పవేసేత్వా కతో, చతున్నం పాసాణానం ఉపరి పాసాణం అత్థరిత్వా కతమ్పి టఙ్కితమఞ్చో.

૩૨૧. అసేనాసనికేనాతి యస్స తిణపణ్ణఇట్ఠకసిలాసుధాసఙ్ఖాతానం పఞ్చన్నం ఛదనానం అఞ్ఞతరేన ఛన్నం యోజితద్వారబన్ధనం సేనాసనం నత్థి, తేన. ఇదం పన వచీభేదం కత్వా అధిట్ఠానం సన్ధాయ వుత్తన్తి వదన్తి, తదయుత్తం, తథా చ సతి నావాదీసు వియ విసుం విధానేన భవితబ్బన్తి. **నావాసత్థవజూపగోతి** ఇమినా అసేనాసనికేన నావాదీసు వస్సం ఉపగన్తుం వట్టతీతి దీపేతి. తత్థ చ కుటికం పరియేసిత్వా లభన్తేన తత్థ పవిసిత్వా విహారాభావతో "విహారే"తి అవత్వా "ఇధ వస్సం ఉపేమీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం, అలభన్తేన ఆలయో కాతబ్బో. **పవారేతుఞ్చాతి చ**-సద్దేన వస్సచ్ఛేదనిమిత్తాయ ఆపత్తియా అభావం సమ్పిణ్డేతి. "వజే సత్థే నావాయన్తి తీసు ఠానేసు నత్థి వస్సచ్ఛేదే ఆపత్తి, పవారేతుఞ్చ లబ్భతీ"తి (మహావ. అట్ఠ. ૨૦૩) **అట్ఠకథాయం** వుత్తం. వస్సచ్ఛేదేతి చ "అనుజానామి, భిక్ఖవే, యేన వజో తేన గన్తు"న్తి (మహావ. ૨૦૩) వుత్తత్తా, సత్థస్స నావాయ చ గమనసభావేనేవ ఠితత్తా చ వస్సూపగతట్ఠానే అవసిత్వా అఞ్ఞత్థ గమనమత్తం సన్ధాయ వుత్తన్తి వేదితబ్బం.

వస్సూపనాయికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౦. అవేభఙ్గియనిద్దేసవణ్ణనా

౩౨౨-౩. ఆరామా…పే॰… మత్తికభణ్డానీతి ఏతే పఞ్చ అవిభాజియాతి సమ్బన్ధితబ్బం . **పఞ్చాతి** “ఆరామారామవత్థూని ఏక”న్తిఆదినా రాసివసేన పఞ్చ, సరూపవసేన పనేతాని పణ్ణం తిణే పక్ఖిపిత్వా పఞ్చవీసతివిధాని హోన్తి. తథా చాహ –

“ద్విసఙ్గహాని ద్వే హోన్తి, తతియం చతుసఙ్గహం;

చతుత్థం నవకోట్ఠాసం, పఞ్చమం అట్ఠభేదనం.

“ఇతి పఞ్చహి రాసీహి, పఞ్చనిమ్మలలోచనో;

పఞ్చవీసవిధం నాథో, గరుభణ్డం పకాసయీ”తి. (చూళవ॰ అట్ఠ॰ ౩౨౧);

తత్థ **ఆరామో** నామ పుప్ఫారామో వా ఫలారామో వా. **ఆరామవత్థు** నామ తేసంయేవ పతిట్ఠానోకాసో, వినట్ఠేసు వా తేసు పోరాణకభూమిభాగో. **విహారో** నామ పాసాదాది యం కిఞ్చి సేనాసనం. **లోహకుమ్భీ** నామ కాళలోహేన వా తమ్బలోహేన వా కతకుమ్భీ. **కటాహాదీ**సుపి ఏసేవ నయో. ఏత్థ **భాణకన్తి** అరఞ్జరో వుచ్చతి. **వారకోతి** ఘటో. రాసిం అపేక్ఖిత్వా **ఏతేతి** పుల్లిఙ్గనిద్దేసో. **అవిభాజియాతి** మూలచ్ఛేజ్జవసేన అవేభఙ్గియా. పరివత్తనవసేన పన పరిభుఞ్జన్తస్స విస్సజ్జేన్తస్స చ అనాపత్తి. **అవిస్సజ్జియాని చాతి చ**-సద్దేన అవేభఙ్గియాని చాతి అవుత్తం సమ్పిణ్డేతి.

౩౨౬-౮. ఏకన్తగరుభణ్డత్తా ఆదితో తయో రాసీ ఠపేత్వా చతుత్థరాసితో పట్ఠాయ గరుభణ్డాగరుభణ్డే విభజితుం **‘‘వల్లీ’’**తిఆది ఆరద్ధం. అడ్ఢబాహుమత్తాపి వల్లి చ అట్ఠఙ్గులాయతో వేళు చ ముట్ఠిమత్తమ్పి తిణాది చ ఏకమ్పి పణ్ణఞ్చ పాకతా వా పఞ్చవణ్ణా వా తాలపక్కప్పమాణాపి మత్తికా చ తాలపక్కప్పమాణాపి సుధా చ తాలపక్కప్పమాణాపి కఙ్గుట్ఠఆదికా చ దిన్నా వా తత్థజాతకా వా సఙ్ఘికా రక్ఖితా అభాజియా, రజ్జుయోత్తాది చ దిన్నా సఙ్ఘికా అభాజియాతి యోజనా. **వేళు** పరిణాహతో పణ్ణసూచిదణ్డమత్తో గహేతబ్బో. **తిణం** ముఞ్జం పబ్బజఞ్చ ఆదిసద్దసఙ్గహితం ఠపేత్వా అవసేసం యం కిఞ్చి తిణం. **పణ్ణో** అట్ఠఙ్గులప్పమాణో రిత్తపోత్థకో గరుభణ్డమేవ. **పాకతాతి** పకతియా జాతా. **పఞ్చవణ్ణాతి** రత్తసేతాదిపఞ్చవణ్ణా. సుధాకఙ్గుట్ఠాదయో మత్తికగ్గహణేన గహితా. **కఙ్గుట్ఠఆదికాతి ఆది**-సద్దేన సజ్జురసజాతిహిఙ్గులకాదీనం గహణం. **దిన్నాతి** సఙ్ఘస్స దిన్నా. **తత్థజాతాతి** సఙ్ఘికభూమియం జాతా. **రజ్జుయోత్తాదీతి** సుత్తమకచివాకనాళికేరహీరచమ్మమయా రజ్జు చ యోత్తాది చ. **ఆది**-సద్దేన మకచివాకాదికే వట్టేత్వా కతా ఏకవట్టా గహితా. బ్యతిరేకవసేన పనేత్థ చతుత్థరాసిమ్హి ఇతరే భాజియాతి వేదితబ్బా. సఙ్ఘికే కమ్మే, చేతియస్స వా కమ్మే నిట్ఠితే భాజియాతి యోజనీయం.

౩౨౯. లోహభణ్డేసు భిక్ఖుసారుప్పం పత్తాది వా తథా విప్పకతాకతం లోహభణ్డం తథా పాదగణ్హకం వారకం భాజియన్తి యోజనా. **పత్తాదీతి** అయోపత్తో అయథాలకం తమ్బలోహథాలకం అఞ్జనిసలాకా కణ్ణమలహరణీ సూచి పణ్ణసూచి ఖుద్దకో పిప్ఫలకో ఖుద్దకం ఆరకణ్డకం కుఞ్చికా తాళాది. **విప్పకతన్తి** అపరినిట్ఠితం. **అకతన్తి** సబ్బసో అకతం. **పాదగణ్హకన్తి** సీహళదీపే పాదగణ్హనకం. **పాదో** నామ చతుత్థంసో, మగధనాళియా పఞ్చనాళిమత్తా. **మగధనాళి** చ నామేసా ఊనపఞ్చపసతా వేదితబ్బా. తథా ఘటకో తేలభాజనఞ్చ. యాయ వాసియా ఠపేత్వా దన్తకట్ఠచ్ఛేదనం వా ఉచ్ఛుతచ్ఛనం వా అఞ్ఞం

మహాకమ్మం కాతుం న సక్కా, అయం భాజియా. సమ్ముఞ్జనిదణ్డఖణనకం పన అదణ్డకం ఫలమత్తమేవ, యం సక్కా సిపాటికాయ పక్ఖిపిత్వా పరిహరితుం, అయం భాజనీయా. తిపుకోట్టకఉపకరణేసు తిపుచ్ఛేదనకసత్థకం సువణ్ణకారూపకరణేసు సువణ్ణచ్ఛేదనకసత్థకం చమ్మకారఉపకరణేసు చమ్మఛిన్దనకం ఖుద్దకసత్థం నహాపితతుణ్ణకారఉపకరణేసు ఠపేత్వా మహాకత్తరిం మహాసణ్డాసఞ్చ మహాపిప్ఫలకఞ్చ సబ్బాని భాజనీయభణ్డాని. తథా కుఞ్చికా. వుత్తవిపల్లాసేన పన లోహభణ్డే అభాజియాతి వేదితబ్బా.

౩౩౦. ''**వేళుమ్హీ**''తిఆదినా దారుభణ్డాని దస్సేతి. దారుభణ్డేన పన సఙ్గహేత్వా సబ్బాపి దారువేళుచమ్మపాహానాదివికతి వేదితబ్బా. ఛత్తదణ్డో చ సలాకా చాతి ద్వన్దో. ఉపాహనాయ దణ్డకో **ఉపాహనదణ్డకో**.

౩౩౧. **అనుఞ్ఞాతవాసిదణ్డో**తి అనుఞ్ఞాతవాసియా దణ్డో. **అరణఞ్జనిసిఙ్గాదీతి ఆది**-సద్దేన అఞ్జనిసలాకా ఛత్తం ముట్ఠిపణ్ణం ఉపాహనా ధమ్మకరణో పాదగణ్హనకతో అనతిరిత్తం ఆమలకతుమ్బం ఆమలకఘటో లాబుకతుమ్బం లాబుకఘటో విసాణతుమ్బన్తి ఇదం సఙ్గణ్హాతి.

౩౩౨. యథావుత్తతో అఞ్ఞం దారుభణ్డేసు గరుభణ్డం. మత్తికామయో పాదఘటకో భాజియోతి యోజనా. **పాదఘటకో**తి పాదస్స పహోనకో ఘటకో. ఇమినా మత్తికాభణ్డం ఉపలక్ఖేతి, తస్మా పత్తో థాలకం కుణ్డికాతి ఇమాని భాజనీయాని, వుత్తావసేసా అభాజియా.

౩౩౩-౪. గరునా గరుభణ్డఞ్చ థావరఞ్చ పరివత్తేయ్య, థావరేన చ థావరమ్పి పరివత్తేయ్యాతి యోజేతబ్బం. **గరునా** మఞ్చపీఠాదినా. **థావర**న్తి ఆరామాది పఠమరాసిద్వయం. **తథా కత్వా చ భుఞ్జేతు**న్తి ఏవఞ్చ పరివత్తేత్వా తతో ఆభతం కప్పియభణ్డం పరిభుఞ్జేయ్యాతి అత్థో, విధిమ్హి అయం తుంపచ్చయో. ఫాతికమ్మేన వల్లాదిం గణ్హేతి సమ్బన్ధనీయం. **ఫాతికమ్మం** నామ సమకం వా అతిరేకం వా తదగ్ఘనకం వా వడ్ఢికమ్మం. **సేస**న్తి పఠమరాసిత్తికన్తి.

అవేభఙ్గియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౧. పకిణ్ణకనిద్దేసవణ్ణనా

౩౩౫. సద్వారబన్ధనే సోదుక్ఖలకపాసకే ఠానే దివా సయన్తేన పరివత్తకం ద్వారం బన్ధేయ్యాతి సమ్బన్ధో. ద్వారఞ్చ ద్వారబన్ధనఞ్చ ద్వారబన్ధనాని మజ్ఝేపదలోపవసేన, బన్ధన-సద్దేనేవ వా ద్వారబాహా వుచ్చన్తి, సహ ద్వారబన్ధనేహీతి **సద్వారబన్ధనం,** ఠానం. హేట్ఠా ఉదుక్ఖలకఞ్చ ఉపరి పాసకో చ, సహ ఉదుక్ఖలపాసకేహీతి సమాసో. తాదిసే ఠానే పాకారాదిపరిక్ఖేపేన భవితబ్బన్తి పరిక్ఖిత్తేతి విఞ్ఞాయతి. నో చ ఉచ్చతో సహసేయ్యప్పహోనకే వుత్తనయోతి వదన్తి . **సయన్తేనా**తి పాదే భూమితో మోచేత్వా నిపజ్జన్తేన. **పరివత్తక**న్తి సంవరణవివరణవసేన ఇతో చితో చ పరివత్తనయోగ్గం. **ద్వార**న్తి అన్తమసో దుస్ససాణిద్వారమ్పి. **బన్ధేయ్యా**తి సబ్బన్తిమేన విధినా యావతా సీసం న పవిసతి, తావతాపి బన్ధేయ్య, సంవరేయ్యాతి వుత్తం హోతి.

౩౩౬. **ఆభోగో చాపీ**తి "ఏస జగ్గిస్సతీ"తి ఆభోగో చాపి. **చ**-సద్దేన "ద్వారం జగ్గాహీ"తి వచనమ్పి సముచ్చినోతి. **సవసే తం ఆకారం వినా**తి సస్స అత్తనో వసే ఆయత్తే ఠానే, యత్థ పన బహూనం సఞ్చరణత్తా ద్వారం సంవుతమ్పి సంవుతట్ఠానే న

తిట్ఠతి, ద్వారం అలభన్తా పాకారం అభిరుహిత్వాపి విచరన్తి, తాదిసే పరివేణే సంవరణకిచ్చం నత్థి. అథ వా సస్స వసో ఆయత్తో, న యక్ఖాదీనం తేహి గహితకత్తస్స, బన్ధిత్వా నిపజ్జాపితత్తస్స చ అభావేనాతి **సవసో**. తస్మిం సతి పుబ్బే వుత్తద్వారం సంవరణఆభోగకరణవచనసఙ్ఖాతం ఆకారన్తి అత్థో.

౩౩౭. రతనానీతి ముత్తాదీని దసవిధాని. తత్థ పన జాతిఫలికం ఉపాదాయ సబ్బోపి మణి వేళురియోపి లోహితఙ్కో మసారగల్లో చ ధోతాపి అధోతవిద్ధాపి అనామాసా, కాచమణి చ పానీయసఙ్ఖో ధోతో అధోతోపి ఆమాసా, సిలా ధోతవిద్ధా సువణ్ణేన సద్ధిం పచితా ముగ్గవణ్ణా చ అనామాసా. చేతియఘరగోపకానం సువణ్ణచేతియే కచవరమేవ హరితుం వట్టతి. ఆరకూటలోహమ్పి జాతరూపగతికమేవ. **ఇత్థిరూపానీ**తి అన్తమసో పిట్ఠమయఇత్థిరూపానిపి. **ధఞ్ఞ**న్తి అన్తమసో తత్థజాతకమ్పి మగ్గే పసారితమ్పి సత్తవిధం ధఞ్ఞం. కీళావసేన అపరణ్ణాని తాలఫలాదీనిపి అనామాసాని, పసారితమ్పి న మద్దన్తేన గన్తబ్బం, అసతి మగ్గే మగ్గం అధిట్ఠాయ గన్తబ్బం. **ఇత్థిపసాధన**న్తి అన్తమసో పిళన్ధనత్థాయ రపితం నివాసనతాలపణ్ణముద్దికమ్పి.

౩౩౮. సిత్థతేలోదతేలేహీతి మధుసిత్థకనియ్యాసాదీసు యేన కేనచి తేలమిస్సకసిలేసేన చ ఉదకమిస్సకతేలేన చ. **ఫణహత్థఫణేహీ**తి ఫణమివ ఫణం, అఙ్గులీహి ఫణకిచ్చకరణేన హత్థోయేవ ఫణం హత్థఫణం, దన్తమయాది యం కిఞ్చి ఫణఞ్చేవ హత్థఫణఞ్చాతి ద్వన్దో. **ఓసణ్ఠేయ్యా**తి ఓలిఖిత్వా సన్నిసీదాపేయ్య.

౩౩౯. ఏకపావురణా వా ఏకత్థరణా వా న తువట్టయుం, ఏకమఞ్చే న తువట్టయున్తి యోజనా. ఏకం పావురణం ఏకం అత్థరణం ఏతేసన్తి విగ్గహో. **న తువట్టయు**న్తి న నిపజ్జేయ్యుం. ఏకస్మిం భాజనే వాపి న భుఞ్జేయ్యున్తి యోజేతబ్బం.

౩౪౦. మనుస్సానం పమాణఙ్గులేన అట్ఠ అఙ్గులాని యస్స, అధికేన సహితం అట్ఠఙ్గులన్తి సమాసో. **లసుణం** మగధేసు జాతం ఆమలకభణ్డికం లసుణం న ఖాదేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **న అకల్లకో**తి అగిలానో.

౩౪౧. హీనుక్కట్ఠేహి జాతిఆదీహి ఉక్కట్ఠం వా హీనం వా ఉజుం వా అఞ్ఞాపదేసేన వా దవా వదే, దుబ్భాసితన్తి సమ్బన్ధో. **జాతిఆదీహీ**తి జాతినామగోత్తకమ్మసిప్పఆబాధలిఙ్గకిలేసఆపత్తిఅక్కోసేహి . **ఉక్కట్ఠ**న్తి జాత్యాదీహియేవ ఉక్కట్ఠం ఉపసమ్పన్నం అనుపసమ్పన్నం వా. **దవా**తి కేళిహసాధిప్పాయతాయ. **ఉజుం వా**తి "చణ్డాలోసీ"తిఆదినా నయేన. **అఞ్ఞాపదేసేన వా**తి "సన్తి ఇధేకచ్చే చణ్డాలా"తిఆదినా నయేన.

౩౪౨. దీఘే నఖేతి మంసప్పమాణతో. **దీఘే కేసే**తి ద్వఙ్గులతో. సచేపి న దీఘా, దుమాసతో ఏకదివసమ్పి అతిక్కామేతుం న లభతి. **దీఘే నాసలోమే**తి నాసతో బహి నిక్ఖన్తే. **వీసతిమట్ఠ**న్తి వీసతియా నఖానం మట్ఠఞ్చ. **సమ్బాధే**తి ఉభోసు ఉపకచ్ఛకేసు, ముత్తకరణే చ లోమహారణఞ్చ న లబ్భాతి సమ్బన్ధనీయం. **న లబ్భా**తి ఏతే మట్ఠాదయో న లబ్భన్తీతి అత్థో, నిపాతో వా **లబ్భా**తి. ఆబాధప్పచ్చయా పన సమ్బాధే లోమం సంహరితుం వట్టతి.

౩౪౩. సఙ్ఘుద్దిట్ఠం వా సఙ్ఘికం వా సయనాసనం యథావుడ్ఢం న బాధేయ్యాతి యోజనా. సఙ్ఘస్స ఉద్దిట్ఠం **సఙ్ఘుద్దిట్ఠం,** సఙ్ఘం ఉద్దిస్స కతన్తి అధిప్పాయో. యో యో వుడ్ఢో **యథావుడ్ఢం,** వుడ్ఢప్పటిపాటియాతి అత్థో. **న బాధేయ్యా**తి న పటిబాహేయ్య. **అల్లపాదా** నామ యేహి అక్కన్తట్ఠానే ఉదకం పఞ్ఞాయతి. **సయనాసన**న్తి మఞ్చపీఠాది, ఇమినా పరిభణ్డకతా భూమీతిపి ఉపలక్ఖితా. సుధోతపాదకం వాపి సఉపాహనో తథేవాతి సమ్బన్ధో. **సుధోతపాదక**న్తి ధోతపాదేహేవ అక్కమితబ్బట్ఠానం. ధోతా

పాదా యస్స అక్కమనస్సాతి కిరియావిసేసనసమాసో. యది పన తత్థ సేవాసికా అధోతపాదేహిపి వళఞ్జన్తి, తథేవ వళఞ్జేతుం వట్టతి. **తథేవా**తి పరిభణ్డకతం భూమిం సేనాసనం వా నక్కమేతి అత్థో.

౩౪౪. సఙ్ఘాటియాతి అధిట్ఠితసఙ్ఘాటియా. పాదే పరిగ్గహేత్వా ఆసనం పల్లత్థో, పల్లత్థం కరోతీతి పల్లత్థాతిధాతుస్స పల్లత్థేతి రూపం. విహారేపి అన్తరఘరేపి పల్లత్థికాయ న నిసీదేయ్యాతి అధిప్పాయో, పరికమ్మకతం భిత్తాదిన్తి యోజనా. **పరికమ్మకత**న్తి సేతవణ్ణేన వా చిత్తకమ్మేన వా కతపరికమ్మం. **ఆది**-సద్దో ద్వారవాతపానాదిం సఙ్గణ్హాతి. **న అపస్సయే**తి చీవరాదినా అప్పటిచ్ఛాదేత్వా అపస్సయనం న కరేయ్య. **నో న ఆచమే**తి నేవ న ఆచమే, ఆచమేయ్యాతి అత్థో. ద్వే పటిసేధా పకతియత్థం గమేన్తీతి. **సన్తే**తి ఇమినా ఉదకే అసన్తే అనాపత్తీతి దీపేతి.

౩౪౫. అకప్పియసమాదానేతి భిక్ఖూనం సామణేరానం అకప్పియే సమాదానే. **దవా**తి నిపాతో , కీళాధిప్పాయేనాతి అత్థో. **సిలాపవిజ్ఝనే**తి అన్తమసో హత్థయన్తేనపి సక్ఖరికాయపి ఖిపనే. సభాగాయ దేసనాయ ఆవికమ్మే చ దుక్కటన్తి యోజేతబ్బం. **సభాగాయా**తి వత్థువసేన సమానో భాగో ఏతిస్సా ఆపత్తియాతి విగ్గహో. **చ**-సద్దో తాదిసియా పటిగ్గహణమత్తం సముచ్చినోతి.

౩౪౬. పటిస్సవో నామ "ఉభోపి మయం ఇధ వస్సం వసిస్సామ, ఏకతో ఉద్దిసాపేమా"తిఆదిపటిజాననం, తస్స విసంవాదో పచ్ఛా అకరణం **పటిస్సవవిసంవాదో**, తస్మిం, నిమిత్తత్థే భుమ్మం. **సుద్ధచిత్తస్సా**తి కథనసమయే "కరిస్సామీ"తి ఏవం పవత్తచిత్తస్స. **ఇతరస్సా**తి అఞ్ఞస్స అసుద్ధచిత్తస్స.

౩౪౭. కిచ్చేతి సుక్ఖకట్ఠాదిగ్గహణకిచ్చే సతి ఏవ పోరిసం పురిసప్పమాణం అభిరుహేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **ఆపదాసూ**తి వాళమిగదస్సనాదీసు.

౩౪౮. పరిస్సావనం వినాతి సమ్బన్ధో. **అద్ధాన**న్తి హేట్ఠిమన్తేన అద్ధయోజనసఙ్ఖాతం అద్ధానం. సచే న హోతి పరిస్సావనం వా ధమ్మకరణో వా, సఙ్ఘాటికణ్ణోపి అధిట్ఠాతబ్బో. **యాచమానస్సా**తి పరిస్సావనం యాచన్తస్స.

౩౪౯. ఆబాధప్పచ్చయా అఞ్ఞత్ర సేసఙ్గే చ అత్తఘాతనే చ దుక్కటన్తి యోజనా. **సేసఙ్గే**తి అఙ్గజాతతో కణ్ణనాసాదిఅవసేసే అవయవచ్ఛేదనే. **అత్తఘాతనే**తి ఆహారుపచ్ఛేదాదినా అత్తనో మారణే.

౩౫౦. తూలికాయ కయిరమానం ఇత్థిపురిసాదికం చిత్తఞ్చ పోత్థకఞ్చ కట్ఠాదీసు కయిరమానం చిత్తపోత్థకాని, తానియేవ రూపానీతి సమాసో. జాతకాదీని పన పరేహి కారాపేతుం లబ్భన్తి. మాలాకమ్మాదీని సయమ్పి కాతుం లబ్భన్తి. ఆరామారఞ్ఞగేహేసు భుఞ్జన్తం న ఉట్ఠాపేయ్యాతి యోజేతబ్బం. విహారసఙ్ఖాతో ఆరామో చ అరఞ్ఞఞ్చ అన్తరఘరసఙ్ఖాతం గేహఞ్చాతి ద్వన్దో. "ఆరామ...పే.... గేహేసూ"తి వత్తబ్బే ఏ-కారస్స అ-కారకరణేన గాథాబన్ధవసేన వుత్తం. ఓకాసే కతే పన "పవిసథా"తి వుత్తే చ పవిసితబ్బం ఉపనిసీదితబ్బఞ్చ.

౩౫౧. పుమయుత్తాని యానాని చ సివికఞ్చ హత్థవట్టకఞ్చ పాటఙ్కిఞ్చ అభిరుహితుం గిలానస్స కప్పతేతి సమ్బన్ధో. **పుమయుత్తానీ**తి అస్సగవాదిపురిసయుత్తాని, న ధేనుయుత్తాని, సారథి పన ఇత్థీ వా హోతు పురిసో వా, వట్టతి. హత్థవట్టకేపి ఏసేవ నయో, **యానానీ**తి రథసకటాదీని, **సివిక**న్తి పీఠకసివికం, పీఠకయానన్తి అత్థో. **పాటఙ్కీ**తి అన్దోలికా.

గిలానస్సాతి ఏత్థ **గిలానో** నామ న అప్పకేనపి సీసాబాధాదిమత్తేన వేదితబ్బో, యో పన న సక్కోతి వినా యానేన గన్తుం, ఏవరూపో వేదితబ్బో. తథా హి యానం అనుజానన్తేన భగవతా కోసలేసు జనపదేసు భగవన్తం దస్సనాయ సావత్థిం గచ్ఛన్తం అఞ్ఞతరం గిలానం భిక్ఖుం గన్తుమసక్కుణేయ్యతాయ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే నిసిన్నం దిస్వా మనుస్సేహి తం పవత్తిం ఞత్వా "ఏహి, భన్తే, గమిస్సామా"తి వుత్తే "నాహం, ఆవుసో, గమిస్సామి, గిలానోమ్హీ"తి **వుత్తవత్థుస్మిం** (మహావ. ౨౫౩) అనుఞ్ఞాతం, తథా వదన్తో చ సో భిక్ఖు గమనుపచ్ఛేదసాధకమేవ గేలఞ్ఞం సన్ధాయాహాతి విఞ్ఞాయతి అధిప్పేతత్థనిప్ఫత్తియా ఉపచ్ఛిన్నత్తా, అపిచ యానేన ఏకపరిచ్ఛేదాయ ఉపాహనాయ పరిచ్ఛేదం ఠపేన్తేన అట్ఠకథాచరియేన "గిలానేన భిక్ఖునా సఉపాహనేనాతి ఏత్థ గిలానో నామ యో న సక్కోతి అనుపాహనేన గామం పవిసితు"న్తి **అట్ఠకథాయం** (మహావ. అట్ఠ. ౨౫౬) వుత్తం, తస్మా యథావుత్తగిలానోవ గిలానోతి నిట్ఠమేత్థ గన్తబ్బం.

౩౫౨. దవం కరణేతి కేళియా కరణే. **అఞ్ఞస్సా**తి అన్తమసో దుస్సీలస్సాపి. **ఉపలాళనే**తి "పత్తం దస్సామి, చీవరం దస్సామీ"తిఆదినా.

౩౫౩. వివరిత్వా న దస్సయేతి సమ్బన్ధనీయం. **తా** భిక్ఖునియో.

౩౫౪. ఓవాదన్తి భిక్ఖునీహి తేరసియం వా చాతుద్దసియం వా ఆగన్త్వా ఉపోసథం పుచ్ఛిత్వా "చాతుద్దసో"తిఆదినా భిక్ఖునా ఆచిక్ఖితే పున తాహి ఉపోసథదివసే సమాగన్త్వా ఓవాదూపసఙ్కమనయాచనం, తం పాతిమోక్ఖుద్దేసకస్స ఆరోచేత్వా తేన కతసన్నిట్ఠానం గహేత్వా పాటిపదే పచ్చాహరితబ్బన్తి అజాననకం **బాల**ఞ్చ తథా కాతుం అసమత్థం **గిలాన**ఞ్చ పాటిపదే గన్తుకామం **గమియ**ఞ్చ వజ్జేత్వా అఞ్ఞస్స గహణపచ్చాహరణాని అకాతుం న వట్టతి. తేన వుత్తం "**న గణ్హతో**"తిఆది.

౩౫౫. లోకాయతన్తి నిరత్థకకారణప్పటిసంయుత్తం తిత్థియసత్థం. తిరచ్ఛానవిజ్జా చ ఇమినావ ఉపలక్ఖితా. **న వాచేయ్యా**తి పరేసం న వాచేయ్య. ఇమినావ అత్తనో పరియాపుణనమ్పి పటిక్ఖిత్తం లోకాయతతిరచ్ఛానవిజ్జాతి చ రాగదోసమోహవడ్ఢాని బుద్ధాదిగరహితా సగ్గమోక్ఖానం తిరో తిరియతో అఞ్చితా గతా పవత్తా కబ్బనాటకాదికా సబ్బాపి విజ్జా అనులోమవసేన వా వినయపరియాయం పత్వా గరుకే ఠాతబ్బన్తి వినయయుత్తితోపి సఙ్గహితాతి వేదితబ్బా. ఏవఞ్చ నో గరూనముపదేసో. **పేళాయపీ**తి యత్థ పాతిం ఠపేత్వా సుఖినో భుఞ్జన్తి, తమ్బలోహేన రజతేన వా కతాయ తాయ ఆసిత్తకూపధానసఙ్ఖాతాయ పేళాయ ఠపేత్వా.

౩౫౬. పారుతఞ్చ నివాసనఞ్చ, గిహీనం హత్థిసోణ్డాదివసేన పారుతనివాసనం యస్స పారుపనస్స నివాసనస్సాతి కిరియావిసేసనసమాసో . గిహిపారుతనివాసనం న పారుపే న నివాసేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **సంవేల్లియం న నివాసేయ్యా**తి మల్లకమ్మకరాదయో వియ కచ్ఛం కత్వా న నివాసేయ్య. ఏవం నివాసేతుం గిలానస్సాపి మగ్గప్పటిపన్నస్సాపి న వట్టతి. యమ్పి మగ్గం గచ్ఛన్తా ఏకం వా ద్వే వా కోణే ఉక్ఖిపిత్వా అన్తరవాసకస్స ఉపరి లగ్గన్తి, న వట్టతి. ఏవం అపారుపిత్వా అనివాసేత్వా చ నిబ్బికారం పరిమణ్డలం పారుపితబ్బం తిమణ్డలం పటిచ్ఛాదేన్తేన పరిమణ్డలం నివాసేతబ్బఞ్చ, తథా అపారుపిత్వా అనివాసేత్వా చ ఆరామే వా అన్తరఘరే వా అనాదరేన యం కిఞ్చి వికారం కరోన్తస్స దుక్కటం. **దాయ**న్తి వనం. **నాళిమ్పయేయ్యా**తి "సబ్బూపకారాని వినస్సన్తూ"తి వా ఖిడ్డాధిప్పాయేన వా నాళిమ్పయేయ్య.

౩౩౭. వడ్ఢిం నో పయోజయే అఞ్ఞాతకప్పవారితే నో యాచేతి యోజనా. **అఞ్ఞస్సాతి** సహధమ్మికస్సాపి. కతిపాహం భుత్వా వాతి యోజనీయం. **పునోతి** నిపాతో.

౩౩౮. దణ్డినం ఇత్వా వా అఞత్వా వా ఉద్దిస్స రక్ఖం యాచనే దణ్డితే దణ్డో అస్స గీవాతి యోజనా. దణ్డం గణ్హాతీతి పచ్చయన్తస్స దణ్డినం దణ్డగ్గహణన్తి అత్థో. **ఉద్దిస్సాతి** "అమ్హాకం విహారే అసుకేన చ అసుకేన చ ఇదం నామ కత"న్తి, "కరిస్స"న్తి వా ఏవం అతీతం వా అనాగతం వా ఆరబ్భ. **యాచనేతి** వోహారికేసు యాచనే సతి. **దణ్డితేతి** తేహి దణ్డే గహితే సో దణ్డో అస్స యాచకస్స భిక్ఖునో గీవా, ఇణం హోతీతి అత్థో. వోహారికేహి పన "కేనా"తి వుత్తే "అసుకేనాతి వత్తుం అమ్హాకం న వట్టతి, తుమ్హేయేవ జానిస్సథ, కేవలఞ్హి మయం రక్ఖం యాచామ, తం నో దేథ, అవహటభణ్డఞ్చ మం ఆహరాపేథా"తి వత్తబ్బం . ఏవం అనోదిస్స ఆచిక్ఖణా హోతి, సా వట్టతి. **పారాజికాదికాతి** పారాజికథుల్లచ్చయదుక్కటాని.

౩౩౯."హరన్తేసు పరిక్ఖారం,

చోరో చోరోతి భాసితే;

అనత్థాయేసం గణ్హన్తే"తి. –

పాఠేహి భవితబ్బం. ఏవఞ్హి సతి "హరన్తేసూ"తి బహువచనేన సహ ఘటతే. పరిక్ఖారం హరన్తేసు ఏసం అనత్థాయ "చోరో చోరో"తి భాసితే దణ్డం గణ్హన్తే తత్తకం అస్స గీవాతి యోజేతబ్బం. **హరన్తేసూతి** చోరేసు గహేత్వా గచ్ఛన్తేసు. **ఏసన్తి** చోరానం. **గణ్హన్తేతి** వోహారికజనే గణ్హన్తే. యత్తకం గహితం, తత్తకం అస్స భిక్ఖునో గీవా, భణ్డదేయ్యం హోతీతి అత్థో.

౩౬౦. పాకారకుట్టానం బహి వళఞ్జే వాపి వీహాదినాళికేరాదిరోపిమే హరితే వాపి విఘాసుచ్చారసఙ్కారముత్తం నావలోకియ ఛడ్డేయ్య, దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **వళఞ్జే నావలోకియాతి** చ ఇమినా ఓలోకేత్వా వా అవళఞ్జే వా విఘాసాదీని ఛడ్డేన్తస్స అనాపత్తీతి దీపేతి. వీహి ఆది యేసం సాలిఆదీనం తే వీహాదయో, నాళికేరో ఆది యేసం అమ్బపనసాదీనం తే నాళికేరాదయో, వీహాదయో చ నాళికేరాదయో చాతి ద్వన్దో, తేసం రోపో, తేన నిబ్బత్తం **వీహాది...పే.... రోపిమం. హరితేతి** హరితట్ఠానే. **విఘాసో** నామ ఉచ్ఛిట్ఠోదకచలకాది.

౩౬౧. ధమ్మయుత్తమ్పి నచ్చఞ్చ గీతఞ్చ వాదితఞ్చ యోజాపేతుఞ్చ పయోజేతుఞ్చ పయుత్తాని పస్సితుఞ్చ "ఉపహారం కరోమా"తి వుత్తే సమ్పటిచ్ఛితుం వా న లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **ధమ్మయుత్తమ్పీతి** రతనత్తయగుణూపసంహితతాయ అన్తమసో ధమ్మేన పుఞ్ఞేన సంయుత్తమ్పి. **నచ్చన్తి** అన్తమసో మోరసుకమక్కటాదీనం నచ్చమ్పి. **గీతన్తి** అన్తమసో గీతస్స పుబ్బభాగే కయిరమానం దన్తగీతమ్పి. **వాదితన్తి** అన్తమసో ఉదకభేరివాదితమ్పి. **యోజాపేతున్తి** అఞ్ఞేహి కారాపేతుం. **పయోజేతున్తి** అత్తనా కాతుం. ఆయతకేన గీతస్సరేన ధమ్మమ్పి భాసితుం న వట్టతి. **పయుత్తానీతి** పరేహి యేహి కేహిచి కతాని. **పస్సితున్తి** ఇమినా అనోలోచనదస్సనమ్పి గహితన్తి సోతున్తిపి అత్థో విఞ్ఞాయతి. అన్తరారామే ఠితస్స పస్సతో అనాపత్తి. వీథియం ఠత్వా గీవం పరివత్తేత్వా పస్సతోపి ఆపత్తియేవ. యేన కేనచి కరణీయేన గతట్ఠానే పస్సతి, సుణాతి వా, అనాపత్తి. **సమ్పటిచ్ఛితున్తి** "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛితుం. "ఉపహారకరణం నామ సున్దర"న్తి వత్తుం వట్టతి. **వా**-సద్దో సముచ్చయే.

౩౬౨. "కీళత్థం కతం రాజాగార"న్తిఆదినా సమ్బన్ధితబ్బం. చిత్తేన విచిత్తకం ఆగారం **చిత్తాగారకం.**

౩౬౩. ఆసనేన నపే న పటిబాహేయ్యాతి యోజనా. **ఆసనేనాతి** ఆసనతో. **న పటిబాహేయ్యాతి** న ఉట్ఠాపేయ్య. ఉణ్హే చీవరం న నిదహేయ్యాతి యోజనీయం. **న నిదహేయ్యాతి** అధికం న నిదహేయ్య. **గరునాతి** ఆచరియుపజ్ఝాయేన. **పణామితోతి** "మా ఇధ పవిసా"తిఆదినా నిక్కడ్ఢితో.

౩౬౪. సత్తిహి ఆపత్తీహి చ భిక్ఖుం వాపి అఞ్ఞేనేవ చ ఉపాసకం వాపి పరమ్ముఖా అక్కోసనే దుక్కటన్తి యోజేతబ్బం. **ఆపత్తీహి చాతి చ**-సద్దో అవధారణే. **అఞ్ఞేనేవ చాతి** ఏత్థ **ఏవ చాతి** నిపాతసముదాయో, ఏకో ఏవ వా అవధారణే, వుత్తతో అఞ్ఞేనేవ "అసద్ధో"తిఆదినాతి అత్థో. **పరమ్ముఖాతి** నిపాతో, తస్స అసమ్ముఖేతి అత్థో. సమ్ముఖా వదన్తస్స పాచిత్తియం. పాపగరహణవసేన పన వదతో అనాపత్తి.

౩౬౫. **సద్ధాదేయ్యం** సద్ధాయ దాతబ్బం చీవరఞ్చ చ-సద్దేన అవసేసమ్పి **వినిపాతేతుం** నాసేతుం న లబ్భం, పితూనం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **ఞాతీనమ్పీతి పి**-సద్దో సమ్భావనే.

౩౬౬. అఞ్ఞత్ర వస్సంవుత్థో అఞ్ఞతో భాగం గణ్హేయ్య, దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **అఞ్ఞత్రాతి** అఞ్ఞస్మిం విహారే. **అఞ్ఞతోతి** అఞ్ఞవిహారతో. **పటిదేయ్యాతి** గహితట్ఠానే దదేయ్య. గహితే తస్మిం వత్థుస్మిం నట్ఠే వా జిణ్ణే వా తస్స గీవాహో తీతి సమ్బన్ధో. చోదితో నో దదేయ్య, తేసం ధురనిక్ఖేపతో భణ్డగ్ఘకారియో హోతీతి యోజనా. **చోదితోతి** వత్థుసామికేహి "దేహీ"తి వుత్తో. **తేసన్తి** తస్మిం విహారే లాభీనం భిక్ఖూనం.

౩౬౭. సన్తరుత్తరో వా కల్లో సఉపాహనో వా గామం న పవిసేయ్య, చామరీమకసబీజనిం న ధారేయ్యాతి యోజనీయం. అన్తరఞ్చ ఉత్తరఞ్చ, సహ అన్తరుత్తరేన **సన్తరుత్తరో**. అగ్గళగుత్తే విహారే సఙ్ఘాటిం నిక్ఖిపిత్వా గన్తుం వట్టతి. ఆరఞ్ఞకేన పన భణ్డుక్ఖలికాయ పక్ఖిపిత్వా పాసాణరుక్ఖసుసిరాదీసు పటిచ్ఛన్నేసు ఠపేత్వా గన్తబ్బం. అన్తరుత్తరానం నిక్ఖేపే అయమేవ నయో. **కల్లోతి** అగిలానో. మకసానం బీజనీ మకసబీజనీ, చమరీనం వాళేహి కతా మకసబీజనీతి సమాసో.

౩౬౮. ఆరామతో బహీతి సమ్బన్ధనీయం. **ఆరామతోతి** ఆరామూపచారతో. **న ధారేయ్యాతి** అగిలానో న ధారేయ్య. యస్స పన కాయదాహో వా పిత్తకోపో వా హోతి, చక్ఖు వా దుబ్బలం, అఞ్ఞో వా కోచి ఆబాధో వినా ఛత్తేన ఉప్పజ్జతి, తస్స గామే వా అరఞ్ఞే వా ఛత్తం వట్టతి. **గుత్తియా లబ్భతీతి** వస్సే చీవరగుత్తత్థం, వాళమిగచోరభయేసు అత్తగుత్తత్థమ్పి లబ్భతీతి అత్థో. ఏకపణ్ణఛత్తం పన సబ్బత్థేవ వట్టతి.

౩౬౯. ఉభతోకాజం న గాహేయ్యాతి సమ్బన్ధో. ఉభతో దణ్డస్స ఉభయకోటియం భారబన్ధకాజం **ఉభతోకాజం,** అలోపతప్పురిసో. **ఏకన్తరికకాజకన్తి** అన్తరమేవ అన్తరికం, ఏకఞ్చ అన్తరికఞ్చాతి ద్వన్దో, ఏకన్తరికే భారబన్ధకాజన్తి తప్పురిసో ఏకతోకాజకం, అన్తరికకాజకన్తి వుత్తం హోతి. హత్థే ఓలమ్బో అస్స భారస్సాతి సమాసో.

౩౭౦. **అనోకాసకతన్తి** "కరోతు మే ఆయస్మా ఓకాసం, అహం తం వత్తుకామో"తి ఏవం చోదకేన ఓకాసే కారాపితే నత్థి ఓకాసో కతో అనేన చుదితకేనాతి బహుబ్బీహి. **చోదేయ్యాతి** చావనఅక్కోసకమ్మవుట్ఠానాధిప్పాయేన చోదేయ్య. ఉపోసథప్పవారణట్ఠపనఅనువిజ్జధమ్మకథాధిప్పాయేసు ఓకాసకమ్మం నత్థి. **సుద్ధస్సాతి** అనాపత్తికతాయ సుద్ధస్స. **అవత్థుస్మిన్తి** అకారణే. **తథాతి** దుక్కటం అతిదిసతి. కరోన్తేనాపి "భూతమేవ ను ఖో ఆపత్తిం వదతి, అభూత"న్తి ఏవం ఉపపరిక్ఖిత్వా కాతబ్బో. "అనుజానామి, భిక్ఖవే, పుగ్గలం తులయిత్వా ఓకాసం కాతు"న్తి (మహావ. ౧౫౩) హి వుత్తం.

౩౭౧. సత్తానం పకతఙ్గులేన అట్ఠఙ్గులాధికం మఞ్చప్పటిపాదం వా ఉచ్చపాదకం మఞ్చం వా న ధారయేతి యోజనా. పకతియా అఙ్గులం **పకతఙ్గులం**. తఞ్చ వడ్ఢకిఅఙ్గులం వేదితబ్బం. అట్ఠ చ తాని అఙ్గులాని చ, తేహి తమధికం యస్సాతి సమాసో. మఞ్చానం పటిపాదో, యత్థ మఞ్చపాదే నిక్ఖిపన్తి. అట్ఠఙ్గులతో ఉచ్చా పాదా యస్సాతి బహుబ్బీహి.

౩౭౨. **మూగబ్బతాదిన్తి** మూగానమివ తుణ్హీభావసఙ్ఖాతం వతం ఆది యస్స గోవతాదినో తిత్థియవతస్సాతి సమాసో. ఖురమేవ భణ్డం **ఖురభణ్డం**. పుబ్బే న్హాపితో **న్హాపితపుబ్బకో**, విసేసనస్స పరనిపాతో.

౩౭౩. **హత్థకమ్మన్తి** హత్థేన కాతబ్బం వడ్ఢకిఆదీనం కమ్మం. అనుస్సరణం "కప్పియత్తం మే యేన యాచితం, అమ్హేహి ఇమస్స దాతబ్బ"న్తి ఏవం చిత్తప్పవత్తిఅనుసారో, తస్సా యాచనాయ అనుసారో **తదనుసారో**, తతో లద్ధం యం కిఞ్చి గహేతున్తి యోజనా. కమ్మతో నిగ్గతో **నిక్కమ్మో**, విఘాసాదాది. తం అయాచిత్వాపి కారేతున్తి సమ్బన్ధో. **ఆహరాపేతున్తి** అరఞ్ఞతో ఆనేతుం. **అపరసన్తకన్తి** దారుతిణపలాలాదికం అపరపరిగ్గహితం.

౩౭౪. గిహీనం యత్తకం దేతి, గోపకే దేన్తే గహేతుం లబ్భం, సఙ్ఘచేతియసన్తకే యథాపరిచ్ఛేదం గహేతుం లబ్భన్తి యోజనా. **దేతీతి** గోపకో భిక్ఖూనం దేతి. **గహేతున్తి** తత్తకం గహేతుం. **సఙ్ఘచేతియసన్తకేతి** వేతనగోపకేహి దీయమానే సఙ్ఘస్స చేతియస్స చ సన్తకే. **యథాపరిచ్ఛేదన్తి** యం తేసం సఙ్ఘేన అనుఞ్ఞాతం హోతి "దివసే దివసే ఏత్తకం నామ ఖాదథా"తి, తం పరిచ్ఛేదం అనతిక్కమ్మ. సఙ్ఘికే చ చేతియసన్తకే చ కేణియా గహేత్వా ఆరక్ఖన్తస్సేవ హి దానే పరిచ్ఛేదో నత్థి.

౩౭౫. "**కాయవాచాహి ద్వీహి ఆపత్తిం ఆపజ్జేయ్యా**"తి యేభుయ్యవసేన వుత్తం, మేథునధమ్మే పరూపక్కమే సతి సాదియన్తస్స అకిరియసముట్ఠానభావసమ్భవతో. **ఛహి వాతి** ఆపత్తుప్పత్తికారణసఙ్ఖాతేహి ఛహి సముట్ఠానేహి వా ఆపత్తిం ఆపజ్జేయ్యాతి సమ్బన్ధో. సబ్బాపత్తీనఞ్హి కాయో వాచా కాయవాచా కాయచిత్తం వాచాచిత్తం కాయవాచాచిత్తన్తి ఛ సముట్ఠానాని. తత్థ పురిమాని తీణి అచిత్తకాని, పచ్ఛిమాని సచిత్తకాని.

> తిధా ఏకసముట్ఠానా, పఞ్చధా ద్విసముట్ఠితా;
> ద్విధా తిచతురో ఠానా, ఏకధా ఛసముట్ఠితా.

తత్థ చతుత్థేన పఞ్చమేన ఛట్ఠేన చ సముట్ఠానతో **ఏకసముట్ఠానా తిధా**. పఠమచతుత్థేహి చ దుతియపఞ్చమేహి చ తతియఛట్ఠేహి చ చతుత్థఛట్ఠేహి చ పఞ్చమఛట్ఠేహి చ సముట్ఠానతో **ద్విసముట్ఠితా పఞ్చధా** . పఠమేహి చ తీహి పచ్ఛిమేహి చ తీహి సముట్ఠానతో **తిసముట్ఠానా ద్విధా**. పఠమతతియచతుత్థఛట్ఠేహి చ దుతియతతియపఞ్చమఛట్ఠేహి చ సముట్ఠానతో **చతుసముట్ఠానా ద్విధా**. ఛహిపి సముట్ఠితో **ఛసముట్ఠానా ఏకధా**. అలజ్జి…పే.… సఞ్ఞితాయ చాతి ఇమేహి ఛహి వా ఆపత్తిం ఆపజ్జేయ్యాతి సమ్బన్ధో. యో సఞ్చిచ్చ ఆపత్తిం ఆపజ్జతి, ఆపత్తిం పరిగూహతి, అగతిగమనఞ్చ గచ్ఛతి, ఏదిసో వుచ్చతి అలజ్జీ పుగ్గలో. అలజ్జీ చ అఞ్ఞాణో చ కుక్కుచ్చపకతో చ కుక్కుచ్చేన అభిభూతోతి ద్వన్దో. భావే త్తప్పచ్చయో.

తత్థ యో అకప్పియభావం జానన్తోయేవ మద్దిత్వా వీతిక్కమం కరోతి, అయం **అలజ్జితా ఆపజ్జతి**. మన్దో మోమూహో కత్తబ్బాకత్తబ్బం అజానన్తో అకత్తబ్బం కరోతి, కత్తబ్బం విరాధేతి, అయం **అఞ్ఞాణతా ఆపజ్జతి**. కప్పియాకప్పియం నిస్సాయ కుక్కుచ్చే ఉప్పన్నే వినయధరం అపుచ్ఛిత్వా మద్దిత్వా వీతిక్కమతి, అయం **కుక్కుచ్చపకతతా ఆపజ్జతి**. సతియా ప్లవో

సమ్మోహో **సతిప్లవో,** సహసేయ్యతిచీవరవిప్పవాసాదీని సతిప్లవా ఆపజ్జతి. కప్పఞ్చ అకప్పియఞ్చ కప్పాకప్పియం, కప్పాకప్పియే సఞ్ఞా, సా అస్స అత్థీతి కప్పా...పే.... సఞ్ఞీ, తస్స భావోతి తా-పచ్చయో. య-లోపేన పన "**సఞ్ఞితా**"తి వుత్తం, కరణత్థే వా పచ్చత్తవచనం. తే చ "అకప్పియే"తిఆదీనం యథాక్కమేన యుజ్జన్తి. తత్థ యో అచ్ఛమంసం "సూకరమంస"న్తి ఖాదతి, వికాలే కాలసఞ్ఞితాయ భుఞ్జతి, అయం **అకప్పియే కప్పియసఞ్ఞితాయ ఆపజ్జతి**. యో పన సూకరమంసం "అచ్ఛమంస"న్తి ఖాదతి, కాలే వికాలసఞ్ఞాయ భుఞ్జతి, అయం **కప్పియే అకప్పియసఞ్ఞితాయ ఆపజ్జతి**.

౩౭౬. అలజ్జిఅఞ్ఞాణతాయ కాయవాచాహి ఆపత్తిం ఛాదయేతి యోజనా. **లిఙ్గే**తి లిఙ్గపరివత్తననిమిత్తం. లిఙ్గే సఙ్ఘే చ గణే చ ఏకస్మిం చాతి ఆపత్తివుట్ఠితి చతుధా హోతీతి సేసో.

౩౭౭. పచ్చయద్వయేతి చీవరే పిణ్డపాతే చ. **పరికథోభాసవిఞ్ఞత్తీ**తి అభిలాపమత్తమేతం. సహచరితస్స పన నిమిత్తకమ్మస్సాపి ఏత్థేవ సఙ్గహో వేదితబ్బో. తత్థ పరియాయేన కథనం **పరికథా**. ఉజుకమేవ అవత్వా యథా అధిప్పాయో విభూతో హోతి, ఏవం ఓభాసనం **ఓభాసో**. పచ్చయే ఉద్దిస్స యథా అధిప్పాయో ఞాయతి, ఏవం విఞ్ఞాపనం **విఞ్ఞత్తి**. నిమిత్తకరణం **నిమిత్తకమ్మం. తతియే**తి సేనాసనే. **సేసే**తి గిలానపచ్చయే.

౩౭౮. పఞ్చన్నం సహధమ్మికానం అచ్చయే దానం న రూహతీతి సమ్బన్ధో. **అచ్చయే దాన**న్తి "మమచ్చయేన మయ్హం సన్తకం ఉపజ్ఝాయస్స హోతూ"తిఆదినా ఏవం అత్తనో అపగమే దానం. **త**న్తి అచ్చయేన దిన్నం చీవరాదికం సఙ్ఘస్సేవ చ హోతి, న భిక్ఖునోతి అధిప్పాయో. **గిహీనం పనా**తి గిహీనం అచ్చయే దానం పన. ఇదమేత్థ దానగ్గహణలక్ఖణం – "ఇదం తుయ్హం దమ్మీ"తిఆదినా సమ్ముఖా వా "ఇత్థన్నామస్స దేమీ"తిఆదినా పరమ్ముఖాపి దిన్నంయేవ హోతి. "తుయ్హం గణ్హాహీ"తి వుత్తే "మయ్హం గణ్హామీ"తి వదతి, సుదిన్నం సుగ్గహితఞ్చ. "తవ సన్తకం కరోహి, తవ సన్తకం హోతు, తవ సన్తకం కారాపేహీ"తి వుత్తే "మమ సన్తకం కరోమి, మమ సన్తకం హోతు, మమ సన్తకం కరిస్సామీ"తి వదతి. దుద్దిన్నం దుగ్గహితఞ్చ. సచే పన "తవ సన్తకం కరోహీ"తి వుత్తే "సాధు, భన్తే, మయ్హం గణ్హామీ"తి గణ్హాతి, సుగ్గహితన్తి.

౩౭౯. భిక్ఖు వా సామణేరో వా **ఉపస్సయే** భిక్ఖునీనం విహారే **కాలం కయిరాథ** యది కాలఙ్కరేయ్య, **తత్థ** తస్మిం ఉభిన్నం సన్తకే భిక్ఖుసఙ్ఘో ఏవ **దాయజ్జో** సామీ హోతీతి సేసో. **సేసపీ**తి అవసేసే భిక్ఖునిసిక్ఖమానసామణేరిసన్తకేపి. **అయం నయో**తి యది తే భిక్ఖూనం విహారే కాలం కరేయ్యుం, తేసం సన్తకే భిక్ఖునిసఙ్ఘో ఏవ దాయజ్జోతి అయమేవ నయోతి అత్థో.

౩౮౦. "ఇమం నేత్వా అసుకస్స దేహీ"తి **దిన్నం** యావ పరస్స హత్థం న పాపుణాతి, తావ **పురిమస్సేవ,** యో పహిణతి, తస్సేవాతి అత్థో. **దమ్మీ**తి "ఇత్థన్నామస్స దేమీ"తి **దిన్నం** పన **పచ్ఛిమస్సేవ,** యస్స పహిణతి, తస్సేవ సన్తకన్తి అత్థో. **ఇమం విధిం** "వుత్తనయేన ఇమే సామినో హోన్తీ"తి ఏతం పకారం **ఞత్వా** విస్సాసగ్గాహం వా గణ్హే, మతకచీవరం వా అధిట్ఠేతి యోజనా. **విస్సాసగాహ**న్తి సామీసు జీవన్తేసు విస్సాసేన గాహం గహేత్వా. **మతకచీవరం అధిట్ఠే**తి తేసు మతేసు అఞ్ఞే చే భిక్ఖూ న సన్తి, "మయ్హం తం పాపుణాతీ"తి మతకచీవరం అధిట్ఠేయ్య. అఞ్ఞేసం అదత్వా దూరే ఠపితమతకపరిక్ఖారా పన తత్థ తత్థ సఙ్ఘస్సేవ హోన్తి. భిక్ఖుమ్హి కాలకతే సఙ్ఘో సామీ పత్తచీవరే, అపిచ గిలానుపట్ఠాకా బహూపకారా, సఙ్ఘేన తిచీవరఞ్చ పత్తఞ్చ గిలానుపట్ఠాకానం దాతబ్బం. యం తత్థ లహుభణ్డం లహుపరిక్ఖారం, తం సమ్ముఖీభూతేన సఙ్ఘేన భాజేతబ్బం. యం తత్థ గరుభణ్డం గరుపరిక్ఖారం, తం ఆగతానాగతస్స చాతుద్దిసస్స సఙ్ఘస్స అవిస్సజ్జియం అవేభఙ్గియం.

గిలానుపట్ఠాకో నామ గిహీ వా హోతు పబ్బజితో వా, అన్తమసో మాతుగామోపి, సబ్బే భాగం లభన్తి. బహూ చే సబ్బే సమగ్గా హుత్వా ఉపట్ఠహన్తి, సబ్బేసం సమభాగో దాతబ్బో. యో పనేత్థ విసేసేన ఉపట్ఠహతి, తస్స విసేసో కాతబ్బో.

౩౮౧. "లోహభణ్డే పహరణిం ఠపేత్వా సబ్బం కప్పతీ"తిఆదినా యోజేతబ్బం. **పహరణిన్తి** ఆవుధం. పాదుకా చ సఙ్కమనీయో పల్లఙ్కో చాతి ద్వన్దో. మత్తికామయే కతకం కుమ్భకారికఞ్చ ఠపేత్వా సబ్బం కప్పతీతి యోజనీయం, ధనియస్సేవ సబ్బమత్తికామయకుటి **కుమ్భకారికాతి**.

పకిణ్ణకనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౨. దేసనానిద్దేసవణ్ణనా

౩౮౨. ఇదాని దేసనానిదస్సనబ్యాసేన హేట్ఠా అవుత్తాని కానిచి సిక్ఖాపదాని ఉపదిసితుం "**చాగో**"తిఆదిమాహ. భిక్ఖుభావస్స యో చాగో, సా పారాజికదేసనాతి సమ్బన్ధో. భవతి అనేనాతి భావో, సద్దప్పవత్తినిమిత్తం, భిక్ఖునో భావో భిక్ఖు-సద్దస్స పవత్తినిమిత్తం భిక్ఖుకిచ్చం **భిక్ఖుభావో**, తస్స. దిసీ ఉచ్చారణే, ఉచ్చారణా పకాసనా దేసనా. "ఛన్నమతివస్సతి, వివట్టం నాతివస్సతీ"తి (ఉదా॰ ౪౫) హి వుత్తం. ఇధ పన భిక్ఖుభావపరిచ్చాగోయేవ పారాజికాయ పకాసనా నామ పారాజికాయ దేసనా. "యో"తి వుత్తత్తా "సో"తి వత్తుం యుత్తం, తథాపి సబ్బాదీహి వుత్తస్స వా లిఙ్గమాదియ్యతే వక్ఖమానస్స వాతి వక్ఖమానదేసనాపేక్ఖాయ "**సా**"తి వుత్తం. యథా యేన పకారేన "ఛాదేతి జానమాపన్న"న్తిఆదినా వుత్తం **యథావుత్తం,** తేన. వుత్తమనతిక్కమ్మాతి అబ్యయీభావవసేన వా అత్థో వేదితబ్బో. ఇధాపి గరుకాపత్తియా వుట్ఠానానతిక్కమేనేవ పకాసనా దేసనా సియాతి "**వుట్ఠానం గరుకాపత్తిదేసనా**"తి వుచ్చతి.

౩౮౩. ఇదాని వత్తబ్బం సన్ధాయ "**ఏవ**"న్తి వుత్తం. **ఏకస్సాతి** ఏకస్స భిక్ఖునో.

౩౮౪. **తుమ్హమూలేతి** తుమ్హాకం మూలే సమీపే. **పటిదేసేమీతి** పకాసేమి. **సంవరేయ్యాసీతి** సంయమేయ్యాసి, సంవరే పతిట్ఠేయ్యాసీతి అత్థో.

౩౮౫. **నిస్సజ్జిత్వానాతి** ఏకబహుభావం సన్నిహితాసన్నిహితభావం ఞత్వా "ఇదం మే, భన్తే, చీవర"న్తిఆదినా నిస్సజ్జిత్వా. **తేనాతి** యస్స చీవరం నిస్సట్ఠం, తేన. "ఇమం...పే॰... దమ్మీ"తి నిస్సట్ఠచీవరం దేయ్యన్తి సమ్బన్ధితబ్బం. "ఇమం చీవరం దసాహాతిక్కన్త"న్తిఆదినా యోజేతబ్బం.

౩౮౬. (క) **చీవరన్తి** తిచీవరాధిట్ఠాననయేన అధిట్ఠితేసు సఙ్ఘాటిఆదీసు యం కిఞ్చి చీవరం. **విప్పవుత్థన్తి** విప్పయుత్తేన వుత్థం.

(ఖ) **అకాలచీవరన్తి** అనత్థతే కథినే వస్సానస్స పచ్ఛిమమాసం ఠపేత్వా సేసే ఏకాదసమాసే, అత్థతే కథినే తఞ్చ మాసం హేమన్తికే చత్తారో మాసే చ ఠపేత్వా సేసే సత్తమాసే ఉప్పన్నం, కాలేపి సఙ్ఘస్స వా "ఇదం అకాలచీవర"న్తి ఏకపుగ్గలస్స వా "ఇదం తుయ్హం దమ్మీ"తి ఉద్దిసిత్వా దిన్నం. ఇతరం పన కాలచీవరం. **మాసాతిక్కన్తన్తి** అకాలచీవరే ఉప్పన్నే ఊనస్స పారిపూరియా సఙ్ఘగణాదితో సతియా పచ్చాసాయ మాసమేకం పరిహారో లబ్భతి, తం మాసం అతిక్కన్తం.

(ग) **పురాణచీవరన్తి** యం అన్తమసో ఉస్సీసకం కత్వా నిపన్నో. **చీవరం** నామ ఛన్నం అఞ్ఞతరం వికప్పనూపగం. ఏసేవ నయో సబ్బేసు వక్ఖమానచీవరప్పటిసంయుత్తసిక్ఖాపదేసు.

(ఘ) **అఞ్ఞత్ర పారివత్తకాతి** అన్తమసో హరీతకీఖణ్డేనపి పారివత్తకం వినా.

(ఙ) **గహపతికన్తి** భిక్ఖూసు అపబ్బజితకం. **అఞ్ఞత్ర సమయాతి** అచ్ఛిన్నచీవరనట్ఠచీవరసమయం వినా, అచ్ఛిన్నచీవరేహి పన సాఖాపలాసం అత్తనా భఞ్జిత్వాపి వాకాదీని గణ్హిత్వాపి నివాసేతుం వట్టతి, పగేవ విఞ్ఞత్తి. చీవరం విఞ్ఞాపితన్తి సమ్బన్ధో. కన్తి ఆహ ''**అఞ్ఞాతక**''న్తిఆది.

(చ) **తదుత్తరీతి** తతో వుత్తప్పమాణతో ఉత్తరి, అచ్ఛిన్నచీవరేన భిక్ఖునా కాయేన వా వాచాయ వా అభిహరిత్వా పవారితచీవరతో తీసు నట్ఠేసు ద్వే సాదితబ్బాని, ద్వీసు నట్ఠేసు ఏకం సాదితబ్బం. పకతియా సన్తరుత్తరేన చరన్తేన ద్వీసు నట్ఠేసు ద్వేయేవ సాదితబ్బాని, ఏకస్మిం నట్ఠే ఏకంయేవ సాదితబ్బం. యస్స ఏకంయేవ హోతి, తస్మిం నట్ఠే ద్వే సాదితబ్బాని.

(ఛ) **అప్పవారితోతి** గహపతినా వా గహపతానియా వా. **వికప్పన్తి** పఠమఅధిప్పేతతో మూలం వడ్ఢాపేన్తో సున్దరకామతాయ "ఆయతం వా"తిఆదినా విసిట్ఠకప్పం అధికవిధానం.

(జ) **అఞ్ఞాతకే గహపతికేతి** బహూనం వసేన వుత్తమత్తమేవ పురిమతో విసేసో.

(ఝ) **చోదనాయాతి** "అత్థో మే, ఆవుసో, చీవరేనా"తి చోదనాయ. **ఠానేనాతి** కాయచోదనమాహ. రాజాదీహి పేసితేన హి దూతేన వేయ్యావచ్చకరస్స హత్థే చీవరచేతాపన్నే నిక్ఖిత్తే తిస్సో చోదనా అనుఞ్ఞాతా, చోదనాయ దిగుణం ఠానం, తస్మా సచే చోదేతియేవ, **న** తిట్ఠతి, ఛ చోదనా లబ్భన్తి. సచే తిట్ఠతియేవ, న చోదేతి, ద్వాదస ఠానాని లబ్భన్తి. సచే ఉభయం కరోతి, ఏకాయ చోదనాయ ద్వే ఠానాని హాపేతబ్బాని.

(ట) సుద్ధాని చ తాని కాళకాని చ జాతియా రజనేన వా.

(ఠ) **తులన్తి** చతూహి తులాహి కారేతుకామతం సన్ధాయ వుత్తం. అత్థతో పన యత్తకేహి ఏళకలోమేహి కాతుకామో హోతి, తేసు ద్వే కోట్ఠాసా కాళకానం, ఏకో ఓదాతానం, ఏకో గోచరియానం గహేతబ్బో. **తులా** నామ పలసతం. **గోచరియా** నామ కపిలవణ్ణా. ఇదం మే సన్థతం కారాపితన్తి యోజనా.

(ణ) **తియోజనపరమన్తి** గహితట్ఠానతో తీణి యోజనాని పరమో అస్స అతిక్కమనస్సాతి భావనపుంసకవసేన అత్థో వేదితబ్బో. **అతిక్కామితానీతి** అన్తమసో సుత్తకేనపి భణ్డకతభణ్డహరణం వినా అన్తమసో వాతాబాధప్పటికారత్థం కణ్ణచ్ఛిద్దే పక్ఖిత్తాని అతిక్కామితాని.

౩౮౭-౮. **నిస్సజ్జిత్వానాతి** వుత్తనయేన వత్థూని నిస్సజ్జిత్వా. **అథాతి** దేసితానన్తరం. "ఇమం జానాహీ"తి గిహిం వదేతి యోజనా. **సోతి** ఆరామికాదికో గిహీ. "ఇమినా కిం ఆహరామీ"తి వదేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **వదేయ్యాతి** యది వదతి. **ఇమన్తి అవత్వాతి** "ఇమం ఆహరా"తి అవత్వా భిక్ఖూనం కప్పియం తేలాదిన్తి వదేతి సమ్బన్ధో. **ఆదిన్తి** సన్ధివసేన నిగ్గహితం. తేన

పరివత్తేత్వాన సో యం కప్పియం ఆహరతీతి యోజనా. **తేనాతి** నిస్సగ్గియవత్థునా . **ద్వేపేతే ఠపేత్వాతి** ఏతే రూపియప్పటిగ్గాహకరూపియసంవోహారకే ద్వే ఠపేత్వా సేసేహి పరిభుఞ్జితుం లబ్భన్తి సమ్బన్ధో. **పరిభుఞ్జితున్తి** తం భుఞ్జితుం. **తతోతి** పరివత్తితకప్పియతో. **అఞ్ఞేనాతి** అన్తమసో ఆరామికేనాపి. **తేసన్తి** వుత్తానం ద్విన్నం.

౫౮౦. అన్తమసో తన్నిబ్బత్తా రుక్ఖచ్ఛాయాపీతి సమ్బన్ధో. **తన్నిబ్బత్తాతి** నిస్సట్ఠవత్థునా కిణిత్వా గహితఆరామే రుక్ఖచ్ఛాయా తన్నిబ్బత్తా హోతీతి తతో నిబ్బత్తాతి సమాసో. **ఆదితో సన్థతత్తయన్తి** ఆదిమ్హి కోసియసుద్ధకాళకద్వేభాగసన్థతత్తయం.

౫౮౧. ఏవం చే నో లభేథాతి ఏవం పరివత్తేత్వా కప్పియకారకో నో చే లభేయ్య, **నో** గిహీ "ఇమం ఛడ్డేహీ"తి **సంసియో** వత్తబ్బో, ఏవం రూపియఛడ్డకో గిహీ నో చే లభేయ్య, సమ్మతో భిక్ఖు ఛడ్డేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **సమ్మతోతి** "యో ఛన్దాగతిం న గచ్ఛేయ్యా"తిఆదినా (పారా॰ ౫౮౪) వుత్తపఞ్చఙ్గసమన్నాగతో రూపియఛడ్డకసమ్ముతియా సమ్మతో భిక్ఖు.

౫౮౨. ఏతానీతి పటిగ్గహితరూపియాని. **దుతియం పత్తన్తి** ఊనపఞ్చబన్ధనే సతి విఞ్ఞాపితపత్తం సఙ్ఘే వత్తుం లబ్భరేతి పదసమ్బన్ధో. **వత్తున్తి** "అహం భన్తే రూపియం పటిగ్గహేసి"న్తిఆదినా వత్తుం. సేసాని అవసేసనిస్సగ్గియవత్థూని సఙ్ఘే ఏకస్మిం గణే చ వత్తుం లబ్భరేతి యోజనా. **భాసన్తరేనపి వత్తుం లబ్భన్తి** న కేవలం పాళిభాసాయమేవ, సీహళాదిభాసాయపి నిస్సజ్జితుం లబ్భతీతి అత్థో.

౫౮౩. (క) **నానప్పకారన్తి** చీవరాదీనం కప్పియభణ్డానం వసేన అనేకవిధం. కయో గహణం, విక్కయో దానం. కయో చ విక్కయో చ **కయవిక్కయం**.

(గ) **ఊనపఞ్చబన్ధనేనాతి** ఊనాని పఞ్చ బన్ధనాని యస్స, తేన, ఇత్థమ్భూతలక్ఖణే కరణవచనం. యథాకథఞ్చి పన పఞ్చబన్ధనో పత్తో, పఞ్చబన్ధనోకాసో వా, సో అపత్తో, అఞ్ఞం విఞ్ఞాపేతుం వట్టతి.

౫౮౪. సమ్మన్నిత్వానాతి పదభాజనీయే వుత్తఞత్తిదుతియకమ్మేన సమ్మన్నిత్వా. **సఙ్ఘస్స పత్తన్తన్తి అన్త**-సద్దేన పత్తానం అన్తే భవో లామకో పత్తోయేవ గహితో, నిస్సట్ఠపత్తస్స విజ్జమానగుణం వత్వా థేరం, థేరస్స పత్తం దుతియత్థేరం గాహాపేత్వా ఏతేనేవ ఉపాయేన యావసఙ్ఘనవకం గాహాపేత్వా యో తత్థ సన్నిపతితసఙ్ఘస్స పత్తేసు పరియన్తో పత్తో, తం పత్తన్తి. **తస్సాతి** కతనిస్సజ్జనస్స భిక్ఖునో. **దాపయేతి** సమ్మతేన పత్తగాహాపకేన దాపేయ్య.

౫౮౫. (క) **భేసజ్జన్తి** భేసజ్జకిచ్చం కరోతు వా, మా వా, ఏవం లద్ధవోహారం సప్పిఆదికం సత్తాహకాలికం.

(ఖ) గిమ్హానస్స పచ్ఛిమమాసే పురిమో అద్ధమాసో పరియేసనకరణానం ఖేత్తం, పచ్ఛిమద్ధమాసో పరియేసనకరణనివాసనానం ఖేత్తం, వస్సికమాసా చత్తారోపి అధిట్ఠానేన సహ చతున్నమ్పి ఖేత్తం, ఇమేయేవ పఞ్చమాసా కుచ్ఛిసమయో, ఇతరసత్తమాసా పిట్ఠిసమయో. పిట్ఠిసమయే పరియేసన్తస్స నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం, కుచ్ఛిసమయే చ అతిరేకద్ధమాసే కత్వా పరిదహతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. తేన వుత్తం "**అతిరేకమాసే సేసే**"తి.

(గ) **సామం దత్వాతి** వేయ్యావచ్చాదీని పచ్చాసీసమానో సయమేవ దత్వా. **అచ్ఛిన్నన్తి** తం అకరోన్తం దిస్వా సకసఞ్ఞాయ అచ్ఛిన్నం. భిక్ఖునోపి చీవరం ఠపేత్వా అఞ్ఞం పరిక్ఖారం, అనుపసమ్పన్నస్స చ యం కిఞ్చి పరిక్ఖారం అచ్ఛిన్దతో

దుక్కటం. పరిచ్చజిత్వా దిన్నం సకసఙ్ఘం వినా అచ్ఛిన్దన్తో భణ్డగ్ఘేన కారేతబ్బో.

(జ) **వికప్పన్తి** "ఆయతఞ్చ కరోహి విత్థతఞ్చా"తిఆదికం అధికవిధానం.

(చ) **అచ్చేకచీవరన్తి** గమికగిలానగబ్భినిఅభినవుప్పన్నసద్ధానం అఞ్ఞతరేన పవారణమాసస్స జుణ్హపక్ఖపఞ్చమితో పట్ఠాయ "వస్సావాసికం దస్సామీ"తి దిన్నం అచ్చాయికచీవరం. అచ్చేకచీవరస్స అనత్థతే కథినే ఏకాదసదివసాధికో మాసో, అత్థతే కథినే ఏకాదసదివసాధికా పఞ్చ మాసా చీవరకాలసమయో, తం అతిక్కామేన్తస్స నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. తేన వుత్తం "**చీవరకాలసమయం అతిక్కామిత**"న్తి. కాలో చ సో సమయో చ చీవరస్స కాలసమయో, తం.

(ఛ) సప్పటిభయే ఆరఞ్ఞకసేనాసనే వస్సం ఉపగన్త్వా విహరన్తేన భిక్ఖునా తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం పురిమికాయ ఉపగన్త్వా మహాపవారణాయ పవారితతా, కత్తికమాసతా, పఞ్చధనుసతికపచ్ఛిమప్పమాణయుత్తసేనాసనతా, సాసఙ్కసప్పటిభయతాతి ఏవం వుత్తచతురఙ్గసమ్పత్తియాఅన్తరఘరే నిక్ఖిపిత్వా సతి పచ్చయే ఛారత్తపరమం తేన చీవరేన విప్పవసితబ్బం. తతో చే ఉత్తరి విప్పవసేయ్య, నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం. తేన వుత్తం "**అతిరేకఛారత్త**"న్తిఆది.

(జ) **జానన్తి** జానన్తో.

౩౯౬. **ఆదిమ్హి వియాతి** పఠమనిస్సగ్గియే వియ.

౩౯౭. (ఖ) అన్తరఘరం పవిట్ఠాయ భిక్ఖునియా హత్థతో ఖాదనీయాదిప్పటిగ్గహణే చ భిక్ఖూసు కులేసు భుఞ్జన్తేసు "ఇధ సూపం దేథ"తిఆదినా నయేన వోసాసమానాయ భిక్ఖునియా అనపసాదనేన చ సేఖసమ్మతేసు కులేసు పుబ్బే అనిమన్తితస్స ఖాదనీయాదీనం పటిగ్గహణే చ సప్పటిభయే ఆరఞ్ఞకసేనాసనే విహరన్తస్స పుబ్బే అప్పటిసంవిదితఖాదనీయాదిప్పటిగ్గహణే చ పాటిదేసనీయం నామ ఆపత్తినికాయో వుత్తో. తేన వుత్తం "**గారయ్హ**"న్తిఆది.

౩౯౮. "**అదేసనాగామినియ**"న్తిఆది "న దేసయే"తి ఏత్థ కమ్మం. పారాజికా సఙ్ఘాదిసేసా చ **అదేసనాగామినియో** నామ. న ఆపత్తి **అనాపత్తి**, తం. కతదేసనం **దేసితం**. నానాసంవాసనిస్సీమట్ఠితానం న దేసయేతి సమ్బన్ధో. ఏవం చతుపఞ్చహి న దేసయే, మనసా న దేసయే, అపకతత్తానం న దేసయే, నానా "ఏకా"తి న దేసయేతి. **మనసాతి** కేవలం చిత్తేనేవ. **నానాతి** సమ్బహులా ఆపత్తియో "ఏకా"తి వత్వా. ఏకం పన ఆపత్తిం "సమ్బహులా"తి దేసేతుం వట్టతీతి.

దేసనానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౩. ఛన్దదాననిద్దేసవణ్ణనా

౩౯౯. **కమ్మప్పత్తేతి** ఉపోసథాదినో కమ్మస్స పత్తే యుత్తే అనురూపే. **సఙ్ఘే సమాగతేతి** చతువగ్గాదికే సఙ్ఘే ఏకత్థ సన్నిపతితే. ఏత్థ చ ఛన్దహారకేనాపి సద్ధిం చతువగ్గాదికో వేదితబ్బో.

౪౦౦. ఛన్దదానాదివిధిం దస్సేతుం "**ఏక**"న్తిఆదిమాహ. **ఉపాగమ్మాతి** సన్తిం ఆపత్తిం పకాసేత్వా తతో పచ్ఛా ఉపగన్త్వా. **ఛన్దం దదేతి** వక్ఖమానేసు తీసు ఏకేనపి బహి ఉపోసథం కత్వా ఆగతో ఛన్దం దదేయ్య, కేనచి కరణీయేన సన్నిపాతట్ఠానం

గన్త్వా కాయసామగ్గిం అదేన్తో పన పారిసుద్ధిం దేన్తో ఛన్దం దదేయ్య.

౪౦౨. ఉభిన్నం దానే కింపయోజనన్తి ఆహ **“పారిసుద్ధీ”**తిఆది. పారిసుద్ధిప్పదానేన సఙ్ఘస్స అత్తనో చాపి ఉపోసథం సమ్పాదేతీతి సమ్బన్ధో. పరిసుద్ధి ఏవ పారిసుద్ధి, తస్స పదానం, తేన. నను చ పారిసుద్ధితాపదానమత్తమేవ ఉపోసథకమ్మం నామాతి పారిసుద్ధిప్పదానం అత్తనో ఉపోసథం సమ్పాదేతు, కథం సఙ్ఘస్సాతి? వుచ్చతే – పారిసుద్ధిదానస్స ధమ్మకమ్మతాసమ్పాదనేన సఙ్ఘస్సాపి ఉపోసథం సమ్పాదేతీతి.

ఏత్థ పన చతూసు ఏకస్స ఛన్దపారిసుద్ధిం ఆహరిత్వా తయో పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, తీసు వా ఏకస్స ఛన్దపారిసుద్ధిం ఆహరిత్వా ద్వే పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి, **అధమ్మేన వగ్గం** ఉపోసథకమ్మం. చత్తారో పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, తయో వా ద్వే వా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి, **అధమ్మేన సమగ్గం.** చతూసు ఏకస్స ఆహరిత్వా తయో పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి, తీసు వా ఏకస్స ఆహరిత్వా ద్వే పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, **ధమ్మేన వగ్గం.** సచే పన చత్తారో సన్నిపతిత్వా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసన్తి, తయో పారిసుద్ధిఉపోసథం, ద్వే అఞ్ఞమఞ్ఞం పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, **ధమ్మేన సమగ్గం.** పవారణకమ్మేసుపి పఞ్చసు ఏకస్స పవారణం ఆహరిత్వా చత్తారో గణఞత్తిం ఠపేత్వా పవారేన్తి, చతూసు తీసు వా ఏకస్స ఆహరిత్వా తయో ద్వే వా సఙ్ఘఞత్తిం ఠపేత్వా పవారేన్తి, అధమ్మేన వగ్గం పవారణకమ్మన్తిఆది వుత్తనయమేవ. **సేసకమ్మం విబాధతీతి** అవసేససఙ్ఘకిచ్చం విబాధేతి అలద్ధాధిప్పాయత్తాతి అధిప్పాయో.

౪౦౩. **ద్వయన్తి** ఉపోసథకరణఞ్చేవ అవసేసకిచ్చఞ్చ. అత్తనో న సాధేతీతి సమ్బన్ధనీయం.

౪౦౪. **హరేయ్యాతి** పుబ్బే వుత్తం సుద్ధికఛన్దం వా ఇమం వా ఛన్దపారిసుద్ధిం హరేయ్య. **పరమ్పరా న హారయేతి** పరమ్పరా న ఆహరేయ్య. కస్మాతి ఆహ **“పరమ్పరాహటా”**తిఆది. **తేనాతి** పఠమతో గహితఛన్దపారిసుద్ధికేన. **పరమ్పరాహటాతి** యథా బిళాలసఙ్ఖలికాయ పఠమం వలయం దుతియం పాపుణాతి, తతియం న పాపుణాతి, ఏవం దుతియస్స ఆగచ్ఛతి, తతియస్స న ఆగచ్ఛతి. “పరిమ్పరాహటా ఛన్ద-పారిసుద్ధి న గచ్ఛతీ”తి వా పాఠో.

౪౦౫. **సబ్బూపచారన్తి** “ఏకంసం చీవరం కత్వా” తిఆది సబ్బం ఉపచారం.

౪౦౬. నో ఆగతో ఆరోచేత్వా సఙ్ఘం పవారేయ్యాతి యోజనా. **అథాతి** అనన్తరత్థే. **ఆగతోతి** పవారణం గహేత్వా ఆగతో భిక్ఖు. **ఆరోచేత్వాతి** భిక్ఖుసఙ్ఘస్స ఆరోచేత్వా. **ఏవన్తి** వక్ఖమానక్కమేన.

౪౦౭-౮. గహేత్వా హారకోతి సమ్బన్ధో. **నాహటాతి** ఆహటావ న హోతీతి అత్థో. హారకో సఙ్ఘం పత్వా తథా హేయ్య, ఆహటా హోతీతి యోజనా. తథా **హేయ్యాతి** విబ్భన్తాదికో భవేయ్య.

౪౦౯. సఙ్ఘం పత్తో పమత్తో వా సుత్తో వా నారోచయేయ్య అనాపత్తి చాతి సమ్బన్ధో. **చ**-సద్దో ఛన్దపారిసుద్ధిహరణం సమ్పిణ్డేతీతి.

ఛన్దదాననిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౪. ఉపోసథనిద్దేసవణ్ణనా

౪౧౦. దువే ఉపోసథాతి సులభప్పవత్తివసేన వుత్తం. తయో పన దివసవసేనేవ ఉపోసథా చాతుద్దసికో పన్నరసికో సామగ్గికోతి. తత్థ హేమన్తగిమ్హవస్సానానం తిణ్ణం ఉతూనం తతియసత్తమపక్ఖేసు ద్వే ద్వే కత్వా ఛ **చాతుద్దసికా,** సేసా **పన్నరసికా**తి ఏవం ఏకసంవచ్ఛరే చతువీసతిఉపోసథా. ఇదం తావ లోకస్స పకతిచారిత్తం. "ఆగన్తుకేహి ఆవాసికానం అనువత్తితబ్బ"న్తిఆదివచనతో (మహావ. ౧౭౮) పన తథారూపపచ్చయే సతి అఞ్ఞస్మిమ్పి చాతుద్దసే ఉపోసథం కాతుం వట్టతి.

౪౧౧. సుత్తుద్దేసో సఙ్ఘస్సేవాతి యోజనా. అధిట్ఠానఞ్చ తం ఉపోసథో చాతి కమ్మధారయో. **సేసాన**న్తి ద్విన్నం తిణ్ణం వా. "దువే"తిఆదినా చ చాతుద్దసో పన్నరసో సామగ్గీతి దివసవసేన, సుత్తుద్దేసో అధిట్ఠానం పారిసుద్ధీతి కరణప్పకారేన, సఙ్ఘుపోసథో గణుపోసథో పుగ్గలుపోసథోతి పుగ్గలవసేన చాతి నవ ఉపోసథా దీపితా హోన్తి.

౪౧౨. పుబ్బకిచ్చేతి –

> "ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;
>
> ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీ"తి. (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮) –

ఏవం అట్ఠకథాచరియేహి వుత్తే పుబ్బకరణానన్తరం కత్తబ్బే పుబ్బకిచ్చే.

పుబ్బకరణేతి –

> "సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;
>
> ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతీ"తి. (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮) –

ఏవం అట్ఠకథాచరియేహేవ వుత్తే సబ్బపఠమం కత్తబ్బే పుబ్బకరణే. **పత్తకల్లే**తి ఉపోసథాదీనం చతున్నం అఙ్గానం సమ్భవేన పత్తో కాలో ఇమస్సాతి పత్తకాలం, పత్తకాలమేవ పత్తకల్లం. కిం తం? ఉపోసథాదికమ్మం. తం పన చతూహి అఙ్గేహి సఙ్గహితం. యథాహు అట్ఠకథాచరియా –

> "ఉపోసథో యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా,
>
> సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;
>
> వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి,
>
> పత్తకల్లన్తి వుచ్చతీ"తి. (మహావ. అట్ఠ. ౧౬౮);

సమానితేతి సమ్మా ఆనీతే పవత్తితేతి అత్థో. **సో**తి సుత్తుద్దేసో. **పఞ్చధా**తి నిదానుద్దేసో పారాజికుద్దేసో సఙ్ఘాదిసేసుద్దేసో అనియతుద్దేసో విత్థారుద్దేసోతి ఏవం పఞ్చధా.

౪౧౩. వినాన్తరాయన్తి రాజన్తరాయో చోరన్తరాయో అగ్యన్తరాయో ఉదకన్తరాయో మనుస్సన్తరాయో అమనుస్సన్తరాయో వాళన్తరాయో సరీసపన్తరాయో జీవితన్తరాయో బ్రహ్మచరియన్తరాయోతి (మహావ. ౧౫౦) వుత్తేసు దససు యం కిఞ్చి అన్తరాయం వినా. **సఙ్ఖేపేనా**తి వినా విత్థారం. "ఏత్థ ద్వీసు తీసు వా ఉద్దేసేసు విసదేసు థేరోవ ఇస్సరో"తి వుత్తత్తా అవత్తన్తేపి

వట్టతీతి యోజనా. **ఏత్థా**తి పఞ్చసు ఉద్దేసేసు. **అవత్తన్తే**తి థేరస్స విత్థారేన అవత్తమానే అప్పగుణే. **వట్టతీ**తి సంఖిత్తేన ఉద్దిసితుమ్పి వట్టతి. ఇమినావ యస్స కస్సచి ఉద్దేసకస్స అవత్తన్తేపి వట్టతీతి విఞ్ఞాయతి. ద్వీసు వత్తమానేసు ఇస్సరత్తే అధికే వత్తబ్బమేవ నత్థీతి దస్సనత్థం "**తీసూ**"తి వుత్తం. "**థేరోవ ఇస్సరో**"తిఆదినా ఇదం పరిదీపేతి – ద్వే అఖణ్డా సువిసదా వాచుగ్గతా, థేరాధేయ్యం పాతిమోక్ఖం, సచే పన ఏత్తకమ్పి విసదం కాతుం న సక్కోతి, బ్యత్తస్స భిక్ఖునో ఆయత్తం హోతి, తస్మా సయం ఉద్దిసితబ్బం, అఞ్ఞో వా అజ్ఝేసితబ్బోతి.

౪౧౪. ఉద్దిసన్తే సమా వా అథ థోకికా వా యది ఆగచ్ఛేయ్యున్తి సమ్బన్ధనీయం. **ఉద్దిసన్తే** ఆవాసికేహి పాతిమోక్ఖే ఉద్దిస్సమానే. **సమా వా థోకికా వా**తి ఆవాసికేహి సమా వా థోకికా వా ఆగన్తుకా భిక్ఖూ. **అవసేసకం సోతబ్బ**న్తి ఇమినా ఏత్తావతాపి ఉపోసథో కతోయేవ నామాతి దీపేతి.

౪౧౫. **ఉద్దిట్ఠమత్తే**తి ఉద్దిట్ఠంయేవ ఉద్దిట్ఠమత్తం. **మత్త**-సద్దో అవధారణే. సకలాయ ఏకచ్చాయ వా ఉట్ఠితాయ సమా వా థోకికా వా యది ఆగచ్ఛేయ్యున్తి యోజనా. **సకలాయా**తి సబ్బాయ పరిసాయ. **ఏసం సన్తికే పారిసుద్ధిం కరేయ్యు**న్తి ఏసం ఆవాసికానం సమీపే తే ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్యున్తి అత్థో. అథ బహుకా చే, సబ్బవికప్పేసు పుబ్బకిచ్చం కత్వాతి యోజనీయం. వికప్పీయన్తి పరికప్పీయన్తీతి వికప్పా, అవసేససవనపారిసుద్ధిఉపోసథవిధానా సబ్బే చ తే వికప్పా చేతి **సబ్బవికప్పా**. తేసు. **పునుద్దిసే**తి పున పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసేయ్య.

౪౧౬. **ఇతరాన**న్తి ఆగన్తుకానం. **ఇతరో**తి చాతుద్దసో. ఏత్థ పన యేసం పన్నరసో, తే అతీతం ఉపోసథం చాతుద్దసికం అకంసూతి వేదితబ్బా. అయమేత్థాధిప్పాయో – తాదిసే పచ్చయే సతి చాతుద్దసికస్స కతత్తా తేసం యథావుత్తతతియసత్తమపక్ఖసఙ్ఖాతచాతుద్దసికే సమ్పత్తే తేరసీచాతుద్దసీకత్తబ్బత్తా అనుపోసథత్తా పన తత్థ ఉపోసథో న కతోతి చాతుద్దసోయేవ పన్నరసో జాతో. **సమానేతరే**తి సమా ఊనా ఇతరేతి పదచ్ఛేదో. **ఇతరే**తి ఆగన్తుకా. **పురిమానం అనువత్తన్తూ**తి ఆవాసికేహి "అజ్జుపోసథో పన్నరసో"తి పుబ్బకిచ్చే కయిరమానే పురిమానం ఆవాసికానం అనువత్తన్తూతి అత్థో. **సచేధికా**తి యది ఆగన్తుకా బహుకా హోన్తి. **పురిమా**తి ఆవాసికా. **తేసం అనువత్తన్తూ**తి తేసం ఆగన్తుకానం "అజ్జుపోసథో చాతుద్దసో"తి పుబ్బకిచ్చే కయిరమానే అనువత్తన్తు. **సేసేపీ**తి ఆగన్తుకానం పన్నరసవారేపి. **అయం నయో**తి "ఆగన్తుకానం పన్నరసో ఇతరానం సచేతరో"తిఆదికో అయమేవ నయో. ఏత్థ పన యేసం పన్నరసో, తే తిరోరట్ఠతో వా ఆగతా అతీతం వా ఉపోసథం చాతుద్దసికం అకంసూతి వేదితబ్బో.

౪౧౭. అతీతుపోసథస్స చాతుద్దసియం కతత్తా చాతుద్దసియం పన్నరసుపోసథో కతోతి పన్నరసీ ఆవాసికానం పాటిపదో జాతోతి ఆహ "**ఆవాసికానం పాటిపదో**"తి. **ఇతరాన**న్తి ఆగన్తుకానం. **ఉపోసథో**తి పన్నరసో ఉపోసథో. **సమథోకాన**న్తి అత్తనా సమానం వా థోకానం వా ఆగన్తుకానం. **మూలట్ఠా**తి ఆవాసికా. **కామతో దేన్తూ**తి అత్తనో ఇచ్ఛాయ దేన్తు.

౪౧౮. **నో చే దేన్తీ**తి యది ఆవాసికా కాయసామగ్గిం న దేన్తి, తేసం పన ఆవాసికానం హియ్యో ఉపోసథస్స కతత్తా అజ్జ ఉపోసథకరణం నత్థి. బహూసు అనిచ్ఛాయ కాయసామగ్గిం దదేయ్యాతి యోజనా. **బహూసూ**తి ఆగన్తుకేసు బహుకేసు. **బహి వా వజే**తి ఆవాసికభిక్ఖుపరిసా నిస్సీమం వా వజేయ్యాతి అత్థో.

౪౧౯. **సావేయ్య సుత్త**న్తి పాతిమోక్ఖసఙ్ఖాతం సుత్తం వాయమిత్వా సావేయ్య.

౪౨౦. సమ్మజ్జితుం ...పే.... ఉదకాసనం పఞ్ఞపేతుఞ్చ మహాథేరేన పేసితో కల్లో న కరేయ్య తథాతి సమ్బన్ధో. **కల్లోతి** అగిలానో. **తథాతి** దుక్కటం అతిదిసతి. ఆసనేసు అసతి అన్తమసో సాఖాభఙ్గమ్పి కప్పియం కారాపేత్వా పఞ్ఞపేతబ్బం. తేలే అసతి కపల్లే అగ్గిపి జాలేతబ్బో.

౪౨౧-౩. పట్ఠపేత్వా దకాసనన్తి పరిభోజనీయపానీయోదకఞ్చ ఆసనఞ్చ సన్నిహితం కత్వా. **గణఞత్తిన్తి** ఇదాని వక్ఖమానం గణేన ఠపేతబ్బం ఞత్తిం. **తేతి** అఞ్ఞే దువే భిక్ఖూ. **సమత్తపుబ్బారమ్భేనాతి** సమత్తో నిట్ఠితో పుబ్బేసు ఉత్తరాసఙ్గఏకంసకరణాదీసు ఆరమ్భో యస్సాతి తిపదబహుబ్బీహి. నవేన తే ఏవమీరియాతి సమ్బన్ధో. **తేతి** ఇతరే ద్వే.

౪౨౪. కత్తబ్బం కత్వా పుబ్బకిచ్చాదికం సమ్పాదేత్వా నవో ఏవం ఈరియోతి యోజనా.

౪౨౭. యత్థాతి యస్మిం విహారే ఏకేకస్స పారిసుద్ధిం హరిత్వానాతి సమ్బన్ధో. **ఏకేకస్సాతి** ఏత్థ విచ్ఛాయం ద్విత్తం. కిరియాయ గుణేన దబ్బేన వా భిన్నే అత్థే బ్యాపితుం ఇచ్ఛా విచ్ఛా. ఏత్థ పన ఛన్దపారిసుద్ధిహరణసఙ్ఖాతాయ కిరియాయ చతూసు చ తీసు చ ద్వీసు చ భిన్నమేకేకం బ్యాపితుం సమ్బన్ధితుం ఇచ్ఛాతి విచ్ఛా. **ఇతరీతరేతి** ఏత్థాపి కరణకిరియావసేన పేదితబ్బం. తయో ద్వే ఏకో వా తం తం సఙ్ఘపోసథం గణుపోసథం పుగ్గలుపోసథం వాతి వుత్తం హోతి. అయమేత్థాధిప్పాయో – చతూసు ఏకస్స ఆహరిత్వా తయో పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, తీసు వా ఏకస్స ఆహరిత్వా ద్వే సఙ్ఘపోసథం కరోన్తి, **అధమ్మేన వగ్గం** ఉపోసథకమ్మం. అథ పన ఏకస్స ఆహరిత్వా తయో సఙ్ఘపోసథం కరోన్తి, ఏకస్స ఆహరిత్వా ద్వే పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, **అధమ్మేన వగ్గం** నామ హోతి. యది పన చత్తారోపి సన్నిపతిత్వా పారిసుద్ధిఉపోసథం కరోన్తి, తయో వా ద్వే వా సఙ్ఘపోసథం కరోన్తి, **అధమ్మేన సమగ్గం** నామ హోతీతి. తబ్బిపరియాయేన **ధమ్మేన సమగ్గం** పేదితబ్బం.

౪౨౮. వగ్గే సమగ్గే వా "వగ్గో"తి సఞ్ఞినో విమతిస్స వా కరోతో దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో. **వగ్గేతి** వగ్గసఙ్ఘే. **విమతిస్సాతి** "వగ్గో ను ఖో, సమగ్గో"తి ఏవం వేమతికస్స. ఇమినావ కుక్కుచ్చపకతవారోపి ఉపలక్ఖితో. **కరోతోతి** ఉపోసథం కరోన్తస్స. భేదాధిప్పాయేన కరోతోతి యోజనా. ఏత్థ పన పాపస్స బలవతాయ థుల్లచ్చయం వుత్తం. **సఞ్ఞినోతి** సఞ్ఞాసీసేన చిత్తం వుత్తం, చిత్తవతోతి అత్థో.

౪౨౯-౩౦. ''ఉక్ఖిత్తస్సా''తిఆదినా వజ్జనీయపుగ్గలే దస్సేతి. **ఉక్ఖిత్తస్సాతి** కత్తుఅత్థే సామివచనం. నిసిన్నసద్దస్స కమ్మసాధనత్తా ఉక్ఖిత్తాదీహి కత్తూహి భవితబ్బన్తి. **''సేసాన''**న్తి విసేసనస్స భిక్ఖూనం బ్యభిచారేన సాత్థకతా. **అభబ్బస్స** పణ్డకాదిఏకాదసవిధస్స అభబ్బస్స. నిసిన్నపరిసాయఞ్చ పాతిమోక్ఖం న ఉద్దిసేతి సమ్బన్ధో. సభాగాపత్తికో తథా న ఉద్దిసేతి యోజేతబ్బం. వికాలభోజనాదివత్థుతో సమానో భాగో కోట్ఠాసో ఏతిస్సాతి సభాగా, సా ఆపత్తి అస్సాతి బహుబ్బీహి.

ఛన్దేన పరివుత్థేనాతి ఏత్థ చతుబ్బిధం పారివాసియం పరిసపారివాసియం రత్తిపారివాసియం ఛన్దపారివాసియం అజ్ఝాసయపారివాసియన్తి. తత్థ భిక్ఖూ కేనచిదేవ కరణీయేన సన్నిపతితా హోన్తి, అథ మేఘుట్ఠానాదినా కేనచిదేవ కరణీయేన అనోకాసో, అథ "అఞ్ఞత్థ గచ్ఛామా"తి ఛన్దం అవిస్సజ్జిత్వావ ఉట్ఠహన్తి, ఇదం **పరిసపారివాసియం** నామ కిఞ్చాపి పరిసపారివాసియం, ఛన్దస్స పన అవిస్సట్ఠత్తా కమ్మం కాతుం వట్టతి.

“యావ పన సబ్బే సన్నిపతన్తి, తావ ధమ్మం సుణిస్సామా”తి ఏకం అజ్ఝేసన్తి, తస్మిం ధమ్మకథం కథేన్తేయేవ అరుణో ఉగ్గచ్ఛతి, సచే చాతుద్దసికం కాతుం నిసిన్నా, పన్నరసోతి కాతుం వట్టతి, సచే పన్నరసికం కాతుం నిసిన్నా, పాటిపదే అనుపోసథే ఉపోసథం కాతుం న వట్టతి, అఞ్ఞం పన సఙ్ఘకిచ్చం కాతుం వట్టతి, ఇదం **రత్తిపారివాసియం** నామ.

ఏవం పన నిసిన్నే కోచి నక్ఖత్తపాఠకో భిక్ఖు “అజ్జ నక్ఖత్తం దారుణం, ఇమం కమ్మం మా కరోథా”తి వదతి, తే తస్స వచనేన ఛన్దం విస్సజ్జేత్వా తత్థేవ నిసిన్నా హోన్తి, అథఞ్ఞో ఆగన్త్వా “నక్ఖత్తం పటిమానేన్తం, అత్థో బాలం ఉపచ్చగా”తి (జా॰ ౧.౧.౪౯) వత్వా “కిం నక్ఖత్తేన, కరోథా”తి వదతి, ఇదం **ఛన్దపారివాసియఞ్చేవ అజ్ఝాసయపారివాసియఞ్చ**. ఏకస్మిం పారివాసియే పున ఛన్దపారిసుద్ధిం ఆనేత్వా కమ్మం కాతుం వట్టతి.

౪౩౧. ఆపన్నఞ్చ వేమతికఞ్చ అదేసయిత్వా వా నావికత్వా వా ఉపోసథం కాతుం న చ కప్పతీతి సమ్బన్ధో. **నావికత్వా**తి గరుకాపత్తిం అనావికత్వా. **న చా**తి నేవ.

౪౩౨. అట్ఠితోపోసథాతి అట్ఠితో అవిస్సట్ఠో ఉపోసథో యస్మిన్తి బహుబ్బీహి. **తదహూ**తి తస్మిం ఉపోసథదివసే. అన్తరాయం వా సఙ్ఘం వా వినా అధిట్ఠాతుం సీమమేవ వా న వజేతి యోజనా. **అధిట్ఠాతు**న్తి ఇమినా గణుపోసథమ్పి ఉపలక్ఖేతి. **సీమ**న్తి ఇమినా నదిమ్పి.

ఉపోసథనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౨. పవారణానిద్దేసవణ్ణనా

౪౩౩. ‘‘**అఞ్ఞమఞ్ఞప్పవారణా**’’త్యాదీనం అఞ్ఞమఞ్ఞేహి కాతబ్బా పవారణా. తత్థ తిణ్ణం చతున్నఞ్చ గణఞత్తిం ఠపేత్వా అఞ్ఞమఞ్ఞప్పవారణా, ద్విన్నం పన అట్ఠపేత్వావ. **అధిట్ఠాన**న్తి అధిట్ఠానప్పవారణా, యుపచ్చయన్తానం భావే నియతనపుంసకత్తా “అధిట్ఠాన”న్తి వుత్తం. **సేసా** పఞ్చాదీహి కాతబ్బా అవసేసా **సఙ్ఘప్పవారణా** సఙ్ఘవసేన ఞత్తిం ఠపేత్వా కాతబ్బా. ఏతేన నవసు సఙ్ఘప్పవారణాదయో తిస్సో దస్సితా. నవ హి పవారణా చాతుద్దసీ పన్నరసీ సామగ్గీతి దివసవసేన, తేవాచీ ద్వేవాచీ ఏకవాచీతి కత్తబ్బాకారవసేన, సఙ్ఘే పవారణా, గణే పవారణా, పుగ్గలే పవారణాతి కారకవసేన చ. తత్థ పురిమవస్సంవుత్థానం పుబ్బకత్తికపుణ్ణమా వా తేసంయేవ సచే భణ్డనకారకేహి ఉపద్దుతా పవారణం పచ్చుక్కడ్ఢన్తి, అథ కత్తికమాసస్స కాళపక్ఖచాతుద్దసో వా పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమా వా పచ్ఛిమవస్సంవుత్థానఞ్చ పచ్ఛిమకత్తికపుణ్ణమా ఏవ వా పవారణాదివసా హోన్తి. ఇదం పన పకతిచారిత్తం. తథారూపప్పచ్చయే సతి ద్విన్నం కత్తికపుణ్ణమానం పురిమేసు చాతుద్దసేసుపి పవారణం కాతుం వట్టతి. భిన్నస్స పన సఙ్ఘస్స సామగ్గియం యో కోచి దివసో పవారణాదివసో హోతి. ఇమా దివసవసేన తిస్సో పవారణా. కత్తబ్బాకారవసేన పన వక్ఖమాననయేన విఞ్ఞాతబ్బా.

౪౩౪. ‘‘**పుబ్బకిచ్చే**’’తిఆదీసు –

> “సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;
> పవారణాయ ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతి.
>
> “ఛన్దప్పవారణా ఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;

పవారణాయ ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతి.

“పవారణా యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా,
సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;
వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి,
పత్తకల్లన్తి వుచ్చతీ”తి. –

ఏవం **అట్ఠకథాయం** వుత్తా పుబ్బకిచ్చాదయో వేదితబ్బా. **ఞత్తిన్తి** ఇదాని వక్ఖమానం సామఞ్ఞం సఙ్ఘఞత్తిం. ఏవం పన ఞత్తియా ఠపితాయ కారణే సతి తేవాచికద్వేవాచికఏకవాచికసమానవస్సికవసేనపి పవారేతుం వట్టతి. అయమేవ పన ఞత్తి “సఙ్ఘో పవారేయ్యా”తి ఏత్థ “సఙ్ఘో తేవాచికం పవారేయ్య, సఙ్ఘో ద్వేవాచికం పవారేయ్య, సఙ్ఘో ఏకవాచికం పవారేయ్య, సఙ్ఘో సమానవస్సికం పవారేయ్యా”తిపి ఠపేతుం వట్టతి. చాతుద్దసియం పన సామగ్గియఞ్చ “చాతుద్దసీ సామగ్గీ”తి వత్తబ్బం.

౪౩౭. థేరేసు ఉక్కుటికం నిసజ్జ పవారేన్తేసు నవో యావ సయం పవారేతి, తావ ఉక్కుటికో ఏవ అచ్ఛతూతి యోజనా. **అచ్ఛతూతి** నిసీదేయ్య.

౪౪౦-౨. ధమ్మసాకచ్ఛా చ కలహో చాతి ద్వన్దో. రత్తియా ఖేపితభావతో తేవాచికాయ ఓకాసే అసతి దసవిధే వా అన్తరాయే సతి “సుణాతు మే…పే॰… సమానవస్సికం పవారేయ్యా”తి అనురూపతో ఞత్తిం వత్వా యథాఠపితఞత్తియా అనురూపేన పవారేయ్యాతి సమ్బన్ధో వేదితబ్బో. **అనురూపతోతి** “సుణాతు మే…పే॰… దానం దేన్తేహి రత్తి ఖేపితా, సచే… పే॰… రత్తి విభాయిస్సతి, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్ల”న్తిఆదినా తేన ఖేపితరత్తియా అనురూపేన. “సుణాతు మే భన్తే సఙ్ఘో, అయం రాజన్తరాయో, సచే సఙ్ఘో తేవాచికం…పే॰… సఙ్ఘో భవిస్సతి, అథాయం రాజన్తరాయో భవిస్సతి, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్ల”న్తిఆదినా రాజన్తరాయాదీనం అనురూపేన వాతి అత్థో. “అథాయం బ్రహ్మచరియన్తరాయో భవిస్సతీ”తి పన పేయ్యాలవసేన అన్తే వుత్తం బ్రహ్మచరియన్తరాయం గహేత్వా వుత్తం. “ద్వేవాచిక”న్తిఆదికం పన విసుం విసుం వత్తబ్బమ్పి లఙ్ఘనక్కమేన సమ్పిణ్డేత్వా వుత్తం. వచనసమయే పన “ద్వేవాచికం పవారేయ్య”ఇచ్చాదినా వత్తబ్బం. **ఆగచ్ఛేయ్యుం యది సమాఆదికా చాతి** “ఆగచ్ఛేయ్యుం యది సమా”ఇచ్చాదయో ఉపోసథే వుత్తా గాథాయో చ. **ఏత్థాతి** ఏతిస్సం పవారణాయం. అయమేవ చ ఆహరణక్కమో –

ఆగచ్ఛేయ్యుం యది సమా, పవారేన్తేవ థోకికా;
పవారితా తే సుప్పవారితా, అఞ్ఞేహి చ పవారియం;
పవారితేసు సకలా-యేకచ్చాయుట్ఠితాయ వా.

పవారేయ్యుఞ్చ తే తేసం, సన్తికే బహుకా సచే;
కత్వా సబ్బవికప్పేసు, పుబ్బకిచ్చం పునుద్దిసేతి.

“ఆవాసికానం పన్నరసో”తిఆదికా గాథాయో పన ఏత్థాపి సమానా.

౪౪౩. ఞత్తిం వత్వాతి వక్ఖమానగణఞత్తిం వత్వా.

౪౪౪. సముదీరియాతి అఞ్ఞో ద్వే తయో వా వక్ఖమానక్కమేన వత్తబ్బా.

౪౪౬-౮. కత్తబ్బం కత్వాతి యోజేతబ్బం. **కత్తబ్బన్తి** పుబ్బకిచ్చాదికం. నవేనపి “అహం భన్తే…పే… పటికరిస్సామీ”తి థేరో ఈరియోతి యోజేతబ్బం. **ఏవన్తి** ఇదాని వక్ఖమానం పరామసతి.

౪౪౯. “**యస్మి**”న్తిఆది వుత్తనయత్తా ఉత్తానమేవ.

౪౫౦. గాథాయోతి “వగ్గే సమగ్గే వగ్గోతి, సఞ్ఞినో”తిఆదికా హేట్ఠా వుత్తగాథాయో వా. అయం పనేత్థ విసేసో – **కరోతోతి** ఏత్థ పవారణం కరోతోతి అత్థో గహేతబ్బో. తతియ గాథాయ “పాతిమోక్ఖం న ఉద్దిసే”తి అపనేత్వా “నో కరేయ్య పవారణ”న్తి పదం పక్ఖిపితబ్బం. చతుత్థగాథాయ “అనుపోసథే”తిఆదిగాథాబన్ధం అపనేత్వా “నేవ పవారణే కాతుం, సా కప్పతి పవారణా”తి పక్ఖిపితబ్బం. పఞ్చమగాథాయ “అట్ఠితోపోసథావాసా”తి అపనేత్వా “పవారణారితావాసా”తి పక్ఖిపితబ్బం.

౪౫౧. సఙ్ఘమ్హి పవారితేవాతి పురిమవస్సూపగతే సఙ్ఘమ్హి పవారితే ఏవ. **పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్యాతి** న ఏకస్మిం ఉపోసథగ్గే ద్వే ఞత్తియో ఠపేతబ్బాతి అధిప్పాయో. పచ్ఛిమికాయ ఉపగన్త్వా అపరినిట్ఠితవస్సో **అవుత్థో. అనుపాగతోతి** వస్సం అనుపాగతో. అయమేత్థాధిప్పాయో – పురిమికాయ వస్సం ఉపగతా పఞ్చ వా అతిరేకా వా పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా తేహి సమా వా ఊనతరా వా పురిమికాయ వా ఉపగతేహి పచ్ఛిమికాయ ఉపగతా థోకతరా చేవ హోన్తి, సఙ్ఘప్పవారణాయ గణం పూరేన్తి సఙ్ఘప్పవారణావసేన ఞత్తిం ఠపేత్వా, అథ చ ఉభోపి ఏకతో హుత్వా సఙ్ఘం న పూరేన్తి, గణం పన పూరేన్తి, గణఞత్తిం ఠపేత్వా పవారేతబ్బం, పచ్ఛా తేసం సన్తికే పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో. యది పన పురిమికాయ ఏకో, పచ్ఛిమికాయ ఏకో, ఏకేన ఏకస్స సన్తికే పవారేతబ్బం, ఏకేన పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో. సచే పురిమేహి వస్సూపగతేహి పచ్ఛా వస్సూపగతా ఏకేనపి అధికా సఙ్ఘం పూరేన్తి, పఠమం పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసిత్వా పచ్ఛా తేసం సన్తికే పవారేతబ్బన్తి. గణేపి ఏసేవ నయో. ఏవముపరిపి యథాయోగం చిన్తనీయం.

౪౫౨. చాతుమాసినియాతి అపరకత్తికపుణ్ణమాయం. **సఙ్ఘేనాతి** పఠమం వస్సూపగతేన సఙ్ఘేన. వుత్థా వస్సా యేహి తే **వుత్థవస్సా**, పచ్ఛిమవస్సూపగతా. **సచే అప్పతరా సియున్తి** ఇమినా యది అధికతరా వా సమసమా వా హోన్తి, పవారణాఞత్తిం ఠపేత్వా పచ్ఛిమవస్సూపగతేహి పఠమం పవారితే పచ్ఛా ఇతరేహి పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బోతి దీపేతీతి.

పవారణానిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౬. సంవరనిద్దేసవణ్ణనా

౪౫౩. సంవరణం చక్ఖుద్వారాదీనం సతికవాటేన పిదహనం **సంవరో**. తత్థ కిఞ్చాపి చక్ఖున్ద్రియే సంవరో నత్థి, న హి చక్ఖుపసాదం నిస్సాయ సతి ఉప్పజ్జతి, నేవ భవఙ్గసమయే ఆవజ్జనాదీనం అఞ్ఞతరసమయే, జవనక్ఖణే పన ఉప్పజ్జతీతి తదా సంవరో హోతి, ఏవం హోన్తే పన సో చక్ఖుద్వారాదీనం సంవరోతి వుచ్చతి. **చక్ఖుసోతాదిభేదేహీతి** చక్ఖు చ సోతఞ్చ, తాని ఆది యేసం, తేవ భేదా చాతి సమాసో, తేహి ద్వారేహి. అభిజ్ఝాదిప్పవత్తియా అచ్చన్తోపకారకత్తా కరణత్థే చేత్థ తతియా. ఏతేన చక్ఖుసోతఘానజివ్హాకాయమనసఙ్ఖాతాని ద్వారాని వుత్తాని. **రూపసద్దాదిగోచరేతి** రూపసద్దగన్ధరసఫోట్ఠబ్బధమ్మసఙ్ఖాతే

విసయే. **అభిజ్ఝాదోమనస్సాదిప్పవత్తి**న్తి ఏత్థ పరసమ్పత్తిం అభిముఖం ఝాయతీతి అభిజ్ఝా, బలవతణ్హా. **ఆది**-సద్దేన మిచ్ఛాదిట్ఠిఆదయో అనేకే అకుసలా ధమ్మా సఙ్గహితా.

౪౨౪. సకం చిత్తం కిట్ఠాదిం దుప్పసుం వియ నిగ్గణ్హేయ్యాతి సమ్బన్ధో. **కిట్ఠ**న్తి కిట్ఠట్ఠానే ఉప్పన్నం సస్సం గహితం. కిట్ఠం అదతీతి **కిట్ఠాది,** తం. **సమ్పజానో**తి సాత్థకసప్పాయగోచరఅసమ్మోహసఙ్ఖాతేన చతుసమ్పజఞ్ఞేన సమ్మా పజానో. ఇమినా ఇన్ద్రియసంవరసీలం కథితం.

సంవరనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౭. సుద్ధినిద్దేసవణ్ణనా

౪౨౫. దేసనా సంవరో ఏట్ఠి పచ్చవేక్ఖణన్తి భేదతో సుద్ధి చతుబ్బిధాతి సమ్బన్ధో. "పచ్చవేక్ఖణం భేదతో"తి వత్తబ్బే నిగ్గహితలోపో దట్ఠబ్బో, దేసనాసుద్ధి సంవరసుద్ధి పరియేట్ఠిసుద్ధి పచ్చవేక్ఖణసుద్ధీతి చతుబ్బిధాతి వుత్తం హోతి. తత్థ సుజ్ఝతీతి సుద్ధి, యథాధమ్మం దేసనాయ సుద్ధి **దేసనాసుద్ధి**. వుట్ఠానస్సాపి చేత్థ దేసనాయ ఏవ సఙ్గహో దట్ఠబ్బో. మూలాపత్తీనం పన అభిక్ఖుతాపటిఞ్ఞావ దేసనాతి హేట్ఠా వుత్తా, సావస్స పారాజికాపన్నస్స విసుద్ధి నామ హోతి. అయఞ్హి యస్మా పారాజికం ఆపన్నో, తస్మా భిక్ఖుభావే ఠత్వా అభబ్బో ఝానాదీని అధిగన్తుం. భిక్ఖుభావో హిస్స సగ్గన్తరాయో చేవ హోతి, మగ్గన్తరాయో చ. వుత్తఞ్హేతం –

"సామఞ్ఞం దుప్పరామట్ఠం, నిరయాయూపకడ్ఢతీ"తి. (ధ॰ ప॰ ౩౧౧);

అపరమ్పి వుత్తం –

"సిథిలో హి పరిబ్బజో, భియ్యో ఆకిరతే రజ"న్తి. (ధ॰ ప॰ ౩౧౩);

ఇచ్చస్స భిక్ఖుభావో విసుద్ధి నామ న హోతి. యస్మా పన గిహిఆదికో హుత్వా దానసరణసీలసంవరాదీహి సగ్గమగ్గం వా ఝానవిమోక్ఖమగ్గం వా ఆరాధేతుం భబ్బో హోతి, తస్మాస్స గిహిఆదిభావో విసుద్ధి నామ హోతి. అధిట్ఠానవిసిట్ఠేన సంవరేన విసుద్ధి **సంవరవిసుద్ధి**. ధమ్మేన సమేన పచ్చయానం ఏట్ఠియా సుద్ధి **ఏట్ఠిసుద్ధి**. చతూసు పచ్చయేసు పచ్చవేక్ఖణేన సుద్ధి **పచ్చవేక్ఖణసుద్ధి**. "చతుబ్బిధా పాతీ"తిఆదీసు **పాతిమోక్ఖసంవరసమ్మత**న్తి "పాతిమోక్ఖసంవరో"తి సమ్మతం సీలం.

౪౨౬. చిత్తాధిట్ఠానసంవరా సుజ్ఝతీతి ఇన్ద్రియసంవరో సంవరసుద్ధీతి వుత్తోతి యోజనా.

౪౨౭. అనేసనం పహాయ ధమ్మేన ఉప్పాదేన్తస్స ఏట్ఠియా సుద్ధత్తా ఆజీవనిస్సితం ఏట్ఠిసుద్ధీతి వుత్తన్తి సమ్బన్ధో. **ఉప్పాదేన్తస్సా**తి పచ్చయే ఉప్పాదేన్తస్స.

౪౨౮. **పచ్చవేక్ఖణసుజ్ఝనా**తి హేతుమ్హి పఞ్చమీతి.

సుద్ధినిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౮. సన్తోసనిద్దేసవణ్ణనా

౪౭౯. పంసుకూలం పిణ్డియాలోపో రుక్ఖమూలం పూతిముత్తభేసజ్జన్తి ఇమే చత్తారో పచ్చయా అప్పగ్ఘనకతాయ అప్పా చేవ కస్సచిపి ఆలయాభావేన అనవజ్జా చ గతగతట్ఠానే లబ్భమానతాయ సులభా చాతి వుచ్చన్తి, తేనాహ ''**అప్పేనా**''తిఆది. **మత్తఞ్ఞూ**తి పరియేసనప్పటిగ్గహణపరిభోగవిస్సజ్జనేసు చతూసు మత్తఞ్ఞుతావసేన పమాణఞ్ఞూ.

౪౮౦. కథం సన్తుట్ఠోతి ఆహ ''**అతీత**''న్తిఆది. **పచ్చుప్పన్నేన యాపేన్తో**తి యథాలాభయథాబలయథాసారుప్పవసేన పచ్చుప్పన్నేన యథావుత్తచతుబ్బిధపచ్చయేన యాపేన్తోతి.

సన్తోసనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪౯. చతురారక్ఖనిద్దేసవణ్ణనా

౪౮౧-౨. బుద్ధానుస్సతి ...పే.... మరణస్సతీతి ఇమా చతురారక్ఖా నామాతి సేసో. **ఆరకత్తాదినా**తి ఆరకభావో ఆరకత్తం, తం ఆది యస్స "అరీనం హతత్తా"తిఆదికస్స తం **ఆరకత్తాది**. తేన తేన మగ్గేన సవాసనానం అరానం హతత్తా ఆరకా సబ్బకిలేసేహి సువిదూరవిదూరే ఠితోతి ఆ-కారస్స రస్సత్తం, క-కారస్స హ-కారం సానునాసికం కత్వా "అరహ"న్తి పదసిద్ధి వేదితబ్బా. "ఆరకా"తి చ వుత్తే సామఞ్ఞజోతనాయ విసేసే అవట్ఠానతో, విసేసత్థినా చ విసేసస్స అనుప్పయోజితబ్బత్తా "కిలేసేహీ"తి లబ్భతి.

సమ్మాతి అవిపరీతం. **సామ**న్తి సయమేవ, అపరనేయ్యో హుత్వాతి అత్థో. "సమ్బుద్ధో"తి హి ఏత్థ సం-సద్దో "సయ"న్తి ఏతస్స అత్థస్స బోధకో దట్ఠబ్బో. **బుద్ధతో**తి భావప్పధానోయం నిద్దేసో, బుద్ధత్తాతి అత్థో. "అరహం" ఇతి వా "సమ్మాసమ్బుద్ధో" ఇతి వా భగవతో నవభేదే గుణే యా పునప్పునం అనుస్సతి, సా బుద్ధానుస్సతీతి యోజనా. "సమ్మాసమ్బుద్ధో ఇతీ"తి వత్తబ్బే అ-కారో సన్ధివసేన ఆగతో. **ఇతి**-సద్దో పనేత్థ ఆదిఅత్థో, ఇచ్చాదీతి అత్థో. **నవభేదే**తి "అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథీ"తి ఏకతో గహేత్వా. ఏత్థ పన ఉపచారో ఉప్పజ్జతి, న అప్పనా, తథా మరణస్సతియం. ఇతరేసు పన ఉభయమ్పి ఉప్పజ్జతీతి వేదితబ్బం. బుద్ధానుస్సతి.

౪౮౩-౪. ''**సీమట్ఠా**''తిఆదినా మేత్తాభావనం దస్సేతి. **సీమట్ఠసఙ్ఘే**తి సీమాయం తిట్ఠతీతి సీమట్ఠో , సోవ సఙ్ఘో. గోచరగామమ్హి ఇస్సరే జనేతి సమ్బన్ధో. తత్థ మానుసే ఉపాదాయ సబ్బసత్తేసూతి యోజేతబ్బం. **తత్థా**తి తస్మిం గామే. సుఖితా హోన్తు అవేరాతి పదచ్ఛేదో. **ఆదినా**తి "అబ్యాపజ్జా హోన్తు, అనీఘా హోన్తు, సుఖీ అత్తానం పరిహరన్తూ"తి ఇమినా. **పరిచ్ఛిజ్జ పరిచ్ఛిజ్జా**తి "ఇమస్మిం విహారే సబ్బే భిక్ఖూ"తిఆదినా ఏవమ్పి పరిచ్ఛిన్దిత్వా పరిచ్ఛిన్దిత్వా. మేత్తాభావనా.

౪౮౫-౬. ఇదాని అసుభం నిద్దిసన్తో సబ్బపఠమం సాధేతబ్బం సత్తవిధముగ్గహకోసల్లం ''**వణ్ణే**''చ్చాదినా దస్సేతి. సత్తవిధఞ్హి తం నయతో ఆగతం వాచాసజ్ఝాయమనసాసజ్ఝాయేహి సద్ధిం. తత్థ పఠమం వాచాయ సజ్ఝాయన్తేన చత్తారి తచపఞ్చకాదీని పరిచ్ఛిన్దిత్వా అనులోమప్పటిలోమవసేన కాతబ్బం. యథా పన వచసా, తథేవ మనసాపి సజ్ఝాయో కాతబ్బో. వచసా సజ్ఝాయో హి మనసా సజ్ఝాయస్స పచ్చయో. సో పన లక్ఖణప్పటివేధస్స పచ్చయో. తత్థ **వణ్ణో** నామ కేసాదీనం వణ్ణో. **సణ్ఠానం** తేసంయేవ సణ్ఠానం. **ఓకాసో** తేసంయేవ పతిట్ఠోకాసో. **దిసా** నాభితో ఉద్ధం ఉపరిమదిసా, అధో

హేట్ఠిమా. **పరిచ్ఛేదో** నామ “అయం కోట్ఠాసో హేట్ఠా చ ఉపరి చ తిరియఞ్చ ఇమినా నామ పరిచ్ఛిన్నో”తి ఏవం సభాగపరిచ్ఛేదో చేవ “కేసా న లోమా, లోమా న కేసా”తి ఏవం అమిస్సకతావసేన విసభాగపరిచ్ఛేదో చ. కేసాదికోట్ఠాసే వవత్థపేత్వాతి సమ్బన్ధో. **వవత్థపేత్వా**తి వుత్తనయేన వవత్థపేత్వా.

ఏవం వవత్థపేన్తేన యథావుత్తం సత్తవిధం ఉగ్గహకోసల్లం సమ్పాదేత్వా అట్ఠారసవిధం మనసికారకోసల్లం సమ్పాదేతబ్బన్తి దస్సేతుం “**అనుపుబ్బతో**”తిఆదిమాహ. తత్థ అప్పనాతో తయో చ సుత్తన్తాతి ఇమే చత్తారోపి నయతోవాగతే నాతిసీఘాదీసు పక్ఖిపిత్వా దసవిధతా వేదితబ్బా. **అనుపుబ్బతో**తి సజ్ఝాయకరణతో పట్ఠాయ అనుపటిపాటియా. **నాతిసీఘం నాతిసణికం కత్వా**తి కిరియావిసేసనం. **విక్ఖేపం పటిబాహయ**న్తి కమ్మట్ఠానం విస్సజ్జేత్వా బహిద్ధా పుథుత్తారమ్మణే చేతసో విక్ఖేపం పటిబాహన్తో. **పణ్ణత్తిం సమతిక్కమ్మా**తి యాయం “కేసా లోమా”తి పణ్ణత్తి, తం అతిక్కమిత్వా, “పటిక్కూల”న్తి చిత్తం ఠపేత్వాతి అధిప్పాయో. **అనుపుబ్బతో ముఞ్చన్తస్సా**తి యో యో కోట్ఠాసో న ఉపట్ఠాతి, తం తం అనుక్కమేన ముఞ్చతో, తస్స “భావనా”తి ఇమినా సమ్బన్ధో వేదితబ్బో.

౪౬౭. ఏవం ఉభయకోసల్లం సమ్పాదేత్వా సబ్బకోట్ఠాసే వణ్ణాదివసేన వవత్థపేత్వా వణ్ణాదివసేనేవ పఞ్చధా పటిక్కూలతా వవత్థపేతబ్బాతి దస్సేతుం “**వణ్ణ**”తిఆదిమాహ. వణ్ణ...పే.... ఓకాసేహి కోట్ఠాసే పటిక్కూలాతి భావనా అనుభన్తి యోజనా. తత్ర కేసా తావ పకతివణ్ణేన కాళకా అద్దారిట్ఠకవణ్ణా, సణ్ఠానతో దీఘవట్టతులాదణ్డసణ్ఠానా, దిసతో ఉపరిమదిసాయ జాతా, ఓకాసతో ఉభోసు పస్సేసు కణ్ణచూళికాహి, పురతో నలాటన్తేన, పచ్ఛతో గలవాటకేన పరిచ్ఛిన్నా, సీసకటాహవేఠనఅల్లచమ్మం కేసానం ఓకాసో. పరిచ్ఛేదతో కేసా సీసవేఠనచమ్మే వీహగ్గమత్తం పవిసిత్వా పతిట్ఠితేన హేట్ఠా అత్తనో మూలతలేన, ఉపరి ఆకాసేన, తిరియం అఞ్ఞమఞ్ఞేన పరిచ్ఛిన్నా. ద్వే కేసా ఏకతో నత్థీతి అయం సభాగపరిచ్ఛేదో. “కేసా న లోమా, లోమా న కేసా”తి ఏవం అవసేసఏకతింసకోట్ఠాసేహి అమిస్సీకతా కేసా నామ పాటియేక్కో ఏకో కోట్ఠాసోతి అయం విసభాగపరిచ్ఛేదో. ఇదం కేసానం వణ్ణాదితో నిచ్ఛయనం. ఇదం పన సేసం వణ్ణాదివసేన పఞ్చధా పటిక్కూలతో నిచ్ఛయనం – కేసా నామేతే వణ్ణతోపి పటిక్కూలా ఆసయతోపి సణ్ఠానతోపి గన్ధతోపి ఓకాసతోపి పటిక్కూలాతి ఏవం సేసకోట్ఠాసానమ్పి యథాయోగం వేదితబ్బం.

ఉద్ధుమాతాదివత్థూసూతి ఉద్ధుమాతకవినీలకవిపుబ్బకవిచ్ఛిద్దకవిక్ఖాయితకవిక్ఖిత్తకహతవి-క్ఖిత్తకలోహితకపుళవకఅట్ఠికసఙ్ఖాతేసు దససు అవిఞ్ఞాణకఅసుభవత్థూసు అసుభాకారం గహేత్వా పవత్తా భావనా వా అసుభన్తి సమ్బన్ధో. అసుభభావనా.

౪౬౮. “మరణం మే భవిస్సతీ”తి వా “జీవితం మే ఉపరుజ్ఝతీ”తి వా “మరణం మరణ”న్తి వా యోనిసో భావయిత్వానాతి యోజనా. **జీవిత**న్తి రూపజీవితిన్ద్రియఞ్చ అరూపజీవితిన్ద్రియఞ్చ. **యోనిసో**తి ఉపాయేన. ఏవం పవత్తయతోయేవ హి ఏకచ్చస్స నీవరణాని విక్ఖమ్భన్తి, మరణారమ్మణా సతి సణ్ఠాతి, ఉపచారప్పత్తమేవ కమ్మట్ఠానం హోతి.

౪౬౯-౪౭౦. యస్స పన ఏత్తావతా న హోతి, తేన వధకపచ్చుపట్ఠానాదీహి అట్ఠహాకారేహి మరణం అనుస్సరితబ్బన్తి దస్సేతుం “**వధకస్సేవా**”తిఆదిమాహ. **వధకస్స ఇవ ఉపట్ఠానా**తి “ఇమస్స సీసం ఛిన్దిస్సామీ”తి అసిం గహేత్వా గీవాయ సఞ్చారయమానస్స వధకస్స వియ మరణస్స ఉపట్ఠానతో. **సమ్పత్తీనం విపత్తితో**తి భోగసమ్పత్తియా జీవితసమ్పత్తియా చ వినాసమరణసఙ్ఖాతవిపత్తితో. **ఉపసంహారతో**తి యసమహత్తతో పుఞ్ఞమహత్తతో థామమహత్తతో ఇద్ధిమహత్తతో

పఞ్ఞామహత్తతో పచ్చేకబుద్ధతో సమ్మాసమ్బుద్ధతోతి ఇమేహి సత్తహాకారేహి అత్తనో ఉపసంహరణతో . **కాయబహుసాధారణా**తి అసీతియా కిమికులానం, అనేకసతానం రోగానం, బాహిరానఞ్చ అహివిచ్ఛికాదీనం మరణస్స పచ్చయానం సాధారణతో. **ఆయుదుబ్బలతో**తి అస్సాసపస్సాసూపనిబద్ధత్తఇరియాపథూపనిబద్ధత్తాదినా ఆయునో దుబ్బలతో. **కాలవవత్థానస్స అభావతో**తి "ఇమస్మింయేవ కాలే మరితబ్బం, న అఞ్ఞస్మి"న్తి ఏవం కాలవవత్థానస్స అభావతో. **అద్ధానస్స పరిచ్ఛేదా**తి "మనుస్సానం జీవితస్స పరిచ్ఛేదో నామ ఏతరహి పరిత్తో, అద్ధా యో చిరం జీవతి, సో వస్ససతం జీవతీ"తి ఏవం అద్ధానస్స కాలస్స పరిచ్ఛేదతో.

ఏత్థ పన కమ్మట్ఠానం భావేత్వా విపస్సనాయ సహ పటిసమ్భిదాహి అరహత్తం పత్తుకామేన బుద్ధపుత్తేన యం కాతబ్బం, తం ఆదికమ్మికస్స కులపుత్తస్స వసేన ఆదితో పట్ఠాయ సఙ్ఖేపేనోపదిస్సామ. చతుబ్బిధం తావ సీలం సోధేతబ్బం. తత్థ తివిధా విసుజ్ఝనా అనాపజ్జనం, ఆపన్నవుట్ఠానం, కిలేసేహి చ అప్పటిపీళనం. ఏవం విసుద్ధసీలస్స హి భావనా సమ్పజ్జతి. యమ్పిదం చేతియఙ్గణవత్తాదీనం వసేన ఆభిసమాచారికసీలం వుచ్చతి, తమ్పి సాధుకం పరిపూరేతబ్బం. తతో –

> "ఆవాసో చ కులం లాభో, గణో కమ్మఞ్చ పఞ్చమం;
> అద్ధానం ఞాతి ఆబాధో, గన్థో ఇద్ధీతి తే దసా"తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౪౧) –

ఏవం వుత్తేసు దససు పలిబోధేసు యో పలిబోధో, యో ఉపచ్ఛిన్దితబ్బో. ఏవం ఉపచ్ఛిన్నపలిబోధేన –

> "పియో గరు భావనీయో, వత్తా చ వచనక్ఖమో;
> గమ్భీరఞ్చ కథం కత్తా, నో చాట్ఠానే నియోజకో"తి. (అ॰ ని॰ ౭.౩౭) –

ఏవం వుత్తలక్ఖణం ఆచరియం ఉపసఙ్కమిత్వా కమ్మట్ఠానం ఉగ్గహేతబ్బం. తం దువిధం హోతి సబ్బత్థకకమ్మట్ఠానఞ్చ పారిహారియకమ్మట్ఠానఞ్చ. తత్థ **సబ్బత్థకకమ్మట్ఠానం** నామ భిక్ఖుసఙ్ఘాదీసు మేత్తా, మరణస్సతి చ, "అసుభసఞ్ఞా"తిపి ఏకే. ఏతం పన తయం సబ్బత్థ అత్థయితబ్బం ఇచ్ఛితబ్బన్తి కత్వా, అధిప్పేతస్స చ యోగానుయోగకమ్మస్స పదట్ఠానత్తా "సబ్బత్థకకమ్మట్ఠాన"న్తి వుచ్చతి. అట్ఠతింసారమ్మణేసు పన యం యస్స చరితానుకూలం, తం తస్స నిచ్చం పరిహరితబ్బత్తా యథావుత్తేనేవ నయేన "**పారిహారియకమ్మట్ఠాన**"న్తి వుచ్చతి, తతో –

> "మహావాసం నవావాసం, జరావాసఞ్చ పన్థనిం;
> సోణ్డిం పణ్ణఞ్చ పుప్ఫఞ్చ, ఫలం పత్థితమేవ చ.
>
> "నగరం దారునా ఖేత్తం, విసభాగేన పట్టనం;
> పచ్చన్తసీమాసప్పాయం, యత్థ మిత్తో న లబ్భతి.
>
> "అట్ఠారసేతాని ఠానాని, ఇతి విఞ్ఞాయ పణ్డితో;
> ఆరకా పరివజ్జేయ్య, మగ్గం సప్పటిభయం యథా"తి. (విసుద్ధి॰ ౧.౫౨) –

వుత్తఅట్ఠారససేనాసనదోసవజ్జితం "ఇధ, భిక్ఖవే, సేనాసనం నాతిదూరం హోతి నచ్చాసన్నం గమనాగమనసమ్పన్నం దివా అప్పాకిణ్ణం రత్తిం అప్పసద్దం అప్పనిగ్ఘోసం అప్పడంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సం. తస్మిం ఖో పన సేనాసనే విహరన్తస్స అప్పకసిరేనేవ ఉప్పజ్జన్తి చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానపచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారా. తస్మిం ఖో పన సేనాసనే థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా. తే కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛతి పరిపఞ్హతి 'ఇదం భన్తే కథం, ఇమస్స కో అత్థో'తి. తస్స తే ఆయస్మన్తో అవివటఞ్చేవ వివరన్తి, అనుత్తానీకతఞ్చ ఉత్తానిం కరోన్తి, అనేకవిహితేసు చ కఙ్ఖాఠానీయేసు ధమ్మేసు కఙ్ఖం పటివినోదేన్తి. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, సేనాసనం పఞ్చఙ్గసమన్నాగతం హోతీ"తి (అ. ని. ౧౦.౧౧) వుత్తపఞ్చఙ్గసమన్నాగతం సేనాసనం ఉపగమ్మ తత్థ వసన్తేన "దీఘాని కేసలోమనఖాని ఛిన్దితబ్బాని, జిణ్ణచీవరేసు అగ్గళఅనువాతపరిభణ్డదానాదినా దళ్హీకమ్మం వా తన్తచ్ఛేదాదీసు తున్నకమ్మం వా కాతబ్బం, కిలిట్ఠాని రజితబ్బాని, సచే పత్తే మలం హోతి, పత్తో పచితబ్బో, మఞ్చపీఠాదీని సోధేతబ్బానీ"తి ఏవం వుత్తఉపచ్ఛిన్నఖుద్దకపలిబోధేన కతభత్తకిచ్చేన భత్తసమ్మదం వినోదేత్వా రతనత్తయగుణానుస్సరణేన చిత్తం సమ్పహంసేత్వా ఆచరియుగ్గహతో ఏకపదమ్పి అసమ్ముయ్హన్తేన మనసి కాతబ్బన్తి.

చతురారక్ఖనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨౦. విపస్సనానిద్దేసవణ్ణనా

౪౭౧-౨. నామరూపన్తి చిత్తచేతసికసఙ్ఖాతం నామఞ్చ అట్ఠవీసతివిధం రూపఞ్చ. "నమనలక్ఖణం నామం, రుప్పనలక్ఖణం రూపం, నామరూపతో న అఞ్ఞో అత్తాదికో కోచి అత్థీ"తి ఏవం ఝానలాభీ చే, ఝానతో వుట్ఠాయ ఝానగతం వా విపస్సనాయానికో చే, పకిణ్ణకభూతం నామరూపం పరిగ్గహేత్వా. పాతిమోక్ఖసంవరాది సీలవిసుద్ధి, చతురారక్ఖవసేన దీపితా సోపచారసమాధిసఙ్ఖాతా చిత్తవిసుద్ధి చ వుత్తావ నామాతి ఇమినా దిట్ఠివిసుద్ధి కథితా. తతో తస్స పచ్చయఞ్చ పరిగ్గహేత్వాతి సమ్బన్ధో. **తస్స పచ్చయన్తి** "పటిసన్ధిక్ఖణే నామరూపద్వయమేవ అవిజ్జాతణ్హాఉపాదానకమ్మేహి ఉప్పజ్జతి, న ఇస్సరాదికారణేనా"తిఆదినా తస్స కారణం, ఇమినా కఙ్ఖావితరణవిసుద్ధి దస్సితా.

హుత్వా అభావతో అనిచ్చాతి సబ్బేపి నామరూపసఙ్ఖారా ఉప్పజ్జిత్వా అభావాపజ్జనతో అనిచ్చా. **ఉదయబ్బయపీళనా దుక్ఖాతి** ఉప్పాదనిరోధవసేన పీళనతో దుక్ఖా. **అవసవత్తిత్తా అనత్తాతి** అత్తనో వసే అవత్తనతో అనత్తాతి ఏవం సఙ్ఖారేహి సద్ధిం తిలక్ఖణం ఆరోపేత్వా. **పునప్పునం సమ్మసన్తోతి** యథావుత్తనయేన సమ్మసన్తో సమథయానికో విపస్సనాయానికో చ యోగావచరో. ఇమినా మగ్గామగ్గఞాణదస్సనవిసుద్ధి, పటిపదాఞాణదస్సనవిసుద్ధి చ దస్సితా. సఙ్ఖారానమేవ హి ఉదయబ్బయాదినానుపస్సనతో ఉదయబ్బయభఙ్గభయఆదీనవనిబ్బిదాముఞ్చితుకమ్యతాపటిసఙ్ఖానుపస్సనాస-ఙ్ఖారుపేక్ఖాఞాణసఙ్ఖాతస్స అట్ఠవిధస్స ఞాణస్స వసేన సిఖాప్పత్తం విపస్సనాఞాణం పటిపదాఞాణదస్సనవిసుద్ధి నామ. **అనుపుబ్బేన సబ్బసంయోజనక్ఖయం పాపుణేయ్యాతి** ఇమినా ఞాణదస్సనవిసుద్ధి దస్సితా. **సబ్బసంయోజనక్ఖయన్తి** ఓరమ్భాగియానం పఞ్చన్నం సంయోజనానం హేట్ఠా మగ్గత్తయేన ఖేపితత్తా, ఇతరేసం ఉద్ధమ్భాగియానం సంయోజనానం ఖేపితత్తా చ సబ్బేసం సంయోజనానం ఖయన్తే జాతం అరహత్తమగ్గం.

నిగమనకథావణ్ణనా

౪౭౩. యస్మా కారణా యా సిక్ఖనా, అయం భిక్ఖుకిచ్చం, **అతో** తస్మా కారణాతి అత్థో.

౪౭౪. **నిచ్చసో లోకవిచారినోతి** నిచ్చం లోకే విచరతో. మాలుతస్సేవ పరిస్సమో న సమ్భోతీతి యోజనా. **మాలుతస్సేవాతి** వాతస్స ఇవ. **న సమ్భోతీతి** న హోతి.

౪౭౫-౬. తమ్బపణ్ణి ఏవ తమ్బపణ్ణియో, కేతు వియ కేతు, తమ్బపణ్ణియే కేతూతి తప్పురిసో. తేన రచితా ధమ్మవినయఞ్ఞూపసంసితా అయం ఖుద్దసిక్ఖా పరిమాణతో గాథానం పఞ్చమత్తేహి సతేహి ఏత్తావతా నిట్ఠానముపాగతాతి సమ్బన్ధో.

నిగమనకథావణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనకథా

కారాపితేతిరుచిరే పవరే విహారే;

మానాధికారిపురినా గరునా గుణేన;

వస్సం వసం దమిళసో విధహం అకాసిం;

ఆకప్పటీక జినసాసనసమ్పవుద్ధిం.

పుఞ్ఞేన సత్థరచనాజనితేన తేన;

సమ్బుద్ధసాసనవరోదయకారణేన;

లోకామిసేసు పన మే సమయం అలగ్గో;

సమ్బుద్ధసాసనవరోదయమాచరేయ్యం.

అత్థేసు అక్ఖరపదేసు వినిచ్ఛయేసు;

పుబ్బాపరేసు లిఖితం ఖలితం యదత్థి;

ఓహాయ ఖన్తుమరహన్తి వదన్తు సన్తా;

దిట్ఠాపరాధమథ వా కిములాలసేన.

యేనన్తతన్తరతనాకరమన్థనేన;

మన్థాచలోల్లసితఞాణవరేన లద్ధా;

సారామతాతిసుఖితా సుఖయన్తి చఞ్ఞే;

తే మే జయన్తి గరవో గరవో గుణేహి.

పరత్థసమ్పాదనతో, పుఞ్ఞేనాధిగతేనహం;

పరత్థసమ్పాదనకో, భవేయ్యం జాతిజాతియం.

సిస్సో ఆహ –

పరమప్పిచ్ఛతానేకసన్తోసోపసమేసినం;
సుచిసల్లేఖవుత్తీనం, సదారఞ్ఞనివాసినం.

సాసనుజ్జోతకారీనం, ఆచేరత్తముపాగతం;
ఉదుమ్బరగిరిఖ్యాతయతీనం యతిపుఙ్గవం.

మేధఙ్కర ఇతి ఖ్యాతనామధేయ్యం తపోధనం;
థేరం థిరదయామేధానిధానం సాధుపూజితం.

సిస్సం సహాయమాగమ్మ, కల్యాణమిత్తమత్తనో;
సోధేతుం సాసనం సత్థు, పరక్కమమకాసి యో.

సుసద్దసిద్ధిం యో యోగనిచ్ఛయం సబ్భి వణ్ణితం;
అకా సుబోధాలఙ్కారం, వుత్తోదయమనాకులం.

సఙ్ఘరక్ఖితనామేన, మహాథేరేన ధీమతా;
నివాసభూతేనానేకగుణానప్పిచ్ఛతాదినం.

తేనేవ రచితా సాధు, సాసనోదయకారినా;
ఖుద్దసిక్ఖాయ టీకాపి, సుమఙ్గలప్పసాదనీ.

నిగమనకథా నిట్ఠితా.

ఇతి సుమఙ్గలప్పసాదనీ నామ

ఖుద్దసిక్ఖా-అభినవటీకా సమత్తా.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

మూలసిక్ఖా

గన్థారమ్భకథా

నత్వా నాథం పవక్ఖామి, మూలసిక్ఖం సమాసతో;
భిక్ఖునా నవకేనాదో, మూలభాసాయ సిక్ఖితుం.

౧. పారాజికనిద్దేసో

౧. సం నిమిత్తం పవేసన్తో, భిక్ఖు మగ్గత్తయే చుతో;
పవేసనట్ఠితుద్ధార-పవిట్ఠే చేపి సాదియం.

౨. అదిన్నం మానుసం భణ్డం, థేయ్యాయేకేన ఆదియం;
పఞ్చవీసావహారేసు, గరుకం చే చుతో భవే.

౩. ఆదియన్తో హరన్తోవ-హరన్తోపిరియాపథం;
వికోపేన్తో తథా ఠానా, చావేన్తోపి పరాజికో.

౪. తత్థ నానేకభణ్డానం, పఞ్చకానం వసా పన;
అవహారా దసఞ్చేతి, విఞ్ఞాతబ్బా విభావినా.

౫. సాహత్థాణత్తికో చేవ, నిస్సగ్గో చాత్థసాధకో;
ధురనిక్ఖేపనఞ్చేవ, ఇదం సాహత్థపఞ్చకం.

౬. పుబ్బసహప్పయోగో చ, సంవిధాహరణమ్పి చ;
సఙ్కేతకమ్మం నిమిత్తం, పుబ్బప్పయోగపఞ్చకం.

౭. థేయ్యాపసయ్హపరికప్ప-ప్పటిచ్ఛన్నకుసాదికా;
అవహారా ఇమే పఞ్చ, విఞ్ఞాతబ్బా విభావినా.

౮. మనుస్సపాణం పాణోతి, జానం వధకచేతసా;
జీవితా యో వియోజేతి, సాసనా సో పరాజితో.

౯. ఝానాదిభేదం హదయే అసన్తం,
అఞ్ఞాపదేసఞ్చ వినాధిమానం;
మనుస్సజాతిస్స వదేయ్య భిక్ఖు,

ఞాతక్ఖణే తేన పరాజికో భవేతి.

౨. గరుకాపత్తినిద్దేసో

౧౦. మోచేతుకామచిత్తేన, ఉపక్కమ్మ విమోచయం;
సుక్కమఞ్ఞత్ర సుపినా, సమణో గరుకం ఫుసే.

౧౧. కాయసంసగ్గరాగేన , మనుస్సిత్థిం పరామసం;
ఇత్థిసఞ్ఞీ ఉపక్కమ్మ, సమణో గరుకం ఫుసే.

౧౨. దుట్ఠుల్లవాచస్సాదేన, మగ్గం వారబ్భ మేథునం;
ఓభాసన్తో మనుస్సిత్థిం, సుణమానం గరుం ఫుసే.

౧౩. వణ్ణం వత్వాత్తనోకామ-పారిచరియాయ మేథునం;
ఇత్థిం మేథునరాగేన, యాచమానో గరుం ఫుసే.

౧౪. సన్దేసం పటిగ్గణ్హిత్వా, పురిసస్సిత్థియాపి వా;
వీమంసిత్వా హరంపచ్చా, సమణో గరుకం ఫుసే.

౧౫. చావేతుకామో చోదేన్తో, అమూలన్తిమవత్థునా;
చోదాపయం వా సమణో, సుణమానం గరుం ఫుసే.

౧౬. లేసమత్తం ఉపాదాయ, అమూలన్తిమవత్థునా;
చావేతుకామో చోదేన్తో, సుణమానం గరుం ఫుసేతి.

౩. నిస్సగ్గియనిద్దేసో

౧౭. వికప్పనమధిట్ఠాన-మకత్వా కాలచీవరం;
దసాహమతిమాపేతి, తస్స నిస్సగ్గియం సియా.

౧౮. భిక్ఖుసమ్ముతియాఞ్ఞత్ర, తిచీవరమధిట్ఠితం;
ఏకాహమతిమాపేతి, నిస్సగ్గి సమయం వినా.

౧౯. అఞ్ఞాతికా భిక్ఖునియా, పురాణచీవరం పన;
ధోవాపేతి రజాపేతి, ఆకోటాపేతి తం సియా.

౨౦. అఞ్ఞాతికా భిక్ఖునియా, హత్థతో కిఞ్చి మూలకం;

అదత్వా చీవరాదానే, నిస్సగ్గియముదీరితం.

౨౧. అప్పవారితమఞ్ఞాతిం, విఞ్ఞాపేన్తస్స చీవరం;
అఞ్ఞత్ర సమయా తస్స, నిస్సగ్గియముదీరితం.

౨౨. రజతం జాతరూపం వా, మాసకం వా కహాపణం;
గణ్హేయ్య వా గణ్హాపేయ్య, నిస్సగ్గి సాదియేయ్య వా.

౨౩. పరివత్తేయ్య నిస్సగ్గి, రజతాది చతుబ్బిధం;
కప్పియం కప్పియేనాపి, ఠపేత్వా సహధమ్మికే.

౨౪. వికప్పనమధిట్ఠాన-మకత్వాన పమాణికం;
దసాహమతిమాపేతి, పత్తం నిస్సగ్గియం సియా.

౨౫. పఞ్చబన్ధనతో ఊన-పత్తే సతి పరం పన;
విఞ్ఞాపేతి నవం పత్తం, తస్స నిస్సగ్గియం సియా.

౨౬. పటిగ్గహేత్వా భుఞ్జన్తో, సప్పితేలాదికం పన;
సత్తాహమతిమాపేతి, తస్స నిస్సగ్గియం సియా.

౨౭. భిక్ఖుస్స చీవరం దత్వా, అచ్ఛిన్దన్తస్స తం పున;
సకసఞ్ఞాయ నిస్సగ్గి, అచ్ఛిన్దాపయతోపి వా.

౨౮. అప్పవారితమఞ్ఞాతిం , సుత్తం యాచియ చీవరం;
వాయాపేన్తస్స నిస్సగ్గి, వినా ఞాతిప్పవారితే.

౨౯. జానన్తో భిక్ఖు సఙ్ఘస్స, లాభం పరిణతం పన;
అత్తనో పరిణామేతి, తస్స నిస్సగ్గియం సియాతి.

౪. పాచిత్తియనిద్దేసో

౩౦. సమ్పజానముసావాదే, పాచిత్తియముదీరితం;
భిక్ఖుఞ్చ ఓమసన్తస్స, పేసుఞ్ఞహరణేపి చ.

౩౧. ఠపేత్వా భిక్ఖునిం భిక్ఖుం, అఞ్ఞేన పిటకత్తయం;
పదసోధమ్మం భణన్తస్స, పాచిత్తియముదీరితం.

౩౨. అనుపసమ్పన్నే సేవ, సయిత్వాన తిరత్తియం;
పాచిత్తి సహసేయ్యాయ, చతుత్థత్థఙ్గతే పున.

౩౩. ఇత్థియా ఏకరత్తమ్పి, సేయ్యం కప్పయతోపి వా;
దేసేన్తస్స వినా విఞ్ఞుం, ధమ్మం ఇచ్చ ఛప్పదుత్తరిం.

౩౪. దుట్ఠుల్లం భిక్ఖునో వజ్జం, భిక్ఖుసమ్ముతియా వినా;
అభిక్ఖునో వదన్తస్స, పాచిత్తియముదీరితం.

౩౫. ఖణేయ్య వా ఖణాపేయ్య, పథవిఞ్చ అకప్పియం;
భూతగామం వికోపేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియా.

౩౬. అజ్ఝోకాసే తు మఞ్చాదిం, కత్వా సన్థరణాదికం;
సఙ్ఘికం యాతి పాచిత్తి, అకత్వాపుచ్ఛనాదికం.

౩౭. సఙ్ఘికావసథే సేయ్యం, కత్వా సన్థరణాదికం;
అకత్వాపుచ్ఛనాదిం యో, యాతి పాచిత్తి తస్సపి.

౩౮. జానం సప్పాణకం తోయం, పాచిత్తి పరిభుఞ్జతో;
అఞ్ఞాతికా భిక్ఖునియా, లపేత్వా పారివత్తకం.

౩౯. చీవరం దేతి పాచిత్తి, చీవరం సిబ్బతోపి చ;
అతిరిత్తం అకారేత్వా, పవారేత్వాన భుఞ్జతో.

౪౦. భిక్ఖుం ఆసాదనాపేక్ఖో, పవారేతి పవారితం;
అనతిరిత్తేన భుత్తే తు, పాచిత్తియముదీరితం.

౪౧. సన్నిధిభోజనం భుఞ్జే, వికాలే యావకాలికం;
భుఞ్జతో వాపి పాచిత్తి, అగిలానో పణీతకం.

౪౨. విఞ్ఞాపేత్వాన భుఞ్జేయ్య, సప్పిభత్తాదికమ్పి చ;
అప్పటిగ్గహితం భుఞ్జే, దన్తకట్ఠోదకం వినా.

౪౩. తిత్థియస్స దదే కిఞ్చి, భుఞ్జితబ్బం సహత్థతో;
నిసజ్జం వారహో కప్పే, మాతుగామేన చేకతో.

౪౪. సురామేరయపానేపి, పాచిత్తియముదీరితం;

అఙ్గులిపతోదకే చాపి, హసధమ్మేపి చోదకే.

၄၅. అనాదరేపి పాచిత్తి, భిక్ఖుం భీసయతోపి వా;
భయానకం కథం కత్వా, దస్సేత్వా వా భయానకం.

၄၆. రపేత్వా పచ్చయం కిఞ్చి, అగిలానో జలేయ్య వా;
జోతిం జలాపయేయ్యాపి, తస్స పాచిత్తియం సియా.

၄၇. కప్పబిన్దుమనాదాయ, నవచీవరభోగినో;
హసాపేక్ఖస్స పాచిత్తి, భిక్ఖునో చీవరాదికం.

၄၈. అపనేత్వా నిధేన్తస్స, నిధాపేన్తస్స వా పన;
జానం పాణం మారేన్తస్స, తిరచ్ఛానగతమ్పి చ.

၄၉. ఛాదేతుకామో ఛాదేతి, దుట్ఠుల్లం భిక్ఖునోపి చ;
గామన్తరగతస్సాపి, సంవిధాయిత్థియా సహ.

၅၀. భిక్ఖుం పహరతో వాపి, తలసత్తికముగ్గిరే;
చోదేతి వా చోదాపేతి, గరుకామూలకేనపి.

၅၁. కుక్కుచ్చుప్పాదనే చాపి, భణ్డనత్థాయుపస్సుతిం;
సోతుం భణ్డనజాతానం, యాతి పాచిత్తియం సియా.

၅၂. సఙ్ఘస్స లాభం పరిణామితం తు,
నామేతి యో తం పరపుగ్గలస్స;
పుచ్ఛం అకత్వాపి చ సన్తభిక్ఖుం,
పాచిత్తి గామస్స గతే వికాలేతి.

၅. పకిణ్ణకనిద్దేసో

၅၃. సఙ్ఘికం గరుభణ్డం యో, దేతి అఞ్ఞస్స ఇస్సరో;
థుల్లచ్చయం యథావత్థుం, థేయ్యా పారాజికాదిపి.

၅၄. కుసాదిమయచీరాని, కమ్బలం కేసవాలజం;
సమయం వినా ధారయతో, లూకపక్ఖాజినక్ఖిపం.

၅၅. సత్థకమ్మే వత్థికమ్మే, సం నిమిత్తఞ్చ ఛిన్దతో;

ఘుల్లచ్ఛయం మనుస్సానం, మంసాదిభోజనేపి వా.

౫౬. కదలేరకక్కదుస్సాని , పోత్థకం సబ్బనీలకం;
సబ్బపీతాదికఞ్చాపి, ధారయన్తస్స దుక్కటం.

౫౭. హత్థిస్సురగసోణానం, సీహబ్యగ్ఘచ్ఛదీపినం;
తరచ్ఛస్స చ మంసాదిం, ఉద్దిస్సకతకమ్పి చ.

౫౮. అనాపుచ్ఛితమంసఞ్చ, భుఞ్జతో దుక్కటం సియా;
యాతానుపుబ్బం హిత్వాన, దకతిత్థాదికం వజే.

౫౯. సహసా వుబ్బజిత్వాన, పవిసే నిక్ఖమేయ్య వా;
వచ్చపస్సావకుటికం, వినా ఉక్కాసికం విసే.

౬౦. నిత్థునన్తో కరే వచ్చం, దన్తకట్ఠఞ్చ ఖాదయం;
వచ్చపస్సావదోణీనం, బహి వచ్చాదికం కరే.

౬౧. ఖరేన చావలేఖేయ్య, కట్ఠం పాతేయ్య కూపకే;
ఊహతఞ్చ న ధోవేయ్య, ఉక్లాపఞ్చ న సోధయే.

౬౨. దకకిచ్చం కరోన్తస్స, కత్వా “చపుచపూ”తి చ;
అనజ్ఝిట్ఠోవ థేరేన, పాతిమోక్ఖమ్పి ఉద్దిసే.

౬౩. అనాపుచ్ఛాయ పఞ్హస్స, కథనే విస్సజ్జనేపి చ;
సజ్ఝాయకరణే దీప-జాలనే విజ్ఝాపనేపి చ.

౬౪. వాతపానకవాటాని, వివరేయ్య థకేయ్య వా;
వన్దనాదిం కరే నగ్గో, గమనం భోజనాదికం.

౬౫. పరికమ్మం కరే కారే, తిపటిచ్ఛన్నకం వినా;
కాయం నహాయం ఘంసేయ్య, కుట్టే థమ్భే తరుమ్హి వా.

౬౬. కురువిన్దకసుత్తేన, అఞ్ఞమఞ్ఞస్స కాయతో;
అగిలానో బహారామే, చరేయ్య సఉపాహనో.

౬౭. ఉపాహనం యో ధారేతి, సబ్బనీలాదికమ్పి చ;
నిమిత్తం ఇత్థియా రత్తో, ముఖం వా భిక్ఖదాయియా.

౬౮. ఉజ్ఝానసఞ్ఞీ అఞ్ఞస్స, పత్తం వా అత్తనో ముఖం;
ఆదాసాదిమ్హి పస్సేయ్య, ఉచ్చాసనమహాసనే.

౬౯. నిసజ్జాదిం కరోన్తస్స, దుక్కటం వన్దనేపి చ;
ఉక్ఖిత్తానుపసమ్పన్న-నానాసంవాసకాదినం.

౭౦. ఏకతో పణ్డకిత్థీహి, ఉభతోబ్యఞ్జనేన వా;
దీఘాసనే నిసీదేయ్య, అదీఘే ఆసనే పన.

౭౧. అసమానాసనికేన, మఞ్చపీఠే సయేయ్య వా;
కులసఙ్గహత్థం దదతో, ఫలపుప్ఫాదికమ్పి చ.

౭౨. గన్ధిమాదిం కరే కారే, జినవారితపచ్చయే;
పరిభుఞ్జేయ్య అబ్యత్తో, అనిస్సాయ వసేయ్య వా.

౭౩. అనుఞ్ఞాతేహి అఞ్ఞస్స, భేసజ్జం వా కరే వదే;
కరే సాపత్తికో భిక్ఖు, ఉపోసథప్పవారణం.

౭౪. ద్వారబన్ధాదికే ఠానే, పరివత్తకవాటకం;
అపిధాయ వినాభోగం, నియోగం వా సయే దివా.

౭౫. ధఞ్ఞిత్థిరూపరతనం, ఆవుధిత్థిపసాధనం;
తూరియభణ్డం ఫలం రుక్ఖే, పుబ్బణ్ణాదిఞ్చ ఆమసే.

౭౬. ససిత్థోదకతేలేహి, ఫణహత్థఫణేహి వా;
కేసమోసణ్ఠనేకస్మిం, భాజనే భోజనేపి చ.

౭౭. ఏకత్థరణపావురణా, సయేయ్యుం ద్వేకమఞ్చకే;
దన్తకట్ఠఞ్చ ఖాదేయ్య, అధికూనం పమాణతో.

౭౮. యోజేతి వా యోజాపేతి, నచ్చం గీతఞ్చ వాదితం;
దస్సనం సవనం తేసం, కరోన్తస్స చ దుక్కటం.

౭౯. వీహాదిరోపిమే చాపి, బహిపాకారకుట్టకే;
వచ్చాదిఛడ్డనాదిమ్హి, దీఘకేసాదిధారణే.

౮౦. నఖమట్ఠకరణాదిమ్హి, సమ్బాధే లోమహారణే;

పరికమ్మకతం భూమిం, అక్కమే సఉపాహనో.

౮౧. అధోతఅల్లపాదేహి, సఙ్ఘికం మఞ్చపీఠకం;
పరికమ్మకతం భిత్తిం, ఆమసన్తస్స దుక్కటం.

౮౨. సఙ్ఘాటియాపి పల్లత్థే, దుప్పరిభుఞ్జేయ్య చీవరం;
అకాయబన్ధనో గామం, వజే కత్వాన వచ్చకం.

౮౩. నాచమేయ్య దకే సన్తే, సమాదేయ్య అకప్పియే;
దేసనారోచనాదిమ్హి, సభాగాపత్తియాపి చ.

౮౪. న వసే వస్సం విసంవాదే, సుద్ధచిత్తే పటిస్సవం;
వస్సం వసిత్వా గమనే, అననుఞ్ఞాతకిచ్చతో.

౮౫. వినాపదం తరుస్సుద్ధం, పోరిసమ్హాభిరూహణే;
అపరిస్సావనోద్ధానం, వజే తం యాచతో న దే.

౮౬. అత్తనో ఘాతనే ఇత్థి-రూపాదిం కారయేయ్య వా;
హిత్వా మాలాదికం చిత్తం, జాతకాదిం సయం కరే.

౮౭. భుఞ్జన్తముట్ఠపే తస్స, సాలాదీసు నిసీదతో;
వుడ్ఢానం పన ఓకాసం, అదత్వా వాపి దుక్కటం.

౮౮. యానాదిమభిరూహేయ్య, కల్లకో రతనత్తయం;
ఆరబ్భ వదే దవఞ్ఞ-పరిసాయోపలాలనే.

౮౯. కాయాదిం వివరిత్వాన, భిక్ఖునీనం న దస్సయే;
వాచే లోకాయతం పలితం, గణ్హేయ్య గణ్హాపేయ్య వా.

౯౦. యత్థ కత్థచి పేళాయం, భుఞ్జతో పత్తహత్థకో;
వాతపానకవాటం వా, పణామే నోదకమ్పి చ.

౯౧. ఉణ్హేయ్య పటిసామేయ్య, అతిఉణ్హేయ్య వోదకం;
ఠపేయ్య భూమియం పత్తం, అఙ్కే వా మఞ్చపీఠకే.

౯౨. మిడ్ఢన్తే పరిభణ్డన్తే, పాదే ఛత్తే ఠపేతి వా;
చలకాదిం ఠపే పత్తం, పత్తే వా హత్థధోవనే.

౯౩. పత్తేన నీహరన్తస్స, ఉచ్ఛిట్ఠముదకమ్హి చ;
అకప్పియమ్హి పత్తం వా, పరిభుఞ్జేయ్య దుక్కటం.

౯౪. వదే "జీవా"తి ఖిపితే, న సిక్ఖతి అనాదరో;
పరిమణ్డలకాదిమ్హి, సేఖియే దుక్కటం సియా.

౯౫. యో భణ్డాగారే పయుతోవ భణ్డకం,
మాతూన పాచిత్తియమస్స గోపయే;
దవాయ హీనేనపి జాతిఆదినా,
వదేయ్య దుబ్భాసితముత్తమమ్హి యోతి.

౬. వత్తాదికణ్డనిద్దేసో

౯౬. ఉపజ్ఝాచరియవత్తఞ్చ, గమికాగన్తుకమ్హి చ;
సేనాసనాదివత్తఞ్చ, కాతబ్బం పియసీలినా.

౯౭. హత్థపాసే ఠితో కిఞ్చి, గహేతబ్బం దదే తిధా;
గహేతుకామో గణ్హేయ్య, ద్విధాయం సమ్పటిగ్గహో.

౯౮. సఙ్ఘాటిముత్తరాసఙ్గం, తథా అన్తరవాసకం;
"ఏతం ఇమం అధిట్ఠామి", తథా "పచ్చుద్ధరామి"తి.

౯౯. "ఇమం ఇమాని ఏతాని, ఏతమ్హి చీవర"న్తి వా;
"పరిక్ఖారచోళానీ"తి, తథా "పచ్చుద్ధరామి"తి.

౧౦౦."ఏతం ఇమం అధిట్ఠామి, పత్తం పచ్చుద్ధరామి"తి;
ఏవం పచ్చుద్ధరేధిట్ఠే, చీవరాదిం యథావిధి.

౧౦౧.సఞ్చరిత్తం వినా సేసా, సచిత్తా గరుకన్తిమా;
అచ్ఛిన్నం పరిణతం హిత్వా, నిస్సగ్గియమచిత్తకం.

౧౦౨.పదసోధమ్మం దుపే సేయ్యా, ఇత్థియా ధమ్మదేసనా;
దుపే సేనాసనానీపి, సిబ్బనం చీవరస్సపి.

౧౦౩. పవారితం సురాపానం, పఞ్చసన్నిధిఆదికం;
జోతినుజ్జాలనఞ్చేవ, కప్పబిన్దుమనాదికం;
గామప్పవేసనన్తేతే, పాచిత్తీసు అచిత్తకా.

౧౦౪.పకిణ్ణకేసు ఉద్దిస్స-కతం హిత్వాఞ్ఞమంసకం;

ఏకత్థరణపావురణం, ఏకమఞ్చే తువట్టనం;

ఏకతో భుఞ్జనఞ్చాపి, నచ్చగీతాదిసత్తపి.

౧౦౫.అకాయబన్ధనఞ్చాపి , పత్తహత్థకవాటకం;

అచిత్తకమిదం సబ్బం, సేసమేత్థ సచిత్తకం.

౧౦౬.వీతిక్కమనచిత్తేన, సచిత్తకమచిత్తకం;

పణ్ణత్తిజాననేనాపి, వదన్తాచరియా తథా.

౧౦౭. పుబ్బకరణాదికం కత్వా, ఉపోసథప్పవారణం;

నవధా దీపితం సబ్బం, కాతబ్బం పియసీలినా.

౧౦౮.సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;

ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతి.

౧౦౯.ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం , భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;

ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతి.

౧౧౦.ఉపోసథో యావతికా చ భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా,

సభాగాపత్తియో చ న విజ్జన్తి;

వజ్జనీయా చ పుగ్గలా తస్మిం న హోన్తి,

పత్తకల్లన్తి వుచ్చతి.

౧౧౧. పుబ్బకరణపుబ్బకిచ్చాని సమాపేత్వా దేసితాపత్తికస్స సమగ్గస్స భిక్ఖుసఙ్ఘస్స అనుమతియా పాతిమోక్ఖం ఉద్దిసితుం ఆరాధనం కరోమ.

౧౧౨.పారిసుద్ధిఅధిట్ఠాన-సుత్తుద్దేసవసా తిధా;

గణపుగ్గలసఙ్ఘా చ, తం కరేయ్యుం యథాక్కమం.

౧౧౩. చాతుద్దసో పన్నరసో, సామగ్గీ దినతో తిధా;

దినపుగ్గలకత్తబ్బా-కారతో తే నవేరితా.

౧౧౪.తయో తయోతి కత్వాన, దినపుగ్గలభేదతో;

తేవాచీద్వేకవాచీతి, నవ వుత్తా పవారణా.

౧౧౫.కత్తికన్తిమపక్ఖమ్హా, హేమం ఫగ్గునపుణ్ణమా;

తస్స అన్తిమపక్ఖమ్హా, గిమ్హం ఆసాళ్హిపుణ్ణమా;
వస్సకాలం తతో సేసం, చతువీసతుపోసథా.

౧౧౬.చాతుద్దసా ఛ ఏతేసు, పక్ఖా తతియసత్తమా;
ఞేయ్యా పన్నరసా సేసా, అట్ఠారస ఉపోసథా.

౧౧౭. “ఛన్దం దమ్మి, ఛన్దం మే హర, ఛన్దం మే ఆరోచేహీ”తి ఛన్దం దాతబ్బం.

౧౧౮. “పారిసుద్ధిం దమ్మి, పారిసుద్ధిం మే హర, పారిసుద్ధిం మే ఆరోచేహీ”తి పారిసుద్ధి దాతబ్బా.

౧౧౯. “పవారణం దమ్మి, పవారణం మే హర, పవారణం మే ఆరోచేహి, మమత్థాయ పవారేహీ”తి పవారణా దాతబ్బా.

౧౨౦. ఆపత్తిదేసకేన “అహం, భన్తే, సమ్బహులా నానావత్థుకా ఆపత్తియో ఆపజ్జిం, తా తుమ్హమూలే పటిదేసేమీ”తి వత్వా పటిగ్గణ్హన్తేన “పస్ససి, ఆవుసో, తా ఆపత్తియో”తి వుత్తే “ఆమ, భన్తే, పస్సామీ”తి వత్వా పున పటిగ్గణ్హన్తేన “ఆయతిం, ఆవుసో, సంవరేయ్యాసీ”తి వుత్తే “సాధు, సుట్ఠు, భన్తే సంవరిస్సామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా దేసేతబ్బం.

౧౨౧. వేమతిం ఆరోచేన్తేన “అహం, భన్తే, సమ్బహులాసు నానావత్థుకాసు ఆపత్తీసు వేమతికో, యదా నిబ్బేమతికో భవిస్సామి, తదా తా ఆపత్తియో పటికరిస్సామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా ఆరోచేతబ్బం.

౧౨౨. “అజ్జ మే ఉపోసథో ‘పన్నరసో, చాతుద్దసో’తి వా అధిట్ఠామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా పుగ్గలేన అధిట్ఠానుపోసథో కాతబ్బో.

౧౨౩. ద్వీసు పన థేరేన “పరిసుద్ధో అహం ఆవుసో, ‘పరిసుద్ధో’తి మం ధారేహీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్తబ్బం. నవకేనపి తథేవ వత్తబ్బం. “భన్తే, ధారేథా”తి వచనం విసేసో.

౧౨౪. తీసు పన “సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, అజ్జుపోసథో పన్నరసో, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్యామా”తి ఞత్తిం ఠపేత్వా పటిపాటియా వుత్తనయేన పారిసుద్ధిఉపోసథో కాతబ్బో.

౧౨౫. “అజ్జ మే పవారణా ‘చాతుద్దసీ, పన్నరసీ’తి వా అధిట్ఠామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా ఏకేన పవారేతబ్బం.

౧౨౬. ద్వీసు పన థేరేన “అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తం పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదతు మం ఆయస్మా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా పవారేతబ్బం. నవకేనాపి తథేవ వత్తబ్బం. “భన్తే”తి వచనం విసేసో.

౧౨౭. తీసు వా చతూసు వా పన “సుణన్తు మే ఆయస్మన్తా, అజ్జ పవారణా పన్నరసీ, యదాయస్మన్తానం పత్తకల్లం, మయం అఞ్ఞమఞ్ఞం పవారేయ్యామా”తి ఞత్తిం ఠపేత్వా థేరేన “అహం, ఆవుసో, ఆయస్మన్తే పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తా అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ”తి తిక్ఖత్తుం వత్వా పవారేతబ్బం. నవకేహిపి తథేవ పటిపాటియా పవారేతబ్బం. “భన్తే”తివచనం విసేసో.

౧౨౮. చతూహి అధికేసు పన "సుణాతు మే ఆవుసో సఙ్ఘో, అజ్జ పవారణా పన్నరసీ, యది సఙ్ఘస్స పత్తకల్లం, సఙ్ఘో పవారేయ్యా"తి ఞత్తిం ఠపేత్వా వుడ్ఢతరేన "సఙ్ఘం, ఆవుసో, పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్వా పవారేతబ్బం. నవకేహిపి తథేవ పటిపాటియా "సఙ్ఘం, భన్తే, పవారేమి దిట్ఠేన వా సుతేన వా పరిసఙ్కాయ వా, వదన్తు మం ఆయస్మన్తో అనుకమ్పం ఉపాదాయ, పస్సన్తో పటికరిస్సామీ"తి తిక్ఖత్తుం వత్వా పవారేతబ్బం.

మూలసిక్ఖా నిట్ఠితా.

నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

మూలసిక్ఖా-టీకా

గన్థారమ్భకథా

సబ్బకామదదం సబ్బరతనే రతనత్తయం;
ఉత్తమం ఉత్తమతరం, వన్దిత్వా వన్దనారహం.

చరణే బ్రహ్మచారీనం, ఆచరియానం సిరం మమ;
ఠపేత్వాన కరిస్సామి, మూలసిక్ఖత్థవణ్ణనం.

గన్థారమ్భకథావణ్ణనా

తత్థాదో తావ సబ్బసక్కతస్స సబ్బసత్తుత్తమస్స సత్థునో పణామం దస్సేన్తో ఆహ ''**నత్వా నాథ**''న్త్యాది. **నాథం** చతూహి నాథఙ్గేహి సమన్నాగతం భగవన్తం **నత్వా** వన్దిత్వా **ఆదో** ఆదిమ్హి ఉపసమ్పన్నతో పట్ఠాయ **నవకేన భిక్ఖునా** అధునా పబ్బజితేన ఉపసమ్పన్నేన **మూలభాసాయ** మాగధభాసాయ సిక్ఖితుం **సమాసతో** సఙ్ఖేపేన మూలసిక్ఖం అహం పవక్ఖామీతి పిణ్డత్థో.

అయం పన అవయవత్థో – **నత్వాతి** తన్నిన్నతప్పోణతప్పబ్భారో హుత్వా కాయవచీమనోద్వారేహి వన్దిత్వాతి అత్థో. నాథతీతి నాథో, వేనేయ్యానం హితసుఖం మేత్తాయనవసేన ఆసీసతి పత్థేతీతి అత్థో, అథ వా నాథతి వేనేయ్యగతే కిలేసే ఉపతాపేతీతి అత్థో, నాథతి వా యాచతీతి అత్థో. భగవా హి "సాధు, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కాలేన కాలం అత్తసమ్పత్తిం పచ్చవేక్ఖేయ్యా"తిఆదినా (అ॰ ని॰ ౮.౭) సత్తానం తం తం హితప్పటిపత్తిం యాచిత్వాపి కరుణాయ సముస్సాహితో తే తత్థ నియోజేతి. పరమేన వా చిత్తిస్సరియేన సమన్నాగతో సబ్బసత్తే ఈసతి అభిభవతీతి పరమిస్సరో భగవా "నాథో"తి వుచ్చతి. సబ్బో చాయమత్థో సద్దసత్థానుసారతో వేదితబ్బో. **పవక్ఖామీ**తి పకారేన కథేస్సామి. **మూలసిక్ఖాతి** అధిసీలఅధిచిత్తఅధిపఞ్ఞావసేన తిస్సోపి సిక్ఖా, ఉపసమ్పన్నస్స సుప్పతిట్ఠితభావసాధనట్ఠేన మూలా చ సా సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖా చాతి మూలసిక్ఖా. గన్థవసేనేత్థ సఙ్ఖిపిత్వా వుత్తత్తా తదీపనో గన్థో "మూలసిక్ఖా"తి వుచ్చతి.

తత్థ కతమం సీలం, కతమం అధిసీలం, కతమం చిత్తం, కతమం అధిచిత్తం, కతమా పఞ్ఞా, కతమా అధిపఞ్ఞాతి? వుచ్చతే – పఞ్చఙ్గఅట్ఠఙ్గదసఙ్గసీలం తావ సీలమేవ. పాతిమోక్ఖసంవరసీలం పన "అధిసీల"న్తి వుచ్చతి. తఞ్హి సూరియో వియ పజ్జోతానం, సినేరు వియ పబ్బతానం సబ్బలోకియసీలానం అధికఞ్చేవ ఉత్తమఞ్చ. పాతిమోక్ఖసంవరతోపి చ మగ్గఫలసమ్పయుత్తమేవ సీలం అధిసీలం, తం పన ఇధ నాధిప్పేతం. న హి తం సిక్ఖన్తో మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి. కామావచరాని పన అట్ఠ కుసలచిత్తాని, లోకియఅట్ఠసమాపత్తిచిత్తాని చ ఏకజ్ఝం కత్వా చిత్తమేవ. విపస్సనాపాదకం అట్ఠసమాపత్తిచిత్తం పన "అధిచిత్త"న్తి వుచ్చతి. తఞ్హి సబ్బలోకియచిత్తానం అధికఞ్చేవ ఉత్తమఞ్చ. తతోపి చ మగ్గఫలచిత్తమేవ అధిచిత్తం, తం పన ఇధ నాధిప్పేతం. న హి తం సిక్ఖన్తో మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి. "అత్థి దిన్నం, అత్థి యిట్ఠ"న్తిఆదినయప్పవత్తం కమ్మస్సకతాఞాణం పఞ్ఞా, తిలక్ఖణాకారపరిచ్ఛేదకం పన విపస్సనాఞాణం "అధిపఞ్ఞా"తి

వుచ్చతి. సా హి సబ్బలోకియపఞ్ఞానం అధికా చేవ ఉత్తమా చ. తతోపి చ మగ్గఫలపఞ్ఞావ అధిపఞ్ఞా, సా పన ఇధ నాధిప్పేతా. న హి తం సిక్ఖన్తో మేథునం ధమ్మం పటిసేవతి.

తాసు తీసు అధిసీలసిక్ఖా చారిత్తవారిత్తవసేన దువిధమ్పి సీలం యథానుసిట్ఠం పటిపజ్జమానేన, తప్పటిపక్ఖే కిలేసే తదఙ్గప్పహానవసేన పజహన్తేన సిక్ఖితబ్బా. అధిచిత్తసిక్ఖా యథావుత్తేసు ఆరమ్మణేసు అభియోగవసేన ఝానప్పటిపక్ఖానం నీవరణగణానం విక్ఖమ్భనప్పహానం కురుమానేన సిక్ఖితబ్బా. అధిపఞ్ఞాసిక్ఖా పన యథానురూపం తదఙ్గప్పహానసముచ్ఛేదవసేన సానుసయే కిలేసే సముచ్ఛిన్దన్తేన సిక్ఖితబ్బా. తస్మా సుప్పతిట్ఠితభావసాధనట్ఠేన మూలా చ సా సిక్ఖితబ్బతో సిక్ఖా చాతి మూలసిక్ఖా, కమ్మవచనిచ్ఛాయం “మూలసిక్ఖ”న్తి వుత్తం.

సమాసీయతే సఙ్ఖిపీయతేతి సమాసో, తతో **సమాసతో**. సమగ్గేన సఙ్ఘేన ఞత్తిచతుత్థేన కమ్మేన అకుప్పేన ఠానారహేన ఉపసమ్పన్నోతి భిక్ఖు. తత్థ సబ్బన్తిమేన పరియాయేన పఞ్చవగ్గకరణీయే కమ్మే యావతికా భిక్ఖూ కమ్మప్పత్తా, తేసం ఆగతత్తా, ఛన్దారహానం ఛన్దస్స ఆహటత్తా, సమ్ముఖీభూతానఞ్చ అప్పటిక్కోసనతో ఏకస్మిం కమ్మే సమగ్గభావం ఉపగతేన సఙ్ఘేన తీహి అనుస్సావనాహి ఏకాయ ఞత్తియా కాతబ్బకమ్మసఙ్ఖాతేన ఞత్తిచతుత్థేన ధమ్మికేన వినయకమ్మేన వత్థుఞత్తిఅనుస్సావనసీమాపరిసాసమ్పత్తిసమ్పన్నత్తా అకోపేతబ్బతం, అప్పటిక్కోసితబ్బతం ఉపగతేన ఠానారహేన కారణారహేన సత్థుసాసనారహేన ఉపసమ్పన్నో నామ, ఉపరిభావం సమాపన్నో పత్తోతి అత్థో. భిక్ఖుభావో హి ఉపరిభావో. తఞ్చేస యథావుత్తేన కమ్మేన సమాపన్నత్తా “ఉపసమ్పన్నో”తి వుచ్చతి, తేన **భిక్ఖునా**. ఊనపఞ్చవస్సతాయ నవకో, తేన **నవకేన** అధునా పబ్బజితేన, అచిరపబ్బజితేనాతి వుత్తం హోతి. **ఆదో**తి ఆదిమ్హియేవాతి అత్థో, ఆదితో పట్ఠాయాతి వా. అపి చ థేరో “ఆదో”తి వచనేన సద్ధాపబ్బజితానం కులపుత్తానం ఆలసియదోసేన, అప్పటిపజ్జన్తానం అఞ్ఞాణదోసేన చ అఞ్ఞథా పటిపజ్జన్తానం సంవేగం జనేతి. కథం? అతిదుల్లభం ఖణం సమవాయం పటిలభిత్వా తఙ్ఖణం న కుసీతేన వా నిరత్థకకథాపసుతేన వా వీతినామేతబ్బం, కిం కాతబ్బం? ఆదితో పట్ఠాయ నిరన్తరమేవ తీసు సిక్ఖాసు ఆదరో జనేతబ్బోతి.

> “సా మాగధీ మూలభాసా, నరా యాయాదికప్పికా;
> బ్రహ్మానో చస్సుతాలాపా, సమ్బుద్ధా చాపి భాసరే”తి. –

వచనతో **మూలభాసాయా**తి మాగధమూలాయ భాసాయ, సభావనిరుత్తియా భాసాయాతి వుత్తం హోతి. **సిక్ఖితు**న్తి ఉగ్గణ్హితుం.

౧. పారాజికనిద్దేసవణ్ణనా

౧. ఇదాని సబ్బసిక్ఖానం పన మూలభూతత్తా అధిసీలసిక్ఖావ పఠమం వుత్తా, తత్రాపి మహాసావజ్జత్తా, మూలచ్ఛేజ్జవసేన పవత్తనతో చ సబ్బపఠమం పారాజికం జానితబ్బన్తి దస్సేన్తో “**సం నిమిత్త**”న్త్యాదిమాహ. తత్థ మగ్గత్తయే సం నిమిత్తం పవేసన్తో భిక్ఖు చుతోతి అత్థో. **సం నిమిత్త**న్తి అత్తనో అఙ్గజాతం, సబ్బన్తిమేన పరిచ్ఛేదేన ఏకతిలబీజమత్తమ్పి అత్తనో అఙ్గజాతన్తి వుత్తం హోతి. **భిక్ఖూ**తి అనిక్ఖిత్తసిక్ఖో. **మగ్గత్తయే**తి ఏత్థ మనుస్సామనుస్సతిరచ్ఛానగతానం వసేన తిస్సో ఇత్థియో, తయో ఉభతోబ్యఞ్జనకా, తయో పణ్డకా, తయో పురిసాతి పారాజికవత్థుభూతానం నిమిత్తానం నిస్సయా ద్వాదస సత్తా హోన్తి. తేసం వచ్చపస్సావముఖమగ్గవసేన తయో మగ్గా. తత్థ మనుస్సిత్థియా తయో, అమనుస్సిత్థియా తయో, తిరచ్ఛానగతిత్థియా తయోతి నవ , తథా మనుస్సుభతోబ్యఞ్జనకాదీనం. మనుస్సపణ్డకాదీనం పన వచ్చముఖమగ్గవసేన

ద్వే ద్వేతి ఛ, తథా మనుస్సపురిసాదీనన్తి సబ్బేసం వసేన తింస మగ్గా హోన్తి. తే సబ్బే పరిగ్గహేత్వా ఇధ "మగ్గత్తయే"తి వుత్తం, తస్మిం మగ్గత్తయే, ద్వాదసన్నం సత్తానం తీసు మగ్గేసు యత్థ కత్థచి మగ్గేతి అత్థో. **చుతో**తి సక్యత్తా వా బ్రహ్మత్తా వా చుతసత్తో వియ సాసనతో చుతో హోతి, పారాజికో హోతీతి అత్థో.

ఇదాని పవేసనం నామ న కేవలం అత్తుపక్కమేనేవ హోతి, పరూపక్కమేనాపి హోతి, తత్థాపి సేవనచిత్తే సతి పారాజికో హోతీతి దస్సనత్థం **''పవేసనా''**త్యాది వుత్తం. తస్సత్థో – యో భిక్ఖు పవేసనట్ఠితఉద్ధరణపవిట్ఠక్ఖణేసు అఞ్ఞతరం ఖణం **చేపి సాదియం** సాదియన్తో సచేపి తస్మిం ఖణే సేవనచిత్తం ఉపట్ఠాపేన్తో, **చుతో** పారాజికో హోతి. యో పన సబ్బసో అసాదియన్తో ఆసీవిసముఖం అఙ్గారకాసుం పవిట్ఠం వియ చ మఞ్ఞతి, సో నిప్పరాధో హోతి. ఏత్థ పన **రితం** నామ సుక్కవిస్సట్ఠిసమయప్పత్తం. పఠమపారాజికం.

౨-౭. ఇదాని దుతియం దస్సేతుం **''అదిన్నం మానుసం భణ్డ''**న్త్యాదిమాహ. తత్థ యో భిక్ఖు అదిన్నం మానుసం గరుకం భణ్డం పఞ్చవీసావహారేసు యేన కేనచి అవహారేన ఆదియన్తో చుతో భవేతి సమ్బన్ధో. **అదిన్న**న్తి యం కిఞ్చి పరపరిగ్గహితం సస్సామికం భణ్డం, తం తేహి సామికేహి కాయేన వా వాచాయ వా న దిన్నన్తి అదిన్నం, అనిస్సట్ఠం అపరిచ్చత్తం రక్ఖితం గోపితం మమాయితం పరపరిగ్గహితం. మనుస్సస్స ఇదన్తి **మానుసం,** మనుస్ససన్తకం, "భణ్డ"న్తిమినా తుల్యాధికరణం . **థేయ్యాయేకేనా**తి థేయ్యాయ ఏకేన, ఏకేన అవహారేనాతి అత్థో. లిఙ్గభేదం కత్వా వుత్తం. "థేయ్యా కేనచీ"తి వా పాఠో. తత్థ **థేనో**తి చోరో, థేనస్స భావో **థేయ్యా,** కరణత్థే చేతం పచ్చత్తవచనం, తస్మా కేనచి థేయ్యేన అవహారేనాతి అత్థో. **ఆదియ**న్తి ఆదియన్తో గణ్హన్తో. **పఞ్చవీసావహారేసూ**తి పఞ్చపఞ్చకే సమోధానేత్వా పఞ్చవీసతి అవహారా. తత్థ **పఞ్చపఞ్చకాని** నామ నానాభణ్డపఞ్చకం ఏకభణ్డపఞ్చకం సాహత్థికపఞ్చకం పుబ్బప్పయోగపఞ్చకం థేయ్యావహారపఞ్చకన్తి.

తత్థ సవిఞ్ఞాణకావిఞ్ఞాణకమిస్సకభణ్డవసేన నానాభణ్డపఞ్చకం, సవిఞ్ఞాణకభణ్డవసేన ఏకభణ్డపఞ్చకం. తత్థ నానాభణ్డవసేన తావ ఏవం వేదితబ్బో – యో ఆరామం అభియుఞ్జతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. సామికో "న మయ్హం భవిస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. అఞ్ఞస్స భణ్డం హరన్తో సీసే భారం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఖన్ధం ఓరోపేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. ఉపనిక్ఖిత్తం భణ్డం "దేహి మే భణ్డ"న్తి వుచ్చమానో "నాహం గణ్హామీ"తి భణతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. సామికస్స విమతిం ఉప్పాదేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. సామికో "న మయ్హం దస్సతీ"తి ధురం నిక్ఖిపతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. "సహభణ్డహారకం నేస్సామీ"తి పఠమం పాదం సఙ్కామేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. దుతియం పాదం సఙ్కామేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. థలట్ఠం భణ్డం థేయ్యచిత్తో ఆమసతి, ఆపత్తి దుక్కటస్స. ఫన్దాపేతి, ఆపత్తి థుల్లచ్చయస్స. ఠానా చావేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. అయమేత్థ నానాభణ్డవసేన యోజనా. ఏకభణ్డవసేన పన సస్సామికం దాసం వా తిరచ్ఛానం వా యథావుత్తేన అభియోగాదినా నయేన ఆదియతి వా హరతి వా అవహరతి వా ఇరియాపథం కోపేతి వా ఠానా చావేతి వాతి. అయమేత్థ ఏకభణ్డవసేన యోజనా.

పఞ్చ అవహారా సాహత్థికో ఆణత్తికో నిస్సగ్గియో అత్థసాధకో ధురనిక్ఖేపోతి. తత్థ **సాహత్థికో** నామ పరస్స భణ్డం సహత్థా అవహరతి. **ఆణత్తికో** నామ "అసుకస్స భణ్డం అవహరా"తి అఞ్ఞం ఆణాపేతి. **నిస్సగ్గియో** నామ అన్తోసుఙ్కఘాతే ఠితో బహిసుఙ్కఘాతం పాతేతి, ఆపత్తి పారాజికస్స. **అత్థసాధకో** నామ "అసుకం భణ్డం యదా సక్కోసి, తదా అవహరా"తి

ఆణాపేతి. తత్థ సచే పరో అనన్తరాయికో హుత్వా తం అవహరతి, ఆణాపకో ఆణత్తిక్ఖణేయేవ పారాజికో హోతి, అవహారకో పన అవహటకాలే, అయం అత్థసాధకో. **ధురనిక్ఖేపో** పన ఉపనిక్ఖిత్తభణ్డవసేన వేదితబ్బోతి ఇదం సాహత్థికపఞ్చకం.

అపరేపి పఞ్చ అవహారా పుబ్బప్పయోగో సహప్పయోగో సంవిధావహారో సఙ్కేతకమ్మం నిమిత్తకమ్మన్తి. తత్థ ఆణత్తివసేన **పుబ్బప్పయోగో** వేదితబ్బో, ఠానాచావనవసేన **సహప్పయోగో. సంవిధావహారో** నామ సమ్బహులా భిక్ఖూ "అముకం నామ గేహం గన్త్వా, ఛదనం వా భిన్దిత్వా, సన్ధిం వా ఛిన్దిత్వా భణ్డం హరిస్సామా"తి సంవిదహిత్వా గచ్ఛన్తి, తేసు ఏకో భణ్డం అవహరతి, తస్సుద్ధారే సబ్బేసం పారాజికం. **సఙ్కేతకమ్మం** నామ సఞ్జాననకమ్మం కాలపరిచ్ఛేదవసేన సఞ్ఞాకరణం. ఏత్థ చ "పురేభత్తం అవహరా"తి వుత్తే అజ్జ వా పురేభత్తం అవహరతు, స్వే వా అనాగతే సంవచ్ఛరే వా, నత్థి విసఙ్కేతో, సఙ్కేతకారకస్స ఆణత్తిక్ఖణే, ఇతరస్స ఠానా చావనేతి ఏవం ఆపత్తి ఉభిన్నం పారాజికస్స. **నిమిత్తకమ్మం** నామ సఞ్ఞుప్పాదనత్థం కస్సచి నిమిత్తస్స కరణం అక్ఖినిఖణనహత్థాలఙ్ఘనపాణిప్పహారఅఙ్గులిఫోటనగీవున్నామనఉక్కాసనాదినా అనేకప్పకారం. అవహారకో ఆణాపకేన యం నిమిత్తసఞ్ఞం కత్వా వుత్తం, తం "ఏత"న్తి మఞ్ఞమానో తమేవ అవహరతి, ఉభిన్నం పారాజికం. యం "అవహరా"తి వుత్తం, తం "ఏత"న్తి మఞ్ఞమానో అఞ్ఞం తస్మింయేవ ఠానే ఠపితం అవహరతి, మూలట్ఠస్స అనాపత్తి. ఇదం పుబ్బప్పయోగపఞ్చకం.

అపరేపి పఞ్చ అవహారా థెయ్యావహారో పసయ్హావహారో పరికప్పావహారో పటిచ్ఛన్నావహారో కుసావహారోతి. తత్థ యో కూటమానకూటకహాపణాదీహి వఞ్చేత్వా గణ్హాతి, తస్సేవం గణ్హతో అవహారో **థెయ్యావహారో**. యో సన్తజ్జేత్వా సయం దస్సేత్వా తేసం సన్తకం గణ్హాతి, యో వా అత్తనో పత్తబలితో చ అధికం బలక్కారేన గణ్హాతి రాజరాజమహామత్తాదయో వియ, తస్సేవం గణ్హతో అవహారో **పసయ్హావహారో**. పరికప్పేత్వా గణ్హతో పనావహారో **పరికప్పావహారో**. సో దువిధో భణ్డోకాసపరికప్పవసేన. తత్ర యో "సాటకో చే, గణ్హిస్సామి, సుత్తం చే, న గణ్హిస్సామీ"తి పరికప్పేత్వా అన్ధకారే పసిబ్బకం గణ్హాతి, తత్ర సాటకో చే, ఉద్ధారేయేవ పారాజికం, సుత్తం చే హోతి, రక్ఖతి. అయం **భణ్డపరికప్పో** నామ. యో ఠానం పరికప్పేత్వా భణ్డం గణ్హాతి, తస్స తం పరికప్పితపరిచ్ఛేదం అతిక్కన్తమత్తే పారాజికం. అయం **ఓకాసపరికప్పో** నామ. ఏవమిమేసం ద్విన్నం పరికప్పానం వసేన పరికప్పేత్వా గణ్హతో అవహారో పరికప్పావహారో. పటిచ్ఛాదేత్వా పరస్స భణ్డం గణ్హతో అవహారో **పటిచ్ఛన్నావహారో** నామ. కుసం సఙ్కామేత్వా అవహరణం **కుసావహారో**. యో కుసం పాతేత్వా చీవరే భాజియమానే అత్తనో కోట్ఠాసస్స సమీపే ఠితం అప్పగ్ఘతరం వా మహగ్ఘతరం వా సమసమం వా పరస్స కోట్ఠాసం దిస్వా సచే పఠమతరం పరకోట్ఠాసతో కుసదణ్డకం ఉద్ధరతి, అత్తనో కోట్ఠాసే పాతేతుకామతాయ ఉద్ధారే రక్ఖతి, పాతనేపి రక్ఖతి, అత్తనో కోట్ఠాసతో పన కుసదణ్డం ఉద్ధరతి, ఉద్ధారే రక్ఖతి, తం ఉద్ధరిత్వా పరకోట్ఠాసే పాతేన్తస్స హత్థతో ముత్తమత్తే పారాజికం. అయం కుసావహారో నామాతి ఇమేసు పఞ్చవీసావహారేసు యేన కేనచి అవహారేన గణ్హన్తో పారాజికో భవేతి అత్థో.

గరుకన్తి పఞ్చమాసకం. వీసతిమాసకో హి కహాపణో, కహాపణస్స చతుత్థో భాగో పాదో నామ, తస్మా పఞ్చమాసకం వా పాదం వా గరుకన్తి వేదితబ్బం. తత్థ "చత్తారో వీహయో గుఞ్జా, ద్వే గుఞ్జా మాసకో భవే"తి వచనతో వీహివసేన చత్తాలీస వీహయో దస గుఞ్జా పఞ్చమాసకోతి వేదితబ్బో. యం పన సామణేరసిక్ఖాయం "వీసతివీహీ"తి వుత్తం, తం నేవ పాళియం, న అట్ఠకథాయం అత్థి, వీమంసితబ్బమేతం. దుతియపారాజికం.

౮. ఇదాని తతియం దస్సేతుం **''మనుస్సపాణం పాణో''**త్యాది వుత్తం. తత్థ యో భిక్ఖు "మనుస్సపాణో" ఇతి జానన్తో వధకచిత్తేన మనుస్సపాణం జీవితా వియోజేతి, సో భిక్ఖు సాసనా పారాజికో హోతీతి సముదాయత్థో.

మనుస్సపాణన్తి మాతుకుచ్ఛిస్మిం పటిసన్ధిచిత్తేన సహుప్పన్నం అతిపరిత్తం కలలరూపం ఆదిం కత్వా పకతియా వీసవస్ససతాయుకస్స సత్తస్స యావ మరణకాలా ఏత్థన్తరే అనుపుబ్బేన వుద్ధిప్పత్తో అత్తభావో, ఏసో మనుస్సపాణో నామ, ఏవరూపం మనుస్సపాణన్తి అత్థో. **పాణోతి జాన**న్తి "పాణో" ఇతి జానన్తో "తం జీవితా వోరోపేమీ"తి జానన్తో. **వధకచేతసా**తి వధకచిత్తేన, ఇత్థమ్భూతే కరణవచనం, వధకచిత్తో హుత్వా మరణాధిప్పాయో హుత్వాతి వుత్తం హోతి. **జీవితా**తి జీవితిన్ద్రియతో. **యో**తి అనియమవచనం. **సో**తి ఏతేన నియమనం వేదితబ్బం. **వియోజేతీ**తి వుత్తప్పకారం మనుస్సవిగ్గహం కలలకాలేపి తాపనమద్దనేహి వా భేసజ్జసమ్పదానేన వా తతో వా ఉద్ధమ్పి తదనురూపేన ఉపక్కమేన జీవితా వియోజేతీతి అత్థో. **సాసనా**తి పరాపుబ్బజిధాతుప్పయోగే నిస్సక్కవచనం, తేన సత్థుసాసనతోతి అత్థో. **పరాజితో**తి పరాజయమాపన్నో. హోతీతి పాఠసేసో. తతియపారాజికం.

౯. ఇదాని చతుత్థం దస్సేతుం "**ఝానాదిభేద**"న్త్యాది వుత్తం. తత్థ యో భిక్ఖు అఞ్ఞాపదేసఞ్చ అధిమానఞ్చ వజ్జేత్వా హదయే అసన్తం ఝానాదిభేదం ధమ్మం మనుస్సజాతికస్స సత్తస్స వదేయ్య, తస్మిం ఖణే ఞాతే సో తతో సాసనా పారాజికో ఏవ హోతీతి అత్థో.

ఝానాదిభేదన్తి "ఝానం విమోక్ఖో సమాధి సమాపత్తి ఞాణదస్సనం మగ్గభావనా ఫలసచ్ఛికిరియా కిలేసప్పహానం వినీవరణతా చిత్తస్స సుఞ్ఞాగారే అభిరతీ"తి (పారా॰ ౧౯౮) ఏవం వుత్తం ఝానాదిభేదం ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం. **హదయే**తి చిత్తే. **అసన్త**న్తి అసంవిజ్జమానం. **అఞ్ఞాపదేస**న్తి "యో తే విహారే వసి, సో భిక్ఖు పఠమస్స ఝానస్స లాభీ"తిఆదినా నయేన అఞ్ఞాపదేసం వజ్జేత్వాతి అత్థో. **వినా**తి వజ్జనత్థే నిపాతో, తస్స వజ్జేత్వాతి అత్థో. **అధిమాన**న్తి "అధిగతా మయా"తి ఏవం ఉప్పన్నం మానన్తి అత్థో. అధిగతో మానోతి విగ్గహో, తం అధిమానం వజ్జేత్వాతి అత్థో. **మనుస్సజాతిస్సా**తి మనుస్సజాతికస్స, న దేవబ్రహ్మాదీసు అఞ్ఞతరస్సాతి అత్థో. **వదేయ్యా**తి ఆరోచేయ్య. **ఞాతక్ఖణే**తి ఞాతే ఖణేతి ఛేదో, తస్మిం తేనారోచితక్ఖణే మనుస్సజాతికేన ఞాతేతి అత్థో. **తేనా**తి నిస్సక్కే కరణవచనం, తతో సాసనతో పారాజికోతి అత్థో. చతుత్థపారాజికం.

పారాజికనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౨. గరుకాపత్తినిద్దేసవణ్ణనా

౧౦. ఇదాని సఙ్ఘాదిసేసం పకాసేతుం "**మోచేతుకామచిత్తేనా**"తిఆదిమారద్ధం. తత్థ మోచేతుం కామేతీతి మోచేతుకామం, మోచేతుకామఞ్చ తం చిత్తఞ్చాతి **మోచేతుకామచిత్తం** , తేన, మోచనస్సాదచిత్తేనాతి అత్థో. ఏకాదసన్నఞ్హి రాగానం ఏకేన మోచనస్సాదేన ఆపత్తి హోతీతి వుత్తం హోతి.

తత్రిమే ఏకాదస అస్సాదా మోచనస్సాదో ముచ్చనస్సాదో ముత్తస్సాదో మేథునస్సాదో ఫస్సస్సాదో కణ్డువనస్సాదో దస్సనస్సాదో నిసజ్జస్సాదో వాచస్సాదో గేహసితపేమం వనభఙ్గియన్తి. తత్థ **మోచనస్సాద**చేతనాయ చేతేన్తో చేవ అస్సాదేన్తో చ ఉపక్కమతి, ముచ్చతి, సఙ్ఘాదిసేసో , న ముచ్చతి చే, థుల్లచ్చయం. సచే పన సయనకాలే రాగపరియుట్ఠితో హుత్వా ఊరునా వా ముట్ఠినా వా అఙ్గజాతం గాళ్హం పీళేత్వా మోచనత్థాయ సఉస్సాహో సుపతి, సుపన్తస్స చస్స అసుచి ముచ్చతి, సఙ్ఘాదిసేసో. **ముచ్చనస్సాదే** అత్తనో ధమ్మతాయ ముచ్చమానం అస్సాదేతి, న ఉపక్కమతి, ముచ్చతి, అనాపత్తి.

ముత్తస్సాదే అత్తనో ధమ్మతాయ ముత్తే ఠానా చుతే అసుచిమ్హి పచ్ఛా అస్సాదేన్తస్స వినా ఉపక్కమేన ముచ్చతి, అనాపత్తి. **మేథునస్సాదే** మేథునరాగేన మాతుగామం గణ్హాతి, తేన అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి, దుక్కటం పన ఆపజ్జతి. **ఫస్సస్సాదో** దువిధో అజ్ఝత్తికో బాహిరో చాతి. తత్థ అత్తనో నిమిత్తం "థద్ధం, ముదుకన్తి జానిస్సామీ"తి వా లోలభావేన వా కీళాపయతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. బాహిరఫస్సస్సాదే పన కాయసంసగ్గరాగేన ఇత్థిం ఫుసతో, ఆలిఙ్గతో చ అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి, కాయసంసగ్గసఙ్ఘాదిసేసం పన ఆపజ్జతి.

కణ్డూవనస్సాదే దద్దుకచ్ఛుపిళకపాణకాదీనం అఞ్ఞతరేన ఖజ్జమానం నిమిత్తం కణ్డూవనస్సాదేన కణ్డూవతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి. **దస్సనస్సాదే** ఇత్థియా అనోకాసం ఉపనిజ్ఝాయతో అసుచి ముచ్చతి, అనాపత్తి, దుక్కటం పన హోతి. **నిసజ్జస్సాదే** మాతుగామేన సద్ధిం రహో నిసిన్నస్స ముత్తేపి అనాపత్తి , రహోనిసజ్జాపత్తి పన హోతి. **వాచస్సాదే** మాతుగామం మేథునప్పటిసంయుత్తాహి వాచాహి ఓభాసన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి, దుట్ఠుల్లవాచాసఙ్ఘాదిసేసం పన ఆపజ్జతి. **గేహసితపేమే** మాతాదీనం మాతాదిపేమేన ఆలిఙ్గనాదిం కరోన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తి. **వనభఙ్గం** సన్థవకరణత్థాయ ఇత్థియా పేసితపుప్ఫాదివనభఙ్గసఞ్ఞితం పణ్ణాకారం "ఇత్థన్నామాయ ఇమం పేసిత"న్తి అస్సాదేన ఆమసన్తస్స ముత్తేపి అనాపత్తీతి. ఏవమేతేసు మోచనస్సాదేన ఆపత్తి హోతీతి దస్సేతుం "మోచేతు...పే॰... నా"తి వుత్తం. అథ వా మోచేతుకామం చిత్తం యస్స సోయం **మోచేతుకామచిత్తో,** తేన, ఇత్థమ్భూతే కరణవచనం, మోచేతుకామచిత్తో హుత్వాతి అత్థో.

ఉపక్కమ్మాతి హత్థాదీసు యేన కేనచి నిమిత్తే ఉపక్కమిత్వాతి అత్థో. **విమోచయ**న్తి యం అన్తమసో ఏకా ఖుద్దకమక్ఖికా పివేయ్య, తత్తకమ్పి విమోచేన్తోతి అత్థో. **సుక్క**న్తి నీలపీతలోహితోదాతతక్కతేలదకఖీరదధిసప్పివణ్ణసఙ్ఖాతేసు దసవిధేసు సుక్కేసు యం కిఞ్చి సుక్కం. **అఞ్ఞత్ర సుపినా**తి యా సుపినన్తే సుక్కవిస్సట్ఠి హోతి, తం ఠపేత్వాతి అత్థో. **సమణో**తి యో కోచి ఉపసమ్పన్నో. **గరుక**న్తి సఙ్ఘాదిసేసం. **ఫుసే**తి ఆపజ్జేయ్యాతి అత్థో. చేతనా ఉపక్కమో ముచ్చనన్తి ఇమానేత్థ తీణి అఙ్గానీతి. సుక్కవిస్సట్ఠిసిక్ఖాపదం.

౧౧. ఇదాని కాయసంసగ్గం దస్సేతుం "**కాయసంసగ్గరాగేనా**"తిఆదిమారద్ధం. భిక్ఖు మనుస్సిత్థియా మనుస్సిత్థిసఞ్ఞీ హుత్వా కాయసంసగ్గరాగేన ఉపక్కమిత్వా మనుస్సిత్థిం పరామసన్తో సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జేయ్యాతి యోజనా. తత్థ **కాయసంసగ్గరాగేనా**తి హత్థగ్గహణాదికాయసమ్ఫస్సేన రాగేన కాయమిస్సరాగేన. **మనుస్సిత్థి**న్తి తదహుజాతమ్పి జీవమానకమనుస్సిత్థిం. **పరామస**న్తి పరామసన్తో, ఇత్థీతి సఞ్ఞా ఇత్థిసఞ్ఞా , సా అస్స అత్థీతి **ఇత్థిసఞ్ఞీ,** ఇత్థిసఞ్ఞీ హుత్వాతి అత్థో. మనుస్సిత్థీ, ఇత్థిసఞ్ఞితా, కాయసంసగ్గరాగో, తేన రాగేన వాయామో, హత్థగ్గాహాదిసమాపజ్జనన్తి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. కాయసంసగ్గసిక్ఖాపదం.

౧౨. ఇదాని దుట్ఠుల్లం దస్సేతుం "**దుట్ఠుల్లవాచస్సాదేనా**"తిఆది ఆరద్ధం. తత్థ **దుట్ఠుల్లవాచస్సాదేనా**తి వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గమేథునధమ్మప్పటిసంయుత్తవాచస్సాదరాగేన. **మగ్గం వారబ్భ మేథున**న్తి వచ్చమగ్గపస్సావమగ్గానం అఞ్ఞతరం మగ్గం వా మేథునం వా ఆరబ్భాతి అత్థో. **ఓభాసన్తో**తి అవభాసన్తో. **మనుస్సిత్థి**న్తి విఞ్ఞుం పటిబలం సుభాసితదుబ్భాసితం దుట్ఠుల్లాదుట్ఠుల్లం సల్లక్ఖణసమత్థం మనుస్సిత్థిం. **సుణమాన**న్తి సుణన్తిం. ఇమినా పటిబలాయపి ఇత్థియా అవిఞ్ఞత్తిపథే ఠితాయ దూతేన వా పణ్ణేన వా ఆరోచేన్తస్స దుట్ఠుల్లవాచాపత్తి న హోతీతి దీపితం హోతి. మనుస్సిత్థీ, ఇత్థిసఞ్ఞితా, దుట్ఠుల్లవాచస్సాదరాగో, తేన రాగేన ఓభాసనం, తఙ్ఖణవిజాననన్తి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. దుట్ఠుల్లవాచస్సాదసిక్ఖాపదం.

౧౩. ఇదాని అత్తకామపారిచరియం దస్సేతుం ''**వణ్ణ**''న్త్యాది వుత్తం. తత్థ యో భిక్ఖు అత్తనో కామపారిచరియాయ వణ్ణం వత్వా మేథునరాగేన ఇత్థిం మేథునం యాచమానో గరుం ఫుసేతి సమ్బన్ధో. **వణ్ణం వత్వా**తి గుణం ఆనిసంసం పకాసేత్వా. **అత్తనోకామపారిచరియాయా**తి మేథునధమ్మసఙ్ఖాతేన కామేన పారిచరియా కామపారిచరియా, అత్తనో అత్థాయ కామపారిచరియా అత్తనోకామపారిచరియా, అలుత్తసమాసోయం. అథ వా అత్తనోతి కత్వత్థే సామివచనం, అత్తనో కామితా ఇచ్ఛితాతి అత్తనోకామా, సయం మేథునరాగవసేన పత్థితాతి అత్థో, అత్తనోకామా చ సా పారిచరియా చాతి అత్తనోకామపారిచరియా , తాయ **అత్తనోకామపారిచరియాయ,** "ఏతదగ్గం, భగిని, పారిచరియానం, యా మాదిసం సీలవన్తం కల్యాణధమ్మం బ్రహ్మచారిం ఏతేన ధమ్మేన పరిచరేయ్యా"తి ఏవం వణ్ణం వత్వాతి అత్థో. యాచధాతునో ద్వికమ్మికత్తా ''**ఇత్థిం మేథునం యాచమానో**''తి వుత్తం. తత్థ **ఇత్థి**న్తి దుట్ఠుల్లోభాసనే వుత్తప్పకారం ఇత్థిం. మనుస్సిత్థీ, ఇత్థిసఞ్ఞితా , అత్తకామపారిచరియాయ రాగో, తేన రాగేన వణ్ణభణనం, తఙ్ఖణవిజాననన్తి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. అత్తకామపారిచరియసిక్ఖాపదం.

౧౪. ఇదాని సఞ్చరిత్తం దస్సేతుం ''**సన్దేస**''న్త్యాదిమారద్ధం. తత్థ భిక్ఖు పురిసస్స వా సన్దేసం, ఇత్థియా వా సన్దేసం పటిగ్గహేత్వా వీమంసిత్వా పచ్చాహరన్తో గరుకం ఫుసేతి సమ్బన్ధో. తత్థ **సన్దేస**న్తి "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం మాతురక్ఖితం బ్రూహి 'హోహి కిర ఇత్థన్నామస్స భరియా ధనక్కీతా"తి (పారా॰ ౩౦౩) ఏవం వుత్తం పురిసస్స సాసనం, "గచ్ఛ, భన్తే, ఇత్థన్నామం పురిసం బ్రూహి 'అహం తస్స భరియా భవిస్సామీ"తి (పారా॰ ౩౨౮-౩౨౭ థోకం విసదిసం) ఏవం వుత్తం ఇత్థియా సాసనం. **పటిగ్గణ్హిత్వా**తి "సాధు ఉపాసకా"తి వా "హోతూ"తి వా "ఆరోచేస్సామీ"తి వా యేన కేనచి ఆకారేన వచీభేదం కత్వా వా సీసకమ్పనాదీహి వా పటిగ్గణ్హిత్వా సమ్పటిచ్ఛిత్వాతి అత్థో. **వీమంసిత్వా**తి వుత్తప్పకారేన సాసనం గహేత్వా పురిసస్స వా ఇత్థియా వా తేసం అవస్సారోచనకానం మాతాపితాభాతాభగినిఆదీనం వా ఆరోచేత్వాతి అత్థో. **హరంపచ్చా**తి ఏత్థ "పచ్చాహర"న్తి వత్తబ్బే ఛన్దహానిభయా హర-సద్దం పుబ్బనిపాతం కత్వా వుత్తన్తి దట్ఠబ్బం. యత్థ పహితేన తత్థ గన్త్వా తేన ఆరోచితా సా ఇత్థీ "సాధూ"తి సమ్పటిచ్ఛతు వా పటిక్ఖిపతు వా లజ్జాయ వా తుణ్హీ హోతు, పున ఆగన్త్వా తస్స పురిసస్స హరన్తో ఏత్తావతా ఇమాయ పటిగ్గహణారోచనప్పచ్చాహరణసఙ్ఖాతాయ తివఙ్గసమ్పత్తియా సో భిక్ఖు సఙ్ఘాదిసేసం ఆపజ్జేయ్యాతి అత్థో. తేసం మనుస్సజాతికతా, అలంవచనీయతా, పటిగ్గణ్హనవీమంసనప్పచ్చాహరణానీతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. సఞ్చరిత్తసిక్ఖాపదం.

౧౫. ఇదాని అమూలకం పకాసేతుం ''**చావేతుకామో**''తిఆదిమారద్ధం. చావేతుకామో భిక్ఖు అమూలన్తిమవత్థునా అఞ్ఞం సుణమానం భిక్ఖుం చోదేన్తో వా చోదాపేన్తో వా గరుం ఫుసేతి సమ్బన్ధో. తత్థ **చావేతుకామో**తి బ్రహ్మచరియా చావేతుకామో. **చోదేన్తో**తి "త్వం పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసి, అస్సమణోసి, అసక్యపుత్తియోసీ"తిఆదీహి వచనేహి సయం చోదేన్తోతి అత్థో. ఏవం చోదేన్తస్స వాచాయ వాచాయ సఙ్ఘాదిసేసో. **అమూలన్తిమవత్థునా**తి యం చోదకేన చుదితకమ్హి పుగ్గలే అదిట్ఠం అసుతం అపరిసఙ్కితం, ఇదం ఏతేసం దస్సనసవనపరిసఙ్కితసఙ్ఖాతానం మూలానం అభావతో నాస్స మూలన్తి అమూలం, అన్తిమం వత్థు యస్స పారాజికస్స తదిదం అన్తిమవత్థు, అమూలఞ్చ తం అన్తిమవత్థు చేతి అమూలన్తిమవత్థు, తేన అమూలన్తిమవత్థునా, భిక్ఖునో అనురూపేసు ఏకూనవీసతియా పారాజికేసు అఞ్ఞతరేనాతి అత్థో. **చోదాపయ**న్తి చోదాపయన్తో, తస్స సమీపే ఠత్వా అఞ్ఞం భిక్ఖుం ఆణాపేత్వా చోదాపేన్తో తస్స ఆణత్తస్స వాచాయ వాచాయ గరుం ఫుసేతి అత్థో. **సుణమాన**న్తి ఇమినా పరమ్ముఖా దూతేన వా పణ్ణేన వా చోదేన్తస్స న రుహతీతి దీపితం హోతి. పరమ్ముఖా పన సత్తహి ఆపత్తిక్ఖన్ధేహి వదన్తస్స దుక్కటం. యం చోదేతి, తస్స ఉపసమ్పన్నోతి సఙ్ఖ్యూపగమనం, తస్మిం

సుద్ధసఞ్ఞితా, యేన పారాజికేన చోదేతి, తస్స దిట్ఠాదివసేన అమూలకతా, చావనాధిప్పాయేన సమ్ముఖా చోదనా, తస్స తఙ్ఖణవిజాననన్తి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. అమూలకసిక్ఖాపదం.

౧౬. ఇదాని అఞ్ఞభాగియం దస్సేతుం ''**లేసమత్త**''న్తిఆదిమాహ. తత్థ **లేసమత్తముపాదాయాతి** జాతినామగోత్తలిఙ్గాపత్తిపత్తచీవరఉపజ్ఝాయాచరియసేనాసనలేససఙ్ఖాతేసు దససు లేసేసు యో తస్మిం పుగ్గలే దిస్సతి, తం లేసమత్తం ఉపాదాయ నిస్సాయ భిక్ఖుం బ్రహ్మచరియా చావేతుకామో అమూలన్తిమవత్థునా సుణమానం భిక్ఖుం చోదేన్తో గరుం ఫుసేతి అత్థో. కథం? అఞ్ఞో ఖత్తియజాతికో ఇమినా చోదకేన పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తో దిట్ఠో హోతి, సో అఞ్ఞం అత్తనో వేరిం ఖత్తియజాతికం భిక్ఖుం పస్సిత్వా తం ఖత్తియజాతిలేసం గహేత్వా ఏవం "ఖత్తియో మయా దిట్ఠో పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపజ్జన్తో, త్వం ఖత్తియో పారాజికం ధమ్మం ఆపన్నోసీ"తి వా "త్వం సో ఖత్తియో, నాఞ్ఞో, పారాజికం ధమ్మం అజ్ఝాపన్నోసీ"తి వా చోదేతి, ఏవం నామలేసాదయోపి వేదితబ్బా. అఙ్గాని పనేత్థ అనన్తరసదిసాని. అఞ్ఞభాగియసిక్ఖాపదం.

గరుకాపత్తినిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౩. నిస్సగ్గియనిద్దేసవణ్ణనా

౧౭. ఇదాని చీవరవిధిం దస్సేతుం ''**వికప్పన**''న్త్యాదిముద్ధటం. యో భిక్ఖు అకాలచీవరం వికప్పనఞ్చ అధిట్ఠానఞ్చ అకత్వా దసాహం అతిక్కామేతి, తస్స భిక్ఖునో నిస్సగ్గియం సియాతి పిణ్డత్థో. తత్థ **అకాలచీవర**న్తి అకాలే చీవరం, ఖోమం కప్పాసికం కోసెయ్యం కమ్బలం సాణం భఙ్గన్తి జాతితో ఛ చీవరాని, దుకూలం పట్టుణ్ణం సోమారపట్టం చీనపట్టం ఇద్ధిజం దేవదిన్నన్తి ఇమాని పన ఛ అనులోమచీవరాని. తేసు దుకూలం సాణస్స అనులోమం వాకమయత్తా. పట్టుణ్ణాదీని తీణి కోసెయ్యస్స అనులోమాని పాణకేహి కతసుత్తమయత్తా. ఇద్ధిజాదీని ద్వయాని ఖోమాదీనం అనులోమాని తేసమఞ్ఞతరభావతో . ఇమేసం ఛన్నం చీవరానం అఞ్ఞతరం అకాలచీవరం.

వికప్పనమధిట్ఠానన్తి ఏత్థ పన వికప్పనూపగం అధిట్ఠానూపగఞ్చ ఏవం వేదితబ్బం. తత్రాయం పాళి – "అనుజానామి, భిక్ఖవే, ఆయామేన అట్ఠఙ్గులం సుగతఙ్గులేన చతురఙ్గులవిత్థతం పచ్ఛిమచీవరం వికప్పేతు"న్తి (మహావ. ౩౫౮). మజ్ఝిమస్స పురిసస్స దీఘసో ద్వే విదత్థియో, తిరియం విదత్థి. ద్వే వికప్పనా సమ్ముఖావికప్పనా చ పరమ్ముఖావికప్పనా చ. కథం? "ఇమం చీవరం తుయ్హం వికప్పేమీ"తి వత్తబ్బం, అయం **సమ్ముఖావికప్పనా**. "మయ్హం సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ"తి, ఏకస్స సన్తికే "ఇమం చీవరం తిస్సస్స భిక్ఖునో వికప్పేమీ"తి వత్తబ్బం, అయం అపరాపి **సమ్ముఖావికప్పనా**. తేన భిక్ఖునా "తిస్సస్స భిక్ఖునో సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ"తి, "ఇమం చీవరం తుయ్హం వికప్పనత్థాయ దమ్మీ"తి వత్తబ్బం, తేన వత్తబ్బో "కో తే మిత్తో వా సన్దిట్ఠో వా సమ్భత్తో వా"తి, తతో ఇతరేన "తిస్సో భిక్ఖూ"తి వత్తబ్బం, పున తేన "అహం తిస్సస్స భిక్ఖునో దమ్మీ"తి వత్తబ్బం, అయం **పరమ్ముఖావికప్పనా**. "తిస్సస్స భిక్ఖునో సన్తకం పరిభుఞ్జ వా విస్సజ్జేహి వా యథాపచ్చయం వా కరోహీ"తి వుత్తే పచ్చుద్ధారో నామ హోతి. బహుకే "ఇమానీ"తి, అహత్థపాసే "ఏతం, ఏతానీ"తి వా. ఏవం వికప్పనఞ్చ అకత్వాతి అత్థో.

తిచీవరస్స పన పమాణం ఉక్కట్ఠపరిచ్ఛేదేన సుగతచీవరతో ఊనకం వట్టతి, లామకపరిచ్ఛేదేన సఙ్ఘాటియా, ఉత్తరాసఙ్గస్స చ దీఘతో ముట్ఠిపఞ్చకం, తిరియం ముట్ఠిత్తికం, అన్తరవాసకో దీఘతో ముట్ఠిపఞ్చకో, తిరియం ద్విహత్థోపి

అడ్ఢతేయ్యో వా వట్టతి. వుత్తప్పమాణతో అధికఞ్చ ఊనకఞ్చ "పరిక్ఖారచోళ"న్తి అధిట్ఠాతబ్బం. ద్వే చీవరస్స అధిట్ఠానా కాయేన వా అధిట్ఠేతి, వాచాయ వా అధిట్ఠేతి. తిచీవరం అధిట్ఠహన్తేన రజిత్వా కప్పబిన్దుం దత్వా పురాణసఙ్ఘాటిం "ఇమం సఙ్ఘాటిం పచ్చుద్ధరామీ"తి పచ్చుద్ధరిత్వా నవం సఙ్ఘాటిం హత్థేన గహేత్వా "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి చిత్తేన ఆభోగం కత్వా కాయవికారం కరోన్తేన కాయేన అధిట్ఠాతబ్బా, ఇదం కాయేన అధిట్ఠానం. తం యేన కేనచి సరీరావయవేన అఫుసన్తస్స న వట్టతి. వాచాయ అధిట్ఠానం పన వచీభేదం కత్వా వాచాయ అధిట్ఠాతబ్బం, సచే హత్థపాసే "ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి, సచే అహత్థపాసే ఠపితట్ఠానం సల్లక్ఖేత్వా "ఏతం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ"తి వాచా భిన్దితబ్బా . ఏస నయో ఉత్తరాసఙ్గే, అన్తరవాసకే చ. తిచీవరాదీని సబ్బాని ఏకతో కత్వా "ఇమాని చీవరాని పరిక్ఖారచోళాని అధిట్ఠామీ"తి అధిట్ఠాతుమ్పి వట్టతీతి. ఏవం అధిట్ఠానఞ్చ అకత్వాతి అత్థో.

దస అహాని **దసాహం. అతిమాపేతీ**తి అతిక్కామేతి. **తస్సా**తి తస్స భిక్ఖునో. **నిస్సగ్గియ**న్తి నిస్సజ్జనం నిస్సగ్గియం, పుబ్బభాగే కత్తబ్బస్స వినయకమ్మస్సేతం నామం, నిస్సగ్గియమస్స అత్థీతి నిస్సగ్గియం, కిం తం? పాచిత్తియం, తం అతిక్కామయతో సహనిస్సగ్గియవినయకమ్మం పాచిత్తియం సియా, అయమేత్థ అత్థో. తం పనేతం చీవరం యం దివసం ఉప్పన్నం, తస్స యో అరుణో, సో ఉప్పన్నదివసనిస్సితో, తస్మా చీవరుప్పాదదివసేన సద్ధిం ఏకాదసే అరుణుగ్గమనే దసాహాతిక్కమితం హోతీతి. చీవరస్స అత్తనో సన్తకతా, జాతిప్పమాణయుత్తతా, ఛిన్నపలిబోధభావో, అతిరేకచీవరతా, దసాహాతిక్కమోతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. పఠమకథినసిక్ఖాపదం.

౧౮. ఇదాని దుతియం దస్సేతుం "**భిక్ఖుసమ్ముతియా**"త్యాదిమారద్ధం. యో భిక్ఖుసమ్ముతిం వజ్జేత్వా కాలఞ్చ వినా అధిట్ఠితం తిచీవరం ఏకాహం అతిక్కమాపేతి, తస్స నిస్సగ్గియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **భిక్ఖుసమ్ముతియాఞ్ఞత్రా**తి యం సఙ్ఘో గిలానస్స భిక్ఖునో తిచీవరేన విప్పవాససమ్ముతిం దేతి , తం ఠపేత్వా. **తిచీవరమధిట్ఠిత**న్తి కరణత్థే ఉపయోగవచనం, తేన తిచీవరాధిట్ఠాననయేన అధిట్ఠితేసు సఙ్ఘాటిఆదీసు యేన కేనచి చీవరేన. **ఏకాహ**న్తి ఏకరత్తం. **అతిమాపేతీ**తి విప్పవసతి, వియుత్తో వసతీతి అత్థో. తస్స అలద్ధసమ్ముతికస్స భిక్ఖునో ఏకరత్తమ్పి చీవరేన విప్పవాసతో నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం సియాతి అత్థో. **సమయం వినా**తి చీవరకాలం వజ్జేత్వా. అధిట్ఠితచీవరతా, అనత్థతకథినతా, అలద్ధసమ్ముతితా, రత్తివిప్పవాసోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గాని. దుతియకథినసిక్ఖాపదం.

౧౯. ఇదాని పురాణచీవరం దస్సేతుం "**అఞ్ఞాతికా**"త్యాది ఆరద్ధం. తత్థ **అఞ్ఞాతికా**తి అఞ్ఞాతికాయ "పటిసఙ్ఖా యోనిసో"తిఆదీసు వియ, అఞ్ఞాతికాయ నేవ మాతుసమ్బన్ధేన న పితుసమ్బన్ధేన సమ్బద్ధాయాతి వుత్తం హోతి. **భిక్ఖునియా**తి అట్ఠవాచికకమ్మేన ఉపసమ్పన్నాయ. **ఆకోటాపేతీ**తి పహరాపేతి. తన్తి నిస్సగ్గియం పాచిత్తియం భవేయ్యాతి అత్థో. పురాణచీవరతా, ఉపచారే ఠత్వా అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా ఆణాపనం, తస్సా ధోవనాదీని చాతి ఇమానేత్థ తీణి అఙ్గాని. పురాణచీవరసిక్ఖాపదం.

౨౦. **కిఞ్చి మూలక**న్తి కిఞ్చి పాభతం. **చీవరాదానే**తి చీవరస్స ఆదానే చీవరప్పటిగ్గహణే. వికప్పనూపగచీవరతా, పారివత్తకాభావో, అఞ్ఞాతికాయ హత్థతో గహణన్తి ఇమానేత్థ తీణి అఙ్గాని. చీవరప్పటిగ్గహణసిక్ఖాపదం.

౨౧. **అప్పవారిత**న్తి "వదేయ్యాథ, భన్తే, యేన అత్థో"తి ఇచ్ఛాపితం ఇచ్ఛం రుచిం ఉప్పాదితం, న పవారితన్తి అప్పవారితం. **విఞ్ఞాపేన్తస్సా**తి యాచన్తస్స. **అఞ్ఞత్ర సమయా**తి నట్ఠచీవరకాలం ఠపేత్వా. వికప్పనూపగచీవరతా,

సమయాభావో, అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తి, తాయ చ పటిలాభోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గాని. అఞ్ఞాతకవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం.

౨౨. **రజత**న్తి రూపియం. **జాతరూప**న్తి సువణ్ణం. **మాసక**న్తి తయో మాసకా లోహమాసకో దారుమాసకో జతుమాసకోతి. తత్థ **లోహమాసకో**తి తమ్బలోహాదీహి కతమాసకో. **దారుమాసకో**తి సారదారునా వా వేళుపేసికాయ వా అన్తమసో తాలపణ్ణేనపి రూపం ఛిన్దిత్వా కతమాసకో. **జతుమాసకో**తి లాఖాయ వా నియ్యాసేన వా రూపం సముట్ఠాపేత్వా కతమాసకో. **కహాపణ**న్తి సువణ్ణమయం వా రూపియమయం వా పాకతికం వా. **గణ్హేయ్యా**తి అత్తనో అత్థాయ దీయమానం వా కత్థచి ఠితం వా నిప్పరిగ్గహం దిస్వా సయం గణ్హేయ్య. **గణ్హాపేయ్యా**తి తదేవ అఞ్ఞేన గాహాపేయ్య. **నిస్సగ్గీ**తి గహణాదీసు యం కిఞ్చి కరోన్తస్స అఘనబద్ధేసు వత్థుగణనాయ నిస్సగ్గి సియాతి అత్థో. **సాదియేయ్య వా**తి కాయవాచాహి అప్పటిక్ఖిపిత్వా చిత్తేన అధివాసేయ్య. జాతరూపరజతభావో, అత్తుద్దేసికతా, గహణాదీసు అఞ్ఞతరభావోతి ఇమానేత్థ తీణి అఙ్గాని. రూపియప్పటిగ్గహణసిక్ఖాపదం.

౨౩. రజతాదిచతుబ్బిధం అకప్పియం కప్పియేనాపి పరివత్తేయ్య సహధమ్మికే ఠపేత్వా, నిస్సగ్గియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **అకప్పియ**న్తి అకప్పియవత్థుం. **కప్పియేనా**తి కప్పియవత్థునా. **సహధమ్మికే**తి భిక్ఖుభిక్ఖునిసామణేరసామణేరిసిక్ఖమానసఙ్ఖాతే పఞ్చ సహధమ్మికే. రూపియభావో, పరివత్తనఞ్చాతి ఇమానేత్థ ద్వే అఙ్గాని. రూపియపరివత్తనసిక్ఖాపదం.

౨౪. "ఇమం పత్తం తుయ్హం వికప్పేమీ"తిఆదినా **వికప్పనఞ్చ** "ఇమం పత్తం అధిట్ఠామీ"తిఆదినా **అధిట్ఠానఞ్చ** అకత్వాతి అత్థో. **పమాణిక**న్తి ఏత్థాయం వినిచ్ఛయో – అనుపహతపురాణసాలితణ్డులానం సుకోట్టితపరిసుద్ధానం ద్వే మగధనాళియో గహేత్వా తేహి తణ్డులేహి అనుత్తణ్డులమకిలిన్నమపిణ్డితం సువిసదం కున్దమకుళరాసిసదిసం అవస్సావితోదనం పచిత్వా నిరవసేసం పత్తే పక్ఖిపిత్వా తస్స ఓదనస్స చతుత్థభాగప్పమాణో నాతిఘనో నాతితనుకో హత్థహారియో సబ్బసమ్భారసఙ్ఖతో ముగ్గసూపో పక్ఖిపితబ్బో, తతో ఆలోపస్స అనురూపం యావచరిమాలోపప్పహోనకం మచ్ఛమంసాదిబ్యఞ్జనం పక్ఖిపితబ్బం. సప్పితేలతక్కరసకఞ్జికాదీని పన అగణనూపగాని హోన్తి. తాని హి ఓదనగతికాని నేవ హాపేతుం, న వడ్ఢేతుం సక్కోన్తి. ఏవమేతం సబ్బమ్పి పక్ఖిత్తం సచే పన పత్తస్స ముఖవట్టియా హేట్ఠిమరాజిసమం తిట్ఠతి, సుత్తేన వా హీరేన వా ఛిన్దన్తస్స సుత్తస్స వా హీరస్స వా హేట్ఠిమన్తం ఫుసతి, అయం **ఉక్కట్ఠో** నామ పత్తో. సచే తం రాజిం అతిక్కమ్మ థూపీకతం తిట్ఠతి, అయం **ఉక్కట్ఠోమకో** నామ పత్తో. సచే తం రాజిం న సమ్పాపుణాతి, అన్తోగతమేవ హోతి, అయం **ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో** నామ. ఉక్కట్ఠతో ఉపడ్ఢప్పమాణో **మజ్ఝిమో**. మజ్ఝిమతో ఉపడ్ఢప్పమాణో **ఓమకో**. తేసమ్పి వుత్తనయేనేవ పభేదో వేదితబ్బో. ఇచ్చేతేసు ఉక్కట్ఠుక్కట్ఠో చ ఓమకోమకో చాతి ద్వే అపత్తా, సేసా సత్త పత్తా పమాణయుత్తా నామాతి ఏవం పమాణేన యుత్తో పమాణికో, తం పమాణికం. **పత్త**న్తి సత్తసు పత్తేసు అఞ్ఞతరం పత్తం. పత్తస్స అత్తనో సన్తకతా, పమాణయుత్తతా, అధిట్ఠానూపగతా, అతిరేకపత్తతా, దసాహాతిక్కమోతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. పఠమపత్తసిక్ఖాపదం.

౨౫. యో భిక్ఖు పఞ్చబన్ధనతో ఊనపత్తే సతి పరం పన నవం పత్తం విఞ్ఞాపేతి, తస్సపి భిక్ఖునో నిస్సగ్గియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **పర**న్తి అఞ్ఞం, "నవం పత్త"న్తిమినా తుల్యాధికరణం. అధిట్ఠానూపగపత్తస్స ఊనపఞ్చబన్ధనతా, అత్తుద్దేసికతా, కతవిఞ్ఞత్తి, తాయ చ పటిలాభోతి ఇమానేత్థ చత్తారి అఙ్గాని. ఊనపఞ్చబన్ధనసిక్ఖాపదం.

౨౬. యో సప్పితేలాదికం పన భేసజ్జం పటిగ్గహేత్వా సత్తాహపరమం సన్నిధికారకం భుఞ్జన్తో సత్తాహం అతిక్కామేతి , తస్స నిస్సగ్గియం సియాతి అత్థో. తత్థ **సప్పితేలాదిక**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో నవనీతమధుఫాణితం సఙ్గణ్హాతి. తత్థ **సప్పి** నామ గవాదీనం సప్పి, యేసం మంసం కప్పతి, తేసం సప్పి, తథా **నవనీతం. తేలం** నామ తిలసాసపమధుకఏరణ్డవసాదీహి నిబ్బత్తం. **మధు** నామ మక్ఖికామధుమేవ. ఉచ్ఛురసం ఉపాదాయ పన అపక్కా వా అవత్థుకపక్కా వా సబ్బాపి ఉచ్ఛువికతి **ఫాణిత**న్తి వేదితబ్బం. భేసజ్జవిధానసిక్ఖాపదం.

౨౭. భిక్ఖుస్స చీవరం దత్వా పున తం చీవరం సకసఞ్ఞాయ అచ్ఛిన్దన్తస్స వా అచ్ఛిన్దాపయతోపి వా నిస్సగ్గియం సియాతి యోజనా. తత్థ **దత్వా**తి వేయ్యావచ్చాదీని పచ్చాసీసమానో దత్వా. **అచ్ఛిన్దన్తస్సా**తి వేయ్యావచ్చాదీని అకరోన్తం దిస్వా బలక్కారేన గణ్హన్తస్స, తథా **అచ్ఛిన్దాపయతో**తి. వికప్పనుపగచీవరతా, సామందిన్నతా, సకసఞ్ఞితా, ఉపసమ్పన్నతా, కోధవసేన అచ్ఛిన్దనం వా అచ్ఛిన్దాపనం వాతి ఇమానేత్థ పఞ్చ అఙ్గాని. అచ్ఛిన్దనసిక్ఖాపదం.

౨౮. అప్పవారితం అఞ్ఞాతిం గహపతిం సుత్తం యాచిత్వా ఞాతిప్పవారితే వజ్జేత్వా తన్తవాయేహి చీవరం వాయాపేన్తస్స నిస్సగ్గియం సియాతి పిణ్డత్థో. తత్థ **సుత్త**న్తి ఛబ్బిధం ఖోమసుత్తాదికం వా తేసం అనులోమం వా. **యాచియా**తి చీవరత్థాయ యాచిత్వా. చీవరత్థాయ విఞ్ఞాపితసుత్తం, అత్తుద్దేసికతా, అకప్పియతన్తవాయేన అకప్పియవిఞ్ఞత్తియా వాయాపనన్తి ఇమానేత్థ తీణి అఙ్గాని. సుత్తవిఞ్ఞత్తిసిక్ఖాపదం.

౨౯. యో భిక్ఖు సఙ్ఘస్స పరిణతం లాభం జానన్తో అత్తనో పరిణామేతి, తస్స నిస్సగ్గియం సియాతి అత్థో. తత్థ **జాన**న్తి జానన్తో. **లాభ**న్తి లభితబ్బం చీవరాదివత్థుం. **పరిణత**న్తి సఙ్ఘస్స నిన్నం సఙ్ఘస్స పోణం సఙ్ఘస్స పబ్భారం హుత్వా ఠితం. **అత్తనో పరిణామేతీ**తి "మయ్హం దేథా"తిఆదీని వదన్తో అత్తని నిన్నం కరోతి. సఙ్ఘే పరిణతభావో, తం ఞత్వా అత్తనో పరిణామనం, పటిలాభోతి ఇమానేత్థ తీణి అఙ్గాని. పరిణామనసిక్ఖాపదం.

నిస్సగ్గియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౪. పాచిత్తియనిద్దేసవణ్ణనా

౩౦. ఇదాని పాచిత్తియం దస్సేతుం "**సమ్పజానముసావాదే**"త్యాది ఆరద్ధం. తత్థ **సమ్పజానముసావాదే**తి నిమిత్తత్థే భుమ్మవచనం, తస్మా యో భిక్ఖు సమ్పజానన్తో ముసా వదతి, తస్స తన్నిమిత్తం తంహేతు తప్పచ్చయా పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి అత్థో. **భిక్ఖుఞ్చ ఓమసన్తస్సా**తి జాతినామగోత్తకమ్మసిప్పవయఆబాధలిఙ్గకిలేసాపత్తిఅక్కోసేసు భూతేన వా అభూతేన వా యేన కేనచి ముఖసత్తినా భిక్ఖుం ఓవిజ్ఝన్తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి అత్థో. **పేసుఞ్ఞహరణేపి చా**తి భిక్ఖుస్స పేసుఞ్ఞహరణే, జాతిఆదీహి అక్కోసవత్థూహి భిక్ఖుం అక్కోసన్తస్స భిక్ఖునో సుత్వా భిక్ఖునో పియకమ్యతాయ వా భేదాధిప్పాయేన వా యో అక్కుద్ధో, తస్స భిక్ఖుస్స కాయేన వా వాచాయ వా పేసుఞ్ఞహరణవచనే పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి అత్థో.

౩౧. సఙ్గీతిత్తయమారుళ్హం పిటకత్తయం ధమ్మం భిక్ఖుఞ్చ భిక్ఖునిఞ్చ ఠపేత్వా అఞ్ఞేన పుగ్గలేన సద్ధిం ఏకతో పదం పదం భణన్తస్స భిక్ఖునో పదగణనాయ పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి సముదాయత్థో.

౩౨. **అనుపసమ్పన్నేనేవాతి** భిక్ఖుం ఠపేత్వా అన్తమసో పారాజికవత్థుభూతేన తిరచ్ఛానగతేనాపి సహ తిరత్తియం సయిత్వా చతుత్థదివసే అత్థఙ్గతే సూరియే పున సహసేయ్యాయ పాచిత్తి సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **సహసేయ్యాయాతి** సబ్బచ్ఛన్నపరిచ్ఛిన్నే, యేభుయ్యేనచ్ఛన్నపరిచ్ఛిన్నే వా సేనాసనే పుబ్బాపరియేన వా ఏకక్ఖణే వా ఏకతో నిసజ్జనాయ. తత్థ ఛదనం అనాహచ్చ దియడ్ఢహత్థుబ్బేధేన పాకారాదినా పరిచ్ఛిన్నమ్పి సబ్బపరిచ్ఛిన్నమిచ్చేవ వేదితబ్బం.

౩౩. ఏకరత్తమ్పి ఇత్థియా సద్ధిం సేయ్యం కప్పయతో తస్స భిక్ఖునోపి పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్థ **ఇత్థియాతి** అన్తమసో తదహుజాతాయపి మనుస్సిత్థియా. **దేసేన్తస్స వినా విఞ్ఞుం, ధమ్మఞ్చ ఛప్పదుత్తరిన్తి** విఞ్ఞుం పురిసం వినా ఇత్థియా ఛప్పదతో ఉత్తరిం ధమ్మం దేసేన్తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్థ "ఛప్పదుత్తరి"న్తి ఏత్థ ఏకో గాథాపాదో ఏకం పదన్తి ఏవం సబ్బత్థ పదప్పమాణం వేదితబ్బం. ఛ పదాని ఛప్పదం, ఛప్పదతో ఉత్తరిం ఛప్పదుత్తరిం.

౩౪. భిక్ఖుసమ్ముతిం ఠపేత్వా భిక్ఖునో దుట్ఠుల్లం వజ్జం అభిక్ఖునో వదన్తస్స పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి అత్థో. తత్థ **దుట్ఠుల్లన్తి** ఇధ సఙ్ఘాదిసేసం అధిప్పేతం. **భిక్ఖుసమ్ముతియాతి** యం సఙ్ఘో అభిణ్హాపత్తికస్స భిక్ఖునో ఆయతిం సంవరత్థాయ ఆపత్తీనఞ్చ కులానఞ్చ పరియన్తం కత్వా వా అకత్వా వా తిక్ఖత్తుం అపలోకేత్వా కతికం కరోతి, తం ఠపేత్వా. **అభిక్ఖునోతి** అనుపసమ్పన్నస్స. **వదన్తస్సాతి** ఆరోచేన్తస్స.

౩౫. యో అకప్పియం పథవిం ఖణేయ్య వా ఖణాపేయ్య వా, తస్స పాచిత్తియం సియా. తత్థ **అకప్పియన్తి** ఉద్ధనపచనాదివసేన వా తథా తథా అదడ్ఢా వా జాతపథవీ వుచ్చతి. సా తివిధా సుద్ధమిస్సపుఞ్జవసేన. తత్థ **సుద్ధపథవీ** నామ పకతియా సుద్ధపంసు వా సుద్ధమత్తికా వా. **మిస్సపథవీ** నామ యత్థ పంసుతో వా మత్తికతో వా పాసాణసక్ఖరకథలమరుమ్బవాలుకాసు అఞ్ఞతరస్స తతియభాగో హోతి. **పుఞ్జపథవీ** నామ అతిరేకచాతుమాసం ఓవట్ఠో పంసుపుఞ్జో వా మత్తికాపుఞ్జో వా హోతి. వుత్తలక్ఖణేన పన మిస్సకపుఞ్జోపి పిట్ఠిపాసాణే ఠితసుఖుమరజమ్పి చ దేవే ఫుసయన్తే సకిం చే తిన్తం, చాతుమాసచ్చయేన తిన్తోకాసో పుఞ్జపథవీసఙ్ఖమేవ గచ్ఛతి. యో భిక్ఖు భూతగామం వికోపేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **భూతగామన్తి** భవన్తి, అభవుం చాతి భూతా, జాయన్తి వడ్ఢన్తి జాతా వడ్ఢితా చాతి అత్థో, గామోతి రాసి, భూతానం గామో, భూతా ఏవ వా గామోతి భూతగామో, పతిట్ఠితహరితతిణరుక్ఖాదీనమేతం అధివచనం. తం భూతగామం. **వికోపేయ్యాతి** ఛేదనభేదనాదీని కరేయ్య.

౩౬. యో భిక్ఖు సఙ్ఘికం మఞ్చాదిం అజ్ఝోకాసే సన్థరణాదికం కత్వా ఆపుచ్ఛనాదికం అకత్వా యాతి, తస్స పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్థ **సఙ్ఘికన్తి** సఙ్ఘస్స సన్తకం. **మఞ్చాదిన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన పీఠభిసికోచ్ఛాదిం సఙ్గణ్హాతి. **సన్థరణాదికన్తి** సన్థరణాదిం కత్వా వా కారాపేత్వా వా. **ఆపుచ్ఛనాదికన్తి** ఆపుచ్ఛనం వా ఉద్ధరణం వా ఉద్ధరాపనం వాతి అత్థో. **యాతీతి** గచ్ఛతి.

౩౭. యో భిక్ఖు సఙ్ఘికావసథే సేయ్యం సన్థరణాదికం కత్వా ఆపుచ్ఛనాదికం అకత్వా యాతి, తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్థ **సఙ్ఘికావసథేతి** సఙ్ఘస్స సన్తకే ఆవసథే విహారే గబ్భే వా అఞ్ఞస్మిం వా సబ్బపరిచ్ఛిన్నే గుత్తసేనాసనే. **సేయ్యన్తి** భిసి చిమిలికా పావురణం ఉత్తరత్థరణం భూమత్థరణం తట్టికా చమ్మక్ఖణ్డం నిసీదనం పచ్చత్థరణం తిణసన్థారో పణ్ణసన్థారోతి ఏవమాదికం. **సన్థరణాదికన్తి** తేసు యేన కేనచి అత్థరణాదికం కత్వా వా కారాపేత్వా వా.

౩౮-౯. యో పన భిక్ఖు జానం సప్పాణకం తోయం పరిభుఞ్జయే, తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి యోజనా. తత్థ **జానం సప్పాణకన్తి** "సప్పాణకమిద"న్తి దిస్వా వా సుత్వా వా యేన కేనచి ఆకారేన జానన్తో. **తోయన్తి** ఉదకం. **పరిభుఞ్జయేతి** పరిభుఞ్జేయ్య. యో భిక్ఖు పారివత్తకం ఠపేత్వా అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా చీవరం దేతి, తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియా. చీవరప్పటిగ్గహణసిక్ఖాపదే భిక్ఖు పటిగ్గాహకో ఇధ భిక్ఖునీ, అయం విసేసో. అఞ్ఞాతికాయ భిక్ఖునియా చీవరం సిబ్బతోపి తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి అత్థో. **చీవరన్తి** నివాసనపారుపనూపగం. **సిబ్బతోతి** సయం సిబ్బన్తస్స సూచిం పవేసేత్వా నీహరణే పయోగగణనాయ పాచిత్తి. సిబ్బాపేన్తస్స పన "సిబ్బా"తి వుత్తో సచేపి సబ్బం సూచికమ్మం నిట్ఠాపేసి, ఏకమేవ పాచిత్తి, ఆణత్తస్స పయోగగణనాయ పాచిత్తి హోతి. పవారేత్వాన అతిరిత్తం అకారేత్వా భుఞ్జతో పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్రాయం వినిచ్ఛయో – ఓదనో సత్తు కుమ్మాసో మచ్ఛో మంసన్తి పఞ్చన్నం భోజనానం అఞ్ఞతరం సాసపమత్తమ్పి అజ్ఝోహరిత్వా భోజనం పటిక్ఖిపం కత్వా అఞ్ఞేన ఇరియాపథేన "అలమేతం సబ్బ"న్తి అతిరిత్తం అకారేత్వా పరిభుఞ్జతో పాచిత్తి హోతీతి.

౪౦. యో భిక్ఖు ఆసాదనాపేక్ఖో భుత్తావిం పవారితం భిక్ఖుం "హన్ద, భిక్ఖు, ఖాద వా భుఞ్జ వా"తి అనతిరిత్తేన పవారేతి, భోజనే భుత్తే తస్స పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి అత్థో. తత్థ **ఆసాదనాపేక్ఖోతి** ఆసాదనం చోదనం మఙ్కుకరణభావం అపేక్ఖమానో.

౪౧-౨. యో భిక్ఖు సన్నిధిభోజనం భుఞ్జేయ్య, తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్థ **సన్నిధిభోజనన్తి** పటిగ్గహేత్వా ఏకరత్తం వీతినామితభోజనం. వికాలే యావకాలికం భుఞ్జతో వాపి పాచిత్తి సియాతి యోజనా. తత్థ **వికాలేతి** విగతకాలే, మజ్ఝన్హికాతిక్కమతో పట్ఠాయ యావ అరుణుగ్గమనాతి అత్థో. **యావకాలికన్తి** వనమూలఫలాదికం ఆమిసభోజనం. అగిలానో భిక్ఖు పణీతకం సప్పిభత్తాదికమ్పి విఞ్ఞాపేత్వాన భుఞ్జేయ్య, తస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి యోజనా. తత్థ **అగిలానోతి** కల్లకో. **పణీతకన్తి** సప్పితేలమధుఫాణితమచ్ఛమంసఖీరదధిసఙ్ఖాతేహి సంసట్ఠం సత్తధఞ్ఞనిబ్బత్తం పణీతభోజనం . యో భిక్ఖు దన్తకట్ఠోదకం వజ్జేత్వా అప్పటిగ్గహితకం భుఞ్జేయ్య, పాచిత్తి సియాతి అత్థో. తత్థ **అప్పటిగ్గహితన్తి** కాయేన వా కాయప్పటిబద్ధేన వా గణ్హన్తస్స హత్థపాసే ఠత్వా కాయకాయప్పటిబద్ధనిస్సగ్గియానం అఞ్ఞతరేన న దిన్నం అప్పటిగ్గహితం నామ.

౪౩. యో భిక్ఖు తిత్థియస్స సహత్థతో కిఞ్చి భుఞ్జితబ్బం దదేయ్య, తస్స పాచిత్తి సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **తిత్థియస్సాతి** అఞ్ఞతిత్థియస్స. **కిఞ్చి భుఞ్జితబ్బన్తి** యం కిఞ్చి భోజనీయం. **సహత్థతోతి** సహత్థా. యో భిక్ఖు మాతుగామేన ఏకతో రహో నిసజ్జం కప్పేయ్య, తస్స పాచిత్తి సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **రహోతి** పటిచ్ఛన్నే. **కప్పేతి** కప్పేయ్య. **ఏకతోతి** సద్ధిం.

౪౪. **సురామేరయపానేపీతి** ఏత్థ పిట్ఠాదీహి కతం మజ్జం **సురా**. పుప్ఫాదీహి కతో ఆసవో **మేరయం**. యో భిక్ఖు తదుభయమ్పి బీజతో పట్ఠాయ కుసగ్గేనాపి పివతి, తస్స తప్పానపచ్చయా పాచిత్తియం ఉదీరితన్తి అత్థో. **అఙ్గులిపతోదకే చాపీతి** అఙ్గులీహి ఉపకచ్ఛకాదీనం ఘట్టనపచ్చయా పాచిత్తి సియాతి అత్థో. **హసధమ్మేపి చోదకేతి** ఉపరిగోప్ఫకే ఉదకే హసధమ్మే కీళానిమిత్తం తస్స పాచిత్తి సియాతి అత్థో.

౪౫. **అనాదరేపి పాచిత్తీతి** పుగ్గలస్స వా ధమ్మస్స వా అనాదరకరణేపి పాచిత్తి సియాతి అత్థో. యో భిక్ఖు ఉపసమ్పన్నేన పఞ్ఞత్తేన వుచ్చమానో తస్స వా వచనం అకత్తుకామతాయ, తం వా ధమ్మం అసిక్ఖితుకామతాయ అనాదరియం కరోతి, తస్స తస్మిం అనాదరియే పాచిత్తి సియాతి అత్థో. భయానకం కథం కత్వా వా భయానకం రూపం దస్సేత్వా వా భిక్ఖుం భీసయతోపి పాచిత్తి సియాతి అత్థో.

౪౬. యో భిక్ఖు అగిలానో కిఞ్చి పచ్చయం ఠపేత్వా జోతిం జలేయ్య వా జలాపేయ్య వా, తస్స పాచిత్తియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **కిఞ్చి పచ్చయ**న్తి పదీపుజ్జలనం వా పత్తపచనాదీసు జోతికరణం వాతి ఏవరూపం పచ్చయం ఠపేత్వా. **జోతి**న్తి అగ్గిం.

౪౭-౮. కప్పబిన్దుం అనాదాయ **నవచీవరభోగినో** నవం చీవరం భుఞ్జన్తస్స పాచిత్తి సియాతి అత్థో. **కప్పబిన్దు**న్తి మోరక్ఖిమణ్డలమఙ్గులపిట్ఠీనం అఞ్ఞతరప్పమాణం కప్పబిన్దుం. **అనాదాయా**తి అనాదియిత్వా. భిక్ఖునో చీవరాదికం పరిక్ఖారం అపనేత్వా నిధేన్తస్స వా నిధాపేన్తస్స వా హసాపేక్ఖస్స భిక్ఖునో పాచిత్తి సియాతి అత్థో. **చీవరాదిక**న్తి **ఆది**-సద్దేన పత్తనిసీదనసూచిఘరకాయబన్ధనాదిం సఙ్గణ్హాతి. **నిధేన్తస్సా**తి నిదహన్తస్స. **హసాపేక్ఖస్సా**తి హసాధిప్పాయస్స. **జానం పాణం హనే భిక్ఖు, తిరచ్ఛానగతమ్పి చా**తి యో భిక్ఖు “పాణో”తి జానన్తో తిరచ్ఛానగతం పాణం ఖుద్దకమ్పి మహన్తమ్పి హనేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియాతి అత్థో.

౪౯. **ఛాదేతుకామో ఛాదేతి, దుట్ఠుల్లం భిక్ఖునోపి చా**తి యో భిక్ఖు భిక్ఖునో దుట్ఠుల్లసఙ్ఖాతం సఙ్ఘాదిసేసం ఛాదేతుకామో హుత్వా ఛాదేతి, తస్స పాచిత్తియం సియాతి అత్థో. ఇత్థియా సహ సంవిధాయ గామన్తరగతస్స భిక్ఖునో పాచిత్తియం సియాతి యోజనా.

౫౦. **భిక్ఖుం వా పహరేయ్యా**థాతి యో భిక్ఖు భిక్ఖుం పహరేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియాతి యోజనా. **తలసత్తికముగ్గిరే**తి యో భిక్ఖు పహరణాకారం దస్సేన్తో కాయం వా కాయప్పటిబద్ధం వా ఉగ్గిరేయ్య, తస్స పాచిత్తియం సియాతి అత్థో. **చోదేయ్య వా చోదాపేయ్య, భిక్ఖుం అమూలకేన చా**తి యో భిక్ఖు భిక్ఖుం అమూలకేన సఙ్ఘాదిసేసేన చోదేయ్య వా చోదాపేయ్య వా, తస్స పాచిత్తియం సియాతి అత్థో. తత్థ **అమూలకేనా**తి దిట్ఠాదిమూలవిరహితేన.

౫౧. **కుక్కుచ్చుప్పాదనే చా**పీతి “ఊనవీసతివస్సో త్వం మఞ్ఞే”తిఆదీని భణన్తో కుక్కుచ్చం ఉప్పాదేయ్య, తస్స కుక్కుచ్చుప్పాదనపచ్చయా పాచిత్తియం హోతి. యో భిక్ఖు భణ్డనత్థాయ భణ్డనజాతానం వచనం సోతుం ఉపస్సుతిం యాతి, తస్స పాచిత్తియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **భణ్డనత్థాయా**తి కలహత్థాయ. **భణ్డనజాతాన**న్తి కలహజాతానం. **ఉపస్సుతి**న్తి సుతిసమీపం.

౫౨. యో భిక్ఖు సఙ్ఘస్స పరిణామితం యం లాభం, తం పరపుగ్గలస్స నామేతి, తస్స పాచిత్తియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **నామేతీ**తి పరిణామేతి. **పుచ్ఛం అకత్వా**తి “వికాలే గామప్పవేసనం ఆపుచ్ఛామీ”తి వా “గామం పవిసిస్సామీ”తి వా అనాపుచ్ఛిత్వా. **సన్తభిక్ఖు**న్తి అన్తోఉపచారసీమాయ దస్సనూపచారే భిక్ఖుం దిస్వా యం సక్కా హోతి పకతివచనేన ఆపుచ్ఛితుం, తాదిసం విజ్జమానం భిక్ఖుం. **గామస్సా**తి గామం, కమ్మత్థే సామివచనం. **గతేతి** సమ్పదానత్థే భుమ్మవచనం, గతస్సాతి అత్థో. సన్తం భిక్ఖుం అనాపుచ్ఛిత్వా వికాలే గామం గతస్స భిక్ఖునో పాచిత్తియం సియాతి అత్థో. సేసం ఉత్తానమేవాతి.

పాచిత్తియనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౫. పకిణ్ణకనిద్దేసవణ్ణనా

౫౩. ఇదాని పకిణ్ణకం దస్సేతుం ‘‘**సఙ్ఘిక**’’న్త్యాది ఆరద్ధం. తత్థ యో భిక్ఖు ఇస్సరో హుత్వా సఙ్ఘికం గరుభణ్డం అఞ్ఞస్స దేతి, తస్స థుల్లచ్చయం సియా. థేయ్యాయ అఞ్ఞస్స దేతి, యథావత్థు పారాజికాది సియా, దుక్కటవత్థు దుక్కటం, థుల్లచ్చయవత్థు థుల్లచ్చయం, పారాజికవత్థు పారాజికం సియాతి వుత్తం హోతి.

౫౪. **కుసాదిమయచీరానీ**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో వాకఫలకం సఙ్గణ్హాతి, కుసమయచీరం వాకమయచీరం ఫలకమయచీరన్తి. తత్థ కుసే గన్థేత్వా కతచీరం కుసమయచీరం. వాకమయచీరం నామ తాపసానం వక్కలం. ఫలకమయచీరం నామ ఫలకసణ్ఠానాని ఫలకాని సిబ్బేత్వా కతచీరం. **కమ్బలం కేసవాలజ**న్తి కేసజం కమ్బలం వాలజం కమ్బలం, కేసకమ్బలం వాలకమ్బలన్తి అత్థో. కేసేహి తన్తే వాయిత్వా కతకమ్బలం కేసకమ్బలం. చమరివాలేహి వాయిత్వా కతకమ్బలం వాలకమ్బలం. **సమయం వినా**తి నట్ఠచీవరకాలం ఠపేత్వా. **ధారయతో** ధారయన్తస్స. **లూకపక్ఖాజినక్ఖిప**న్తి ఉలూకపక్ఖిఅజినక్ఖిపం. తత్థ **ఉలూకపక్ఖీ**తి ఉలూకసకుణపక్ఖేహి కతనివాసనం. **అజినక్ఖిప**న్తి సలోమం సఖురం అజినమిగచమ్మం. నట్ఠచీవరకాలం ఠపేత్వా ఇమేసు సత్తసు వత్థూసు యం కిఞ్చి ధారయతో థుల్లచ్చయం సియాతి అత్థో.

౫౫. సత్థకేన కత్తబ్బం కమ్మం సత్థకమ్మం, తస్మిం **సత్థకమ్మే**. వత్థిమ్హి కత్తబ్బం కమ్మం వత్థికమ్మం, తస్మిం **వత్థికమ్మే**. **సం నిమిత్త**న్తి అత్తనో అఙ్గజాతం. తం ఛిన్దతో థుల్లచ్చయం సియాతి సమ్బన్ధో. **మంసాదిభోజనే**తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో అట్ఠిలోహితచమ్మలోమాని సఙ్గణ్హాతి. తస్మా మనుస్సానం మంసఅట్ఠిలోహితచమ్మలోమభోజనపచ్చయా థుల్లచ్చయం సియాతి అత్థో.

౫౬. **కదలేరకక్కదుస్సానీ**తి ఏత్థ కదలిఏరకఅక్కవాకేహి కతాని వత్థాని ధారయన్తస్స దుక్కటం. **పోత్థక**న్తి మకచివాకేహి కతం పోత్థకదుస్సం. **సబ్బపీతాదిక**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన సబ్బలోహితకసబ్బకణ్హకసబ్బమఞ్జేట్ఠికం సఙ్గణ్హాతి. తత్థ సబ్బమేవ నీలకం **సబ్బనీలకం**. ఏవం సేసేసుపి. **నీలం** ఉమ్మారపుప్ఫవణ్ణం. **పీతం** కణికారపుప్ఫవణ్ణం. **లోహితం** జయసుమనపుప్ఫవణ్ణం. **కణ్హకం** అద్దారిట్ఠకవణ్ణం. **మఞ్జేట్ఠికం** లాఖారసవణ్ణం. ఇమేసు అట్ఠసు వత్థూసు యం కిఞ్చి ధారయన్తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో.

౫౭-౮. **హత్థిస్సురగసోణాన**న్తి హత్థిఅస్సఉరగసోణానం మంసం అట్ఠిరుధిరచమ్మలోమాని. **సీహబ్యగ్ఘచ్ఛదీపిన**న్తి సీహబ్యగ్ఘఅచ్ఛదీపీనం మంసాదీని. తరచ్ఛస్స చ మంసాదిం ఉద్దిస్సకతమంసఞ్చ అనాపుచ్ఛితమంసఞ్చ భుఞ్జతో దుక్కటం సియా. **దకతిత్థాదిక**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో వచ్చపస్సావకుటియో సఙ్గణ్హాతి. తేన **యాతానుపుబ్బం** ఆగతప్పటిపాటిం **హిత్వాన** వజ్జేత్వా నహానతిత్థఞ్చ వచ్చకుటిఞ్చ పస్సావకుటిఞ్చ **వజే** వజేయ్య గచ్ఛేయ్య, దుక్కటం తస్స సియాతి అత్థో.

౫౯. **సహసా**తి వేగసా వేగేన. **వుబ్భజిత్వా**నాతి అన్తరవాసకం దూరతోవ ఉక్ఖిపిత్వా, వ-కారో సన్ధివసేనాగతో. **పవిసే**తి పవిసేయ్య. **వచ్చపస్సావకుటిక**న్తి వచ్చకుటికం పస్సావకుటికం. **విసే**తి పవిసేయ్య. యో భిక్ఖు వచ్చపస్సావకుటికం సహసా పవిసేయ్య వా నిక్ఖమేయ్య వా, ఉబ్భజిత్వా వా పవిసేయ్య వా నిక్ఖమేయ్య వా, ఉక్కాసికం వజ్జేత్వా తం పవిసేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి యోజనా.

౬౦. నిత్థునన్తో వచ్చం కరేయ్య దన్తకట్ఠఞ్చ ఖాదన్తో, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. వచ్చపస్సావదోణీనం బహి వచ్చాదికం వచ్చపస్సావం కరేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా.

౬౧. ఖరేన చావలేఖేయ్యాతి ఫాలితకట్ఠేన వా ఫరుసేన వా గణ్ఠికేన వా పూతికట్ఠేన వా సుసిరేన వా అవలేఖేయ్యాతి అత్థో. **కట్ఠ**న్తి అవలేఖనకట్ఠం. **కూపకే**తి వచ్చకూపకే. **ఊహతఞ్చా**తి గూథమక్ఖితఞ్చ. **న ధోవేయ్యా**తి అత్తనా వా న ధోవేయ్య పరేన వా న ధోవాపేయ్య. **ఉక్లాపఞ్చా**తి కచవరఞ్చ. **న సోధయే**న సమ్మజ్జేయ్య.

౬౨. చపుచపూతి సద్దం కత్వా ఉదకకిచ్చం కరోన్తస్స ఆచమన్తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. **అనజ్ఝిట్ఠో**వాతి అనాణత్తోయేవ. **థేరే**నాతి సఙ్ఘత్థేరేన. **పాతిమోక్ఖ**న్తి పాతిమోక్ఖుద్దేసం. **ఉద్దిసే** ఉద్దిసేయ్య, దుక్కటం సియా.

౬౩. అనాపుచ్ఛాయ పఞ్హస్స కథనే, అనాపుచ్ఛాయ పఞ్హస్స విస్సజ్జనే, అనాపుచ్ఛాయ సజ్ఝాయకరణే, అనాపుచ్ఛాయ పదీపజాలనే, అనాపుచ్ఛాయ పదీపవిజ్ఝాపనేతి ఇమేసు చతూసు పచ్చయేసు తస్స దుక్కటం సియా.

౬౪. అనాపుచ్ఛా వాతపానకవాటాని వివరేయ్య వా థకేయ్య వా, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. **వన్దనాది**న్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో వన్దాపనం సఙ్గణ్హాతి. యో భిక్ఖు నగ్గో వన్దనం కరేయ్య, వన్దాపనం కరేయ్య, గమనం కరేయ్య, భోజనం కరేయ్య, పివనం కరేయ్య, ఖాదనం కరేయ్య, గహణం కరేయ్య, దానం కరేయ్య, తస్స సబ్బత్థ దుక్కటన్తి సమ్బన్ధో.

౬౫. తిపటిచ్ఛన్నకం వినాతి "అనుజానామి, భిక్ఖవే, తిస్సో పటిచ్ఛాదియో జన్తాఘరప్పటిచ్ఛాదిం ఉదకప్పటిచ్ఛాదిం వత్థప్పటిచ్ఛాది"న్తి (చూళవ. ౨౬౧) ఏవం వుత్తా తిస్సో పటిచ్ఛాదియో సమాహటాతి "తిపటిచ్ఛాదీ"తి వుత్తం. తిపటిచ్ఛన్నకం లభేత్వా పరికమ్మం సయం కరేయ్య, పరం కారాపేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో . యో భిక్ఖు **నహాయం** నహాయన్తో కుట్టే వా థమ్భే వా తరుమ్హి వా కాయం ఉపఘంసేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా.

౬౬. యో భిక్ఖు నహాయన్తో కురువిన్దకసుత్తేన కాయం ఘంసేయ్య, **కాయతో** కాయేన అఞ్ఞమఞ్ఞం ఘంసేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. యో అగిలానో సఉపాహనో **బహారామే** బహిఆరామే చరేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో.

౬౭. సబ్బనీలాదికమ్పి చాతి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో లోహితోదాతపీతకణ్హమఞ్జేట్ఠమహారఙ్గమహానామరఙ్గరత్తాదయో ఉపాహనాయో సఙ్గణ్హాతి. యో భిక్ఖు సబ్బనీలసబ్బలోహితాదికం ఉపాహనం ధారేతి, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. యో భిక్ఖు **రత్తో** రత్తచిత్తో తదహుజాతాయపి **ఇత్థియా** నిమిత్తం పస్సేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. యో భిక్ఖు **భిక్ఖదాయియా** భిక్ఖదాయికాయ ఇత్థియా ముఖం పస్సేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా.

౬౮-౯. యో భిక్ఖు ఉజ్ఝానసఞ్ఞీ హుత్వా **అఞ్ఞస్స** భిక్ఖునో పత్తం వా పస్సేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. ఆదాసాదిమ్హి ఉదకపత్తే అత్తనో ముఖం పస్సేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. ఉచ్చాసనమహాసనే **నిసజ్జాదిం** నిసీదనసయనాదిం కరోన్తస్స భిక్ఖునో దుక్కటం సియా. ఉక్ఖిత్తానుపసమ్పన్ననానాసంవాసకాదీనం వన్దనేపి దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **ఉక్ఖిత్తో**తి ఆపత్తియా అదస్సనే ఉక్ఖిత్తకో, ఆపత్తియా అప్పటికమ్మే ఉక్ఖిత్తకో, పాపికాయ దిట్ఠియా అప్పటినిస్సగ్గే ఉక్ఖిత్తకోతి తివిధోపి ఇధాధిప్పేతో. **అనుపసమ్పన్నో**తి ఇమినా భిక్ఖునిసామణేరసామణేరిసిక్ఖమానపణ్డకఇత్థిసిక్ఖాపచ్చక్ఖాతకా గహితా. **నానాసంవాసకా**తి లద్ధినానాసంవాసకా గహితా. **ఆది**-సద్దేన ఛిన్నమూలకా గహితా.

౨౦-౨౧. యో దీఘాసనే **పణ్డకిత్థీహి** పణ్డకేన వా ఇత్థియా వా ఉభతోబ్యఞ్జనేన వా ఏకతో నిసీదేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. **అదీఘే ఆసనేతి** రస్సే ఆసనే. యో భిక్ఖు రస్సాసనే మఞ్చే వా పీఠే వా అసమానాసనికేన ఏకతో సయేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. **ఫలపుప్ఫాదికన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన వేళుచుణ్ణదన్తకట్ఠమత్తికాదయో సఙ్గహితా. కులసఙ్గహత్థాయ ఫలపుప్ఫాదికం దదతో దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో.

౨౨-౩. యో భిక్ఖు గన్ధిమాదిం సయం కరేయ్య, పరం కారాపేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. యో భిక్ఖు జినేన వారితపచ్చయే పరిభుఞ్జేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. **అబ్యత్తో** బాలో యో భిక్ఖు ఆచరియుపజ్ఝాయే **అనిస్సాయ** నిస్సయం అగ్గహేత్వా వసేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. యో భిక్ఖు **అనుఞ్ఞాతేహి** మాతాపితుఆదీహి పుగ్గలేహి **అఞ్ఞస్స** పుగ్గలస్స భేసజ్జం కరేయ్య వా వదేయ్య వా, తస్స దుక్కటం సియా. సాపత్తికో యో భిక్ఖు ఉపోసథప్పవారణం కరేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ జినేన భగవతా వారితా జినవారితా, జినవారితా చ తే పచ్చయా చేతి జినవారితపచ్చయా, తే **జినవారితపచ్చయే**. ద్వేమాతికాఅప్పగుణతాయ **అబ్యత్తో**.

౨౪. యో భిక్ఖు ఆభోగం వా నియోగం వా వజ్జేత్వా ద్వారబన్ధాదికే ఠానే పరివత్తకవాటకం అపిధాయ దివా సయేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. **ద్వారబన్ధాదికేతి** యేన కేనచి పరిక్ఖిత్తే అబ్భోకాసేపి రుక్ఖమూలేపి అన్తమసో ఇమినా లక్ఖణేన యుత్తఆకాసఙ్గణేపి. **అపిధాయాతి** అపిదహిత్వా. **వినాభోగన్తి** "ఏస ద్వారం జగ్గిస్సతీ"తి ఆభోగం ఠపేత్వాతి అత్థో. **నియోగన్తి** అవసట్ఠానం, అత్తనో అవసం బహుసాధారణట్ఠానం ఠపేత్వా. "సవనో"తి వా పాఠో, సవనో హుత్వాతి అత్థో. **దివాతి** దివాకాలే.

౨౫. **ధఞ్ఞన్తి** సాలి వీహి యవో గోధుమో కఙ్గు వరకో కుద్రూసకోతి సత్తవిధం ధఞ్ఞం. **ఇత్థిరూపన్తి** దారులోహమయాదిఇత్థిరూపం. **రతనన్తి** ముత్తాదిదసవిధం రతనం. **ఆవుధన్తి** సత్తితోమరాదిసబ్బావుధభణ్డం. **ఇత్థిపసాధనన్తి** ఇత్థియా సీసాదిఅలఙ్కారం. **తూరియభణ్డన్తి** ధమనసఙ్ఖాదిసబ్బం తూరియభణ్డం. **ఫలరుక్ఖేతి** ఫలితరుక్ఖే. **పుబ్బణ్ణాదికన్తి** ముగ్గమాసాదికం. **ఆది**-సద్దేన వాకురకుమినాదయో గహితా. ఏతేసు యం కిఞ్చి ఆమసేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో.

౨౬. **ససిత్థోదకతేలేహీతి** యో పన మధుసిత్థకతేలేన వా ఉదకమిస్సకతేలేన వా యేన కేనచి చిక్ఖల్లేన వా. **ఫణహత్థఫణేహి వాతి** దన్తమయాదిఫణేన వా ఫణకిచ్చసాధకేహి హత్థఙ్గులీహి వా కోచ్ఛేన వా కేసమోసణ్ఠనే దుక్కటం సియాతి అత్థో. ఏకస్మిం భాజనే భోజననిమిత్తే దుక్కటం సియాతి అత్థో.

౨౭. ద్వే భిక్ఖూ ఏకత్థరణా సయేయ్యుం, ద్వే భిక్ఖూ ఏకపావురణా సయేయ్యుం, ద్వే భిక్ఖూ ఏకమఞ్చకే సయేయ్యుం, తేసం దుక్కటాని హోన్తీతి సమ్బన్ధో. పమాణతో అధికం వా ఊనం వా దన్తకట్ఠం ఖాదేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి యోజనా. తత్థ **అధికన్తి** అట్ఠఙ్గులతో అధికం. **ఊనన్తి** చతురఙ్గులతో ఊనం.

౨౮. యో భిక్ఖు నచ్చఞ్చ గీతఞ్చ వాదితఞ్చ యోజేతి వా యోజాపేతి వా, తస్స దుక్కటం సియా. తేసం నచ్చానం దస్సనం, తేసం గీతానం సవనం, తేసం వాదితానం సవనఞ్చ కరోన్తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో.

౭౯. **వీహాదిరోపిమేతి** వీహిఆదీనం రుహనట్ఠానే. **బహిపాకారకుట్టకేతి** పాకారకుట్టానం బహి. **వచ్చాదిఛడ్డనాదిమ్హీతి** వచ్చపస్సావసఙ్కారచలకాదీనం ఛడ్డనవిస్సజ్జనపచ్చయా దుక్కటం సియాతి అత్థో. **దీఘకేసాదిధారణేతి** దీఘకేసధారణే దీఘనఖధారణే దుక్కటం సియాతి అత్థో.

౮౦. **నఖమట్ఠకరణాదిమ్హీతి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దేన రజనకరణం గహితం. **సమ్బాధే లోమహారణేతి** సమ్బాధే ఉపకచ్ఛకముత్తకరణట్ఠానే లోముద్ధరణే. సఉపాహనో భిక్ఖు పరికమ్మకతం భూమిం అక్కమేయ్యాతి సమ్బన్ధో.

౮౧. **అధోతఅల్లపాదేహీతి** యో భిక్ఖు అధోతపాదేహి వా అల్లపాదేహి వా సఙ్ఘికం మఞ్చం వా పీఠం వా అక్కమేయ్య, పరికమ్మకతం భిత్తిం వా కాయతో ఆమసన్తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో.

౮౨-౩. **సఙ్ఘాటియాపి పల్లత్థేతి** అధిట్ఠితచీవరేన విహారే వా అన్తరఘరే వా పల్లత్థికం కరేయ్య, తస్స దుక్కటం. **దుప్పరిభుఞ్జేయ్య చీవరన్తి** తిణ్ణం చీవరానం అఞ్ఞతరం చీవరం దుప్పరిభోగేన పరిభుఞ్జేయ్య. **అకాయబన్ధనోతి** కాయబన్ధనవిరహితో భిక్ఖు గామం వజేయ్య గచ్ఛేయ్య. యో భిక్ఖు **వచ్చకం** ఉచ్చారం కత్వాన ఉదకే సన్తే **నాచమేయ్య** ఉదకసుద్ధిం న కరేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. **సమాదేయ్య అకప్పియేతి** భిక్ఖుం వా సామణేరాదికే సేససహధమ్మికే వా అకప్పియే నియోజేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. సభాగాపత్తియా దేసనారోచనపచ్చయా దుక్కటం సియాతి అత్థో. **సభాగాతి** ఏత్థ వత్థుసభాగతావ ఇధాధిప్పేతా, న ఆపత్తిసభాగతా.

౮౪. **న వసే వస్సన్తి** యో భిక్ఖు వస్సం న వసేయ్య న ఉపగచ్ఛేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. **విసంవాదే సుద్ధచిత్తేతి** ఏత్థ సమ్పదానత్థే భుమ్మవచనం, పటిస్సవం విసంవాదేన్తస్స సుద్ధచిత్తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. వస్సం వసిత్వా **అననుఞ్ఞాతకిచ్చతో** అననుఞ్ఞాతకిచ్చేన భిక్ఖునో గమనే దుక్కటం సియాతి యోజనా.

౮౫. ఆపదం వజ్జేత్వా తరుస్స ఉద్ధం పోరిసమ్హా అభిరుహణే దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. **ఆపదన్తి** అన్తరాయం. **తరుస్సాతి** రుక్ఖస్స. **పోరిసమ్హాతి** ఏకపోరిసప్పమాణా మజ్ఝిమస్స పురిసస్స పఞ్చహత్థా. అపరిస్సావనో యో భిక్ఖు అద్ధానం గచ్ఛేయ్య, యో చ భిక్ఖు తం పరిస్సావనం యాచతో న దదేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి యోజనా. **అద్ధానన్తి** అద్ధయోజనమేవ అన్తిమమద్ధానం.

౮౬. అత్తనో ఘాతనే దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. యో భిక్ఖు ఇత్థిరూపాదిరూపం కరేయ్య వా కారాపేయ్య వా, తస్స దుక్కటం సియా. మాలాదికం విచిత్తం ఠపేత్వా జాతకాదివత్థుం సయం కరేయ్య, దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో.

౮౭. **భుఞ్జన్తముట్ఠపేతి** యో భిక్ఖు భుఞ్జన్తం ఉట్ఠాపేయ్య, తస్స దుక్కటం సియా. భత్తసాలాదీసు వుడ్ఢానం ఓకాసం అదత్వా నిసీదతో దుక్కటం సియాతి యోజనా.

౮౮. **యానానీతి** వయ్హం రథో సకటం సన్దమానికాదీని. **కల్లకోతి** అగిలానో. అగిలానో యో భిక్ఖు యానాని అభిరుహేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. **వదే దవన్తి** కేళిం వదేయ్య, రతనత్తయం ఆరబ్భ కేళిం వదేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. అఞ్ఞపరిసాయ ఉపలాలనే దుక్కటం హోతి.

౮౯. కాయాదిన్తి ఏత్థ **ఆది**-సద్దో ఊరునిమిత్తం సఙ్గణ్హాతి. కాయం వా ఊరుం వా నిమిత్తం వా వివరిత్వా భిక్ఖునీనం **న దస్సయే** న దస్సేయ్యాతి అత్థో. లోకాయతం తిరచ్ఛానాదివిజ్జం న చ సయం వాచేయ్య, పరఞ్చ న వాచాపేయ్య. పలితం గణ్హేయ్య వా గణ్హాపేయ్య వా, తస్స దుక్కటం సియాతి యోజనా.

౯౦-౯౨. యత్థ కత్థచి పేళాయం పక్ఖిపిత్వా భత్తం భుఞ్జన్తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. పత్తహత్థకో యో భిక్ఖు వాతపానం వా కవాటం వా **పణామే** పణామేయ్య, **సోదకం** పత్తం **ఉణ్హేయ్య** ఉణ్హే ఓతాపేయ్య వా పటిసామేయ్య వా, **సోదకం** పత్తం **అతిఉణ్హేయ్య** అతిఠపేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. యో భిక్ఖు పత్తం భూమియం వా అఙ్కే వా మఞ్చే వా పీఠే వా మిడ్ఢన్తే వా పరిభణ్డన్తే వా పాదే వా ఛత్తే వా ఠపేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో. **భూమియన్తి** యేన కేనచి అనత్థతాయ పంసుసక్ఖరమిస్సాయ. **అఙ్కేతి** ద్విన్నం ఊరూనం మజ్ఝే. **మిడ్ఢన్తేతి** మిడ్ఢపరియన్తే. **పరిభణ్డన్తేతి** బాహిరపస్సే కతాయ తనుకమిడ్ఢియా అన్తే. యో భిక్ఖు చలకాదిం వా పత్తే ఠపేయ్య, పత్తే వా **హత్థధోవనే** హత్థస్స ధోవనప్పచ్చయా తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో.

౯౩. ఉచ్ఛిట్ఠం ముఖధోవనం **ఉదకమ్హి** పత్తేన **నీహరన్తస్స** భిక్ఖునో దుక్కటం సియా. యో భిక్ఖు అకప్పియం పత్తం పరిభుఞ్జేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. తత్థ **అకప్పియం పత్తన్తి** దారుమయపత్తాదిం.

౯౪. యో భిక్ఖు ఖిపితే "జీవా"తి **వదే** వదేయ్య, తస్స దుక్కటం సియాతి అత్థో. యో భిక్ఖు పరిమణ్డలకాదిమ్హి పఞ్చసత్తతి **సేఖియే** అనాదరో హుత్వా న సిక్ఖతి, తస్స దుక్కటం సియాతి సమ్బన్ధో.

౯౫. యో భిక్ఖు భణ్డాగారే పయుతో మాతుయా పితునో చ భణ్డకం గోపేయ్య, **అస్స** భిక్ఖునో పాచిత్తియం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ **పయుతోతి** భణ్డాగారే బ్యాపారవసేన యుత్తప్పయుత్తో. **గోపయేతి** గోపేయ్య. **యో** భిక్ఖు దవాయ హీనేన జాతిఆదినా ఉత్తమమ్హి వదేయ్య, దుబ్భాసితం సియాతి సమ్బన్ధో. తత్థ హీనేహి వా ఉక్కట్ఠేహి వా జాతిఆదీహి ఏవం ఉక్కట్ఠం వా హీనం వా "చణ్డాలోసీ"తిఆదినా నయేన ఉజుం వా "సన్తి ఇధేకచ్చే చణ్డాలవేనసేసాదా"తిఆదినా నయేన అఞ్ఞాపదేసేన వా ఉపసమ్పన్నం వా అనుపసమ్పన్నం వా అక్కోసాధిప్పాయం వినా కేవలం కీళాధిప్పాయేన వదేయ్య, దుబ్భాసితం సియాతి.

పకిణ్ణకనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

౬. వత్తాదికణ్డనిద్దేసవణ్ణనా

౯౬. ఇదాని వత్తం దస్సేతుం "**ఉపజ్ఝాచరియవత్త**"న్తి వుత్తం. తత్థ ఉపజ్ఝాయవత్తఞ్చ ఆచరియవత్తఞ్చ గమికవత్తఞ్చ ఆగన్తుకవత్తఞ్చ సేనాసనాదివత్తఞ్చ **పియసీలేన** భిక్ఖునా కాతబ్బన్తి సమ్బన్ధో. **గమికాగన్తుకన్తి** గమికం ఆగన్తుకన్తి ఛేదో, గమికవత్తం ఆగన్తుకవత్తఞ్చాతి అత్థో.

౯౭. దాతుకామో హత్థపాసే ఠితో **కిఞ్చి గహితబ్బం** ఏకేన పురిసేన గహితబ్బం ఉక్ఖిపనక్ఖమం వత్థుం **తిధా** తీసు పకారేసు ఏకేనాకారేన దదేయ్య, **గహేతుకామో** భిక్ఖు **ద్విధా** ద్వీసు ఏకేన గణ్హేయ్య, **అయం** పఞ్చఙ్గో పటిగ్గహోతి అత్థో.

౯౮-౧౦౦. దూరే ఠితం చీవరం ఠపితోకాసం సల్లక్ఖేత్వా “ఏత”న్తి వత్తబ్బం. హత్థపాసే ఠితం హత్థేన ఆమసిత్వా “ఇమ”న్తి వత్తబ్బం. “ఏతం అధిట్ఠామి, ఇమం అధిట్ఠామీ”తి ఇమేసం పదానం మజ్ఝే సఙ్ఘాటిఆదీసు పచ్చేకం యోజేత్వా తిచీవరం అధిట్ఠేయ్య. కథం? “ఏతం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామి, ఇమం సఙ్ఘాటిం అధిట్ఠామీ”తి అధిట్ఠేయ్య. ఏవం సేసేసు చ చీవరేసు. యథా చీవరాదిం విధానం ఏవం పత్తేపి అధిట్ఠేయ్య పచ్చుద్ధరేయ్యాతి అత్థో.

౧౦౧. సఞ్చరిత్తం ఠపేత్వా సేసా గరుకా చ పారాజికా చ సచిత్తకాతి సమ్బన్ధో. **అన్తిమాతి** పారాజికా. అచ్ఛిన్నసిక్ఖాపదం, పరిణతసిక్ఖాపదఞ్చాతి ఇమం ద్వయం ఠపేత్వా సేసం నిస్సగ్గియం అచిత్తకన్తి అత్థో.

౧౦౨-౩. **గామప్పవేసనన్తేతేతి** గామప్పవేసనం ఇతి ఏతే. పాచిత్తీసు **ఏతే** పదసోధమ్మాదయో గామప్పవేసనన్తా సత్తరస సిక్ఖాపదా అచిత్తకా.

౧౦౪-౫. పకిణ్ణకేసు ఉద్దిస్సకతం ఠపేత్వా **అఞ్ఞమంసకం** సేసమంసం అచిత్తకన్తి అత్థో. ఏత్థ పకిణ్ణకేసు అఞ్ఞమంసాదికం పత్తహత్థో కవాటకన్తం తేరసవిధం ఇదం సిక్ఖాపదం అచిత్తకం, సేసం సబ్బం సచిత్తకన్తి అత్థో.

౧౦౬. ఆచరియా వీతిక్కమనచిత్తేన సచిత్తకం అచిత్తకన్తి వదన్తి, పణ్ణత్తిజాననేన చిత్తేన తథా సచిత్తకం అచిత్తకన్తి ఆచరియా వదన్తీతి అత్థో. **తథా**-సద్దేన “సచిత్తకం అచిత్తక”న్తి ఇదం గహితం.

౧౦౭-౯. **పుబ్బకరణాదికన్తి** ఏత్థ **ఆది**-సద్దో పుబ్బకిచ్చం సఙ్గణ్హాతి. తత్థ –

> “సమ్మజ్జనీ పదీపో చ, ఉదకం ఆసనేన చ;
> ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకరణన్తి వుచ్చతి.
>
> “ఛన్దపారిసుద్ధిఉతుక్ఖానం, భిక్ఖుగణనా చ ఓవాదో;
> ఉపోసథస్స ఏతాని, పుబ్బకిచ్చన్తి వుచ్చతీ”తి. –

ఏవం పుబ్బకరణాదికం నవధా దీపితం సబ్బం ఉపోసథప్పవారణం పియసీలినా కాతబ్బన్తి అత్థో.

౧౧౨. **యథాక్కమన్తి** ఏత్థాయమధిప్పాయో – గణో పారిసుద్ధిఉపోసథం కరేయ్య, పుగ్గలో అధిట్ఠానఉపోసథం కరేయ్య, సఙ్ఘో సుత్తుద్దేసఉపోసథం కరేయ్యాతి.

౧౧౩. **చాతుద్దసో పన్నరసో, సామగ్గీ దినతో తిధాతి** చాతుద్దసో ఉపోసథో , పన్నరసో ఉపోసథో, సామగ్గీఉపోసథోతి దినతో తిధా హోన్తి. దినతో పుగ్గలతో కత్తబ్బాకారతో తే ఉపోసథా నవ ఇతి ఈరితాతి అత్థో.

౧౧౪. **తేవాచీ ద్వేకవాచీతి** తేవాచికా పవారణా, ద్వేవాచికా పవారణా, ఏకవాచికా పవారణా ఇతి నవ పవారణా వుత్తా.

౧౧౫. **తస్సాతి** ఫగ్గునమాసస్స. **తతో సేసన్తి** ఆసాళ్హిఅన్తిమపక్ఖమ్హా యావ కత్తికపుణ్ణమా వస్సకాలన్తి అత్థో. ఏత్థ హి ఏకస్మిం సంవచ్ఛరే చతువీసతిఉపోసథా హోన్తి.

౧౧౬. **ఏతేసూతి** ఏతేసు తీసు చతూసు ఏకేకస్మిం ఉతుమ్హి తతియపక్ఖా సత్తమపక్ఖా. **చాతుద్దసాతి** ఛ చాతుద్దసాతి అత్థో. సేసాని ఉత్తానత్థానేవాతి.

వత్థాదికణ్డనిద్దేసవణ్ణనా నిట్ఠితా.

నిగమనకథా

ఏత్తావతా సమారద్ధా, మూలసిక్ఖత్థవణ్ణనా;
నిట్ఠితా యా సమాసేన, అడ్ఢమాసస్స అచ్చయే.

అధునూపసమ్పన్నానం, హితత్థాయ సమాసతో;
ఇమం అత్థం వణ్ణయతా, యం పుఞ్ఞంధిగతం మయా.

తేన పుఞ్ఞేనయం లోకో, సుఖాయ పటిపత్తియా;
పాపుణాతు విసుద్ధాయ, నిబ్బానం అజరం పదం.

నానాతరుగణాకిణ్ణే , నానాకుసలకామినో;
రమ్మే యుద్ధానపతినో, విహారే వసతా సతా.

సాసనే సిద్ధిపత్తస్స, సిద్ధినా ఞాణసిద్ధినా;
పణ్డితేన కతా ఏసా, మూలసిక్ఖత్థవణ్ణనా.

మూలసిక్ఖా-టీకా సమత్తా.